

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00462

YITSHAK KATSENELSON

Cypor Nachumov-Katzenelson

Permanent preservation of this book was made possible by

Dr. Abraham & Mrs. Ruth Clearfield

in memory of

their parents, Bella & Nuchum Clearfield and Jennie & Albert Chandler

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

צפורה קאצענעַסָּן-נאכומאָן

יִצְחָק קַאצְעָנָעַלְמָן

די הכנסה פון דעם בוך איז באשטיימט פאָר דער
קולטור-הילך פון די שאָריית-הפלוייטה.

ברִבְעָרֶב - כְּעַרְבָּה

סְדָאָם פְּיוֹלָשָׁע וַיְדָנָוָת

๓๖

רַעֲדָאָקְטֵּ אָרֶ:

מוֹאָרָךְ טַוְרְקָאָוּ

מַאְרְלָאָגֶל - לְיוֹשָׁעָרָ:

אַבְרָהָם מַוְטְלָבָעָרָא

צפורה קאצענעלסאו-נאכומאואר

צַחַק לְאָפֻעָרָעַלְסָאוּ

זיין לְעָבָן אָוֹן שָׁאָפָן

אֲרוֹיְסֶגֶעֶבֶן דָּוְרָכוֹן

צָעֵנְטְּרָאֵל פָּאָרְבָּאָנְד פֿוֹן פּוֹילִישָׁע יִידְזָן אַיְזָן אַרְגָּעָנְטִינָן

.1948 בּוּנְאָסְ-אַיְרָעָם,

IMPRESO EN LA ARGENTINA

PRINTED IN ARGENTINE

Copyright by C. Nachumow

CYPORA KACENELSON-NACHUMOV

KCCHOK KACENELSON

*Impreso en los Talleres Gráficos
Julio Kaufman, Corrientes 1976,
Buenos Aires, República Argentina.*

Hecho el depósito que marca la Ley 11.723

Buenos Aires, 1948.

אינטראלט:

7	צווישן שאטנס פון אומזיכטבארע מצבות
9	1. דער טאטע
19	2. די מאמע
24	3. אונדזער "ר' שיינדל"
29	4. מײַנע ברידער
37	5. קאָרָעַלְטִיש — יְצָחָקֶס גַּעֲבוֹרְטִישְׁטָעַלְעַ
46	6. יְצָחָקֶס עַרְשְׁטָעַן יָאָרָן
52	7. יְצָחָקֶס חַרְדֵּיָאָרָן
59	8. וּאֲרָשָׁע אָוָן זַיְעָש
66	9. דער קַיְסָרְפָּרָן דֵּי לְאָבּוּסָם
72	10. דער הַיּוֹפְּטָעָטָעָר
77	11. די עַרְשְׁטָעַן קִינְדְּרָעַרְלִיבָּע
84	12. פָּוּן אַ גִּמְנָזְיָוִסְט אַ... פָּעַלְעַטְאָנוֹסְט
90	13. שִׁיעָוָר נִשְׁתָּאָכְלָה קִיּוֹן סַוחְרַ-פָּאָבְּרוּקָאנְט
95	14. לְאַדְוָשׁ בְּעֵת דָּעַר רַעְוָאַלְוָץְיָע
105	15. צַוְוִישָׁן רַעְוָאַלְוָץְיָע אָוָן קוֹנְסָט
110	16. אַסְטְּרִילָאוּעָה
117	17. דער סַאַהְאָט
124	18. צַוְוִישָׁן רַבְנִישָׁעָר מַשְׁפָּחָה
130	19. צַוְוִישָׁן חַבְרִים
135	20. דְּרָאָמְטִישָׁעָר קָרְיוֹן
141	21. דער לְנַאֲטִיקָעָר

- 147 — — — — — — — — — — — — —
 155 — — — — — — — — — — —
 159 — — — — — — — — — —
 164 22. "בְּנִכּוֹלֶת לַיְטָא"
 155 23. עֲולֵם הַבָּא —
 159 24. זִינָאָס טְרָאָגְעָדְיָע —
 164 25. אַיְן דָּעֵר שְׂוּוֹיִץ — קָעֵסְל פָּוּן דָּעֵר וּוּלְטָרְעָוּוּאַלְזִיעַ
 171 26. הַעֲרָשְׁעָלְעַ —
 181 27. דָּעֵר מְחַנֵּךְ הַדּוֹר —
 185 28. דָּעֵר פָּאָטָעֵר פָּוּן, "הַבּוֹמָה"
 192 29. דַּי עֲרַשְׁטָע הַעֲכְרִיעָאִישָׁע פְּעַאָטָעָרְטָוְרָנוּ
 197 30. אַיְן דַּי לְאַנְגָּע שְׂטָעַט —
 202 31. יוֹי גָּאָט... אַיְן אַדְעָס!
 207 32. דָּעֵר עֲרַשְׁטָעֵר גַּן יְלָדִים —
 216 גַּעַמְעָן-רְעַנִּיסְטָעֵר —

 219 דְּשִׁימָה פָּוּן דָּעֵר בִּיכְעָר-סְעָרִיעַ, "דָּאָס פּוֹוְילִישָׁע יְהָנָטוּמָ"
 221 פְּרָעָם-עַשְׁטִימָעַן —

צווישן שאטנס פון אומזיכטבאָרע מצבות

א בּֿאָרגֿ פֿוֹן שאטנס רֿוקט זֿיךְ אוּפְּ מִיר אַזְנְ... אַן אָומענדעלעכער
ים מִיט קֶאָשְׁמָאָרְן...
עַם דְּרִיקְט אָוּן פִּינְיְקְט...
דָּעַר עַמְקַה הַבְּכָא יָאָמָעַרְט נַאֲךְ אַלְץְ פֿוֹן דָּעַר וּוּוִיטְנְ...
שְׁוֵין דְּרִיְיִ יָאָר וּדְיִ מְלֻחָּמָה הַאָט זֿיךְ גַּעֲנְדִּיקְט אָוּן מַאְמָע
עַרְדְּ, זֿיךְ וּוּוִינְטְ... זֿיךְ קָעַן נִישְׁתְּ פָּאָרְטוֹרָאנְ דָּעַם אָומְעַנְדְּלָעַכְן אַקְעָזְן
פֿוֹן אָומְכָאָקָאנְטָעְ מַתְּהִים...
אָוּן קְבוֹרָה, אַן מַצְבּוֹת...
גָּאנְצָעְ בְּמַאְרָעְמָ פֿוֹן לְעַבְעִידְקְן אַשׁ טְרָאנְ זֿיךְ אַיְן דָּעַר לוּפְטְן...
— אַיְיךְ שְׁטִיְיִ אַיבְּרָעְן אָומְזִיכְטְּבָאָרְן קְבָּר פֿוֹן מִין בְּרוּדְעָר
יְצְחָק... יְצְחָק קֶאָצְעַנְעַלְסָאָן...
— אַיְיךְ שְׁטָעַל אוּפְּ אַן אָומְזִיכְטְּבָאָרְעְ מַצְבָּה אַיבְּעָר אִים,
וּוְלְכָן בְּזַעַד דָּוְרְךְ דִּי גַּעֲפְּלִין פֿוֹן קֶאָשְׁמָאָרְן...
— זִיְין קְבָּר אַיְזְ גַּעַוְעָן אַיְן אַשְׁוּוּיְעַנְטָשִׁים אַזְהִוְפְּן אַשׁ... אַ
חַלְקַ פֿוֹן אַגְּרוּסַן בְּאָרגֿ, פֿוֹן אַזְיְנְטְּזְוָאָלְקְן, פֿוֹן אַשְׁוֹוָאָרְצְעָר כְּמַאְ-
רְעַ, וּוְלְכָעַ הַאָט מִיט אַשְׁאָנְדְּפְּלָעְקַ פָּאָרְדְּעָקְט דָּעַם אָומְפָאָר-
שְׁעַמְטָן, פְּרִילְעָכְן הַיְמָלְ!...
בְּיוּעַ, אָומְבָּרְחָמְנוֹתְדִּיקְעַ וּוַיְנְטְןַ!... וּוַיְנְטְןַ, וּוְאָסְ צְעִיאָנְן גְּרוּיְסָע
בְּעַרְגַּ פֿוֹן אַשׁ, צְעַשְׁטוּבְּן אַשְׁ-בְּמַאְרָעְמָ, צְעַשְׁפְּרִיְיַן זֿיךְ אַיבְּעָר דָּעַר
פָּאָרְטְּעַמְפְּטָעַר גְּאָרְעָרְ וּוְעָלְטַ, אַיבְּעָר גְּרָעְנְצְלָאָזְעַ וּוְאָסְעָרַן, זְאָמְדָן,
אָומְעַנְדְּלָעַכְן בְּלָאָטְמָעַ...
וּוְאָסְ? צְרָתְ רְבִים חַצִּי נְחַמָּה?!...
נִיְּזַן! צְרָתְ יְחִידַ, צְרָתְ רְבִים!...
דָּעַר „מְשֻׂורְדַ הַשּׂוּכְבַ”, דָּעַר דִּיכְטָעַר-שְׁטִוְפָעַר, אַיְזְ אָומְגָעַ
בְּרָאָכְט גְּעוּוֹאָרְן אַיְנְגָעַר פֿוֹן דִּי מַתְּהִים-פָּאָכְרִיךְן...
דָּעַר לְעַבְעִידְקְסְטָעַר צְוִישַן דִּי לְעַבְעִידְקְעַ אַיְזְ גַּעֲלִיבְן... אַ
לְעַבְעִידְקְעַר סִימְבָּאָל...

א לאנגע צייט האב אויך נישט געפונגען אוין זיך קיין פיזישע
בוחות צוצוגיין צו דער הייליקער מיסיע פון אויפשטעלן יzechקן א
מצבה... כ'חאָב זיך לאָנג פֿאַרְזָאַמֶּט, וויל דִּי ווונדֵן אַיִּטְעֵרַן נאָך
שטעַרְקַ...
אוין דאָך מוֹז אויך צוֹלֵיב דעם אַמְתָּה פָּוּן זַיִן פֿאַרְבִּיקְרִיכְן לעַבְנֵס-

וועג שרייבַּן וווענֵן אַים, וועגַן דעם לעַבְנֵסְטִיקְן, דעם וויצְיךָ
פרַיְוַלְעַכְּן, דעם שְׁפַרְוּלְדִּיקְן, אַמוֹנָהְפּוֹלְן יzechקְן...
כ'וועל זיך באַטְיַעַן צוֹ מַאֲכָן אַ פֿאַטְאַמְּאַנְטָאַושׁ פָּוּן אַיִּינָעָם,
וועלכְּבָר אוֹז גַּעֲוָעָן: דִּיכְטָעָר, שְׁרִיבְּעָר, זְשֻׁרְנְאַלְיָסְטָט, דְּרַאַמְּאַטְוָרָג,
רְעוֹשִׁיםְעָר, פֿעַדְאַנְגָּן, רְעַדְנָעָר... וְעַל כָּלָם אַ יִדְיְשָׁעָר פֿאַלְקָסָט
מענטְשָׁ.

כ'רָעַד וווענֵן אַס אַיִּזְעָאָזְנָעָר הַיּוֹמִישָׁן מַאֲמַעְלָשָׁוֹן, אַזְּזָז זַאְפָּן
טִיקְן, ווֹי זַאְפְּטִיךְ ס'אַיְזָ גַּעֲוָעָן דִּי מַאֲמָעָ, דָוָרָא אַים אַזְּזָיְזָ פֿאַרְעָרָ-

טָע, אַזְּזָיְזָ פֿאַרְהַיְוַלְיִקְטָּעָן...
איַנְגְּנִיאָזְפָּט מִיטָּן נִיסְטָ פָּוּן תְּגָ"ר, אַיְבְּרַגְּנְעַפְּלָט מִיטָּ לִיבָּעָ
צָוָם פֿאַלְקָן, אַ בְּזִינְגְּנָעָר פָּוּן חְלוֹצִישָׁן עַפְּאָם, שְׁטָאַלְץָ מִיטָּ דָעָר נָאָ-
צִיאָנְאַלְעָר שְׁפַרְאָצָךְ, מִיטְשָׁאַפְּעָר פָּוּן לְעַבְדִּיקְן הַעֲבָרָעָאַיִשָּׁן וּוּאַרְטָמָ-
פֿאַרְעָרָר פָּוּן יִדְיִשָּׁן פֿאַלְקְמָלְשָׁוֹן, אַיְזָ זַיְעָר קִינְסְטָלְעָרִישָׁעָר פָּאָ-
רָעָם אוֹן דַּעֲרַצְיְעָרִישָׁן וּוּרְטָמָ, פְּרִינְגָּטָ פָּוּן גַּאנְצָן יִדְיִשָּׁן לְעַבָּן, סְפָעָ-
צִיעָל פָּוּנָעָם פֿוֹלְסְיְרַנְדִּיקְן פֿוֹילְיִשָּׁן יִדְנְטָמוֹ!

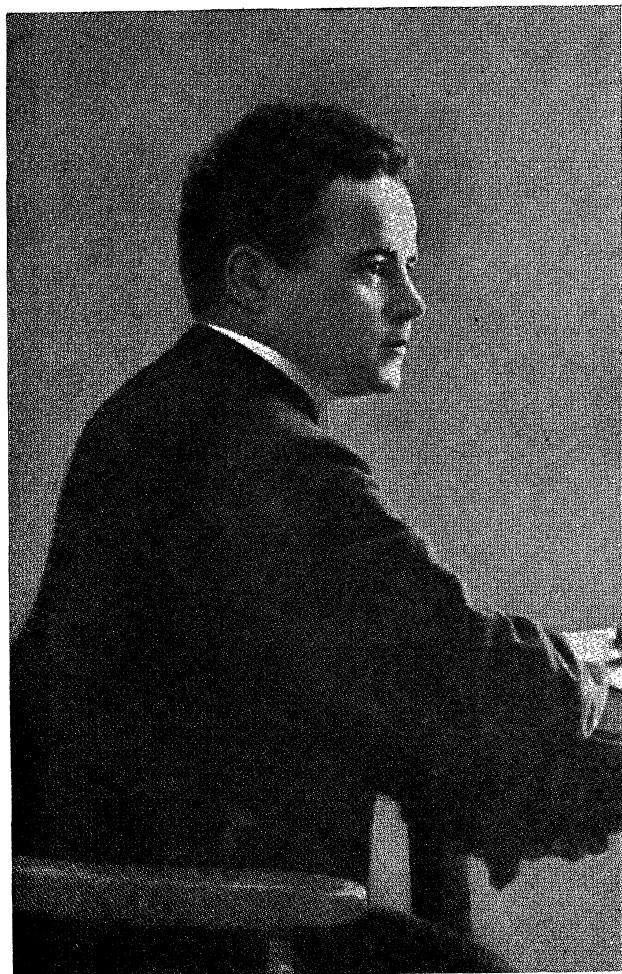
די בְּיַאְגְּרָאַפְּיָעָ, "יְזָחָק קָאַצְעַנְעַלְמָאָן", ווֹאָס דַּעֲרַשְ׀יִינְטָ אַיִצְטָ
איַן דָעָר בְּיַכְעָר-סְעָרִיעָ, "דָאָם פֿוֹלִישָׁע יִדְנְטוֹמָ", נַעַמְתָּ אַרְסָם דָאָס
לְעַבָּן אוֹן שָׁאָפָן פָּוּן מִין בְּרוֹדָעָר בֵּיו צָוָם אַוְימְבָּרָדָ פָּוּן דָעָר עַרְ-

שְׁטָעָר וּוּלְטָמְלָחָמָתָ.
זָאָל די באַשְׁרַיְבָּוגָן פָּוּן אַונְדוֹעָר פֿאַטְרִיאַרְכָּאַלְעָר מַשְׁפָּחָה, פָּוּן
דָעָר גַּאנְצָעָר סְבִּיבָה, אַיְן וּוּלְכָבָר יְזָחָק הַאֲטָמָת גַּעֲלַבְתָּ אַזְּנָגָעָפָן,
אוֹיסְהַעַלְפָן מִיר בִּיְמָ אַרְוִיסְבָּרְעָנְגָעָן בּוֹלְטָ זַיִן וּוּנְדַעְרְבָּרָעָ גַּעָ-
שְׁטָאַלְטָ.

זָאָל דָאָס דָאַזְיָקָע באַשְׁיַׂדְעָנָעָ וּוּרְקָ, גַּעֲשַׁרְבָּן מִיטָּ טְרָעָן אַוָן
בְּלֹוטָ פָּוּן מִין אַוְיְסְגָּעָוְוִוְיִתְקָתָ הָאָרֶץ, פָּוּן דָעָר טְפִיעָר פֿאַרְעָרָוָג
פָּאָרָ מִין בְּרוֹדָעָר, דִּינְגָעָן פָּאָר אַים אַלְמָ אַ מַצְבָּתָ עַמָּ, אַ מַצְבָּתָ נְצָחָ...

.בְּעַנְאָסִיאִירָעָם, מָאי 1948.

צְפּוֹרָה קָאַצְעַנְעַלְסָאָן-נָאַכְוָמָאָן

ԱՐԵՆ ԽՈՍՀ. ՔԵՂԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ד ע ר ט א מ ע

א הוויכער, שלאנקער, באציגרט מיט א זארגעפֿעלטיך געפלעגנטער באָרד, א פֿאָטְרִיאַרְכָּאַלְיִיש אֹויסֶען. זיינע גּוֹזִיכְטְּצִין שְׁמַרְעָנְג פֿרָאָפֿאָרְצִיָּא-נְעָלָע: אַנוֹוִיסֶעָר, אַוּוֹאַלְעָר פֿילְאָזְאַפְּיִשְׂעָר שְׁטָעָרָן, וּוּלְכָבָעָר האָט גּוֹפָוָן דֵּי אַלְגְּנוּמִינָּע אַוְּפֿמְעָרְקָזָאַמְּקִיָּת, עָר אַיז גּעוּעָן זַיְעָר עַנְלָעָךְ צַו דָּאַסְטָהָט יְעוּסָקִין. מַעַן האָט אַים אַבָּעָר דָּאָס נִישְׁתְּ גּעַטָּאָרָט וְאָסָהָבָן צַו גּעַנְטָאָן אַנוּוּיָּוּן עַרְטָעָר אַין דֵּי וּוּרָס פָּזְן דָּעַם דָּאָזָקָן רָוּשִׁין שְׁרוּבָעָר וְאָסָהָבָן גּעַשְׁמָעָטָט מִיט אַנְטּוּסְעָמִיטִיזָם. „כְּזַוְּלִ נִשְׁתְּ גּוֹזֶעֶן צַו אַשְׁוֹנָא יְשָׁרָאֵל!“... עָר פֿלְעָנְטָמִיט וּוּרְדָעָ דָּעַרְמָאָנָעָן, אָז אַונְדוּזָעָר מְוֻטָּהָר, וְאָס אַיז גּעוּעָן זַיְוָן לְיִבְּלָעָכְעָ קְזִוְּנָעָ, שְׁטָאָמָט מְלוּעָהָגָאָן הַנְּרוּעָ הַרְּ, יְחִיאָל בָּעָל „סְדָר הַדּוֹרוֹת“, אַדְעָר דִּירָעָטָט פָּזְן דָּוָר הַמְּלָרָה!... אַונְדוּזָעָר פֿאָטְרָה, רָ' יְעַלְבָּן בְּנִימָּין קָאַצְעָנְעָלְסָאָן, גּוּבָוִרָן אַין קָאַפְּוּלָעָן אַיז אלָם קִינְד מִיט זַיְנָע עַלְטוּן אַרְבָּעָנְעָפָאָרָן קִיּוֹן בְּאָבָרוֹסָק, אַיְיָנָע פָּזְן דֵּי גְּרָעָסְטָע שְׁטָעָטָט פָּזְן מִוּנְסָקָעָר גּוּבָרְנִיעָ. בְּאָבָרוֹסָק אַיז דָּאָס וּוּגְעָלָע פָּזְן אַונְדוּזָעָר צְאַלְרִיוּכָבָע אָזָן פְּאָרָצְיוּגְמָטָע מִשְׁפָחָה, וּוּלְכָבָעָר האָט אַרְוִיסָּט נְגַעֲבָן דָּעַם בְּאַרְיָמְטָן בְּסִויְן יְגָלִי (דָּרְ קָאַצְעָנְעָלְסָאָן), אַונְדוּזָעָר קְזָוָן, דָּעַם אַיז מְנָהָג, בְּעַרְלָל קָאַצְעָנְעָלְסָאָן. אַוְיָדְזָק טָאָבָעָנְקָיָן, דָעָר פִּירָעָר פָּזְן אַחֲרוֹתָה הַעֲבּוֹדָה, אַיז דָעַם טָאָטָנָס שְׁוּוּעָסְטָעָרְזִוָּן. אַלְמָ אַיְוָנָעָר פָּזְן דֵּי בְּעַטְמָע יְשִׁיבָה-בְּחוֹרִים פָּזְן וּוּאַלְאָוָשָׁוָן, האָט דָעָר טָאָטָע בְּאַקְוּמָעָן, נַאֲךְ נִשְׁתְּ זַיְעָנְדִּיק בְּרַמְצָוָה, סְמִיכּוֹת אַוְיָף רְבָנוֹת.

אין דער פרייער יוננט האט ער זיך שווין פאראיינטערעסירט מיט דער דומישער שפראך און ליאטעראטור אוון מיטן זעלבן וועג ווי אלע זיינע ציימט-מענטשן איז ער געקומען צו דער השלה-באווענונג איזן יידישן לאבען. נאך זיינ הרתונה מיט זיינ קזונע האט ער נישט איסגעעהאלטן די קעסט ביי זיינ שועער און גליוכציגיטיס פערטער, ר' יצחק יחיאל פון קראעליטש און איז נעהארן סיין קרעמענטשוק, כדי דארט צו ענדיסן אן אפיקיען רענירוננס-פורם, אלס „קָאֶזְיָאַנְנִי רָאָזּוֹן“.

צו דער דאזישער גלענצענדיקער צו יענק צייטן קאַרְיַעַרְעַ האט אים גע-שטערט זיינ אַפְּפֶעֶרְוּוֹילְיִקְיִיט. כדי הרתונה צו מאכן זיינ צווווי שוערטער, די שפֿעַטְעַרְדִּיקָע פְּרָוִי טָבָעָנְקָין אָוֹן שִׁישָׁקָין, האט ער אַלאָנְגָּע ציימט, אָוֹן דעם וויסן פון דער מאַמען, פָּאָרְלָאָזְן זיינע אַיְגָעָנָע אַינְטְּרָעָטָסָן אָוֹן גַּעֲוָאָרָן אַהֲרֻעָאַישָׁעָר לְעָרָעָר.

ער האט זיך אַנְגָּעָשָׁאָסָן צו דער באֹעוֹנָגָנָג פון די חֵובְּבִּי צִיּוֹן אָוֹן חֵובְּבִּי שְׁפָת עַבְרִי. ביַי דער אַנְטְּשִׁיטְיָאָוָנָג פון דעם הַעֲרָעָאַישָׁן וְשָׂוְרָנָאָל „הַאֲשָׁכּוֹלָן“ אָיז ער אַיְנָגָעָלָאָרָן גַּעֲוָאָרָן קִיְּין וְוַאֲרָשָׁע אלס אַיְנוּנָר פון די ווַיְכִימְסְטָע רַעֲדָאַקְצִיעַ-מִיטָּאַרְבָּעָטָר. ער וְוַאֲלָטָט דָּאָרָט באַשְׁטִימָט גַּעֲוָוָן גַּעֲוָאָסָן אָיז אלע היַזְכִּיבָּטָן, וְוַעַן נִישְׁתְּזִין פָּאַרְעָשָׁנָטָע אַוְפְּרִיכְטִיסְיָיט אָוֹן עַרְלָעְכְּקִיִּיט. יְצָחָק, וְוַעַלְכָּרָא אָיז בַּי זִיְּן נַאֲבָלְקִיָּיט גַּעֲוָוָן אַסְּרָפָאָסָר פון אַים, פְּלָעָנָט אָיז די שְׁפֿעַטְעַרְדִּיקָע וְאָרָן קָאַמְעָנָטָרָן זיינע האַנְדָּלְגָּנָגָנָע אלס עַשְׁנָות פון אָ... כְּהָן. אַונְדוֹעָרָר אָיז עַס מַאְכָע גַּעֲוָעָן: אַכְּהָן אָזְן עַשְׁשָׁן אָיז זיינע טִיפָּע אַיְבָּרְצִיְּנוֹגָנָגָן. די דָּאַזְּקָע כָּרָאַקְטָעָר שְׁמָרִיכָּן האט ער אָז אַקְלָעָנָרָעָר אַדְעָר גַּרְעָסָרָעָר מָאָס אַיְבָּרְגָּעָנָעָבָן יְצָחָן אָז דעם רַעַשְׁתָּפָן זיינע קִינְדָּרָע.

ער אָיז נִשְׁתְּזִין גַּעֲוָוָן מְסָכִים מִוּט די מַעֲטָאָרָן פָּוָנָגָם רַעֲדָאַקְטָאָר נְחוּם סָאַקָּאַלָּאָוָן. אָיז אַ שָּׁאָרְפָּן וְוַיְכִימָה מִיט אַים האט ער זיך אלְיַיְהָוָה זיינ זיינ ווַיְכִימָן פָּאַסְּטָן, וְוַוְאַנְדָּרָעָר האָבָן זיך דָּעָרוֹוָאָרָבָן מַאְטָעָרִיעָלָע אָז גַּעֲוָעָלְשָׁאַפְּטָלְעָכָע פָּאַזְּיִיצְּעָם. נָאָכָן אַיְבָּעָרְיוֹסָן זיינ זְשָׂוְרָנָאָלְיָסְטִישָׁע טַעַטְקִיָּיט אָיז דער מַאְכָע גַּעַ-וְאָרָן אַלְעָרָעָר. עַטְלָעָכָע באַקָּאנָטָע מִשְׁבְּכִילִים אָזְן באַלְעָבָאָטִים פון זְגִיעָרָזָש,

כעבן לאדוש (ישבר שווארץ, לופשייך), האבן אים אהין איינגעלאדן, כדי אנטופירן מיט א חדר מותוקן.

דאם איז געשהן צום סוף פון 19טן יארהונדרט, וווען זונרושא האט זיך נאך גערעננט אלס ערמארע פון לאדוש, וועלכע האט ערשת געהאלטן ביים וווערן אן אינדוסטורייצענטער.

אין זונרושא האט דער טאטטע אלס מאדרענער העבראיישער לערעד ארויסגעגעבען צוווי באירועטעל תלמידים: דעם דיבטער יעקב בהן און זיין איינגענעם זונ. ער איז דארט גערטר און באלאט געווען מצד אלעמען, וואס האבן אפגעשאצט זיין נאציאנאלא-ערצייעריש ארבעתן.

אבער ווינוונדריך איז א פאראווארפן ארט, איז ער פאראבליבן איז די קלינשטטעלדיקע ד' אמות. דאס האט זיך פאטאאל אפגערופן אויפ דער אנטווקלונג פון זיין שרוייבער-טאלאנטן.

נאך דער גרויסער אנטוישונג איז נחום סאקסאלאזו, וועלכער איז שווין פון זיין ווונגעט יארון איז געווען א פאליטישער טווער און אפיילו דרכן „חאשבול“ געפירט פאישיידענע גזעעלשאפטלעכע ארבעתן, האט דער טאטטע אויפ א לאנגער צייט פאראאנקלעסיקט זיין שריפטשטעלערישע טעקייט, זועלכע האט זיך דערפאלגניריך אונגעחויבן מיט זיין באריםטען „עללות אפרום“. איז דעם דאזוקן ווערק, פאראפענטלעכט איז 1889, האט ער זיך אויסגעציזיבנט, אלס ערשטער, מיט זיין גענטאיווער באציאוונג צו א ספצעיזעלן מון משיכילם, צו די דעםאלסט אידאלילוירטע, אויפגעקלערטע ישיבה בחורים. מײַן פאטאער שעילדרט זוי ווי אנטיפאטישע קראייריסטען!... וווען ער האט נאך יארון פון בלוייזער פעדאנגנישער טעקייט זיך זוידער גענומען צו דער בעדר, האט ער זיך געפונגען א פארשפטעטיקטער, אן אפגעשטאנגענער, צוליב זיין פאראעלטערטן סטייל. זייןן חברים מענדעלע מוכר ספרים איז שלום עלייכם האבן זיך דורך דער צייט בארום געמאכט אלס פאלאס שרוייבער. זוי האבן געהאט מיטגעראבכט מיטן טאטן איז „חאשבול“, האבן נארטאל ממשיך געווען זיעער דערנערפולדן שרוייבער-וואג, נישט קוונדריך אויפ די גרענטע מנויות און מבשוליים, וואס עס האט גע-שטעטלט... א רעדאקטאר. זוי פלאגן זיך מאכן כלא ידע פון די ביטערע פילן

פון קנאת און שנתה סופרים, א זאך, וואם אונדווער פאטער האט בשום אופן נישט געגענט אראפשלינגען.

יצחק פלעגט אונדווער נישט איין מאָל פארזיכערן, אָז דער טאטעה האט שטיילערהייט חרטה אויף זיין אַמְּאלִיקָן אַיבָּרְגָּעָןְיאַילְּטָן שְׁרִיטָן, אַ לְּבָנְסָדָן פָּעָלָעָר, וּוּלְכָן עַר הָאָט שְׁוֵין קִינְמָאָלָן נִישְׁתָּבָּאָוֹזָן צָו פָּאָרְבִּיכָּטָן. מִיט זַיְן אַוּוּקָנִיָּן פָּוּן „חַאַשְׁכּוֹלְלָה“ הָאָט עַר זַיְדָּעָוּוּטָעָרָט פָּוּן דָּעָר מַאֲדָעָרָעָר וּשְׂוּרָנָאַלִּיסְטִישָׁעָר טַעַטְקִיּוֹת אָוּן בְּמִילָּאָ פָּוּן דָּעָר אַפִּצְיָעָלָעָר גַּעַזְעַלְּשָׁאַפְּטָהָרָעָר לְעַקְיִים, וּוּלְכָעָר הָאָט גַּעַהָאָט דַּעַמְּאָלָסָט אַנְגָּהָהָבוֹן אַיר וּוֹעֵן פָּוּן רַעֲנָעָר סָאָנָס, פָּוּן נַאֲצִיאָנָאָלְקָוְלָטוּרָעָן אַוְּפָבָּלִי. וּוּנְעַע פָּעָרְעָנְגָּלְעָבָּע אָוּן צִוְּיִיטָהָרָעָר, וּוּלְכָעָר זַעַנְעָן אִין אַנְהָהָיוֹבָּן בְּפִירְוִשָּׁה נִישְׁתָּבָּאָנָעָן הַכְּבָעָר פָּוּן אַיְם, זַעַנְעָן קָאַלְאָסָאָל אַוְּסָגְנוּוֹאָסָסָן אָוּן אַיְם אַיבָּרְגָּעָןְיאַסָּסָן.

אויף זַיְנְעָע עַלְטָעָרָע יָאָרָן, שְׁוֵין וּוּינְדִּיקָטְרָיָהָרָעָר פָּרָויָהָרָעָר דָּגָנָהָרָעָר, וּוֹעֵן יְצָחָק הָאָט גַּעַהָאָט גַּעַרְנִידָעָט דָּעָם עַרְשָׁתָן אָוּן לְאַדְוָשָׁן נַיְלָדִים אָוּן אַיְם אַנְטוּוֹיסְקָלֶט אַלְמָס אַגְּרוּסָעָר פָּרָיוֹוָאָט מַוְּתָּשָׁוָּלָהָרָעָר, הָאָט אַונְדוּועָר פָּאָטָעָר זַיְדָּעָר גַּעַוְוִידָמָעָט צָוָם שְׁרִיבָּיָן, בְּמַשְׁךְ פָּוּן יָאָרָן אָוּן יָאָרָן הָאָט עַר גַּעַר שְׁרִיבָּן, גַּעַשְׁרִיבָּן אָוּן גַּעַלְיוּעָנָט, גַּעַלְיוּעָנָט אָוּן גַּעַלְעָרָט.

ביינאכט פָּלָעָגָט עַר צָוָם נַאֲכָטָ-טִישָׁלְצָוְשָׁטָעָלְן אַ שְׁטוֹלָה, אַנְגָּלְיוּגָט מִוטָּט אַ בָּאָרָגָן בִּיכְעָר, וּוּלְכָעָר עַר הָאָט גַּעַהָאָט בְּדָעָה דּוּרְכְּצָוּקָסָן, לְיַיְעָנָעָן בְּמַשְׁךְ פָּוּן אַ לְּיָל שְׁמָרוֹים. עַר פָּלָעָגָט דִּי בִּיכְעָר שְׁלִינְגָּעָן פָּוּנְקָט וּוֹיָאָצָה חֹלוֹה מַסְכוֹן, וּוֹאָס וּוֹיָים, אָז עַר מַזְוָה שְׁלִינְגָּעָן פִּילָּן, כְּדִי גַּעַזְוָנָט צָו וּוּרָעָן. וּוּיְלָבָּה, וּוּיְלָבָּה וּוֹיָסָן אִיז גַּעַוּוֹעָן דָּעָר אַיְנָהָאָלָט פָּוּן זַיְן לְעָבָן, פָּוּן זַיְן גַּעַזְוָנָט. עַס הָאָט אִין אַיְם גַּעַכְרוֹזָט אַ שְׁטָעַנְדִּישָׁעָר פִּיבָּרָהָרָעָר פָּוּן אַוְּמָה-בָּאַגְּרָעָנְעָצָטָן נַיְגָעָר צָו וּוּיְטָעָרָעָר, צָו טִיפְעָרָעָר יְדִיעָותָה. אַ טִּיףָהָרָעָר פָּוּן אַ וּוֹיָסָן-שָׁאַפְטָלָעָר, אַ קָּאַבְּיָנָעָט-גַּעַלְעָרְנָטָעָר. עַר פָּלָעָגָט שְׁעָפָן פָּוּן יְעָדָן קוֹוָאָלָהָרָעָר, פָּוּן יְעָדָן מַקּוֹר: גַּעַשְׁכְּבָטָעָר, פִּילְאַזְאָפִיעָה, פְּסִיכָּאַלְאָגָנִיעָה, שְׁוַיְנָעָה לִיטְעָרָאָה-טוֹר אִין רְוִסְיָה, פּוֹיְלִישָׁה, דִּיְוִטָּשָׁה, שְׁוֵין אַפְּגָנְעָרְדָטָהָרָעָר הַעֲבָרָעָאָישָׁ אָוּן יְדִישָׁה. בִּיְתָמָגָן פָּלָעָגָט עַר שְׁרִיבָּיָן, שְׁרִיבָּיָן אַוְּמָעָטָהָרָעָר, וּוֹיָרָעָר זַיְדָּעָר נַאָר גַּעַפְּנִינָעָן: אִין זַיְן צִימָעָה, צִי אִין אַנְדָעָרָעָר, אִין דָּעָר אַיְגָעָנָעָר, צִי אִין אַ פָּרָעָמָדָעָר שְׁטוֹבָה. מִיר פָּלָעָגָט שְׁטָאָרָקָהָרָעָהָרָעָר, עַר זַאָל זַיְדָּעָר

אמאל נישט פאָרגענסן מיטן שרייבן אַין מיטן גָּסֶם. צום מָוֵל, נאָכֵן באָז ווייזן זיך פֿון די ערשטע אויטאטם, וועלבע ער פֿלענט בּוּז אַנְרָופּן „קרָאָדְלִין”, האָבָן מִיר זיך באָרוֹאַיקְט. אַין קָאָרָעְלִיטִישׁ, קָרְעַמְעַטְשָׁוָן אַוְן אַין גַּיְעוֹרֶשׁ פֿלענט ער נִינְזָן אַין גָּסֶם אַוְן שְׁרַיְבָּן. די בעלי-עגנות האָבָן אַבער גַּעֲקָעַנְטָן דָּעַם שְׁרַיְבָּעָר אַוְן פֿלעַנְן אַים גָּוֹט אַוְיסְמִידָן.

אלעמאָל פֿלענט ער מִיט זיך אַרְוָמְטָרָאנְן אַ דִּיק הַעֲפָטָעָלָעָן, אַ „ברָאָלְיאָנְטִישׁ”, וּוּ ער פֿלעַנְטָן בְּסֶדֶר עֲפָעָם אַרְיוֹנִישְׁרָיבָן. דָּרְבָּיוֹ פֿלעַנְטָן ער אַרוֹיְפְּרוֹפָּן די בְּרִילְן אַוְיפּ זִיְּזָן הוּיכָן שְׁמַעַרְן, אַנְשְׁפָאָרָן זיך אַוְן אַ טִּיש אַדְרָעָר אַן דָּעַם פְּאַרְאָפְּעָטָן פֿון פְּעַנְצָטָהָרָן, מִיט אַיִּין האַלְטָן די פְּעַדְרָעָר, מִיט דָּעַר צְוֹוִיְּטָעָר פֿלעַנְטָן ער מִיט די פְּינְגָעָר אַוְיסְקָלָאָפָּן דָּעַם טָאָקָטָן פֿון די פְּעַרְזָן אַוְן דָּעַרְנָאָךְ זִיְּ אַרְיוֹנִיטָרָאנְן אַיִּינָם קָלִיְּנוּם דִּיקָן בְּכָעָלָעָן. די בְּכָעָלָעָן פֿלעַנְן אַלְזָן מָעָר וּוְאָקָסָן אַן צָאָל אַוְן פְּאַרְנָעָמָן אַחֲבוֹבָן פֿלְאָזָן אַיִּין זִיְּזָן אַרְכָּיוֹן. אַיִּין דָּעַם פְּאַפְּרִיגְּרָנְעָשָׁפְּטָן פֿון „לְאַדוֹשָׁעָר טָאָגָעָבָלָאָטָן”, בּוּרְסָקִי אַוְן טָעַנְעַנְבָּוִים, די פְּאַרְלָעָנְגָעָר פֿון, פֿלְעַנְטָן ער אַיִּינְהָאַנְדָּלָעָן גַּאנְצָעָ פֿעַק פֿון די זַעַלְבָּעָ בְּכָעָלָעָן. אַזְוִי אַרוֹם פֿלְעַנְטָן זיך שָׁאָפָּן אַן אַיִּינְדָּרָוק, אַוְן ער שְׁרַיְבָּטָה תְּמִיד אַיִּין דָּעַם זַעַלְבָּן, אַזְוִי אַיִּין אַ בְּכָעָלָעָן אַן סּוֹף, אַוְמַעְנָדָלָעָךְ!...

שרַיְבָּן פֿלְעַנְטָן ער טָאג אַוְן נָאָכְטָן, תְּמִיד אַוְן אַומְעָטוֹם. בשעה די גַּעַצְיָוָלְטָע וּוְזָוָּטָן בּוּז באַקָּאנְטָע פֿלְעַנְטָן ער, אַפְּזִיצְנְדִישׁ צָוְלִיבָּ דָּרְךָ-אָרְץ וּוּעָנָן אַ קְוָרְצָע וּוְיָלָעָן, גְּלִיְּךָ זיך אַוְיפְּכָאָפָּן אַוְן אַיִּילָן אַהֲיִמְצָגָוִין... מְהָאָט גַּעֲקָעַנְטָן האָבָן אַן אַיִּינְדָּרָוק, אַוְן ער לְזִוְּפָטָעָ עֲפָעָם צָו גָּאָר וּזְוָשָׁנָעָ גַּעַשְׁעָפְּטָן!...

וּוּעָן ער פֿלְעַנְטָן פְּאַרְבְּרָעָנְגָעָן בּוּז מִיר אַיִּין שְׁטוּבָן, פֿלְעַנְטָן ער זיך מִיט תְּעֻנָּות אַנְשְׁפִּילִין מִיט די אַיִּינְקָלָעָךְ, פְּרָיוֹעָן זיך מִיט זַיְּוּדָר יְעָדָן נְיוּעָם פְּיוֹשִׁין אַדְרָעָר גַּיְסְטִיפָּן פְּרָאָגְרָעָם, רָעָדָן צָו זִיְּיָהָרָעָאָישׁ אַוְן זִינְגָעָן לִידְלָעָךְ מִיט גַּמְרָאָ-גַּיְנוֹגָוִים... בָּאַלְדָּר פֿלְעַנְטָן אַיִּם אַבעָר עֲפָעָם קוּמָעָן אַיְּוֹפָן וּוּנָעָן, פֿלְעַנְטָן ער זיך פְּאַרְשְׁפָאָרָן אַיִּין לְעַצְתָּן צִימָעָר אַוְן דָּרָאָטָן פְּיַבְּרָדִישׁ שְׁרַיְבָּן, בּוּז די מַאְמָעָ פֿלְעַנְטָן אַיִּם טָעַלְעַפְּאָנִישׁ אַרוֹיְסְרוֹפָּן, „מִין שְׁוֹלְמִית רֹופְּטָטָמִיךְ”... פֿלְעַנְטָן ער צְוֹפְּרִידָן זיך אַיִּילָן אַהֲיָם.

שולמית אייזנבווען דער סענטימנטאלער צונאמען, וואם דער טאגטער
האט געגעבן דער מאכמען, וועלכע האט געהויסן הענדער.
או מ'פלעגט אים אין יענע יארן אלס א באקאנטן מלודר פארליינן
א פריוואטאטע לעלציע, האט אים געדארפט קודם-כל פאריאנטערעריסטרן
דער תלמיד נופה, ווי צום ביישפיל, דער דיקטער משה בראדרערוזן.
אונדו פלעגן באזוכן אלע באקאנטער שרייבער און סתם אַנְגָּשֶׁר
מענען קיין לאדווש פערזענעלעבקיטן, וועלכע פלעגן קוינמאָל נישט אויסֶ
מיידן אונדווער שטוב, איזוניקע צוליבן טאטן, אנדערע צוליב יצחן, וועלַ
כער אייז פֿעַצְיָעַל געוווען באַלְבִּט בֵּי אַלְעָמָעַן. ס'פלעגן צו אונדו קוֹ
מען די באקאנטסטען לאדוושער משכליים: שפּירָא, שלום אַשְׁם שוער,
דר. קאמיענייעצקי, קארנאָווסקי, פָּאנְעָר אָוּן אַסְּר אַנדערע. מיט די יידן
פלעגט דער טאטע גערן פָּאַרְבְּרָעָנָעָן, דיסקטירן מיט טעמערטאָמענט
וועגן מענטשלעכּ אָוּן דערהויפט יידישע פראָבלעמען.

פּוֹן יצחקם חביבים אָוּן סתם באַזְוּכָּר פְּלָעָגֶט אִים אַרְיִינְבָּרָעָנָעָן אייז
אַ גוֹתָן הַמְּאָר בְּעַרְמָאָן, וועלכּוֹן מ'פלעגט רופּוֹן „גְּרָאָפּ קָאָלִי“. דָּאָס אייז
געוווען זוּין דִּיכְטָעָרְישָׁעָר פְּסֻעוֹדוֹדָאָנִים אָוּן גַּעֲנוּמָעַן האט ער זיך דערפּוֹן,
זוויל פּוֹן זוּין פָּאָךְ אייז בערמאָן געוווען אַ לְעָרָעָר פּוֹן קָאָלִינְגָּרָאָפּּעָי. דער
קָאָלִינְגָּרָאָפּּ „גְּרָאָפּ קָאָלִי“ פְּלָעָגֶט צוֹאָמָעָנְשָׁטָעָלְזָן האַנְדָּלִס-אַנְאָסָן אָוּן
פרָאָפָּאָנְדָּע-לִידָּעָר אייז זוּיעָר נְוָטוּ גַּרְאָמָעָן, פָּאָר וועלכּעָ ער האט גַּעַ
האט אַ חֹשֶׁ אָוּן אַ אַוְסְעָרְגָּעָוָעָלְעָכּוֹן זְבָּרוֹן. חֹווֵי יִדְוִישׁ, העבראָישׁע
און אַיְרָאָפּּעָאָישׁ דִּיכְטָעָרְסָן, האט ער פְּעָנָאָמָעָנָל גַּעֲדָעָנְקָטָן גַּאנְצָן תְּנָנָּהָר.
אוּפּ אַוְיסְנוּיְ�וִינִּיק. ס'פלעגט גַּעֲנוֹגּ זְוּין, אָוּן אַונְדוּעָר טָאָטָעָן זְאָל בְּלוֹזָ
אַרְוִיסְזָאָגָן אַ מְאָמָר, אַ פְּסָוק, אַיְן וּאָרָט, פְּלָעָגֶט מִיטָּן „גְּרָאָפּ“ גַּעַשְׁעָן
אַ פְּלוֹצִיְמָדִיקָע עַנְדָעָרְוָגָן. ער פְּלָעָגֶט מִיטָּן אַ בְּלִיְשָׁנְעָלְקִיּוֹת זְיךָ אַוְיפּ
צָאָפָּלְעָן אָוּן מִיטָּן עַמְוֹזָאָסְטִישָׁן בְּרָעָן אַוְ פִּיעָר זְוִי אַ חַלְמִיד אַוְוָ
אַזְקָזָעָן עַנְדִּיקָן אַלְץָ בְּיוֹן סּוֹףּ. ער פְּלָעָגֶט דָּרְבִּי אַוְיסְזָעָן זְוּיעָר קָאָ-
מִישָׁ: פָּאָרְקָוּוּטְשָׁן דִּי גְּרָאָבָע, תְּמִיד נָאָסָע לְיִפְּן, טַשְׁמָאָטְשָׁקָעָן מִיטָּן מוֹלִיךְ
אוּמְצִיעָן דִּי נָאָזָן גְּרוֹיסָע, בְּלַאֲנָדָע וּאֱנָסָע, וועלכּעָ פְּלָעָגֶט זְיךָ
דָּרְשָׁרָאָקָן אַוְיפְּהִיבָּן. זְוּנָע אַוְינָן, גְּרוֹיסָע אָוּן אַוְיסְגָּעָנְלָאָצָטָעָן, פְּלָעָגֶט זְוִי
קוֹפּן אָוּן וּוּיְטָעָ מְרָחָקִים...

וּוֹ גַּעֲזָגֵט, אַיְוֹ דָּעַם טָاطָנָס גַּרְעַסְטוֹ בַּאֲרָקְטָעָרִיסְטִיךְ גַּעֲוֹעַן זַיְן טִיפָּע בַּאֲלָעָרְנְטְּקִיטְוּ. נִישְׁתָּרְכְּנְדְּרִיךְ דַּי פַּרְעַרְדִּיקְעַדְוּ דָּרוֹת פָּוּן גַּרְוִיסְעַדְוּ תְּלִמְדִי חַכְמִים, אַיְוֹ עַר אַיְוֹ זַיְן אַיְינְגְּנְעַם דָּוֹר אַוְן זַיְן גַּאנְצְעַר מַשְׂכְּלִישְׁעַר מַשְׁפָּחָה בַּאֲרִימְטָס גַּעֲוֹעַן אַיְוֹ דָּעַם פְּרָטְוּ.

זַיְן קוֹזִין דָּאוּיְדוֹזָאָנוֹ, וּוּלְכָבָר הָאָט מִיט אַיְסָנְגְּהָאָט גַּעֲלָרְנְט אַיְן וּוּאַלְאָזְשִׁוּן, הָאָט צַו 22 יָאָר גַּעֲבָעָטָן דַּי מַוְּמָעַט טָאְבָעְנְהַיְן, וּוּלְכָבָר הָאָט דַּאֲמָלְסְטָט אַיְן הוֹסִישְׁ גַּעֲלִיעְנְטָט סְפָעְנְסְעַרְוּן, אַזְוֹ זַיְן זַיְן אַיְסָנְגְּהָאָט "וּוּיְזָן" דָּעַם רְוִיסְיָן אַבְּ אַזְוֹן עַר וּוּטָשָׂוִין "דָּעַם רְעַשְׁתָּט" זַיְקָאַלְיוֹן אַוְיסְלָעְרְנְעַן, בֵּין דָּעַר "סְמִיכָּה" אַזְוֹף אַזְּקָטָאָר מַעְדִּיצְיָן. דָּעַם דָּאַזְוֹן "רְעַשְׁתָּט" הָאָט עַר טָאְקָעַ דַּעֲרְצִילָט אַיְן סְנָאָפָעָ 10 יָאָר צִיְּתָן אַזְוֹן זַיְקָאַזְעָצְטָט צַו פְּרָאָקָד טִיסְיְרִין אַיְן פְּרוֹזְשָׁאָנִי, נַעֲבָן בַּרְיסְקָה. שְׁפָעְטָעָר מִיט יָאָרָן, וּוּעַן יְצָחָק אַיְן אַלְסָם בַּאֲקָאָנְטָעָר דִּיכְטָעָר אַמְּאָל גַּעֲקְוָמָעָן קִיְּין פְּרוֹזְשָׁאָנִי, הָאָט עַר זַיְקָאַזְעָנְגָעָ, אַיְן הוּוֹן אַוְנְדוּעָר פְּעַטָּעָר רְיָאָלוּיְהוּ, דָּעַם שְׁטָאָטְרָבָּ, גַּעֲטָרָאָפָּן מִיטָּן דַּאֲקָטָאָר דָּאוּיְדוֹזָאָנוֹ, וּוּלְכָבָר הָאָט אַיְסָנְגְּהָאָט: "דִּיְזָן טָאָטָן פְּלָעָנָט מַעַן אַיְן דָּעַר יִשְׁכָּה דָּוּפָן, "בְּנִימִינְקָעָ דָּעַר עִילְיוֹי". מִיר אַלְעָ, וּוּאַלְאָזְעִינְגָּעָ, וּנְעַנְעַן נִישְׁתָּרְכְּנְדְּרִיךְ אַזְוֹן פְּוּיְוִירָם, אַבְּעָר צַו דִּיְזָן טָאָטָנָס מַדְרָנָה אַיְן קִיְּיָן נַעֲרָבִי אַונְדוֹן נִישְׁתָּרְכְּנְדְּרִיךְ אַשְׁאָר, וּוּאַסְמָע עַר אַיְוֹ נִישְׁתָּרְכְּנְדְּרִיךְ קִיְּין קָאַזְיָאָנְגָןְגִּיאָן דָּאוּוֹוָיָן. עַר וּוּאַלְטָה הַיּוֹנָט גַּעֲשְׁפּוֹלָט אַזְוֹאָ רָאַלְעָ, וּוֹיָהָרְבָּה אַיְן מַאֲסְקוּעָ, אַדְעָר וּוֹיָהָר מִיְּזָן אַיְן לְאַדְשָׁוּ.

דַּי הַתְּמִדָּה, דַּי אַוְיסְעָרְגָּוּעָן לְעַכְבָּ אַרְבָּעָטָאָמְקִיָּט פָּוּן אַוְנְדוּעָר פָּאְטָעָר אַיְוֹ גַּעֲוֹעַן אַזְּקָטָאָר בַּאֲוּוֹנְדָּרְגָּוּנְגְּסְפּוֹלָן. זַיְן דָּוְרָשָׁת צַו יִדְעָות אַגְּרָעָ נַעֲצְלָאָוָעָ. חַווּי יְוִישְׁהָעָרְבָּאָישָׁן וּוּסְמָן, הָאָט עַר בַּמְשָׁרָ פָּוּן זַיְן נַעֲנְצָן לְעַבָּן גַּעֲזָעָט זַיְקָאַלְיוֹן צַו דָּעְרוֹוּרְבָּן כְּלָעָרְלִיְּוָן וּוּלְטָלְעָכָבָן יִדְעָות, נִישְׁתָּרְכְּנְדְּרִיךְ זַיְסָט הָאָט מַעַן אַיְסָנְגְּהָאָט "דַּי גַּיְעַנְדִּיקָעָ עַנְצִיקְלָאָפְּטָעְרִיעָ". עַר הָאָט בַּאֲהָעָרָשָׁט עַטְלָעָכָבָן שְׁפָרָאָכָן, גַּעֲקָעָנָט דַּי גַּשְׁיכְטָעָ פָּוּן אָוּמוֹת הַעַלְמָם, גַּעֲהָאָט טִיפָּע קַעַנְטָעָנִישָׁ פָּוּן פִּילְאָזְעָפִיעָ אַזְוֹן פִּילְאָלָאָנִישָׁ. "בֵּיָ נּוֹיִם וּוּאַלְטָה עַר שַׁוִּין גַּעֲוֹעַן אַזְוֹן אַוְנוּוּרְסִיטָּעָט פְּרָאָפְּעָסָאָרָ", פְּלָעָנָט יְצָחָק פָּאָלָק בַּאֲהָיוֹפְּטָן.

אַוְנְטָעָרָן רְוִשָּׁמָ פָּוּן דָּעַר בַּאֲלָפְּרָ-דְּעָקְלָאָרְצִיעָ, זַיְוָנְדִּיךְ אַנְטִיצְקִט מִיטָּן "פָּאָלָק פָּוּן בִּיבְּלָ", וּוּלְכָבָעָ גִּיט יוֹשָׁר "דָּעַם פָּאָלָק פָּוּן דָּעַר בִּיבְּלָ",

עפורה קאצענעלאס אונאכומאוו

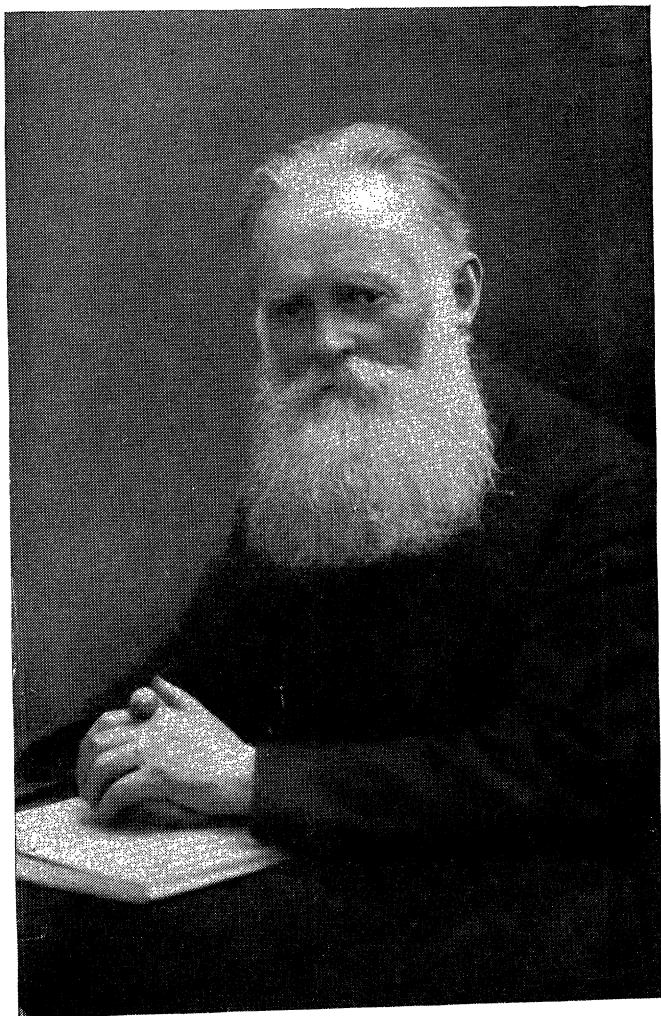
האט ערד זיך אונגעוויבן צו לערנען ערנגייש. אגב האט ערד תמייד בא-
דויערטן, וואס ער קען נישט לייענען שעספערן אין אַרְגִּינְגָּל. ספעציעל
האט אים אינטעריסטרט די אמתע כוונה, וועלכע שטעקט אין דעם „סוחר
פֿון ווענדֶיס“, וואס וווערט איזוי שטארק עקספלאָטְרִיט דורך דער אַנְ-
טִישֵׁם יושבער פֿראָפָּאנָאנְדָּע.

פּוֹלִינָם בְּאַפְרִיאָוָן הָאָט אִים פְּאָרָאִינְטְּרָעֶרְעֶטְמֶט מֵיט דָּעַר פּוֹלִי
שְׁעָר שְׁפָרָאָךְ, וּוְעַלְעַע עֲרַהָּאָט אַנְגָּנוּהָוִבָּן צָו דָּעֶלְעֶנְגָּעָן לוֹיט די טַעַקְסְּטָן
לְהַזְּנִיבָּרְאָשָׁי, מַ�וְּדָעָם דְּשָׁמָן אַזְּנוּמָן לְמַ�וְּדָהָאָט פְּאָסְרֶת אַשְׁיְנָעָמָה:

בורר פוליטישט נושא ביטחון. מיט א גמרא-ניגון דערצין... אוניברסיטאט צוועמאן מיט דעם דר. יוסוף האכזינגר, ועליכן ער האט אינגענאלדין צו פארוילן בי אונדז טעלעכע טאג. היה מיין מאן האט נאך שטודירט, האבן מיר געווינט אלע צוועמאן. די ערשות נאכט האט זיך האכזינגר אויפגעכאנט. ער האט אויפגעוואקט מיין מאן, פרעננדיס אים, ווער לערנט דאס א גאנצע סיילעכדריקע נאכט גמרא? זוי האבן זיך אויפגעהווין אויף-טשיקאָוועס און דערזען, אז ער לערנט גאנרא... פויליש,

ז' יונן פון אַרְיִינְטִיפּוֹן זֶיךְ אֵין לָעֲנָנוּ אַדְרָעָרְ שְׁרִיבִין אֵין גְּעוּועָן
ז' יְזִין אַפְּנָן פָּוֹן אַרְיִינְטִיפּוֹן זֶיךְ אֵין לָעֲנָנוּ אַדְרָעָרְ שְׁרִיבִין אֵין גְּעוּועָן
בַּלְבָּדְ וּנוֹפְשָׁ, מִיטְ אַלְעָז חֹשִׁים. עַר פְּלַעַגְתּוּנָם אַזְוּזִ טָאָן, אֵן עַס הָאָט גְּעָדָל
מְעַנְגַּט אַרוּם אִים דּוֹנְגָּרָן אָוּן בְּלִיצָן. בָּעַת דָּעָר בָּאַמְבָּאַרְדִּירְוָן פָּוֹן לְאַדְרָשָׁ
אַיְזָן 1915 הָאָבָן אַלְעָז זֶיךְ בָּאַהֲצָלָטָן אֵין דִּי קָעַלְעָרְן, אָבָעָר עַר הָאָט רְוַאַיָּס
גְּעַאֲרַבְעַט בַּי זְיַין שְׁרִיבָּטִישׁ. אַרוּם אִים הָאָט מְעַנְגַּט מְעַנְגַּט בָּאַמְבָּאַרְדִּירְוָן,
מְאַכְּן שְׁרָפוֹת, נְזַלְעָנָן, גְּנַבְעָנָן — עַר הָאָט דֻּעְבָּרְיוֹ וּוּיְמַעְרָמְשִׁיךְ גְּעוּועָן.
מִיטְ בָּעָר זְעַלְבָּר בּוֹנוֹנָה.

א. באזונדרער פאסירונג, וועלכע יצחק פלענט מיטן הומאָר אַרטיט-
טיש רעדפראָדצִירן, איזו געווען די פֿאָלְגֶנְדִּיקע: אַיִינְמַאל פֿרְיִיטִיך פֿאָר
לִיבְטְּבָעְנְטָשָׁן, וווען אָונְדְּזָעָר מְטוּמָעָה האָט זִיךְ נָאָר גַּעֲפָרָעָט מִיטָּן די לְעַצְמָתָה
שְׁבָתְּ-חַכְּנוֹת, קְוָמָט עַר אַרְיוֹן אָן דְּרוֹזָעַט, אָז אַ פֿרְעַמְדָּעָר פֿאָרְשָׁוִין פֿאָסָט
איַין די בעסטע זַיְכְּבָּרְעָנָע חַפְּצִים אַיְן & נְרוּסִין זָאָךְ: לַיְיכְּטָעָרָם, דַּעַם סָאָ-
מָאוֹאָר, נַאֲפָלָל-מַעְסָעָר, טַעַרְיוֹזָן, אַפְּלִילְוָאָר אַ טִּיעָר שְׁבָתְּדִיק טִישָׁוֹת האָט
דוּעָר גְּנֵבָּאָרְוִוְסְגָּזְיִינְן פָּוָן אָונְטָעָרָן טָאָטָנָס בָּוֹקְ. דַּעַר טָאָטָעָאָר אַבָּעָר זַיְצָעָט

יעקב בן-זימון קאצענעלסָן
פאטער פונעם דיכטער

For $\mathcal{G}(T) = \mathbb{R}^n$, we have $\mathcal{G}_T(\mathbb{R}^n) = \mathbb{R}^{n+1}$.

Chlorophyll a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z

ווײַיטָּעָר אָן לְעָרְנָטָמָ... אִין גַּעֲרִיכֶת הָאָט דַּעַר גַּנְבָּ זִיךְ מֹרֶה גַּעֲוָעָן, אָז מֵהָאָט אִים אַנְגַּעַוְוִין, אָז אִין דַּעַר דָּאַזְּקָעָר שְׁטוּב וּוֹוִינְט אַ רְבִּי, וּוּלְכָעָר אִין אָזְוִי אַיְנְגַּעַטְיפֶּט אִין זִין לְעָרְנָעָן, אָז סְאיָן "אָז עֲבִירָה אִים נִשְׁטָץ. צָו בָּאַגְּנְבָּעָנְעָן..."

דַּעַר טָאָטָע הָאָט אִין זִיןְעַ לְעַצְּטָע יָאָרָן זִיךְ דַּעַר עָרְנָעָטְעָרְטָ צָוּם, "זְשָׁאָר-גָּאָן" אַן אַנְגַּעַשְׂרִיבָן אַיוֹת יְדִישָׁ עַטְּלָעְכָּע פָּאַעֲמָעָם, סְפָּעְצִיעָל וּוּעָנָן דַּי בְּלוֹ-

טִיקָּע פָּעַטְּלָעְרָע-פָּאַגְּרָאָמָעָן פָּוּן דַּעַר עַרְשָׁטָע וּוּלְכָט-מְלָחָמָה.

זַוְּיִ נְעָזָנָגָן, הָאָט זִין, "עַלְלָות אָפְּרִים" גַּעֲמָאָט אַ רְשָׁמָ אִין זִיןְעָר צִוְּיָט, וּוּסְמָ'בָּאַשְׁרִיּוּבָט דָּאָס דַּי יְדִישָׁ עַנְצִיקָּלְפָאַעְדָּע פָּוּן דַּר קָאַצְּעָנְעָל-

סָאָן אָן אַוְיךְ רִיזְעָן אִין זִין לְעַקְסִיךָאָן פָּוּן דַּעַר יְדִישָׁעָר לְיְטָרָאָטָוָר. חֹזְיָ דַּעַם הָאָט עָר גַּעֲשִׁיבָן, "חֹזְוּ בְּנִימְוִינִי", "יְהָוָה הַמְּכָבִי", "גְּדָלִיה דָּרְגָּא". זִין לְיְטָרָאָרָאָשָׁר פָּסְעוֹדָאָנִים אִין גַּעֲוָעָן, "בְּנִימְוִינִי".

זִין פְּיעַטָּע צָו בִּיכְעָר פְּלָעַנְט זִיךְ אַוְיסְדִּיקָן נִשְׁטָץ נָאָר אִין דֻּעָם שְׁטַעַנְדִּיקָן אַוְיְפְּקִוְּפָן נִיּוּעָ סְפָּרִים, נִשְׁטָץ נָאָר אִין קָאַלְעַקְצִיאָנְרִין אַ רְיִיכָּע בִּיבְּלִיאָטָעָק, נָאָר אַוְיךְ אִין דַּעַם פָּאַרְעָנְטָלְעָכָן זִיןְעַ אַיְגָעָנָע תְּבָבִים. עָר פְּלָעַנְט קוֹיְנָמָאָל זִיךְ נִשְׁטָץ וּוּלְכָן פָּאַרְבִּינְהָן מִיטָּן אַן אַרְוִיסְגָּעָבָרָה. עָר פְּלָעַנְט טָמִיד טָעָנָהָן, אָז זִין זָוְן לְאָזָוָת זִיךְ אַפְּנָאָרָן פָּוּן דַּי אַרְוִיסְגָּעָבָר, פָּוּן דַּי בִּיכְעָר-פָּאַרְלָאָגָן. אַבְּעָר יְצָחָק פְּלָעַנְט זִיךְ דָּעְרָפָן אַוְיסְלָאָקָן: "כָּאָפָט זִיךְ דַּעַר וּוּאַטְּנָמָאָכָעָר! וּוּאָס וּוּלְטָ אִיר, זִיךְ זָאָלָן וּוּרָן, "אַפְּעָנָע" טָאָשָׁן צִוְּעָרָסָ?"...

אָונְדוּעָר טָאָטָע פְּלָעַנְט אַבְּעָר דָּרוֹקָן זִיןְעַ בִּיכְעָר מִיטָּן אַיְגָעָנָע מִיטָּן, כְּדִי זִיךְ אַלְיָוִן צָו פָּאַרְקִוְּפָן. דַּי עַרְשָׁטָע צִוְּיָט פָּוּן לְוִיְּפָן אִין דָּרוֹקָעָרִי, אַפְּלִינְגָן דָּאָרט גַּאנְצָע טָעָג, אִין גַּעֲוָעָן בְּיוֹ אִים דַּי פִּיבְּעָרְדִּיקְסָטָע. סְפָּעְצִיעָל דַּי טָעָג פָּוּן דָּעְרָשִׁיןְעָן פָּוּן אַ נִיּוּסָ וּוּרְעָל אִין פָּאָר אִים גַּעֲוָעָן דַּי זְעָלָבָע שְׁמָהָה, וּוּאָס אַ גַּעֲבָרָט פָּוּן אַ קִּינְדָּן אַז שְׁפָעְטָעָר פָּוּן אַן אַיְנִיּוּקָן.

לְכַתְּחִילָה פְּלָעַנְט עָר זִיךְ אַונְטָרְנָעָמָעָן צָו גַּיְינָן אַין דַּי קָלָאָסִישָׁע וּוּעָנָן פָּוּן דַּי קָלָאָסִיקָּעָר אָן פְּלָעַנְט וּוּרָן אַ מּוֹכָּר סְפָּרִים. בָּאַלְדָּ פְּלָעַנְט אִים מִיאָס וּוּרָן זִיךְ צָו לְיְוּנָנָן, פְּלָעַנְט עָר אַיְנְפָאָקָן הַוְּנָדָרְטָעָר עַקְוּעַמְפָאָרָן אָן אַנְפִּילְזָן — אַ נִיּוּסָ שָׁאָנְקָ!... דַּי מָאָמָעָ פְּלָעַנְט זִיךְ בָּאַסְלָאָגָן, אָז דַּעַם טָאָטָנָס

שענק זענען אַ געסט פון שטוביַּ אָוֹן מְאַלְּן. מיט די יַאֲרֵן אִין אֶבעֶר די צָאַל פֿוֹן דִּי דָּזּוּקָעַ שְׁעַנְק שְׂטָאָרָס גְּעוּוֹאָסְקָן. אַלְּעַ עַטְּלַעְכָּעַ חָדְשִׁים פְּלַעַנְטָם עַר אַיְוָנָה אַנְדְּלָעַן אַ נִּיעָם חַוְּבָן, דַּעֲמַבְּעָנָעָם בְּיכֻעַ-שָׁאָפָּק, זַיְוַן צִימָעַר האָט בְּאַקְּסָמוּן אַן אַוִּיסְזָעַן פֿוֹן אַ גַּעַשְׁעַפְּטָטָפָּט פֿוֹן גַּעַנוֹצְטָמָעַל.

זַיְוַן אַוְמַבְּאָגְרָעָנָעָצְטָעַ לְיַבָּע צָוֵם יַדְּישָׁן פָּאַלְּק, צָו יַדְּישָׁר גַּעַשְׁיכְּטָעַ, צָו אַלְּעַ יַדְּישָׁע קְוַלְּטוֹרְדּוֹעָרָטָן, זַיְוַן פְּלַאֲמִיקָּן חַיבָּת אָוֹן שִׁיבַּת-צִיוֹן אַיְדָעָאָל, האָט עַר טִיף אַיְוָנָגְעָוּוֹאַרְצָלָט אַיְוָן אַלְּעַ זַיְוַן קִינְדָּעָר, זַיְוַן, וַיְיַי טַעַכְּטָעַר, וַוְעַלְכָּעַ עַר האָט צָוְנִיּוֹיךְ גַּעַלְעָרָט אָוֹן דָּעָרְצָיוֹין אַיְוָן דָּעַם וַעֲלַבְּנָן גַּיְסָט. דָּעַם דָּאַזְיָקָן האָט עַר אַוִּיךְ נִישְׁתְּפָאָרְעָלָט אַוִּיסְצּוֹשְׁפְּרִיְּטָן אַוִּיךְ זַיְוַן אַיְדִּיםָּס אָוֹן שְׁנִירָה, סְפָעְצִיעָל אַוִּיךְ די לְעַצְטָעַ, וַוְעַלְכָּעַ האָבָּן גַּעַחְאָט וַוְיַיְנִיק יַדְּישָׁע בְּיַולְּדוֹנָגָן.

אַ שְׁיַיְנָעָם, בְּכָבוֹדִיקָן לְעַבְּנָן האָט עַר אַפְּגַּנְּלָעָטָט, אַוְנְדוֹזָעַר פָּאַטָּעַר. בֵּין 74 יַאֲרֵן האָט עַר זַיְק גַּהְאָלָטָן פְּרִוְּשָׁן אָוֹן מוֹנְטָעָר אָוֹן שְׁלָאָנָק, אַזְוַי זַיְוַי אִין דִּי זַיְוַן גַּעַנְעָע יַאֲרֵן. זַיְוַן מַאיְעַסְטָעָטִישָׁן אַוִּיסְזָעַן אָוֹן גַּנְגָּן אַוִּיךְ דָּעַר נָאָם פְּלַעַנְעָן אַלְּעַ בָּאוּוֹנוֹנְדָּרָן: "אַ פָּאַטְּרִיאָרְךְ!..". עַר וַוְאַלְּטָט נָאָךְ גַּעַוְעָן גַּעַלְעָטָט אָוֹן גַּעַלְעָטָט אָוֹן אַפְּשָׁר נָאָר דָּעָר דָּעָלָעָטָט בֵּין גְּרוּוֹסָן אַוְמָקוּסָם... דָּעַר פְּרִצְיָיִדְּיָה טִיקָּעָר טִוְּטָט פֿוֹן דָּעַר מַאְמָעָן האָט אִים אַבְּדָע אַזְוִי דָּעָרְשִׁיטָרָט, אָזְוַי אָזְוַי גַּעַשְׁטָמָרָבָן, לְוֹתָדָעָמָעָן אָוֹן אַלְּעַ דָּקְטוֹרִים, פְּשָׁוֹטָט פֿוֹן בְּעַנְקָל-שָׁאָפְּטָט נָאָךְ אַיר...".

אָין לְעַצְטָן יַדְּישָׁן בּוֹךְ "מיַיְנָע לִידְעָר", וַוְעַלְכָּעַר וַוְיַדְמָעָט דָּעַם אַנְדָּעַנְעָס פֿוֹן דָּעַר מַאְמָעָן, דָּעַרְשִׁינָעָן אִין יַאֲרֵן 1930, דָּרִיקָטָט עַר אָוִים זַיְוַן מַוְאָאָ פְּאָרָר דָּעַר נַאֲעַנְטָסְטָעָר זְקוּנָמָט אִין פְּאָרָעָם פֿוֹן אַ דִּיבְּכָרִישָׁעָר נְבוֹאָה. בֵּין דָּעַם גַּנְגִּיצָן פְּעַסְיִים האָט עַר זַיְק אֶבעֶר לְגַמְרִי גַּיְשָׁט פָּאַרְגָּעָ-שְׁטָעָלָט אַזְוַי אַוְמַבְּאָשְׁרִיבְּלָעָכוּן, אַזְוַי פְּלוֹשְׁטָמְעָנְדָרָקָן חַוְּבָן, וַוְעַלְכָּעַר האָט גַּעַמְרָאָפָּן זַיְוַן, גַּעַרְדָּפָט, גַּעַלְיָבָט שְׁעַפְסָעָלָעָ, דָּאָס פָּאַלְּק יַשְׁרָאָל, אַוִּיךְ וַוְעַלְכָּעַן "אַלְּעַ גַּוְיִם האָבָּן זַיְק אַנְגְּנוּזְעָצָט אָוֹן אִים דָּוּקָא אַוִּיסְגָּעְלִיבָּן פָּאָרָן שְׁעוּר לְעַזְוָוָל...".

דִּינָמָע

די „מאמעדיקע מאמע“, ווי משה בראדרערוזן, איינער פון אירע חמי-דים, האט איר אט דעם „פוטריסטישן“ נאמען געגעבן, איז געוועז אפרוי פון מיטעלן וווקם. צו אירע עטלטער יארן, להיפך צום פאטער, איז זי געווארן היפשלעד דיק. פונקט ווי איר קוזין און מאן האט זי פארמאנט די זעלבע פראפֿאַרְצִיָּאנַעַלָּע געוויכטציגן, געטאקט, מיט אַ פרזען-מיילד-קייט, וואס עס האט נאך מער אונטערגענשטראָכֶן איר נאטירלעכֶן גוטסקייט און גוטסמייניט.

און וויל ב'גוי באשריבן מיין מאמען, אַונְדְּרַבָּאָרְן טיפ צויזישן מאמעס (דעָר באנרייך אלײַן „מאמע“ רעדט שווין פאָר זיך — דאס אַינְדְּצִיעָן גוטס, דער גרעטסער מזוי, וועלכער האט אונדווער מיין געטראָפָן), וויל איך מאָכֶן אַ שטיקל באָאוֹאַרְעַנְשֵׁי. זעלטן וווען אַימְיצָעָד זאל נישט באָהויפָן, אָז זַיְיַן מאמע איז געווען די בעסטע. ס'איַן אַ נאָטְרִיר-לעכֶן דערשיינונג. אַבער איך פֿאַרְצִיכָּעָר ערלעך, אָז אַוְיב מ'וֹאָלֶט געמאכֶט אַ קָּאנְקוּרָם פון מאמעס, וועלכֶע זאל, הווע דעם נאָטְרִירלָעָכֶן מאמע-איַנְדְּסִינְסֶט, באָזִיכֶן אַוְיך די נְשַׁמְּחָדְקִוִּיט פון אָן אַמְּתִי יְדִישָׂ הָאָרֵי, ווֹאָלֶט אַונְדוּעָר מִוּטָּעָר אַוְודָאִי דעם דָּאָזְוִין קָאנְקוּרָם גַּעֲוָונָעָן. אַזְוִי האט גע-הָאָלְטָן יְצָחָק, וועלכער פְּלָעָגֶט זיך שְׁפִיגְלָעָן אַין אַירָע מִידָּות טּוּבוֹת, אַזְוִי פְּלָעָן הָאָלְטָן ווַיְלָד-פְּרָעָמֶדֶע מענטשֶׁן, פָּאָר וועלכֶע זי אַיז אַיך גַּעֲוָונָעָן אַמאָע.

אייר אומבאנגראנעצעט גוטסקייט פלענט נאך באשענערן, באהערלעבן אייר שיינע געתטאלט, וויל שענטקיט מאכט דעם שענטסטן פנים אנטוי פאטיש! יצחק פלענט מיט דער גאנצער ערנטקיטים באהויפטן, אז אויב ער וויל שעפן אינספיראצייע צו דיבטונג, געניגט אים בלזין מיט אייר אביסל צו שמעסן. די אויסטערנווענלאכע ליבע צו דער מאמען איין געווען די סיבה פון זיין צונגבונדנקייט צו לאדרש, די צוויי באגרפן האבן זיך עפער בי אים פארבונד... ער אייז א סך ארוםגעפערן איבער איראפע, באזוכט די שענטשט גענטען פון רוסלאנד, דיויטשלאנד, שוועיז, יערלעך פלענט ער עטלעכע חדשים פארברגענונג איזן זיין הייסגעביבטן ארץ-ישראל, אבער תמיר פלענט אים צורייקצען צו דער „מאמעידקער מאמע“, וואם האט פאר אים געדינט ווי א שטעהנדיקער קוואל פון בטחון און פאוזיע.

כ'מו דערבי ארייסזאגן א פינלאכע השערה, וועלכע דרייקט מיד אויפן הארץן... וווען נישט די דאושיע טיפסטע ליבע צו דער מאמען, ואלט ער, צוזאמען מיט זיינע קזונם, בערל קאצענעלאסן ע"ה און יצחט טאכען-סן, אים צו לאנגע יאר, שיין לאנג געהאט געווען אין ארץ ישראל... „אויב כ'האָב זוען ס'איין איזן לְעַבֵּן לִיב געהאט אַפְּרוּ אַלְמָעַטש, איזן דאס געווען... מײַן מאמע!...“ זאנט ער אין אינגער פון זיינע ווידונגונג פאר אייר.

אלס קוינע פון דעם טاطן, האט זי געהאט געלעכע צו אים פנימ' שטריכון: א הויין שטערן, ארוםגעצויומט מיט פרוילעכע, געלאקטע קאשטא-געניזהאָר, וועלכע האבן אויף דער עטלער געהאט דעם קליר פון אלט זיבער, האפענוונספֿולַע בלוע, לאנגלאכע אונגן, א געמאטגעגען, גלייבע גרייבישע נאזו, א פארמירטן פֿוֹלְבּוֹלְטִיכָן מויל, וועלכן זי האט דערהאלטן פריש ביז אירע עטלער יארן. צו די זעכיזיקער איז איר אריםטאקרא-טישער פנים, א דאנס דער שיינער גרווקיט, געווארן מאיעסטטען. זי פלענט אויסזען איז אימפאזאנט, איז מענטשן פלען זאנן, אז זי האט איז זיך עפערם שעניגלאכען, וואם צויניגט פאר אייר זיך צו בוקן. איזן אירע מידלישע יארן, זיענדייך א בארייטע שיינע רבנישע טאכטער, איזן שוער געווען פאר אייר צוצופאָסן א שידוך, קודם צוֹלֵיב יהום, שפערטער צוֹלֵיב אירע מעלהות, וועלכע מ'חאָט געפענט איז די רבנישע הייך פון דער

הינדע דאווירוזן - קאצענעלסאן

מוטער פונעם דיקטער

the first time in the history of the world, the
whole of the human race has been gathered
together in one place.

It is a great thing to have all the
people of the world gathered together,
but it is still greater to have them
gathered together in one place.

It is a great thing to have all the
people of the world gathered together,
but it is still greater to have them
gathered together in one place.

It is a great thing to have all the
people of the world gathered together,
but it is still greater to have them
gathered together in one place.

It is a great thing to have all the
people of the world gathered together,
but it is still greater to have them
gathered together in one place.

It is a great thing to have all the
people of the world gathered together,
but it is still greater to have them
gathered together in one place.

It is a great thing to have all the
people of the world gathered together,
but it is still greater to have them
gathered together in one place.

מינסקער גובערנייע. ר' יצחק יהיאל, דער רב פון קאראעליטש, פלענט פלייבן נחת פון זיין הענדע און זי רופן: „משיחס נלה”. דער פטער ר' אליהו פון פרוזשאני האט צונגעבען, אז „הענדע איז גענאנטן פון שיינן-קייט, גוטסקייט און חכמה”.

פארשטענדליך, אז פאר אוז בא תلمיר חכם, מיט אזעלכע מעילות, האט משפחה באשלאַסן, ווועט מען נישט געפינען איז דער גאנצער אימדער עריע קיון פאַסיקערן שידוך זוי מיט בנימינקע, דעם עילוי, איר ליבֿלעַן קויזוּן.

יצחק פלענט אָפֶט באַהויפֶטן, אז אונדווער מאמען האט געפַָסֶט בע-סער צו זיין אַרבִַצְיָן, זוי אַלְעַ אַירַע שׂוּעַטְעַרְטַם, זוֹוֵיל זי אַיּוֹ באַמְתַּ גַּעַד-ווען אַדְרַעַטְעַ פַּאַרְקַּעַרְפַּעַרְוָן פון אַיר גַּיְסְטַרְיוֹןְ פַּאַטְעַר. יעדער אַיְנַץ-צַיְקָעַר, סַיְיַמָּן, סַיְיַפְּרוּ, אַלְטַץ צַיְיָוָגָג, פַּלְעַנְטַ זַיְדַּנְיךְ דַּרְפְּלִיןְ הַיְיָ-מוֹשְׁגַּבְעַן אַיר. זי האט אַיּוֹ זַיְדַּ פַּאַרְמָאַגְּטַ אַמְּדַרְנָעַם אַיְנְטוֹאַיְצְיָעַ-חוֹשָׁן רַעֲדָן מִיט יַעֲמֹודָן, גַּהְאַטְמַ צַו אַלְעַמְעַן אַשְׁנַעַלְן אַיְנְטוֹיְמָעַן צַוְּגָאָגָג, פַּלְעַנְטַ בָּאוּגָן אַפְּיָלוֹ אַן אַיְנְגָעָזְוָיְמָן „מַרְוקָה” זַיְדַּ פַּאַר אַיר אַרְאַפְּרָעָדָן פון האַרְצָן. זוי אַיר פַּאַטְעַר, ר' יצחק יהיאל, פַּלְעַנְטַ זַי אַלְעַמְעַן פַּסְקָעַנְעַן שָׁאַלְוָתַן אַונְגַּבְעַן דַּי טַרְעַפְּלַעְבָּסְטָעַ אַצְוֹתָהָן.

אין קעננטויל צום טاطן, איז זי גַּעַוְועַזְעַן צַוְּגָאָגָגְעַר פַּאַר אַלְעַמְעַן, זַיְעַר באַרְעַדְעַוְוִידִיק, המצחאַהָדִיק, פַּאַרְמָאַגְּטַ אַפְּרַעְטַקְעַד מִיט אַפְּטַיקָעַ פַּאַלְקַסְטִימְלַעְבָּעַ נַיְיכּוּעַרְטַלְעַר, מְשֻׁלְׁים אַונְמָאַרְמִים. פון אַיר שְׁפָרָכְלַעְכָּן קוֹוָאלְן אַונְאַידְעַאַיְשָׁן אַוְצָרַ האַט יצחק, לוֹיט זַיְן באַהוַיְפָטָן, גַּעַנְאָסָן מִיט אַפְּלַעְרַ מָאָם.

א בעלת טובה איז זי גַּעַוְועַזְעַן כְּמוֹ שְׁנָאָמָר, זַיְוֵיל דַּאַס גַּוְטָם פַּלְעַנְטַ זַיְתָּאָן בְּסַתָּה, הַעַלְפָּן אַלְעַ נַוְּטַבָּאַדְעַרְפְּטִיקָעַ, אַלְיָוָן צַו זַיְ טַרְאָן שַׂוְעָרָעַן פַּעַלְלַעְדָּ מִיט עַסְנוֹאָרגָן.

יצחק, ווועלבער האט פון אַיר גַּעַרְשָׁנְטַ אַסְךְ מִידָּות, פַּלְעַנְטַ אַבְעָרַ לִיבָּהָבָן צַו וּוְצְלָעַן זַיְדַּ, אַז זַיְיַ אַיְזַי צַעַנְטַרְאַלְעַ, דַּעַר פַּאַרְאַיְין פון אַלְעַ אַיְנְסְטִיטְוּצְיָעָם: מַושְׁבַּזְקָנִים, בֵּית יְתּוֹמִים, סּוּמְךָ נַוְפְּלִים, מַלְבוֹשָׁ עַרְוִמִּים, גַּמְילָות חֲסִידִים, הַכְּנָסָת אַוְרָחִים.

„...אוֹי, אוֹי, עוֹלָם הַבָּא! זַוְאָס טָוָט נִישְׁתַּאֲ יַדְעַנְעַ צַוְּלִיבָּעוֹלָם

הבהא?" ר' מאמע פלענט דערביי, א פארשעטמע, זיך פארענטפערן, איז זי
אייז נארנישט אויסן קיין עולםuba און נאכן אויסשעפן זיך פון אירע אָר-
גומענטנו, וועלכע יצחק פלענט שטיפעריש דיסקטוירן, באליידיקט אַנְבָּלָאָזֶן
אייר לְוַעֲלָעֵך. אויה דעם פלענגן מיר בלוזו ווארטן און דערצענדיך איר נאָז
אייעו פארלענגןהייט, מיט הייסע קוֹשֶׁן זי באָראַיאָן.

ארום זיך פלאענט זי תמייד האבן אלע צעראָכענען הערדער פון גאנז
שטעטן, מיט אַלעֲרֵלי טובות, בקשות. זי פלאענט שטיצין דירעקט און אומ-
דיערטט. די לעצטע פלאען זיון הענדְלערם, וועיכע פלאען אויר פֿאַרְקּוֹפָן,
לוֹוִוִיט די פֿרְיוֹזֶן, וואָס זוּיעֶר אַיְגַּעַנְעַר חַשְׁק אַדְרָעֶר גַּעֲוִוִיסֶן האָט זיַּיַּיך-
טַרְמַט. די מאָמע פְּלָעַנְט שַׂוִּין אַפְּטַמְּלָאָל אַ פֿאַרְלָאַרְעַנְעַבְּיַי זיַּיַּיך בעטָן:
הַאָט אַוִּיפָּה מִיר רַחֲמָנוֹת, מִיָּן זָוָן בָּעָרְלָה וּוּעָט אַיְיךְ נִישְׁתַּחַת וּוּעָלָן באַצְּלָאָל!
וּוּעָט וּוּעָט עַס אַלְצִינְגָּן אוּפְּעַסְעַס?... אַ גַּאנְצָאָד בָּאָרָה פְּלָעַנְט אַוְרָה עַנְטָה
סְפָּרָעָן: «וואָס רַעַן זיַּי מַאֲדָרְמַיְשִׁי! קְרוּוֹנִישָׁע! לְאַכְטִיקָע נִישְׁוּמָע! פֿרָא
קְאַצְּנָעַן! קְאַצְּנָעַן! קְאַצְּ... קְאַצְּ...»

נאר איז און קאנצינאמער פֿלעגן זוי די פֿעלעך מיט די קויבערס איבערלאזן אומעטום: איזן קאַרידאָר, איזן קיך, איזן עסּצְצִימער, אַ גאנצַן באָרג מיט שפִּיזּו-פֶּראָדוֹקְטַּן: אַיעֵר, פֶּומְטָר, קָעוֹן, עופּות, פִּישׁ, פְּרוּכְטַּן, גְּרִינְס, הַכְּלֵל אַ גָּאנְצָן נִישְׁתַּפְּכָה פֶּאָרְקוּפְּטָן מַאֲרָךְ פְּלַעַנטָן צַו אָונְדוֹן אַראָפְּטָן ברענְגָּעָן. אָונְדוֹעָר שְׁטוֹב פְּלַעַנטָן פָּוּן די קויבערס באָקְסְוּמָעָן אַן אוַיְסְקָעָן פָּוּן אַ דְּרִיטָן קְלָאָס פָּוּן אַ גָּאנְסְטָאָנְצִיעָן מִיטּ פּוּוִירִים, וּוּלְכָעַ פִּירָן צַו פָּאָרָה קוֹיְפָּן זַיְעָרָע פֶּרָאָרוֹקְטַּן אַין שְׂטָאָטָם אַרְיָין.

די באצ'יבענונגנו, “וּאֱקֹזֶל” האט זיך גענומען אט ווי איזו: ס'אייז געוווען קורץ נאך מײַן חתונה, איזן אן ערְבָּ שְׁבַת פָּאֵר לִיכְטַּ-בְּעַנְטְּשָׁן... פָּוֹן סקייד טראאנן זיך ריחות פָּוֹן גוֹטָע שְׁבַת דִּיקָעָמָּאָלִים, צו ווּלְכָע יִצְחָק פְּלַעַנט אַיְינְלָאָדוֹן חֲבִירִים חֹווֹי בָּאָקָאנְטָע, אוֹוֵיד אָוּמְבָאָקָאנְטָע, אָדָרָע בָּאָקָאנְטָע פָּוֹן אַיְינְלָאָדוֹן הַכְּנָסָת אָרוֹחִים. מײַן מאָן הַאט זַיְנָע ווּאֱקָאַצְיָע גַּעוּוֹדָמָעַט דָּעַם אַיְבעָזָעַצְנָן אוֹוֵיף רֹוְסִישׁ יִצְחָק דָּרָאַמְּטִישׁ עַקְמָעִידִיעַ, “פָּאַטְמָאָ”. יִצְחָק הַאט אִים גַּעֲבָעַטָּן, עַר זָאֵל גַּיְזָן אַין קִיד אַרְיוֹן עַפְּרָעַן דָּעַר מָאָמָעַן.

אֲבָעֵר נְלִיּוֹר אַיּוֹ עָרְ צְוִירְקָעְקוּמָעָן מִיטָּ אַ גַּלְעַכְטָעָרָה: „יִצְחָק, סָאַיּוֹ פָּוְנְקָטָר,
וְיֵאַיּוֹ דְּרִיטָן פְּלָאָם, אַוְיָפָן וּוְאַקְזָאָל, נִישְׁתָּ אַדְרוֹכְצּוֹשְׁטוֹפָן זִיר!...”
יִצְחָק הָאָט דַּעַר פָּאָרְגְּלִיךְ אַרְיִינְגְּעַבְּרָכְטָמָן אַיּוֹ שְׁטִימָוָגָן. עָר אַיּוֹ
שְׁנָעֵל אַרְיִינְגְּנָעָלָאָפָן צְוַיְשָׁן דַּעַם בָּאָרְגָּן פָּוֹן דַּי קְוִיבָּרָם אַוָּן נָאַכְמָאַכְנָדִיךְ
דַּעַם סְטָאַנְצְּיעַ-גְּלָאָק, אַרְוִוְסְגָּעְקְלוֹנְגָּעָן:
„גְּלִינְגָּן!... פִּיעָרְזָוִי זְוֹאָנָאָלָן אַהֲיָם, יִדְעָנָעָם, אַהֲיָם! סָאַיּוֹ שְׁוִין
שְׁבָתָ!...”

זְיוּעָר אָפְטָ פְּלָעָנָן מִיר, קְלִיְונָעָכְתָּ לְצָנִים, אַרְוּמְרִינְגְּלָעָן אַוְנְדוּזָעָר מָאָ-
מָעָנוּ אַיּוֹ זַי בְּעַטָּן אַנְדוֹזָעָבָעָס צַוְּעַצְיָילָן וּוְעַנְן אַנְדוּזָעָר בְּאַבָּעָם אַיּוֹ
זְיוּרָעָם, מְשָׁפָחָה, וּוְעַנְן אִירָעָ קִינְדָּעְרִיאָהָן, וּוְעַנְן אַוְנְדוּזָעָרָ קִינְדָּעָר-
יָאָרָן אַיּוֹ סְפָעְצִיעָלָן וּוְעַנְן דַּעַר „סְקוּרְיוֹן פָּוֹן אִירָקָפָן”, זְיוּיָ פְּלָעָנָט יִצְחָקָן
רוֹפָן.

לְאַנְגָּ פְּלָעָנָט זְיוּיָ נִישְׁתָּ לְאַזָּן בְּעַטָּן אַיּוֹ מִיטָּ תְּהֻנוֹגָ אַוְיָה אִירָ גּוֹטָן
פְּנִים פְּלָעָנָט זְיוּיָ אַיְבָּרְגָּעָבָן מִיטָּ אַלְעָ פְּרָטִים אַלְעָ גַּעַשְׁעַעַנְיָשָׁן מִיטָּ אַיּוֹ אַרְוָם
אִירָ לִיבָּן בְּחוֹר. דַּי דְּעָרְאִינְרָוְנְגָעָן פְּלָעָנָן גְּלָאָטִיקָן אַיּוֹ אַיְנְטָרְעָסָאָנָט
פְּלָיסָן פָּוֹן אִירָ שְׁוִינָעָם מוֹיָל. פָּוֹן לְעַבְּדָיוֹקָן רְעָדָן פְּלָעָנָט זְיוּיָ אַוְיָה אִירָ
שְׁתָעָרָן אַרְאָפְלָאָזָן אַ גַּעֲפִירְיוֹלְטָעָר לְאָק אַיּוֹ מִיטְמָאָכָן אַלְעָ אִירָעָ עַנְרָגְנִישָׁע
בְּאַוְעָגְנָגָעָן, פּוֹל מִוּטְמָעָרְ-חַתְּלָהָבָותָ.

סְפָלָעָנָט אָפְטָ טְרָעָפָן, אַזְיָצָחָק אַלְיָוִן פְּלָעָנָט אַוְיָקָ צְוַשְׁטָיָן צַוְאַנְדוֹזָעָר
אַיּוֹ מִיטָּ נִיגְעָר זְיוּיָ צְוָם וּוּוּפְלָסְטָן מְאָלָ צְוָהָעָרָן צַוְדָעָרָמָעָם אַפְטִיקָעָ-
דְּעַרְצִיְּלָוְנָגָעָן וּוְעַנְן אִידָעָ אַיְבָרְלָעְבָּוְנָגָעָן אַיּוֹ שְ׀יִוכָּתָמָעָן זְיוּנָעָ קִינְדָּעָר-
יָאָרָן. אַפְטָמָאָלָ פְּלָעָנָט עָר נְאָךְ דַּעַר מַאֲמָעָן צְוָהָלָפָן מִיטָּ נִיּוֹעָ בְּאַמְעָרָ-
קָוָנָגָעָן צַוְאַלְטָעָ זְכָרָנוֹתָ...

אָנוּ בְּדֹעַר ר' שִׁיבַד ל'

חוץ יצחקן, וועלךן די מאמע פלאגעט מיט שטאָלעיז רופּוֹן "די קריין פּוֹן
מיין קאָפּ", האבן מיר געהאט פֿיר זין און צוּווִי טעכטער. דאס ערשותע
שפֿינֶר, די בּכּורה, איז געווען אונדזער שׂוועסטער שיינֶר. חיַות איזן דער לאָ-
דוּשָׁער אוּישְׁפְּרָאַךְ האָט עס געקלונגנָען — שאָנדָל — פְּלאָגעט טאָקָשׁ די
טראָמָה מִום לְוַרְשָׁאָמָּה זַיְהָנוּן — מִינוּן שאָנדָל!"

אויב דער רעשת פון אונדווערט בעי בית האבן פארמאנט פארשידענע בעאייקיטן, אויז שיינדליך, פונקט ווי יצחק, געווען אויך אַ פאָרבניריכע בערווענעלעכקייט, אוין אַמתער עקסטראקט פון אלע טאטעה מאַמע-מעלות. ער-טער פון יצחקן מיט עטלאַכע יאָר, אויז אויך זי געבאָרַן געווארַן אַין קאָרער לְוִיטשׁ, יצחַס געבורט-שטעטעלע, געלערנט עברי ביזס זעלבן מלמר, תנ"ך ביזס מסatan, צוֹזָמָעַן מיט די יונגעָנד, צוֹוַשְׁן זיּוֹזְיּוֹן צוקינפֿטֶיקָע דיבָּר. טערם: יעַבְּרַה כְּהֵן אוֹזְנִיךְ פְּאַצְעָנָלְסָן. מיט יעַבְּרַה כְּהֵן, וועלכְּרַה האָט פון קינדוֹזִין-זיך אוֹסְמָנָצִיבָנָט מיט גְּרוּסָעָה יְדִיעָה, האָט אַונדוּזָר שִׁינְ-דרעלָע גְּנַפְּרִיט אַ רְיוּוֹאַלְיוּטָט, אַ דָּאנְק אַיְרָע פְּאַיסְקִיטָן אוֹזְנָאָט-קייט. אוין דער דָּאַזְקָעָד הִזְנִיכָּת אוֹזְנָאָט וְגַעֲוָעָן דער פּוֹלְקָאַסְטָטָר פְּאָרָה טְרָעַט פון טָاطָן: פְּלִוִיסָק וְוִי אַ בֵּין, ערנְסָט אוֹן באַזְאָכָט וְוִי באַת תְּלִימִיד חֲכָם!

יזחק, א צו לעבדיקער, ברדי צו זיין ווי זיין, פַּלענט זי אויסלאָגן, אנדרופנדיק מיט א באהאלטענעם דורך-ארץ, אונדזער ר' שיינדל''. „א שאר, וואס זי איז נישט בעבארן געווארן א ייגנַל'', פַּלענט דער טאטע זיפצין, איידער ער האט דערזען דעם ערשותן סיימן פון נחת פון זיין בוכר — יצחקן, „א מoid — א ישיכה-בחורו!..'' פַּלענט מען זי איז שטעתל רופן, זי פַּלענט באמת באזיוויזן גרויס פְּלוּים צו יידישע לימודים, ווי א בחור, וואס גרייט זיך און באקומווען סמיכה אויף רבנות.

אייז זי טאקס געווארן אַהערבעאַיש-קענעראָן, „וואֹ נאָט האָט געבאָטן!...“
וועגן אַיר התמָדָה פֿלָעָן טאָטָע-מָאָמָע דערצִיזֶין קוּרִיאָזָן. אַין דער-
צייט פֿון דער רֻעָוָאַלְזֵיעַס פֿון 1905 אייז געווען בשעת די אָמָרוּעָן אַפָּאָר-
בָּאָט אַרְוִיסָצְקוּן דָּוָרָד די פֿעַנְצְטָעָר. סְהָאָט גַּעַהָעָרֶשֶׁת דַּעַמְאָלֶט בַּאלְאָגָעָר-
רוֹנְגָּס-צַוְשְׁטָאנְדָן. טִיר אָוָן פֿעַנְצְטָעָר האָבָּן גַּעַמּוֹת זַיְן פֿאַרְשְׁטָעַלְט אָוָן פֿאָר-
הָאָטָם. שִׁינְדָּל, שְׁוִין אַ דָּעַרְוָאַקְסָעָנָעָ פֿרִילִין, אַהערבעאַישׁ עַלְעָרְעִין
דַּעַמְאָלָט, די ערַשְׁטָעָנָה נָנָתָה אַיְזָן לְאַדְוָשׁ, האָט באַשְׁלָאָסָן זַיְךְ צַו פֿאַרְפּוֹלְקָאָמָעָן
אַיְזָן די לִימְדָי חָוֵל, פֿוֹנְקָט וּיְיָ אַיְזָן די לִימְדָי קוֹדַשׁ.

אַין אַיְינָעָם פֿון אַזְׁוּלְכָּבָּעָ טָעָג, וּוּן וּוּלְקָיְרָ פֿון קָאַזְּאָקָן האָט גַּעַבָּר
שְׁעוּוּט אַוְףְּ די נָאָסָן, האָט זַי זַיְךְ גַּעַזְעַט, לוֹטָן טָאָטָנס שְׁטִוְינְגָּר, בַּיּוּם
אַפְּעָנָעָם פֿעַנְצְטָעָר אָוָן אַנְגָּעָהוּבָּן צַו קָנְעָלָן אַיבָּעָר אַברָגָ מִיטָּ בִּיכָּר.
אוֹנְדָּזָעָר הוּאָזָן אַוְיפְּ צַעְנִיעָלְנִיאָנָא 54 אייז גַּעַשְׁטָאָנָעָן אַרְמְגָנְגָּלָט פֿון
פֿאַבְּרוּקִין, אַיְזָן „סָאָמָעָ רַעֲכָתָן גַּדְוִיכְתָּן...“ יְעָדָן מָאָנְטָס אָוָן דָּאַנְעָרְשָׁמִיךְ
פֿלָעָן גַּעַבָּן אָוְנְדוֹן פֿאַרְקָסְמוּן שְׁטוּרִיקָן, מָאָנְפָעָסְטָאָצִיעָם, דַּעַמְאָנְסְטָרָאָצָעָ
יְעָם „מִיטְאַלְעָ זַיְבָּן זַאָכָּן...“ אַוְיךְ יְעָנָעָם טָאגָן אַיְזָן פֿלוֹצָים גַּעַוָּאָזָן אַשְׁיָּ
סְעָרִי, סְזָעָנָעָן וּיְיָ פֿון אַונְטָעָר דָּעָר עָרָד אַרְוִיסְגָּעָוָאָסָן בַּאַרְקִיאָזָן פֿון
חוּכָּבָּעָ דַּעַמְבָּעָנָעָ מְעַבָּל, די לְוֹפְטָ אַיְזָן פֿאַרְהָלְכָּט גַּעַוָּאָרָן פֿון גַּעַוָּאָגָן צָוָן
„טְשָׁוְרוֹאָנִי שְׁטָאָנְדָאָר“. די שְׁטִימָוָנָג אַיְזָן גַּעַוָּעָן אַיְזָן אַנְגָּעָהוּבָּן,
אַבָּעָר שִׁינְדָּל וּזְטָט בַּיּוּם אַפְּעָנָעָם פֿעַנְצְטָעָר אָוָן לְעָרָנָמָן. מִיטְאָזָן וּוּלְדָן גַּעַשְׁרִי
שִׁינְדָּל זַיְמָט אַפְּעָנָעָם פֿעַנְצְטָעָר אָוָן לְעָרָנָמָן. מִיטְאָזָן וּוּלְדָן גַּעַשְׁרִי
אָוָן מִיטְאָזָן גַּעַדְוִיכְתָּר שְׁוּסְרִי קָוָמָט אָזָן צַו לְוִיפָּן אַגְּרִיסְמָעָר קָאַזְּאָקָן-אָפְּ
טְיוּלָאָזָן די וּוּלְדָעָ, קָלְיָנָעָ פֿעַרְדָּלְעָךְ, וּוּאָסָפָרְהָרְזָעָן די לְוִופָּט אָרוֹם.
אַבָּעָר שִׁינְדָּל הָעָרָט נִשְׁתָּמָט אָזָן לְעָרָנָמָן. מִשְׁיסָט שִׁינְדָּל אַיר פֿעַנְצְטָעָר אָזָן
שְׁוִיבָן פֿלְאָצָן, אַבָּעָר שִׁינְדָּל בַּאַמְעָרָט נִשְׁתָּמָט אָזָן לְעָרָנָמָן...
סְזָעָנָעָן אַנְגָּלְאָפָּן בְּנֵי בַּיִת, זַיְךְ אַוְיסְגָּלְיָוִגָּט אַוְיפְּ די פֿאַרְלָאָגָעָם,
אַרְוִיסְגָּרִיםָן פֿון אַיר דָּעָם שְׁטוֹלָ אָזָן זַי אַוְועָקְגָּלְיָוִגָּט מִיטְאָזָן די בִּיכָּר צַוָּ-
זַיְמָעָן. אַזְּוִי אָרוֹם האָט מִעְן גַּעַרְאָטָעָוּת רְאָ שִׁינְדָּלָעָן פֿון אַזְּוִיכָּרָן טְוִיטָ!..
דָּרְקָ-אָגָּב אַיְזָן דָּעָר טָאָטָעָ אַיְזָן דָּעָר זַעְלָבָעָר גַּעַנְגָּ אַוְיךְ גַּעַזְעָסָן בַּיִת אָזָן
אַפְּעָנָעָם פֿעַנְצְטָעָר, אַבָּעָר צָום הָוִיפְּ.

אַנְגָּעָפִיקָּעָוּט מִיטְאָלְעָלִיְיָוִת יְדִיעָות, שְׁטָאָרָק בַּאַהֲאָוָונָט אָזָן לִיטָעָ-
רָאָטוֹר פֿון עַטְלָעָכָעָ שְׁפָרָאָכָן, זַיְעָר אַינְטָעָלְגָעָנָט, אַיְזָן זַי דָּרְבָּיִ. גַּעַוָּעָן

צפורה קאצענעלס אונאכומאו

נאיאיוו ביון תמיומתדרייסט, קוינעם נישט חושד געווען אין זויטיקע געדאנ-
קען אין יטטוועדן באשאנקען מיט צוטריין אין די וועלט געמאסטן לוייט
זיך...

אלס א יונג מידל האט זי נישט פארמאנט אין זיך קיין סיינן פון
ראפינירטקייט אין אפיילו פון ווייבערישן חזש. „א ריבטיקער ר' שיינDEL,
פלענט דיא מאמע בעיון באמערkan, על-פייטוועת אין זי נישט קיין זיך... מיר
וואלטן ווידער געהאט ארב אין דער משפחה...“ זי פלאונט דערציילן, ווי
שיינDEL פלאונט פארכערעגען אין הייסע וויכוחים מיט איינעם א חבר זיל-
ברערשטיין, א פארכערעגען פועלץ'zion. זוי פלאונט צוואמען לוייפן אויף אלע
„סכאדקעם, בירושעם אין דעם אנסטראציעס“, ביון דעם בחור האט מען
געפאקט אוון ארויסנעשיקט קיין סייבר.

אלע א羅ומייקע האבן דאס באמערטק, או דער מינסקער בחור אין אין
איך פאראליבט, בלוייז די בעל-דברטעה אלין, שיינDEL, האט עס נישט גע-
ווסט. ער פלאונט פאר יצחן זיך באקלאנגן, או זי מירטט בכיוון אויס
איןטימע געשפרעבן... וווען די מאמע האט זי געפרעגעט, צי איך געפאלט
זילבערטהיין, איז טוף אינטעליגנטער אין שיינער מענטש, האט זי געד-
ענטפערט, או יא. אויף איך צוויטער פראנגען, צי ואלט זי מיט אים
חתונה געהאט, האט זי תמיומתדריך גענטפערט: „אָה, אָה, פֿאַרְוּאַס
נִיט!..“

דער אויסטרוף „אָה, אָה...“ אין געווען באראקטעריסטייש. אמאַל אין
זוי געווען ביי א קליעין טישעלע אויפן באקלאנן איבער תורה אוון עבדה.
ס'האט געהאלטן פונקט פאר א שלאקס-דרען. קענענדיק איך פארטראכט-
קיט, האט איך יצח מתרה געווען: „שיינDEL, גוי שנעל א羅ים, ס'זעט
רעגעגען!“ — „אָה, אָה, זֶאָל רַעֲגַעַעַן!..“ האט זי מעכאניש גענטפערט.
יצח אין מיר אלע האבן דאס אונטערגעבאפעט אוון תמייד פלאונט מען דער-
מיט אונטערשרורייכן איך צעשורויטקייט: „אָה, אָה, זֶאָל רַעֲגַעַעַן! אָה, אָה,
שווין צוית חתונה צו האבן!..“

דער חתן אין איבער געווען בעסט אין חד-גדיא! וווען ער אין נאָר
דרוי איך קטטאָרגע אנטלאָפּן פון סייבר אין אונגעקומווען קיין לאָדּוֹשׁ, כדי
פון דארט איבער קראָקע זי מיטגעמען קיין ארץ ישראל, האט ער דערזען,

או אחרן פינשטיין האט זיך מקדים געווען. ער אוו געווארן נידערגעשלאָן. פון דער קאטֶראָגֶע, פון שויינדֶלָס „אָה, אָה“ אָוועק נאָר קִין אַמּוֹרִיסֶק. שויינדֶלָס טַאלָאנְט, אַיבְּרָעָנְמוּן פון טָאָטָן בִּירְשָׁה, אוֹז געווען, חווֹז פֿעַדְאָנָגִיל, דָּעָר שְׁרִיפְּטַשְׁטָעלְעָרִישָׁע. זֵי האט אַנְגָּשְׂרִיבָן אַיר אַוְיטָאַבִּיאָר גְּרָאָפְּיעַ אַין הַבְּרָעָאִיש, אָונְטָעָן נָאָמָעָן „טָלְ לִלְדוֹתִי“, וּזְזֵי בָּאוּזִוִּזֶּט אַפְּעָנְמָעְנָאָלָן זְכָרוֹן פון אַיבְּרָעָלְעָבְּוָנָעָן פון עַרְשָׁטָן לְעַבְּנָסִיאָר אָן. פון דָּעָר בְּעַסְטָר אַיבְּרָעְזָעְצָוָנָג פון „טוֹזָנָט אַין נָאָכָט“, וּוּעָלְכָעָ אַיז געווען אַין דָּעָר דִּיוּשָׁעָר שְׁפָאָרָה, האט זיך מִיטָּן וּלְבָן וּוּעָדָט בָּאַרְיוֹכָעָרט דִּי הַעַבְּרָאִישׁ לְטַעַרְאָטוֹר. „אַלְפָהָן וְלוֹילָה אָחָד“ של ש. קָצְנֶלְסֶזֶן-פִּינְשֶׁטֶן, אוֹז גְּשָׁרִיבָן גַּעַוָּאָן מִיט אַפְּרָעְטִיקְזִּיאָפְּטִיקָעָר תָּנְךָ-שְׁפָרָאָר. יִצְחָק פְּלָעָנט בָּאַחְוּפְּטָן, אוֹז דָּזְקִיעָה אַיבְּרָעְזָעְזָוָג אַיז אַצְּגָּאָבְּ-טָעָקָסָט צָו דָּעְלָעָרְגָּעָן אַונְדוֹעָר בִּיבְּלִישְׁ-קָלָאָסִישְׁ סְטִיל.

אַבְּעָר מַעָּר וּוּ דָעָר בָּגָעָר צָום שְׁרִיבָן אַיז געווען בֵּי אַיר אַרְנָר תָּמִיד, אַיר שְׁטָעַנְדִּיקָעָר בִּיּוֹרָר פָּאָר יְדִישָׁע קִינְדָּעָרְלָעָד אָן דָּרְמִיט אַיז זַי געווען נָאָנָט צּוּ יִצְחָקָן. יְדִישָׁע קִינְדָּעָר פְּלָעָן, סִיִּי שְׁיַוְינְדָּלָעָן, סִיִּי יִצְחָקָן, הַאָלָטָן תָּמִיד גַּעַשְׁפָּאָנָט, בָּאַגְּנוּסְטָעָרט זְוִיּוֹר גַּאֲנָצָן לְעַבְּן אָן בֵּין זְוִיּוֹר לְעַצְּ— טָעָר רָגָע הָאָבָּן זַי גַּלְיוֹן גַּעַדְיָינְט אָן גַּלְיוֹן גַּעַדְיָיקָט מִיט זְוִיּוֹר דָּרָה הַבָּא. בִּירְעָה הָאָבָּן זַי גַּעַפְּוָנָעָן דָּעָם קְרָבְּנוֹתְזִוְּעָג, דִּי מִיסְיָעָ פָּוּן דָּעָם אָוָם— בָּאַקְאָנְטָן סָאָלְדָאָט, וּוּלְכָבָר עַנְדִּיקָט שְׁטִיל אָן גַּוְרָה-פּוֹל וּוּין שִׁינְיָעָם לְעַבְּן... אַיר הוֹפְּטִיבָאָרוֹה, אַיר לְעַבְּנָסְ-מִיסְיָע אַיז געווען — קִינְדָּעָרְטָן!.. אַלְסָן גַּאֲרָן יוֹגָּמִידָן פְּלָעָנט זַי זַי שְׁוִין בָּאַשְׁעַפְּטִיקָן מִיטָּרְעָבְּ-מְעַטְּאָדָן, מִיטָּמִיט אַיְגָּעָנָע שִׂיטָּות, צְוֻנְגָּפָאָסְטָטָן פָּאָר דָּעָם גַּעַבְּיִיט. תְּחִילָתָן פְּלָעָנט זַי פְּרָאָקָט-טִיצְיָרָן מִיטָּאַרְעָמָעָ קִינְדָּעָר, וּוּלְכָבָעָ זַי פְּלָעָנט אַיבְּרָעָנְמוּן פָּוּן אַרְבָּעָטָן דִּיקָעָ מַאְמָעָם. שְׁפָעָטָר אַיז זַי גַּעַוָּאָרָן אַנְגָּנְנוּמוּן אַלְסָן פְּרִוּוֹאָטָעָ פְּרָעָבָן לְיסָטָן צּוּ קָלִינְעָ קִינְדָּעָר. אָגָּב אַיז אַוְךְ מִין מָאָן געווען אַיְנָעָרָן פָּוּן אַירָעָתָן תְּלִמְדִידָוֹם.

איָן 1911, זִיעַנְדִּיק שְׁוִין אַלְיָין אַמְּפָעָ, האט זַי גַּעַדְיָיקָט אַיז זַי גַּעַדְיָיקָט פְּרָעָבָל-אַלְטָעָמָאָןשָׁן קְרוֹסָן. איָן יָאָר 1912 האט זַי מִיט יִצְחָקָט מִיטְאָרְבָּעָת גַּעַפְּנָט דָּעָם עַרְשָׁטָן הַבְּרָעָאִישָׁן נְ-יִלְדִּים אַין לְאַדְזִישׁ. בְּמִשְׁךְ

פָּנוֹ אִיבָּעֶר אַהֲלָבָן יַוְבֵּל פְּלָעָגֶט זַי מְדִירֶד זַיְוִן דַּי עַרְשְׁטָמָע שְׁרִיטָט, דַּי עַרְשְׁטָמָע רִיךְדָּר, דַּי עַרְשְׁטָמָע אַיְבָּעָרְלָעְבָּונְגָּעָן פָּנוֹ הַוְּנְדָּעָרְטָעָר אָוֹן הַוְּנְדָּעָרְטָעָר
קְלִוְינָעַ מְלָאְכִים לְעַד...

אַיְן גַּנְ-יְלָדִים-אַיְזָן זַי גַּעַוְעָן אַרְיוֹנְגָּעָטָאָן בְּלָבָן וְנַפְשָׁ, מִיטָּ אַיְרָ גַּאנְצָעָר
דִּיכְכְּטָרְיְישָׁעָר הַתְּלָהְבָּות, מִיטָּ אַומְבָּאָגְרָעְנְצָטָעָר מְוֻטָּעָר-לִיבָּעָ. אַיְן אַיְרָ
פְּרוֹוֹוָאָטָלְלָעָבָן חָאָט זַי אוּיךְ גַּעַלְעָבָט מִיטָּן בְּלוֹזָן גַּעַדְאָגָס פָּנוֹ גַּנְ-יְלָדִים.
אַיְרָ גַּרְעָסְטָעָר חָלוֹם אַיְזָן גַּעַוְעָן צַו וּוּעָרָן גַּנְגָּת אַיְן אַרְץ יִשְׂרָאֵל, אַנְ-
צַוְּפִּירָן דָּאָרָט מִיטָּ אַזָּאָגְ-יְלָדִים, וּוּלְבָן זַי אַלְיוֹן הָאָט גָּוט פָּאָרְשָׁטָאָ-
גָּעָן אַזָּוּן וּוּלְבָן בְּלוֹזָן אַיְן יְעָנָה בְּאָדוֹנְגָּעָן אַזָּוּן פָּנוֹ אַ-
צְוּוֹילְיָנָג אַיְזָן אַיְרָ פְּרִיאָר אַיְזָן גַּרְעָסְטָעָר גַּעַוְעָן, אַזָּוּן
זַי הָאָט בְּאַצְיוֹטָנָס אַרְיוֹסְנוֹרָאָטָוּוּטָעָט פָּנוֹ דָּעָם בִּיטְעָרָן גָּלוֹת אַיְרָעָ צָוְוָי
עַלְטָעָרָעָ קִינְדָּרָעָ: בְּ-צִוְּיָן אַזָּוּן בְּאַדְאָגָן.

אַוְנְדָּזְעָר שִׁוְּינְדָּלָ... עַפְּבָעָס אַמְּדָדָנָעָר הַיְּוּלְקָעָר פְּיִיעָר פְּלָעָגֶט בְּרָעָ-
גָּעָן אַיְרָ אַיְרָ: וּוּאָסָמָע צַו לְעָרְנָעָן, דְּרָעְצִיעָן, אַוְיסְהָאָדָרְעוּוּן, צְוּנְרִיּוּטָן
יְדִישָׁע קִינְדָּרְלָעָד... דַּי דְּאָזְקִיעָמָיסְיָע הָאָט זַי אַוְמְדָעְרְמְדָלָעָד אַוְסְגָּעָ-
פִּירְטָבָוּ אַיְרָ לְעַצְטָן לְעַבְנָ-מְאָגָן אַיְן לְאָדוֹשָׁעָר גַּעַטָּא... אַיְרָ נְשָׁמָה אַיְזָן
גַּעַוְעָן אַ קִּרְיְסְטָאָלְדִּיְיָנָעָ פָּנוֹ אַ תְּמִימְוֹתְדִּיקָקִינְדָּ, אַזָּאָיְבָיָק, אַוְמְשָׁוּלָ-
דִּיקָ, בְּאַגְּנִיסְטָעָרָטָקִינְדָּ...

גַּאנְגָּן לְאָדוֹשָׁע הָאָט גָּוט גַּעַקְעָנֶט קָאָצְעָנֶעָלְסָאָנס „שִׁוְּינְדָּלָעָלָעָ“ אַלְסָ סְפָעָ-
צְיַאָלִיסְטִיָּן אַיְן דָּעָר פְּאָרְשָׁוָל-דְּרָעְצִיאָוָגָג. אָפִילּוּ אַיְן דַּי חַוִּישְׁכְּדִיקָסְטָעָ נְאַצְּיָרָ-
וְאַרְון הָאָט מַעַן אַיְרָ אַנְפָאָרְטָרִוִּיט אַנְצָוְפִּין מִיטָּן קִינְדָּרְהָיִים אַיְן הַעַלְעָנוּ-
וּוּסָק, וּוּאָסָמָע אַיְזָן גַּעַוְעָן אַזָּעַלְעָבָן אַנְשָׁטָאָלָט וּוּי קָאָרְטָשָׁאָקָס אַיְן וּוּאָרְשָׁעָ.
פָּוּנְקָט וּוּי קָאָרְטָשָׁאָק הָאָט זַי נְיָשָׁט גַּעַוְוָאָלָט פָּאָרְלָאָזָן אַיְרָעָ קִינְדָּרָ-
לָעָרָ פָּנוֹ אַיְרָ „אַוְיְנָגָהָרָגָעָט יְדִישָׁ פָּאָלָקָ“, פָּוּנְקָט וּוּי קָאָרְטָשָׁאָק אַיְזָן זַי
גַּעַנְגָּגָעָן צַו דָּעָר עַפְּדָה מִיטָּ דַּי שְׁוֹאָכְסָטָעָ פָּנוֹ דַּי שְׁוֹאָכְסָטָעָ...
אַוְנְדָּזְעָר שִׁוְּינְדָּלָעָ, אַגְּרוּסָקִינְדָּ, אַיְזָן גַּעַנְגָּגָעָן צְוּזָאָמָעָן מִיטָּ קִינְ-
דָּעָלָעָ, מִיטָּ יְדִישָׁע, אַיְוֹף יְדִישָׁן קִידּוֹשׁ הַשֵּׁם...

מִיְנָעַ בֶּרְיֵדָעַ

פֿוֹן דַּי בְּרִידָעַר גִּיטַּת, נַאֲךְ יִצְחָקָן, וּוּלְכָן סַ'אַיְזַן גַּעוּוִידָמָעַט דָּאָס דָּאָס-
זִישָׁע בָּוקְ, אָונְדוּעָר בָּעָרְלַ. עָרְטָרָגָנַט דָּעַם זַעֲלָבָן נַאֲמָעַן, וּוּסָס דָּעַר אַיְזָן-
אָרְבָּעָטָעַר-פִּירָעָר בָּעָרְלַ קַאֲצָעָנָעַלְסָאָן, נַאֲךְ אָן עַלְטָעַר-זַיְוָדַן, אַ רְבָּ אַ גָּאוֹן,
רַ, בָּעָרַ, וּוּלְכָבָרַ הָאָטַן גַּעַהָאָטַן פָּאָרְנוּמוּן דָּעַם כְּסָאַ הרְבָּנוֹת אַיְזָן צַוּעָלַף.
שְׁטָמָעַט פֿוֹן מַיְוָסְקָעַר נַוְבָּעָרְנוּיַּעַ.

אָונְדוּעָר בָּעָרְלַ אַיְזָן גַּעוּוֹעַן דָּעַר שְׁעַנְסָטָעַר פֿוֹן מַיְיָנָעַ בְּרִידָעַר. עָרְ אַיְזָן
אַיְזָן לְאַדוֹשַׁ בָּאַקָּאָנַט גַּעוּוֹעַן אַלְסַס דָּעַר „שְׁיוּנָעַר קַאֲצָעָנָעַלְסָאָן“. הַתְּפָעָלוֹת-
פּוֹלָעַ מַיְדָלָעַךְ פְּלָעָנַן אַיְזָן רְפָזַן „אַפְּאַלְלָאָן“.

עָרְ אַיְזָן גַּעוּוֹעַן אַזְוִי מַאֲגָנָעַטִּישָׁיְשָׁיְן אַיְזָן זַיְוָן הַוִּיכָּר, שְׁלָאַנְסָקָעַר גַּעַד-
שְׁטָאָלַט, אַיְזָן זַיְוָן קַלְאָסִישָׁן פָּאַטָּאָנוּנָעַשָּׁן פְּנִים פֿוֹן אַזְמָתָן פִּילְמָסְטָאָר, אַיְזָן
מַעַנְשָׁטָן פְּלָעָנַן מַיְיָנָעַן, אַזְמָט דָּעַר אַיְזָן עַם דָּעַר דִּיכְטָעַר קַאֲצָעָנָעַלְסָאָן.

בָּעָרְלַ אַיְזָן גַּעוּוֹעַן אַוְיךְ אַ בָּאַנְאָבָטָרַ. זַיְוָן הַוּוֹפָט טָאַלָּאָנַט אַזְמָטִיסַּ-
טִישָׁעַר. עָרְ הָאָט אַיְזָן זַיְדַּ פָּאַרְקָעַרְפָּעַרְטַּ אַלְעַ פָּאַדְעָרְנוּנָעַן פָּאַרְ אַזְנָעַשְׁ-
קַלְאָסִיקָן לִיבָּהָאָבָרָהָ: אַוְיִסְרָאָלְעָבָעָ אַזְנָעַרְלָעְבָעָ. עָרְ הָאָט גַּעַהָאָט אַ
וּוֹנְגָדְעָרְבָאָרַעַ דִּיקְצִיעַ, שְׁיוּנָעַ בָּאַזְוּגָנוּנָעַן, אַוְיִסְדָּרְקָפְלָעַ מִימִיקַּ, בְּרוּזָנַ-
דִּיקָן טֻמְפָעָרְאָמָעַנְטַן. אַלְסַס עַרְשָׁתְּקַלְאָסִיקָעַר קַעְנָעַר פֿוֹן הַעֲבָרָאָיַשַּׁ, אַיְזָן
עָרְ גַּעוּוֹעַן אַזְמָטִיסְטִישָׁעַר מִוְּשָׁפִילָעַר אַיְזָחָקָם עַרְשָׁתְּן הַעֲבָרָאָיַשַּׁ
טְעָאָטָעַר אַיְזָן לְאַדוֹשַׁ „הַבִּוֹּמָה“, שְׁפִילְנְדִיקַּ דַּי אַחֲרִיוֹתְפּוֹלְסָטָעַ רַאֲלַן מִיְּתַן
גְּרָעָסָטַן דָּעַרְפָּאָלַגַּן.

באתש בערל האט געקענט א גוטן העברעהיש און געווען א גאנץ פעד-אייקער לערער, דאך איז ער, צוליב זייןע אדמיניסטראטורע פראקייטן, געווען אונדרער געשפטספער, אונעההיין פון גזילוים און גענדיקט מיט דער הערלעך אויסגעבעיטער נימנאזע אויף זאווארדזאך 48, ווּ מלכות זדונ האט איינגעארדןט די לאדוושער געתטאפא און געפינייקט שפעטער יידן... יצחק און מיר אלע, וועלכע האבן מיטנאערבעט, האבן זיך אויף אים פאָר-לאזען, אויף זיין שכ' היישר. ער פֿלעגט אויף זייןע פֿלייזעם אויסטראנן דעם גאנצן עול, א בודזשט, וועלכער פֿלעגט מיט די יאָרֶן וואָקסן אין די הוֹנְדַּרְעַטְעָר טוֹזְנְטָעָר: קוֹפִּין, צוֹקוֹפִּין, בוּעָן, צוֹבוּעָן, אַלְעָמָל אַפָּרָזָרָגָטָר, אַפָּרָדָאנְהַטָּעָר — ווּ געטט מען אָז אָז סּוּם אָוִיפָּצָה דעַעֲן דֵּי לְיוֹפְּנְדִּיקָה חֻבּוֹתָ? אַרְוִיס פּוֹן אַיִּין הַתְּחִיבָּות, אַרְיוֹן אַיִּין אַצְוֹוִיטָעָר אַזְׂוִי כְּסָדָר. פָּאָמָעָר האָבָּן מִיר גַּעַהַטָּ אַיִּין אַיִּינְצִיקָּן סּוּחָרָן דער משפחָה „אַ גְּעוֹאנְטָן אַונְטְּרַעַנְמָעָר“ — אַיִּז עַט גְּעוֹועָן אַונְדְּזָעָר בערל. בעה מ'פֿלעגט אִים אַיִּין דעם פרט גְּעַבָּן שְׁבָחִים, פֿלעגט ער זאנָן: „אַלְּץ פָּאָר מְלָמְדוֹת!..“ באַזְּוַיְזְנִידָק אַלְיכְּטִיקָן שִׁין אָוִיפָּ זַיִן אַרטִּיסְטִישָׁן פְּנִים.

יצחק, וועלכער אַיִּין מסחר-ענינים גְּעוֹועָן אַיִּין גָּאנְצָן אַפָּרָלָאָ-רענער אַיִּין אָוּמְבָּאָהָלְפָעָנָר, פֿלעגט אַן בערלען זיך נִישְׁט גְּעַבָּן סִין דֵּוָה. דערפָּן האָט זיך גְּעַנְכָּעָן זַיְעָר צְנוּבָּנְדָּקִיט. דער תְּמִיצָה פּוֹן זַיְעָרָע בָּאַצְיאָוָנְגָּעָן גַּעֲפִינְט זיך זַיִן טָגְּנְבָּוךְ פּוֹן וּוּוּטָעָל, גְּשָׁרְבָּן אַלְמָס לְעַצְטָעָר וּוּידָי, אַלְסָס צְוָואָה, נַאֲךְ חַשְׁבָּוֹן הַנְּשָׁפָּה, וּוּן פּוֹן אַצְּלָרְדִּיָּה כָּעָר משפחָה פּוֹן בְּרִידָעָר שְׁוּוֹטָסָטָר, פֿלְיָמְעָנוּקָס — זַיִן עַיְגָּעָנָע פְּרוּ אַן דָּרְיִי קִינְדָּעָר, אַיִּז גְּעַבְּלִיבָּן ער אַלְיָוִן, דָּרְרוּוִיל ער, מִיט זַיִן בָּכָור. „מַיְן בְּרוֹדָעָר, בערל, בִּיסְטָה יִנְגָּעָר פּוֹן מִיר אַיִּין גְּעוֹועָן זַיִּין אַטָּמָע. וּוּ אַ פָּאָטָעָר האָסְטָו זיך פָּאָר מִיר גַּעַזְאָרָגָט...“. האָסְטָמִיךְ לִיב גַּעַהַטָּם, האָסְטָמִיךְ עַמְּרִיךְ נִישְׁט גְּעַזְאָטָם, אָזְׂוִי וּוּ אַיִּד האָבָּדָר אַזְׂוִיךְ נִישְׁט גְּעַזְאָטָם וּוּן מַיְן לִיבָּעָ. וּוּ בִּיסְטָה דֵּוָה, דֵּיְן טִיעָרָעָר פְּרוּ דָאָרָא, דֵּיְן יְוָנָגָעָר זַעֲכְזִיְאָרִיךְעָר זָוָן, וּוּסָס אַיִּין אַוּוֹק מִיטָּהָלָדָן זַיִם אַיִּין דֵּי וּוּלְדִּעָר — ער אַיִּין אוּיךְ גַּעֲטוּתָ גַּעֲוָאָרָן צְוָוִישָׁן גְּטוּעָן אַן עַרְלָעָכָע בְּחוּרִים, וּוּ ער, מִיט זַיְעָר גַּרְוִיסָעָר נִקְמָה, וּוּסָס זַיִן האָבָּן

ニישט פֿאַרְוּוֹרְקַלְעַכְטַ... וּוְרַוְעַט זַיְדַ נַוקְםַ זַיְוַן פֿאַר אַונְדוֹן פֿוֹן דַעַם
דאָזְיָקַן וּוְילְדַן, עַקְלַהְאַפְטַן פֿאַלְקַ?.."

**

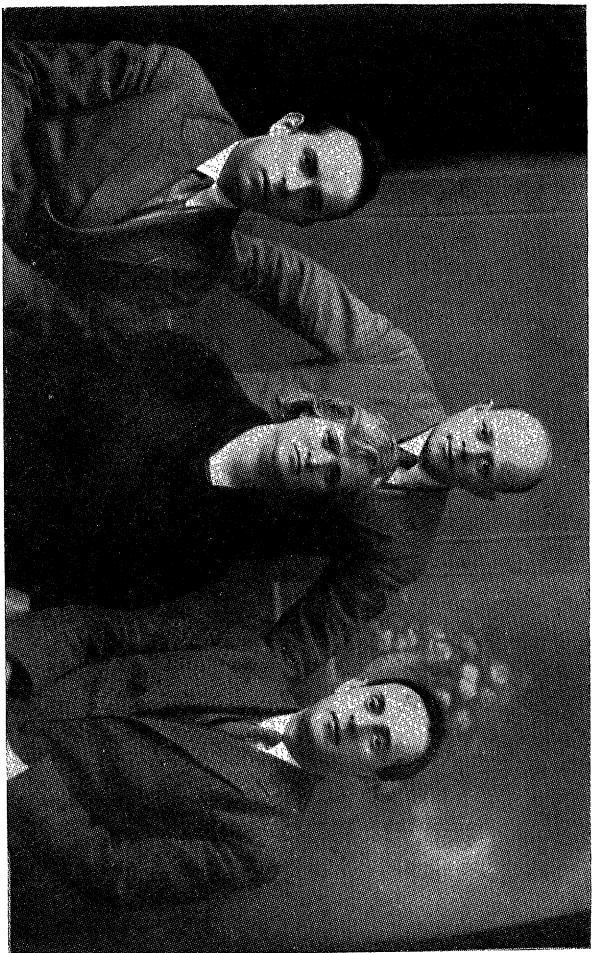
נאָר בּֿערְלָעֵן קוּמֶט מַיְוַן בּֿרוּדְעַר מַשָּׁה.
ער טְרָאָגְטַ דַעַם נַאמְעַן נַאָר דַעַם פֿעַטְעַר מַשָּׁה טְאַבְעַנְקַין, דַעַם פֿאַ-
טְעַר פֿוֹן אַיְזַי מַנְהָיגַ, יְצָחַק טְאַבְעַנְקַין. אַונְדוֹעַר טְאַטְעַ, אַן אַינְטְיַעַמְעַר
חַבְרַ פֿוֹן מַשָּׁה טְאַבְעַנְקַין, וּוּלְכָעַן ער האָט אַלְיוַן גַּעַשְׁכַּבְטַ זַיְוַן שְׂוּעַם-
טְעַר, הַאָט, נַאֲכַן טְוִוִּיטַ פֿוֹן דַעַם אַוְמְפָאַרְגַּעַסְלָעַכְן, טְיַיְעַרַן, אַמְתַן אַלְטְרַ-
אִיסְטַן, באָדְרַט מִיטַ זַיְוַן נַאֲמַעַן אַונְדוֹעַר בּֿרוּדְעַר.
אַונְדוֹעַר מַשָּׁה האָט חַלְיָה נַיְשַׁט פֿאַרְשְׁעַמְטַ זַיְוַן אַנדְעַנְקַ, הַלְוָאוַי
אוּוֹפַ זַיְוַן אַיְוָנוֹיקַל גַּעַזְגַּטַן, וּוּלְכָעַר טְרָאָגְטַ זַיְוַן נַאֲמַעַן. אַונְדוֹעַר מַשָּׁה
הַאָט רִיכְטִיךְ אַפְנַעַשְׁפִּיגְלַטְטַ דַי דְּזָוְיקַע לְיַכְטִיקַע גַּעַשְׁטַאלְטַן. פֿוֹן זַיְוָנוּ
סִינְדְּרַעַשְׁ יָאָרַן אַן בַּיְזַ זַיְוַן לְעַצְטַעַר רַגְעַן אַיְזַ ער גַּעַוּעַן, פֿוֹנְקַטְ וּוּי
אַונְדוֹעַר מַוְטַעַר, "גַּעַקְנַאָטַן פֿוֹן גַּעַוְוִיסַן, הַאָרַץ, נַשְׁמָה...".
טְאַטְעַמְאַמְעַן אַוְן סְפָעַצְיַעלְ יְצָחַק האָט זַיְדַ בַּאֲמִיטַ דַי יַיְנְגַעַרְעַ קַוְנַ-
דַעַר צַו גַּעַבְן נַיְשַׁט נַאָר יְדִישַׁע בַּיְלְדָנָגַן, נַאָר אַ נַּאֲרַמְאַלְעַ וּוּלְכָעַבְעַ
בַּיְלְדָנָגַן. הַיּוֹת אַיְזַ דַי פֿרְיוֹאַטְעַ מִיטְלַ-שְׁוֹלִין האָט מַעַן גַּעַמְאַכְטַ אַינְטִיסְעַ-
מִיטִישַׁע שִׁיקְאַנְעַם בַּעַת דַי עַקְזָעַמְעַנְעַם, האָט אַיְזַ יְצָחַק אַיְוָנְגַעַשְׁרַיְבַּן
אַיְזַ אַכְטַן קְלָאַס פֿוֹן אַ רְעַנְגְּרַוְנְגַס-גַּיְמָנְגַזְוַעַ אַיְזַ טְוַעַקְ, אַ שְׁטַעַטְעַלְעַ
אַיְזַ לְאַזְשַׁעַר קְרִיְוַן. דַאָרטַ האָט מַעַן אוּוֹפַ בַּאֲשִׁיטַמְטַ גַּעַהְאַפְטַן, אַזְ ער
וּוְעַט בַּאֲקֻומְעַן דַי "מַאְטְוַעַר".
דַי לְעַצְטַע עַטְלָעַכְעַ וּוֹאֲכַן פֿאַר דַי עַקְזָעַמְעַנְעַם האָט דַי מַאֲמַעַ אַיְם
פֿאַרְזְאַרגְטַ מִיטַ אַזְ אַפְטוֹרַפְטַ, אַיְוָנְעַם פֿוֹן אַונְדוֹעַר לְעַרְעַם אַזְ אַ
שְׁטוֹכְ-פְּרִיְינְמַט, מִיטְנַיְקַ האָט ער גַּעַהְיִיסַן. אַבְעַר אַנְשְׁטַאַט דְרַעְמִיט מַשְׁחַן
צַו פֿאַרְלִיְכְטַעַרַן, האָט אַונְדוֹעַר מַוְטַעַר אַיְם דְרַעְמִיט גַּעַשְׁטַעַרַטַן.
דעַר גַּוְתְּהַאֲרַצְיַעַר אַוְן גַּאֲסְטְפְּרִיְינְדַלְעַכְעַר מַשָּׁה, וּוּלְכָעַר האָט דַי
מַצְוַוה פֿוֹן הַכְּנַסְתַ אַוְרַחִים אַיְזַ נַאֲגַצְן אַיבְעַרְגַּעַנוּמַעַן פֿוֹן אַונְדוֹעַר מַאֲמַעַן,
הַאָט זַיְדַ דְרַפְּלִיט אַיְזַ דַעַר דָאַל פֿוֹן אַ בַּאֲלַעַבָּאַס לְגַבְיַ אַ גַּאֲסַטַן. הַיּוֹת

מייטניך האט אקארישט גענדיקט דעם של-יאר, האט ער זיך פאראדאגט וועגן זייןע וואקאציעם. ער האט זיך אונגעוויבן צו פאראן ארום אים, באז' זאָרגן אים מיט גוט, נאָראָה אַפְּט עַסְּן, ער זאלַ נַעֲבָעַ קַומְעַן צו זיך, גע- שאָפָּן פָּאָר אִים אַלְעַ בְּאָסְטוּמְלַעְכְּלִיטְוֹן אָוֹן גַּזְעַלְשָׁאַפְּט, כְּדֵי אִים צו פָּאָר ווַיְוָילְ...
...
דעֶר סְקַ-הַכְּלִ פָּוֹן דָּעֶר מְצֻוָּה פָּוֹן הַכְּנִסְתָּ אַרְדָּחִים אִיז גַּעַוּן, אָז

משהָל האט נישט געהאט קיון צוּיט אָוֹן קָאָפְּ צוּם לְעַרְגָּעַן אָוֹן דָּעֶר עַקְזָאַ- מעַן האט אוּסְמַנְהַאֲלָטָן אַ נְוִי, אַ פּוּעָר, אַבְּעָר נִשְׁתָּ אַ יְדָ, וּוְעַלְכָּן מַעַן
הַאָט גַּזְעַפְּט מִיט אַלְעַ זִבְּן זַפְּן.

משהָאִיז גַּעַוּן זַיְעָר אָן אַרְבָּעָטָזָמָעָר. זַעַנְדִּיק, אָז אִים נִיְּשְׁתָּ
אִין דֵּי גַּוְיָאִישׁ לִימְדוֹדָים אָוֹן חַיוֹת זַיְעָן נְאָטוּרְלַעְכָּר דְּרָאָגָן אִיז גַּעַוּן צָוּ
לְעַרְעָרִי, בְּפָרָט, אָז מִיר הַאֲבָן שְׂוִין געהאט אַנְטוּוֹיְלָט אַ גַּוְיִשְׁעַ שְׂוֹלָעַ מִיט
אַ פְּעַרְסָאנְגָּל, האט ער זיך גַּעַנוּמָעַן צוּם „מְשַׁפְּחָה-פָּאָר“, נַאֲךְ שִׁינְדְּלָעָן,
יִצְחָקָן, בְּעַרְלָעָן אָוֹן מִיר.
זַיְעָן גַּאנְץ לְעַבְּן האט ער גַּעַרְבָּט אַיְבָּעָר זַיְעָ, סִיְּ אַיְבָּעָר הַעֲבָרָאִישׁ,
סִיְּ גַּמְרָא. גַּעַלְעָרָנְט האט ער בְּיִם טָאָטָן אָוֹן דָּאָס צְוָוִי טָעָמִים:
עַרְשָׁתָּנְמָ, צְוָלִיבָן לְעַרְגָּעָן וְעַגְּן אָוֹן שְׁנִיתָ, כְּדֵי דָּרְמִיט דָּעֶר טָאָטָן צו פָּאָר
שָׁאָפָּן נְחַתְּרוֹתָה.

דעֶר דָּאָזְוִיקָּעָר צְוָוִיְּטָר טָעַם אִיז גַּעַוּן זַיְעָן כָּאָרָאָקְטָעָרִיסְטִישָׁעָר
שְׁמָרִיך — צְוָלִיבָ-צְוָ-טָאָן אַלְעַ זַיְעָן אַרְוּמִיקָּעָ... ער פְּלָעָנְטָ דָּאָס טָאָן
בְּנָעִימָות אָוֹן מִיט דָּעֶר גַּאנְצָעָר קְרַבְּנוֹתְפּוֹלְעָר גַּוְיִקְתִּיקִים.
פְּוֹנְקָט וּוֹי אַ גַּוְטָעָר רְבִי אִיז ער גַּעַוּן אַרְוֹמְגָנְגָלְט מִיט חַסְדִּים
אָוֹן דָּעֶר דָּאָזְוִיקָּעָר „חוּוִּיאָ“ האט אִים גַּעַקְסָטָט אַ סְקַ נְעַלְט. טַאֲג אָוֹן נַאֲכָט,
אוּוֹף טִיש אָוֹן אוּוֹף בְּעַמְּ, אִיז שְׂוֹלָע אָוֹן אוּוֹף פְּרִיוּוֹאָטָט לְעַשְׁעָטָם האט ער
געהאָרְעוּוּט, כְּדֵי... אַוְיְצָה אֲלָטָן אַ חְבָּרָה פָּוֹן אַרְיָמָעָ חְבָּרִים. ער
פְּלָעָנְט טָאָקָע זַיְעָן מַאֲטָעְרִיאָלָע זַיְעָר פְּאָרְעָנְגָּט. גַּעַרְבָּט מַעַר פָּוֹן אַוְנְדוֹ
אַלְעָמָעָן צְוָאָמְעָנְגָּנְגָּמָעָן, אָוֹן דְּעָרְבִּי גַּעַוּן דָּעֶר גַּרְעַטָּר נְצָרָק, בַּיִּ
אַלְעָמָעָן גַּעַכְאָפְּט & גַּמְילָות חַסְדָּי, גַּעַבְּאָרָגָט אָוֹן אַוְעַטְגָּנְגָּבָן, אַוְעַסְגָּנְגָּ
שָׁאָנְקָעָן חְבִּירִים, חְבִּירִים פָּוֹן חְבִּירִים אַ. וּ.

ל'יזו פון רונטס: בערך קאנצנעלטאמאו, שינגרל מאצנעלטאמאו - פינשטיין אוו מישר קאנצנעלטאמאו
וועוועראַך: אַזְהָק קאנצנעלטאמאו

18. *Leucania* *luteola* (Hufnagel) *luteola* Hufnagel, 1808.

איינע פון זיינע אריימע הברטום, דזוקא נישט די שענטשט, וועלכע ער האט במשך פון יארן אויסגעעהאלטן מיט שברילימוד און בייכער, האט באשלאלסן מיט אים חתונה צו האבן. ער האט זיך נבעך נישט גענסט פון איר פעסטן באשלאט ארויסדרהיינע און איזר צוליך געטאנ... פון רחמנות' וועגן. „זיך פון זיך נאך, חלייה, אנטאָן א מעשה...“
שפערטער, וווען בעלע, אגב זיער א קלונג און אינטעליגענטע פרוי, וועלכע איזו אויך געאווארן א לערערקע אין אונדזער שולע. האט אים באשאנ-
קען מיט א בחור, האט ער זי שטארק לייב באקומען.
און אנטאלאנגיישע לעבענ-פאסירונג האט שפערטער געטראָפּן מיט יצחן.
א ווונדרבראָרעד מענטש איז ער געוווע! די אפּפערוואֹליקיט פון
משחן איז געוווען דער „מאמעידיסטער“ שטיריך פון זיין הארכיזקער נשמה.
בלויו מידות טובות, גוטע מעשיים, סאמאראדנע שניר פערל, קריישטאָל-
ריינע וועגן, ציען זיך במשך זיין קורצן לעבען בייזן לעצען טאג פון זיין
„גִּיקְלַעֲכָן“ טויט...

משה איז דערטרונגען געווארן פונקט איז איד פארן אנטקמען פון אשמדאים מלחהה. דאס איז געשן אין וויל 1938, אויף דער הבשורה-קאלאנייע אין ווילאָזִישִׁים עשווע, ביי פַּיְּטְרִיקָאָו. דארט האט יצחח מיט בערלען איינגעארדנט פאר עטלעכע הונדרט תלמידים אן אַנְרָאָנְמִישׁ צונרייטונג פאר אַרְץִישָׁרָאֵל. דארט איז אויך געווען דער „ביבודיישער, גַּיְסְלַעֲבָר טּוֹיטּ“ פֿון מְשֻׁה.

עד האט געהיט א גרוועע קינדרער, וועלכע האבן זיך געבאָדָן און טיך.
דערזעענדיק פֿלוֹצִים, אָז צוּווַי פֿוֹן זַיְהַלְטָן בֵּי טַרְינֶנְעָן זַיְהַ, הָאָט עַר
זַיְהַ אַרְיוֹסְמַנְדָּאָטָעוּט אָז אַלְיַיְן, אָז אַוִיסְגַּעַשְׁפְּטוּר, דָּרְטָרוֹנְקָעָן גַּעֲוָאָרָן.
זַיְהַ יְוָנָגְן לְעָבָן, נַאֲךְ נִישְׁתְּ קִיְּן פֻּעָּרְצִיךְ יָאָר אַלְטָן גַּעֲוָעָן, הָאָט עַר,
קְרַבְּנוֹתְפּוֹלְ, אַזְוַי, וּוּרְ אַיזְוַי עַם גַּעֲוָעָן, אַוּעַקְגַּעַנְעָבָן פָּרְיוֹן פָּרְיוֹן צָוָן
צַוְּוַיְיַ פֿוֹן זַיְנָעַ תְּלִמְדִידִים... זַעֲנָעַן בָּאַמְּשָׁ זַיְיַ בֵּיְםַ לְעָבָן גַּעֲלִיבָן?...

10

דר יונסטער אוון איינציג ליעבנ-געבליבענע, אוים צו לאנגע יארן,
פון מיין גאנצער משפחה, אוין אונדזער מיזונקל, אברהם.

א וויסינקער, ווי א פודעל, אויז ער געווען בי אונדו א צאצקעלע, מיט וועלכער מיר האבן זיך געשפילט. זיין נאמען פלענט מען, מיט ליב-שאפט, אליעז מער און מער פאצ'יען. פון אברהם, אויף אברהמעלע און פון דעם אויז געווארן "עמעלע". איזו פלאען מיר אים רופן. פון דער צאצ-קעלע אויז געווארן א "צאצקע...". ער האט מיטן חוש פון סינדרער-עספֿאָר-טיזם דערפֿילט און אויסנענוֹצְט זיין פריווילענירטען ואלע פון א מיזונקל, פלאענט אפטאן פארשיידענע שמד-שטיקעלע אונדו און אלע אַרומִיקָע.

מוסיא יוזעפֿאָויטש, א שבנה, באַליבֿט צוישן דער גאנצער ליטע-דאָריישער משפחה, וועלכער ער אויז אין די בײַנער אַרְיָינוֹגְּקָרָאָכּוֹן, האט אים אַנְגָּרוֹפָּן, "וּוִיסָּעָר שְׁטְשָׁוֹרְ...". צוֹלֵב ווֹאַס זִין כַּעֲם אוֹפָּה אַיר פְּלָעַנְט נַאֲךְ מער שטייגן.

אויף עמעלען האבן זיך שווין אלע אוין שטוב פָּרְמָאָסְטָן, אָז חוץ מיר זאל באַטָּש אַיְנָעָר פון די יונגעלע אַונְדִּיסְקְּן גִּימְנָזְיָע, עַנְדִּיסְקְּן אָן ווַיַּד-טָעָר שְׁטוֹדִירָן, בְּרַעֲנָדִיךְ דָּרְמִיטְ דִּי טְרָאָדִיצְיָע פון לְעָרָרִי, ווֹאַס ביַי אָונְדוֹ אוֹז עַס שְׁוִין גַּעֲוָרָן אֶמְאָסְקְּ-דְּרָשְׁיָנוֹנָגְּ: בְּרִידָר, שְׁוּעָסְטָרָר, שְׁנִיר אָונְן אָן אַיְדָעָם, ד. ה. מִיןְ מאָן. אלע האבן מיר זיך פָּאָרְגָּ�מָעָן מִיט דער אַנְטּוֹוִיקְלוֹנָגְּ פון דער שְׁוֹלָע, וועלכּעָה האט דָּרָךְ דער אַנְשְׁטוּרָנוֹנָגְּ פון דער גאנצער משפחה זיך פָּאָרוֹאָנְדָלָט מִיט דער צִיְּת אָין אֶגְּרוֹסָעָר מִיטְלָ—

שׁוֹל — די קאצענעלס אַזְגִּימְנָזְיָע אָן לאָדוֹשְׁ.

mir האבן זיך געגעבן אַנדְרָאַטָּש אַיְנָעָם פון צוישן אָונְדוֹ אַרְוּסְ-ראָטָעָוָעָן פון מלמדות. אָונְדוֹזָעָר ווֹונְטָש אָין גְּעוּעָן צוֹ מַאֲכָן פון עמעלען באַטָּש אֶדְקָטָאָר... אויך אֶידְישָׁ מַלְאָכָה! mir האבן אָונְדוֹזָעָר צִיל טִילִּי ווַיַּזְוִי דְּרָעָנָרִיכְט. אַבְּרָהָם אוֹז דער אַיְנָצְיָקָעָר צוישן אָונְדוֹן, וועלכּעָר אוֹז גִּישָׁת גַּעֲוָרָן קִיּוֹן לְעָרָר. קִיּוֹן דְּקָטָאָר אוֹז ער אַבְּרָר אוֹיךְ נִישְׁתְּ גַּעֲוָרָן,

ער אוֹז גַּעֲוָרָן... אֶחָזָעָן.

אלס יונגער יונגען אוֹז ער גַּעֲוָעָן אוֹזְיָי צֻפְּפִיעָשְׁשָׁעָט, אָז דָּאָם פְּלָעַנְט אַרְוִיסְרָוָפָּן אֶפְּאָרְבִּיטְעָרָוָגְּ מִצְדְּ אָונְדוֹן אלעמען. ער פְּלָעַנְט עַסְנִישָׁט אַבְּיָי ווֹאַס!... פָּאָר אִים אוֹז נִישְׁתְּ גַּעֲוָעָן קִיּוֹן אֶפְּשָׁטָעָל פָּאָר די גַּעֲלָבְּ-סְטָעָמָאָלִים, די טִיעָרָסְטָעָקָעָן אַנְסְעָרוֹוֹן, פְּרוֹכְּטָ, סְפָעָצְיָעָל. אַיְמָפָּאָרְטִירָטָעָ, וועלכּעָ פְּלָעַנְט קָאָסְטָן צָעַנְדְּלִיְקָעָר וְלְאָטָים. פון אִים אלְיוֹן פְּלָעַנְט פון דְּעַלְקָאָטָעָסְן

נעשבט אנטומען היישע חשבונות. די מאמע אבער פלעגט זיך דערבי פרוייען, אז דער מיזוניקל עצט. „ניט א סוק אוות אים, נבעער! א דארער „כ'אכט!“, הייט מיט ביינער! ער זאל, חילט, אין טשאכטטע נישט ארײַינפֿאָלן!...“

אין א שיינעם טאג האבן מיר זיך דערווסט, איז ערעלע איז אריין אין גורדונהה“. ס'אייז כי אונדז געווען א שמחה, איז לך הפלחות ווועט ער זערן אביסעלע געלאָסענער און וויניקער צעפיעשטשטט. איזנמאָל איז גע-קומוּן צוליפּן מײַן שוויגערמוּטער נאָכומוּאָו און מיט איר פרוילעַבָּן און וויצ'קן אופּן פָּון דערצִילָן האט זי אונדז איבערגענַעַבָּן דאס פָּאלְגַּנְדִּיקָעָן דורךיינדריך דעם לאָקָאָל פָּון די „חלזִים“, האט זי פָּון דָּאָרט דערחרט ערעלעַס קראָצְנְדִּיך קָוָל. „...אוּ... כ'הָאָבָּן נִישְׁתְּגַּוּסְטָמָט, אָז ס'אייז אָזְוִי... שׂוּעָר!“ אָרְיִינְקְּוָקְּנְדִּיך אַינְעֲוִינְדִּיך, האט זי דערזען אונדזער מיזוניקל מיט פָּאָרְקָאָשְׁעַרְטָעָה הוּוֵין, באָרוּעָם, ואָשְׁנְדִּיך די פָּאָלָן פָּון „גּוֹרְדּוֹנִיה“. וווען ערעלע איז אַהֲיָם גּוֹקְמוּן, האט יְצַחֵק גּוֹמָאָלָן, אָז הייט ערעלע איז גע-ווארן פְּרָאָדוּקְטִיוֹן, ווועלן מיר פָּון היינַט אָז אָנוּ ווּוִיטְעָר אַים שְׁוִין מַעַר נִישְׁתְּרָפָן „וּוִיסְּפָּר שְׁטָטוֹר“, נָאָר — אָונדזער חַלְאָן.

ס'אייז געווען איז די צִיּוֹן פָּון דָּעָר „גְּרָאָבְּסִיכִּי-עַלְיהָ“, ווועלכָּע האט זיך גענדיקט מיט אַדְרָכְפָּאָל אָז צְרוּקְלִוְּפָּן פָּון אַרְץ-יִשְׂרָאֵל. ערעלע איז געומען מיט אַמְּלָדוֹנָג, אָז ער האט אַ „פְּרִיקָּאָזָן“ פָּון זְיוּן „גְּאַטְשָׁאָלְסְטוּעָן“ ווולה צו זיון.

די מאמע האט בשום אופּן נִישְׁתְּגַּוּסְטָמָט אַוּוּקְּלָאָזָן דעם „דָּאָרָן בָּאָכְטָן“, אַכְבָּעָר ס'הָאָבָּן נִישְׁתְּגַּוּסְטָמָט גּוֹאָלְפָּן נִישְׁתְּגַּוּסְטָמָט טָעָנוֹת, נִישְׁתְּגַּוּסְטָמָט גּוֹוּוֹין. אָונדזער ערעלע האט זיך פָּאָרְעָשָׁנָט. יְצַחֵק, ווועלכָּע האט לְכַתְּחִילָה צוֹנְהָאָלְפָּן דער מאמען, עַצְהָנְעָנְדִּיך ערעלען צו שְׁטוּדְרָאָזָן אָז פָּאָרָן קִיּוֹן אַרְץ יִשְׂרָאֵל, כָּאַטְשָׁאָלָס אַנְרוֹאָנָט, האט שְׁפָעָטָעָר גּוֹבִּיטָן זְיוּן מִינְגָּנָג, זְעָד עַנְדִּיך אָז ער ווועט אַנְדָּעָרָשָׁגָן נִאָרְנוּישָׁט אַוְיפְּטָאָן. ער האט אַנְגְּנָהָוִין צו הַאָלְטָן לְעַקְצִיעָם וווען בְּנֵין הָאָרֶץ, פּוֹנְקָט ווּ אַוְיָחָד עַפְנְטָלְעָבָעָ פָּאָרְזָאָמְלוֹנָן-גָּעָן אַדְעָר ווּ אַיְזָן די חַלְצִישׁ הַכְּשָׂרוֹת, אָז אַזְּעַלְכָּעָ נְחַזְׁנוּיִם-עַקְשָׁנוּיִם זְעָנָעָן נְוִוִּיטִיך דָּאָרָטָן, ווַיְיָלָן אַרְטָמִיט עַקְשָׁנוֹת ווּוּוּט מַעַן דָּעְלָעָבָן די נָוָלה שְׁלָמָה. הַכְּלָלָן, ערעלע אַיְזָן אַלְמָן חַלוֹּז אַוְעָקָר קִיּוֹן אַרְץ יִשְׂרָאֵל. ער פְּלָעָגָט צו

אונדז שיקן באגייסטערטער ברייז, אבער מיר האבן פון קרובים אונגעהיובן צו באקומווען אומדייערטע ידיעות וועגן „אונדזער חליין“. פון די דאיזיעס ידיעות איין די מאמע שעור נישט אועועס פֿרײַזִיטֿיס פון דער וועלטן... אונ-דזער חליין, כדי צו גריינדן דעם קבוצח-פֿאנַה, האט זיך אונגעדונגען איין חיבעהר פֿאָרט אלס פֿשׂוטער טרעגער... דער „ראָרער באָכְטֿ“ האט אויף זיינע הוית און ביינערדיקע פֿלִיעִיצּעס געטראָאן שוערע קאָסְטֿנס און משאות.

דרער געוויין און געיאָמֶר פון דער מאָמען איין געווען אומבאָשְׁרוּבֿ-לעך. „ברעננט מיר צוּרֵק עמְלָעָן! ברעננט מיר אַים ווֹאַם שְׁנָעָלָעָן לְעָ... בעדיקן!...“ זי האט אַים אַנגָּעָהָיוּן צוּ פֿאָרוֹאָפְּרָן מִיט בְּרִיאָו. אויף דעם אלעמען פֿלְעָנְט אַונְדְזָעָר חַלוּץ שְׁתָאָלָץ עַנְטְּפָרָן: „אוּס קאָטְשָׁקָעָלָעָךְ מִיט גַּעֲנְדוּעָלָעָךְ! אוּס מַאֲרִיצִיפָּאָנָעָס! אַיך בֵּין גַּעֲפָאָרָן נִישְׁכַּן צּוּלִיב די גְּלִיקָן... אַאֲוּ...“

ערשת נאָך צען יאָר אַיִן אַונְדָזָעָר חַלוּץ גַּעֲקָומָעָן קִיּוֹן לאָדָש. סְאִיּוֹ גַּעֲוָעָן איין 1935, אַיִדְעָר אַיך בֵּין גַּעֲפָאָרָן קִיּוֹן אַוְרָנוּיִי. ער אַיִן גַּעֲקָומָעָן מִיט זַיִן פְּרוּ אַן זָנְעָלָע, בְּנִימָוִן, אַ נָּאָמָעָן נאָך אַונְדָזָעָר טָאָטָן. טָאָטָן... מַאְמָעָה האָבָן שְׁוִין נִישְׁטָן גַּעֲלָבָט...

איין 1939, נאָך מִשְׁחָם דערטרונְקָעָן זָוָרָן, אַיִן עַמְּלָעָ גַּעֲקָומָעָן מְנֻחָם אַבְּלַ זַיִן... צּוּמָן גְּלִיק אַלְיוֹן. ער אַיִן אַרְיִינְגְּנָפְּאָלָן אַיִן סָאָמָעָ מְלָחָמָה, עַם האָט אַים אַבעָר אַרְיִוְנְגְּרָאָטָעוּט זַיִן אַרְץ-יִשְׂרָאֵל פָּאָסְפָּאָרטֿ. מִין בְּרוּדָר, דער חַלוּץ, אַיִן הַיִּנְטֿ צְרוּיכָס אוּפְּ זַיִן פָּאָסְטֿן... אַיִן שְׁפִּים. אַברָהָם קאָצָעָנְעָלָסָאָן אַיִן פָּאָרְבְּלִיבָן דער אַיִינְצִישָׁר פון מִינְעָ ברִידָעָר... אַינְעָם אוּסְגָּטוּרְיוּמָטָן, אַיִינְצִיקָן אָրָט פון די קאָצָעָנְעָלָסָאָן... אַיִן אַרְץ יִשְׂרָאֵל!..

קאראלייטש — יצחקס געבעזט-שטטעטעלע

צווישן די אומענד-לעכע, געדיבטע און שמעקעווודיקע וועלדר פון דער מינספער גובערנייע, פונקט ביום גרויסן טראקט פון דער קייזערין קאטטען-ריינע, דעם ברויטן שאסיי, זואם פורט אין די „גובערנסקע“ שטאטט מינסק, ראנא-וועויטש האט זיך... אמאָל געפונגען קאראליטש... אינע פון די הוּנְדַּר דערטער פולס-ירנדוייך מיטן ווירוואָר פון יידישן פולבליטיכון ל'עבן, שיינען, יידישע שטטעטעלעך, אוזו הויימישע, הארציקע, אונדזעריקע...

איינער פון די באַקאנט גרויסע פריצים פון דער דאַזקער גענטט, אָן אָוחב ישראלֿ, מיטן נאמען קאראליטש האט באַשלאָסן זיינע ניטער צו אַנטויסקלען. האט ער אין דער גובערנייע, אִין מינסק אלֵיָין, זיך אָויסגעפו-גען אָנָּאָר בְּכָבוֹדְיָין יידן אָן אִם דָא באָזעט אלָם אַרעדנטאָר. דער דאַזקער ערשטער תושב האט אַראָפְּגָּרְאָכָּט אַנדערע יידן, קוּדְמָכָּל זַיִּהָע קְרָבָּיִם, פון וועלכע אַינְגָּר אָזֶן גְּעוּזָן אֲךָ קְרָעְשָׁמָעָר. אָזֶן אָז עַם אִיז דָא אֲךָ קְרָעְשָׁמָעָר, באָוַיְזָן זיך גְּלוּיך גְּנוּיָין זַיִּהָע אַבָּן בְּיָמָיו פרײַז אַפְּגָּעָדוֹן-גען וועלדר אָן פון זַיִּהָע גְּמָאָכָּט דָרְפָּרָע אָן פְּעָלָדָר. יידן האָבָּן אָנָּה גְּהַוְּבָּן צו האַנדָּלָען בְּמִזְטָה האַלְּזָי אָן שְׁפָעָטָר מִזְטָה חְבָּואהַה. אַזְוִי אַרְוָם אִיז גְּעוּוֹאָרָן דָאָם באַרְיָמְטָע שְׁטָעַטָּלָע קְאָרָאָלִיטָש, אֲךָ לְיִוְּטִיש, נָאָר, נָאָר לְיִוְּטִיש שְׁטָעַטָּלָע, נִישְׁטָּע עַרְגָּעָר פון אַנדָּעָר אִין דָעָר גּוּבָּרְנִיעַ! דָעָר אַלְטָעָר, נָאָר אַלְטָעָר בֵּית עַוְּלָם, די אַלְטָעָר שָׁוֹלָן, מִתְ אַוְרָע קִינְסְטָלְעָרִישָׁע, פִּוְּנָעָן שְׁנִיצְעָרִיָּעָן, האָבָּן עֲדוֹת גְּזָאָגָט וּגְעָנָן, לְכָל הַפָּחוֹת, אֲךָ 600-יאָרִיקָן שְׁטָאָרָקָן יִדְיָישָׁן לְעַבְּן.

דאם שטעטל קאראעליטש אויז געווען פארבייך געבייט אוון האט גע-
האט אָ פרעכטיעש פאנאראמע פון אַיר סָאמָע צענטער אַרויַס, דָאַס אויז
פונעם מאָרָק ווֹאַס אויז גַּשְׁטָמָעַן אַוִּיפָּן הַעֲכַטָּן בָּאַרְגָּן פָּוּן דָּעַר גַּעֲגַנְט
אוון פָּוּן דָּאַרְט אַרויַס הַאַבָּן זַיְךְ גַּעַזְוִינֶן. בָּאַרְגָּן-אַרְאָפֶּן אלְעַד גַּעַלְעַד. „אַרְאָפֶּן
בָּאַרְגָּן“ פַּלְעַגְטָן מַעַן זַיְנָן בֵּין עַדְעַטְפָּן שְׁטָעַטְלָן, וּוּסְ'הַאַבָּן שְׂוִין גַּעַוְוִינְט
פּוֹעֲרִים אוון דָּעַרְהוּוּפְטָן בָּאַזְוּצָעָרָן פָּוּן סְעַדְרָאָרָן גַּעַרְטְּנָעָר. בְּשַׁעַת גַּוְיִסְעָע
רַעֲגַנְסָמָלְפָּלְעַגְטָן דָּאַרְט זַיְנָן אָ פָּאָרְפְּלִיאַעְנִישָׁן אוון דִּי בִּימְעָרָן פַּלְעַגְטָן כְּמַעַט
שְׁטִיְינָן אַוְנְטָעָרָן וּוּאַסְעָרָן, אַבְּעָרָדָס הַאַט נִשְׁתָּאַרְטָמָן, אַדְרָבָא, יַיְדָן
פַּלְעַגְטָן דָּעַמְאַלְטָן זַיְךְ טָאָפְלָטָן פְּרִיעָעָן: רַאַשְׁתָּאַת, צּוֹלִיב דִּי בִּוּמָעָר, וּוּלְכָבָע
זַעַנְעַן זַיְךְ מַחְיָה פָּוּן דִּי לְעַצְמָעָה הַיִּצְחָן, וּהַשְׁנִיתָה, וּוּיְילָן זַיְךְ אַוִּיפָּן בָּאַרְגָּן, זַעַנְעַן
גַּעַוְוִין עַגְגָּן פָּאָרְבּוֹנְדָן מִיטָּ דָּעַרְהַרְמָה פְּגַנְעָם רֻובָּן יַיְזָן, וּוּיְילָן זַיְךְ זַעַנְעַן
דאָס גַּעַוְוִין דִּי אַרְטִיקָעָרָן אַרְעַנְדָּאַטָּאָרָם. קַאַרְאָעַלְיטָשָׁן הַאַט אוּיךְ גַּעַהְאָט אָסְךְ
יַיְדִּישָׁע בְּלִי-מְלָאָכָות אוֹן אָ הַיְשָׁע צָאָל פָּוּן קְלִיְּטָנִיקָעָם. מִיטָּן גְּרוּסָ-
הַאַנְדָּל, מִיטָּן תְּבוֹאָה אוֹן הַאַלְזִיזָמָחָר, הַאַבָּן זַיְךְ פָּאָרְנוּמָעָן דִּי פָּנִי הָעִיר,
דִּי חַשְׁבָּסְטָעָלְטָעָל בְּלִיְּבָתִים, דִּי אַרְיסְטָאַקְרָאָטָן פָּוּן קַאַרְאָעַלְיטָשָׁן. אַבְּעָרָ,
זַיְוָאנָטָם, סְרֻובָּן יַיְזָן, עַמְּךָ-יַיְזָן, הַאַבָּן גַּעַפְרָטָדָעָם קְלִיְּהַ-הַאַנְדָּל מִיטָּן
דִּי סְעַדְרָאָרָן גַּעַרְטְּנָעָר-פְּרָאַדְוָקָטָן. מַעַן הַאַט אוּיךְ גַּעַשְׁמָאָק גַּעַהְאָנְדָּלָט
מִיטָּן מִילְּךְ-פְּרָאַדְוָקָטָן. קַאַרְאָעַלְיטָשָׁעָרָן קָעָזָהָאָט גַּעַהְאָט אָ שָׁם אַיבָּעָרָ דָּעַר
גַּאַנְצָעָר גַּוְבְּעָרָנִיָּעָ.

אוּיךְ מִכּוֹחַ יַיְדִּישָׁקִיטָן אוֹזְן קַאַרְאָעַלְיטָשָׁן נִשְׁתָּמָט אַפְּגַנְעַשְׁטָאַנְעָן פָּוּן אַלְעָ
אַנְדָּעָרָעָמָיָה סְיַיְחָסְדִּיקָעָשָׁטְטָלְעָךְ. דָּעַרְהַרְמָה אַזְּנָה אַלְעַמְּאָל גַּעַוְוִין
פָּאָרְנוּמָעָן מִיטָּן דִּי שְׁעַנְסָטָעָפָרְעַנְלְעַכְלִיטָן. שָׁוֹלָן, יְשִׁיבָתָה, חֲדָרִים, וּוּ
אַלְעָ, בְּפִירְיוֹשָׁה, אַלְעָ יַיְדִּישָׁעָקִינְדָּרָה, הַאַבָּן גַּעַשְׁעַפְטָן פָּוּן יַיְדִּישָׁעָרָ תּוֹרָה אַוְן
חַכְמָה. יַיְזָן עַסְדָּאָרְצִים, חַלְוָה, זַעַנְעַן אַיְן קַאַרְאָעַלְיטָשָׁן נִשְׁתָּמָט גַּעַוְוִין
בְּנִמְצָאָה. אַפְּיָלוֹן דִּי וּוּאַסְטָרְ-טְּרָעָנָעָרָם הַאַבָּן דָּאַרְטָן גַּעַקְעַנְטָן אָ פָּרָקָ מְשִׁנְיוֹת.
בְּיִי אַלְעָ זַיְוִיטָן פְּוּנָעָם גְּרוּיָסָן טְוַמְּלִידָן מָאָרָה, אַוִּיפָּן שְׁפִּיאָזָ בָּאַרְגָּן,
הַאַבָּן זַיְךְ גַּעַזְוִינֶן לְאַגְּנָעָשָׁוֹרָה מִוטָּן קְרָאָמָעָן, קְלִיְּטָן פָּוּן אַלְעָ מִינִּים,
דָּעַרְהוּפְטָן שְׁנִיְּטָ-סְחָוָהָה. אַבְּעָרָה הַאַט דָּעַן עַפְעָם, חַלְוָה, גַּעַפְעַלְטָן פָּוּן אַנְ-
דָּעַרְעָ זַאֲכָן? אַחֲינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַאַבָּן אַלְעָ גַּעַהְאָט אַיְן וּכְרוֹן! פָּוּן וּוֹאַס נַאַר

אַ מְוִילָעַן עַמְּנָעָן אָזֶן פָּוּן זֹוָסָמָן נָאָר אַ קָּאָפָ, אַ יְדִוִּישָׁרְ קָאָפָ, קָעַן גַּעֲדַעַן-
קָעַן — הָאָט אַיְרָ גַּעֲקָעַנְטָ גַּעֲפִינְגָּן אֵין דַּי אַלְעַ קְרָאָמָעָן אָזֶן קְלִיוֹיטָן!...
בַּיּוֹם אַנְהִיְיבָ פָוּן אַיְינְגָעַר פָוּן דַּי דְּאַזְּקָעַ שְׂוֹרוֹת מִיטָּ קְלִיוֹיטָן אַיזָּ גַּעַ-
שְׂטָאָנָעָן דַּעַר אַיְינְצִיקָעָר, טְאַרְדִּיצִיאָנָעָלָעָר שְׂטָאָטְבָּרוֹנוּם, וּוּלְכָעָר אַיזָּ
גַּעֲוֹזָעָן דַּעַר שְׂטָאָלָץָ פָוּן קְאָרְעָלִיטָשׁ. יְהָדוֹן גַּסְטָט, וּוּלְכָעָר פְּלָעָגָט אַנְקָוָר
מַעַן פָוּן דַּעַר גַּוְבָּרְגִּיעָ-שְׂטָאָטָם, דָּאָסָה הַיִּסְטָטָ פָוּן סָאָמָעָ מִינְסָקָ, פְּלָעָגָט מַעַן
קוֹדָם כָּל וּוּיְזָן דַּעַם דְּאַזְּקָעַן בְּרוֹנוּם, וּוּלְכָעָר אַיזָּ גַּעֲוֹזָעָן אַ זְּכָרָ נָאָכָן
עֲרַשְׁטָן קְאָרְעָלִיטָשָׁר תּוֹשָׁב זָ"ל, דַּעַם נְרוּנְדָעָר פָוּן קְאָרְעָלִיטָשׁ, דַּעַם יְהָודָיָ
הַרְאָשָׁוֹן, דַּעַם עֲרַשְׁטָן יְדָיָ פָוּן שְׂטָעְטָלָעָ. דַּעַר עֲרַשְׁטָרָ בְּרוֹנוּם פָוּן קָאָ-
דָּעְלִיטָשׁ גַּעֲפִינְגָּט זִיךְ רַגְבָּן גַּעֲבָן דַּעַר עֲרַשְׁטָרָ קְרָעְטָשָׁמָעָ. בַּמְּשָׁךְ פָוּן הַוְּנְדָעְרְטָעָר
יְאָרָן אַיזָּ תְּמִיד דָּאָרָט גַּעֲוֹזָעָן דַּעַר זָמְלָפְוָנָקָטָ פָוּן מַעֲנָשָׁן אָזֶן פָּעָרָ. דַּי
פָּעָרָדָ פְּלָעָגָן דָּאָרָט בָּאָקְוּמָן פְּרִישָׁ וּוּאָסָעָר אָזֶן דַּי מַעֲנָשָׁן פְּלָעָגָן זִיךְ אַנְ-
טְּרִינְקָעָן מִיטָּ פְּרִישָׁ שְׁנָאָפָ, אַפְּטָמָאָל וּוּאָסָעָרְדִּיקָן, צְוָלוּבָ וּוּאָסָסְפָּלְעָגָט
אַפְּטָ קְוּמָעָן צָוָסְכָבִים צְוּוֹיְשָׁן גַּנוּיָם מִיטָן קְרָעְטָשָׁמָעָ. דָּעְרְפָאָר אַיזָּ דָּאָרָט
אַוְיךְ גַּעֲשָׁטָאָנָעָן אַיְינְגָעַר פָוּן דַּי גַּעֲצִיְּלָטָ פָּאָלִיצִיְּלָיָוָטָ. דַּעַר „נְאָרָדָאָ-
וּוּאָיָי“ הָאָט גַּעַחְתָּ דַי שִׁיכְוָרִים, זַיְזַיְזָן זִיךְ רַגְבָּן גַּעֲבָן זִיךְ עֲרַנְגָּעָנָעָן.
עַד פְּלָעָגָן זַיְן אַרְבָּעָטָ אַפְּטָוָן בְּשְׁלִימָוֹתָ, כָּאָטָשָׁ עַד אַיזָּ דָּעְרְפָאָר אַליּוֹן
אַוְיךְ גַּעֲוֹזָעָן בְּגַלְוּפִין... דַּי קְרָעְטָשָׁמָעָ, וּוּ דַי קְרָעְטָשָׁמָעָ, פָוּן דָּאָרָט אַרוּסָיָם
פְּלָעָגָן נִישָׁט אַלְעָמָאָל אַנְקָוּמָן נִכְטָעָרָ גַּעֲדָאָנָקָעָן, אַבָּעָרָ דַּעַר בְּרוֹנוּם,
דַּעַר שְׂטָאָטְבָּרוֹנוּם אַיזָּ גַּעֲוֹזָעָן בָּאָמָת אַ מְקָוָרָ פָוּן דַי נִיעָסָטָعָ יְדִיעָותָ,
בְּפֶרֶט אָזֶן דַי צִיְּוָנָן וּוּזָן צִיְּוָנָנָעָן הָאָט מַעַן נָאָךְ גַּיְשָׁט גַּלְיוּינָטָ. דַי
לְעַבְּדִיקָעָ צִיְּוָנָגָעָן זַעֲנָעָן דְּעַמְּאָלָט גַּעֲוֹזָעָן דַי בְּעַלְיִינְגָּלָתָ. יְדִוִּישָׁעָ בְּעַלְיִ-
עַגְלָותָ פְּלָעָגָן אַרְמוּרִיאָן אַיְבָעָר אַלְעַ תְּפָזָותָ הָאָרֶץ אָזֶן פְּלָעָגָן דָּעְרְפָאָר
בְּרַעְגָּעָן דַי סָאָמָעָ צָאָפְּלִידְקָסָטָעָ יְדִיעָותָ פָוּן דַּעַר נָאָרָדָרָ וּוּלְטָ. בְּפֶרֶט
זַוְעָנָן דַי פָּאָנָרָאָמָעָן אַוְיכְ פָּיָדָן, וּוּאָסָמָ פְּלָעָגָן פָּאָרָקָוּמָן אַיזָּ דַי וּוּיְטָעָ גַּעַ-
גַּנְטָן פָּיָן טִופָּ רְוִסְלָאָנָדָ, אַזְשָׁ פָוּן דַּעַר נָאָר וּוּיְטָעָ מְאַסְפָּוּעָ, וּוּסָ'אָיָן
דָּאָזָן גַּעֲוֹזָעָן דַּעַר עֲרַשְׁטָרָ גַּיְרָוָשׁ... אָזֶן דַי דְּוִרְשָׁטִיקָעָ נָאָךְ גַּיְעָסָט לְאָרְעָלִיָּ
טְּשָׁעָרָ פְּלָעָגָן בָּאָלָד זִיךְ אַרְמוּרִינְגָּלָעָן, דַי עֲרַשְׁטָ-אַנְגָּעָסָטָמָעָן, בְּשָׁעָתָ זִיךְ
פְּלָעָגָן אַנְטְּרִינְקָעָן זְוִיְּרָעָ עֲרַד בְּרוֹנוּם. דַי בְּעַלְיִ עַגְלָותָ פְּלָעָגָן תִּכְבָּ-
זִיםָּדָ מִיטָּ צּוּפְּרִינְקִיָּט אַיְבָעָרְגָּבָן אַלְעַ בְּשָׂוֹרוֹתָ, זַעֲלָטָן אַבָּעָר זַעֲנָעָן עַסָּ

געווונע בשורות טובות!... זוי האבן געוווסט, אז יידן לעכץן צו וויסן וווען
די יידישע צרות, די עינזיות, וואס מ'שטייט אוייס נעהבל אין דעם ביטערן
גלוות... און משיח וויל אלצ' נישט אנסטמען... הפניים דער כום, וואס עס
קומט אונדו פאר אונדו ערעד החטאים זיך נאך אלצ' נישט איבערגען
פּוֹלְטָטִים... אַלְמָעַן יִדֵּן פּוֹלְעָנָן פֿרּוֹם זֶיך שָׁאַלְפּוֹעָן אָנוֹן וַיְיַעַרְעָ לִיפּוֹן פּוֹלְעָנָן תְּפִילָה
זָאָגָן דֻּרְבִּי... וַיְיַבְּרָ, דַּרְרוֹחִיבְּטָ אַלְמָעַן יַיְדָעָנָם, פּוֹלְעָנָן זֶיך שְׁמָאָרָק
אוֹפּוֹן קָלְ, צָעוֹוַיְנָעַן... אָוֹד יְוָנָעַן, בָּאַחֲנָעַן מִירְלָעַד פּוֹלְעָנָן קָאָפּוֹן אָ
כְּלִיעָפּוֹן, אַבְּעָר גְּלִיּוֹד אַוְיָפּ שְׁנָעַל זֶיך אַוְסָוָשָׁן דָּאָס פְּנִים מִיטָּן קְרִישְׂטָאָלְ-
רוֹיְנָעָם וּוְאָסָעָר פּוֹנָעָם אַלְטָן בְּרוֹנָעָם אָן האָבָן וַיְוַדְּרָעָר גַּעַשְ׀יָנָט אָן וִיסְ-
גַּעַשְ׀מִיבָּלְטִים.

אראף נאם, דער פָּרְבָּרָאכְעַנְעָר, וועלכע האט טאקע געהויסן זאלֶאָז
מאנסע, אויפֵן וועג קיין נאָוָאָראָדָע, (נאָוָאָגָָרוֹדָעָק). אָוִוָּה אַ צוּוּיָּוָן
בערגל, בײַם זויט פונעם קָאָרְעַלְּיטְשָׁעָר פְּרִיצָס הָוִית, אויפֵן וועג אַהֲיָן פְּלָעָנָן
איינְצַיְעָרָר פָּרָאָוָאָסָלָאָנוֹנָעָר, רָוִישָׁעָר קָלוֹיסְטָעָר. אָוִוָּה אַ צוּוּיָּוָן
זְוִיךְ צְיֻעָן, אַיִּין דַּי זְוַנְטִיכָּס אָוּן חָנָא-טָעָג, גַּאנְצָעָמָה מְחַנְתָּה פָּוּן גְּנוּיִים, וועלכע
פְּלָעָנָן, נַיְעַנְדִּיךְ צַו זַיְעַרְעָה תְּפִילָות, זְוִיךְ צַוְּקִיְּפָן אַ מְלָכְבּוֹשָׁל אַדְרָעָרָן-
עַלְעָנָן, לִיכְטָמָעָן פָּאָר דַּי צָאָלְרִיבְּכָעָה הַיְּלִיקָעָה פְּנָעָם קָלוֹיסְטָעָר. דַּעְרָגְרִוְּסָעָר הַיְּוֹפְטָרָ
פְּרָדוֹן פְּלָעָנָטָ פָּאָר דַּי שְׁנִיטָּ-קָרָאָמָעָן צְוָפָאָלָן, בעַת ווַיְכְטִיקָּעָה הַגָּאוֹתָ פְּלָעָנָן
זְוִיךְ צְוָאָמָעָנְסָקָעָן מִיטָּנוֹיְשָׁעָה חָתוֹנוֹת. קָרְעַמְעָרָטָ פְּלָעָנָן זְיַידָעָן
פְּרִיעָעָן אָוּן זְוִיךְ בָּאָצְיוֹנָמָסָ צְוָנְרוֹיָטָן מִיטָּ אַגְּרוֹיָסָ אַוְיסָוָאָלָן פָּוּן רְוִוְתָעָ
קָלְיִידָעָר אָוּן פְּלָאָסְדוֹרְטוּעָ קָאָפְ-טִיכְלָעָרָ פָּאָר דַּי יְוָנָנָעָ שִׁיקְסָעָם, וועלכע
הַאָבָּן אָזְוִיךְ אַרְוֹם נַעֲרוֹפָן צַו זְיַידָעָן דַּי אַוְיסְגָּדְּדִין-
טָעַנְעַמְעָטָ סָלְדָאָטָן, וָאָסָ דָּאָרָפָן, חֹווִי דָעַם לְעַבְדִּיקָן בְּהַמּוֹתָ-אַינְנוּוֹנָ
טָאָר, אָזְיַידָעָן אַיְינְגָעָן וְוִוִּיבָן. דַּעְרָ גַּאנְצָעָרָ מָאָרָךְ אָוּן דַּעְרָ וְעַגְעַזְמָ אָוּן פָּוּן
טָעַנְעַמְעָטָ פְּלָעָנָטָ זְיַידָעָן אַנְפּוֹלָן מִיטָּ הַיְּלִיכָעָה קָוּוֹתְשָׁעָרִיָּוָן פָּוּן דַּעְרָ
קָלְיִוְסָטָעָר זְאָרְגְּנָאָזָעָר יְוָנָנָטָן. אַלְאָ אַרְוֹם פְּלָעָנָטָ זְיַידָעָן אַזְיַידָעָן בְּאָדָעָן מִיטָּ רְוִיָּ-
נוֹיָאָישָׁר זְאָרְגְּנָאָזָעָר שִׁיןָן פָּוּן דַּעְרָ זְוִיךְ פָּרְבָּרָאכְעַנְעָרָ שִׁיןָן אָוִוָּה
טָעַנְעַמְעָטָ פְּרָעָבָר פָּוּן דַּי רְוִיָּטוּעָ קָאָפְ-טִיכְלָעָרָ. סְפְּלָעָנָטָ דָּעְרָבִיָּ פִּינְקָלָעָן אָוִוָּה
דַּעְרָ בְּרָעַנְדְּרִיכָעָר שִׁיןָן פָּוּן דַּעְרָ זְוִיךְ פָּרְבָּלָעָנָדוּן דַּי אָוִינָן פָּוּן דַּי קָרָעָ-
מְשָׁרָם גְּזָפָאָ. וועלכע פְּלָעָנָטָ מִיטָּ אַיְינְסְטִינְקָטָמוֹן קָאָלָטָן צִימָטָר אִין זְיַעָ-

רע גליידער אַנוֹויזָן אוּוֵה דָעַר דָאַזְיקָעַר רְוִיטָעַר פָּאנְדָּרָאַמָּעַ: זַעַט, זַעַט,
אלְזַ אַרְוָם אַין רְוִיטַ... וַיַּבְּלֹטַ... וַיַּ...
פָּוּן אַיְינְעַדְרָ פָּוּן דַּי זַיְתָן פָּוּן מַאֲרָךְ הָאָט זַיְךְ נַעֲפָנְתָ דָאַס שְׁמַאְלַסְטָעַ
שְׁטַאַטְ-גַּעַסְלַ, אַכְּבָעַר דָאַס מַוְחַסְדִּיקְסְּטָעַ דָעַרְבִּי — דָעַם רְבָס גַּעַסְל — בַּיִּ
וּוְלְכָנָם עַנְדָעַ סְאַיְזַ גַּעַשְׁתָאַנָּעַן דָעַם רְבָס הָזַיִן, דָאַס דָאַזְיקָעַ הָזַיִן, דָאַס
גַּרְעַמְטָע אַיִן קָאַרְעַלְיִיטַשׁ, אַיִן גַּעַוְעַזְן דָעַר שְׁטַאַלְזַ פָּוּן דַּי קָאַרְעַלְיִיטָשָׁר
יַיְזַן, וַיַּוְילְ דָאַרְטָהָאָט זַיְךְ נַעֲפָנְתָן מִכְמָה דָוָרוֹת דָעַר כְּסָה הַרְבָּנוֹת אַזְן דָעַר
בַּיִּת עַם. דָעַם רְבָס הָזַיִן אַיִן גַּעַוְעַזְן אַפְּן, כַּדִּי אַוְיפְּצָוְנָעָמַן, וּוְלְכָעַ
צִיךְּ אַלְעַזְלָשָׁר חַשְׁוֹבְסְטָעַ אַוְרָחִים, וַיַּאַזְקָעַ פְּרֻעְמָדָ-אַנְגָּעָסְמָעָן סְוָחָרִים, וּוְלְכָעַ
פָּלָעַן זַיְדַּה אַפְּן בָּאַוְיִזְן גַּעַשְׁפְּטָלָעַ, אַנְדָּרָעַ, כַּדִּי נַלְאָטָ אַזְיַזְן צַוְּ בָּאַזְוָקָן
דָאַס אַלְטָעַ, בָּאַרְיִמְטָע יַיְדִּישָׁ שְׁטַעַטָּל אַזְן אַנְצָוּקָוּן זַיְנָעַ מַעְרָקוּזִירְדִּי-
קִוְיִטְן.

איַן דַּי צַיְתָן פָּוּן דָעַר נַאֲפָלָעַנְאַיְשָׁעַר מַלְחָמָה, וּוּעַן דָעַר פָּרָאַנְצָוִידַ
זַיְשָׁעַר וּוְלְטַ-דָּעַרְאַבְּעָרָר הָאָט בַּיִּם טַיְיךְ בְּעַרְוִזְנָא גַּעַקְעַמְפָט קַעַן דָעַם
רוֹסִישָׁן גַּעַנְעָרָאָל קוֹטוֹזָאוֹו, זַעַנְעַן זַיְדַּה יַיְזַן פָּוּן דָעַר גַּרְוִיסָעַר שְׁטַאַטְ
בָּאַבְּרוֹיסָק צְעַלְאַפְּן אַיְכָעַר דַּי אַרוּמִישָׁע גַּעַנְגָּטָן. מִיטָּן דָאַזְיִקְן שְׁטַרָאָטָם פָּוּן
עַמְּגַרְאַצְיָעַ פָּוּן דָעַר שְׁטַאַטְבָּאַבְּרוֹיסָק הָאָט זַיְדַּה אַזְקָעָסְמָעָן אַטְיַיְלָ
פָּוּן דָעַר פָּאַרְצְוּווִיגְנָטָעַ מַשְׁפָּחָה קָאַצְעַנְעַלְסָאָן, וּוְלְכָעַ הָאָט פָּאַרְנוּמוּן דָוָרָ
אַיְרָעַ דָוְעָקָטָעַ אַזְן אַוְמְדִירָקָטָעַ מִתְּגַלְיָדָעַ דָעַם כְּסָה הַרְבָּנוֹת פָּוּן אַסְרָ
שְׁטַעַטָּל אַזְן שְׁטַעַטְלָעַ פָּוּן רִיוְיָסְן (וּוּסְרָוּסְלָאָנדְ) אַזְן לְיַעַט.

אוּדַי אַיִן קָאַרְעַלְיִיטַשׁ אַיִן דָעַר רְבָס, רְיַיְץָקְיִיחָאַל זַיִן, גַּעַוְעַזְן פָּוּן
דָעַר דָאַזְיקָעַר מַשְׁפָּחָה. אַזְן וּוּעַן וַיַּוְן קְלִינְסְטָעַ אַזְן שְׁעַנְסְטָעַ טָאַכְטָעַ,
הַעֲנָדרָעַ, אַיִן אַוְיסְגָּעוּוֹאָסָקָן אַזְן גַּעַוְוָאָרָן דָעַר חַלּוֹם פָּוּן דַּי בַּעֲסָטָעַ בְּחַרְוִים
פָּוּן זַוִּיתָם, וַיַּוְיַּתְ אַרְוָם, הָאָט דָעַר רְבָס נַיְשָׁתָ גַּעַפְנָעַן קִיְיָן פָּאַסְיָר
פָּעָרָן חַתָּן, וַיַּוְיַּתְ אַיְרָ אַיְגָעָנָם קוֹזִין. — "וּוְעָרָ אַזְיַזְן דָעַן פָּוּן אַגְּרָעָסָרָן
יְחָם, וַיַּוְיַּתְ אַונְדוּעָרָ מַשְׁפָּחָה?" אַזְן אַזְיַזְן בָּאַשְׁלָאָסָן גַּעַוְוָאָרָן דָעַר שִׁידָּוָר
צְוִוָּשָׁן הַעֲנָדרָעַ דָעַם רְבָס אַזְן זַיִן פְּלִימָעָנִיק, דָעַם עַלְיָי בְּנִימָיוֹן יַעֲלָבָ קָאָ-
צָעַנְעַלְסָאָן פָּוּן קָאַפְּלוּיעַ. (מִין מַאֲמָעָ פָּלָעַנְתָּ תְּמִידָמִיט אַגְּלָעָכָטָעַ זַאָגָן).

אוּ דָאַס אַזְן גַּעַוְעַזְן אַיְרָ עַרְשָׁטָעַ "קָאַפְּלוּיעַ אַנְצָוּהָרָעָנִישַׁ").
דָאַס אַזְן גַּעַשְׁעַן פָּוּנְקָטָ אַיִן 1882, אַיִן דַּי יַאֲרָן פָּוּן דָעַר עַרְשָׁטָעַ

בדיעו לאלו צייאנערער באזונונג פון דער „גאנדרנאייאו וואליא“ (פאלקס-פריהויט), נאכן אטענטאט אוייפן צאר אלעקסאנדר דעם צוווייטן. דער געלונגגענער אטענטאט האט אויפגענערודערט די מוחות פון דער גאנצער דומישער אינטעליגנץ און דר רושם איז דעראגנונג אוייך צו די פיאנערן אלעקסאנדר דעם דרייטן האט דערשטיקט דעם אוייפשאנד, פאדישיכט זיינע בעסטע פירערס איזן די קאטראוגעט פונעם וויטן סייבור און צעיאנט דרי מלחנות פון גאנץ רוסלאנד. די גויאישע רעוואלויציאנערן האבן זיך אפיילו קאנ-עלער פון גאנץ רוסלאנד. די גויאישע רעוואלויציאנערן האבן זיך אפיילו קאנ-צענטרייט איבער די דערבער, דארט גווארן לערערס. די דאווקע באזוע גונגע האט געהיסן: „גיאין איזן פאלק אריין...“. יידושע נארדאודואאלצעס זיך אבער באזעטס במעט בלויין איזן די שטעת און שטטלעך, די צוישן עמד. דארט האבן זיך אונגעחויבן אויפצחקלערן, מחהה מתים זיין די יידישע יוננט. מען האט אומעטום גונרינדעט בייביליאטען. דארט פלאען זיך פאַרוֹזָמְלָעַן בחורום און מירילעך. לְצִים פְּלָעֵן עַס רַופֵּן שְׁדָכִינִים-شمביבעלעך, בייעז צינגער — נאָך מִיט אָן ערגןער נאמען... די ערנטערער וווננט האט אונגעחויבן צו לויינען ביכער ווענן סציאלאַגניע און פאלידי טישער עקאָנאַמייע, דאס רוב אבער האט זיך אַן וואָרכַ געטאן אויף דער בעעליטרייסטייך אין רוסיש, העבראייש און יידיש. מען האט אונגעחויבן צו שליגגען רמאָנען פון דער וועלט-הייטעראָטור און מידלעך פְּלָעֵן זיך פֿאָר-בליגען מיט שמרס וווערך.

די דאזרען רעננסאנס האט אויך נישט אויסגעטמייטן דאס שטעהטעלע קארערליעטש. חוץ דער ביבליואטיק, האט זיך דראט אפילו גענירנדעט אָדראַמְאַטִּישׂר מעאטער-קְרֵיָזֶן, צו וועלכּן עס האט אַנגָעָהָרֶט אַפְּילו הענדער דעם רבם. די צניעותידיע ווייבער און פרומע מענער פון שטעהל האבן שווין געווארט מיט אומגנדולד, אָזֶה הענדער ווועט חתונה האבן, ווועט זיך דעדערויזטערן פון דער „בָּאַסְעָדָר קָאַמְּאַנְדָּעַ“. מען האט מיט שפֿאַנְגָּן אויס-יעקופט, ווי ווועט עס אַוְסְׂצָעָן הענדעם באַשְׁעַדְטָעַר, אַיר קוֹזֶן, אָ בָּאַלְפָּאָן טער תלמיד חכם. מען האט מיט נײַיגָר גָּעוֹאַלְטָ שׂוֹן זיך „דעַם גַּעַלוֹ-מענְעָם“. אָזֶה פְּלַעַנט מען רופֶן אלְעָדָר, וועַלְכָּבָע עֲנָעָן נישט גַּעַוּעַן גַּעַבְּוִי.

דענע קאראעליטשער. און דער געקומענער קאצעגעלאַסָּאן, אלס איזידעם פון רב, האט נאך געהאט מול, וויל צו נאר ווילד פרעמאָד געקומענע פֿלעגנט מען זיך באַצְיָעָן מיט בִּיטּוֹל אָונֵן אָפְטָמָאָל מיט שָׁנָה.
 „דר געקומענער“ רבס איזידעם האט איבעראָשֶׂט אלעמען. מען האט פֿאָר זיך דערזען אַ שיינעט, הויכן יונגעמאָן, מיט אַ געפּוצָט גויאיש בערדל, אָונֵן נִיגּעֲרִיךְעַ אָונֵן האָבָּן אַים דערכָּפֶט, אָז עַר זִיכְּרָן דערטראָרָן קְלָאנְגָּעָן,
 בִּיכְּעָר מיט אַ בְּלִזְיָוָן קָאָפֶ... שְׁפַעְתָּר הָאָבָּן זיך שְׁוִין דערטראָרָן קְלָאנְגָּעָן,
 אָז עַר אָיז גַּעֲכָאָפֶט אָין דָּרָר מְעָשָׂה — עַר לִיעְנָט נָאָר לְשָׁוֹן קָודְשָׁ בִּיכְּעָר
 — נִשְׁתְּ קִיּוֹן סְפָּרִים אָונֵן יִשְׁ אָוּרָמִים, אָז אַפְּיָלוֹ גַּוְיִישׁ בִּיכְּעָר אָוִיךְ.
 אַנְדְּרָעָן ווּידָרָהָאָבָּן „דר געקומענער“ גַּעֲעָן אַפְּיָלוֹ אַין ווּאלְדָ אַלְיוֹן שְׁפָאָצִירָן. עַר אָיז גַּעֲנָאָגָּעָן אָז אַיאָרָמוֹלְקָעָן, האָט גַּעֲקָוָט אָרוֹם זִיךְּ, אַפְּיָלוֹ צַו דִּי חִימְלָעָן אָזָן עַפְּעָם אַוְיָה שְׁנָעָל אַרְיוֹנְגַּעַשְׁרִיבָּן אָז אַקְלִין בִּיכְּעָלָעָן...
 ווּעְרָ ווּוִיסְטָ ווּאָסָ פֿאָר אָז אַפְּיקְוָרִיסְיָשׁ זַאֲכָן דִּילְעָר שְׁרִיבָּט אַלְיוֹן,
 ווּוִילְ קִיּוֹן סְפָּר תּוֹרָה אַדְרָעָר מְזוֹזהָ ווּעַט עַר דָּאָר אָין ווּאלְדָ אָזָן מִיט נִילְוָיָה
 דָּאָשָׁ נִשְׁתְּ שְׁרִיבָּן... חַוִּיאָ דָּעָם אָיז דָּרָר ווּאלְדָ אָז אָרָט פָּוֹן אַלְעָ פִּישְׁעָיָ
 יִשְׂרָאֵל, דִּי בּוֹנְטָאָוּטוֹשְׁקָעָם אָזָן ווּאָסָ האָט דָּאָרָט צַו טָאָן דָּעָם רְבָּס אַיִּ...
 דָּעָם?...

מייט דָּרָר מַיְלָנָעָר-גָּאָטָם, בָּאַרְגְּ-אַרְאָפֶ, צָוָם ווּאלְדָ צַו, פְּלָעָן זִיךְּ גַּיְוִין אַלְעָ אַוּוֹנְטָן, דִּי אַפְּיקְוָרִיסִים, דִּי קְרָאָמָאָלְגִּינְקָעָם. זַוִּי פְּלָעָן דָּאָרָט נִיּוֹן אַין פָּאָר-לְעָלָר, יְוָנָגָעָן מִיט מִידָּן צַוּזָּאָמָעָן, גַּעֲרָעָמָעָן, גַּעֲנָאָגָּעָן בְּלָוְרָמְשָׁט שְׁפָאָצִירָן,
 אַבְּעָר אַרְיוֹנְקְוָמְעָנְדִּיק אָין ווּאלְדָ אַרְיוֹן, פְּלָעָן זַוִּי דָּאָרָט דָּעָן קְעָן קִיּוּזָר אַלְיוֹן אַזְיָּאָלְוָן אַפְּיָלוֹ קְעָן נָאָט, קְעָן רְבִנָּים אָזָן גְּלָחִים, רִיכְבָּרָן פָּאָפְּרִירָאָסָן אָזָן פְּרָאוֹוֹעָן אַנְדְּרָעָר הַפְּקָרוֹת... אָפְטָמָאָל פְּלָעָן זִיךְּ זִיךְּ זַוִּי נָאָךְ קְבָּלָת שְׁבָת,
 אַרְיוֹנְרִירִיסָן אָין שָׁוֹל אַרְיוֹן, אַרְאָפְּרִירִיסְנְדִּיק דָּעָם שְׁלָאָסָם, דָּאָרָט אַנְמָאָכָן אָז אַמְּתָן חָוָרְבָּן, אַנוּוֹאָרְפָּן אַ פְּלוֹן פָּאָל מִיט פָּאָפְּרִילְעָר אָז — אַ חְרָפָה אָז אַ בּוּשָׁה פֿאָר גַּאֲטָ אָזָן פֿאָר לִוְיָט — בָּאַדְרָעָן דָּעָם פָּאָל, דִּי בְּעֵנֶק אָזָן דָּעָם בְּעַלְעָמָר מִיט פָּאָפְּרִירָאָסָן, מִיט ווּעַלְכָּעָ זִיךְּ זַוִּי פְּלָעָן בְּפָרְהָסִיחָה מַחְלָל שְׁבָת זִיךְּ אָזָן ?עַסְטָעָרָן נָאָטָם הַיּוֹלִיךְ הַזְּוּז... צַו דָּרָר גַּעֲסָטָעָר פָּאָרְבִּיטְעָרָונָגָן פָּוֹנָעָם שִׁמְשָׁ אָזָן דִּי גְּבָאִים פְּלָעָן זִיךְּ נָאָר אַיבְּרָאָזָן אַ חְוֹשָׁ בְּרִיוֹוֹל. אַיִּנָּעָם דָּאָזִיקָן מַכְתְּבָלָ פְּלָעָן זִיךְּ שְׁרִיבָּן בּוֹחָה הַלְּשׁוֹן: רַ' תְּרָחָ — מִיר זַעֲנָעָן אַלְעָ

אויף א דרך!... זומערץ'יט, אין די גרויסן היizen, פלענט מען זיך נאך אפ-
שטען אין מיטן וועג צום וועלד, ביום ביראו אוער טיכיל, ביי דער
מייל. דער מלענער ר' גבריאל פלענט פון זיך איזק גוט אנטלייזן. געבעלאַ-
טער צרות פלען זיו אים אַנמאָכוּן, די דאַזְיקע ווייסע חֶבְרָהָנִיקָעָם... קוּם
געווונן פטרוֹ צוֹ ווערָן פון זיו איזן חוויז אלעמען פלענט ער נאך מוזן, ער
השבען, זיו מאָכְבֵּד זיינן מיט פּוֹשֵׁעַ מִילְּךָ אָזְנוּן ברוּיט מיט פּוֹטָעָר דערツְין!
אנדרערש", פֿלְעָנְטָר ר' גבריאל טעהן צוֹ זיך אַלְיָוּן: "אנדרערש פֿאָסְטָן זיוֹ
ニישט פֿאָר זַיְעָר טַאָטָן דַעַם פֿיאָנִיצְעָן!..." נישט אַמוֹזִיסְטָהָבָן זיך אַזְוִי
געשראָקוּן די חֶשְׁבוּעַ באַלְעָבָטִים פון קָאָרְעַלִיטְשָׁה: מַיאָאנְטָן, אָז אַיְנָעָרָר פון
די דַאַזְיקָעָ חֶבְרָהָנִיקָעָם אַיז גַעֲוָונָן דער היינְטִיקָעָר "גָדוֹלְ בְּגָנוּיִם", קָאנְ-
נאָוִוִיטְשָׁן, סְטָאַלִינְסָן וּעְכַטָּהָאָמָטָן.

חַכְלֵי — דָּאָס שְׁטָעַטָּל קָאָרְעַלִיטְשָׁה הָאָט גַעֲרַעַנְטָעָן עַנְיוּנִים,
הָאָט זיך גַעֲנָג אַנְגָעַלִיטָן פון דער חֶבְרָהָתָא אָזְנוּן דערツְין, אוּיבָ דָאָס אַיז נאָך
געווונן צוֹ וּוּינִיק, הָאָט נאָך דער רְשָׁעָה עַזְוִי גַעֲשַׁטְרָאָפְטָמִיט אָז אַנְדָרָעָר
מִכְהָ, אָ צְרָה אָז אַזְמְדָרְעָוָאָרָטָעָן: הַעֲנָדָע דַעַם רְבָס הָאָט אַזְוִי אַרְיְינְגָעָר
כָאָפְטָיַעַנְעָם תְּכַשִּׁיט, אָז אַמְתָעָר אַפְּיקָוְרָס! וּוּעָן נִישְׁט דַעַם דַרְקְיָאָרָץ פֿאָרָן
רְבָבָ אַלְיָוּן, פֿאָרָן לְיבָן ר' יְצָחָק יְחִיאָל, אָ יְדָר אָ צְדִיק, אָ חַכְמָה אָזְנוּן אַגְוִיסְטָר
בָּעֵל טָוָבָה דַעְרָצָן, זַוְּאַלְטָן זיך אַנְדָרָעָשָׁנָה מִיטָּן "אַנְגָעַמְוּנָעָם".
פָון דער גַעֲטָהָאָרְצִיקִיטָן פָון מִיּוֹן זַיְדָן פֿלְעָנְטָר מַעַן דַעְרְצִיוּן גַעֲנְצָעָן וּוּנְ-
דַעַר מַעַשְׂיוֹת. עַר הָאָט גַעֲטָן טָבוֹת נִישְׁט נאָך אָרוֹם זיך, נאָך אַפְּילָו גַעַ-
וּעַזְעַנְעָן יִשְׁיבָה חֶבְרִים, וּוּ ר' אַלְיָהוּ חִימָן מִיזָּל, דַעַם לְאַדְזְשָׁעָרָר, וּוּלְכָן
עַר הָאָט מִיט גַעֲלָט אַוְיָסְגָעָהָאָלְפָן, אַיְידָרָעָר עַר הָאָט פֿאָרְנוּמָעָן דַעַם גְרוּוּסָן
כְסָאָ הרְבָנוֹת. דַעַר סּוֹף אַיז גַעֲוָונָן, אָז מִיּוֹן זַיְדָעָהָהָט אִים דַעַם חֻבָּ-
נִישְׁט גַעֲמָאָנט אָזְנוּן דַעַר לְאַדְזְשָׁעָרָר, דַעַר צְדִיק, וּוּלְכָבָר הָאָט קִינְמָאָל
קִיּוֹן גַעֲלָט נִישְׁט גַעֲהָאָט, כָאָטָש אָרוֹם אַיז גַעֲנָעָן מַעַנְטָשָׁן נַחֲעָשָׁר גַעַ-
וּוּאָרָן, הָאָט זיך וּוּנְעָן דַאַזְיָקָן חֻבָּ נִישְׁט דַעְרָמָאָנט...

אָזְנוּן מִיּוֹן טָاطָעָר, ר' בְּנִימָיוּן יַעֲקָב קָאָצְעַנְעַלְסָאן, דַעַר אַוְיָסְגָעָהָלְעָרְטָעָר
עַילְוִי, הָאָט נִישְׁט גַעֲקָעָנְטָ פֿאָרְבָּלִיָּוּן אָזְנוּן דַעַר דַאַזְיקָעָר סְכִיבָה, נִישְׁט
אוּסְגָעַהָאָלָטָן אַפְּילָו דַי יָאָרוֹן פָון צַוְּגָעַזְגָּטָעָ קָעָטָם. עַר אָז אַרוּסְגָעָ-

פָּאָרָן אַלְיוֹן, וּוֹיֵל אַיִן קָאָרָעְלִיטֶשׁ הָאָט עַר נִישְׁתַּגְּהָאָט קִיּוֹן גְּלִיּוּכָּעַ צַו
זֶה, דָּאָס הַיִּסְטַּמֵּט מְשֻׁבְּלִים פָּוּן זַיִן שְׁנִוִּיט.

דַּי מַאֲמָע אַיּוֹ בָּאוּבְּלִיבָּן אַלְיוֹן אַיִן אַיר שְׁטָעְטָעְלָעַ קָאָרָעְלִיטֶשׁ, צַו-
זָאָמָעַן מוֹיט אָונְדוֹזָעֶר עַלְטָסְטָעֶר שְׁוּעְסְטָעֶר, שִׁינְדָּלָעַן. דַּי מַאֲמָע אַיּוֹ אָוִיךְ
אַיְבָּרְגָּנוּוֹאָקָסָן אַיר אַיְגָּעָנָעַ סְבִּיבָּה, דַּי עַנְגָּדָאָגָּמָאָטָישׁ, רְבָּנִישָׁעַ אַזְּנָן
הָאָט פָּאָרְשָׁטָאָנָעַן, אַזְּ דַּעַר טָاطָעַ פָּאָרְלִוִּיטֶשׁ זַיִן צִוְּיָוִת אַיִן קָאָרָעְלִיטֶשׁ, אַזְּ
זַיִן אַרְטַּת אַיּוֹ אַיִן דַּי גְּרוּסְעַעַד יְדִישָׁעַ יְשֻׁבוּם, אַזְּ עַר דַּאֲרָף אַרְטִיסְגָּנוּיַּן אַיּוֹ
דַּעַר גְּרוּסְעַר וּוּלְטַט. דַּעַר טָاطָעַ אַיּוֹ אַרְטִיסְגָּנוּפָאָרָן פָּיִן קְרָעְמָעְנְטָשָׁוֹ, וּוּ
עַם הָאָט זַיְקָדָעָרְפָּנָט אַסְפָּעְצִיעְלָעְלָרַעַטְמָעְנְיָאָרַעַטְפָּאָרַעַטְגָּנוּגָּסְדָּרְבָּנִים.
דָּאָס אַיּוֹ גְּעוּוֹעַן פָּאָסִיךְ פָּאָרָ אִים אַלְסָן עַלְיָוָן אַוְיָפְגָּעְלָעְטָעָר
דַּעְרְצָיוֹ אַזְּנָן דָּאָס אַיּוֹ גְּעוּוֹאָרָן דַּי שְׁטָרְעָבָוָנָג אָוִיךְ פָּוּן דַּעַר מַאֲמָעַן, וּוּלְכָעַ
הָאָט מְסָכִים גְּעוּוֹעַן צַו זַיִצְן אַיּוֹ קָאָרָעְלִיטֶשׁ בְּמִשְׁךְ פָּוּן זַיִן יָאָרְאָלְיוֹן.
בְּמִשְׁךְ פָּוּן יָאָרְן פְּלָעַנְטַד דַּעַר טָاطָעַ צְוָפָאָרָן קִיּוֹן קָאָרָעְלִיטֶשׁ אַוְיָפְסָחָה אַזְּנָן
יִמְיָוִם נְרוֹאִים. בְּלִיוֹזָה רָאָשׁ תְּמִוּנוֹן. פָּוּן יָאָרְ 1887, וּוּעַן סָאָיָה אַוְיָפְ דַּעַר
זַוְּעַלְטַגְּעָקְוּמָעַן זַיִן בְּכָוָר, אַזְּ עַר אַיְלָוִיךְ אַרְאָפְגָּעְקָוּמָעַן, שְׂוִין פָּוּן זַוְּעַרְשָׁעַ,
וּוּ עַר הָאָט גְּעָרְבָּעָט אַזְּנָן דַּעַר רְעָדָקְצִיעַ פָּוּן „הַאֲשָׁכּוֹלָה“. עַר הָאָט דַּעַר
מַאֲלָט פָּאָרְבָּאָכָט אַיּוֹ קָאָרָעְלִיטֶשׁ עַטְלָעְכָּעַ זַוְּאָכָן, וּוּיְוִיט אַיְבָּרָן בְּרִית,
זַוְּעַלְכָעָר אַיּוֹ פָּאָרְגָּעְקָוּמָעַן מִיטָּן גְּרוּסְטָן פָּאָרָאָד פָּאָרָן גְּאָנְצָן שְׁטָעַטְלַ,
לְכֹבֵד דָּעַם גְּעַבְּרוֹתַן פָּוּן דָּעַם רְבָּס אַיְנוֹקָלַעַ, זַוְּעַלְכָעָר וּוּעַט טְרָאָגָן נַאֲרָ אִים
אַגְּמָעַן — יְצָחָק יְחִיאָל אַזְּנָן זַיִן גְּיִיסָט וּוּעַט רְוֹעָן אַוְיָה זַיִן נַאֲסָפָלְגָעַר,
זַוְּעַלְכָעָר וּוּעַט מַיְט אַזְּאָט נַאֲמָעַן אַיִּיחָה זַיִן גְּרָאָטָן אַזְּנָן זַיִן זַיִן.

דַּעַר עַנְטוֹזִיאָזָם פָּוּן גְּאָנְצָן קָאָרָעְלִיטֶשׁ אַיּוֹ גְּעוּוֹעַן גְּרוּסָאָן קִינְדָּאָן
קִיּוֹת הָאָבָן זַיְקָדָעָרְפָּאָרָן גְּעַפְּרִיָּט מִיטָּן גְּעַבְּרוֹתַן גְּנוּנָם לְלִיּוּנָם יְצָחָק יְחִיאָל. נִישְׁתַּגְּהָאָט
קְלָעְנָעָר, פָּאָרְשָׁטְעַנְדָּלָעַ, אַיּוֹ גְּעוּוֹעַן דַּעַר עַנְטוֹזִיאָזָם אַיּוֹ רְבָּס הַזָּוִי, דַּי
שְׁמָחָה פָּוּן מִיְּנָן טָاطָעְמָאָמָעַ גְּוֹפָא. עַס הָאָט זַיְקָדָעְטָמָהָוָן אַזְּנָן אַיּוֹ
דַּעַר אַיְגָּעָנָעָר סְבִּיבָּה, אַזְּ עַס אַיּוֹ גְּעַבְּרוֹן גְּעוּוֹאָרָן דַּי קְרָוִין פָּוּן אָונְדוֹזָעֶר
שְׁטוּב.

يִצְחָקָם עַרְשָׁתָעַ יָאָרָן

יִצְחָקָם הָאֲדָרָאוֹאָנָּיָע אֵין צוֹנוּנָנָגָנוּן זַוְעָר שַׂוְעָר — עַפְעָם, לָא
עַלְיכֶם, אַלְעַ קְרֻעָנֶק, בָּאַקְאַנְטָע אָוָן אָוּמְבָאָקָאנְטָע, פְּלָעָנֶן זַיךְ צַו אַיְם צַו
טְשַׁעְפָּעָן. צַוְמָ רְוָמָל אֵין נַאֲךְ צוֹנוּקָמוּן דַּי עַנְגְּלִישָׁע. בָּאַצְיְעַנְדָּיק זַיךְ צַו
זַוְיַן עַנְגְּלִישָׁעַר קְרָאַנְקָהִיט, פְּלָעָנֶט עַר אֵין זַוְיַן דָּעַרְוָוָאָקָסָעָנֶן יָאָרָן, קָאָ-
מָעַנְטִירָנְדִיק דַּי עַנְגְּלִישָׁעַ פָּאַלִּיטִיק, וּוּלְכָעַר הָאָטָט גַּאֲרָנוּתָט חָפָס גַּעַ-
וּוָעַן, תָּמִיד אַרְוִיסָּזָאָגָן: „דָּאָס יִרְוִישָׁע פָּאַלְקָ פָּוָן לִיְדָט פָּוָן עַנְגְּלִישָׁעַר קְרֻעָנֶק...”
אֵין בָּאַצְוָג צַו אַנְגְּלָאָפְּלִין פְּלָעָנֶט עַר צוֹנוּבָן: „אַוְיָף עַנְגְּלִישָׁעַר קְרֻעָנֶק
הָאָב אַיךְ גַּעַלְיָטָן אֵין מִינְיָע עַרְשָׁתָע קִינְדָּרִיָּאָרָן! אִיצְטָ נַיְיָ אַיךְ אַלְיָוָן
אוֹן מִיטָּ אַוְיְסַעְגְּלִיוּכְטָעַ פִּים...”
דַּי עַנְגְּלִישָׁעַ קְרָאַנְקָהִיט הָאָט תְּחִילַת אַפְגַּעַשְׁתָּעַלְט זַוְיַן פִּוְישָׁע אַנְטָ-
וּוּקְלָוָג אַוְיָף אַזְוִי פִּילָּ, אֵז עַר הָאָט אַוְיְפַגְעַהָרֶט צַו נַיְיָ אָוָן דָּעַרְצָו בָּאָ-
קְוּמָעָן אֵן אַוְמְפָרָאָפְּאָרָצִיאָנָעָלָן גַּוָּת, מִיטָּ אַגְּרוֹזָן שָׁאָפָּ אָזָן אַוְיְפַגְעָ-
בָּלָאַזְעָנָעָם בּוּיָּ. דַּי דָּאָוַעַקְעַבְעַרְטָעַרְטִיקָעַ פָּוָן זַוְיַן פִּיוֹזָן גַּעַבּוּי אֵין
אִים אַוְיָף תָּמִיד גַּעַבְלִיבָן, כָּאַטָּש עַר אֵין אַוְיְסַעְגְּוָאָקָסָן גַּעַזְוָנָט וְוִי אַרְיָ-
בָּעָלָ. אָז מִפְּלָעָנֶט אִים שְׁפָעַטְעַר בָּאַמְּרָקָן, אָז עַר אֵין צַו דִּיקָ, פְּלָעָנֶט
עַר, פָּאַטְשָׁנְדִיק זַיךְ מִיטָּ אַבְּיָטָל אֵין בּוּיָּ, עַנְטָפָעָרָן: „אָן עַנְגְּלִעְנָדָעָר!
וְאָל עַר נַיְיָ אֵין דָעַר עַרְדָּ!...”

דַּי מָאָמָע, דַּי בָּאָכָע אָוָן דַּי גַּאנְצָע מִשְׁפָחָה הָאָבָן גַּעַהָאָט פָּוָן יִצְחָקָם
שַׁוְעָרָרָה הָאֲדָרָאוֹאָנָּיָע צַו זַוְנָגָנוּן אָוָן צַו זַוְגָן. דָעַר קְלִיּוֹנָעָר יִצְחָק יְחִיאָל
הָאָט גַּעַנְעָבָן אַרְבָּעָט אַלְעָמָעָן — אַלְעַ בְּנֵי בֵּית פָוָן רַבָּס הַוִּזָּ. מִיטָּ אֵין

זאך האט מען זיך געטראיסט: דעם קינדרס גרויסע, לאבעדיקע איגעעלעך, זיין הוויכער שטערן אויפן גרויסן קאָפּ, האבן בולט באָזוויזן סימנים פון קלונשאָפט. ווין נאנצע אַויסטען אָז אַויסזרוז פון געוויבט פֿלענט ציען די אַויפֿמערְקּוֹזְאַמְּקִיּוֹת פון אלע אַרְיִינְגִּיעֶרְס אַין רבּס הוו.

און אויב ס'אייז גענאנגען שלעכט מיט זיין ערשותער דערציאונג, איז נאך צונעקסומען אַשפֿאנְגְּלִינְגְּלָעְבּּעְרָאָזְפּּאָלְ, וועלכער האט גורם געווען, אָז יְצַחַק אָז גְּעוּוֹאָרָן — אַשְׁטָאָמְלָעָה. פֿאָר די, וועלכע האבן אַים געקענט אלס אַשְׁפֿרְוֹדְלְדִּיקְוּן, שיינעם רעדנער, ווועט עס באָמת זיין אַוְונְדָּעָר זיך צו דערוויסן, אָז יְצַחַק אָז אַז גְּעוּוֹאָרָן באָפֿרְיוֹת פון געוויזן אַוְונְדָּעָר זיך צו שְׁטָאָמְלָעָר. ווֹי אָזְזִי עֶר אָז גְּעוּוֹאָרָן באָפֿרְיוֹת פון דעם מום — אָז אָז עֲנוּמָעָן דַּי שְׁטָאָמְלָעָר, וועל אַיד אִיצְצָעָט דערציאַילְן, אַבְּעָר ווֹי אָזְזִי עס האט זיך ציך אַים גענומען דַּי שְׁטָאָמְלָעָר, וועל אַיד אִיצְצָעָט דערציאַילְן. זאָס אָז געקעמען — צוֹלְבִּיבְ... לאָסְקָעָן.

די מאָמע האט געהאט אַחברטע מיטן נאָמען לאָסְקָעָן שְׁוּמְשֻׁלְעָץ ווּוִיטְשָׁ, אַיְינְעָן פון די אַוְיפֿגְּעָלְעָרְטָסְטָעְ מִידְלָעְךְ פון קָאָרְעָלִיטְשָׁ — די רְעַדְלְפּֿרְעָרְעִין פון דער בְּבִילְיָאָטָעְ. פֿוֹנְקָט ווֹי זַי גְּעוּוֹעָן פֿעָאִישָׁ אָזָן אַינְטְּעַלְיְגָעָנְטָן, אָזְזִי אָזְזִי אַיר אַוְיךְ גְּעוּוֹעָן הַעֲסָלָעָךְ מיט אַיר פִּיזְוִישָׁן אַוְיסְ-זָעָן. קִינְנָעָר אָזְזִי שְׁטָמְלָעָה אַט זַרְנִישְׁטָן גְּנוּאָלָטָן מיט אַיר חְבָרָן, פון בְּחָרוּם שָׂוֹן אַפְּנְעָרְדָטָן, אָפְּלוֹ די מִידְלָעְךְ פֿלְעָנָן זַרְנִישְׁטָן מיט אַיר צְזָזָעָמָעָן אָזְזִי גָּאָס אַרְיִיסְטִיְינִין, ווֹילְ אַיר אַוְיסְזָעָן אָזְזִי פְּשָׁוֹט גְּעוּוֹעָן אַפְּרִידָה קָאָטוֹרָה. אַיר אַיְונְגָעָנָה מַוְתָּעָר האט זַי גַּהְהָלָטָן פֿאָר אַפְּרָזְעָנָשָׁן אָזְזִי מיט הוֹזָק גַּעֲרָפָן, "מיין גְּלִיכְבָּעָן". דער דְּאָוְקָעָר אַוְיסְדָּרָה האט זיך גְּעַנְ-מָעָן דְּרָעְפָּן, ווֹאָס אַיר נְאָנָצָע פֿוֹנְרוֹד אָז גְּעוּוֹעָן פון אַוְוָן אַרְאָפּ אַגְּלִיָּה כְּבָעָן ווֹי אַקְלָאִיז, אָז אַטְאָלִיעָ. אָפְּלוֹ אַיר פְּנִים אָז גְּעוּוֹעָן ווֹי פון אַשְׁטִיקָה רְוִי מַאְטָרְוָאָל: די אַוְיָנָן אַוְיסְגָּעָשְׁטִירְעָטָעָ, ווֹי פון אַסְאוּעָ, די נָאָז — אַבְּלָבָעָן, לְוֹן — בְּרִיְיטָעָ אָזְזִי פְּלָאָטְשִׁיקָעָ ווֹי צְוָנְעָלְעָפְטָעָ. אַיר אַוְיְמָרָה גְּעוּוֹנְלְעָכָעָ מַיְאָסְקִיּוֹת אָזְזִי אַבְּעָר גְּעַנְגָּעָן פְּאָרָאָצְעָן מיט אַיר אַלְגְּעָמִיָּה-נָעָר אַינְטְּעַלְיְגָעָנָה, פֿעָאִיקִיּוֹת צַו שְׁפָרָאָכָן אָזְזִי, כְּדַי אַוְיסְצָפְוִירָן דעם עִיקָּר הַרְבָּר, צַו בְּלָעְלִי הַאֲנְטָאָרְבָּעָטָן. לאָסְקָעָ פֿלְעָנָט צַו בְּיִשְׁפִּילְ העַקְלָעָן די שְׁעַנְטָמָע זָכָן. קִיְּזָן בְּעַמְּרָעָ אָז גְּרָעְסְּרָעָ קִינְסְטְּלָעָרָן אַין העַקְלָעָן אָזְ-

ニישט געווען צו געפינען אין נאנץ רייסן. אירע ארבעטען פֿלעגן אָוועקנִין
אלס מאָדרעלן אין מינסק און פֿון דראָרט אַפְּילּו אֹוש אין דער סָאמּעּ רָזּוּ-
דעּץ פֿון דער דָּוּשִׁישָׁר אִימְפּּרְעִיּוּ — קִין פֿעְטָעְבָּרוּבּוּ.

לאסטעס מוטער, אין אָרוּמּעּ אלמנה, פֿלעגנט אֵיר טָאָכְטָעּ זְוּיעָר
אוַיסְנָצּוּן אָון הַיּוֹסֵן אָרְבָּעָטען טָאגּ אָון נָאָכְטּ. זַי פֿלְעָנֶט זַי באָהָאנְדְלָעּ
פֿוֹנְקַט זַי אַשְׁטִימְפּּמְאָמּעּ פֿון דִּי קִינְדְּרַמְּעָשִׂוֹת. אֲבָעָר לאָסְקָעּ האָט זַיּ
ニישט געלְאָזּוּט פֿון אַיר מָאָמָעּ פֿאָרְשָׁקְאָפּּן אָון וּוֹעָן אָן אָרְבָּעּ-מָאָשִׁין.
זַי האָט אין זַיּ געהָאָט אַ בָּאָגָּעָר צַוּ וּוֹיסֵן אָון מִיטּ דָּעָר צִוְּיָת גְּעוּאָרָן
אין „איָוְפְּגָעְקָלְעָטּ“ מִידָּל. וּוֹעָן נִישְׁט דִּי הַשְּׁפָעָה פֿון טִין מָאָמָעּ, וּוּלְכָעּ
איְזּוּ גְּעוּעָן דִּי אִיְנְצִיקָּעּ, וּוֹאָסּ האָט זַי מְקָרְבּ גְּעוּעָן, וּוּאָלְטּ זַי אַרְיְינְגָּעּ
פֿאָלְן אָוּנְטָעּ דָּעָר הַשְּׁפָעָה פֿון דִּי רָעוּוֹאַלְצִיאַנְגָּעָן אָון וּוּאָלְטּ גַּאֲרָ אָפְּשָׁר
גְּעוּאָסְקּוּן אלְסּ אַזְׁעָלְכָעּ — וּוּיְילּ מְעַגְּלָעְכָּרִיטּוּן דָּעָרָצּוּ האָט זַי געהָאָט. גַּעַ-
וּוֹעָן אַפְּיָלוּ זְוּיעָר אַ בָּאָרְבָּעָדוּוֹדִישָׁעּ אָון מִיטּ אֵיר כָּחָה הַדִּיבָּר, וּוּאָלְטּ זַי
אָפְּשָׁר גְּעוּאָרָן אַ בָּאָרְבָּעָטוּ רָעְדָנְעָרִין. זַי האָט אָבָּעָר, צְוּלִיבּ מִין מָאָמָעּ
פֿרִיְנְמְשָׁאָפּּט, אַנְגָּעָהָאַלְטָן דָּעָט אַיְנְטָעָרָעָם צַוּ יְוִידָשּׁ לְיֻמוֹדִים אָון צַוּ
הַעֲבָרָעָאִיש. בַּיּוּ זַי אָין שְׁטוּבּ האָט לאָסְקָעּ נִישְׁט געהָאָט קִין אָנְדָעּ אָרְטּ
צּוּם לְעָרְנָעָן אָון לְיַיְעָנָעּ וּוּי אַוְיָפּּן בּוֹידָעּ, וּוּיְילּ אֵיר מָאָמָעּ פֿלְעָגָנֶט אֵיר
צְעָרִיסָן אַלְעָ בְּיכָעָר. דָּעְרָפָאָר פֿלְעָגָנֶט זַי מִיטְנָעָמָעּ, כְּלָוְרָשָׁט צּוּם הַעַלְ-
קָוָעָם אָון לְוָפְּטִישָׁ צַוּ הַעֲקָלָעָן.

עם האָט פֿאָסְטָרָט אִיְנוּמָאָל, אין אַ זְוּמְעָרְדִּיקָּן פֿאָרְנָאָכְטּ, וּוֹעָן דִּי צַוּ-
גַּעַפְּגָלְעָנָעּ זַוּן האָט מִיטּ אָרוּעָ מִידָּעָ, לְעַצְמָעָ שְׁטָרָאָלְן, באָדָעָקָט דִּי דָעָ-
כָּעָר פֿון דִּי קִאָרְעָלְיִישָׁעּ הַיּוֹזָעָר אָון הַיּוֹקָעָם. לְאָסְעָנוּוּ האָט פֿון אָוּנְבָּעָר
דָּעָם גַּעַהְעָלְטָן טִישָׁנוֹךְ, וּוּלְכָבָעָר אִין גְּעוּוֹן באָשְׁטָעָלָט פָּאָר דָעָר פֿרִיצָ-
טָעָ, אַרְיוֹסְגָּעָנוּמָעּ שְׁמָרָס אַ רָּאָמָן אָון אַזְׁוּ זַיּ אִין אִים שְׁטָאָרָס פָּאָר-
טִיפְּטָ, אִין אֵיר האָנְמָאָרְבָּעָט האָט זַיּ פֿון אָרוּעָ העַנְטָ אַרְיוֹסְגָּעָנוּלִיטָשָׁט אָון
אַרְאָפְּגָעָפָאָלְן פֿון בּוֹידָעָם אַרְאָפּּ. אוֹוֹפּ צַוּ לְהַכְּבִּיסּ האָט עַס אֵיר מָוּטָעָר
גַּלְיִיךְ באָמְעָרְקָט. זַיּ האָט פֿון דָעָר וּוּיְוָטָנָס אַנְגָּעָהָוִוִּין צַוּ שְׁרִיְעָן אָון לאָסְ-

פּּעָ האָט מִיטּן גְּרָעָסְטָן פְּחָד אַנְגָּעָהָוִוִּין צַוּ לְיַיְפּּן מִיטּן קָנוּיָלּ וּוּאָלְ אָין

האנט צו הענדען דעם רבם. דארט, אין רבם הוין, ווועט איר מאמע נישט האבן קיין החוזה צו שלאנן און אויסצוקנוייפן גאנצע שטיקער באזאן.

אריינלוייפנדיך צו מיין מאמען אין צימער, האט זי בלויו געטראפען דעם פליינעם יצחן, וועלכער האט זיך רואיס געשפילט מיט צאצקעט אוייפן טיש. ער האט אויסגענלאצט אויף איר א פאר פאראונדערטער אויינן. צוליב אויר האסטיקן אריינלויפן, זי ער וואלט זי געפרענט: „וואס איז דאס לוייעניש? וואס איז געשען?“ לאסקע האט עס געליענט אין איז אונין פון דעם אנדרערתהאלבן יאריקן יצחקל און איז דערפונן איזו נחטעל געווארן, איז זי האט אימפערטפל אויף אים געווארפן דעם קנוול ואל, וועלכן זי האט בשעת-מעשה געהאלטן אין האנט. אבער דא האט געטראפען און אומגיליך, ער ערשטער טרייעריךער אקצידענט אין יצחקס לאבען. ער האט זיך שטאטך דערשראקן און איז אראפנעהפלן פונעם טיש, צעקלאפען-דייש זיך דאס קעפל איזו שטאטך, איז ס'אייז אים געווען שוער אפזומין-טערן. און פון דעם טאג און האט יצחק אנגעהויבן צו שטאמלען.

באתש לאסקע איזו שייעור נישט אראפ פון זינען פונעם גרויסן ענמתה-נפש און פלעגט במשך פון חדשום און יארן זיך באמיין איר גרויסן בע-לער צו פארבעמערן, האט יצחק, וועלכער פלעגט קיינמאל נישט טראגן אויף קיינעם קיין האט, שווין איזו די עלטערע יארן, דערמאנט דיזאזיקע פאסירונג מיט באדרויירן. אים פלעגט זיך תמייד אויסדווכטן, איז דער קלאפע צוליב לאסקען האט אים געשטערט צו א נאך בעסערער פיעאקייט, זי ער האט פארמאנט. ער פלעגט זיך אבער מיט פאראדום אויף איר דער-מאנען, ווי שוער ס'אייז אים אויסגעקמען צו קעמנן קען דעם שטאטם-לען און ווי מ'פלעגט פון אים לאבן איז חדר צוליב זיין שוערער אויס-שפראך.

ማדרגען, ווי צום קוינד האבן זיך געטשעפעט די משונחדיקסטע פא-סירונגערן. וווען יצחקל איזו געווארן צוויי יאר אלט, און א שטיפער איז ער שווין געווען א גרויסער, איזו ער אמאל אריינגעפהאלן איז א באלייש מיט זיך דיקש וואסער, וווע ער איזו שייעור נישט אפונעקאקט געווארן לעבעריךער-הייט... מען האט פון אים גלייך אראפנעריסן דאס אנצונג, אבער צווזאמען מיט גאנצע שטיקער לעבעדיך פלייש... די מהומה פון דעם הוין איז ארי-

בערגענאנגען אויפן נאם און בליע שגעל זיך צעשוריות איבערן גאנצן שטעהל. קארעליטש איז אווועס באדרארם: „ITCHAKL, הענדע דעם רבם, איז געפערלעך! ער איז א חולח מסוכן. נאט זאל אים שומר ומיציל זיין — א נאמען נאך אונדזער אומפֿאָרְגַּעַסְלָעָן אלטן רב, דעם צדיק, ר' יצחאָס יהיאָל ז'...” פֿרִוּמָּע יידן האָבָן זיך געכָאָפֶט צום דאָוונען און פֿראָקְטִישׁוּ יידעָ-עַם און אַפְּיוֹלוֹ שִׁיקְסָעָם האָבָן אַגְּנָעָהָבוּן צו טראָאנָן לאָדָאָשָׁקָעָם מיט זוּעָר-מֵילָך, אַ בָּאָבָָסְקָעָר, אַבָּעָר אַ גָּטוּעָר מִיטָּל אָוּוֹת צו הַיּוֹלָן פֿרִישָׁע ווּנוֹןָן. בְּמַשְׁךְ פּוֹן עַטְלָעֶכָּע טעַג האָטָם גַּאנְצָן קָאָרְעַלִיטָש אָוֹן דִּי אָוְמָעָנָט גַּ�זָּאָמָלָט וּוּעָרְ-מֵילָך פָּאָרָן סְלִינְעָם יְצָחָקָל, וּוּלְכָעָר אַיְזָן גַּעֲכָע גַּעֲלָעָן מִיט ווּנוֹןָן, אַן אָפְּגָנָשׂוֹנָדָעָנָר בְּפּוֹעָל מִשְׁשָׁ... אַיְזָן קָאָמְפָּרָעָם אַרְאָפֶט אָוֹן אַ צּוּוּיְטָר אָרוֹוִית. דִּי, וּוּלְכָעָר האָטָם דָּעָרְבִּי מַעַרְפָּוֹן אַלְעָמָעָן גַּעהָאָוּעָט אָוֹן גַּעַשְׁטָעָלָט דִּי גַּאנְצָעָז וּוּלְטָט אַוְיָף רַעֲלָעָן, אַיְזָן גַּעוּוֹעָן לְאָסָקָע. זַי האָטָם מַרְאָה גַּעַ-הָאָטָם, אַז זַיְן שְׁטָאָמָלָעָן, אַיְזָן וּוּלְכָעָר זַי גַּעַפְּלָט שְׁוֹלְדִיק, וּוּעָט אַיְצָט זַיְךְ נַאֲךְ מַעַרְפָּאָרְעָנָגָעָן. לאָגָעָן חְדִשִּׁים האָטָם גַּעַדוּירָט, בִּזְוּ יְצָחָק אַיְזָן גַּעַקְוּמָעָן צו זַי.

און ס'גִּוִּיט נִישְׁתָּאָרְבָּעָר אַיְאָרָה, וּוּעָן ער אַיְזָן גַּעַוּוֹעָן דָּרְיָי יָאָר אַלְטָט אָוֹן ס'פָּאָסִירָט מִיט אִים אַ נִּוְעָר אָוְמְגַלְּקְסְפָּאָל, וּוּאָסָטָהָט אִים ווּרְדָעָר שִׁיעָוָר נִישְׁתָּאָרְבָּעָר נַעַקְאָסָט זַיְן יוֹנָגָן לְעָבָן. אַיְינְמָאָל אַיְזָן מִין שְׁוּעָסְטָעָר שְׁיוֹנְדָל, וּוּלְכָעָר אַיְזָן גַּעַוּוֹעָן שַׁוְּיָן אַ מִיְּדָעָלָעָן צוֹן אַיְרָאָכְטָן, גַּעַנְגָּעָן מִיט אִים שְׁפָאָצִירָן. זַיְיָ זַעַנְעָן גַּעַנְגָּעָן פּוֹן רְבָס גַּעַסְל אַיְבָּרָן מַאְרָק צום בְּעַרְגָּל פּוֹן סְלִוְיסְטָהָר. דָּאָרָט פְּלָעָן זַיְיָ בְּיִדְעָ שְׁפִּילָן אָוֹן גַּרְאָזָן זַעָּן בְּאָרְגָּן-אַרְאָפֶט גַּאנְצָן קָאָרְעַלִיטָש וּוּאַוְיָף דָּעָרְהָאָנָטָן. דָּוְרָכָן מַאְרָק, בִּי אַיְינְעָם פּוֹן זַיְנָעָן זַיְוִיטָן, האָטָם זַי זַיְךְ אַוְיָף עַפְּעָם פָּאָרָה-גַּעַפְּעָט (זַי אַיְזָן גַּעַוּוֹעָן אַ פָּאָרְטָרָאָכְטָעָ, אַ בְּעַלְתָּה חַלְמוֹת, אַיְרָגָנְצָן לְעָבָן). פְּלוֹצִים דָּעָרְהָעָרט זַי אָוֹן אַלְעָאָרְמוֹקָעָ מַעְנְטָשָׁן — יְצָחָקָס האָרְצְרִיְּסְנְדִיקָן גַּעַשְׁרִיּוּ. ער אַיְזָן אָרְיִינְגְּנָעְפָּאָלָן אַיְזָן אַפְּגָנָעָנָר טִירָפָן אַ וּוּיְינְסְלָעָר, וּוּיְדָר שְׁטָאָרָק זַיְךְ צַעְקָלָאָפֶט דָּאָס קָעָפָל אַוְן דָּעָרְצָוּ אָרְיִינְגְּנָהָאָטָם זַיְךְ אַגְּרוֹוֹסָן טְשֻׁוֹאָק כְּמַעַט אַיְן סָאָמָע שְׁלִוְיָאָ... אַ הַאֲלָב טְוִיטָן האָטָם מַעַן אִים גַּעַברָאָכָט אָהָיָם. אַלְעָדָאָקְטוּרִים פּוֹן דִּי אָרוּמִיקָּעָ שְׁטָעַטָּלָעָר אָוֹן אַ סְפָּעָ-

צייליסט פון מינסק איז אראפנעראקט געווארן און מען האט יצחkn קוויט
דערהאלטן בייס ליעבען.
חויז די אלע אויסערגעווענעלעכע אומיגלייקספאן, האט יצחkn אלע
אייברגעוקמען — געפאקט און געמאזולט, אדרורכגעמאקט געווענעלעכע און
אויסערגעווענעלעכע קראנקהייטן. וווע עפעם א משוגענע חולאת האט זי זיך
און איז אונגענטישעפעט... דער טאטע, וועלכער פלענט באקומען בריזו קיין
קרעמענטשייך, האט בלויו געהאט ידיעות וועגן זיינע נארמאלע קינדער-
שע קראנקהייטן און פלענט די מאמען באראיקן, איז ער האפט, איז יצחkn
אייז א קוינד פון יידישן פאלק און פונקט ווי זיון פאלק וועט ער בשלימות
אדורכניין אלע צרות א געקרעפעטיקטער.

ITCHAK HOD-ARON

זו די פיר יאר איז יצחק געוווען אַ שוואָד און דאָרינגעָר יונגעָלָע. די
מאמע און די גאנצע משפחָה האָט געהאט גרוּם זאָרג מיט אַים צוֹלִיב
זיין שוֹוואָבָן געזונט צוֹשְׁטָאנָנד. אַבעָר גִּיסְטִיק, באָטָש אַ שְׂטָאָמְלָעָר, האָט
ער אַרוֹיסְנָעָוָוָוָן גְּרוּם דִּיעֻרְוִידְקִיּוּם, דָּעֵרְבִּי גְּעוּוֹן עַמְפִּינְדְּלָעָן אָוָן נָאָר
שְׂטָאָרָס גַּעֲפִילְפּוֹל. זַיְוִין סְעַנְבִּילְיוּטָעָט אַין די יַיְנְגְּסְטָעָר אַרְוָן זַיְוִינָעָ אַיז
גַּעֲבְּלִיבָן דָּעֶר הַוּפְּטַשְׁטָרִיךְ פָּוֹן זַיְוִין גַּאנְצָן דִּיעְפָּן וְעוֹזָן אָוָן ?עַבְּן. פָּוֹן זַיְוִינָע
אוּפְּמַעְרְקָזָאמָע, גְּרוּיסָע אָוָן לְעַבְּדְּרִישָׁע אַיְגְּנְעָלָעָךְ פְּלָעָנָט זִיךְרִיּוֹן שָׁוָם זַאָךְ
נִישְׁתָּחַט קָעָנָעָן בָּאַהֲאלָתָן. פָּוֹן זַיְוִינָעָ אַנְגְּעַשְׁטָרָעָנָגָטָעָ אַוְיְרְלָעָךְ פְּלָעָנָט נִישְׁתָּחַט
פָּאָרְשָׁוּוֹנוֹן זַוְּעָרָן דָּעֶר מִינְדְּסְטָעָר קְלָאנְגָּן אָוָן וּאָרטָם. ער האָט זִיךְרִיּוֹר
גַּעֲרָן גַּעֲשְׁפִּילְטָ מִיטָּ קִינְדָּרָעָ, אַבעָר זַיְוִין פְּלָעָלָעָר פָּוֹן אַ כְּבָדָ פָּה האָט אַים
הַפְּנִים גַּעֲצָוֹנוֹנָעָן זִיךְרִיּוֹק אַקְּנְצְּעַנְטְּמָרִירָן אַיז זִיךְרִיּוֹן: ער פְּלָעָנָט זִיךְרִיּוֹר
שְׁפִּילְן אַונְטָעָרָן פְּרִיאָעָן חְוָמָל, אַיז גְּרָאָז, לְבָב גַּעֲהָאָט דָּעָם וְאָלָד, דָעָם סָאָה,
וְלוּ פָּאָרְשִׁידְעָנָעָ מִינְיָנִים פָּוֹן שִׁינְיָנָעָ פְּלָעָגָן זִיךְרִיּוֹק פְּרִיאָעָן מִיטָּ
נָאָטָם פְּרָעָבְּטִיקָעָר וּוּאָלָט אָוָן אוּסְזְוִינָגָעָן צַוְּ דִּי הַיְמָלָעָן זַיְוִידָר שִׁירָה אָוָן
זַאָרְלָאָזָעָ פְּרִיּוֹד, צוֹלִיבָר דָּעֶר גְּרוּסְטָעָר שְׁבָעָ פָּוֹן דִּי שְׁעַנְסְטָעָ פְּרוּכְטָן, מִיטָּ
זַוְּעַלְכָעָ דָּאָם שְׁטָעַטְעַלְעָ קָאָרְעַלְיִיטָשָׁ האָט גַּעֲשְׁמָט אַיז גַּאנְץָ רִוְּסָן.

וְוּ בְּהָאָבָּ דָּעָרָמָאָנט, אַיז אַונְדוֹזָעָר פָּאָטָעָר בְּמִשְׁךְ פָּוֹן יַצְחָקָ קָאָזָ
דָּעַלְיִיטָשָׁר יַאֲרָן. דָּאָרָט כְּמַעַט קִינְמָאָלָגָן נִשְׁתָּחַט גְּעוּוֹן, וְוּיְלָ זַיְוִינָעָ קָוְרְצָעָ
בָּאָזָוָן אֹוְיָפָּמִים טּוֹבִים קָעָן מְעָן נִשְׁתָּחַט גְּעוּוֹן אָוָן בָּאַטְרָאָכָט. ער האָט
אַיז אַנְהָוִיב שְׁטוֹדִירָט אַיז קָרְעַמְעַנְשָׁוֹק, אַיז דָּאָרָטִיקָן סְעַמְינָאָר פָּאָר

רעג'ירוננס-רבנים. שפערת האט ער, צוליב זיין אחריותפלן געפיל פון א ברודער, אפגעלאוט דאס שטודיו, וויל ער האט געוואלט באזארנן זיינע שוועסטער מיט א שטיילן דן. ער איז געווארן א העברעאישער לערער אין קראמענטשוך גופא. פון דארט האט אים נחום סאקללאו אינגענעלאן אין דער רעדאכצייע פון „האשכול“, סיין ואראשע. איז איז דער מאמעס רשות און פארשענדלאיך פון זיין ערשותן מלמד, דיך אין דער מאמעס געשטאנטן און באגאכטען, וועלכּן ס'ליינט זיך דערפֿאָר צו בא-אן אינטערעסאנטן צויב אים אלויין, אלס טיפ פון א פאר שריבן צויב צוווי טעמי: צויב אים אלויין, וועלכּער האט געהאט א שוונדערנער ווונדר-גאלעריע... און אלס דעם, וועלכּער האט געהאט א באזונדערע השפהה אויפֿ יצחאלס גויסטיקער אנטויסיקלונג.

איך מז אבער דערבי שילדרן מיט עטלעכּ קורצע שטריכן, דאס סאמע עירדריש איז קהילחשן אוייסען פונעם שטטעל קאראעליטש. איז דער „אלטער שלֵוֹ“, וועלכּע איז געשטאנגען, נאך זעם הונדרערט יאָר פון נישט אפֿרישן זיך, וויל איז אינגעעהויסערט זקנה, האט עמק יומם וליה געלערנט און מיט גרויס התמרה, וויל קיין עט-האריצות איז דארט חיליה נישט געווען... די אלטיטשקע של איז געפונען אַרטוּמָנִית גרויסן שלזהיף און אויפֿ ביידע זייטן האבן זיך געפונען אלע ארטיטש אינסטיטוץיעם, דאס גאנצע קהילה-זוען. קורט-כל דעם רבּס הוין, די צירונג פון שטטעל, אנטקען — די „קָאַלְטָעַרְ שְׁלוֹ“, וואָס אַיר נאָמען האט געשטאמט פונעם אמתן ציטער, וועלכּן מ'פְּלָעַטְ בָּאָפּוֹן, אַפְּלַוְ וּזְעַן און דראיסן איז נישט געווען קיון פראָסט... און פונקט ווּ אַסְּמוּבָּל איז נבען דער „קָאַלְטָעַרְ שְׁלוֹ“ געווען נאך אַקְעַלְטָעַרְ אַרט — דער בית החוים... זיינע פָּאַרְוּאַקְעַנְעַ מִיט נֶרְאָן אָזְן פָּאַרְשִׁימְלָאָטְ, אַיִינְעַוְאָס-בענע אין דער ערְדָ פְּשָׁטוּ מְצֻבָּהָאָבָּן בְּוּלְטָ עֲדוֹת גְּעוֹאנְט אַוְוָן אַוְרָ-אלטן יְדִישָׂן קָאַרְעַלִיטָש... זעם מאָות יָאָר זענען נישט קַיִן קַלְיָ�ן-קַיִיט... דער שענסטער אַרט פונעם בית החוים, מיט וואָס דאס שטטעל האט שטאלציגרט, איז געווען דער אוּהָל פונעם פָּאַרְשִׁטָּאַרְבָּעָנָם רבּ, ר' יצחיק יהואָל זַיִל, נאך וועמען אונדווער יצחיק האט געטראָן זיין נא-מען.

אין אן אנדר עק פון שולחאָוּ איז געשטאנען די מקוה, די
שוויזבֿאָר. נאך די דאושע היילערנען, פראַסטע בּניינִים, האט זיך געען-
דיקט די גראָנְדִי יידישקייט.

פונקט ווי די אלע שטטעט און שטטעטלעך פון רייןן אונן ליטען, האט אואיך דאס שטטעט קאראעליטש, איזידער ס'אייז אונגעקומווען די „מנפה“ פון החכלה, נישט אויסגעטיטן צעשפאלטן צו וווען איז צוויי איזידער לאָגנישע מהנות — חסידים און מותנרגדים. איזיך איזן אונדזער משפחה, איזן באָברויסק, האט זיך אַרײַנְגֶּרְיוֹן דער שטראָם פון חסידיזום. אַ הייסער חסיד איז געווען דער שוווער פון ווילנער פֿאָרְלְעָנְדָּר בְּאָרִים קְלָעְצָּן, אַ חסיד איזן אַ גְּרוֹסְעָדָר מִיסְטְּיקָעָר איז געווען אַנְדְּזָעָר עַלְתָּעָר פֿעַטָּעָר, אַ ברודער פון רב' יְצָחָק יְחִיאָל. יש אָוּרִים, אַז אֲפִילּוּ אַונְדְּזָעָר עַלְתָּעָר זִוְּדָע, ר' בער, נָאָד וּמָעָמָן בְּעָרְלָאָפְּצָעְנָאָסָאָן עַה האט גַּטְרָאָנָן זַיְוִין נָאָמָנוּ, פְּלָעַנְטָן זַיְדָאָבָּאָהָלָטָן אַיזן אַן אַלְקָעָר, נָעָבָן בּוּידָעָם אַן דָּאָרָט פְּרָאָזָעָן חַסִּידָות... בְּעָרְלָה האט גַּעהָט אַין וּמָעָמָן גַּערָאָטָן צַוְּזַיְוִין. ער האט אַבעָר זַיְוִין חַסִּידָות גַּעֲפָרָאוּעָט בְּפֶרְהָסִיא פָּאָר גַּאנְצָאָרְזִישָׁרָאָל אַז גַּערָעָר יִדְישָׁעָר וּוּלְטָ...

הערשל מלמדס „חוין און שלוע“ איז געתטאנגען אויף דער „טוי-בר גאס“, אויף א בארגן. דאס איז געווען אן אלטער חורבה, אין עטלע-בע ערמער שטארק ציעשדייקטע, פון קוילעכידיקע קלעצלעך געבויטע שטוב מיט צוויי צימערן. איינער, א נאר גרויסער, האט געהאט דריי פאַרווענדונגגען — אלס קיך, עסצימער און חדר פאָר די תלמידים. דער צוּוִיטָעָר, קלענענער צימער, איז געווען דער פריוואָטער שלאַפְּצִימָעָר פון הערשלאָן מיט זיינע בני בית.

הערשל האט זיינער ליב געהאט זיינע תלמידים און דערפֿאָר פֿלעָן זי אים אויך אַפְּעַנְטֶפְּעָרָן מיט דער וועלכער לֵיבָע. קָוָדָם-כָּל, ווֹילָעָר פֿלעָגָט תָּמִיד זַיִן פְּרִילָעָך, זיינגען מיט זַיִן. סָאיַז אַזְּלָטָטָר בְּלָאָ, אַזְּקִינְדָּעָר האָבָּן לֵיב אַ פְּרִילָעָכָן לעָרָר, אַ צָּנוּגָלָאָזָטָן צַו זַיִן. ער פֿלעָגָט פְּאַרְמָאָן אַזְּזַיְד אַסְּד פְּעַדְגָּאנְגִּישׁן חֹשֶׁן. צֻוָּם בְּיִשְׁפִּיל — די שׂוּעוּרָעָ קָעְפְּלָעָךְ פֿלעָגָט ער נִשְׁתַּמְּשָׁפְּאָרְשָׁעָמָן, נָאָר זַיִן אַרְיִינְגָּעָמָן צַו זַיִד אַזְּ שְׁלָאַפְּצִימָעָר, כְּדִי דָּאָרָט זַיִן באָזְּנְדָּעָר צַו לְעָרָנָן. דָּעָרְווֹילָעָר פֿלעָגָט די עַלְתָּעָרָר תלמידים אַוְיסָהָרָן די יְינְגָעָר. דָּעָרְרָבִּיָּה פֿלעָגָט אַפְּלִיאָוָר דָּעָרְלָאָבָּן, אַזְּזַיְד עַלְתָּעָרָר תלמיד זַיִל אַרוֹזְנִיכִיָּן מיט דָּעָרְקָלְיָונָעָר חַבָּה אַוְיפָּן גַּרְאֵוֹן, נָעָבָן גַּאנְעָקָפָן חֹדֶר, אַונְטָעָרָן פְּרִיעָיָן הַיְמָלָעָן, לְעָנָגָעָן די קִינְדָּעָר עֲבָרִי. אַפְּטָמָאָלָעָר פֿלעָגָט דָּעָרְנִי נְבָעָקָעָנָעָר מִמְּלָאָמָשׁוּם, אַלְיוֹן זַיִד מִיט דָּעָם קָלְיָוָרָג.

יצחק פֿלעָגָט אלעטמאָל דָּעָרְצִיְּלוֹן, אַזְּ די שְׁיַינְקִיּוֹטָה פָּוָן דָּעָרְ וּוּעלְטָה האט ער דָּעָרְפִּוּלְטָ אַלְסָחָרְדִּיְּגָנְגָעָלָעָה, טָאָקָעָ אַרְוָם דָּעָם גַּאנְעָקָפָן זַיִן קָאַרְעַלְטָשָׁעָרָ רְבִּין, פָּוָן דָּעָם בעָרְגָּלָעָנָבָן חֹדֶר האט זַיִד אַוְיסָגָעָשְׁפָּרוּיטָ אַ שְׁיַינְעָ פָּאַנְאָרָאָטָמָעָ אוֹפָהָ העַט, העַט אַזְּזַיְד די שְׁיַינְעָ הַיְמָלָעָן, וּוּעלְכָעָ ער האט זַיִן גַּאנְנָץ לְעָבָן אַזְּזַיְד שְׁיַינָּה בָּאַזְּוֹנָגָעָן אַזְּ... פָּאָר זַיִן טְוִיטָ אַזְּזַיְד בִּיטָּעָר גַּעַשְׁאָלָטָן...»

צְוִוִּישָׁן מְנַחָּה אַזְּן מְעַרְבִּיב, בְּשַׁעַת דָּעָרְ רבִּי אַזְּ גַּעוּעָן בַּיּוֹם דָּאוֹנוֹעָן, פֿלָעָגָט די גְּמָרָאָ-בְּחָוּרִים דָּעָרְצִיְּלוֹן שְׁרַעְקָלְעָכָעָ מּוֹסְרָ-מְעַשְׁוִיתָ אַזְּ די קָלְיָוָנְשִׁינְקָעָ יַאֲטָלָעָךְ מִיט אַפְּעָנָעָ מִיְּלָעְכָּלָעָךְ פֿלָעָגָט זַיִד צּוּטוֹלִיאָן אַיִּינָס צֻוָּם אַנְדָּרָוָן אַזְּ צִוְּתָרָוָן פָּאָר מְוֹרָא...»

יצחק פֿלעָגָט דָּעָרְ מְאָמָעָן אַיבָּעָדְדָּעְרְצִיְּלוֹן אַ טְוִילָעָר די דָּאָזִיקָעָ

מעשיות, אפטמאָל איבערדריען אוּן פֿאַרְפֿאַלְאַנטְעָרָן אָזוֹן, ווי ס'האָט עס באָוויזן מישיג צו זיַין זיַין קינדערישער מוחַך. מיט זיַין שועוּרוֹן לְשׁוֹן, אַבעָר פֿוֹל מיט עַנְּגַנִּיעַ, פֿלְעַנְטַע ער זיך פֿאַרְכְּלִינְעַן בֵּין רעדָן, שטָאַרְקַע שטָאַמְלְעַנְדִּיש דֻּרְבִּיִּי. פֿאַר דַּי חַדְרִיְינְגְלַעַךְ פֿלְעַנְטַע ער זיך שעַמְעַן מיט זיַין מום — אַסְטַּקְפַּלְעַנְטַע עַם אַוְיסְנוֹצָן, כְּדַי זיך רַיְיצָן אוּן לאָבָן פּוֹן אִים. דַּעֲרַפְּאַר האָט ער זיך צוֹנְגַוּוֹיִינְט אַיִן יַעֲנַע יַאֲרָן צוֹ פְּאַנְכַּע צַעֲנְטְּרִירָן זיך, אַיְינְזָאָפָן אַיִן זיך זיַין גַּאנְצָע אַרוּם, דַי גַּאנְצָע וּוּלְטָן, וּוּלְכָע ער האָט תְּחִילַת באָוּוֹנְדְּעָרָט פּוֹן זיַין רַבְּגַס גַּרְחִינְעָם בעֶרְגָּל. אַפְּשָׂר פּוֹן דַּעַר דָּאַזְיַעַר אַבְּעַרְוּאַצְיָע האָט זיך שְׁוֹן פּוֹן דָּאָן אוּן אַנְגָּעָן הַוִּיכָּן צוֹ וּוּבָן אַיִן זיַין אַונְטְּרַבְּאָזְוּסְטוּזִין דָאָס צַוְּחַנְפְּטִישׁ אַבְּרִימְטָע פְּאַלְקְסְ-לִידָּל „די זוֹן פֿאַרְנוּיִיט אַיִן פְּלָאַמְעַן?“... ער פֿלְעַנְטַע שְׁוֹן אלָס פִּיצְעַלְעַ קִינְד רַעֲאָגָרָן מִיט באַגְּיַסְטְּרָוָרָג אַוְיפָּר דַּעַר הַעֲרְלַעְכָּקִיָּט פּוֹן דַי פְּאַנְאַרְאַמְּעָם, וּוּלְכָע ער פֿלְעַנְטַע זְעַן באָרג אַדְּרָאָפָן פּוֹן זיַין רַבְּגַס בעֶרְעָלָע...

ער האָט אַיִן זיַעַנְטַע דַּיְיַעַרְעַע יַאֲרָן אָזוֹן שְׁיַין באָזְוּנְגָּעָן גַּאנְצָע וּוּלְטָן, דַי וּוּלְכָע האָט שְׁפַעְטָר זיך אָזוֹן גַּלְיוּכְנִילִּטִּיק צַוְּגַעְקוּקָט צוֹ זיַין אַונְדוֹזָעָר פְּאַלְקְסְ-לִידָּה...

הַעֲרָשָׁל דַּעַר מַלְמָד האָט מיט זיַעַנְטַע פֿרְעַזְעַלְעָבָע מַעְלוֹת גּוֹט גּוֹט ווּירְקַט אַוְיפָּר יִצְחָקָס עַרְשְׁטָעָר נִיסְטִיקָעָר אַנְטוּיְקָלָגָן. דַּעַר בעַסְטָר בְּאָרְבָּן זְיוּזָע אַיִן גַּעוּוֹן זְיוּזָע הַתְּפָלוּלָות מִיטָּן רַבִּין אַיִן זיַין שְׁטָאַרְקַע צַוְּנָעָ-בּוּנְדְּנְקִיָּט צוֹ אִים. אַיִן שְׁטוּב פֿלְעַנְטַע ער אלָע זיַעַנְטַע באַמְעַרְקָנְגָן, אלָע גַּשְׁעַעְנִישָׁן באַרְבִּינְדוֹן מִיטָּן רַבִּין, מִיטָּן דְּבִינְס הַיּוֹסְעָלָע, ווּאָס שְׁטִיטַט דָּאָרט הַוִּיך, אַוְיפָּן גַּרְחִינְעָם בעֶרְגַּעְלָע...

די מַאֲמָע פֿלְעַנְטַע אַפְּטַע דַּעְרַצְיָילָן אָן אַינְטְּרַעְסָאַנְטָע גַּעַשְׁעַנִּישׁ, וּוּלְכָע האָט זְיוּעָר גּוֹט כַּאֲרַאְקְטַעְרִיזְרָט זְיוּן גַּעַפְּלִיְּפְּוּלְקִיָּיט... אַמְּאָלָע האָט זיך אַיִן מִיטָּן נָאָכָט, ווּעַן אלָע זְעַנְעַן טִיף גַּעַשְׁלָאָפָן, אַרְאַפְּגַעְלָאָזָט אַיבָּעָר קַאְרָעְלִיטַש אַ וּוּלְדָעָר שְׁטוּרָעָם: ס'הָאָט גַּעַגְאָסָן, פּוֹנָסָט. ווי די הַיְמָלָעָן וּוּלְטָן באַשְׁלָאָסָן צוֹ פֿאַרְפֿאַלְיִיצָן די גַּאנְצָע ערְד אַיִן אַ צְוּוּיָּוָן מְכֻלָּן אַוְן אַ הַוְּאַצְּקָאָזְנוֹיָנָט. האָט בְּפּוּל מִמְשְׁגָרִיסָן די הַיְזָעָר אַיִן פְּלִיקַט פּוֹן זְיוּן גַּאנְצָע שְׁטִיקָע דַּעְכָּרָה, וּוּלְכָע האָבָן זיך גַּעַטְרָאָן אַיִן

לופטן, אין דער באגלויטונג פון בליצן און דונערן. מיט שרעך האט זיך די מאמע אוינגעכאנט פון שלאָפּ און דערזען יצחקלען, דעם פינפיאריךן, ביום פענץטער אָ פֿאַרְツּוֹיִיפְּלַטְן. זיין בליס איזו געווען געווענדט צום רבינס הייזל, אויפּן בערגל. — „וואָס שטייסטו בײַם פענץטער? לֵיבּ זיך אַין בעטעלע, וועסטו גָּרְנִישֶׁת הָרָן אַין גָּרְנִישֶׁת זָעַן!“ — „מָאָמָעַן אַיך ווֹיל זָעַן אֹוי, מִיְּזָעַן רְבִינָס הַיְּזֻעַלְעַד, אֹוי, מִיְּזָעַן!“ אַונְצַעְתַּע כִּילְעַבְדִּיקָע נְאַכְּתַנְתַּע נִשְׁתַּע גַּעֲשַׁלְאָפְּן אַון ווֹי נָאָר סְחָאָטָן אַנְגָּעָה הוּבוּן צוֹ טָאנְגַן, האט שיינְדַל גַּעֲמוֹזָת אִים אַוּעַקְפִּרְן אַון ווֹיְזַן, אָז סיַי דער רבּי, סיַי זָיַן הַיְּזֻעַלְעַד זָעַן נִשְׁתַּע אַוְעַק מִיטְן ווַיְנַעַן.

דער טָאטָע, ווּלְכָר פְּלַעַגְטַּע צָוּצִית בְּעֵת זָיְנַע אַוְרַעַצְעַד באַזּוֹן אַין קָאַרְעַלְיִישַׁ באַזּוֹן דעם רבּיון, האט בַּיִּים גַּעֲפּוּלְט מִיט אַים נִשְׁתַּע ווּיְוַתְּעַר גַּיְזַן פָּוּן תְּנַךְ. דעם טָאטָטָן שְׂטַרְעַבְן, אלְסַע הַעֲרַבְעַד אַיסְטַמְתַּע זָעַן גַּעֲוֹעָן, אָז יְצַחְקַזְאָל אַין זיך ווֹאָס מַעַר אַיְנוֹזָאָפְּן פָּוּנָעָם קוֹוָאָל פָּוּן הַעֲרַבְעָאַישׁ. גַּמְרָא, פְּלַעַגְטַּע עַר הַאַלְטַן, דָּאָרָה אַיְנוֹגָל אַנְהָוּבָן צוֹ 12 - 13 יָאָר.

די אַיְנוֹנְדִּיקָן אַון אַיְנוֹפָאָלְוִי פָּוּן יְצַחְקַן זָעַן גַּעֲוֹעָן אַזְוַלְכְּבָעַ אֹוי-סְעַרְגַּנוּוּנְלְכְּבָעַ, אָז די דָאַזְוַקְעַה האַבְּן גַּעֲרִינְט פָּאָרְן גַּעֲנְצַע שְׂטַמְטָלְאַלְמַע גַּעֲלַוְנְגַּעַן חַכְמָות אַון מִיר פְּלַעַגְטַּע זָיַן אַיְבְּרַהְזּוֹן אַין די שְׂפַעְתְּעַרְדִּיקָע יָאָרְן שְׂוִין אַין לְאַדוֹשׁ נּוֹפָא. דער קְלִיְּ�ינְעַר יְצַחְקַל פְּלַעַגְטַּע זָיְנַע אַבְּסָעָר-וּוְאַצְּיעָם דָּעַרְצִיְּלָן מִיט אַזְאָס אַיְמְפַעְטְּפָלְעָר לְעַבְדְּוִיקִים אַון נָאַטְוַרְלְעַכְבָּרְסִים, אָז עַמְּאַלְמַת זָיַן שְׂוִין דָּעַמְּאַלְמַת גַּעֲמַרְקַט זָיַן צְקוּנִיפְּטִיקָעַ אַרְטִים.

טִיסְטוּשָׁע טָאלְאָנְטַמְט, סְפַעְצִיעַל בַּיִּים אַיְמְטָאַצְעַץ. אַין יָאָר 1894, יְצַחְק אַיְזַן נִשְׁתַּע אַלְמַת גַּעֲוֹעָן קְיַיְן אַכְּטַמְט יָאָר, האט אַונְדוֹן דער טָאטָע אַרְבְּעַרְגַּעַנוּמוּנָע פָּוּן קָאַרְעַלְיִיטַשׁ קְיַיְן זָנִיעַרְזַשׁ נְעַבְן לְאַדוֹשׁ. יְצַחְק פְּלַעַגְטַּע זָיַן גַּעֲנְצַע לְעַבְן מִיט דער גַּרְעַסְטָעַר לְיִבְשַׁאַפְּט דָּעַר-מִאָנְעַן זָיַן שְׂטַמְטָלְעַד, דָּאָס אַרטַמְט פָּוּן זָיְנַע עַרְשַׁתְמַע אַון שְׂטַאַרְקַטְמַע אַיְנוֹנְדִּיקָן, ווּלְכָר הַאַבְּן זָיַן טִיף אַיְנוֹנְעַקְרִיצַט אַין זָיַן פִּינְפִּילְיִיקָע נְשָׁמָה. קָאַרְעַלְיִיטָשָׁע טִוְּפָן, פָּעַלְעַקְצִיאַנְרַטָּע דָוְרָק דער מַאְמָעַם דָּעַר-גַּעֲנְזַוְנְגַּעַן אַון דָּעַרְצִיְּלְוָוְגַּעַן, ווּלְכָר אַיך הָאָב זָיַן אַיְבְּרַגְּנְוָוְמָעַן

צפורה קאצענעלס אונאecomאו

מייט א סר יארן שפער, זענען אריינגעגענונגען אלס פערסאנאושן פון זיין ווערכ „בגבות ליטא“.

אויך די קאראעליטשער פֿלעגַן שטאלציזן מיט זיער דיבער, זיער בנ-עיר. אין רבע הויז, דארט נעבן של-הויז, דעתם בכבודיסטען מקום פון שטעהל, האט מען מיט דער גראמעט פיעטער אויפגעעהאלטן ווי א רעד ליקווע דאס פינדרער-זונגעלע, אין וועלכּן זיער יצחק קאצענעלסאן אין געבוירן געוואָן.

יצחק פֿלעגַן קיינמאָל נישט אויסמיידן זיין געבורטס-שטעטעלע קאראעליטשער בעת זיינע דיוועס איבער ליטע. ער פֿלעגַן גערן אַנגעמען אַיינלאָדונגען אויף פֿאָרלעעזונגען אהין.

בעת זיינע באזוכן אין קאראעליטשער פֿלעגַן ער קוֹדֶם-כל קומען אין רבּם געטל און אין רבע הויז אַנטזוקון זיין ווינגעלע און אויך זיין רבּינט הייזעלע אויפּן באָרג... מיט אָומעט פֿלעגַן ער דערציילן, אָנוּ ד' העשל אין שיין נישט אַזויישן די לאַבעדריסע...

וּזְאַרְשָׁע אָנוּ זְנִיעָרֹזֶשׁ

וואָ נְזַאֲגַט, הָאַט דַעַר טָاطָע פֿוֹן קְרֻעְמַעְנְטַשּׁוֹק בְּאַקְוּמָעָן אָן אַיְינָן
לְאַדְוָנָג פֿוֹן נְחֻומָסְאַקְאַלְאָוּ קִין וּזְאַרְשָׁע אָנוּ הָאַט דַאֲרָט אַגְּנַעַהוּבָן
מִיטְאַרְבָּעָטָן אֵין דַעַר רַעַדְאַקְצִיעַ פֿוֹן „הַאַשְׁכּוֹל“. דַאֲרָט אַיְזָע דַעַר בְּאַקְאַנָּט
גַעַוְאָרָן מִיטָדִי חַשְׁוּבְסְטָע זְנִיעָרֹזֶשֶׁר יְהָדָן, וּוּלְכָבָע הָאָבָן אִים אַיבָּעָרָן
גַעַעַבָּן דַי אַנְפִירְוָנָג פֿוֹן אַמְּדַעְרָנָם חַדְרָ מְתוּקָן.

די כָאַמָע מִיטָצְוַיָּי סְיַנְדָרָעָר, יְצַחְקָן אָנוּ שְׁיוֹנְדָלָעָן, זְעַנְעַן אַרְוִיסְגָעָן-
דוֹפָן גַעַוְאָרָן פֿוֹן טָاطָן קִין זְנִיעָרֹזֶשׁ, אַבָּעָר הַיּוֹת דַעַר וּוּעָן אַיְזָע גַעַוְעָן
דַוְרָךְ וּזְאַרְשָׁע, וּוּ דַעַר טָاطָע הָאַט גַעַוְוִוָינָט בְּיִוָם פְעַטְעָר מְשָׁה טָאָ-
בְעַנְקָיָן, הָאַט מְעָן טָאַקָע בְּאַשְׁלָאָסָן דַאֲרָט צָו פָאַרְוַוְיָלָן עַטְלָעָבָע טָעָן,
צָו פָאַרְבָּעָנָגָעָן צְוֹזָאַמָעָן מִיטָן גַרְוִוָן מְשִׁיכָל, וּוּלְכָבָע אַיְזָע גַעַוְעָן אַיְזָע
דַעַר וּוּלְאַזְשָׁנָעָר יְשַׁבָּה דָעַם טָاطָנס חַבָּר אָנוּ שְׁפַעְטָעָר גַעַוְאָרָן זְיַוָן
שְׁוֹאַגָּעָר. מְשָׁה טָאַבְעָנָסִין אַיְזָע אוּיךְ שְׁפַעְטָעָר גַעַוְאָרָן נִישְׁתָן נְאָר אָ-
מְשִׁיכָל, נְאָר אוּיךְ אַפְרַנְדִילָעָר רַעַוְאַלְזִיאַנָעָר פֿוֹן דַעַר „נְאַרְאַדְנָאָיָא
זְוַאַלְיָאָה“-בְאַזְוּגָוּגָן. זְיַוָן אַוְיְסוּעָן אַיְזָע גַעַוְעָן אַזְוִי בְאַצְוּבְעָרְנָדִיק, אָז
מְפַלְעָגָט אִים רַוְפָן דַעַר בָּעַל-מוֹפָת — עַר הָאַט כְּלוּמָרְשָׁט מִיטָזִינָע.
סְגַעַסְטִיוּעָ אַיְזָע גַעַקָּאנָט הַיָּלָן קְרַאַנְקָע, נְעַרְוּוֹזָע מְעַנְטָשָׁן.

די מְוּמָע טָאַבְעָנָסִין, דָעַם טָاطָנס שְׁוּעַסְטָעָר, אַיְזָע אוּיךְ גַעַוְעָן זְיַיָע
אָן אַינְטַעְלִינְגָעָטָע פְרָוִי, זְיַיָע בָּאַלְעָוָן אָנוּ אַמְּוֹסְטוּזִינִיקָע בֵּיו אַיְרָע
גַיְינִיצִיק יְאָרָה. בֵּיוֹן טִיפְסָטָן עַלְטָעָר אַיְזָע זְיַיָע גַעַוְעָן טַעַטִיק אָן דָעַם קִבוּץ.

עין חרוד אין ארץ-ישראל, צוואמצע מיט אירע זוייר באנאכטע קינ-
דרער: דעם ארבגעטדר-פירער יצחק טאבענkin און נאטאלקע טאבענkin,
א ווונדערבראען קידערגערטנערין.

פוי מיט באנייסטערונג איז דער 8-יאריךער יצחאל געפֿארן מיט
דער באז. דעם גאנצן לאנגן וועג פון פֿאָרעליטש בייז ווארשע האט ער
זיך נסחר געפריות איז שטאַרְק באָוונְדְּרְט אלע, וואָס ער האט נאָר
געזען. סֿפֿעְצִיעָל איז זיין צֿוֹפֿרְדְּנְקִיט גֿעוֹאָרְן נְרוּם, ווען דער פֿעְטְּרָע
איז מומע טאבענkin האָבָן זֵי גֿעְנוּמָען פֿוֹן דער באז איז זיין גֿעְזָעָן גֿעְזָעָן
פֿאָרְן מיט אַ "גֿוֹמְקָעָן" אַיבָּעֶר די גֿאָסְן פֿוֹן דער רְיוֹזְקָעֶר שְׂטָאמָט וְוְאַרְשָׁעָן.
דער דְּרָאָזְשָׁקָאָזָש איז גֿעוּזָעָן אַ יְד אָזָן יַצְחַק האָט זֵיךְ מיט אַים אַדְּרוֹכָ-
געשְׁמִיעָסָט איז גֿלְיַד גֿעוֹאָרְן היְמִישׁ. אַגְּבָּה האָט ער מיט התְּפִלּוֹת
אַרוֹיְסְגֿעַרְפָּן זֵיַן פְּרִיְה, אַז ער היְסָט יַאֲסָל, פֿוֹנְטָס וְוְיַיְדָעָלִיְה
טְשַׁעַר בְּעֵל עֲגָלָה, מִיט וּוּלְכָן. יַצְחַק פֿלְעָגָט אַרוֹמְפֿאָרְן שְׂטָאָלִי אַיבָּעֶר
שְׂטָעַטְעַלְעָא איז גֿאנְצָע מִילְּקָן דְּרָכָן גֿאנְצָן מַאְרָק אָזָן זְאַלְמָאַנְאָקע בְּזָי
הָעַט, הָעַט... ער וְאַלְמָט מיט יַאֲסָלְעָן פֿאָרְן גֿעְרָן אַזְשָׁב בְּזָי נְאַוְאַרְעַדְאָק,
אַבָּעֶר סְ'אָזָן אַים גֿעוּזָעָן אַ שְׁאָד נִשְׁטָה צְוּ גֿיְינָן אַיְזָן חְדָר אַרְיִין.

דער וְאַרְשָׁעָוָר בְּעַל-עֲגָלָה יַאֲסָל דְּרָאָזְשָׁקָאָזָש האָט יַצְחַק גֿעְנוּמָעָן
צְוּ זֵיךְ. חְווֵיךְ אַוְיָף די קְאַזְלָעָס אַזָּנְצָע גֿעְשָׁמָאָס זֵיךְ מיט אַים אַוְנְטָעָרָ-
גֿעהָאָלָטָן. דער לְאָנְגָעָר וְוּגָן פֿוֹן בְּרִיסְקָעָר וְוְאַקְזָאָל איז אַים אַוְיְסְגֿעַסְמָעָן
גֿאָד קְרוּץ אָזָן מַעַן האָט יַצְחַק גֿעְמוּזָעָט צְוּזָאָן, אַז יַאֲסָל וְוּט אַים פְּרִיְה
אַיְזָן זְאַלְאַנְיָשָׁן גֿאָרָטָן צְוּ זְעַן אַמְתָּע וְוּלְדָעָה.

צְוּ זֵיין שְׁמָה אָזָן התְּפִלּוֹת אַיְזָן זְאַלְאַנְיָשָׁן גֿאָרָטָן אַזָּנְצָע נִשְׁטָה גֿעְ-
וּגָן קְיִין גֿרְעַנְעָץ. ער האָט נִשְׁטָה גֿעהָאָט בְּאוֹזְיַן גֿעְנוּגָן אַיְזְנוֹזָאָט מיט די
וְוְנְדָעַלְעָכָע דְּרָצְיְילְוָנְגָעָן וְוּגָן אַזְוִי פֿוֹל מְשׁוֹנְהָרִיקָע חַיָּות אָזָן זְיִירָע
פְּאָרְשִׁיְדָעָע כְּנָהָנוּמִים. וְוּגָן דעם אלע האָט אַים גֿעְדוֹלָהָיק דְּרָצְיְילָט
דער באָהָאָוָנְטָעָר אַיְזָן אלע יְדִיעָות אָזָן חַכְמָות — פֿעְטְּרָע טְאָבָעָנִין.
יַצְחַק האָט גֿעְפְּאָדָעָט עַטְלָעָכָע טְעֵגָן כְּסָדָר, מַעַן זֵאל אַים אַהֲיָנְפִּירָן, סֿפֿעָ-
צִיעָל צְוּמָן גֿוֹטְמוֹטִיקָן גֿרוֹיסָן הַעֲלֵפָאָנט, פְּאָר וּוּלְכָן די קְלִיְינָע סֿינְדָרָ-
לְעָךְ האָבָן נִשְׁטָה גֿעהָאָט קְיִין מְוֹרָא, פֿלְעָגָן זֵיךְ אַוְיָף אַים אָזָן זֵיין
לְאָנְגָן, לְאָנְגָן נָאָז אַוְיְסְזָעָן אַיְזָן שְׁוֹרוֹת אָזָן גֿלְעָטָן, פֿוֹנְקָט וְוְיַי מַעַן

גלאט א קליאין שטובי-הינטעלע, ספוציעל האט ער זיך געוויילט און הייל-
כוק געלאכט נעבן דער שטיג פון די קליאינע מאלפעם, וועלכע האבן זיך
ושוואזוע געדרייט מיט זיינער ווירלעך אויפֿ דֵי בײַמער און געמאכט
אוולכע פרוילעכע העוויות, וואס ער אליאין האט זיך קיים באזוויז נאכּ-
מאכּן.

ס'איין אים אויך זיינער געפֿען דער באטאנישער נארטן. יצחקל האט
מיט זיין נאטיירלעבן החומאָר, וועלכע האט אים כאראַקטעריזַט במשך
פֿון זיין נאנצִן לְעָבָן, זיך גַּלְיָיך אויסגעדריקט, אָז ער אַיז אַסְטַּעַנְעָר,
זוי דער נארטן בַּיּוֹם קָלוּסְטָעָר אַיז קָאָרָעַלִיטַשׁ. ער האט אַבער גַּלְיָיך צוֹ-
גענְבָּן: „אַבער אַוְיפֿן גַּרְאָז בַּיּוֹם חֲדָר אַיז דָּאָר גַּעֲוָוָן בעסער”...

ספוציעל האט יצחקלען אַיבְּערַאַשְׂטַד דַּעַר גַּרְוִיסְטַר אָפְּרָעָן-טַעַטָּעָר
איין ווּאָרְשָׁע. עַטְלַעַכְּבָּעָן יַאֲרָן אַקְאָנָאנְד פְּלַעַגְתָּעָר מִיט זַיְן קִינְדְּרִישָׁן-
לְשׁוֹן זַיְן דֻּעָם גַּרְוִיסְטַן רֹוַשְׁמַן, וואָס דַּעַר דָּאָזְקָעָר בָּאוֹזָקָה האט אָוִוָּס-
נְעַקְרִיצְטָן אַיז זַיְן עַמְפִינְדְּלַעַכְּבָּר נְשָׁמָה. כַּאֲתָשְׁ דֵי קָאָרָעַלִיטַשׁ טַעַאַ-
טַעַר-אַוְיפֿרְוִוְוְגָעָן הָאָט ער גַּעַחַת אַיז בָּאָגְלִיּוֹנוֹגָן פֿון דַּעַר
מַאֲמָעָן, אַבער ווי קְוּמָט דָּאָסָס? „מְשִׁפְּלַטְתָּן אַיז מְזַיְּנָגָט אַיז מְטַאָנָצָט”...
„אַיך ווֹיל גַּיְן דַּאֲרָט ווּ מְזַיְּנָגָט אַיז מְטַאָנָצָט”, פְּלַעַגְתָּעָר שְׁפַעְטָעָר
זיך אויסדריקן ווּגְנָן דַּעַר אָפְּרָעָר.

משה טאַבענְקִין האט גַּוְתָּן גַּעֲוָוָסְטַן, אָז די מַאֲמָעָה האט זיינָר לִיב
טַעַטָּעָר. די דָּאָזְקָעָר לְיַבְּעָר אַירְעָסְטַעַר האט בַּיִּיר אַנְגְּנָהָאלְטָן
אייר נאנצִן לְעָבָן. זַי האט גַּעַמְגַּט זַיְן אַיז דַּעַר עַרְנְסְטַר שְׁטִימָנוֹג אַיז
אָפִילְוָוְוָן קְרָאָנָסָק, ווּבְאַלְדָּזְקָעָר יַצְחָק פְּלַעַגְתָּעָן זָאָן „מְאָמָעָם, ווּלְקָטָט גַּיְן אַיז טַעַאַ-
טַעַר?”, פְּלַעַגְתָּעָן זַי, נִישְׁתְּפָרְעָנְדִּיק אָפִילְוָוְוָן וואָס מְשִׁפְּלַטְתָּן, לְוִיפְּנָן זיך
גַּלְיָיך אַיבְּערְטָאָן. אַיז קָאָרָעַלִיטַשׁ פְּלַעַגְתָּעָן דֵי חַשְׁבוּבָאַטִּים, פֿון כְּלִי
קוֹדֶשׁ אַיז דָּאָר שְׁוֹיוֹן אַפְּגָנְעָרְדָט, בּוֹרְטְשָׁעָן אַוְמְצָוְפְּרִידָן, אַז מְדַאָּרֶף זיך
גַּאֲרְנוּישָׁט ווּגְנָדְעָן אוּפְּיָה פְּרָאַסְטָעָן מוֹידָן, ווּגְנָעָן אָפִילְוָוְוָן הַעֲנָרָעָן דַּעַם רַבָּם
לוֹוִיפְּט אַיז אַיז דֻּעָם דָּרָאָמְלָרִיּוֹן, ווּ מְמִינְנָתָן גַּאֲרְנוּישָׁט דֵי אַגְּדָה, נָאָר...
צַוְּ פָּאַרְדְּרוּיָעָן דַּעַם קָאָפְּ דֵי בְּחוֹרִים אַיז אַרְאָפְּפִירָן דֵי מַיְוִילָעָךְ פּוֹנָעָם
דַּרְךְ הַיְשָׁרָה...
די מַאֲמָעָה פְּלַעַגְתָּעָן אַונְדוֹ תְּמִיד דָּרְצִיּוֹלָן, מִיט וואָס פָּאָר אַן עַרְנְסְטַן-

קיוט דער קליענער יצחיק האט זיך צונעקסט אויף דער סצענע, וו אוייפ פוליש, א שפראָר, וועלכע ער האט נאך דעמאָלט לחהַלְטִין נישט פֿאָרֶן שטאָאנען, האט מען אויפגעפֿירט „אטעלָא“. דאס איז געווען אין דעם דראָמָאָטִישׂן פֿוֹלִישׂן טָעָטָעָר. סיִ די מָאָמָע, וְאֵם עֲמָעָן אָזֶן פֿעַטָּעָר טָאָבָעָנְקִין האָבָן נִישְׁתְּגָוָסְטָן וּוּהָוִין וּוּירָעָאָוִין צַו וּוּנְדָן: צַי אַוְיף דער בִּינָע, צַי אַוְוף יְצַחְקָלָעָן, וּוּלְכָנָס נְלִינְדְּרִיקָעָר אִינְטְּרָעָרָס אָזֶן בְּלִישָׂן טְשֻׁעְנְדְּרִיקָע אָוִינָן האָבָן אַפְּגָעָשְׁפִּילְטָט דַּי גָּאנְצָע דְּרָאָמָע, וְאֵם ער האט אויפֿגעְכָּאָפְּטָט כָּמָעַט אִינְטְּוָאִיטְּיוֹן. אַבָּעָר בַּיִּדְעָר לְעַצְּטָעָר סְצָעָנָע, בַּיִּם סָאָמָעָ לְיִמְאָמָם, וּוּעָן אַטְּעָלָא גִּוְתְּ מִיט אַמְּעָסָע דַּרְהָרָגָעָנָע אַוְיפָּן מָאָנָעָן, האט יְצַחְקָל שְׁוִין נִישְׁתְּגָוָסְטָן אָוִיסְגָּעָהָאָלָט אָזֶן אַנְגָּעוּהָוִין שְׁרִיּוּן אַוְיפָּן גָּאנְצָע קוֹל: מָא...מָעָ! נָעַם מִיךְ צַו פָּוּן דָּאנְצָע! כְּקָעָן נִישְׁתְּגָוָסְטָן צְוּקָקָן! ער גִּיְתְּ דָאָךְ זַי הַרְגָּעָנָעָן!...

דעַם ערַשְׁטָן אַנְטִיסְמָעִיטִיזָם אַיִן זַיְן לְעַבְנָן האט יְצַחְקָל דְּרָפִּילְטָט טָאָקָע אַיִן וּוּאַרְשָׁע, בָּעַת זַיְן ערַשְׁטָן קִינְדְּרִישָׂן בָּאָזֶן. ער האט זיך גַּעַשְׁפִּילְטָט אַוְיפָּן הַוִּיתָה, וְאֵוֹסְהָאָבָן גַּעַוּוִינָט קִרְיסְטָלְלָעָכָבָעָשׂ שְׁבָנָים, מִן הַסְּתָמָם האט יְצַחְקָל נִישְׁתְּגָוָסְטָן בַּיִּי אַיְינָעָם פָּוּן דַּי קְלִינְעָן צְוִינְגְּפִּטְיָקָע כּוּלִינְגָנָעָם, ער האט גַּעַרְעָטָט בְּלִוּזְיִידִישָׂן, האט ער דַּעְרָהָרָט טָאָקָע דָּאָס ערַשְׁטָעָמָל אַיִן זַיְן לְעַבְנָן דָּעַם מִי שְׁבָרָדְ פָּוּן „זְשִׁידְעָק“ אָזֶן „פְּשָׂא קְרוּעָוּ וּשְׁוּדְשִׁיעָ פָּאֶרְשִׁיוֹוִי“ אָזֶן דַּעְרָצָוּ האט מעַן אַיִם גַּעַוּוֹאָלָט מִכְּבָד זַיְן מִיט אַשְׁטִינוֹן אַיִן קָאָפֶן, וְאֵם ער האט גַּעַשְׁקִטָּא אַוְיסְגָּעָמִיטָן. אַיִן זַיְן קִינְדְּרִישָׂעָר נְשָׁמָהָלָע אַיִזְוָדָס בַּיְלָד גַּעַבְלִיבָן פָּאֶרְפִּיקְסִיטָרָט. יְצַחְקָל פְּלָעָנָט, אַיְודָעָר מְפַלְעָנָט דִּינְגָנָעָן אַדְרָה, זַיְן צַי דַּעְרָהָוִה אַיִזְוָדָס יְדִישָׂעָר אַדְרָעָר גַּוְיָאִישָׂעָר. דָּאָס פְּלָעָנָט ער גַּעַדְעָנָקָעָן, צְוָלִיב אַונְדוֹן, זַיְן גַּעַלְעָנָרָע בְּרִידְעָרְשָׂוּעָמָטָע.

נאָךְ עַטְלָעָכָבָעָ וּוּאָבָן פָּוּן וּוּוּנְעָנָן בַּיִּם פֿעַטָּעָר מִשְׁתָּחָתָה טָאָבָעָנְקִין האט יְצַחְקָל זַיְן צְוָנוּבָנְדָן צַו דַּעְם הַאֲרַצִּיקָן, גַּיּוֹסְטְּרִיכָן מַעֲנְטָשָׂן, וּוּלְ-כָּעָרָה האט מִיט זַיְן גָּאנְצָעָר נְשָׁמָה זַיְן אַנְגָּעוּשָׂאָסָן אַיִן דַּעְרָהָרָט רָעָ-וּוּלְזִיצְיאָנָרָרָבָאָוּוּגָנוֹן, אַזְזַיְן גָּאנְצָעָן לְעַבְנָן פְּלָעָנָט ער זַיְן נַאֲמָעָן דַּעְרָ-מָאָנָעָן מִיט אַהֲיָלִיקָן יְרָאָתָהָכָבָוד אָזֶן אַיְבָרָגָעָנָבָעָנָר לְיִבְשָׁאָפָט, וּוּלְכָעָ ער האט שְׁפָעָטָר אַרְיִיבָרָגָעָטָרָאָגָן אַוְיפָּן קְווֹין יְצַחְקָל טָאָבָעָנְקִין.

דער פטער משה האט זיך פארקילט צוישן די נאכט ווענט פון דער רוסישער תפיסה, אין וועלכער ער פלעגט תמיד אפזיצן און אין א בליר ענדיקן עלטער געשטארבן אויף שוונדרובט, איבערלאזנדייך א יונגען ערנרגישע פרוי, אונדזער מומע, וועלכע האט מיט מסורת נפש אויסט געהאדיעוועט צוויי געראטען קינדר, וואס האבן טריי אונגעעהאלטן די גויסטיקע, שוין יידישע רושה, פון זווייר ווונדעראברן פאטער.

מיר האבן זיך באזעט אין זגערוזש גלייך נאך ימים נוראים פון 1894, ביומ אנהויב פון "זמנ". די פני העיר האבן שוין אומגעולדיך געווארט אויפן באירטמן משכיל בנימין יעקב קאצענעלסאן, וועלכער האט געזאלט אנהויבן א ניע מאדרערנע ער אינעם יידישן נאציאנאלן חינוך בנבלות פוילן. די זגערוזשעד מישכילים האבן זיך שטארק מתקנא בעווען אן די קלונג ליטוואקען, וועלכע האבן שוין און ואארשע גענריינ- דעם און דערפאנריך געפריט א חדר מתוקן. אגב האבן זיך אויך אין זגערוזש געפונגנען ליטוואקען, וועלכע האבן געטראכט נישט בלוייז פון פאכרייצן שמאמטעם, נאך טאקע בעועל ממש ווען רוחניות. פון צוישן די באלאכטים האט זיך ספעציאל מיטן חדר אינטערעסיט דער גרויס- טער סוחר און מלומד יששכר שווארץ, פאטר פונעם באוווסטן מאלער מארך שווארץ און פון דעם וויסנשאפטלער אויפן געביט פון דער מא- ראנען געשיכטן אין פארטונאל, אינזשינער שווארץ.

די בעסטע באלאכטישע משפחות, עטלעכע אפיילו פונעם נאענטן לאדרוש, האבן געשיקט זיינער קינדר ער און זגערושער חדר מתוקן פון ר' קאצענעלסאנען. אבער ער האט נישט איסגעעהאלטן אין זגערוש מערכ זיין צוויי יאר. ס'האט אים געציינ, ריכטישער געזנט, די לא- דושער יידן האבן אים געציינ, צום וואסנסנדיקן אינדוסטראילן קודה, וועלכער האט געהאט שוין אינגעזאפט די ארוםישע שטעלען און כסדר אינגעשלונגנען שטראמען פון יידן, וואס האבן אהין געתראטט פון גאנץ פוילן און גויסטרוסלאנגה.

דער אינגעציזוימער און קינדרוישער סביבה יצחקל איז אינעם טאטנס חדר געווארן — "א גאנדייט" ... אט געפינט ער זיך און זיין טאטנס חדר, דער זון פון רבין, א גאנצער, "יא טיעבייע דאס!" דא האט

עד ערשט מגלה געווען פאר די יונגלעך זיין מיטגעבראכטן פון קאראלייטש
שלל פון ספוציעעלע „ידיעות“, וועלכע ער האט דארט פון אנדערע גע-
לערנטן. דערצו האט נאך אים דער טאמעט געמאכט פאר א שטיל באהעל-
פער בעי די עבריקינדרער און אלין האט ער שיין געלערנט מיט די דער-
וואקסענען, איזן דער ביתה פון חנוך און העברראיש. פון זונירוזן און איזן
יצחק געווארן אַ גרויסער שטיפער און פרוביירט צו רענירן און אנפירן
מייט אלע חדז-יונגלעך.

זג'ירות איז נארנישט געפעלן דעם קליינעם יצחקלען. קליניען הייז
זקען, פונקט ווי איזן קארעליטש, אבער רויישיקע און שמוץיקע, אומען
צומ קלאפן האנטשטולן. מאג און נאכט קלאפן זוי און די מענטשן
טרדאכטן גארניישט וווען ארויסנגיין שפילן זיך אויפן נראז... אויף יעדער
אנס חוץ דעם הייבט זיך אויף א גרויסער בנין מיט רוייטע, רויע ציגל,
ווײינע פאנצטער זענען באלאיכטן מאג און נאכט און גאנצע מחרנות ארכבי-
טען פלייסן דארט אריין און א羅ים, ווען די פאכט-סידערנע צפעיפט
זיך איזו אומהיימלעך... יצחק פלאנט פאלר די חדר-ינגלעך זיך בארכימען
זיט זיין שיינעם קארעליטש און די בערגלעך פון רבין און פון קליסטער,
זיט די ארוםיע בערגלעך און טאלן און טיך און שמעקעווידעס סאסנע
זועעלעדר ארום. אין זג'ירות איז בלוייז געווען א שטינקעדישער סטאואו,
איין וועלכן פֿפְלָעַן אַרְיִינְפְּלָעַן אלע שטאט-אָמְרִינְקִיטָן און כל מיני
פארכן פון וואסער האט געהאט דער סטאואו, פון די פאכט-קון און פאלר
בערײַען. אין דעם דאזוקן סטאואו איז ער שייער נישט דערטרוונגען גע-
זואָן, פֿאַרְנְדִּיש מיט זיינע חברים אויף א לאָדְקָע. מען האט אים פון
וואָסער אַרְוִינְגֶּרְאַטְוּוּט אַדְאָס דעם, וויל א וועטלע האט זיך פאָר
טשעפטען איין זיינע לאָגָען לאָקָון האָר.

זוניערושאָ, דאס פראָזאַישע, דאס פאָרְרוֹכֶערְטָעָן פֿוּן די פָּאָבְּרוּקְ-קוּוּ
מענְסָן, האָט געהאט אַ לִיכְטִיקָן אֲפְשִׁין אֵין יְצָחֵק לְעָבָן אָנוּ דאס אַיּוֹ
געועָן דאס אַיְינְצִיךְ גוטע, פֿוּן ווועְלָן עַד פְּלָעָנָט זַיְד דֻּעָרְמָאנָעָן ווועְגָן
זוניערושאָ — דער געְבָּרוּטָן זַיְן דִּיבְּטָעְרִישָׂן טַאלָאָנטָן. אֲפָּשָׂר האָט דָעַ
משפִּיעַ געוועָן זַיְן עַלְתָּעָרְעָרָן חָבָר אָנוּ תַּלְמִיד פְּנוּנָם טַאמְנָס
דרוֹזָה, דער דִּיבְּטָעָרָן יַעֲשֵׂב כְּהֵן, ווועְמָעָן העֲבָרְעָאַישָׂע לִיְדָעָרְהָאָבָן אַרוֹיסָ
חוּדר.

גערוףן די באווונדרונג פון דעם העברעהער-קרוייז און שטאלץ פון אונדזער
פאטער.

דעך אמביציעזער יצחאל, צוקסנדיק צום דערפאנטן פון זיין חבר,
האט צו צען יאר אונגעשריבן, טאקט אין זונירזש, זיין ערשותן העברעה-
אישן סיינדערישן, אבער זאפטיקן מלא-חנעווידיקן לירעלע, וועלכער איז
איינון איז אלע ברעטמאטיעס און געווארן א קלאסיש ליד פון די
ליינדערנארטנס.

און אפישר האט ער שיין אויסגעדריקט דערמייט זיין סיינדערישע
בענטשאפט צו די ערשטער יארן פון זיין געבורטשטאט קאראעליטש, דאס
דיבכטעריש-מלאעריוישע, וו פינגעעליך זינגען אזיי גערן און זאפען איז זיך
איין דעם לופטואפט פון די גערטנער און סערעדר און פון די טיפע, ארא-
טאטוולע סאסנע-וועילדער? ...

על חלון, על חלון
עמדה צפור יפה
ילד בא אל חלון —
צפור יפה עפה!

בוכה יلد, בוכה
אייה צפור יפה?
אין צפור על חלון —
צפור יפה עפה!

דער קייסער פון די לאבומען

פונעם גאנצן איןדויטריילן גבעיט פון דער פיעטראיקאווער גובער-
ניע, און מיטן קרייז פון די שטעט טאמאשאָו, זונירוש, זדנסקאָ-וַאלִיאָאַ-
פאַבְּיאָנִיָּי, צוישן אלע אַרְמוּקָע „פאַברְּיוֹתְּשָׁנָע שטעללָע“, האָט זיך פֿלוֹ-
צִים אַרְיוֹסְגָּעוֹרָקֶט די שטאמָט לאָדוֹש אָוּן פֿאָרְנוּמָעָן דעם ערשותן פֿלאָז אַין
חַשְׁיוּבָה.

ביז דער הַלְּפָט פון נוינצענטן יארהונדרטר האָט לאָדוֹש כמעט נישט
געהאָט קִין שָׁוֵם פֿערסְפְּעַטְּיוֹן צָוַיְכָן מַאֲנָגָל אַין שְׂתָחָה.
ערשות אַ דָּאנָך דער יִדְּיָשָׁר שְׁעַפְּרִישָׁר אַרְבָּעָט אָוּן אַנְיִצְּאָטִיוֹה האָט
לאָדוֹש זוֹךְ אַנְגָּהָוִיבָן אַוְיסְצְּבָּרוּטָעָן אָוּן אַיְרָעָן רַעֲנִיצָן האָבָן זיך דער-
גענטערט ביז צו די גַּרְעִינְצָן פון אַיר מאָמָעָן — גַּוְיִרְזָשָׁ.

דער אוֹיפְּבָּלִי פון יונְגָן, פֿולְבְּלוֹטִין לאָדוֹש אוֹיפְּן חַבְּבוֹן פון די
אַרְמוּקָע שְׁטָעָט אָוּן שְׁטָעַלְלָע אַיז צו פֿאָרְדָּאָנְקָעָן קוֹרָם כל דעם שְׁמָרָם
פון די אַנְגָּעָסְטוּמָעָן יְהִדָּה, וּוְעַלְכָּה האָבָן גַּזְוָכָט, סְפָּעַצְיָעָל נַאֲך די פֿאָנְגָּרָאַ-
מען פון 1882, צו עַמְּגִירָה אָין דער וּוְיִתְעַר אַמְּעָרִיקָע, אוֹיפְּן צְוִוִּיתָן
על פון נַאֲטָס וּוְלָטָס. דָּאַך נִישְׁתָּאַלְעַד פֿלְעָנָן זיך קַעַנְעָן שְׂוִידָן מִיטָּן אַמְּתָהָן
וַיְדִישָׁן לְעָבָן, מִיטָּן זַיְעָרָה, מִיטָּן צְשָׁפָחָה, מִיטָּן נַאֲעַנְטָמְסָעָ, מִיטָּן די אַלְטָ-אַיְנָ-

געזעטען אָזְזִי לִיבָּעָ יִדְּיָשָׁע יְשָׁוְבָּם...
וּעַן סְ'אַיז פֿאָרְשְׁפְּרִוּיטָן גַּעַוְאָרָן די סְעַנְסָאַצְיָאָנְגָּעָלָע יְדִיעָה אַיְבָּעָר
פֿוֹלִין אָוּן אַיְבָּעָר גָּאָר, גָּאָר וּוְיִטְעָ גַּבְּעָרְנִיעָס פּוֹנָעָם תְּחוּם המושב אָוּן פון
טִיףְּ רַוְּסְלָאָנָר, אָז מְדָאָרָפְּ שְׁוִין גָּאָר נִיְּשָׁיִי פֿאָרָן אָין די וּוְיִטְעָ אַמְּעָרִיקָעָם,

או עם איז דא נאענט פון ווארטש א שטאט לְאַדוֹשׁ, וו "מִמְאַכְתָּם אוֹיךְ אַמּוּרִיקָעַ", האבן זיך גאנצע שטרארמען פון פרנסח-זוכרים, מנהם מענדרט און געשעפט-ראָמאָנטִיכָעַר מכל המינים געלאָזֶט אהין.

! לְאַדוֹשׁ! — אַנוּעַי אַמּוּרִיקָעַ!

אויך א סך זוניערזוער יידישע באָלעבאָטִים האבן זיך אַנְגַּעַזְוִיבָן ביסלעכּוֹווֹ אַרְבִּיבְּרִיצְיָעַן אֵין דָעַם וּאַקְסְּנְדְּרִיךְן ווּ אַוְיפָּהָיוּן לְאַדוֹשׁ, בְּפָרָט אָז דִּי נְיֻעַ קָאַלְשִׁיעַר בְּאָזְן פָּוּן וּוְאַרְטְּשָׁע קִיּוֹן בְּעַרְלִין אָז דָעַרְוִוִּיפְּט דָעַר מַאֲדָרְעִינְעָר עַלְקְטְּרִישָׁע טְרָאָמוֹויִי צְוִישָׁן בִּידְעַ שְׁטָעַט הָאָט זַוְּיִי אַזְוִי דָעַרְנְעַטְמָעָרָט אָז גַּעַמְאַכְתָּם כְּמַעַט אַיִּינָן.

איין יאָר 1896 האָט דָעַר טָאַטָּע דָעַרְעַפְּנָט זַוְּיִן חָדָר מַתְהָוָן אָז לְאַדוֹשׁ אַוְיפָּהָיוּן קָאַמְּיָעַנְּנָא-גָּאָס, אַנְטְּקָעָן גַּאֲרְפִּיָּן אַנְטְּקָעָן דָעַם אַפְּטִיקָעַר. סִיּוּוֹ פְּלַעַן דִּי "שְׁעַנְסְּטָעַ" באָלעבאָטִים פָּוּן דָעַרְבִּיאִיךְן זְגִיעָרָשׁ צַו אַיִּם שִׁיקָּן זְגִיעָרָשׁ, קִינְדְּרָעָר. פָּוּן דָעַמְאַלְטָן אָז אַנוֹזְעוֹר מַשְׁבָּחָה גַּעַוּאָרָן אַלְאַדוֹשׁ. מִיר האָבָן פָּאַרְגְּרָעַסְטָרָט דִּי צָאָל פָּוּן דִּי "לְאַדוֹשׁ לְיְטוֹאָקָעָס", וּוּלְכָעַ זְעַנְעַן גַּעַוּעַ נְגַנְצָיוֹרָק אָז אַיְנְפְּלוֹסְרוֹיךְ אָז אַנוֹזְעוֹר שְׁטָאָט. דָא זְעַנְעַן אויך גַּעַסְמָעָן אַוְיפָּהָיוּ דָעַר וּוּלְכָעַ דָעַר רַעַשְׁתָּן אַנוֹזְעוֹר קִינְדְּרָעָר.

דאָס הוּיוֹן אַוְיפָּהָיוּן 4 נְעַבְּן וּסְכָּאַדְּנִיא, ווּ מִיר האָבָן גַּעַן זְוִיְּנִים, אָז גַּעַוּעַן אַגְּנַץ שְׁטָעַלְטָן, אַנְגַּנְשְׁפִּיקְעַוּוּט מִיטָּקְלַעַנְעַר אָז נְרוּעָס דִּירְהָלָעָר, מִיטָּקְלַעַנְעַר אַסְטְּרָלְעָר אֵין הרָע... זַיְיָ פְּלַעַן זַיךְ שְׁפִּילְן בְּיָמִים סְוִיף פָּוּנָם לְאָנְגָּנוֹן הַוָּא, ווּסְאַיְיָ נְאָז דָעַרְוּוֹיָל נִישְׁתָּגַעַוּן פָּאַרְבּוֹיָט, אָז דָעַם בְּעַרְגָּלְפָּוּן דִּינָם, גַּעַלְן זַמְּה, ווּאַסְטָרְעַר באָלעַבָּאָט הָאָט צְוָנְעָנִירִיט פָּאָר פָּאַרְשִׁידְעַנְעָר רַעַמְאָנְטְּצְוָעָקָעָן. צְוָלְכִּין שְׁפִּילְן פָּוּן דִּי קִינְדְּרָעָר. אָז דָאָס זַאמְּד שְׁנָעַל פְּוֹנָאנְדְּרָגְעַטְרָאָגָן גַּעַוּאָרָן אַוְיפָּהָיוּ אַלְעַעַר טָעַר פָּוּן הַוָּה, לְעַכְעַר, קָעַלְעַרְטָם, טָוִיעַר אָז אַיִּין דִּי אַרְוּמִיקָּעָגָסָן.

דאָס זְעַלְכָעַ אָז אַוְיךְ גַּעַשְׁעַן מִיטָּן בְּעַרְגָּל לִוְיָם, ווּאַס מְפַלְעַגְטָן פָּוּן אַיִּם אַוְיסְמְקַלְעַפְּן פָּאַרְשִׁידְעַנְעָר צָאַצְקָעָס אָז גַּלְאָט אַזְוִי זַיךְ וּוּאַרְפְּטָן מִיט אַוְיסְמְגַעְטְּרָסְנְטָעָר קִיּוּקְעַלְעָר אָז אַוְיסְמְהָאָקָעָן שְׁוּבָן בַּיְיָ שְׁכָנִים. אַפְּיָלוֹ דָאָס פָּעַסְל מִיט סְמָלָעָ, ווּאַס הָאָט גַּעַוּאָלָט דִּינָעַן צָום באַשְׁמָרָן זְוּמְעָרְצִיָּט דָעַם גַּעַלְעַבְּרָטָן דָאָךְ, אָז אַוְיךְ דָוְרָק דִּי קִינְדְּרָעָר אַוְיסְמְגַעְלִיְּדִיקָּט גַּעַוּאָרָן

און דאס האט מען געקיקלט איבערן גאנצן הויף, צו להכעים פון איביך שייבורן, איינציגן גוי אין הויף, דעם הויזוועכטער, פאן יוזעט.
דער ביטרער באלאבעאמ פלאנט פארגאנלאצען די אויגן צום הימל — געווען א פרומער גערער חסיד — און ענטפערטן אויה די טענות און דונַ
זות פון די שבנים, צו וועלכע דער רענן פלאנט אריינדרינגען דורךן גע-
לעבערטן דאך אין שטוב ארינו: „נו, זואס זאל איך ענק טין? היטס ניט
אוף ענקערע מחלילס! אוי'ה איבער א יאר, אzo דער רבש"ע וועט געבן גע-
זינט אין פרנסה...”

אבר ווי איזו היהט מען זוי אפ, די טיווילאנטס? און אויב ס'האט
ニישט געפערט אינעם איינגענען הויף, פלאנג נאך צוקומען גאנצע מהנות
פון די ארכומיקע הויף, ענג ווי הינער-שטוויגן.

קאמיעננא נאָס!... אָן אַפְּנַהְאַקְּטָעָן צוֹוִשָּׁן צְרוּיָּעָן פַּאֲרַאְלְעָלָע
ארטעריע-גאָסן: ווּסְכָּאַדְגָּאַץ אָן ווּדוֹזְעָוָעָר. דָּעֶר בֵּינְאַמְּעָן פָּוּן דָּעֶר דָּאַ-
זִיסְעָדָר שְׁמַאְלָעָר וּוּ אַהֲלָזְוָל נָאָס אַיְזָן גְּעוּוֹן — פִּינְסְטָעָר. דָּעֶר דִּיטְּשָׁן,
וועלכער האט פָּאַרְצָעַלְיָרְט די נָאָס, האט גַּעהַיִסְן פִּינְסְטָעָר אָן אַזְּוִי האט
עד זי גַּעֲבּוּת. דָּאָס גַּעֲמַלְעָן אַיְזָן גְּעוּוֹן אַזְּוִי שְׁמָאָל, אָז צְוּוִי סְחֻרוֹתָה
פָּוּן פָּלָעָן קְוִים בָּאוֹוִיְזָן אַדְוָרְכְּזְוָפָּאָרָן אָן אַיְנָעָן פָּוּן וּוּי האט זִיךְ גַּע-
מוֹזָט צְרוּקְצִיעָן אַדְעָר רָוּפָן די הַיּוֹף פָּוּן דָּעֶם „שְׁטוּמָעָן טְרָעָנָר”, אָ
קָלוֹיְנְטִשְׁנְקָעָר יַדְעַלְעָ מִיט שְׁמַשְׁוֹן הַגְּבוּרָה כּוֹחוֹת. עַד האט עַס גַּעַהְאַט
די חָקָה אַיְוֹף אַלְעָ שְׁנִינוּיִים פָּוּן דִּירְחוֹת אָן זְוִיעָרָבָּאַזְוּוּנָר פָּלָעָן אַנְקָוָ-
מָעָן צָוָּשְׁטוּמָעָן טְרָעָנָרָם קְרָעְפְּטִיקָעָ פְּלִיזְיָעָם, וּוּלְכָעָ פָּלָעָן אַוִּיסְטָרָאָגָן
דַּעֲמָבָאָוּ שְׁרָעָנָק, אַזְוַלְכָעָ שְׁוּוּרָעָ, אָז די הַיְלָצְעָנָר טְרָעָפָן פָּלָעָן קְרָעָ-
צָן אַונְטָעָר זִינְעָ שְׁוּרָעָ טְרִיטִיט... דָּעֶר דִּיטְּשָׁן פִּינְסְטָעָר האט דָּאָס גַּעַל
גַּעַבְּוּתָּס פְּטַעַצְיָעָל פָּאָר יִדְן, פָּוֹנְקָט לְוִוְּתָן מְוֹסְטָעָר פָּוֹנְעָם בָּאַלְוָטְעָרְגָּעָטָא,
צְוּוֹשָׁן אָ שָׂוְרָה פָּוּן הַיְכָעָ דָּרְיוִישְׁטָאָקְיָעָ קְאַמְּעַנְּצִיעָם אָן דָּעְרָפָאָר אָיְזָן
דָּאָרָט אָיְזָן עַנְגָּן גַּעַל גַּעַוְוָן פִּינְצְטָעָר בְּלוֹוָן אָיְנְצְלָנָעָ הוַיָּפָ, אַוּוֹף די
גַּיט פָּאַרְבּוּיְעָטָעָ ערְטָעָר אָן צָוָּה די הַכְּבָרָעָ שְׁטָאָקָן, פָּלָעָגָט די זָוָן יָאָ צָוָּה
קְוּמָעָן.

קָאַמְּעַנְּנָאָ-גָּאָס אָיְזָן גְּעוּוֹן אַנְגְּעַפְּוּלָט מִיט הַוְּנְדָרְטָעָר שְׁבָנִים אָן
מִיט הַוְּנְדָרְטָעָר קִינְדָּעְלָעָךְ, טָאָקָעָ בְּלוֹוָן יִדְיָוָשָׁע. דָּעֶר גַּאנְצָעָר אַרְוָם פָּוּן

קאמיעננה-גאָס אַיּוֹ גַּעֲוָאָרֶן דָּאָס אָרטַט פֿוֹן דָּעֵר צְזִוִּיטָעָר לְאַדוֹשָׁעָר גַּעַ-
טָא, שָׁוֵין דָּעֵר גַּוטְוִילִיקָעָר, וּווּ יִידְן הַאָבָּן זַיְדָאַלְיָין קָאנְצָעַנְטָרִירָט. דָּאָס
איַיּוֹ גַּעֲוָעָן דָּעֵר נִיְּעָר טִילָּ, מְחוֹן דָּעֵר אַלְטָשָׁתָט אָוֹן גַּעַטָּאַ-בָּאַלְוָת, וּוּלְ-
כָּעָהָבָּן זַיְדָאַגְעַנְצָט מִיט "וּוִילְקִי" מִיטָּן נִיְּיעָם מַארְקָ, שְׁפָעַטָּעָר "פְּרִיְ-
הַיּוֹטְסִ-פְּלָאָזִי". "וּוִילְקִי" הָאָט אַמְּאָל גַּעֲהִוִּין דִּי דָּאַזְּוּעָ גַּאנְצָע נִיְּוָ-שְׁטָאָטָ-
לְאַדוֹשָׁ, וּוּלְ אַוְיְפָן אָרטַט פֿוֹן דִּי גַּרוּסָע לְאַדוֹשָׁעָר פְּאַלְאָצָן זַעַנְעָן גַּעַשְׁטָאָ-
גַּעַוְוָינְגָט.

אוּפָה קָאמִיעַנְנָא-גָּאָס אַיּוֹ, חֹזֵי מִיּוֹן טָאַטָּנָס, גַּעֲוָעָן בְּמִעֵט אַיּוֹ יַעַדְן
הַוּוֹפָ, אַחֲמִידִישָׁעָר חָדָר מִיט אַסְטָר תְּלִמְדִידִימְלָעָד. דָּאָרָה הַאָבָּן זַיְדָאַלְיָין גַּעַוְוָוִינְט
אוּפָה דָּעֵר גָּאָס אַוְדָרָאִי אַמְּנִין לִיטְוֹוָאָקָעָס. דָּעֵר עַרְשָׁתָעָר לִיטְוֹוָאָקָעָס פֿוֹן דָּעֵר
גָּאָס אַיּוֹ אַפְּשָׁר דָּעֵר פְּרָאַטָּאָגָנָאָנִיסָט פֿוֹן אַלְעָ שְׁפָעַטָּעָר אַנְגָּעָסָמָעָן לִיטָ-
וּוָאָקָעָס אַיּוֹ גַּעֲוָעָן גַּאֲרָפִיָּין, דָּעֵר אַפְּטִיכְעָר. בַּיְ אַיּוֹ הַאָבָּן גַּעַרְבָּעָטָמָע
לְעַכְעַ לִיטְוֹוָיְשָׁעָ בְּחָוְדִים, צְוּוֹשָׁן וּוּלְכָעָ ס'אַיּוֹן גַּעֲוָעָן מִיּוֹן שְׁוּוֹסְטָעָרָס
עַרְשָׁתָעָר פְּאַרְעָרָר, דָּעֵר פְּרָאַוְיְזָאָר בְּעַרְנְשָׁטִין. אוּפָה קָאמִיעַנְנָא-גָּאָס
אַיּוֹ זַיְדָאַלְיָין גַּעֲבָאָרָן גַּעֲוָאָרָן מִיּוֹן מַאַן. אוּפָה דָּעַם קָאמִיעַנְנָא-גַּעַסְלָ אַיּוֹ
דָּזָעָר יַצְחָק גַּעֲרְוִינְט גַּעֲוָאָרָן אַלְסָן "קִיְּסָעָר פֿוֹן דִּי לְאַבְּסָעָס". דָעַם דָּאָרָה
זַיְקָן צְוָנָאָמָעָן הָאָט אַיּוֹ צְוָנָעְטִוְילָט אַונְדָּזָעָר אַמְּשָׁפָחָ-פְּרִיְינְט אַיּוֹ שְׁפָ-
טָעַרְדִּיקָעָר שְׁוּעָר מִינְיָעָר, פְּנָחָס נַאֲכּוֹמָאָוּ עַה."

קָאמִיעַנְנָא-גַּעַסְלָ אַיּוֹ גַּעֲוָעָן אַיּוֹ אַוְידָאַגְעַנְעָן אַיּוֹ אַוְידָאַלְיָעָר — פֿוֹן
יַדְוָעָ וּוּלְטָבָאָפְּרִיְעָר... אַטְ-אָטָקָעָ דִּי פְּרָאַוְיְזָאָרְלָעָד אַוְן אַנְדָעָרָע
"לִיטְוֹוָאָקָעָס" הַאָבָּן גַּעֲרָאָכָט דָעַם סָמָן, דִּי מְגַנְּפָה פֿוֹן, "אַחֲדָות..." בְּשֻׁתָּה
דִּי אַפְּטָעָ דַעַמְאַנְסְטָרָאָצְיָעָס, וּוּלְכָעָ פְּלָעָן זַיְדָאַלְיָין אַיּוֹ אַיּוֹבָר דִּי צְוּוִי גַּרְוִיָּה
סָעַ נַעֲבָן-גָּאָסָן, סְפָעַצְיָעָלָ דָוְרָךְ דָעֵר וּסְכָאָרְנִיאָן גָּאָס, וּוּנוּמָעָר 19 אַיּוֹ גַּעַ-
וּוָעָן דִּי גַּעֲהִוִּיםָעָ דָרְקָעְרָיָיָ פֿוֹן "רָאַבָּאָטָנִיקָ" אַוְן זַיְצָפְּלָאָזָ פֿוֹן יוּזְעָפָרְ-
סּוֹדְסָטִי. בְּשֻׁתָּה פֿוֹן אַונְטָעָר דָעֵר עַרְדָּ פְּלָעָן זַיְדָאַלְיָין דִּי וּוּלְדָעָ קָאָ-
זָאָקָן, פְּלָעָן דִּי דַעַמְאַנְסְטָרָאָנָטָן בְּלִיצְשָׁנָעָלָ נַעַלְמָ וּוּרָעָן אַיּוֹ פְּינְסְטָעָרָס
פְּינְסְטָעָרָן גַּעַסְלָ, דִּי אַזְוִי גַּעֲרָוְפָעָנָעָ קָאמִיעַנְנָא גָּאָס.

אַטְ פְּאַרְוּוֹאָס יַצְחָק פְּלָעָגָט מִיט אַזְוִי לְיִבְשָׁאָפָט אַוְן אַוְידָאַלְיָדָ טָוָעָם
גַּעַרְן — דָעַמְאַנְעָן דִּי קָאמִיעַנְנָא גָּאָס!...

איינט אל איז איסגעבראָךְן אַ פֿאָרְבִּיטֿעֶרטֿעַ מְלֻחָּמָה צוּוִישָׁן די לאָבוֹר שעס פון קָאָמְיָעָנָנָא אָזְן ווּסְכָּאָדְנִיאָז נָאָס. די לאָצְטָעַ האָבָּן זַיְד מְתַקְּנָא גַּעַד ווּעַן אָז דַעַם רָום פֿוֹנָעָם קְלִיּוּנָם גַּעַלְסָל, ווּעַלְכָּעָם האָטֿ שְׂוִין אָפְּלוֹ זַיְהָאָט אָז אַיְגָעָנָעָם „קִיּוּסָעָר“. אָזְן בְּאָשְׁטָעַ די לאָבּוּסָעָם פון זַיְהָאָדְנִיאָז האָבָּן נִיט גַּעַהָאָט קִיְּזָן אַיְגָעָנָעָם, האָבָּן זַיְד אַבְּעָר אַרְאָפְּגָעָבְּרָאָכְּט אָז אַמְּתָן לאָדוֹשָׁעַ יַאֲטָלְ פָּוּן בָּאַלְוָעַ — מְאַטְּלָעַ, דַעַר „בְּלִינְדְּרָעַ“ מְאַטְּלָעַ. דַעַר בְּלִינְדְּרָעַ מְאַטְּלָעַ האָטֿ גַּעַהָאָט אָזְן אַיְסָעָגְעָהָאָקָט אָוָגָן, אַבְּעָר דַעְרָפָאָר האָטֿ עָר מִיטָּן צְוּוֹיָטָן גַּעַהָאָט אַזָּאָגָט גַּוְטָן צִילְ, אָזְן מֵהָאָט גַּעַהָרָט פָּוּן זַיְן שֵׁם אַלְסָ שְׁטִיְיָן גַּעַר-שִׁיסָּעַר ווּיְטָ אַבְּעָר די גַּרְעָנָעָצָן פָּוּן בָּאַלְוָעַ, אַזְן „ווּילְקִיְּ“ אָפְּלוֹ.

וַיְהִי הַיּוֹם אָזְן שְׁלִיחִים פֿוֹנָעָם „בְּלִינְדְּן מְאַטְּלָעַ“ האָבָּן דַעְקְלָעָרָט מְלַ — חַמָּה אָוְנְדוֹשָׁעַ יַצְחָקָן — דַעַם קִיּוּסָעָר פָּוּן די לאָבּוּסָעָם פָּוּן דַעַר קָאָמְיָעָנָנָא יַיְנְגָלָעַר האָבָּן גַּעַשְׁטָרָאָמָט פָּוּן די חְדָרִים. פְּלַזְצִים האָטֿ זַיְד אָזְן הוּוֹפָ אַוְיָפָ קָאָמְיָעָנָנָא נָאָס בָּאוּזָוִין אַ גַּנְצָעַ מְהַנָּה פָּוּן ווּסְכָּאָדְנִיאָז, אַנְגָּעָפָרְטָרָט דָּרוֹכָּן בְּלִינְדְּן מְאַטְּלָעַ אָזְן מֵהָאָט אַנְגָּעוּהָוִין צַו בָּאוּזָוָרְפָּטָן מִיטָּ שְׁטִינְעָרָעַ יַצְחָקָם „אַרְמַיְיָ“. אַבְּעָר דַעַר „קִיּוּסָעָר“ פָּוּן די לאָבּוּסָעָם האָטֿ שַׁוִּין דַרְךְ זַיְינָעַ מְרָגְלִים גַּעַוּסְטָט פֿוֹנָעָם אַנְפָאָל אָזְן אַ גַּוְטָן צְוּנְגָּרְיִיטָעַ אַפְּטִיְלָוָן הָאָטֿ שַׁוִּין אַפְּגָעָוָוָרָט די אַיְנוֹזָאָזָרָן מִיטָּ אַמְּנוֹנִיצָעַ, ווּעַלְכָּעַ אָזְן בָּאַשְׁטָאָנָעַ פֿוֹנָעָם צְעַנוּזְמָעָנָעָם בָּעָרְגָּל צִינְגָּל, צְוּגָּנְרִירִיטָא אַוְיָפָ צַו פֿאָרִיכְטָן שְׁלַעַכְטָעַ אַוְיָוָנָס אָזְן די שָׁאָרְפָּסְטָעַ, שְׁפִּיצְיָעַ שְׁטִינְעָרָעַ, ווּעַלְכָּעַ זַעַנְעָן גַּעַפְּלוֹוָן פָּוּן די אַקְאָפָעָם, דְּהָ פָּוּן די פְּעַלְעָרָן. דַעַר „קִיּוּסָעָר“ פָּוּן די לאָבּוּסָעָם, יַצְחָקָם הָאָטֿ אַיְסָעָגְעָהָרָט אַ סְטָרָאָטָעָנִישָׁן פְּלָאָן, לְיוֹטָן ווּלְכָּן סְאַזְן אַיְסָעָגְעָהָרָט מְעַן, אָזְן עַס אַיְזָ בָּעַטְעָר צַו קָעְמָפָן אַיְזָ דַעְעָפָנִיסְיָוָעָ אָזְן אַוְיָפָ אַיְגָעָנָעָם בָּאָדָן, וּוּ מְקָעָן זַיְד בָּעַטְעָר צְוּגָּרִיטָן. דָאָס האָטֿ עָר אַיְסָעָגְעָהָרָט פָּוּן די רַוְסִישָׁע בְּיַכְעָר אָזְן זַיְינָעַ בְּיַרְגְּנָרָעַ האָבָּן גַּעַהָאָט אָמְנוֹהָ אָזְן זַיְעָר פָּאָנִיעָ אָזְן זַיְינָעַ פָּאָנִיעָשָׁע בְּיַכְעָר, וּוּ די נְאַפְּלָעָעָנִישָׁע מְלֻחָּמָה אָזְן גַּעַוּעַ אַזְוִי גַּוְטָן בָּאַשְׁרִיבָן.

די פֿאָרְבִּיטֿעֶרטֿעַ שְׁלַאָכְּט אָזְן אַיְסָעָגְעָהָרָךְ אַזְוִי אַוְמְדָעָרְוָאָרָט פָּאָרָ. אַלְעַ שְׁכָנִים, אָזְן בְּמִשְׁךְ פָּוּן עַטְלָעָכָעַ מִינְוָטָן האָבָּן זַיְד פֿאָרְהָאָקָט טִיר אָזְן פְּעַנְסָטָעַ, מִינְעַנְדִּיק, אָזְן עַס אַיְזָ חְלִילָה אַ פָּאָגָרָם. דַעַר שִׁיכְרָעָר יוּזָעָפָ

איו געלאָפָן ברענגען דעם סטראֶזשניך. די ציעוישעטע צוויי מבחןת האבן זיך באָוואָרָפָן מיט שטיינער און שווין עטַּלְכָּבָע שוויבָן זענען געווען צעַהאָקט, ביז אַ הילכִּיקָּלְעָד געוויין האָט אַבעָּרָגָרִיסָן אלְזָי: „געהָגָעָט... גַּעַרְגַּעַט וְאַנְקַעַלְעַן...“ בַּיּוֹדָע אַרְמִיָּעָן זענען זיך ווֹי אַ פַּיּוֹלְפָּוָן בּוֹיְנָן צעַהאָפָן. סָאיַז אַנְגַּעַלְקָומָעָן פְּרִירָעָר פָּאַלְיִצְיָי אַזְּ שְׁפָעָטָעָר אַזְּ אַמְּבוֹלָאָנס פָּוָן „לִינְתְּ הַצְּדָקָה.“

דעָר „סִיּוּסָעָר“ פָּוָן די לְאָבוּסָעָם, יְצָחָק, אַזְּ אַרְיָוָנְגַּעַלְאָפָן אַ צְעַשְּׂרָאָרְךָעָנְדָר אֲהֵיָּם אַזְּ אַיְדָעָר מְהָאָט אִים באָזְּיוֹן עַפְעָם צָוָרָעָן, אַזְּ עָרָאָרוֹפָּנְגַּעַרְקָאָכָן ווֹי אַ קָּאָז אַוְיָפָן גְּרוֹיָסָן דַּעֲמַבְעָנָעָם שְׁרָאָנָק אַזְּ דָּאָרָט זיך באָחָלָטָן. כְּמֻעָט גְּלִיּוֹד מִיט אִים אַזְּ אַרְיָוָנְגַּעַשְׁפָּרָוָנָגָעָן אַ פְּרוֹי אַזְּ מִיט אַגְּרוֹיָסָן גַּעַפְּלִידָעָר אַנְגַּעַהְיוֹבָן צָוָרָיָעָן: „אוֹוֹ אוֹוֹ אַזְּ עָרָ, דָּעָר מַעְדרָעָר? עָרָהָאָט מִין שְׁוּעָסְטָעָרָקִינְד גַּעַמְאָכָט אַ טִּיפָּוֹן לְאָרָ אַזְּ קָאָפָן. אוֹוֹ אוֹוֹ אַזְּ עָרָ? בְּיוֹוֹלְאִים אַבעָּרָגָעָבָן אַזְּ פָּאַלְיִצְיָי...“

נאָכְדָּעָם ווֹי דָּעָר שְׁטוּרָעָם הָאָט זיך אַיְינְגַּעַשְׁטָילָט, הָאָט יְצָחָק פָּאָרָה זִיכְּרָעָת דַּעָם טָاطָן אַזְּ דָּעָר מַאְמָעָן, אַזְּ עָרָהָאָט זָיוֹן „אַרְמִיּוֹי“ פָּאָרָבָּאָטָן צָוָשָׁמָן אַזְּ דיַּקְעָפָן, עָרָהָאָט בְּלוֹזָן גַּעַהְיָיָן וְאָרָטָן דיַּשְׁטִינְגָּעָר אַזְּ דיַּי שְׁמוֹן אַזְּ עָרָ וּוּעָט שְׁוֹן גּוֹט אַנְבָּרָעָכָן דיַּבְּיָינְגָּר דַּעָם יְעַנְיקָן, וּוּלְכָעָר הָאָט פִּים, אַזְּ עָרָ וּוּעָט שְׁוֹן גּוֹט אַנְבָּרָעָכָן דיַּבְּיָינְגָּר דַּעָם יְעַנְיקָן, וּוּלְכָעָר הָאָט אִים נִשְׁתַּחַם גַּעַפְּלָגָטָן. עָרָ אַזְּ גַּעַוְעָן פָּאָרָצְוּוֹפִּילָט, הָעָרָנְדִּיס, אַזְּ יְאַנְסָלָעָן שְׁעָן נַאֲךְ חַלְילָה שְׁטָאָרָבָן אַזְּ וּוּעָן נַאֲךְ עַטְּלָכָעָע טָעָג אַזְּ גַּעַסְמָעָן דיַּי דִּידְעָה, אַזְּ דיַּסְכָּה אַזְּ פָּאָרָבִי, הָאָט יְצָחָק עַרְנָסָט גַּעַמְאָלְדוֹן אַזְּ שְׁטוֹבָן, אַזְּ עָרָ וּוּעָט אַיְצָט אַוְיָסְזָוָן אַ נִּוְיָעָם שְׁפִּילָ, נִשְׁתַּחַם אַזְּ „קִיסְּרִים“ אַזְּ נִשְׁתַּחַם אַזְּ מַלְחָמָות... וּוּיְלָה דיַּבְּיָודָע זָאָכָן זענען עַנְגָּפָן פָּאָרָבָּונְדָן. אַוְיָסְזָוָן אַזְּ יְסָרִים מַלְחָמָות... אַזְּ יְצָחָק אַזְּ גַּעַוְאָרָן אַ פָּאַצְּיִפְּסָט...“

דער הייפטערעטער

ווײַ בָּהֶב שווין פֿרִיעַר דָּער צִוְּלַט, הָאָט אָונְדוֹזָר מָאַמָּע גַּעַהַאַט שווין
אלָם פֿרִילְיַין אָוּן אָפִילְוּ אלָם אַ יְוָנָג וּוּיְבָל, אַ גְּרוּוּסָן אַינְטָעָרָעָס פֿאָר
טעַטָּעַר אָוּן אַ סְפָּעָצְיַעַלְעַל לְיבָעַ פֿאָרָן יְיִדְישָׁן, אָוּבָן אָין דָעַם קְלִינְגָעַם
שְׁטַעַטָּל קָאָרְעַלְיִיטָשָׁהָאָט עַם בְּשַׁעַתָּו גַּעַהַאַט אַרוּסְנָעָרָפָן אָן אַמְּתָע אָוּמָר
צְוּפְרִידְנְקִיָּיט אָוּן תְּעוּרָמוֹת, הַלְּמָאִי הַעַנְדָּע דָעַם רְבָס גַּיְיט צָו דִּי לְצִים,
וּוּאָס מַאְכָן „טְרִיאָטָעָר“, פֿלְעָנֶט זִי אַבְּעָדָר אָיִן אָונְדוֹזָר נִיעַר הַיּוֹם, אִי-
גַּעַם פֿוֹלְטִירְנְדִיסָּן מִיטָּיְדִישָׁן קָוְלְטָוְרְלְעָבָן לְאָדוֹש, נִישְׁתָּאָדוּרְכָּלָאָזָן קְיִוָּן.
איַוְינְצִיקָע אַינְטָעָרָעָסָאנְטָע פֿאָרְשְׁטָעַלְגָּן.

יזְחַקְלָ פֿלְעָנֶט תְּמִיד מִיטְגָּנִיָּן מִיטָּהָעַט דָעַר מַאְמָעָן, עַם הָאָט גַּעַמְעַנְטָזִיָּן
אַ דָּרָאָמָע, קָאָמְעָדָיָע, צִי אַ לְיוֹכְטָעָר וּוּאָדָעָוִיל, אַדְעָר אַפְּעַרְעַטָּע. עַר
פֿלְעָנֶט שווין אָפְהִיטָן אָיִן דִּי צִיְּטוֹנָגָעָן, אָזָוּזָאָל מִיטָּיְמָטָקִים זִיָּן
מִיטָּן טְעַטָּעַר אָוּן דִּי מָאַמָּע פֿלְעָנֶט דִּי דָאָזְקָעָמָזְקָה אָפְטָוָן מִיטָּחָק,
להַיְּפָךְ צָום טָאָטָן, וּוּלְכָן מְפֿלְעָנֶט נִישְׁתָּאָרְיוֹצִיצְיָעָן אָיִן טָעָא-
טָעָר, כִּיבָּע צָו זָעָן אַ בָּאָרִימָטָן אָרְטִיסָט אַדְעָר אָזָ אַיְירָאַפְּעָאַיְשָׁע טָרוֹפָע.
די עַרְגְּסָטָע שְׁטָרָאָפָּא אָיִן פֿאָר יְצָחָקָן גַּעַוּזָן דָּאָס קָנְסָעָגָע אִים מִיטָּן
נִישְׁתָּאָר גַּיְין אָיִן טְעַטָּעַר. דָעַר עַרְשְׁטָעַר שְׁוּעָרָעָר אַיְינְדָּוָס פָּוָן וּוּאַרְשְׁעַוּעָר
„טְעַטָּר פֿאַלְסְקִי“, וּוּוּ עַר הָאָט זִיךְיָוִדְעָר דָעַרְשָׁאָקָן פֿאָרָן גּוֹרְלָ פָּוָן דָעַז-
דָעַמְּאָנָא, אָיִן בַּיְיָ אִים אָיִן יְיִדְישָׁן טְעַטָּעַר פֿאָרְשָׁוּוֹנוֹן, וּוּיְלָ דָאָחָט עַר
גַּוּטָן פֿאָרְשָׁטָאָגָעָן דָעַם הַאָרְצִיקָן עַמְּרַלְשָׁוֹן, דָעַם הַוּמָאָר אָוּן דָעַם גַּאְלָד-
פֿאָדָן דָעַפְּרַטְוָאָר. עַר פֿלְעָנֶט אָיִן שְׁטוּב אַוְיְזָוְנָגָעָן אַלְעָ לְיִדְעָר אָוּן אוּרָ

אייבערדרציאלן דעם גאנצן ספעקטאקל, מיט איזויפיל פרטימ, אז עס פלענט אלעמען ווונדרן און מאפלענט אים פאראוייסאנן און ארטיסטיישע צוקונפט. ער פלענט מאדנע קונציך נאכמאכן אלע שיישפילערם, דער-ביי פלענט ער אלעמען זויער וויאַן. ס'איו שווין געקומען דערצע, אז מאין געגאנגען איין טעאטער, נישט איזו צוליבן טעאטער נופא, ווי צוליב דעם שפערטערדיין, שטוביין, וועלכּוּן יצחקל פלענט איזו שווין אָפְשְׁפְּלִין.

נאָר איין איינציקע ראל, בי וועלכּער ער פלענט זיך נישט ווילן און געוען זיך בשום אופּן נאכמאכּן, מיט שרעד זיך אָפּזָאנְן דערפּון, איז געוען די פּון אָשְׁטָמָלֶר. די דָאַזְקָעַ רָאַלְעַ פְּלָעַנְטַ ער אָוִיסְמִידַן אָפּילַוּ אַין זיינע רִיְפּּעַרְעַ יִאָרְן, ווּעַן ער איז שווין געוען אָרְזָאָרְן אָן אַמְתָּעַ רְעוֹשִׁיָּסָרְ פּון דעם ערישטן קִינְסְטְּלָעְרִישְׂן טְעַטְּעַר אַין לאָדוֹשׁ. — "דָּרָאַמְּטִישְׂרַע קִרְיוֹן" אָן שפערטער פּון דער העברעהישער, "הַבְּיִיחָה". די סִיבָּה דערפּון אַיז געוען, וואָס ער איז קוֹנְדּוֹיִה, ווי שווין דערמאַנט, געוען אָשְׁטָמָרְ לְעָרָ. מיט דעם מומ פְּלָעַנְטַ ער זיך שעמען בְּמַשְׁךְ פּון זיינע קוֹנְדּוֹרִישְׂרַע יִאָרְן אָן בְּלוּזָן אַדְּאנְקָן זיינע אִיזְעַרְנָעָר ווּלְנְקָרָאָפּּטְ הָאָטְ ער זיך אלְיַין, אָן שום דָּקְטוּרִים-אִינְטְּרָוּנְיִי, אָפּּנוּוּוּינְטַ פּון דעם דָּזְוִין פְּעַלְעָרְ.

עס איז אִינְטְּרָעָסָאנְטַ צּוֹ דָּרְמָאָנְעַן ווי אַזְוִי הָאָטְ ער זיך, דער קְלִיְּ-נְעָרְ גְּבוּרְלַ, גְּעַנוּמָעַן אָיז די הענט אָזְן זיך אָלְיַין אָוִיסְגָּהִילְטַ פּון שְׁטָמָרְ לְעָרָיְ. דָּאָס אַיז גְּעַועַן אַיז גְּנוּעַזְשַׁ, אִיְדָעַר מִיר זְעַנְעַן אָרְבִּעְנְעָפָאָרְן קוֹין לאָדוֹשׁ אֹוִיְףְּ קָאִמְּעַנְנָאִיגָּאָסְ. די מָאַמְעַדְ הָאָטְ זיך גְּעַפְּאַקְטַ מִיט אלְעָחְפִּצְים אָזְן די גְּרוּסְעַ פּוֹר מִיט מַעְבָּלְ הָאָטְ שְׁווֹן גְּעַוְאָרְטַ אַיז נָאָס, נְדִיט אֹוִיְףְּ אָוּוּקְצּוּפְאָרְן. יִצְחָק אַיזְן ווי אָוּוּעְרָקָעְ אָרוּמְגָעְלָאָפְּןַ, אָצְפְּרִידְעָנְעָרְ פּון אַזְאַשְׁיְנְעָרְ טְרָעוֹאָגָעְ, ווּלְכּוּ קְוָמְטַ נִישְׁטַ פְּאַרְ אלְעָמָגְ. פְּלוֹצִים הָאָטְ די מָאַמְעַדְ זיך דָּרְמָאָנְטַ, אָזְ מְדָאָרְ פּון אָשְׁכָנְטַ אָפּּנוּמָעַן די גְּעָ-בָּאָרְגָּנְטַעְ שְׁעָרְ. יִצְחָקְלַ, ווּלְכּוּרְ הָאָטְ זיך גְּנְפְּרִיְיטַ, אָזְ מִיר צִעְן זיך אָרְבִּעְרַ אַיז דָּרְגְּרוּסְעַדְ שְׁטָמָטַ לְאָדוֹשׁ אָזְ ער ווּטַ פָּאָרְן אַזְאַשְׁיְנְעָרְ מְהֻלְּךְ, זיך אָרוּפְּזְעַצְן חַוֵּידְ אָוּפְּןַ פּוֹרְ, נְאָרְכּוּרְ הָעָבָרְ פּון פּוּרְמָאָןַ נּוּפָאַ, אָוּפְּןַ דָּעַמְ-בָּאוּן שָׁאָנָקַ, אַיז דָּאָרְ אָשְׁקָאַכְטָעַרְ אָזְ אָוּמְגָעְדְּלְוִירְקָעַרְ גְּעַלְאָפְּןַ צּוֹ דָעַרְ שְׁכָנְטַעְ. עַס נִיְּמַט אָרְבִּעְרַ אָלְאַגְּנָעַ צִוְּיָתַ אָזְ ער קְוָמַטְ נִישְׁטַ צְרוּקַ. די מָאַמְעַדְ, זְוִיעַרְ בָּאָוּמְרוֹאִיקַטְ, לְוִיפְּטַ אַזְיַדְ אָזְן טְרָעַפְּטַ יִצְחָקְן אָשְׁטָמָרְ

פארוווינטן. ערשות נאך עטלעכע מינוטן, נאכדרעם ווי זי האט אים בארו-
איסט, האט ער איר דערצייט, או ס'אייז אים געווען אומומעהלער אראיסצוו-
רען דאס ווארט „שערל“. ער אין נישט געווען בכה מער צו זאנן, ווי
ט...ט...ט...מע בעט ששה...“ די שבנטה האט פונקט פארגעטען וווען דער
שער און בשום אופן נישט פארשטיינען, ואס ער וויל פון איר, דערבי
האט זי נאך אים אין שפאס באליידיקט, פארליירנדיך די געדולד: „ביסט
א שטומע-לאלע! ב'פארשטי נישט, ואס דו רעדסט!“

ער האט שיין נישט געוואלט מיטפֿאָרֶן מיט דער פֿוֹר און אויַָּפְּן גאנצָּן
וועג סיין לאָדוֹש געוויינט, געטוףעט מיט די פֿיסְטָּלָּעָּר און געפֿאָדערט פֿוֹ
דער מאָמָּעָן, או זי זאָל אים גַּלְּיךְ פֿרִין צו אָדָּקְטָּאָר, אוֹ ער וויל זיךְ
איָוָסְהִיְוִין פֿוֹן אָזָּא מֵיַּן רעדן — ער וויל נישט זיַּן קִיְּין „שְׁטוּמָעַ לְאָלָעַ!...
מען האט אים געמוות צוֹלִיב טָאָן און גענאָנָנָעָן צוֹ דָּר. דָּאָנָכִין, וועל-
בער האט אים געהיחסן מאָכְּן שפֿראָכְּלָעָכְּעָ אַיְבָּוּנָעָן פֿאָר אַשְּׁפְּגָּל. יְחַקֵּל
אלָם אָז אַכְּטִיאָרִיךְעָר יְינָגְּלָעָ אִין שְׂוִין גַּעֲוָעָן אָזָּא בר-דָּעַת, אוֹ ער האט
דָּעַם דָּאָקְטָּאָר פֿינְקְטָּלָּעָ אַוְיְסְנְעָפְּגָּלָגְּט אָזָּן מִיטָּן אַוְיְטָאָסְגָּעָטָוָן סִים-
טעם האט ער זיךְ בְּמַשְׁךְ פֿוֹן גַּעֲזִיְּלָעָ פֿאָר וּאָכְּן גַּעֲזִלָּעָ אַפְּגָּנוּוֹיָינָט פֿוֹן
שְׁטָמָלָעָן. שְׁפָעָטָר האט ער אַנְגָּהָוִין זיךְ צוֹ אַיְבָּן בְּיַּם רַעַצְיָוִן פֿרָעָמָּה-
דע און איָוָגָּנָעָ שְׂוִירִים אָזָּן סְפָּעָצְיָעָל זיךְ פֿרָעָפְּקָצְיָאָנִירָט דָּוָךְ רַעַצְיָאָט-
צִיעָס פֿוֹן רָאָלָן, וּוּלְכָעָ ער פֿלְעָנָט נַאֲכָמָּכְּן פֿוֹן יְדִישָׁן טְעַטָּמָּר.

אין אַשְׁיָּינָעָמָּה טָאָג אִין ער גַּעֲסָמָּעָן מִיט אַן הַמָּצָּאָה, אוֹ ער וּוּעָט
מאָכְּן אַ טְעַטָּמָּר, אוֹ אַמְתָּחָן טְעַטָּמָּר אִין הַוִּיפְּ אָזָּן אוֹ מֵהַאָט שְׂוִין דָּרְכָּן
הַוִּזְוּוֹרֶטֶם פְּלִימָנִיק אַוְיְסְגָּעָפְּלָטָט אַ דָּרְלִיבָּעָנִישׁ דָּעָרָצָוּן. מען וּוּעָט נִשְׁתָּחָן
דָּאָרָפָּן אָפְּלָיו מָוֹרָא הַאָבָּן פֿאָר דָּעַם שִׁיכְרָוּן סְטָרוֹוּשׁ, וּוּלְכָן דָּרָעָ בְּאַלְעָ-
בָּאָסָהָה אַנְגָּהָוִין מִיט אַלְצָדִינָג הַעֲלָפָן די קִינְדָּרָעָר, אַבְּיַּזְּזָה זְאָלָן נִשְׁתָּחָן
מאָכְּן די בְּיוֹהָעָרִישׁ חַוְּרָבָּנוֹת.

די מְאָמָּע אָזָּן אַלְעָ באַקְאָנָטָה הַאָבָּן יְצָחָקָן צְוָגָּעָאנָט זְוִיְּעָרָ פֿוֹלְסָטָע
שְׁטִיעָה. ער צַעַּנְדִּיאָרִיךְעָר יְצָחָקָן צְוָגָּעָאנָט זְוִיְּעָרָ פֿוֹלְסָטָע
צְוָגָּעָאנָג. רַאֲשִׁיתָה האט ער זיךְ פֿאָרְזִיכְעָרָט מִיט אַ שְׁטָעָנְדִּיךְעָר „סּוּבְּסִידִּיעָ“,
וְהַשְׁנִיתָה, אוֹ אַלְעָ זְאָלָן סְמוּעָן דָּעַם דָּאָזְקָן טְעַטָּמָּר צוֹ בָּאָזְקָן.

און דָּרָעָ גַּעֲוָעָזָעָנָעָר, „קִיְּמָטָר פֿוֹן די לְאָכְּבָּסָעָט“ אִין גַּעֲוָאָרָן אַ יְוָנָגָעָר

און פֿאַיקּוּד רַעֲזִישִׁים אָן דְּרָאַמָּאָטוֹרָג אָן דְּעַרְהוּפֶט גַּעֲווֹזָן זַיִן אַרְגָּא-
נוּזָאַטָּאַרְיִישָׁע פֿאַיקּוּיט.

פָּונְ דֵּי וּוּוִיטְסְטָע נַאֲסָן פָּונְ „וּוּילְקָעַ“ אָן פָּונְ אַלְטְּשָׁטָאָט פְּלָעַנְן קִינְדְּרָעָר
אַלְיוֹן זַיְד מַעְלָדָן אָן בָּעַטְן בֵּי אִים, אָן עָר זַיְל זַיְה אַוִּיסְפְּרוֹוֹן. יִצְחָק
פְּלָעַנְט עַרְנָסְט אַוִּיסְפְּרוֹוֹן פֿאַיקּוּ אָן זַיְה סֻעַּלְקְצִיאָנוּר — דֵי צָום
שְׁפִּילָן, דֵי צָום זַיְנְגָעָן אָן דֵי צָום טָאנְצָן.

טְהָאָט בֵּי אָנוֹרְדוֹן תָּמִיד דְּרָאַמָּאָנט, אָז יִצְחָק הָאָט גַּעֲזָוָנְט גַּעֲמָאָכְט א
גַּעֲרוּעוּאַיִש מִיְּדָל, וּוּלְכָעַ מִפְּלָעַנְט רַופָּן, „הִינְדָּע דֵי מִשְׁוּגָנָעַ“. דֵי מִשְׁוּגָנָת
פָּונְ דָּעַר 18-יִאַרְיִיךְ פֿוּזִיש אַבְּיָסְל צַו אַגְּטָוּוּקְלָטָעָר מִיְּדָל אָיז בְּאַשְׁטָאָ-
נָעַן דְּרָעִין, וּאָס זַיְה הָאָט זַיְד גַּעֲהָלָטָן פָּאָר אָ צַו שִׁינְעָן אָן נִישְׁתָּעַנְט
אַוִּיסְהָאַלָּטָן דָּעַם פָּוקָפָון מַעְנָטָשָׁן. כְּדֵי זַיְל זַיְה נִישְׁתָּעַנְט קִינְנָעָם, פְּלָעַנְט
זַיְה פְּאַרְשָׁמִירָן דָּאָס פְּנִים אָן דְּרָמִימָט וּוּדְעָר אַרְוִיסְרוֹפָן אַרְעָקְצִיעַ,
סְפִּעְזִיעַל צְוִישָׁן קִינְדָּעָר. יִצְחָק הָאָט בְּאַמְּרָקְט אָיז פֿאַיְקִיטָן אָן
וּוּיְנְדִיק, אָז זַיְה הָאָט דָּעַם שְׁגָנוֹן פָּונְ וּוּלְכָן זַיְה אַוִּיסְגָּנְשָׁמְרָט, פְּלָעַנְט עָר זַיְה
אוּוֹף דָּעַר בִּינְעָ אַרְוִיסְלָאָזָן אָן אַוִּיסְגָּנְשָׁמְרָט, אַפְּטָמָאָל וּוּיְ אַנְגָּרְעָרָין,
אַרְוִיסְרוֹפְּנִידָק דְּרָמִימָט בֵּי אַלְעָמָעָן הַלְּיכָיָן גַּעֲלָבְטָעָר אָן אַמְּתָן דְּרָפְּאָלָגָן.
אָזְדֵי קִינְדָּעָר, וּוּלְכָעַהָבָן נִישְׁתָּעַנְט גַּעֲטְוִיגָּט פָּאָרָן טְעָמָטָעָר, הָאָט
עָר אַוִּיךְ נִישְׁתָּעַנְט פְּאַרְשָׁעָטָמָט אָן נִישְׁתָּעַנְט בְּאַלְיוֹידִיקָט. סְחָאָט זַיְד שַׁוִּין דָּעַמְּאָלָט
בֵּי אִים אַרְוִיסְגָּנְשָׁוֹזָן זַיְה טְאַקְּטְּפָלָעָה, אַיְדְּעָלָעָר בְּאַרְקָטָעָר אָן פֿאַיְ-
קִיטָן אָז דְּרָצְיָעָר — וּוּעַן עָר פְּלָעַנְט גַּאֲרָעָרָן זַיְה אָזָא דְּרוֹכְ-
בָּעָפָלְעָנָעָם קָאַנְדִּידָאָט: „דוֹ וּוּסְטָמָזָן שְׁפִּילָן דֵי רַאֲלָעָפָן פּוּבְּלִיקָוּם אָן
אוֹדוֹ וּוּסְטָמָזָן דְּרָעָר צְוּקוֹן — וּוּסְטָמָזָן מִיטָּדָר צִיְּתָ אַוִּיךְ וּוּרָן אָז
אַרְטִיסְטָן!“

יִצְחָק הָאָט מִיטָּזָיְן מַחְנָה פָּונְ גַּעֲוּזָעָנָעַ? אַבְּוּסָעָם בַּיּוֹם סָאָמָע סָוָה
פְּוּנָעָם לְאַנְגָּן, נִישְׁתָּעַנְט פְּאַרְבּוּטָן טִילָּפָן הַוִּוִּיפָּ אַוִּיסְגָּנְשָׁמְרָט אַבְּיָנָעָפָן
הַאַלְיָז אָן לְיִוּוֹנָט. יָדוֹן פְּאַרְנָאָכָט פְּלָעַנְן זַיְה דָּרָאָט מַאֲכָן רַעֲפָטִיצִיעָם.
דָּעַר עַרְשָׁטָעָר רַעֲפָעָרְטָוָאָר אָיז וּוּוּעָן דָּעַר אַיבְּעַרְנָעָחְזָרְטָעָר פָּונְ יִדְיָישָׁן
טְעָמָטָעָר, אַיְן וּוּלְכָן יִצְחָק אָן אַסְךְ אַנְדָּרָעָה קִינְדָּעָר הַאָבָן נִעְקָנָט פָּונְ
פְּרִיעָר. שְׁפָטָעָר הָאָט עָר בְּאַשְׁלָאָסָן צַו שָׁאָפָן אָן אַיְגָנָעָם רַעֲפָעָרְטָוָאָר.
דָּאָס אַיְז גַּעֲוָעָן אַיְז דֵי צִיְּוָתָן פָּונְ דְּרִיְּפּוֹסְ-פְּרִאָצָעָם, וּוּעַן מִהָּאָט אָ

סך דערפּוֹן גערעדט און געשריבּן. און יצחָק האַט צו צוועלָףּ פֿאָר אַנְגָּע-
שריבּן זִיּוֹן ערשותּוֹ דראָמָע „קָאָפַּיטָּן דָּרְיוּפּוֹם“. ער האַט די דָּאָזְיקָעַ דָּרָאַ-
מע גֶּלְיָיךְ מִיטּ זִיּוֹן טְרוּפַּע אַיִּינְגַּשְׁטוּדִירְט אָוּן גַּעֲמָכְטּ אַ גְּרוּסָעַ פֿרָאַ-
פָּאנְגָּאנְדָּע דָּוָרָךְ פְּלוֹנְגְּלָעְטָר. די פְּרָעְמִיעָרָעַ פּוֹן דָּעַר דָּאָזְיקָעַ דָּרָאָמָע אַין
גַּעֲוָעַן די גְּרוּסָעַ סְעַנְמָאַצְּיעַ פּוֹן דָּעַר גַּאֲנְצִיעַר גַּעֲנָנְט אַרוּסָעַ קָאָמִיעָנְנָאַ-
גָּאַסְׂ. חֵיתּ אַיִּנְעָם פְּלוֹנְגְּלָעְטָל, גַּעֲדוּקָט מִיטּ אַ קִּינְדָּעַרְהָאָנְטָ-דָּרוּסָעָרְיָיּ,
אַיּוֹ גַּעֲשְׁטָאָנְעָן, אָזְ יְדָעַר אַיִּינְצִיקָּעַר מַזְּוֹן זִוְּרָגְּן פֿאָר זִיּוֹן זִיכְּפָּלָאַץ, האַט
מַעַן יְעַנְמָעַ פָּאָרְגָּאָכְטּ גַּעֲוָעַן אַלְעַ שְׁבָנִים טְרָאָנְן בְּעַנְקָלְעָד אַין הַוּפְטָעָטָעָטָר.
דָּעַר אַוְיטָאָר אָוּן דָּעַר רְעוּשִׁיסָּאָר, יְצָחָק, אַיּוֹ אַוְיךְ גַּעֲוָעַן אַין דָּעַר
הַוּפְטָרָאַל פּוֹן דָּרְיוּפּוֹסְן אָוּן האַט זִי אַרוּסָעַגְּבָרָאָכְטּ מִיטּ אַזְּאָ טָאָלָאָנְטּ, אָזְ
אַלְעַ וּוּיְבָרַר האָבָּן בְּיטָעַר גַּעֲוָיִינְט אָוּן סְ'הָאַט זִיךְ גַּעֲטָרָאָנְן אַ גְּיַאָמָעָר
אַיְבָּעָרָן גַּאֲנָצְּן הַוּפּ, בְּעַת דָּעַר הַעַלְדָּ פּוֹן דָּעַר דָּרָאָמָע האַט אַיְבָּעָצִינְגָּנְדָּיק
פָּאוּרְיָכָעָט דָּעַם. גְּלִיְבִּין יְדִישָׁן פְּבוּלִיקָּוּם וּגְעָנָן זִיּוֹן אַוְשָׁוְלְדִילִיסְטּ אָוּן
אוּ ער לִיְדָט בְּלוּזָן צּוּלִיבָן זִיּוֹן יְדִישָׁקְיוּיטּ ...

יְצָחָק, זִיְעָנְדִיק גַּעֲרָאָטָן, אַין דָּעַם פְּרָטָט, אַין אַוְנְדוּזָעַר פָּאָטָעָר, דָּעַם
וּוּנְדָרְבָּאָרָן גַּעֲשִׁיכְטָעַנְקָעָנָעָר, האַט פּוֹן זִיּוֹנָעַ קָלְעָנְסָטָעַ יְאָרָן אַזְּ זִיְוָעַר לִיבּ
גַּעֲהָאַט יְדִישָׁע גַּעֲשִׁיכְטָעַ; ער האַט גַּעֲדָעָנָט גַּאֲנָצְּעַ טְיִילָן פּוֹן נְבָאִים אָוּן
פְּלָעָנְטּ זִיּוֹ מִיּוֹסְטָעַרְהָאָפְּטּ רְעַצְיָטוֹן. די דָּאָזְיקָעַ לִיבָּעַ צּוֹם תְּנָךְ האַט ער
בְּאַחַאָלָטָן זִיּוֹן גַּאֲנָצְּן לְעָבָן. די, וּוּלְכָבָעַ זַעַנְעָן מִיטּ אַיִּם גַּעֲלָעָנְן אָזְ די בּוֹנָ-
קָרָם פּוֹן וּוּאָרְשָׁעָוָר גַּעֲטָאָ, דָּרְצִיּוֹלָן, אָזְ אַפְּיָלוֹ מִיטּ גַּעֲוָוָר אַיִּנְעָטָן,
הַאַט ער נָאָךְ אַלְעַ גַּעֲלָרָנְטּ קִינְדָּ אָזְ קִיְּטּ פְּנוּמָ אַיִּבָּקָיָן בּוֹךְ פּוֹן אַיִּבָּקָיָן
פָּאָלָק ...

בָּאלָד נָאָךְ „דרְיוּפּוֹסְן“ האַט יְצָחָק פֿאָר זִיּוֹן הַוּפְטָעָטָעָטָר אַנְגָּע-
שְׁרִיבּן אַ הִסְטָאָרִישָׁע דָּרָאָמָע „חוֹרְדָּוָסְ“. די דָּאָזְיקָעַ דָּרָאָמָע אַזְּ דָּוָרָךְ
יְצָחָקָן אַנְגָּעָנְשִׁרְבִּין גַּעֲוָאָרָן מִיטּוֹן גַּעֲדָאָנָק אַוְיפְּצָוְפִּירְן זִי אַין דָּעַם טָאָגָן פּוֹן
זִיּוֹן בְּרַ-מְצֹוֹה, וּוּיְלָ ער אַזְ שְׂיָוֹן דָּאָן גַּעֲוָעָן אַ פְּלוֹשָׁטָעָנְדִיקָעַ מַעֲנְטָשָׁ.
ער האַט שְׂיָוֹן גַּעֲהָאַט אַ נָּאָמָעָן פּוֹן אַ צּוּקִינְפְּטִיקָן דִּיכְטָעָר, וּוּמְעָנָסָ לִידָעָר
אָזְ נָאָוָעָן וּוּרָן גַּעֲדוּקָט אָזְ די הַעֲרָבָאִישָׁע זְשָׁוּרָנָאָלָן אָזְ אַין די וּאָרָ-

שְׁעוּוֹרָ בְּלָעְטָר.

די ערשות קינדער-ליךע

אזו אויז ער געווען צו זיינגע דרייצין ואָר שווין כמעט אַגאנצער מאָנְסֶ-
שערזון. די יוגנטלעכע אַין זיון עטלטער אָון אָפִילּוֹ אַסְטַלְטַעַר פֿוֹן אַים
פלעגן זיך באָרוּמָען מיט זיון פרוינטשאָפְט. ער אַין בֵּי זיון געוואָרָן אַ
גאנצער פֿירער אָון נִישְׁתְּ נָאָר פֿוֹן בחורום, נָאָר אוּיך פֿוֹן מיידלְעָר, וועלכּע
פלעגן אַים פְּשָׁוֹט פֿאָרגְּנָעָטָרָן אָון זיך פֿאָרְלִיבְּן אַין שִׁיְינָעָם, לְעַבְּדִיקְּן אָון
טַאֲלָאָנְטַפְּלָן יְצָחָקְן. ער אַין געווען אַ גַּוּוּסְטוּקָעָר בחור, מיט ערנְסְטָע
מאָנוּין, די רעכטעה האָנט אַין טָאָטָן שְׁוֹלָע, וועלכּע האָט אַגְּבָּן גַּעַנְהָבוּן
שלעלכּע צו גַּיְינָן, צוֹלִיב קָאנְקוּרָעָן פֿוֹן אַנדְרָע נַיְיָ-גַּעַשְׁפָעָנָע, וויְקָרָע-
מעָר, קָרְנִיסְפִּי, וועלכּע האָט זיך שְׁפַעְטָעָר אַיבְּגָרְגָּעָזָיָן קַיְיָן וְאַרְשָׁעָ-
אוֹן דָּאָרט גַּעַפְּנָט אַ יְדִישָׁע גַּימְנָזְיָע.

zechshem דִּיְיִפְּקִיּוֹת צו די דְּרִיזְצָן יָאָר האָט זיך אָפִילּוֹ אָרוּסְגָּעוּווֹן אַין
זיון ערשות יוגנטלעכער נִיגּוֹנָג צו אַ פֿרְעַטְקִידָר מִידְעָלָע פֿוֹן זיון
עטלטער — מִיטָּן נָאָמָעָן אַסְתְּרָקָע. אַמְּדָנָע כְּמֻעָט פֿאָטָאָלָע קָאָיִנְסְּדָעָנָי
אַין זיון אַינְטִימָעָן לְעָבָן: זיינָע דְּרִיזְצָן לְבָעָם פֿאָר זיון חַתּוֹנָה זָעָנָע. גַּעַוְעָן
פֿוֹנְקָט צו דְּרִיזְצָן! זָאָל עַס זיון בָּאָמָת בְּלוֹזָן אַ צּוֹפְּפָאָל? אַיך פֿלְעָגָן
הָאָבָן דָּעַם אַיְינְדָּרוֹק, אַז דָּעַר נָאָמָעָן אַסְתְּרָא אַין בֵּי יְצָחָקְן גַּעַוְעָן באָזָוָן-
דָּעָרָם לְבָן, אָפִילּוֹ צו זיינָע תְּלִמְדִיחָה, וועלכּע ער פֿלְעָגָט לְבָן האָבָן מִיטָּן
דָּעַר רִינְסְטָעָר לְיִכְעָן פֿוֹן אַ טָּאָטָן, אַ דְּרִיזְצָעָר. אַלְעָ דְּרִיזְצָן אַסְתְּרָא הָאָבָן
אוֹף אַים, יְעַדְעָ אוֹף אַיר שְׁטִוְינָה, פֿאָטָאָל גַּעַוְוִיקְט...

לאmir אנה היון מיט דער ערשותער. אסתראקע אין געווען שלאנק ווי פאלמע, צו הויך פאָר אירע 14 יאָר, פיזיש און נײַסטע אנטוּיַַקְלַט, מיט אַמאָדַָנָּע פֿנִימַיַּל, אָן אָמָת מְלָאָכִישׁן, מיט גְּרוּעָס, גְּרוּעָס פְּאַרְחָלוּמֶט אַיְגָעַלְעַד, תְּמִיד אָוְנְטָרְגָּה אַקְטָע, ווי נִשְׁתַּת אַוְיְגָעַלְעַד פֿעַנְעַע, מיט צוֹוַיַּוְוַן שְׂוֹאָרְצַע צַעַפְ בֵּין די קְנִי. אַיר גָּאנְג אָנוּ גְּעוּעָן אֲמִיעָסְטָמְטִישָׁר לְאַנְגָּע שְׂוֹאָרְצַע שְׁבָנִים פְּלָעַן שְׁמוּעָן אַוְיַּונְ אַוְיַּה, אָז בֵּין גָּאנְצָע ווי פּוֹן אֲ מלְכָה. שְׁבָנִים פְּלָעַן שְׁמוּעָן אַוְיַּונְ אַוְיַּה שְׁיַּינְקִיּוֹט אָיז זַי, וּוְעַלְכָע הַקָּט גַּעַחַט אֲטוּבְעַקְלָאָזָן פְּאַטָּע, אַלְיוֹן אַוְיד נִשְׁתַּת אַינְגָּאנְצָע מיט די לְאַנְגָּע, ווּוְיל תְּמִיד פְּלָעַן מַעַן ווי פְּרִין קַיְן אַטְוּזָאָק. וּזְוּן אַיְן גָּאנְדָע אַלְיאַיְן מִיְּרָעָלַע.

קעטלט און אויסגעשטעלט אויף ווינטן.
איך איר מוטער פלאגט עם פארלייקענען און פארזיבערן, איז איר פאר-
שטארבענער פאטער פלאגט זי בלויו מיטגעמען מיט זיך, צויליב דער גרויז-
סער צווענבורדנקייט זו איך און איז ער אליען ואלאט נאך געלעט און גע-
לעט, ווען נישט די פאפרראַסן, וועלכע ער פלאגט ריזיכערן מושונגערויזוין
אָפערץיך שטיך אָטאגן. די פאפרראַסן הייסט עס האבן אים געהרגנט!
אָבער אַסתרקע — זי איזו געזונט ווי אָריבעלע, והראיה די מאכען דער-
לויובט איך צו שפֿילן טעטער און יצחקס הוייפטעטער, אַפְטמאַל אויף

אסתרהע פלענט מיסטעריהאטפט אויספירן די הויפטראלן און גע-
וואקסן און אמתע טארא בערנאנד לויט יצחקס מיינונג. די סאמע שועער-
סטע דראמאטישע ראלן פלענט זי אויספירן און יצחק אייז געווען שטאלץ
מייט איר און דורך דער אונערקענעונג צו איר טאלאנט איז געומען אויך
זוין ליבע צו איר.

אונן פלאז'ים איז אסתה, זיין הויפט-אקטרטיסע, די פרימיאדאנא, געקר
מען צו אים מיט און אפיציעלער מעדרונג, אזו זיין נייט פארלאזון זיין הויפט-
טראטער. פאר יצחן איז עס געוען ווי א דונער פון העלן הימלו? די סיבכה?
— איר הערצעלו טראנט נישט אויס די שטארקע ערמאציעס פון טראטער.
דעך דאסטאר האט עס איר בארכאטען נארך הארי-אנפאל, וועלכן זי האט
ערשת געהאט איז א שטארקער פארם. פריינר פלאגעט זי דאס אOID האכו,
אבער זי פלאגעט זיך שעמען צו דערציילן, כדי נישט צו דערשידען די
מאכשען. בי וועלכער זי איז די אינניציאן קריין איזן קאפ. זי האט עס שיין

לאנג געמערטט, אז בשעת זי רעדעריטרט געפֿילּפֿולּע סצענעם און בפרט, זיין זי שפֿילּט שוין פֿאָר דער עפֿנטעלעקייט, ווען דאס פֿובֿלייקום באזוייזט זיין עמאצעיע און די פֿרוּעָן הייבּן אָן צו ווינוונען — טיאָכְּבָּעָט אַיר, אַסְתָּר-שען, אַיְן האָצָן אָן זי צוֹימָט זיך אַלְיוֹן אַיְן, מִיט דֵי לְעַצְתָּע כּוֹחוֹת, כדֵי נישט אַוְיסְצּוּבְּרָעַן צְוֹזָעַמָּן מִיטָּן עַלְמָן אַיְן אַהֲילְקִין גַּעוּווֹיַן.

האט טאָקָע יְצַחַק צּוֹלִיב אַסְתָּרְקָעָן גַּעֲבִיטָן דֻּעָם ערנסטן רעדערטואָר אָן אַיְן זיין הוּאַפְּטָעָטָעָר אַרְיִינְגְּנֶפְּרָט לְיוּכְּטָן, קָאָמִישָׁן אַינְחָאָלָט פּוֹן פֿאָלִיטְישָׁעָר אָן גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּטָלְעָכָר סָאַטְּרָע. די טָעַמָּעָם פֿלְעָנְטָע עַר שָׁעָפָן פּוֹן די טָאנְטָעַנְלָעַכָּע צִיּוֹנָנְסִידְיוּוּת אַדְרָעָת סְתָמָפּוֹן לְעַבְּדִיקָן לְעָבָן. די צִיּוֹנְגָּעָן הָאָבָן דַּעַמְּאָלָט גַּעַדְרוֹת אַפְּטִימִיסְטִישָׁע קָאַרְעַסְפָּאַנְדְּגָעָן פּוֹן אַרְץ יִשְׂרָאֵל, סְפַּעַצְיָעָל פּוֹן די קָאַלְאָנְיָעָס פּוֹן די עַרְשָׁתָע בְּלִיּוֹוִים-פִּיאָנוּרָן. יְצַחַק הָאָט אַוִּיפְּנָעָפְּרָיט אַוְיָךְ דַּעָר בִּינָע אַדְיָאָלָג אַיְן פָּארָם פּוֹן אַ טְּלַעְפָּאָן-גַּעַשְׁפָּרָעָךְ. דַּעָר טְּלַעְפָּאָן אַלְיוֹן אַיְן אַדְעַמְּאָלָט אַוְיָךְ גַּעַוּוֹן אַ נְיִיעָם אַיְן טְּעַגְּלָעָבָן לְעָבָן, בְּפֿרְט צּוֹלִיב זַיְן נִישְׁתָּפְּרַעְפְּטָעָר פְּוֹנְקִיצְיָא-נִירָנֶג, וּאָס די פֿרָאַצְעָדוֹר פּוֹן פְּאַרְבִּינְדָן זַיְן, דַּוְרָךְ דַּעָר פְּאַרְמִיטְלָגָן פּוֹן דַּעָר צְעַנְטָרָל-סְטָאַגְּנָצְיָע מִיט אַ נְעַרְוָעָאַשְׁעָר שִׁיקְסָע, וּאָס פְּאַרְשָׁטִיטִית נִישְׁתָּפְּרַעְפְּטָעָן צְעַקָּאַלְעַטְשָׁעָטָן פְּוּלִילְשָׁעָפָן יַיְזָן, וּוּלְכָבָעָ וּוּלְיָן צְוִוְּשָׁן זַיְן שְׁמוּעָן — אַיְן שַׁוִּין אַוְיָךְ פָּאָר זַיְן אַ קָּאַמְעָדָע. די וּוּיְטָרָע קָאַמְיָשָׁע מְאָמָנָגָן בְּאַשְׁטְיוּעָן אַיְן דֻּעָם אַוִּיסְוָאָל פּוֹן בְּאַרְאָקְטָעָרִיסְטִישָׁע טִיפָּוֹן פּוֹן „אַדְזָוָשָׁעָר מְעַנְטָשָׁן“: צַוְּיִי סְוָהְרִימְלָעָךְ פּוֹן דַּעָר, „נָאֹוָאַמְיָעִסָּקָא (אַ מִין וּאַרְשָׁעוּוֹד נַאֲלָעָוּקָעָם) רַעֲדָן מִיטָּן עַכְּטָן אַדְזָוָשָׁעָר אַקְצָעָנָט, וּאָס רַופְּטָשׁוֹן אַלְיוֹן אַרְוֹסָם לְעַבְּדִיקָן הַזָּמָאָר. די בְּיִדְעָ סְוָהְרִים זַעַנְעָן גַּאֲרָ נִשְׁתָּפְּרַעְפְּטָע קִין סְוָהְרִים, וּוּסְ'וַיְיָזָט זַיְן אַרְוֹסָם פּוֹן זְיִיעָרָעָבְּלַאֲפָרְרִיָּעָן, נַאֲרָ פְּשָׁטוֹטָע מְנַחָּם מְעַנְדָּלָם, לֹא יַצְלָחָם, וּוּדַע שְׁמִינְגָּר, וּאָס זַוְּכָן גַּוְתָּע גַּעַשְׁפָּטָן אַיְן שְׁטוֹבָ פִּיְּפָט דַּעָר דְּלוֹת אָן דָּאָס וּוּיְבָ מִיט די טָעַכְטָעָר אַיְן דַּעָר צְוָנָגְבָּקָאַמְפָאָט... די צַוְּיִי מְנַחָּם מְעַנְדָּלָם, נַאֲכָדָעָם וּוּסְ'קָוְמָט בּוּלְטָ אַרְוֹסָם דָּאָס קָעְגַּנוּיְטִיקָע בְּלַאֲפָן, נִיבְּנָן זַיְן עַצְוָת, וּוּאַזְוִי אַרְוִיסְצּוּקְרִיָּן פּוֹנָעָם בְּיִטְעָרָן מִצְבָּה. אָן דָּא קָוְמָט בּוּלְטָ אַרְוֹסָם דַּעָר אַיְדָעָלְלָאַגְּנִישָׁעָר קָאָמָה אַוְיָךְ דַּעָר יְדִוּשָׁעָר נָאָמָ. אַיְינָעָר עַצְחָת דֻּעָם צַוְּיִיטָן, אָן עַר מַעְגָּדָע „צָאָר“ פָּאָרְלָאָזָן אָן צָעָר אָן בְּאָרָן אַיְן די רַיְיכָע אַמְעָרִיקָע, וּוּגַּאֲלָד גַּעַוְעַנְלָעָךְ

ווערט געשארט אין די גאָסן אין סאמע העלן: טאג, אָז אִיטשע מאיר דער הויקער איז דאָרט געוואָן אין קָרְצָע עטלעכע זַרְעָן אָן-עוֹשֶׂר, אַ מִילְיאָד-געַר, אַ דָּאָטְשִׁילְד... אָן חֵוֶת אִיטשע, מאיר אָיז זַיְוִינָם אַ שְׂטִילְלָל מְחוֹתָן, האָפְטָעָה, אָז בְּסָרוֹב וּוּטָר אַים אָהִין אָרוּסְרוֹפָן... דער צוֹוִיטָעָר יַיד אֲבָעָר טַעַנְתָּהָט, שְׁוִין נִישְׁטָמַת אֶזְאָהָאָפְּטְּרִיךְיָיט, גִּיכְבָּר מִיט אַ טָּאָן פָּוּן מְעַלְאָנְכָּאַלְיָע, אָז אוּבָ שְׁוִין יַאֲפָרְלָאָזָן דַּי אַיְינְגָעָעָסָעָנָה היָם, אָז נִישְׁטָמַת כְּדַאי צָו בַּיּוֹטָן זָו אָוּפָ אַ נְיוּבָ, בִּיטָּעָרָן גְּלוֹת. בעטער שְׁוִין מְקָדִים צָו זַיְוִין מְשִׁיחָן אָוָן פָּאָרָן סִיּוֹן אַרְץ יִשְׂרָאֵל, צָו זַוְּכָן דָּאָרט דַּעַם יִדְּרִישָׁן תִּיקְוָן נְצָח.

דָּא צְעהִיצָּט זַיְדָּוִין דָּאָס נִעְמָיט פָּוּן בִּידָע שְׁמוּסָעָר אָוָן ס'בָּאוּווֹין זַיְדָּוִיָּיְצָּרְדִּים אָוָן יִדְּרִישָׁן לְעַבְּן. אָוּפָ דָּעָר באַשְׁולְדִּיקָּוֹגָן פְּנוּעָם אֲנַהֲעָנָה גָּעָר פָּוּן אַמְּעִירִיךְעָ, אָז פָּאַלְעָסְטִינָּע אָיז אַ וַיּוֹסְטָעָר מְדָבָר, "מִיט בְּאַלְעָרָעָם מִיט בְּלָאָטָעָם אָוָן שְׁלָעָכָטָעָם", אָז דַּי "צִוְּצִינְיסְּטָן" וּוּלְאָן בְּמִילָאָ דָּאָרָטָן נָאָרְנִישָׁת אַוְיְפְּטָאָזָן, אָז זַיְדָּוִעָן מְשֻׁגְּנָעִים, וּוּלְכָעָמְדָאָרָהָרָה פִּירָן אָיזן "סְאַבְּאָנוּוּקָע" (דָּאָס לְאַדוֹשָׁעָר מְשׁׁוֹגְּנִים-הָיוֹן), שְׁרוֹיָט אָוָן קָאָכְטָז זַיְדָּעָר גָּעָלָסְעָנָר יַיד, דָּעָר חֹבֶבָּ צִוְּן, אָז ס'אָיז שְׁקָרָן וּכְזָבָן אָוָן וְהָרָאִיהָ: עַס שְׁטוּיָּת אָוָן דָּעָר הַיְּלִיקָּעָר תּוֹרָה, אָז עַס אָיז גָּעוּוֹן אָוָן ס'וּוּטָדָאָרָט וְוּוּ-דָעָר וּוּלְרָן אָז אָפְּצָאָז וּבְתַּחַת חַלְבָּ וּדְרְבָּשָׁ!... אָוּפָ דַּעַם גַּעַשְׁרִיָּ דָּרְכָן טַלְעָפָאָן פְּנוּעָם שָׁוֹנָא צִוְּן, אָז נִשְׁטָמַת נָאָר הַאֲנִיק אָוָן מִילְךָ אָיז דָּאָרט נִשְׁטָאָ, נָאָר אָפְּלָוָוָוָסָעָר, פְּשָׁוֹטָעָר פְּרָאָסְטָעָוָוָוָסָעָר, "פָּוּן פְּלָוּמְפָ" פְּעָלָטָ דָּאָרָט, אָז אַיְן זַיְדָּוִעָן-עדָן, פָּאַלְעָסְטִינָּעָן, גִּיעָן אַלְעָאָרָום מִיט אַוְיְסְגָּשְׁטָרָעָטָעָם, טְרוֹדָעָן צִינְגָּרָעָר, שְׁרוֹיָט אָים דָּעָר חֹבֶבָּ צִוְּן, אָז "בָּעַנְיִן רַאֲתִי", עַר האָטָלְיוֹן גַּעַזְעָן, "שְׁטִיּוֹן אָפָּן בְּלָאָטְּצִיּוֹתִינְגָּ", אָז אַיְן אַרְץ יִשְׂרָאֵל אָיז שְׁוִין דָּאָטָ פְּלָוּמְפָ, "אַ רַּאֲכְטִיּוֹר וְוַאֲדָאָטְשָׁאָנְגָּן..."

דָּעָר עַלְמָם האָט זַיְדָּוִעָר גָּעוּוֹיָלָט אָוָן דָּעָר הוַיְפְּטָמָעָטָעָר האָט זַיְדָּ שְׁטָאָרָק אַנְטּוֹוִיסְקָלָט אָיז זַיְדָּוִעָת. אַסְתְּרָקָעָה האָט שְׁוִין גַּעַחָאָט קָאַמְּיָשָׁעָ דָּאָלָן פָּוּן, "דִּינְסְטָמְרָמוֹידָן", פָּוּן שְׁלָעָכָטָעָוָוָוָיְבָעָר אַדְרָעָר שְׁוֹוִינְגָּרָס אָ. אָ. וּ. יַצְחָק פְּלָעָנָט זַיְדָּוִעָר פְּרִיאָעָן זַעַנְדָּאָק אַוְיְפְּקָוּמָעָנְדָּרָיָקָעָ רְוִיטָעָ קָאָלְרָוָן אַוְיָה אַיְרָ בְּלָאָסָן, וּוּאָס אַמְּאָל מָעָר בְּלָוְטָאָזָן פָּנִימָלָ פָּוּן אַ מְלָאָכָל. דָּאָס האָט יַצְחָקָן נָאָר מָעָר מוֹט צָוְגָעָבָן צָו שָׁאָפָן פְּרִיאָלָעָכָן רַעֲפָעָרְטוֹאָר, וּוּיְלָ אַסְתָּרָה-

קעム מומטע פֶּלענט אִים תָּמִיד בַּעֲטָן, אֵז ער זָאֵל זַי נִישְׁתָּאַנְשְׁטְּרָעַנְגָּעַן מִיט
ערנְסְּטָעַ רָאַלְן.

אַ צְוֹוִיטָעַ פְּרִוְילְעַכְעַ סְצָעַנְפָּעַ האָט ער אוֹיפְּנְעַפְּרֶט אַ. נ. „וּוֹאָס
ברַיְוִין זַעַנְעַן!...“ אַ יְוִיד, אַ קְנָאָפְּעַר בַּן-תוֹרָה, נְעַמֶּט פָּאָרְקָעַרְט אַיִן האָנְט
אַ „בְּלָאַצְּיְוִוְונְגַּן“ אַוְן דָּרְרוֹעַט מִיט פְּחָה, אֵז אַ שִּׁיף אִיז שְׂוִין וּוּידָעַר
דָּרְטוֹרְנוֹטָעַן גַּעַוְאָרָן, שְׁפָעַטְרַ לְיַוְונַט ער קְוּם אַדְרוֹךְ אַ וּאוֹרָט אַוְן שְׁטוֹוִינְטַ
„וּוֹאָס ברַיְוִין זַעַנְעַן!...“ — „אַ נְאַנְצָוּן לְעַבְן הַאָב אִיךְ גַּעַמְיִינְט, אֵז מִיאַגְּנַט
מַעַמְּלִיּוֹם, מַעֲמְקִים, אַוְן הַיִּנְטָעַנְטָרַעַט, דָּרְךְ דַּי בַּרְיַוִּין זַי אִיךְ, אֵז מַדְאַרְאַ
זַאַגְּן... מַעַקְסִים!“

דָּרְעַ נְעַזְוַנְצְּוֹשְׁטָאָנְדַּר פָּוּן אַסְתְּרַקְעַן האָט זַיְקָאַלְעַד מַעַר פָּאָרְעַגְּנָטַ
מַפְּלָעַגְטַּ בָּאַשְׁיְוִינְפְּרָלְעַד זַעַן, וּוּ זַי וּוּוּרָטַ וּוֹאָס אַמְּאָל שְׁוֹאָכְבָּעַר אַיִן בְּלָאַ-
סְעַר. אַיר מְוֹטָעַר האָט זַיְקָבְּיַיְנָן גַּעַבְעַטְן, אֵז ער זָאֵל זַי בָּאַפְּרִיְעַן פָּוּן
דִּי פְּרָאַבְּעַס אַוְן אוֹיפְּפִירְוָנְגַּן זַיְוִין נִיסְטָעַר פִּיעַסְעַ „אַחְשְׁוֹרְוֹשַׁ“, וּוּלְכָבַע
ער האָט גַּעַוְאָלַט אוֹיפְּפִירְוָן פְּוֹנְקָט אַיִן פָּוּרִים אַוְן טָאַקָּעַ מִיט אַסְתְּרַקְעַן אַיִן
אַיר הַיִּסְטָאָרְוִישָׁעַרְ רָאַלְעַ. ער האָט פָּאָרוֹיכְבָּרַט אַוְן גַּעַנְבָּן זַיְוִין עַרְנוֹוָאָרטַ
אַז דָּאָס וּוּטַ שְׂיוֹן זַיְוִין דָּאָס לְעַצְטָעַ מַאְלַ, וּוֹאָס אַסְתְּרַקְעַ וּוּטַ אוֹיפְּטָרָעַטַן
אַיִן זַיְוִין הַוּפְטָעַטָּעַר.

אַוְן אַזְוִי אַיִן עַם גַּעַוְעַן. אַסְתְּרַקְעַ האָט גַּעַהְאַט אִיר לעַצְטָן אַוְיְפְּטָרִיט
איַיר דִּיכְטִישָׁרְ רָאַלְעַ, גַּעַנְפָּאַסְטַ סִיְ פָּאַר אִיר נְאַמְּעַן, סִיְ פָּאַר אִיר
קִיְוּעַרְלָעַכְן אַוְיסְזָעַן אַוְן גַּעַשְׁטָאַלְטַן. דָּרְעַ נְרִימְיְרָעַר, אַגְּבָ דָּרְעַ גְּרִימְיְרָעַר פָּוּן
יִדְיְוִישָׁן טָעַטְרַ, האָט אַזְוִי מִיסְטָעַרְהָאַפְּטַ צְגַעַנְבָּן פָּאַרְבָּן צַוְּאַרְעַ וּוּנוֹ-
דָּרְשִׁיְנַעַן גַּעַזְיְכְטַשְׁטָרְבַּן אַזְוִי אַוְינוֹן, וּוּלְכָבַע הַאָבָן גַּעַלְיְשָׁטְשָׁעַטַן, וּוּ צְווֹיַי
מַגְנְעַטְיִישָׁעַ שְׁטָרָנְמַן, אֵז זַי אַיִן אַרוֹיְסְנְעַקְוּמָן דַּיְ רִיכְטִישָׁעַ, אַוְיסְגָּעַ-
חַלְמָטָעַ אַסְתָּרַהְ המְלָכָה!...

יִצְחָק האָט גַּעַשְׁפִּילְטַ מְרַדְכָּן אַזְוִי לִיְדָעַר צַוְּ רַעַלְיְסְטִישַׁן. וּוּעַן ער
קְוּמָט אַיִן טִיפְּן טְרוֹיְעַר, מִיט אַ זָּאָק אַשׁ אַוְיְפְּן פָּאַפְּ אַזְוִי בַּעַט וּוּיְוַעַנְדִּיק,
אֵז זַיְוִין פְּלָעַמְיְעַנְיִיצְעַ אַסְתָּרַ זָאֵל נִישְׁתָּאַנְשְׁטָעַן אִיר אַוְמְגַלְקָלְעַד פָּאַלְקַ
אֵז זַי זָאֵל זַיְקָר אַיְוַנְשְׁטָעַן פָּאַר אִירָעַ בְּרִידְעַר אַזְוּ שְׁוּוּעַסְטָעַר, וּוּלְכָבַע דָּרְעַ
רְשָׁע וּוּלְ אַוְיסְקְוַיְלָעַן... אֵז נְאַכְדָּעַם, וּוּיְהָמָן וּוּטַ אַוְיְסְהָרְגָעַנְגָּעַן אַלְעַ יְוִידַן,
וּוּטַ ער אַוְזַי זַי, אַסְתָּרַן, אַוְידַ נִישְׁתָּאַנְעוּוּן אַזְוּסְוֹף אַוְמְבָרְעַנְגָּעַן

(יצחק אייזערביי איזי אריאן אין דאל, אז ער האט אסתראקען אַנגעהויבן
במעט צו ווערגן ביי איר שוואכן, לאנגן העולדז) — אייז מיטאמאָל געשן
אן אומנלייך בעבר סורפּרוּ!... אַסְתָּרֶל האט אויף אין אמרת פֿאַרְלַאָרֶן דאס
בָּאוּוֹסְטוּזִין אָוּן אייז געפּאָלֶן איין חַלְשָׁות... די פֿאַרְשָׁטָעַלְוָן האט גַּעֲמוֹזָט
אייבּערגּעריסֶן ווּרְעָן, צוּם גְּרוּזִין עַגְמָתָ-נְפָשָׁ פָּוּן יְצָחָקָן אָוּן פֿאַרְדְּרוּסָן פָּוּנָעָם
עַנְטוּזִיאַסְטִישָׁן גְּרוּנְעָרָט, וּוּלְכָבָן האָבָן שְׂרֻעְלָעֶךָ גְּרוּוַיְשָׁט בֵּי יְעָרָן באָ-
מִיטְגּעַבְּרָאַכְּט גְּרוּנְעָרָט, וּוּלְכָבָן האָבָן שְׂרֻעְלָעֶךָ גְּרוּוַיְשָׁט בֵּי יְעָרָן באָ-
וּוִיּוֹן זִיד פָּוּן המְנַעַן מִיטָּזְוִינָע בְּנִים רְשָׁעִים.

יצחף האט זִיד זַוְיָּיר אַיבּערגּערעַנוּמָעָן מִיטָּן טַאַפְּלָטָן עַמְּמָת-נְפָשָׁ: צּוּלִיב
דעַם אַיבּערְרִוִּיסֶן די פֿאַרְשָׁטָעַלְוָן אָוּן צּוּלִיב אַסְתָּרֶקָעָם גַּעֲזָנְצּוּשְׁטָאָנד.
עַטְלָעֶכָּע וְאָכָּן האט ער נִישְׁתָּן גְּרוּתָן גַּאנְצָע טָעָן אַפְּגָנוּזָעָן נְעָבָן אִיר
בעַט, דָּעַרְצְּיוּלְנְדִיק אִיר פֿרְיוּלְעָכָּע מַעַשְׁלָעָה, פֿרְעַמְּדָע אָוּן אַיְגְּגָעָן, גּוֹט צּוֹ-
גּעַרְיוּטָע אָוּן דָּעַרְתִּיָּם. אַלְעָה האָבָן צּוֹגְעָקָוֶט מִיטָּא וּוּוִיטִיכָּס אָוּן הַאָרְצָן, וּוּ
די בְּלָאַסְיָנָע, אַוְיסְגִּיעַנְדִּיק וּוּ אַלְיכָּט, אַסְתָּרֶקָע, גַּלְעָט זַוְיָּינָע הַעֲרָלְעָכָּע
גַּעַרְיוּלְטָע הָאָר אָוּן וּוּ ער האָלֶט אִירָע פֿאַרְמָעַטָּעָנָע הַעֲנַטְלָעָךְ...
מעַן האט אויף דָּעַר עַצָּה פָּוּן דָּאַקְטוּרִים נִישְׁתָּן גּוֹוָאָלָט וּוּ אַיבּערְ-
לָאָוּן וּוּינְטָעָר אָוּן לְאַדוֹשׁ, נְאָר גְּלִיָּךְ זַוְיָּיר אַמְּוֹאָצָק אָוּן אַסְ-
נָאַטָּמָאַרְיָע פָּאָר נְאַלְאָט-טוּבְּרָקוּלָאָזָע. דָּאָרָט אָוּן זַוְיָּיר אַסְגָּעָלָאָשָׁן גּוֹוָאָרָן
גַּאָר שְׁנָעָל.

די דָּאַזְוִיקָע טְרָאַנִּישָׁע פָּאַסְיָרָוָנָג מִיטָּן אַסְתָּרֶקָעָן האט יְצָחָקָן דָּעַרְשִׁיָּ-
טָרָט. פָּאָר זַוְיָּינָע נִישְׁתָּן קִיְּין גַּאנְצָע פֿוֹפְּצָן יִאָר אִיר אַיְזָע סְגַּוּוּעָן אַ-
אַיבּערְלָעְבָּעָנִישׁ! זַוְיָּין דָּעַקְצִיעָא אוֹתָה דָּעַט אִיז גּוֹוֹעָן זַוְיָּיר אַז עַפְּקָטְפּוּלָע,
אַ דָּרָאַמְּאַטְיִשָּׁע... ער האט שְׁפָעַטָּע, אָוּן די רִיְּפָעָרָע יְאָרָן, דָּאָסְזָ-
בָּאָדוּעָרָט.

נְאָר שְׁבָעָה, נְאָר אַסְתָּרֶקָעָם טְוִיט, האט ער צּוֹזָאַמְּעַנְגָּרָפָן זַוְיָּין גַּאנְ-
צָע טְרוּפָע פָּוּנָעָם הַוּפְּטָעָטָעָר, זַוְיָּין בָּאוּזָוּן אַ צּוֹזָאַמְּעַנְגָּלְיוּגָטָן בְּעַרְגָּל מִיטָּ-
פָּאַפְּרִוָּן, זַוְיָּינָע כְּתִבְיָוִן, דָּאָס אַלְיָזָן אַונְטָעָרָגָעָזָן אָוּן בְּעַת דָּאָס פִּוְיָ-
הָאָט גַּעֲפָרָעָם זַוְיָּינָע וּוּרְקָ, האט ער די צּוֹשָׁרָאַקָּעָנָע יְיָנְגָלָעָר אָוּן מִידָּלָעָר
גּוֹמָאָלָן, אָז ער פָּאַרְבָּרָעָנָט דָּעַט זְכָר פָּוּן טָעָטָעָר, אָז מִיטָּן טְוִיט פָּוּן אַסְתָּרֶ-
קָעָן אָז פָּאָר אִים טְעַטָּעָר אִיצְט אַ טְוִיטָעָפָרָגָעָנָהָיִיט... די קְלִיְינָע

ארטיסטן זענען געשטאנגען און און אבל-שטיומונג, אונטערן רושם פון די ווערטער, די מיידלעך האבן געווינט און די בחורים געווישט די טערן און באחהעלטעןיש. ליטוף, ווען יצחיק האט פרובייט מספוי זיין די פאלארערנע גוטע חברטע, וועלכע איז פאר אים געוווען... מער ווי א חברטע... האט ער זיך אליאין אויך צעליכיפעט אויפֿן קול...
אווי האט זיך גענדייקט יצחיקס ערשותע ליבע פון זיין ערשותן הײַ-טעאטער, וועלכּן ער האט אליאין אָרגָאנְזִירָטָט, אֲדָמִינִיסְטָרִיטָט, פָאַרְזִיכְעָרָט מיט רעפְּעַרְטוֹאָר, אליאין געשאָפְּעָנָעָם און אליאין רֻעְשִׁיסְיָרָטָן.

פָּזְן אַ גִּימָנָזְיָסֶט אַ... פָּעָלִיעַטָּנָאַנִּיסֶט

שווין עטלעכע יאר ווי יצחק האט געלערנט זועלטלעכע ל'ימודים און געוואלט אריינטראטען און גימנאזיות. עם האט דעםאלט געהערשת א נימ-נאזיע-פיבער אין אלע יודישע פאמיליעם. עבעס האט זיך אויסגערכט, און עס רוקט זיך און אויף גאטס וועלט א גאנצע במארען פָּזְן צוקינטפֿטְקָע דאַס-טיררים. אַ דָּקְטָאָרְ! אַ דָּקְטָאָרְ! מײַזְן זוֹן ווּטְזִין אַ דָּקְטָאָרְ! ער שטו-דָירְטָאָרְ! ער זוֹן האט ערישט באַזְבָּט דעם פערטן, פֿינְפְּטָן קָלָאָס און אַרוּם אַיִם האַבָּן זיך שווין אַרוּמְגָעָוּבָט חְלוּמוֹת ווּגְעָנָן ער קָרְיָעָרָע פָּזְן דָּקְטָאָרְ, ווּגְעָנָן די טְוִיזְנְטָעָרְ רָובְלְ נְדָזְן, ווּאָס ער ווּטְזִין אַאֲזָן.

אויך אונדזער מוטער האט זיך געלאלזט מיטשלעפְּן מיטן דאַזְוּן שטראָם פָּזְן גִּימָנָזְיָע-פֵּיבָרְ. דערצְוּ האט זַי גַּהְעָט אִירָעָ סִיכּוֹתְ: זַי האט זיך זוּיְעָרְ אַנְטְּוּשְׁטָמְט אַזְנְן דָּעָר צוּוּקְמָעְסִיסְיָיט פָּזְן יְדִישָׁן ווּיסְן אַזְנְגְּטָעָנְ-לְעָכְן פְּרָאַקְטִישָׁן לְעָכְן. ער טָאַטָּע, ער גְּרוּזְעָרְ לְמָדָן, די גְּיֻינְדִּיקָע עַנְ-צִיקְלָאַפְּעָרְדִּיעָ, האט קָנָאָפְ ווּאָס גַּעֲקָנְטָמְאָכְן פְּרָנָהָ פָּזְן מְלָמְדוֹתְ. דָעָם חְדָרְ האט ער גַּעַמּוֹת פְּאַרְמָאָכְן, מִיר האַבָּן זיך פָּזְן ער קָאַמְּיָעָנָאָ-גָּסָט אַרְבִּיגְעָצְיוֹנִין אוּיפְ צָעַגְעַלְנִיאָנָן 54 אַזְנְן די מַאֲמָעָן, נִישְׁתְּקָעְנְדִּישָׁ זיך פָּאַרְלָאָזְן אוּיפְ דָעָם טָאַטָּנָס פְּרִוּזָאַטָּעְ לְעַלְצִיעָם, האט אַנְגָּהָהָיָן אַרְוִיסְ צָוּנָבָן מִיטָּאָנָן פָּאָר אַיְוּנָעָן מְעַנְטִישָׁן. ער סּוֹף אַזְנְן גְּעוּזָן, אַזְנְגְּזָן זיך נִישְׁתְּ אַוְיסְגָּעָטָוִיגָּט צָוְקִיְן גַּעַשְׁעָפְטָן, צּוּלִיב אִיר אַוְיסְגָּעָוּוֹעָן לְעַכְרָ גּוֹטְסְקִיּוֹט. מַעַן פְּלָעָנְטָזְן זַי זְוּיְעָרְ אַוְיסְנָצְן אַזְנְן נִישְׁתְּ בָּאַצְּאָלָן.

אין די באידינונגגען האט יצחק געמוות שוין צו פערצן יאר אנהיבן אויך געבן פריוואטטע לעקציעס פון העברעהיש. זיין לרערנען זיך פאר דער גימנאייז איז געוען זעיר באשוערט צוליב דעם נאר, וואס פאר יודן האט מעין געשפֿן אַ פֶּרְאַצְעַנְטַ-נְּאַרְמָעַ, אַ נְּמָעוֹרָסַ-קְּלָאוֹזָס אַזְּנָעַמְּדָעַ שׂוּרְאִיקִיטָן גַּעֲמָאָכְטָ פָּאָרְדָּי עַקְּסְטְּעָרְנִיסְטָן, וואס האבן געהאלטן עַקְּזָאָר מענס אין די הַעֲבָרָעַ קְּלָאָסָן.

יצחק האט נישט געוואָלְטָן די מאָמעָן מצער זיין. זי האט דאָך גַּעַד האפט, אָזְּ סְוִּרְכְּ-סְוּפָּה ווּטָה עָרְ זְרָקָ אַרְיְוָנְכְּאָפָּן אַיְן גִּמְנָאיְז. אַבָּעָר דָּאָם אַיְן גַּעַוְעָן כְּמַעַט אָוְמָעְנְגָּלְעָר, ווּוְילְ סְאִיז פְּשָׁוְתָ גַּעַוְעָן פָּאָרְבּוֹנְדָּן מִיטְכְּלָעְלִיְּ נְסִים. קוּדָּם-כֵּלְהָ האט מען געדאָרְפָּט זְיַין פְּרִיְּ פָּוּן דָּאָנוֹתָ פְּרָנְסָה, וואס עָרְ האט שְׂוִין יְגַנְּגָהִיָּט וְגַעַטָּט, צְוִוִּיתָנָסָה האט מען געדאָרְפָּט אַוְיְהָאָלְטָן דָּעַם עַקְּזָאָמָּעָן אַוְיְפָּסָמָּעָ אַוְיְסְגָּזִיכְּנָטָן, דָּרִיטָנָסָה האט מען געדאָרְפָּט האָבָּן אַסְּדָּר גַּעַלְטָן אַעֲבָּר, כְּדִי מִיטָּן כּוֹחַ פָּוּן דָּעַר מַטְבָּעָ זָוָה בְּגַוְּרָל זְיַין בְּיַיְדָ דָּעַר פֶּרְאַצְעַנְטַ-נְּאַרְמָעַ.

הַאָט יַצְחַק דָּאָם אַלְאָ, די אַלְעַ לְעַכְּרָלְעָכָבָעָ קְּרוּמְפִּיְּטָן פָּוּן יַרְדִּישָׁן אַוְמָנָרְמָאָלְזָן לְעָבָן בְּאַשְׁרָבוֹן אַיְן פְּעַלְיָעָטָאָנָעָן, ווּלְכָעָר עָרְ האט פֶּרְאַלְפָּנְטָ לְעַכְּטָ אַיְן מְאַרְשִׁיְּדָעָנָעָ צְיוּתָגָעָן אַזְּן שׂוֹרְגָּאָלָן. אַיְן זְיַיְּ פְּלָעָנָט עָרְ אַזְּוִי קִינְסְטְּלָרִישָׁ אַרְוִיסְבָּרָעָנָגָעָן פְּרָאוֹאָנָעָן אַזְּן פְּאָסְרָוָנָגָעָן פָּוּן זְיַין אַיְינָעָנָעָם אַזְּן אַרְוָמִינָן לְעָבָן, אַזְּ אַזְּוֹשָׁהָ האָט עָרְ אַרְוִיסְנָעָרְפָּן בְּאַזְּוֹנָדְרָוָנָגָעָן מִצְּדָּאָרָן גַּאנְצָעָר סְבִּיבָה אַזְּן גְּלִיכְּצִיכְּיָסָה שְׁרָעָקָמְצָד זְיַיְּ אַלְעָמָעָן, ווּלְכָעָר דָּעַר גַּוְּרָא גַּעַהָאָט, אַזְּ דָּעַר גִּמְנָאיְזָטָ ווּטָה זְיַיְּ „אַרְיְוָנְשְׁטָעָלָן אַוְיְפָּן בְּלָאָטָ צְיוּטָנָגָן“.

דוֹד פְּרִישְׁמָאָן, דָּעַר שְׁטָרָעָנָגָעָר קְּרִיטִיקָעָר, ווּלְכָעָר אַיְן גַּעַוְעָן די בְּיִיטָשָׁן פָּוּן דָּעַר דָּעַמְּאַלְסְּדִיקָעָר לְיִטְעָרָאָטוֹר אַזְּן סְפָּעָצְּיָעָלָ פָּוּן די גְּרָאָפָּאָר מָאָנָעָן, פְּלָעָנָט בְּאַזְּוֹבָנִיקָס אַונְדָּזָעָר פָּאָטָעָר, סְפָּעָצְּיָעָלָ זְיךָ אַינְטָרָעָסָרָן מִיטְ יַצְחַקָּס שְׁאָפָּוָנָגָעָן. עָרְ האָט זְיַינָעָ ערְשָׁטָעָה העַבְּרָעָאִישָׁעָ לְיִדְעָר גַּעַ-דָּרָוקָט אַיְן „חַצְופָּה“ אַזְּן אַיְם זְזִירָ גַּעַמוֹתִיקָט. לְיִעְנָעָנְדִיקָ יַצְחַקָּס פָּעָ-לְיִעְטָמָעָן, הַאָט עָרְ אַמְּאָלָ בְּיַיְדָ אַונְדוֹזָ אַיְן שְׁטוֹבָ אַגְּנָעָחוֹבָן אַוְיְסְצְּוָלָאָכָן די עַלְטָעָרָן, ווּלְכָעָר הַאָלְטָן, אַזְּ די גַּאנְצָעָ בְּיַלְדָוָנָגָעָ שְׁטָקָט אַיְנָעָם דִּיפְ-לָאָם. צְוּ יַצְחַקָּן הַאָט עָרְ גַּעַזְוָנָטָ:

„פֿאַלְגּ מִיךְ, פֿאָרְדְּרוּיְ זִיךְ נִישְׁתְּ קִיְּן קָשְׁפּ מִיטּ דָּעַרְ גִּמְנָזְיוּעַ! עֲרַשְׂמַנְסַ זַוְעַסְטוּ נִישְׁתְּ אַנְגְּנָנוּמָעַן וּוּעָרָן, צְוֹוִיטָנָס וּוּסָסָאֵיךְ, אָזְ דָּו בִּיסְטְּ שָׁוֹן נִישְׁתְּ צְוֹוְעַפְּאָסְטַ צַוְּ יְוִין אַ גִּמְנָזְיוּסְטַ אָזְן דְּרוּטָנָס, אַיְדְּעַרְ צַוְּ יְוִין אַ סְפְּרִיקְעַרְ גִּמְנָזְיוּסְטַ — וּוּרְ בעַסְטָרְ אַ גַּטְעַרְ פֿעַלְיעַטְאַנְיסְטַ.”

און אָזוּן אַיְזַעְקָרְ גַּעַוְאָרְן פּוֹן אַ גִּמְנָזְיוּסְטַ אַ פֿעַלְיעַטְאַנְיסְטַטְ. יְצַחְקָק פְּלָעַגְטְּ אַוְיְפְּכָאָפְּן אַלְזִי אַרְוּם זִיךְ אָזְן פֿאָטְאָגְרָאָפְּרִין אָזְן מְאַלְןְ. אַיְזַעְקָרְ גַּעַוְאָרְן פּוֹן שְׁרִיְוִין אַיְזַעְקָרְ גַּעַוְעַן אַמְּלָעַרְ אָזְן לִיבּ גַּעַחְאָטְ צַוְּ מְאַלְןְ שְׁוִינְגּוּ בִּילְדְּעַרְ-בָּאַשְׁרִיְוּבְּגָנָעַן, פְּוֹנְקָטְ וּוּרְ הָאָטְ לִיבּ גַּעַחְאָטְ אַמְּתָחְ קוֹנְסְטַטְ בִּילְדְּעַרְ פּוֹן קוֹנְסְטְמָאַלְעָרְםְ. זְוִינְגּוּ חֶבְרוּם, דִי מְאַלְעָרְםְ, פְּלָעַגְטְּ שְׁפְּעַטְעַרְ זִיךְ-גַּעַוְעַגְטְּ שְׁוּלְדְּעַרְוּגְנָעַן אַוְיְפְּכָאָפְּן אַוְיְפְּנָטְן לְיְוּוֹנָטְ אַלְסְ פֿיְוִינְגּוּ סְיוֹוֹשְׁעַטְןְ. דָּאָס אַיְזַעְקָרְ צָוְם בִּיוֹשְׁפְּיַילְ גַּעַשְׁעַן מִיטּ זִיךְ פֿעַלְיעַטְאַן אַגְּ “דָּעַרְ שְׁוֹוֹאַרְצַעְרְ פֿלְעַקְ”. אַמְּאָלְ, אַדוֹסְפְּקָונְדִיקְ פְּוֹנְעַם פֿעַנְצְטַעְרְ, הָאָטְ עַרְ בַּאַמְּעַרְקַטְ, אָזְ דָּעַרְ גְּרוֹסְעַרְ בָּאַרְגְּ מִיטּ קוֹיְלְןְ פְּוֹנְעַם קוֹיְלְנְהָעַנְדְּלָעְרְ אַיְזַעְקָרְ גְּרוֹסְעַרְ הָוִיְּפְּ אַוְיְסְפְּאָרְקְוִיפְּטְ גַּעַוְאָרְן אָזְן אַזְוִוְתְּ דָעַם מִיטּ גְּרוֹסְעַרְ גְּרוֹסְעַרְ וּוּסְוִןְ שְׁנִיְּיַיְּ אַזְוִוְתְּ דָעַקְטְּנְ גַּנְגְּזַעְן הוֹיְה שְׁוֹוֹאַרְצַטְמָאָס אַרְוִים אַיְזַעְקָרְ אַרְטְּ אַגְּרוֹסְעַרְ שְׁוֹוֹאַרְצַעְרְ פֿלְעַקְ. דִי פְּרַטְיַים פּוֹן דָעַם פֿעַלְיעַטְאַן וּוּעַן קוֹיְלְנְהָעַנְדְּלָעְרְ גַּעַדְעַנְקְ אַיְדְּשַׁ אַיְזַעְקָרְ נְאָרְ דִי מְאַמְּמָעְ פְּלָעַגְטְּ דְעַרְצִיְּלָןְ, אָזְ פּוֹן דִי וּוּיְטַעְ גַּעַנְגַּטְןְ פּוֹן לְאַדְוִשְׁ אַיְזַעְקָרְ גַּעַקְוּמָעְן אַנְפְּקוּן דָעַם אַזְוִיְּ מִיסְטְּמֻרְהָאָפְּטַ בָּאַשְׁרִיְבָנָעַם „שְׁוֹוֹאַרְצַן מְלָעַקְ”, וּוּאָס דָעַרְ אַוְנְטְּעַרְשָׁלָאָס דְעַרְפְּוֹן אַיְזַעְקָרְ צְוּוֹשָׁתְנְ גַּעַוְעַנְטָרְ אַזְוִוְתְּ-בָּאַצְּיַאְלְ-גַּעַזְעַלְשָׁאָפְּטָלְעַכְבָּרְ, פֿאָרְשְׁטָעַנְדְּלָעְןְ, אָזְ דִי צְעַזְוּרְ, דִי צְאַרְישַׁעַן. זָאָלְ זִיךְ דְעַרְפְּוֹן נִישְׁתְּ אַפְּגַּבְעַן קִיְּן דִיְזְהַשְּׁבָוּן.

אַבְּעַרְ דָעַרְ אַוְיְסְפְּרִירְ דְעַרְפְּוֹן אַיְזַעְקָרְ, אָזְ דָעַרְ דָּאַזְוִיקְעַרְ פֿעַלְיעַטְאַן הָאָטְ גַּעַנְגַּגְ. דִוְנְטַ אַיְוְנְעַם פּוֹן דִי בָּאַקְאַנְטְּסְטָעְ מְאַלְעָרְםְ, וּוּלְכָבְעַחְאָבְן זִיךְ גַּעַפְּוּנְעַן אַיְזַעְקָרְ דָעַרְ סְבִּיבָהְ פְּוֹנְעַם מְאַלְעַרְ גַּלְיְצְעַנְשְׁטִיְּןְ. זְוִינְגּוּרְ אַתְּלְמִידְ, וּוּיְנְבָעָרְ. אַיְזַעְקָרְ יְצַחְקָקְ אַ גַּטְעַרְ חָאָטְ דִי דָזְוִיקְעַרְ טָעַמְ פֿאָרְאַיְבִּיקְסְטַ אַוְיְפְּן לְיְוּוֹנָטְ אַזְוִוְתְּ-בָּאַקְוּמָעְן דִי דְעַרְשְׁטָעַ פֿרְעַמְיַע אַוִּיפְּ דָעַרְ וּוּאַרְשְׁעוּוּרְ קוֹנְסְטְ-אַוִּיסְשְׁטַעְ-לְוָנָגְ.

אַ וּוּנְדָעַרְבָּאָרְן פֿעַלְיעַטְאַן, פֿאָרְבְּוּנְדְּן מִיטּ דָעַרְ דַעְמָאַלְסְטִיקְעַרְ „אַחַד-בָּאַיְוּנָגְ”, הָאָטְ יְצַחְקָקְ אַוְיְגְּנְעַכְּאָפְּטַ פּוֹן אַוְנְדְּזָעְרְ קָאַרְעַלְיְוִשְׁעַרְ פְּרִוְיַן-

דין לאקסע שימשעלעוויטש. דער דאזוקער חאט געהויסן: "ב'לאז זיך נישט טראטען פון.... עטערן".

לאסkek איז איז לאדוש פון א גוטער העקלערין געווארן אן ערשותקיל-א-
סיקע שנידערין. זי האט אויסגעלערנט אירן א קרוב, מאיר, צו ווערן א-
ספצעיאלייסט ביי "קלאפעס" צו די דאמעניך אקסטומען. עס האבן אויך בוי
אייר געארבעט עטלעכע מידעלעך, וויל זי איז אלס גוטער שנידערין געווען
פארליינט מיט ארבעט. אירע ארבעטן זענון געווען מאדרעלן פאר די גראט-
טע בעלער, מעאטער-אויפטריטן און חתונות, אלץ א דאנק דער גרויסער
פאנטזיז אונ געשמאק, וועלכן זי האט איז זיך פאראמאנט. אבער ווי פא�ק
זי איז געווען, איזו איזק נישט געארדןט, צעהוושט. פלויצים פלאגעט זי אַנ-
היבן דעקלאמירן שירום, וועלכע איר זכרון האט אויגונעהאלטן במשך פון
לאנגע יארן. פון איזו זויט האט איר פאראשטעלונגס-קראפט איר געדינט
בויים באשאפן ניע מאדרעל-קלידער, פון דער צווייטער זויט פלאגעט דער
ראמאנטישער חוזש — פון איזר מאכן א נישט ווארטהאלטערין און מען
פלאגעט זוי רופען: "לאסנען, די פלאודערין..." נישט איזין חתונה פלאגעט מען
מוון צוליב איר אפלויונגן, אבער איזונמאל, איז דעם באשריבענען פאל, איזו
עס געקומען צו אן עפנטלאען סקאנדאל מיט פאליעיזי איזו. א פארענסטען
בליה איז געוזען ביי לאסkek, פונקט דעםאלט, ווען זי האט שווין געדראפט
שטיין אונטער דער חוזה. דער חтан, זענדריך, איז זי איז נישט געקומען, איזו
געלאפן צו דער שנידיידערקע לאסkek שימשעלעוויטש, און זי האט אויף
שנען צו אמאגענטשטעלט דאס הופקדליך, נישט אויסגעפראטיקט, מיט
שפולקען, וועלכע האבן די בליה געשתאָן ביי בלוט און זי איז געלען א-
פארחהּשטעט. דער חtan, זענדריך זי מינטערן, האט זיך אלזין אויך צעבלו-
טיקט די הענט. איז דער רגע, ווען ס'אייז געווארן א טומל, איז אריינגעלאפּן
פון צויזיטן צימער מאיר, איזו לאסkek, נישט זויסנדיש צו וועמען אויסנסין
אייר בוטער געמייט, האט אויף אים אונגעוויבן שרייען. דער חtan, א פאָר-
ביטערטער, מײַנענדייך איז מאיר איזו עס דער שולידערקער איז דעם טרייע-
ריין מצב פון זייזן בליה, האט אים דערלאנט א פאָטש מיט דער פאָרכּו-
טיקטער האנט. מאיר, וועלכער האט געהערט צום "בונד", האט גוט אַנ-גע-
בראָבן די בוניגר דעם חtan איז געשרייען, איז ער איזו פונעם "אַחדות" איזו

וועט זיך נישט לאזן טרעתן פון קיינעם, נישט פון לאסקען, נישט פון אירע קונדרן און אפיילו אויך נישט פון זיין חברטע, עטלען! ,,ניין, פון עטלען אפיילו וועט ער זיך אויך נישט לאזן טרעתן!“ דער צעהלאגענער, מיט אונ-טערגעהאקטע אוינגן חתון, הערדניך, און מאיר איז פונעם,, “אחותות”, איז גע-לאפּן אים מסראן, ס’אייז אונגעסומען פאליציז און אלעמען געפֿירט איזן צירקל אריין. מילא פון חתנה איז שווין אפּגענערדעט, דַי דָאזקע האט מען אפּגע-ליינט און שפּעטער איז שווין עפּעס נאר קאליע געווארן און ס’אייז געווארן אויס שידוך. דער עיקר הדבר, יצחיק האט געמוות דורך זיינע באקאנטע אינטערווענירן, מען זאל דעם,, “אחותות”-וונג ארוימלְאָזֶן אויַה דער פרוי. אבער ער האט דַי גאנצע פָּאַסִּירָזְבָּן איזן אַ פָּעַלְיעָטָן, אונטערן נאמען:,, “בְּלֹא זיך נישט טרעתן פון — עטלען!”...

זו אונדרן פְּלָעַנְטָ אַרְיוֹנְפָּאָרָן אַ גּוֹטָעָר בְּאַקָּאנְטָעָר פִּון קָאָרְעָלִיטָשׁ, אַ דָּאָרְטָ-בְּאַקָּאנְטָעָר סָוָהָר יְשֻׁעָה בְּרָאָנְקָעָם. יְצָחָק, וּוּלְכָן בְּרָאָנְקָעָם הָאָט גַּע-דָעַנְקָט אַלְסָ אַ פִּיצְעַלְעָדָן, הָאָט אַיִם גַּעֲמוֹת אַמְּאָל בְּאַגְּלִילְיָתָן צַוְּ דַי סָוָהָר רַיִם בְּיָמֵי אַיְינְקִיפְּן אַזְנְבָּרְדִּיקְן זַיְנָעַ מַסְחָרִים. דַי גַּאנְצעָ צִוְּיָתָה אַיִם בְּרָאָנְקָעָם גַּעַשְׁלָעַפְּט אַוְיָפְּן בְּרוֹק אַזְנְבָּר זַיְוִינְשָׁן דָעַר נְרוּסָעָר בְּאוּוּנָגָן פִּון פָּוָרָן, דָרְאָוָשָׁעָס אַזְנְבָּר טַרְאָמָמוֹיִיעַן. יְצָחָק הָאָט פְּאַרְאִינְטָעָרִיסְטָ, פָּאַרְוָאָס לְאַזְטָ עַד זַיךְ נִישְׁט אַרְוִיפְּרִירָן אַוְיָפְּן טְרָא-טוֹאָר, וּוּ מְקָעָן דָאָר אַסְּךְ בְּאַקָּועְמָבָּר גַּיְינָן אַזְנְבָּר שְׁפָרִירִין, הָאָט אַיִם בְּרָאָנְקָעָם גַּעַעַטְפָּרָט:,, “הִיְנַט בְּיַנְאָכְטָ, נַאֲךְ קְבָּלָת שְׁבָתָ, וּוּלְאַיְךְ אַ שְׁבָתְדִּיקָעָר, אַזְנְבָּר טַעַנְגָּנָעָר גַּיְינָן שְׁפָאָצְיָרָן אַוְיָפְּן טְרָאָטָוָאָר. דָעַר טְרָאָטָוָאָר אַזְוּזָן פָּאַר לְיִוְדִּיקְנִיְעָר אַדְעָר גְּרוּסָע גְּבוֹרִים, וּוּלְכָעָה אַזְנְבָּר נִישְׁט וּוּסָם צַוְּ טָאָן אַזְנְבָּר שְׁפָאָצְיָרָן דָאָרָט אַרְוָם אַזְנְבָּר מִיטָּן וּוּאָךְ...” בְּאַטְשׁ יְשֻׁעָה בְּרָאָנְ-קָעָם הָאָט זַיךְ מִיטָּן קִיּוֹן דָבְרִי חֹול נִישְׁט פָּאַרְנוּמָעָן אַזְנְבָּר פְּסָטָעָפָּאָסָעָן צַיִ-טוֹנָגָן נִישְׁט גַּעַלְיוּנָם, הָאָט מַעַן אַבְּעָר אַיבְּרָגָעָנָבָן אַזְנְבָּר טְרָאָגָן אַ הוּמָאָרְפָּוָן פָּעַלְיעָטָאָן אַגְּ “יְשֻׁעָה בְּרָאָנְקָעָם.”

איַן זַיְנָעַ פָּעַלְיעָטָאָנָעָן אַזְיִצְחָק, איַן דַי יְוָנְגָסָטָע יָאָרָן, נִישְׁט זַיְוָעָן-דִּיק אַפְּיָלָו אַלְטָ קִיּוֹן 16 וְאָרָ, גַּעַוְעָן אַזְיִיְהָרָה אַזְנְבָּעָט, אַזְנְבָּעָט דָלָעָן סָוָמָעָן זַיךְ מִיטָּן אַיִם בְּאַקָּאנְטָעָן אַזְנְבָּעָט זַיְ אַנְטָוִישָׁן צַוְּ זַעַן שְׁטָאָט אַזְנְבָּעָט יְדָן אַ עַלְטָעָרָן יְדָן אַ יְוָנְגָנְמָאָנְטָשָׁיָה מִיטָּן לְעַבְּדִיקָעָ, בְּלִישְׁטָעָנְדָרָי.

קע גרויסע אונין, מיט א גרויסער טישופרינגע האָר, מיט א קאמאָרדע אויפֶן האָלְדוֹ אַנְשְׁטָמָט אַ קְרָאוּזָט, לויטן מַסְטָעָר פֿוֹן דֵי דַעַמְּאַלְסְטִיקָעָ שְׂרִיבָעָרָם. אַ סְךָ מַעֲנְטָשָׁן, וואָסָ האָבָן אַים גַּעַזְעָן, פְּלָעָן זָאנָן, אָזָ ער אַיז מִיט זַיְן אַוְיסְטָרְלָעָן אַוְיסְזָעָן עַנְלָעָךְ צָוָם גְּרוֹיסָן רַוְסִישָׁן קְלָאַסְטִיקָעָר פּוֹשָׁקָין, פּוֹנְקָט וּוֹי אָונְדְזָעָר טָאָטָעָ אַיז גַּעַוָּעָן עַנְלָעָךְ צָו דְּאַסְטָפְּאַיּוּסָקָין. דָעָר אָונְטָעָר-שִׁיד אַכְבָּעָה, וואָסָ יְצָחָק אַיז גַּעַוָּעָן צְוּרְיוֹדָן מִיטָּ דָעָר עַנְלָעָכָיָוִת אַיז דָעָר טָאָטָעָ פְּלָעָנָט וּוֹעָרָן בְּרוֹגָן, וּוֹעָן מְפַלְעָנָט אַים פָּאָרְגְּלָיוֹיכָן מִיטָּן “בָּאָרִימְטָן אַנְטִיסְעָמִיטָן”.

שיעור נישט קיון סוחר-פابرיקאנט

אין אנהייב פון אונדזער יארהונדרט האט לאראש דערנרייכט די העכטטע מדרגה פון איר אנטוינקלונג. לאראש האט זיך אין דער ריזקער רוסישער אימפריער ארויסנערוקט אויף דער פאדרערשטער פאויציען און איז געווארן באקאנט וויט איבער די גרענצען פון רומלאנד גופא, אין גאנץ איזע, ספעציאל אין ביגע, וועלכע האט נישט געמאנט קיון אפזאל פאר רוסישע פאבריקאנט. הונדרטרער מיט זיערעד האבן זיך באזעט און לאראש, האבן ביונגעשטירט מיט זיערעד יידיעות פון דער שפראך און באדינונגנען, כדי צו פארבידן דעם וואקסנדיקן ווי אויף הייזן פוילישן מאנטשעטער מיט דער גראער וועלט, מיט אלע ווינקלער פון צוויי קאנ-טינענטן. די דזוקע מענטשן, די „וואיאושארן“, בלען אנספארן אין יעדן לעבעדיקן ישוב פון דער ריזקער רוסישער אימפריער. לאראש אלויין גע-וואן א ברוינדריךער קעלס פון פראודקצייע און מסחר, פון פולסינדריקן האנדלט לubar. די גאסן פון דער שטאט פלעגן אפשפיגלען דעם בסדר פאר-גראערטן ריטם: א גאנצער וואלד מיט קוימענס פלאגט תמייד אלץ מערד און מער באדרען דעם הארייזנט. אויף די הויפט-ארטערוועם פון דער שטאט — אויף פיעטריקאואר גאט, וועלכע האט געפירות צו דער ערשבער גובער-נייע-שטאט, פיעטריקאואר און גאוואמייעסקא מיט איר המשך, זיגערזישער, וועלכע האט געפירת קיון זיגערזיש, איז אנטשטאנען א נצע פון מאנו-פאל-טור-געשעטען און ריזקע סחרות-אגערן פון כל-המינים שטאפן, ביינול, וואל, לייזונט, ווי אויך מיישונגנען מיטן נאמען „מאניפולאציעס“ און סתם

פעלשותנו, כדי בעטער צו קאנקורירן מיטן גרויסן קאנקורענט פון ביילוי-
קע „שמאטעס“ — די שטאטט ביאלייסטאך.

הונדרטרער וועגענער און האנטוועגענער פֿלעגן פֿאָרֶן אַיבּעֶר די גָּסֶן,
אַרוֹים אָזֶן אַריינפֿאָרֶן אַין די לאָגָעָה היָה, וּואָס פֿלעָן אַיִינְשְׁלִינְגָּן אַדְעָר
אוֹיסְפּוּיעַן גָּאנְצָע בְּעָרְגָּ מִיט „פֿעְסְלָעָר“. אַין די דָּאַזְעָקָע פֿרָאַנְטְּגָּעָשְׁפָּטָן
אַדְעָר הוֹפֿלְאָגָעָרָן פֿלעָן זַיְן באַשְׁפְּטִיקָט גָּאנְצָע מְחַנְּתָה פֿוֹן האַנדְלָס-
אַנְגְּנָעַשְׁטָלְטָע. די פֿוֹלִישׁ יְוִדָּן פֿלעָן אַריינְגָּצְיוֹגָן וּוּרָן אַין דָּעָר פֿרָאַדְוקִ
צְיָע גּוֹפָא, אַלְס וּוּבָעָרָס אַדְעָר קָלְיָ�נָע סּוּחָרִים אָזֶן מַעַלְעָרִם, די רָוִישׁוּ
יְוָרָן, שָׁוֹן אַמְּרָר וּוּעַלְעַלְעָר עַלְעַמְּלָנָט, פֿלעָן זַוֵּר באַשְׁפְּטִיקָן מִיט גְּרוּיס-
הַאנְדָּל אָז גְּרוּיס-פֿאַרְמִיטְלוֹגָן.

דָּעָר דָּוְרְכְּשְׁנִיטְלָעֶבֶר טִיפָּן אַלְדוֹשָׁר אָז נִישְׁתָּגַעַן קְיָין אַיִן-
שְׁעַלְעַקְטָאָל אַדְעָר יְוִישָׁעָר לְמָהָן. אַפְּלוֹן די גָּעוּזָעָנָע יְשִׁבְּהַבְּחוּרִים פֿלעָן
פֿאַרְלִין זַיְעָר פֿרְיוּדְרִיךְ פְּרָצּוֹת. דָּעָר „לְאַדוֹשָׁר מַעֲנְטָשׁ“ אָז גָּעוּזָעָנָע
אַדְעָר אָז אַרְבָּעָטָר, אַדְעָר אָסּוֹחָר — אַדְעָר אָז אַינְדוּסְטְּרִיעָ-
לָעָר, אַדְעָר אַפְּאַרְמִיטָלָעָר. דָּעָר פֿאַרְמִיטְלָעָר: אַדְעָר מִיט קָאָפְּטִיטָאָל אַדְעָר
סְתִּים אַלְפְּטָמְעָנְטָשׁ, אַלְאָסִישָׁר מַנְחָמְדָמָנְדָל.

אָונְדוּזָעָר מַאְטָעָרִיעָלָעָר מַצְבָּא אָז גָּעוּזָעָנָע נִישְׁתָּגַעַן קְיָין גּוֹטָעָר. דָּעָר טָאַטָּע
אָז גָּעָקוּמָעָן אָזֶן אַכְּרוּיְונִיקָּעָר סְבִּיבָה פֿוֹן מַסְהָרָאָלָס אַלְס קָוְלְטוֹר-טְרָעָנָעָר.
עָרָהָט גַּעַשְׁטָרָעָבָט די יְוָרָן צַו פֿאַרְזָאָרָגָן מִיט יְוִישָׁעָר קוֹלְטוֹר, אָזֶן דָּעָר
צִיְּתָה וּזְעָן זַיְיָהָבָן נָאָר גָּעוּזָעָט זַוֵּר צַו פֿאַרְזָאָרָגָן מִיט פְּרָנָסָה. אָזֶן אַרְוָם
אָזֶן פְּרָנָסָה בְּיַי אָונְדוּזָעָר אָזֶן שְׁטוּב גָּעוּזָעָנָע אָזֶן אַבְּסְטְּרָאָקְטָעָר בְּאַנְרוֹף, בְּפְרָטָט,
אָזֶן נָאָכָן פֿאַרְמָאָכָן דָּעָם חָדָר הָאָהָט דָּעָר טָאַטָּע זַוֵּר אַגְּנָעָהָוִבָּן צַו פֿאַרְגָּעָמָעָן
מִיט אָוּזְיִיכְעָרָע פֿרְיוּוֹאָטָע לְעַקְצִיעָם, וּוּ מַידָּאָרָה בְּעַטְן דָּעָם רְשָׁעָע אַוְיָה אַ
סְדָּקָנִים מִצְדָּקָה תְּלִמְדִיד אָז גָּעוּזָעָנָע עַלְמָעָרָן.

דָּעָר זְעַכְּנִיעָרִיקָעָר יִצְחָק, בָּאַטְשָׁ אַפְּלִיעְטָאָנִיסָּט אָזֶן לְעַרְעָר פֿוֹן פֿרְיָ
זְוָאַטָּע הַעֲבָרָעָאַישָׁע לְעַקְצִיעָם, הָאָהָט נִישְׁתָּגַעַן גָּעהָאָט קְיָין שָׁוּם מַשְׂחוֹתְרִיקָע
פְּרָנָסָה אָזֶן קְיָין תְּכִילָה הָאָהָט מַעַן אַיִן שְׁטוּב אָזֶן דָּעָם נִישְׁתָּגַעַן גָּעוּזָעָנָע... „מִילָּא,
דָּעָר טָאַטָּע, וּוּ דָּעָר טָאַטָּע, אַבְּעָר יִצְחָק מַעַן דָּאָךְ זַוֵּן עַפְעָם אַבְּעַסְעָרָע צַו
קְוָנָפָט, וּוּ צַו שְׁרוּבָן נָאָרִישָׁע לְיִדְלָעָר אַדְעָר, „בָּאַבְּעַדְמָעָשִׁוּת“ אָזֶן די צִיְּוָה.

טונגען. ער זאל ווידער וווערן אַ לערער? אויף וואם קווקניך, אויף ווועלכע נליך?"

און ס'זענען געסומען עצות מצד גוטע פריינד און אייגענען, ווועלכע האבן זיך אַנגעכאנט אָן דעם אליגעמיינעם שטרארם פון לאַדזשער ליעבען. מען האט לְסֹוף יִצְחָק אַפְּגָנָעֶבֶן אַלְסָם אַהֲנְדָּס-אַנְגָּעָנְשָׁטָלְטָן אַין אַלאָגָעָר. יִצְחָק אַיְזָן קוֹדֵם-כָּל גַּעֲוַאַרְן אַ "פְּרִיקָאָזְטְּשִׁיךְ", כִּי צו שְׂטִיבִּין אַוְיפָּן שְׂטָאָלְפָּן מַשְׁחִיר אַון אָפְּשָׁר דָּרְגָּרִיבָּן מִיטָּדָר צִוְּתָן צו ווּרְן אַ זָּלְבָּסְטָמְעָנְדִּי-קָעָר סּוֹחָר, אַוְיפָּן, הַיִּסְטָּעָם, ער ווּטָּדְרָצָן צְלוּיְינָן "קָאָפְּ..." יִצְחָק, ווּלְכָעָר האט דָּאָס דָּאָזְעָק עַלְבָּן שְׂוִין גַּעֲזָעָן בּוּלְט אַין זַיְן רִיכְתִּיקָּן קְרוּמָעָן שְׁפִּיגָּל, האט זיך נִישְׁתָּחָר קְעַנְגָּנְשָׁטָלְטָן דָּעָר אליגעמיינער מִיְּנוֹנָגָן. פְּשָׁוֹט, דִּי גַּאנְצָע סְבִּיבָּה, צְוּעָנְדִּיךְ דָּעָט בִּיטְעָרָן תְּכִילָת פָּון קָוָלְ-טוֹר-פְּרָנְסָות, האט אַיְם מְשִׁבְּיָע גַּעֲוָעָן, אַז ער זאל עַס אַקְצָעָפְּטִירָן. דִּי גַּעַד ווּלְדִיקָע לִיבָּע צו דָּעָר מַאֲמָעָן, ווּלְכָעָה האט אַוְיךְ גַּעֲמָוֹת צְוָהָלָפָן בְּיוּם קָאָמָּפְּ ווּעָגָן חִוּוֹתָה, האט בַּיְּאִים גַּוְבָּר גַּעֲוָעָן זַיְן ווּדְעָרוּוֹלָן צָום האַנְדָּל אַון יִצְחָק האט אַנְגָּעָנְמוּן דָּעָם דָּעְוָוָז: "אַיְם מַלְמָדוֹת — מַסְחָרִ!..."

אין אַזְאָק קְרִיטִישָׁן מַאֲמָעָנָט פָּון וְעַקְנָאָמִישָׁן מַצָּב אַון מַאֲרָאַלִּישָׁר דָּעָ-פְּרָעָסִיָּה האט זיך יִצְחָק נִישְׁתָּחָר גַּעֲפָעָנְטָן קְעַנְגָּנְשָׁטָלְטָן אליגעמיינער מִיְּנוֹנָגָן. ער פְּלָעָגָט טָאָגְ-טָעָגְלָעָךְ מִיטָּן גְּרָעָסָטָן אָוְמָחָשָׁן גַּיְן אַין גַּעַשְׁפָּט. דִּי מַאֲמָעָ פְּלָעָגָט עַס גָּוֹט בְּאָמְעָרִין אַון אַיְם מִיטְפִּילָן זַיְן ווּדְעָרוּוֹלָן צו דִּי פָּאַלְיִצְעָם מִיטָּשָׁמָעָטָם, זַיְן אַינְגָּרְלָעָכְן לְיִדְן פְּלָעָגָט זיך נִישְׁתָּחָר צְוָאָגָן צו שְׁלָעָפָן אוֹפָה דִּי פְּלִיאִיצָעָם גַּאנְצָע פָּעָק מִיטָּסָחָרָה, ער פְּלָעָגָט זיך פָּאַרְלִירָן צְוָיְוִין דִּי טְוִוָּן טָעָר לְאָגָן אַון קְרִצְנָעָקְלִידָטָעָ טָוחָרִים, מַעֲלָעָרִים אַון בִּינְשָׁעָ-פִּינְקָעָם, ווּלְכָעָ-כָּעָ פְּלָעָגָן לְיִוְפָּן, אַרְוּמְלִיְּוָפָּן, שְׁמַעַן אַון כָּאָפָן מַצְיָּהָלָעָךְ פָּון דָּעָר סָאמָעָ לְוָפָט... אַוְן ער, יִצְחָק, אַינְמִיטָן פָּון דָּעָם דָּאָזְוִין בְּרוּזְנְדִּיקָן גַּעֲוָוִירָבָּל פָּון מַשְׁחִיר אַון טּוּמָל, אַין ווּלְכָעָן ער גַּעֲפָנָט בְּלִיּוֹן — פְּעַלְיִיטָּאַנְסְּטִישָׁן גַּעַ-שְׁמָאָק..."

זַיְן בְּאַלְעָבָּאָס אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַ לְּרִיכְתִּישָׁר טִיפָּ פָּון אַ לְּאַדְזָשָׁר אוֹפְּגָעָקוֹ-מַעְנָעָט גַּבְּרָה. אַן אַמְּאַלְיִקְעָר בְּעַלְ-עַנְלָה פָּון אַ שְׁמָעָטָל נִעְבָּן קְאַרְעָלִיטָשָׁ, אַיְזָן פָּאָר אַיְם גַּעֲוָעָן דָּעָר גְּרָעָסְטָעָר נַחַת-רוֹתָה, ווּאָס הַעֲנָדָע דָּעָם רְכָס זָוָן, ר' יִצְחָק יְחִיאָלָס אַיְנִיקָּל, אַיְזָן בַּיְּאִים אַ "מַעֲנְטָשָׁ". דָּאָס בְּאַוּזְסְטִוִּין, אַז

"געטל רענירט מיט דער וועטלט" האט בי אים גובר געווען זייןנע פרימיטוי ווע ערשותע געפילו פון דורך-ארץ פון א פאלקסמענטשן צו יהום, א זאך אן אונגענוועמען איז אונדערען מקומות איזן די שטעהטלער פון תורה איזן חכמה. יצח פלאונט זיין באלאבאס אויסמאלו איזן אועלכע ליעכערלעכע פארכן, איז אלע פלאונט קיינן פון געלעכטער. דער אמאלייקער ליטוישער בעל-ענלה, וועלכער האט נאך געהאט די טבע צו רעדן מיטן "סין", האט בא-שלאם צו ווערן א "שמענטילעגענט". היהת ווי דער מסחר-לשון איזן איזן קערונג, וועלכע האט אויסגעמאכט, פונקט ווי די יידן, א דרייטל, האט ער אונגעהובין פריער צו רעדן מיטן פטה מיט זיין קורלענדשן "בויכחהטלער" איזן שפעטער אפילו מיט יצחן. יצח פלאונט אים אמבעסטן נאכמאכן בי די ווערטער, מיט וועלכע יונגער פלאונט וועלכן אויסדרוקן אריינוארפן אדרער אריינוארפן, אריינגעמען אדרער אריינגעמען, בי אים האט עם געהיסן "اريינשטיין איזן אריינשטיין"...

דער אויפגעטלומענער עמיהארץ פלאונט זיך זיוויר איזודיעסעווען איבער יצחן איז זיין שוואכקיטן: די נארישע, "פאשות דוממע לידער", וועלכע ער פלאונט אים כאפן שריבן איזן א ווינקעלע, איזן פריער מאמענטן. כדי יצח זאל נישט קענען זיך פארגעמען מיט "זאלכע דומהייטן", פלאונט ער אויסוכן פאר אים א ספצעיעלע עבודה: אראפשלעפן איזן ארויפשטעלן אויף די פאליצעם צענדייליקער שטיך שוערט שעhort. יצח פלאונט מיט צארן איז דעם דערען א מיאוסע בייזוויליקיט, א כוונה אים צו פארטיבטען דאם לבבן און פלאונט קומען אהיים דאם איבערדעיטילן מיט אלע דעתאלאן. די מאמע פלאונט דערבי זיך זיוויר אויפרען: "ווארט, וארט, מארגן וועט ער זיך בי מיר אויסרכטן א שווארץ יאָר. ב'זעל אים זאגן, ווער ער איזן! ב'זעל אים מאכן מיט בלאטע צויגליך, דעם מנולידין פורמאן, דעם פאסקודניאק!..." גלייך נאך די ווערטער פלאונט זיך צעווינען אויף איר ביטערן נורל, איז בניינגע דער עליו איזן א קבוץ און באצלל דער בעל-ענלה, בי וועלכן ס'אייז אמאָל געווען א זכות, ווען איר טאטע פלאונט אוויא אים א קוש טאן, איזן היינט איזן לאָדוּש דער תקייה איזן יצח, די קריין פון איר קאָפ, איז זיין "פריקאָזטישק"...

ITCHAK, צוועענדיק דער מאמעס עגמתה נפש, פֿלענט זיך באטען זיך צו באראיקן און דערציילן נישט געשטוייגגען ואכן וועגן זיין גבורות, וו ער „פארט אָפּ דעם פֿורמאַן“, וו ער ענטפערט אַים, דעם פֿאָרְחוֹץּ-פֿהטן בעליגות, פֿון וואָס די מאמע פֿלענט אויפשינען און קווען, ווישנ-דייך זיך די פֿאָרְרוּוַיִינְטָאָוִוָּן. דער טאטטע, וועלכער איז נישט געווין אָזָא גלויבקער און דורך-אנגב נעמונט די אַירְדְּקִוִּיטָן פֿון יְצָחָקָן, פֿלענט אַים אויספרען: „וואָג מֵיר, מֵיָּן בְּכָור, האָסְטוּ עַם אַים טַאַשָּׁע באַמֶּת גַּעַר זַאנְטָן?...“ יְצָחָק פֿלענט אויסמיידן דעם טאטטנס אויספֿאָרְשְׂנְדִּיעָן אָוִוָּן, אַראָפּלְאָזָן זַיְוִין קָאָפּ אָזָן שֻׁעְמָעוֹדִיק ענטפֿרָן: „ניְוִין, בְּהָאָבּ עַם גַּעַר ווֹאַלְטָן זַאנְן...“

ITCHAK לְיוֹידָן אָזָן דער מאמעס מִוְּטְלִיְּדָן מִוְּטָאַים האָט גַּרְבָּם גַּעַוְוָעַן, או אונדזער פֿעַטְעָר הַוּרוּוֹיטָשׁ זָאָל קוּמָעַן מִוְּטָאַים נִיעָם פֿאָרְשָׁלָאָגּ. דער פֿעַטְעָר הַוּרוּוֹיטָשׁ האָט אַין זְנוּיָרֶזֶשׁ גַּעַפְּנָט אַ טַּקְּסְטִיל-אַינְדוּסְטְּרִיעָ אָזָן פֿאָרְגְּנָעְלִיְּוִינְט יְצָחָק אַים אוֹיְצְׁצָוְלְעָרְנָעָן דַּעַם זְוִיָּר גַּוְטָּ בְּאַצְּלָטָן פְּאַךְ פֿון אַ וּוּבְּעָרְ-מִיסְטָעָר. נִישְׁטָּע יְדָעָן האָט מַעַן צּוֹגְעָלָאָזָט צָוּם דָּזְוָיָן פְּאַךְ אָזָן עַם אַיז גַּעַוְוָעַן בַּיְ אַונְדוֹן שַׁוְּן אָזָן שְׁמָחָה אַין שְׁטוּבָּא. אוֹיְסָמָחָה, אוֹיְסָמָחָה. יְצָחָק וּוּטָּוּטָּוּט וּוּרָן אַ פֿרְאָדוּקְטְּיוּוּרָעָמָעָן, אַ פֿאָברְקְאָאנְטָן. יְצָחָק קְרָעָמָעָר. יְצָחָק וּוּטָּוּט וּוּרָן אַ פֿאָרְשְׁלָאָגּ צָוּוֹרָאָזָן, אוֹ פֿאָרְשְׁלָאָגּ צָוּוֹרָאָזָן. יְצָחָק האָט דַּעַם פֿאָרְשְׁלָאָגּ צָוּוֹרָאָזָן צָוּוֹרָאָזָן. נִישְׁטָּע אַזְוִי מַהְבָּתָּה מִיט בְּאֲגִיסְטָרְוָנָגָג. זַיְוִין שְׁמָחָה אַיז אַבְּרָעָגְעָוָעָן נִישְׁטָּע אַזְוִי מַהְבָּתָּה מַרְדְּכָי וּוּי מַשְׁנָאת הַמָּן. מִוְּט דַּעַר גַּרְעַסְטָר סָאַטְּמִיסְפְּאַקְּזִיעָה האָט ער גַּלְיָיךְ אַוְוִיָּה מַאְרָגָן גַּעַמְלָדָן זַיְוִין בְּאַלְעָבָאָם, אַזְוִי שַׁוְּן אַוְיָהָרָן אַים צָוּוֹרָאָזָן מִיטָּן „אוֹרְוִישְׁמִיּוֹן“, אַזְוּנָם עַרְשָׁטָן אָזָן שְׁמִיסְטָר עַרְשָׁטָן זַיְוִין אַרוֹסָם פֿון זַיְוִין גַּעַשְׁפָּטָן.

דַּעַם לְעַצְּטָן טָאגְ, פֿאָרְוָן פֿאָרְלָאָזָן, נַאֲךְ צְוּוֹי בְּיַטְּעָרָעָיָן פֿון שְׁקְלָאָפְּרִירִי, דָּאָס גַּעַשְׁפָּטָן פֿון דַּעַם בעלְעַנְלָה, האָט יְצָחָק צָוּוֹרָאָזָן זַיְוִין פֿאָרְ-וּוּנְדָעְרָוָנָגָג לְעַצְּטָן אַנְגָּהוּבָּן לְאַנְגָּה צָוּוֹרָאָזָן נִשְׁטָרָן אַיְבָּרָאָלְעָגָג וּוּנְקָעָלָגָג.

— „וְוָאָסָהָבָן זַיְהָרָאָוְגָּעָשְׁמִיּוֹן? וְוָאָסָהָבָן זַיְהָרָאָוְגָּעָשְׁמִיּוֹן?“
ITCHAK האָט אַים מִיט אַ פֿאָרְשְׁטִיקָטָן קָוְלָ פֿון טְרוּוּרָעָמָעָן גַּעַנְטָפְּרָטָן:

„אַיר זַיך דָּא מֵיָּן צְוּוֹי פֿאָרְלָאָרְעָנָעָיָן...“

לאדוש בעת דער רעווואַלוציע

ובכן, יצחיק האט זיך „ארויסגעשטיין“ פון דעם פאָרדייטשטען קאַ-
העליטשער בעל-ענלהטס מאָנוּפֿאַקְטּוֹר-לאגנער אָוּן זיך אַיבָּעָרְגָּעָצְּזִוְּגָן קִיְּוּן
זָגִיעָרְזִישׁ צָום פֿעַטְּעַר הָרוּוּוּטַשׁ, וּוּלְכָבָר הָאָט דָּאָרָט גַּעֲהָאָט אַ קְּלִינוּנָע
אַינְגָּדוּסְטְּרִיעַ. אַין דָּעַר מָאָמָעָס מְשֻׁפְּחָה אֵין דָּעַר פֿעַטְּעַר מְרָדְכִּי גְּרָשָׂוּן
גַּעֲוָעָן דָּעַר אַומְפְּעָאַיְקְסְּטַעַר. הָיוֹת מַעַן הָאָט נִישְׁתְּ גַּעֲהָאָט קִיְּן האַפְּעָנוּנוֹנָג
צָו מַאְכִּין פּוֹן אִים אַ „ליִיטַה“, הָאָט מַעַן אִים פּוֹן קָאָרְעָלִישׁ גַּעֲשִׁקְטַּט צָו
דָּעַר מַאְכִּעְנָן קִיְּן זָגִיעָרְזִישׁ, אַז דָּעַר זָאַל זיך דָּאָרָט עַפְּעַס אַוְיסְּלָעְרָנָעָן אַ
פָּאָךְ. אָוּן דָּעַר פֿסְׁקָה מְלָאָכָה — בְּרָכָה אֵיז אִים מְקִיּוּם גַּעֲוָאָרָן, אַונְ-
הַזְּעָרָטָמָעָה הָאָט גַּעֲמָוֹת זָוָן בְּעַסְּדָרָעָ נְלִיקָן בַּיְּ מְלָמְדָהָא אַין דָּעַר גְּרָעָ-
סְּעָרְעָרְ שְׁטָאָטָמָט אָוּן דָּעַר פֿעַטְּעַר מְרָדְכִּי גְּרָשָׂוּן, דָּעַר אַומְפְּעָאַיְקְסְּטַעַר
פּוֹן דָּעַר מְשֻׁפְּחָה, הָאָט זיך בָּאוּזָוּן פָּאָר אַ גָּדוֹל אֵין הַלְּכוֹת וּוּבָעָרִי. דָּעַם
הָאָט זיך אַיְן בָּאַרְשָׁטָם פָּאַבְּרִיךְ אַזְוִי נָוָט אַוְיסְּלָעְרָנָט דָּעַם פָּאָךְ פּוֹן
וּוּבָעָרְמִיסְטַעַר, אַז זַיְוִין שֶׁ אַלְמָסְּפָּעְצִיאַלִילְסְטַט הָאָט גַּעֲשָׁמָט אַפְּלוּ אַיְן
לאַדְוָשׁ, פּוֹן וּוּאַנְעָן מְפַלְעָגָט צָו אִים שִׁיקָּן יוֹגָּנְלִיּוֹת אַוְיפְּרָאַקְטָה.
נַאֲךְ יַצְחִיק נִישְׁתְּ גַּעֲלָנְגָּעָנָעָם פְּרוּוֹו צָו וּוּרְעָן פּוֹן אַ „פְּרִיקָּאָדָ-
טְּשִׁיקָּ“ — אַ סּוּחָר, אַיְן גַּעֲבְּלִיבָּן דִּי אַיְונְצִיקָּה האַפְּעָנוּנוֹנָג נַאֲכְצָוָתָאָן דָּעַם
בְּיוֹשְׁפּוֹל פּוֹנָעָם פֿעַטְּעַר הָרוּוּוּטַשׁ אָוּן אַוְיסְּלָעְרָנָעָן אִים דָּעַם פָּאָךְ פּוֹן
וּוּבָעָרְמִיסְטַעַר, וּוּאַסְמָס פִּירָט צָו דָּעַר צָקוֹנָפְּטָ פּוֹן אַ פָּאַבְּרִיךְאָנָט, דָּעַם
הַעֲכָסְטָן שְׁטָאָפְּלָ צָו דָּעַר קָאָרְיָעָרָעָ פּוֹן אַ „לאַדְוָשָׁר מַעֲנְטִישׁ“.
די צִוְּתָן זַעַנְעָן גַּעֲוָעָן שְׁטוּרְמִישָׁעַ. וּוּעַן סְחָאָט אַוְיסְּנָעְבָּרָאָכָּן דִּי

ערשתע רוסישע רעוואַלּוֹצִיעַ, אין יאָר 1905, איז יצחַ אלט געוווען 18 יאָר. לאָדוש און די גאנצע אינדומטריעלע אומגענטס זגינֿרּוֹשׁ, אלעּקְסָןְדרָאָוּ, קאנְסְטָאנְטִינְאָוּ, בְּשִׁׁזְׁוּשִׁין, דְּוּנוּסְקָאָ-זְוָאָלָא, טָאָמָאַשָּׁאָוּ, אלְזָאָרוּם איז געוווען אין רעוואַלּוֹצִיאָנְעָרָן פִּיבְּרָעָר אָוּן גַּעֲפָכְּתָ וְיֵי אָוּן אַ-קָּעֶסֶל. עַס איז שְׂוִין דֻּעְמָאַלְטָן בְּפִירּוֹשָׁם אַמְּעָרִיקָאָנָּרָן וְוּקְסָמָן דָּעַר אַ-יְּדִישָׁרְפָּרָאַלְעַטָּאַרִיאָט. דָּעַר שְׁנָעַלְעָר, בְּפִירּוֹשָׁם אַמְּעָרִיקָאָנָּרָן וְוּקְסָמָן פָּוּן דָּעַר אַ-יְּדִישָׁרְפָּרָאַלְעַטָּאַרִיאָט. דָּעַר גַּאנְצָן לְאָדּוֹשָׁר רַאיָּאָן, דָּה לְאָדּוֹשָׁר אָוּן אַ-מְּגַעְנָטָן, הָאָטָרְסְטִירָע אָוּן גַּאנְצָן לְאָדּוֹשָׁר רַאיָּאָן, פָּוּן דָּעַר אַ-יְּדִישָׁרְפָּרָאַלְעַטָּאַרִיאָט צָו זִיךְרָמָאָסְן "אִימְיָוָרָאָנָּטָן" פָּוּן די שְׁטָמָעָטָן אָוּן שְׁטָמָעָלָעָךְ פָּוּן קָעִינְגְּרִיךְ פְּוּילְן אָוּן פָּוּן די וּוּיְּטָסְטָע גַּבְּבִּיטָן פְּנוּעָם תְּהָוָם הַמוֹּשָׁב, וְיֵי יְּדָן פְּלָעָן זִיךְרָמָאָסְן אָוּן עַנְשָׁאָפָט אָוּן אַ-פְּרָנָסָות. לאָדּוֹשָׁר אָוּן בְּמִשְׁךְ פָּוּן אַ-צִּיּוֹת גַּעַוְועָן דָּאָם, וְוּאָס שְׁפָעַטָּר אַמְּעָרִיקָע. מָאִין אַ-הַעֲרָגָעָסָמָעָן נִישְׁטָן נָאָר אַ-רְבָּעָטָן, נָאָר טָאָקָעָ רַיִּיךְ וּוּעָרָן. פָּוּנְקָט וְיֵי אָוּן אַ-מְּעָרִיקָע זְעָרָן אָוּן לְאָדּוֹשָׁר אַ-רוּמְגָעָנָגָעָן לְעַגְעָנָדָעָם וּוּגָעָן אַ-רְיִימָעָ לְיִיטָּה, וְוּאָס זְעָנָעָן אָוּן אַ-קוּרְצָעָרָר צִיּוֹת גַּעַוְועָרָן פְּאַבְּרִיקָאָנָּטָן, סְפָעַצְיָעָלָ פְּאַפְּוּלָעָר אָוּן גַּעַוְועָן דָּי מְעָשָׁה מִיטָּן אַ-לְּטָן פָּאָזְנָאָנָסָיָן, וּוּלְכָעָר אָוּן פָּוּן אַ-חוּיְּפָהָעָנְדָלָעָר גַּעַוְועָרָן גַּעַוְועָרָן דָּעַר גַּרְינְדָּרָלָ פָּוּן דָּעַר מַאְגַּנְגָּטָן-מִשְׁפָחָה פָּאָזְנָאָסָיָן. אַבְּעָדָר די בְּחָוִירִים, וְוּאָס זְעָנָעָן גַּעַסְמָעָן אָוּן דָּעַר עַרְשָׁטָרָ אַ-מְּעָרִיקָע, קִיְּין לְאָדּוֹשָׁר, הָאָבָּן דָּא אַ-גְּנָעָטָרָאָפָּן אוּוֹיָה אַ-טְּרוּוּרִיסָעָרָ רַעְאַלְיָעָט — זְיִי הָאָבָּן אַ-פְּגָעָפִינְסְטָרָטָן יָאָרָן, אַ-גְּנָעָט יוֹגָנָט מִיטָּן לְאָגָגָע, פָּאָרָמָאָ-טָעָרָנְדִּיקָע אַ-רְבָּעָטָסְטָעָגָ פָּוּן צְוּעָלָה בֵּין זְעָכָצָן שְׁעָה, אָוּן סְרָצָעָ, קָאַשְׁמָאָרָ-דִּישָׁע נִעְכָּט אוּוֹיָה הַאָרְטָעָ גַּעַלְעָנָעָרָם.

די וּוּבְּעָרָנְגָּעָלָן פָּוּן דָּעַם פִּינְסְטָרָן פְּרָאַלְעַטָּאַרִישָׁן טִילָּ פָּוּן לְאָדּוֹשָׁר, פָּוּן בָּאַלְוָט, דָּעַם אַ-רְטָטָן פָּוּן דָּעַר גַּרְעָטָטָר עַקְאַנְגָּמִישָׁר עַסְפָּ-פְּלוֹאַטָּאַצִּיעַ, הָאָבָּן אוּוּפְּגָעָצָאָפָּלָט, בְּעַת עַסְפָּה הָאָט אַ-וּיסְגָּעָשָׁאָלָט דָּעַר מַעְכָּ-טִיקָּעָר גַּלְאָקָ פָּוּן דָּעַר עַרְשָׁטָרָ רַוְּסִישָׁרָ רַעְוּאַלְוּצִיעַ. פָּוּן די וּבְּעָרָ-דִּיְעָן, פָּוּן די פְּרָאַקְטִיקָאָנָּטָן אוּוֹיָה וּוּבְּעָרָ-מִיסְטָעָרָם, גַּעַוְועָנָעָ יְּשִׁיבָהָ-בְּחָוִירִים, יְּדִישָׁע אַ-רְבָּעָטָנְדִּיְשָׁע אַ-ינְטָעָלְגָעָן, זְעָנָעָן אַ-וּיסְגָּעָוָאָסָן בָּאָ-וּוּסְטוּנִינִיקָע רַעְוּאַלְוּצִיאָנָגָעָן, וְוּאָס זְעָנָעָן גַּעַוְועָרָן דָּעַר שְׁטָאַלְיָזָ פָּוּן יְּדִישָׁן אַ-רְבָּעָטָר-קָלָאָס אָוּן דָּעַר זִוְּלָ פָּוּן דָּעַר אַ-נְּסָמָעָנְדִּישָׁר רַעְוּאַלְוּצִיעַ. דָּעַר יְּדִישָׁע פְּרָאַלְעַטָּאַרִיאָט, וְוּאָס הָאָט גַּעַלְעָרָבָט בְּלִוְיָזָן צָו סָאָ-

צייטלער אויסלייזונג, איז געאנגען האנט בי האנט מיטן פוילישן, ועל-
בר האט אויך געשטרעבט צו פאליטישער, נאציאנאלער באפריאונונג פו-
נעס צארישן קלעם און פרענדרער, רומישער הערשאפט, בידע חלומות,
פון סאציאן און נאציאנאלאן כאראקטער, האבן זיך פאראייניקט איז איזן
מעכטיקן ווילן, איזן די הערצער פון דעם קרייסטלעבן פראַלעטאריאט. זיז
צענען געקומען צו די יידן מיטן דעוויז: „פֿאַר אַונְדוּזְעָר אַז אַיעֵר פֿרְיוֹ-
הַיּוֹת...”

די הנהה פון די פוילישע פֿאַטְרִיאָט איז געוען אַלְגְּוִישׁן: נישטָא-
קיין צוקנְפְּטָט פֿאַר אַסְאַצְיאַלְעָר לִיזְוָן — אַז אַ נאצְיאַנְאַלְעָר אוַיס-
לייזונג.

צוליב די סְפֻּעַצְּפִּישׁן באַדְרִינוֹגְּנָעָן פָּוּן יַדְיִשְׁן לְעַבְנָן אַז פּוֹילְּן אַז
בְּפֶרְט אַזְּנָשׁ, וְוּסְּהָאָט חַוֵּץ דָּעַר יַדְיִשְׁרָע גַּעֲוִיגְּט אוֹיךְ אַ שְׂטָאָר-
לָע דִּינְטְּשׁוּן מִינְדְּרָהִים, אַזְּנָשׁ דִּי שְׁנָה צְוִישָׁן דָּעַם באַזְּנְצְּדִיקָן יַדְיִשְׁ-
נוֹיָאִישָׁן קְלָאָס אַזְּנָשׁ דָּעַם יַדְיִשְׁן לְוֹמְפָן-פְּרָאַלְעַטְאָרִיאָט אַלְעָז מַעַר גַּעַ-
וָאָקְסָן אַזְּנָשׁ לְסֹוף גָּרָם גַּעַוּעַן מַעַר פֿאַר דָּעַר פֿאַרְשְׁטָאַרְקָוּן פָּוּן דָּעַר רָע-
אָסְצִיעָן אַזְּנָשׁ וְאַלְגְּנָשׁן אַנְטִיסְעָמִיטִים, וְוּ אַז בָּאוֹיְזָן צוֹ לִיזְוָן די עַקָּא-
נָאָמִישׁע לְאָגָע.

אט אַז אָז צִוְּת אַז אַונְדוּזְעָר יַעַזְקָ אַרְיוֹנְגַּעַפָּלְן צְוִישָׁן די אַרְ-
בעטנְדִּיקָע מַאְסָן. אַלְסְּ פֿרְאַקְטִּיקָאָנָט אוֹיָה אַ וּבְעַרְעָ אַז עַר, פְּוֹנְסָט וְוּי
אַלְעָ אַנְדְּרָע גַּעַזְוּלָן, גַּעַוּעַן גַּישְׁטָמָר וְוּי אַ פְּרָאַלְעַטְאָרִיעָר, מִיט אַז אָוֹמָד
זִיכְּרָעָר אַוְסְיִיכְּט אוֹיָף דָּעַר צְוַקְנָפְט, בְּכָן, זִין פֿעַטְרָה הַרוּוּוִישָׁ,
פֿאַבְּרִיקָאָנָט, וּוּט אִים שְׁוִין אַיְ"ה פֿעַנְעָן אַ וּוּגָן צָום עַשְׁרוֹת. דָּעַר אָוּמָ-
פֿעַיְקָעָר צָום לְעַרְנָעָן פֿעַטְרָה האָט זִיךְּ דָּרְצִי אַרְיוֹנְגַּעַוּזָן נָאָר פֿעַאִיךְ...
עַר האָט זִיךְּ גַּעַטְרִיסָט, אַז אַז אָז אַוְסְרָאַיְקָעָר צִיְּמָת, וּוּגָן מְאַיְּזָן אַרְמוֹ-
גַּעַרְנָגָלָט מִיט סָאָמָעָ רְעוּאַלְזִיכְּאָנָגָעָרָן, אַחֲדוֹת-יְוָנָגָעָן, וּוּט עַר אַז זִין
פֿלִימְעַנְקָל גַּעַפְּנָעָן אַ פֿאָסִיקָן שְׁטִיכְפָּונְקָט. צוֹ זִין באַדְיוּרָן אַבְּעָר
פֿלְעָגָט עַר באַמְּעָרָקָן, אַז יַעַזְקָ חַבְּרָת זִיךְּ מִיט דָּעַר גַּאנְצָעָר, „בָּאַסְעָר קָאָר
מְאַנְדָּע“. אַבְּעָר גַּרְעָסָעָר אַז גַּעַוְאָרָן זִין אַיבְּרָדָאַשָּׁוֹנָן, וּוּגָן אַז פֿרְאָסָטָן
אַרְכְּבָעַטְסִטָּאָג אַז דָּרְקָלְעָרָט גַּעַוְאָרָן אַז אַלְגְּעַמְיִינָר שְׁטָרְיוֹס אַז זִין
פֿלִימְעַנְקָל האָט זִיךְּ סָאַלְיְדָאַרְיוֹזָט מִיט דָּעַר שְׁטָרְיוֹקָעָרָם... עַם אַז גַּעַ-

ווארן א מהומה בי אים אין פאבריק און זיינע ארבטעטר, צויזשן וועלכע סחאט זיך געפונען אויך דער צוקינטטיקער וועבערדמייסטער, יצחק, האבן געשריען: "nidur מיט זאל לעבן די רעוואָלציע...". זיין גאנדריך דערביי דעם פוילישן, "טשערוואָן שטאָנדראָר" און די יודישע „שבועה“. באָלד אוין אַנְגַּעַלְאָפָּן אָן אַפְּטִיל פָּון קָאוֹזָקָן. דער פֿעַטְעַר האָט זיך דערשראָפָּן אָן גְּלוּיך זְיוּן צָאַצָּע, דעם פְּלִימְעָנִיק, באַהֲלָטָן בי זיך אָיאֵן פְּרוּווֹאָטְזוּינָג, ווֹו יְצָחָהָט אָוֵיך אַרְיוֹנָגְעַלְעַט דִּי אַנְפִּירְעָט פָּוּן דער דְּמָאָנְסְטָרָאַיעַ.

בדבר אנו קנאפער פרנסה...
אויפן צווייטן טאג האט דער פערטער ייזחן משלחן געוווען אהיים און געהיחסן דערציזילן דער מאמען וווען דעם „נחת“ און גרויסן „כבוד“, וועל-בן ער האט אים פארשאפט. ייזחן איז נאך עטעלעכען וואכן פון זיין צווייד טער איבערגערטענער קאָרעריערט געקומען מיט און אראָפֿגעלאָזּוֹן קאָפּ אהיים, וויסנדייך ווי טאטט-מאמע וועלן זיין פֿאַרְזָאָרְגָּנט וווען זיין וויטער-דיקון נורל. אין שטוב וווארט מען דאָך אויף אים אלס אַ שטיציפּונְקֶט אַין

דעם דאזוקן שבת איז דער פערטער, וועלכער, ווינענדrik אַ האָלְבָע
שעה רייזע פון לאָדֶזש, פֿלענט אונדז אַזוכן אַמְּאַל אַין אַ יּוֹבֵל, געקסמען
צ'ו אונדז אַחֲרִים אָזָן געמאָכָט אַין שְׁפֻּוָב — תשעה באָב. פון אַים ווועט
שווין קיין לִוְיט נִישְׁט וווערטן! ער אַיז נִישְׁט נְאָר אַ משְׁגַּנְעָנָר פְּאָעָט, נְאָר
אוֹיך, צ'ו אונדז עַד נְרוֹיסְעָר חַרְפָּה, אָן אַחֲדוֹת-יְוָנָגָן! אַ שיְינָגָר נְחָת פְּאָר
דער מְשָׁפָחָה קַעַצְעַנְלַסְקָן!... אַיר ווֹיסְט, ווֹאמָס אַים דָּעַרְוֹאָרְטָן? מעַן ווועט
אַים שְׁמִידָן אַיז קִיפְטָן אָזָן פִּרְזָן קִיּוֹן אַיר ווועט זָעַן!...
טַרְזְרַשְׁוִים אַזְזָן אַיר ווועט זָעַן. אַיר ווועט זָעַן!...

אוון שטוב אוין געווואָרַן חווושֶׁךְ. די מאָמע אוין פֿוֹן ענמֶת גַּפֵּשׁ קְרָאנֶק געווואָרַן אוון דער טָאַטָּע האָטִי פְּרוֹבִירֶט באָרוֹאיִין, אוון „לאַ לְחָכְמִים לְחָם“. מְסֻתְּחָמָא אוין שווין יְצָהָקָן אוּיד באַשְׁעַלְתַּחֲמָה מִינְזָנוֹ גַּרְגָּל צָוּ וַיַּן אַ שְׂרִיבָעָר אָוֹן אַ שְׂרִיבָעָר הַבּוֹרָן אַמְּשָׁבֵר אוֹן עַמְּשָׁבֵר בְּשָׁמִים אַ באַשְׁעַרְבָּטָע נַאֲלֵא אָאָזְנוֹ.

**אוֹזֶוּ אֲרוֹם הַאָט וְזִקְאָוֵבָּק גַּעֲנְדִּיקָּט יִצְחָקָס פְּרִיעָר סָוחְרִישׁ
אוֹן שְׁפָעַטָּע אַינְדוּסְטְּרִילְעָלָע קָרְרִיעָרָע.**
**אַבָּעָר דִּי גְּרוֹסָע רְוִסְיָע רְעוּוֹאַלְצִיעַ, וּוְעַלְכָּעַ הַאָט וְזִקְאָוֵבָּק
שְׁטוֹרָה.**

מייש צעפלאַקערט, האט וויטער געטראָטן אַירע ריזוק שרייט. די ערשבע באַרמעסטען פונעם פֿאַלְקֵס-כּוֹחַ מִיטָּן כּוֹחַ פּוֹן דָּעַר שׁוֹאַרְצֵעַר פֿאַלְקֵס-אונטערדרוּקָנוּן האט אַבעָר נִישְׁתָּאַוְסְׁנָה אַלְמָן. סֶ'הָבָן נִישְׁתָּגַעַלְפּוֹן די טִיכְוָן בְּלוּט, וּאַסְׁהָבָן זַיְדָגָנָסְן אוֹיְףַּ דִּי נַסְׁסָן אָוּן באַרְקִיסָּדָן פּוֹן דָּעַר נַגְּנָצָעַר צָאַרְיוּשָׁעַר אַיְמָפְּרָעָעַ אָזְן סְפָּעָצִיעַל אַיְן לְאַדוֹשׁ. יַאֲרְנָלָאנְגָן האט זַיְדָ דָעַר פּוֹיְלִישָׁעַר מַאֲנְטָשָׁעַסְטָעַר נַעַקְאַרְטָשָׁעַט אַיְינָעַם גַּדְרָאַנְגָּלָן גַּעַם אַומְגָלְיוֹן פָּאַמְקָ מִיטַּ דָעַר מַעֲכְטִיקָעַר דּוֹסְיָעַר דְּעַקְצִיעַ, וּוּלְבָעַ האט זַיְדָ סְפָּעָצִיעַל פָּאַרְמָאַסְטָן אוֹיְףַּ דִּי אַרְבָּעַטְעַרְפִּירָעָרָס אַיְן דָעַר אַרְ-בעטְנִיךְעַר ?אַדוֹשָׁעַר אַינְטָעַלְגָּנָעַן.

יעזב נסיך אנטוליה מלך רוסיה, והוא נפטר ב-1855. במקומו מונה נסיך אלכסנדר השני למלך רוסיה. אלכסנדר השני היה קצין צבאי, שפיקד על הצבא הרוסי במהלך מלחמת קרים. הוא היה ידידו של פולטינסקי, והוא שכנע את אלכסנדר השני למנותו למלך רוסיה.

אוון יצחק אוון באמת גענאנגען אין אונדזער טאגטנס דרכים — "א
שרויובר אוון לערער". שווין צו אכצ'ן יאר אוון ער געווארן און אפיקיעלער
לערער אוון זואס וויטער געווארן אַ מעָר בְּאַקְאַנְטָנָר מְאַדְרָנָר הַעֲבָרָה
איישער פעדאנגן. צוישן די בעטטע אַדְזָשָׁעֶר משפחות פְּלַעַגְתִּים מען זיך
פשוט ריסון צו באקומען יצחן אלס לערער פון העבראיש אוון תנ"ד.
מייט דער צייט האט ער זיך טאקט אויסגערארבקט אוז נאמען, או מען
פלענט אוים צאלז פאנטאסטישע אוון יענע צויטן פריזון פון 25 רובל א
חווש. צוישן זיינע תלמידים עננען געווען שפערטר באקאנטער לאדזער
וידישע פערזונלעבקויטן.

ווען טאטע-מאמע האבן דערזען, או די נאך-דעוו אַל-יעצְמָצִיא
האָט אַנְגָּהוּבוּן אֵיר הַעֲרָשָׁפֶט, אוֹ עַס נִיְיעַן אָן די אַרְעָסְטָן פָּוּן די „סְכָאָד-
קָעָם“ אָוֹן אָונְדוּזָעָר שְׂטוּב אִיז צְוָלִיב יְצָחָן גַּעַוָּאָרָן אַ זָּמָל-פָּוּנְקָט פָּוּן
דעוו אַל-זְּיָאנְרָעָר אַרְבָּעָט, האָבָן זַיִן אַיִם גַּשְׁוִיקָט אוֹוּפָט אַ דָּאַטְשָׁע.

„נאטקע”, די מאמע האט דארט געדונגען פאר אים א צימער בי דער בכבודיקער פאמיליע איזידלמאן. זי האט גערעכט, אzo אויפֿ דער שטילעֶר דאטשע, וויט פון לאדוש, וועט יענק קענען רואיך שריבן. נאכּן פָּאַרְ לִירָן די האפּעונג, אzo יענק וועט געווען א סוחר אַדְעֵר פָּאַבְּרִיקָאנְט אַיְזָן דער באגער פון דער מאמען געווען גרוּם, אzo אַיְזָן בְּכָור וְאַלְמָס שְׁרִירָה בער דערץילן דאס, וואס אַיְזָן מאָן האט עס לִידְעָר נִישְׁט באַווֹזָן אויפֿ-צוּטוֹן מִכְמָה טֻעְמִים. יענקם יעדן דערפְּאָגָל פְּלָעַנְט זי צוֹזָעַנְט מִיטָּאַיְזָן אַיְזָן ער פְּלָעַנְט תְּמִיד זַעַן אַוְן פִּילָּן, אzo די מאמע לְעַבְתָּא אַיבְּעָרְלָעָן אַוְן ער פְּלָעַנְט תְּמִיד זַעַן אַוְן פִּילָּן.

אלע פרטינ אַוְן דְּרָכִים פון זַיְן לְעַבְתָּא. שוקנדיך אַיְזָן אויפֿ די דאטשע, האט זי זיך נִישְׁט פָּאַרְגְּעָשְׁטָעלְט. אzo די סְכָנָה אַיְזָן פָּאַלְיִיטִישָׁר הִינְזָכֶט האט גַּעֲלוּוּרֶט אַוְיךְ הִינְטָר לְאַדְוָש — אַיְזָן דָּאָרָה, אַיְזָן פָּעַלְד אַזְּן אַיְזָן וְאַלְדָּה. די דאטשע „נאטקע” אַיְזָן געווען אַיְינְע פון די רֻעוּאַצְּיָאנְעָרָה הוּיְפְּטַזְּמָלְפְּוּנְקָטָן אַזְּן די מאמע האט יענקן אַרְיִינְגָּנוּאָרָפָּן ווי מְזָאנְט דָּעַם לְיִבְּ אַיְזָן מוֹילְ אַרְיִין, נִישְׁט פָּאַר-שְׁטָעַלְנְדִּיך וִיךְ, אַזְּן דָּוּקָא דאס חַוֵּן פון די אַיזְּדָלְמָאָן אַזְּן געווען דאס הארץ פון דער „סְכָאַדְקָע”. די נְאַגְּעַזְמָה אַיזְּדָלְמָאָן, וואס אַיְזָן זי זיך פְּלָעַנְט מַעַן זַאְגָּן בְּשָׁמֶן כֵּן חַמְּ, זי האַבְּן גַּעֲהִיסָּן אַזְּן געווען אַיזְּדָלְלָעָה מענטשן, זענען געווען זוּיְר אַקְטִיוֹ אַיְזָן דער רֻעוּאַצְּיָאנְעָרָה אַרְבָּעָט. אַיְינְמָאָל, בִּזְמָנָה הַלְּמָעָרִיב, ווּזְמָאַיְזָן יענק אַיְזָן גַּעֲנָאַגְּעָן צָום טִיךְ זַיְן באָדָן, אַזְּן גַּעֲקָוּמָן פָּאַלְיִצְיָי אַזְּן פָּאַרְנוּמָן אַזְּ פָּאַרְזָאַמְּלָוָן, דָּוּקָא נִשְׁט בְּיִם דָּאוּנוּן ...

די צִוְּיָּוָן זענען געווען פון טְעָרָאָר מֵצֶר דָּעַר צָאַרְוִישָׁר רַעַאְקְצִיעַ. ס' אַזְּן גַּעֲוָאָרָן גַּעֲפָרְלָעָךְ אַוְיכְּצָוּנָעָמָן גַּעַסְט, בְּפֶרֶט יוֹנָמָט, אוּוֹף וּוּלְכָעַ די „אַכְּרָאָנָּע”, דָּהּ די צָאַרְוִישָׁע גַּעַהְיִם-פָּאַלְיִצְיָי, האט גַּעַהְאָט סְפָּעַצְיָעָל אַזְּן אוּוֹג. ווּוּ מְפָּלָעַנְט טְרָעָפָן אַזְּוֹאַמְּעָנָקָוּנָפָט פון עַטְלָעָכָע וּגְנָעָלִיָּט, האט מַעַן זַיְן אַרְעָסְטִירָט. עַס האט זַיְן גַּלְיִכְּזִיּוּטָק באַווֹזָן די פְּלָאָגָן פון פְּרָאָ-וּוּאַפְּאַצְּיָע אַזְּן מִסְרוֹתָה. גַּעַצְּאַלְטָעָ פְּרָאָוּוּאַקָּאָטָאָרָן, צְוַיְישָׁן זַיְן, „נוֹחָלָה, דָּעַר יְמָה שְׁמוֹנִיק”, פְּלָעַנְט אַנְמָאָכוֹן גַּרְוִיסָּע צְרוֹת צְוַיְישָׁן דָּעַר יְדִישָׁר רֻעוּאָ-לְזִיאַנְרָעָר באַווֹזָן.

היית אַזְּן פְּרִיוּאַטָּע הַיּוֹזָר אַזְּ דאס צְוֹזָעַנְטָרָעָפָן גַּעֲוָאָר בְּפִי-

רוֹשׁ אֶסְכָּנוֹת נְפָשֹׁות, הָאָט חַבְרָה אַוִּיסְנָעְפָּנוּן אַנְדְּרָעָ וּוּגָן אָזָן עַצּוֹת.—
 דָּאָס זַעַנְעָן גַּעֲוָעָן דֵּי "בִּירְזִישָׁעַם", אָזַי הַאָבָן גַּעֲהִיָּסְן טַיְילָן פָּוּן
 וּסְכָּאַרְנָיָא, דַּוְשָׁעָלָנָא, אַנְדְּזָשָׁעָא אָזָן פִּיעַטְרִיקָּאָוָעָר גָּאָס, סְפָּעַצְיָאָלָ פָּוּן
 דָּעָר לְעַצְמָעָר — דֵּי חַוִּיפָּת גָּאָס פָּוּן דָּעָר האַנְדְּלָס-אַרְטָעָרָעָ פָּוּן דָּעָם פָּוּיָ
 לִישָׁן מַאֲנְטָשָׁעַטָּעָר. בִּוּטָאנָג, אָזָן דֵּי אַרְבָּעָטָס-שַׁעַהָן, פָּלָעָנָן דָּראָט אַרְומָטָ
 לִוְפָּן מִיטָּסְמָטָעָן פָּוּן דֵּי "לְאַדְשָׁעָר שְׁמָאַטָּעָם", גַּעֲרוּעָוָעָ יְדָוָן, עַלְטָעָרָעָ
 אָזָן יִנְגָּעָרָע, רָאַזְוָרָטָעָ אָזָן אַיְירָאַפְּעָאַישָׁ גַּעֲקְלִיְידָטָעָ אָזָן חַסְדָּיָס מִיטָּ גְּרוּיָ
 סָע, מִיטָּעָלָעָ אָזָן קְלִיוּנָעָ בְּעַרְדְּלָעָ פָּוּן פָּאַרְשִׁידָעָנָעָ קָאַלְיָן, מִיטָּ שְׁוֹוָאַרְדָּ
 צָע, אַלְעָ גְּלִיְיבָעָ, וּזְיָ אָזָן אַוְנִיפָּאָרָם, קַאַשְׁקָעַטָּלָעָ אָזָן אַוְיךָ שְׁוֹוָאַרְצָעָ קָאַרְ
 פָּאַטָּעָסָ פָּוּן פָּאַרְשִׁידָעָנָעָ לְעָנָגָ, פָּוּן שְׁטָרָעָנָעָ לְאַנְגָּעָ, אַרְטָאַדְאַקְסָמָשׁ,
 גַּעֲכָאַפָּטָ אַבְּיָסְטָלָעָ אָזָן דָּעָר מַעְשָׁה עַלְעָנָנָטָ וּוּאַרְשָׁעָוָר גַּעֲהָקָטָעָ קָאַ-
 פָּאַטָּקָעָלָעָ, וּזְאָס אַוְרָחָ אָזָן סְךָ פָּוּן זַיִּי פְּלָעָגָטָ מַעְןָ הַאָבָן אָחָשָׁ
 אַנְדְּרָעָ גַּאֲסָן אָזָן בְּפָרְטָ בְּעָתָ אַנְסִיעָה אָזָן אַנְדְּרָעָ מִקְּמוֹת פְּלָעָגָן זַיִּי
 אַיְינָגָאנָצָן פָּוּן זַיִּד אַרְקָפָוָאָרָפָן דֵּי קָאַפְּאַטָּעָס. דֵּי פִּיעַטְרִיקָּאָוָעָר גָּאָס, דֵּי
 האַנְדְּלָס-בִּירְזָעָ, פְּלָעָגָטָ זַיִּד בִּיְוָמָן פָּאַרְפָּילָן אָזָן אַיְרָעָ הַוִּיפָּט טַיְילָן מִיטָּ
 אָזָם פָּוּן קַאַשְׁקָעַטָּלָעָ אַוְרָחָ אַוְרָמָאַיָּקָעָ, אָזָן כְּסָדְרִיךָעָ בָּאוּעָגָנָגָ
 קָעָפָלָעָ. אָזָן סָאָמָעָ מִיטָּן גָּאָס, אָזָן דֵּי טָוִיעָן פָּוּן דֵּי הַיּוֹזָעָר, אָזָן דֵּי טִירָן
 פָּוּן דֵּי גַּעֲשָׁעָפָטָן אָזָן לְאַגְּנָעָן, בִּיְיָ דֵּי טִישָׁלָעָר פָּוּן דֵּי עַנְגָּעָ האַנְדְּלָס-קָאַ-
 פָּעָעָ, פְּלָעָגָן זַיִּי, דֵּי יְוָדָן פָּוּן דָּעָר בִּירְזָעָ, אַרְמָפָאָכָעָן מִיטָּ זַיְעָרָعָ מִסָּ-
 טָעָרָקָלָעָקָצִיעָס אָזָן קְלִיְינָעָ מִסְטָעָרָלָעָרָ פָּוּן אַלְעָ מִינָּים מַאֲנוֹפָאָקָטָוָר
 אָזָן גַּאֲרָן אַיְינָרָעָ צִיטָעָדִיקָעָ הַעֲנָטָ...
 אָזָויָ הָאָט אַוִּיסְנָעְזָעָן דֵּי טָאגָן-טָעָגָלָעָבָעָ, סָוחְרִישָׁעָ בִּירְזָעָ פָּוּן אַמָּאָ-
 לִיקָּן לְאַדוֹשָׁ...

שְׁפָעַט אַיְן אַוְונָט, נָאָד דָּעָר וּוּעַטְשָׁעָרָעָ, פְּלָעָגָטָ דֵּי זַעֲלָבָעָ סָוחְרִישָׁעָ
 בִּירְזָעָ זַיִּר וּוּדָעָר פָּאַדְפָּוּן מִיטָּ מַגְנָטָשָׁן. אַבָּעָר דָּאָס אַיְזָן שַׁוִּין גַּעֲוָעָן
 אָפּוּבְּלִיקָוָם, אָשְׁפָאַצְיָרָנְדָקָ לְפָנִים, גַּעֲמִיטָלָעָר פּוּבְּלִיקָוָם, מִיסְטָמָנָס יְוָנָגָעָ
 מַעֲנָעָר אָזָן פְּרוּיָעָן. פָּאָר אָנִישָׁטָ דָּעַרְפָּאָרָעָנָם אָזָן הַילְכָות שְׁפִיאַנָּגָאַזָּשָׁ
 אַוְיָגָ פָּוּן אָפְרָעָמָן מַעֲנָטָשָׁן, פְּלָעָגָטָ דֵּי גָּאָס, אָזָן דֵּי דָּזְוִיקָעָ אַוְונָגָטָשָׁעָן,
 מַאְכָן דָּעָם אַיְינָדָרָוָס פָּוּן אָרְמָאַנְטִישָׁעָר קָאָרָסָא.
 אָזָן דָּעָר אַמְתָּן אַבָּעָר הָאָט דָּעָר דָּזְוִיקָעָ שְׁפָאַצָּירָ, פָּוּן אַפְטָמָאָל הַוָּנָ-

דערטער יונגע מענטשן, געברוייזט מיט א נאָר אנדערן, ווי בייטאג, לעבען, מיט אָן איינגעעהאלטענעט טומל, וועלכער האָט געשרגען פון אלע הערצעד און עס האָבן אִים געהרט בלוייז די, וועלכע האָבן אִם געפלט... אַפְּילו די, וועלכע פֿלעגּן קיינמאָל נישט באָזוכן די סוחריישע טאנְדְּבִּירושע, פֿלעגּן בייטאג זיך אַפְּרָעָדָן צו טראָפּן אוֹיף דער נאָכְטְּ-בִּירְזָעַ. „ס'ווועט היינט זיָן לְעַבְּדִיקְעַ...“ אַדרעַר „ס'ווועט היינט זיָן אַ וַיְכְּתִּיקְעַר חֶבֶר...“ דער וויכטיקער חֶבֶר פֿלעגּן זיָן אַ שְׁלֵיחַ פֿון וּאֲרָשָׁע, אַדרעַר גָּאָר אַ פֿערְזָעַן-לְעַכְּסִיט, וואָס פֿלעגּן אַרְאָפְּקָומָעַן פֿון טִיף רַוְסְלָאנְד. דֻּעְמָאָלֶט פֿלעגּן די „בִּירְזָעַ“ קָאָכְנָן...

די „בִּירְזָעַ“ אָיז גַּעוּן צַעְמִילְתַּן אוֹיף פֿאָרְשִׂידְעָנָה אַידְעָאַלְּגָנִיעַם. פֿון אַיְזָן זַיְתַּ פֿוּטְרִיסְקוּוּר, דער „בּוֹנְד“, פֿון דער צַוְוִיטָעָר די „פּוּלְּיִידְּ-צִיּוֹן“ אָיז אַיְזָן די זַיְתִּיקְעַ גַּעַלְעַד אוֹיף דַּוְשְׁעַלְנָא אָיז וּסְכָאַדְנִיא, די „ס. ס.“, די טַרְוִיטָאַרְיָאַלְּסָטְן.

איך בין שוין דעמאָלֶט גַּעוּן אַ דָּעְרוֹזָקְסָן מִיְּדָעָלָע אָיז יְצָחָק פֿלעגּן מַירְמִינְעָמָעַן אוֹיף דער „בִּירְזָעַ“ שְׁפָאַצְּרָן. פָּאָרָן אָוָגְנָ פֿון דער „אַכְּרָאַנְעָ“ האָט עַס אַוְיְגָנְעָזָן אַ סְּךְ וּוַיְנִיקְעַר פֿאָרְדְּעָכְטָס צוֹ שְׁפָאַצְּרָן מִיט אַ קְּלִיּוֹן שְׁוּעַסְטָעָרְלָ, ווי מיט אַ דָּעְרוֹזָקְסָעָנָעָר פֿרְיוֹלִין, וועלכע קָעָן גָּאָר זַיְזָן אַ רַעְוָאַלְצִיְאַנְגָּעָן מִיט בְּאַהְאַלְטָעָנָעָר לְיְטָעָטָאָטוֹר אָוָן פֿרְאַקְּלָאַ-מַאְצִיעַם. סְאַיְזָן דָּאָרָט אַנְגָּעָנָגָעָן אַ קְוָנְצִיךְ דָּרְכְּנָעָפְּרִיטָע פֿרְאַפְּגָנָגָנְדָע, אַ מַיְנָדְלָעָכְעָ אָוָן אַ שְׁרִיפְּטָלְעָכְעָ. מְפֿלָעָגְנָט בְּאַקְּמוֹעָן, אַרְיִינְגְּנוּרָקָט אוֹיף שְׁנָעָלָ, מיט אַ נְעָרְוָעָאַישָׁן, שְׁנָעָלָן אַרְוָמְקוֹסָן זיך אוֹיף אלע זַיְתָן, אַ בְּלָעָ-טָעָלָעָ פֿאָפְּרִיר אַדרעַר אַ בְּרָאַשָׁוָר, וועלכע מְפֿלָעָגְנָט פֿיבְּרָהָאָפְּט בְּאַהְאַלְמָן, כְּדִי אַיְנָדְעָרְהָיִם בְּשִׁתְּקָה, מיט גָּרוּס אַוְיְמָרְקָזָאַמְּקִיָּת אַדוּרְכְּצָוְלוּיְעָנָעָן. מְפֿלָעָגְנָט אַיְנָעָר דָּעַם צְוַוְוִיטָן גַּעַבְּן אַ ווּוֹסָקְ מיט די אוֹיגָן: „הָאָסְטָ שְׁוַיְן בְּאַקְּוּמָעָן?...“

אַפְּילו זַיְתִּיקְעַ, וועלכע פֿלעגּן נִישְׁתְּ האָבָן קִיּוֹן שְׁוַיְכָות, האָט די „בִּירְזָעַ“ צְוַנְעַצְוִינְגָן צְוַלְיִבְּ אִיר סְדוּרְתְּפּוּלְקִיְּט... רַיְכָע בְּחָוִרִים אָוָן מִירְ-לָעָך, אַיְדָעָנָלְאָזָע, אַדרעַר גָּאָר שְׁוֹנָאִים פֿון דער באָזְעָנָגָג, פֿלעגּן אַבְּעָר דַּאְלָטָן פָּאָר אַ סְפָּעַצְיָילָן סִימָן פֿון „בָּאוּ-טָאָן“, פֿון אַינְטָעַלְיָגָעָן, זיך

ארומצודרייען אויף דער "בירושע", וו ס'או פֿאַרט געווען דער צענ-
טער פֿון נִוִּיסְטִיקְן לְעָבָן.

פֿאַר יִצְחָקְן האט דֶּס גַּעֲדִינְשֵׁטָלָם מַאֲטָעֵרִיאָל צָוָם שְׂרִיבָן. דָּעַר
ברעננט דֶּס אַלְזָ אַרְוִים אַין זַיְעַן נַאֲוָעָן אָזָן סְצַעְנִישָׁע וּוּרְקָן וּוּי "בְּחוֹ-
רִים" אָזָן "פֿאַרְיָקְאַטוֹרְן".

מייט אָונְדוּזָן הַזָּהָם גַּעֲוִוִינְטָם אַפְּאַמְּלִילָעַ. דָּעַר דָּאַזְוּקָעָר שְׁבָן
פְּלַעַגְטָ שְׁטָאָרָקְן שְׁלָאָגָן זַיְעָן זָוָן פֿאַר נִישְׁתָּוּ וּוּלְעָן לְעָרְגָּעָן. בֵּי יְעָדָן קְלָאָפָּט
מִיטָּן קָאנְטִישִׁקְן פְּלַעַגְטָ עַר דָּעְוָעָן אָוִיפָּן קְוָלָ: "אַ מְעַנְשָׁ, אַדְרָעָר אַ בְּ-מְנָן".
אָזָן יִצְחָקְן האט מַוְּרָא גַּעֲהָאָט, אָזָן דֶּס קִינְדָּר וּוּטָם שְׁנַעַלְעָר וּוּרְן דֶּס
צְוּוֹיְטָעַ... הַאֲבְּנְדִּיקְן זַיְעָן נַגְּנְצָן לְעָבָן לִיב קִינְדָּרָעַ, האט עַר זַיְעָן אַמְּאָלָ-
פֿאַרְאַינְטְּעַרְעִיסְטוֹרְטָ מִיטָּן עַנְיָן אָזָן פְּרִוְּיָנְטְּשָׁאַפְּטָלָעַ בְּאַמְּעָרָטָט דָּעַם שְׁלָאָ-
גָּעָר, אָזָן הַיְּינְטִיקָעָ צִיְּמָן אַיְזָן בְּעַסְרָמָן מִיטָּן גַּיְינָן מִיטָּן אָזָן,
אַבְּעָרָנָה נִשְׁתָּמְטֵחָ קַסְנְדִּיךְ דָּעְרוֹיָה, פְּלַעַגְטָן דִּי גַּשְׁרִיְעָן פֿון דָּעַם גַּעַפְּאַטְעַוּעַתָּן
יִנְגָּלֶן זַיְעָן וּוּסָם וּוּיְטָעָר אַלְזָ מַעַר אַיְבָּרָחָזָן.

איינְמָאָל האט יִצְחָק גַּעֲבָעָטָן צְוּוִיָּה חַבְּרִים פֿון דָּעַר "בָּאוּוּנוֹנָן",
וּוְלְכָעָן זַעַנְעָן בֵּי אִים פֿוֹנְקָטָ גַּעֲוָעָן צָו גַּאֲסָטָן, אָזָן זַיְעָן זַיְעָן זַיְעָן
מִישָׁן אָזָן פְּוּלָעָן בֵּי דָעַם יְדָן, אָזָן מַטְאָר נִישְׁתָּמָעָן אַזְוָיָּה שְׁלָאָגָן אַ-
קִינְדָּר. אַבְּעָר
כְּמַעַט גַּלְיָיךְ נַאֲכָרָעָם, וּזַיְעָן זַיְעָן אַרְוִיְּפָנְגָּעָן גַּעַנְגָּעָן צָוָם שְׁבָן, האט מַעַן
דָּעַרְחָרָט זַיְעָן וּוּלְעָן גַּעַשְׁרִיָּה, נַאֲכָלְוִיְּפָנְגָּעָן דִּי בִּידְעָהָרִים, אַיְזָן
אַרְיוֹנְגָּעָלָאָפָּן צָו יִצְחָקָן מִיטָּן אַיְסְנָעְשָׁטְרָעְקָטָעָ פֿוֹיסְטָן, אַגְּהָהָבוֹן אַוְּיָה
צָו שְׁרִיעָן אָזָן אַוְּיָה אַוְּיָה דָעַר מִיטָּן שְׁרָעָקָ צְוָעְקָוְמָעָנָעָר מַאֲמָעָן: "הָעָרָת
אָוִים, פֿרוֹיְיָ קְאַצְעָנְעָלָסָאָן! אַירָן מַעַנטָּן זַיְעָן זַיְעָן מַחְתָּהָנִים פֿון הַרְבָּ מִיּוֹלָן,
אַבְּעָרָנָה אַירָן לְיָוָף שְׁוֹן מְסָרָן, אָזָן אַיְיָרָ שְׁטוּבָ אַיְזָן אַנְטָמָעָן
שְׁטִישָׁקָעָם", פֿון "אַחֲרוֹתָן-לְיָוָן! אַיְיָרָ יִצְחָקָ אַיְזָן שְׁיַינְדָּלָן לְיָוָפָן אַוְּיָה דִּי
"בִּירְוֹשָׁעָם" אָזָן אַפְּיָלוֹ אַיְיָרָעָ קְלִיְּנָעָ שְׁרָצִימָלָעָר בְּעָרָל, מַאְשָׁל אָזָן פִּינְלָן
גַּעַהָעָן צָוָם "פְּלִיְּנָעָם בְּוֹנָדָ...". אָזָן טְרָאָגָן פְּוֹנְאַנְדָּרָ פְּרָאַקְלָאַמְּצִיעָם...".
קְעַנְעָנְדִּיךְ דָעַם פְּרָאָסְטָן בְּיַאלְסְטָאָקָעָר וּוּבְּעָרָ-יְוָנָגָן, וּוּלְכָבָעָר
זַיְעָן אַרְוִיְּפָנְגָּעָרְבָּעָטָ בְּלָוִיָּ דָוְרָכָן נְדוֹן, האט דִי מַאְמָעָ גַּעַפְּאַדְרָעָטָ פֿון יִצְחָקָן,
אָזָן עַר זַיְעָן נִשְׁתָּמָעָן שְׁלָאָגָן אַיְזָן דָעַר הַיּוֹם. בָּאָמָת, בָּחִצִּי הַלִּיהְ הַאֲט
אָוְנְדוּזָן אַלְעָמָעָן, אַנְהִיְבָּנְדִּיךְ פְּוֹנְעָם טָאָטָן אָזָן עַנְדִּיקְנִדְקָשָׁ מִירָן, אַרְמָעָ-

צפורה קאצענעלטס אונאקסומאו

טירט און אלע געפֿרט און דער פָּאלְיצִי. אוֹך געדענע נאָך ווי הײַנט די
פרײַלְעַכְעַ פָּאָר מֵיר עַרְשְׁטָעַ תפִּיסְהַ-נְאָכְטַּת. אוֹיך האָב פָּאָר אלעמען גע-
טָאנְצָט, בְּשָׁעַת די אַרְעַסְטִירַטַּעַ האָב גַּזְוְנוּנָעַ רַעֲוָאָלְצִיאָנְעַדְעַ אָוּן יַדְישַׁע
פָּאָלְקְסְ-לִידְעַרַע. חֹווּ דָעַם האָב אוֹיך זַיְד זַיְעַר גּוֹט פָּאָרוֹוִילַט, שְׁמַעְרַנְדִּיס
עַטְלְעַכְעַ אַרְעַסְטִירַטַּע צָו שְׁלַאְפָּן אָוִיפַּ „בָּאָרְגַּן“, דֶּה זַיְצְדִּיקְעַדְהִיט. אוֹיך
הָאָב זַיְ אַרְיוֹנְגַּעַבְּרוֹמַט אָוּן אַוְיַר ווי אַחְוָרָל. אָוּן מִינֵּין סִינְדְּעַרְיִישַׁן אַיְוָנַ-
פָּאָל אָיוּ זַיְ אַוְיַסְגַּעַטְמַעַן, אָוּן אוֹיך לְאָך זַיְד אָוּסְ פָּוֹנְעַם צָאָר, פָּוּן אלע פָּאָ-
נְיַעַם, אָוּן אוֹיך מַאֲך נאָך אָזְוַיְיַ קָוְנְצִיךְ דָעַם „פָּאָנִיעַ חַוְּרַ...“

צוֹנִישׁן דָּעָהָלֶזְעַיּ אָזְ קָונְסֶט

ישראל האט זיך באחאלטן פארן אויג פון דער "אבראאנע" אינעם זיך בערטטען ארטט פון לאדוש, אין הויז פון אונדווער מהותן — ר' אליהו חיים מיזוז. אלס רענירונגס-דראכטינער האט ער בי זיינע גראיסע מעלהות פון א חכם און בעל טוביה געוועגען דעם גאנצן צוטרי און איינפלום ביים גור בערטנאטאר. בייזויליע מענטשן פלאגנ נישט קענען צוקון, ווי ער חברט זיך מיט דער רענירונגס-מאכט און ווערטט פון זוי געאכטעת. מען האט צום ביישפיל איבערגעדריות דעם פעלאי זאנדריך, און ער האט געהיסן ארעסטירן אלע יידן, ואס טראגן נישט קיין ציצית. עס האט זיך אפלו פארשטייט דער קלאנן, און כרי באפלייט צו ווערטן פונעם חד מצד פא-לייצי, און מאיז א רעוואָלוציאַנער, א "בעזבֿאַזְשִׁינָּק", איז בלויו גענונג צו ווייזן, און סאייז שקר וכזוב מיט די ציצית. עס האבן קודם-כל אלע פארטוי-מענטשן, וועלכע זענן געאנגען צו געבערלעכע ארבעטן, אַנְגַּעַטְנִי ציצית. הרב מיזעם טעטיקיות במשך פון צענדייקער יארן: זיין מסורת-נפשליקע טעטיקיות בעת דער מגפה פון צאַלער-עפֿידער-עמַע, זיין ווירדיקע האַלטונג און באשיזונג פון באמת אומשולדיקע בעת דער רע-וואָלוצי, זיין אלטראיסטיישער באַראָקטער פון א מענטשן, וועלכער האט געפענט אין איז ריבער קהילה, ווי לאדוש מאכן פלאָסאלע געלטער און איז נפטר געווואָרן ווי א געבעבדיקער אַרְיִמְאָן, אַבְּעָרְגָּעָלְאָזְטָן זיין משפחה אין דלאות, האט אים נאָכוּן טויט באַשאָפָן דעם רום פון א צדיק, בי וועלכטן סבר, און קיון שום מצחה, לוייט זיין צוואָה, פלאגן תמיד ברענען צענדיי.

שער ליבטעלעך פון מתפללים, צעבראכגענע נשומות פלעןן כומען עבעם אויס-
בעטן דורך זיין פארטיטולונג בי דעם גוטן רבונו של עולם...
יצחק אליען האט נישט געוואלט אוושטעלען אויה א מסיהה דעם רב,
וועלכון פראוואאסטאטארן האבן געוכט מיט עפעם צו פארשוווארטן אין די
אויגן פון נובערגנאטאטאר און פאליצייד-שעפֿ און על כל צרה שלא תבוא האט
ער שנעל „געמאכט פים“ קיין ווארשע.

אין דער פויילישער הויפטשטאט האט געהערשת נאך אין אונסטלעכערע
שטיומונג און די רעווואלוציאנער באוועונג, סי די סאציאליסטיישע, סי
די פאטראיטישע, האט געארבעט, „אויף טיש און אויף בענק“ — סי אויף
די „בירזשעט“, סי קאנספיראטיוו אין די ווינגעגען און אונטערעדרישע
באהעלטונגין, וועלכע פלעןן נישט פעלן אין דעם אמאליקן ווארשע.

יצחק האט געווונט בי אונדזער מומען ביענען. און ווידער אין ער
אריינגעפהילן „דען לוייב אין מיל ארין...“ די מאמע פלענט וועלן אים
אפהיתן פון א סכנה און תמיד אריינישקן אין א ניער סכנה. דאס אין
געווען צולייב אונדזער פוזין יצחק טאבענשן, וועלכון די מומע האט נישט
געקענט אינחהאלטן נישט צו ניין אין די דרכים פון זיין גרויסן פאטער
משה, דעם פרוייהיטס-קעמעפר. זויינדריך דעמאלאט א סטודענט, האט ער
אלס פועל-ציונייסטיישער מוער אקטואירט זוייר טיכטיק און פלענט אפט-
מאל זיין און פאואיאת-הטפהה, דעם טרייעריך-באריםטען ווארשעווער
ענוימ-בנין פאר פאליטישע ארטיטרטע.

יצחק האט זיך זעיר צונגענדן צום קזין טאבענשן, ראשית צולייב
זיין פערזונעלכע מעלות, שנית צולייב זיין באלארנסקייט און איבערגע-
גבנקייט פאר די אידעאלאן פון פרוייהיט. די ביידע יצחק זענען געוען
זוייר צונגענדן צו זיך און פלען זיך כמעט נישט שיידן, סיידן וווען יע-
גער פלענט זיין און „חר גdia“.

דעמאלאט פלענט יצחק פארברענגען צוישן: דער שרייבור-משפחה,
וועלכע האט אין ווארשע געהאט איר הויפט עצנמער. דאס הארץ
פון ליטעראיישן ווארשע איז געוען דאס הוין פון פרצן. פרץ האט זעיר
לייב באקומו אונדזער יצחקן פאר זיין טאלאנט, וועלכע הראט זיך גע-
האט שווין אroiיסגעוויז און נאך מער פאר זיין שפֿורולדיךער פרויילעכּי

קייט, וויזקייט, פאָר זַיִן טַאנְצֵן אָוֹן זַוְנְגָעַן. „יזַחְקֵל”, ווי פרץ פֶּלְעָגַט אַיִם מִיטַּעַטְלָעַכְקִוִּיט רַזְפָּן, אַיִם דַּעַמְּאַלְט גַּעַוּעַן אַ-19-20 יַאֲרִיקָּר שַׁוִּיְּנָר בְּחָוָל, מִיטַּן אוֹיְסָעָן פָּוּן פּוֹשְׁקִינְגָּן, וּוּלְכָן פְּרִזְחָט אַזְוִי פְּאַרְעָט. עַר אַיִן גַּעַוְאָרָן דַּעַר לְבִילְינְגָן פָּוּן דַּעַר גַּאנְצָעָר לְוּטְעָרָרְישָׁעָר מְשֻׁפְּהָה, פָּוּן וּוּלְכָר דַּעַר רְבִי אָוֹן דַּעַר טַאטָע אַיִן גַּעַוּעַן דַּעַר „אַרְיִ שְׁבַחְבּוֹרָא”, דַּעַר קַיְיבָּ פָּוּן דַּעַר חַבְרָה — יַזְחֵק לְיִבוֹשָׁ פָּרֶץ. בַּיִּ אַיִם אַיִם שְׁטוּבָ פֶּלְעָגַט יַזְחֵק זַיךְ פְּילָן, ווי אַ פִּישָׁ אַיִן וּוּסְפָּר.

פָּוּן וּוּרָרְשָׁע שְׁטָאַפְּט אַוִּיךְ יַזְחֵק פְּרִיְּנְטְשָׁאַפְּט מִיטַּן שְׁטְרָעְנְגָּסְטָן אָוֹן דַּעַר יַדְוִשְׁעָר לְוּטְעָרְתָּרְשָׁעָר, דָּוד פְּרוֹשָׁמָן, דָּארָט אַיִן עַד שְׁטָאַרְקָ צָוְגְּבָוְנְדָן גַּעַוְאָרָן אָוֹן אַנְגָּעָהָאַלְטָן דַּי אַינְטִימְסָטָע פְּרִיְּנְטְשָׁאַפְּט מִיטַּן וּלְכָן שְׁנִיאָר, מִיטַּן נְאַמְבָּרְגָּן אָוֹן אַנְדָּרָע.

בַּיִּ פְּרָצָן פֶּלְעָגַט מַעַן אַלְעַ נְעַכְתָּ פְּרָאַזְוּן חַזְוָת אָוֹן פְּאַרְבְּעָנְגָּעָן אַוִּמְ-פְּאַרְגָּעָלְלָעָכָע, לְיוּט יַצְחָסָ וּוּרְטָהָר, אַינְטְּדָעָסָאַנְטָע אַוְנוֹטָן. פָּוּן פְּרָצָן טָאַקָּעָה אַטְזָחָק אַיְבְּרָגְעָנוּמוֹעָן דַּי מַצְוָהָ פָּוּן שְׁבָתָ אַחִים, וּוּלְכָעָה עַר הַאַט אַיְבְּרָגְעָטָרָאָן אַוִּוָּה אַגָּר גַּעַנְגָּנְטָן בַּאֲדוֹן פָּוּן מִין מַאֲמָעָם הַכִּנְסָתָ אַוְרָחִים שְׁטוּבָ, פָּוּן וּוּלְכָר עַר הַאַט שְׁפָעָטָר בַּאֲשָׁאָפָּן דַּעַם לְוּטְעָרְאִירְשָׁן כּוֹלְטָוָר-צָעַנְטָרָר פָּוּן לְאַדוֹזָש.

תְּמִיד וּזְיַעַן יַזְחֵק פֶּלְעָגַט דָּרְצִיְּוָן וּוּעַן פְּרָצָן, פֶּלְעָגַט עַר דָּרְמָאָ-נָעַן דַּעַם שְׁטָאַרְקָסָטָן דַּרְשָׁם, פָּוּן וּזְיַעַן עַרְשָׁטָן יוּגְנְטָלְעָכָן בָּאוֹזָה, נַאֲדָז וּזְיַעַן אַנְטָלְיוֹפָן פָּוּן לְאַדוֹזָשָׁ פָּוּן זַוְכָּרָן אַרְעָסָט. אַגְּנִיסְטָמְטָעָטָר פֶּלְעָגַט עַר דָּרְצִיְּוָן פְּרָעָצָם צָאַלְרִיבְּכָע וּוֹצָן, פֶּלְעָגַט זַוְנְגָּעָן אָוֹן טַאנְצֵן זַיְינָעָ חַסִּידִיָּ-שָׁעָה אַפְּקָלְעָם אָוֹן פְּאַלְקָסְטְּלִידְעָר.

זַיְינָע עַרְשָׁטָר בָּאוֹזָה אַיִן וּוּרָשָׁע אַיִן גַּעַוּעַן פְּאַרְבָּנוֹדוֹן מִיטַּן שְׁרָעָסָ פָּוּן טַאטָמָאָמָע, וּוּלְכָעָה הַאֲבָן גַּעַהְרָטָ פָּוּן דַּי אַפְּטָע אַרְעָסָטָן צַוְוִישָׁן דַּי שְׁרִיְּוּבָרָם, סְפָעְצִיְּעָלָ נַאֲדָרָ פְּרָצָעָם אַרְעָסָטָ, וּוּלְכָרָה הַאַט וִיךְ פְּאַרְצִיְּוָן אַוִּוָּה עַטְלָעָכָע חֲרִשִּׁים. דַּי עַלְטָעָרָן הַאֲבָן שְׁוִין גַּעַוְאָלָט אַיִם לְיִבְּרָשָׁתָ הַאֲבָן אָוֹזָה, אָזָוָן עַרְגָּסָטָן פָּאָל, וּוּעַן עַר וּוּעַט אַיְינְגָּעָזָעָט וּוּרָן, זַאֲלָמָעָן כָּאַטָּש קָעָנָעָן אַיִם זַעַן בָּעַת דַּי בָּאוֹזָן אַיִן לְאַדוֹשָׁרָה תְּפִיסָּה, אַבָּעָר נִישְׁטָמָ אַיִן וּוּרָשָׁעוּוּרָ פָּאָוִיאָק. מַעַן הַאַט אַיִם אַוְיְפָגְעָפָאַדְעָרָט, אָזָוָן עַר זַאֲלָ צִוְּרָיָק קָוּמָעָן, אַבָּעָר אַזְעַרְפָּאָלָג.

ニישט קענענדיק אים באזוען מיט קיין שרופטלעכע ווענדונגען (טא-טע-מאמע האבן נישט געקענט מכמה סיבות פארלאון די שטאט), האט מען זיך געוונדט צו א באקאנטער, פרילין מוסיא יוזעפאָויטש, וועלכע האט געהאט אויף אים און איינפלום. מוסיא איז געווען אן עלטערע מירל, וועלכע איז פארזעסן געווארן צוליב איר איינגענער שוֹלֵד, צוליב איבער-גטריבענער איבערקלוייבערישקייט. מען פלענט זי דערפֿאָר איז רופֿן, "ראֶזֶבָּאָרֶטְשִׁוּאָיָאָ נְיֻוּוּיְסְטָאָ". פונקט ווי איר גאנצע משפחה, איז זי געווען אַ חַמָּה, מיט אַ טִּפְּן שְׁבֵל פּוֹן אַ שְׂאָרְפּּעָר בְּאַבְּאַכְּטָרִין.

די משפחה יוזעפאָויטש איז געווען ווייער אן אינטערעסאנט. אלע שריבערם, וועלכע פלען קומען קיין לְאַדּוֹשׁ, פְּלַעַן זי גָּרְעָן בָּאַזּוּבָּן: שלום אש, זלמן שניאור, יעקב כהן, בערכאָויטש אַ"א.

מען פלענט בי אונדז זיך סודען, איז יצחק וואָלט געווען זיך מיט איר פָּאַרְכּוֹנְדָּן. די מניעה אַבער האט ווַיְדַעַר גַּשְׁטַעַט אַין אַיר. זי האט מורה געהאט תחונה צו האבן מיט אַבער מיט אַ צען יאָר יונגער פּוֹן אַיר. אַיך האב געהרט ווי יצחק האט אַמְּאָל גַּזְאָגָט צו דער מאמען: בְּהַאֲבָּבָּ מָוִיסָּאָן לִיב פָּאָר אַיר חַמָּה! אַ שָּׁאָר, ווֹאָס זי האט מיך פָּאָר אַ יְנַגְּלָה! בְּקָעָן דָּאָדָּ מִיטְאָמָּאָל נִישְׁט וּוֹעָרָן אַ מאַנְסְּפָּאָרְשָׁוִין..."

נאָד זיין צוֹרִיקְוּמָעָן פּוֹן וּוְאַרְשָׁע, אָונְטַעַר דָּעַר הַשְּׁפָעָה פּוֹן דָּאָרְטִיקְן בְּרוֹיזְנְדִּיקְן גַּיְסְטָ פּוֹן דָּעַר יְוָנָגָט, אַיז יְצָחָק גַּעֲוָאָרָן גַּעֲנָדָרָט אַין זיין באַצְיוֹנוֹגָן צו די עַלְטָעָרָן. צו דָּעַר אַיבְּרָאַרְאָשָׁוָגָן פּוֹן דָּעַר מָאָמָעָן האט ער אַגְּנָעָהוּבָּן אַרְוִיסְצָוָזָאָן רַעֲוָוָאַלְזִיכְיָאַנְעָרָעָ גַּעֲדָאָנָקָעָן בָּוהַ הַלְשָׁוֹן: "אַין אַזְּעַלְכָּעָ הַיִּסְטָאַרְיָשָׁע מָאָמָעָנָטָן אַנְעָרָעָן אַיך נִישְׁט בְּלוֹיזָ אַיזָּ מָאָמָעָן. מעָגָן זי זיין אַפְּלִיכָּו מִין אַיְגָעָנָע. פָּאָר מִיר וּוֹעָנָן אלע מָאָמָעָס גְּלִיכָּן. די זיין קָעָנָן נִישְׁט טְרָאָכָטָן בְּלוֹיזָ וּוֹעָן זְיוּעָרָעָ מָאָמָעָס, אַבער דָּרְפָּאָר דָּרְפָּאָן אלע מָאָמָעָס זָאָגָן פָּאָר די זיין פּוֹן דָּעַר גַּאנְצָעָר וּוְעַלְטָ..."

אונְדוֹזָעָר פְּיִינְפִּילְנְדִּיקְעָ מָאָמָעָ האט נִישְׁט גַּעֲהָאט קַיְן כֹּה צו פָּאָר-פִּירָן מיט אַים אַ ווַיְכוֹחָ אַיז זיך שְׁטָאָרָק צְעוּוֹיָנָט, ווֹאָס עַס האט אויף יְצָחָק גַּעֲוָוִירְקָט אַפְּשָׁר נָאָר אַיבְּרָצְיוֹנְגְּנְדִּיקְעָר, ווי וּוְעַלְכָּבָּעָם ס'אַיזָּ וּוְאַרטָּ. ער אַיז אַ צְעַמְּשָׁטָעָר אַרְזָים פּוֹן שְׁטוֹבָן. די מָאָמָעָ האט אַבער אַיר גַּאנְצָן ווּוִיטִיק אַוִּיסְגָּעְלִיּוֹגָט פָּאָר מָוִיסָּאָן. נָאָד עַטְלָעָכָעָ טָעַג האט זי אַים הַפְּנִים

באווירקט אויף צו ענדערן זיין שטעלונגן צו דער מאמען, וועלכע ער האט געווילט פאראוואנדלען אין און אביעקט פון א רעוואַלּוֹצִיאָנוּרער שיטה. דורך די אלע באקטן וויל איד אַרְיוֹסְבָּרְעָנְדָּן, אָז אָנוֹדוֹרְעָעָלְטָעָר אָזָן סְפָּעֵצְיָעָלְדִּי מַאֲמָעָהָט נַעֲחָתָט קָעְגָּנְגָּעְוִירְקָטָט, אָז יַצְחָק זָאָל וּוּרָעָן אָזָן אַקְטִיוּרְפָּאַלְּטִיקָעָר, אָזָן אָזָוִי וּוּרְאַזְיָזָן זָוִינָעָן יָוָנְטָלְעָכָעָר יָאָרָן אָפָּגָעָהָאַלְמָן גַּעַוּוֹאָרָן דָּעַרְפָּוֹן, אָזָן עַרְשָׁוִין בְּמִילָּא אָזָוִי גַּעַבְּלִיבָּן זָיָן גַּאנְצָן לְעָבָן. עַרְשָׁעַגְּטָן זָאָגָן: „אָזָן אַפְּרָטִיוּרְפָּוֹן וּוּאַקְסָטָן, וּוּי אַפְּלָאנְגָּעָן, פָּוֹן קָלִינוֹוִיזָן אָוִיס, מִיטּוֹאָקָסָן אָזָן שְׁפָעַטָּר וּאַיבָּעָרוּוֹאָקָסָן, כְּדִי צָו וּוּרָעָן אַפְּרָטִיוּפִירָר...“

פָּאַרְשְׁטִיטִיט זָיךְ, אָז יַצְחָק, אָלָס עַרְרָאִיה, אָלָס אַיְינָרָר, וּוּלְכָעָר האט באַטש אָוְמְדִירָעָט מִיטְנָעָמָכָט דִּי גַּאנְצָע רַעַוְאַלּוֹצִיעַ, אָזָן בָּלְבָן וּנְפָשָׁגָעָן דָּוְרְכְּגַעְדְּרוֹנְגָּעָן מִיטִּדִּי אַיְדָעָאָלָן, סְפָּעֵצְיָעָלְדִּי פָּוֹן יַדְיִישָׁעָר רַעַוְאַלּוֹצִיעַ, אָזָן זָוִונָעָם צִיוֹנִיסְטִישָׁן סְאַצְיָאַלְיָוָם. דָּאָךְ, אָזָן זָיָן גַּיְסְטִיקָן גַּערְאַנְגָּל צְוּוֹשָׁן רַעַוְאַלּוֹצִיעַ אָזָן קָוְנָסָטָהָט בֵּי אִים גַּעַזְגָּטָן נִישָׁטָהָט דִּי עַנְגָּעָן אָזָן אַפְּלָוְן צִילְבָּאָוּסְטוֹזִינְקָעָפָּאַרְטִיאַיְשִׁקְיָוָט, נִיעָרָת דָּאָס גַּאנְצָע אַיְנְטָעַנְדָּאָלָעָי יַדְיִישָׁעָפָּאַלְקָסָטָלְעָבָן...“

אסתר-סלואווע...

אין דעם דאויין שטוריישן רעוואַלְזַיָּאנעַרְן פעהיאָר איז יצחָק געוווען אַ יונָג בְּחוֹרֶל, נָאָר פָּאָרָן מִילְּיטָר-דִּינְסָט, אֲבָעָר עַר האָט אַוְיסָנָעָ-זָעָן אַ סָּרָ עַרְנְסָטָעָר וְוי זָיָן עַלְטָעָר. יַצְחָק, נִישְׁתְּ קָוְנְדִּישְׂ אַוְיָה זָיָן יַונָּגָן עַלְטָעָר, האָט שָׁוֵין גַּהְאָט אַ שָּׁמָ אַיְן דָּר לִיטְעַרְאַרְשָׁעָר וּוּלְטָ אַזָּן גַּעַ-וּזָעָן שְׂטָאָרָק פָּאָפּוֹלָעָר אַיְן גַּעַולְשָׁאַפְּטָלָעָכְן קָרְיוּזָן. צָוְלִיב זָיָן לְסָטִיקָן טַעַמְפָעָרָאָמָעָנָט אַיְזָע גַּעַוְועָן אַנְגְּנוּמוּמָעָן נִישְׁתְּ נָאָר צָוְוִישָׂן מַעְנָעָר, נָאָר אוּיךְ פְּרוּעָן, בַּיְיָ וּוּלְכָעָר פְּלָעָנָט הַאָבָן אַ גְּרוּיסָן דְּרַעְפָּלָגָן. אַיְן יַעַנְעָ צִוְוִיטָן פְּלָעָנָט מָעָן אַגְּנְטָרָפָן אוּיךְ אַוְיָה אַ סָּרָ זַיְעַד אַגְּנְטָרָעָסָטָנָט טִיפָּ-זָיְנְיָעָס אַזָּן קָעַמְפָעָרִישָׁע, רֻעוּאַלְזַיָּאנָעָרָפָרְיוּזָן-גַּעַטְמָטָלָטָן. עַר פְּלָעָנָט אֲבָעָר פְּוֹנְקָט וּוּי בַּיְיָ מַעְנָעָר אוּיךְ בַּיְיָ פְּרוּעָן דְּרַעְזָעָן דָּעָם קָרוּמָעָן שְׁפִינְגָּן, דַּי "קָאַרְיוֹטָאָטוֹן". פְּלָעָנָט עַר טְרָעָפָן אַ מִיְּדָל, אַ "בְּלוּזָן שְׁטוּמָה" וּוּי הַיְיָנָעָ פְּלָעָנָט עַם בָּאַצְיָוָבָעָנָעָן, אַ פָּאָסְיָוָעָ צָוְאַלְזָיָן אַלְעָמָעָן, צָוְאַלְעָ גַּעַ-שָׁעָנָיָשָׂן פָּוָן דָּעָר סְבִיבָה, פְּלָעָנָט עַר זַיְקָבָאָמִינָעָן אַרְוִיסָנָעָמָעָן וּזָיָן אַיר גַּלְיוּבָנִילְטָוִיקִיָּט. טָאָמָעָר אֲבָעָר פְּלָעָנָט עַר אַגְּנְטָרָפָן אַוְיָה אַ צָּוְעַרְנָסָטָעָר מִיְּדָל, אַיְבָּרָגָעָנוּמָעָן אַיְנָגָאנָצָן אַזָּן בְּלוּזָן מִיטָּמָאָרָקָסִיםָּם, פְּלָעָנָט עַר זַיְקָבָאָמִינָעָן זַיְאַבְּרָצָזִיָּגָן, אַזָּן זַיְאַל קָאָרָל מַאָרָקָס-בִּילְד אַוּעָקָלְיָוָן אַוְיָה אַ בָּאָמָעָן זַיְאַבְּרָצָזִיָּגָן, זַיְאַל אַיְם קָעַנְעָן פָּאָרְשָׁטִיָּן...

זָיָן עַרְשָׁטָעָ, עַרְנָסָטָעָ לִיבָּעָ אַיְזָע גַּעַוְועָן אַ יַּונָּג צָאָרָט מִיְּדָל, מִיטָּן נָאָמָעָן אַסְתָּרִיסְלָאוּיעָ. וּזָעָן יַצְחָק האָט זָיָן דָּאָס עַרְשָׁטָעָ מָאָל גַּעְפָּרָעָנָט, וּזָעָן

ז' הוייסט, האט ז' שטיל געזאנט — אסתה... יצחק האט מיט און איינט טינקטווער שרעק איז זיין קוֹל שנעל נאכגענערענט: „וואָס? וואָס? ס'איין נישט מעגלאָע... ניווּן, נישט מעגלאָע? אסתה?!...“ ז' האט אויה אט אויפֿ געהויבן אַ פָּאָרוֹוֹנוֹנְדָּרְטָּרְטָּע אָוִינְן אָוּן דערזענְדָּרְקָּס אָוּן זײַן בְּלִיס אַ שְׁרָעָק, האט ז' ווי געזוכט זיך צוֹ פָּאָרְעָנְטְּפָּרְעָן: „איידָר דָּכְטָּזָה, אָז אָסְתָּה אִיז אַ צָּוּ פְּשָׁוֹטָרָן נְאָמְעָן? נָו, מָאָ זְוִיתָ וְשָׁעָ וְוִיסָּן, אָז מְעֵן האט אִים פָּאָרְבָּנְדָּן מִיט אַ צְׂוִיּוֹתָן גּוֹיָיִשָּׁן, סְלָאוֹוָא אָוּן ס'איין מִיר אוַוְסְגָּעָקוֹד-מְעֵן צָוּ פָּאָרְבָּנְדָּן צְׂוּיָּוָו וּוּלְטָן, אַ יְדִישָׁע אָוּן גּוֹיָיִשָּׁע. אַיר הַיָּס אָסְתָּה-סְלָאוֹוּ.“

ITCHAK HATZ ZIK ANGENAKHAFTE AUN AIR ZOOYITN NAMUN SLEAOVO. UR HATZ MITE A MAIDNER L'UBEDDIKIMT ANGENHOBIVEN AOISCHOFIRON DUM GUDANKE UNEN ANTEMURANGAZIANGLIN BAARAKTEMUR FOON DI NAMUN BELL AOON BI YIDON BFERET. — HAYIST SHOON BESHER SLEAOVO, SLEAOVO ALIYIN! DRER DAZIKUR HAYINTZ CU TANG NISHET HAYIMSHUR NAMUN WOUT NAER MITE DRER CHIYT WOUREN A YIDI-SHUR AUN A NROYISHER YIDI-SHUR NAMUN DURACZO!...“ ASTHER-SLEAOVO HATZ, MITE A KIOM MEILKBAREN SHMIBEULU NUNTEMUR: „GNOT, ZAL ZOIIN BELZOON... SLEAO-VO... AOIB AYID NUPPELM AZOYO!...“ DI SHOINU FOON SLEAOVO, MOSIA WOUPFA-VOOTSH, HATZ BIYUNGUVOVIM DUM DAZIKUN GUSHFERUD. NAER AYIDUR SLEAOVO AUN SHUMUN CU FAIRON CU ZOI, HATZ ZI SHOON GEHAZET NURURIMT MITE DRER. MAMUN WOUREN DRER WONDURBAARER KZOINU, WOULCU WOUT YIZKHON BASHTEMIMT GUFPELU, ZOLIB DI MEULOT, WOULCU ZIK FAREMANET. ZI HATZ ZIK NLYIR ARUYUNTRAT, FAREROAS YITZAK WOYL ZIK NISHET DURMAMANUN AUN DUM NAMUN ASTHER AUN CU-NUAHLFEN, AUN FOON YUNUM TANG AUN, ZALUN ALU AIN SHTOB ZIK ROPEN NISHET ANC-DURESH WOI SLEAOVO.

DI MAMUA HATZ ZUYUD GEHALFTEN FOON MOSIAMS HEMMA. AUN DI MAMUA HATZ AIR ANFAPARTROIT AIR WONGETS, AUN ZI WOALTE NUWOALTE YIZKHON WOAMS SHNUELUR CHOTNA MOACEN, MCMAH WOICHTIKU TEMIMIM: ALLS FAPERHIERAATUR WOUT UR SHNUELUR BAFDRIOT WOUREN FOON MILIUTREFELICHT VEHSHNIOT, DI FROI WOUT AIM AFHAALTN FOON BAOZBN NUFPERLUBBU DUMANSTRAATZIM ADERER „SCKAAD-SUM“ MITE, „BIROZSUM“, WO WO DI SCBNOT NFSHOT LIYUERT FOON ALU ZOITN MITE

שאוזקישע קוילן אדרער תפיסה. יצחק לוייט איבעראל און "ביי איר צי' טערט דערווויל דער גוף מיט דער נשמה...".
אויז ארום איז נועוארן אויסגעטלאנגעוט א קאנספֿיראציע פון מיין מאמען מיט מוסיאן, בדי יצחן צו פארכנדן מיט סלאווען. אַ מאדרנעט כוח האט זי פארמאנט אין זיך, די דזוקע חכמה — מוסיא! צו שענען זיך אנטזאגן, צוליב צען יאר דיפערענץ אין עלטער, פון יצחן, וועלכן זיך האט אין הארצן ליב געהאט מיט אלע חזשים און פאראואנדלען זיך — אין א מאמען! אויף דעם איז בלוי פאייך אן אידעלע פרויען-נשמה. פון א געליבטער צו ווערן א מאמען.

זי פלעגט אינספֿירין און שאפן די סביבה פאר דעם יונגן שיינעם פאREL און פון וויטנס אבסערוירן און אנקוועלן פון זוי פונקט ווי א גע-תריע מוטער, לוייענעריך דערבי א בוך אדרער א צייטונג, בשעת יצחק פלענט געבעדיך עפעם דערציילן סלאווען, וועלכע פלעגט שווינגריך אים מיט אינטערעס אויסהערן. די מאמע אונדערע האט דורך מוסיאן געווסט פון זיער יעדן שריט און מיטן גרעטען אומגעולד האט זי דערווארט דעם מולדיקן טאג, ווען יצחק וועט קומען אנטזאגן די בשורה טוביה, איז ער האט באשלקסן מיט סלאווען חתונה צו האבן.
סלאווע איז געקומען צו איר מומען גראנייע יוועפֿאָויטש, איינצע-אַרדענען זיך איז לאָוש. זי האט יונגן פאראָרן אָרְעָעָלְטָרָן, פֿרְיָעָר דעם פאָטָעָר אוֹיָךְ מּוֹבָָרְקָלָאָזֶן אָזֶן אִין טַלְעָבָעָן יָאָרָאָרָום אוֹיָךְ אָיר יָוָנָגָעָן מְזָרָעָר אָזֶן פָּאָרְבְּלִיבְּן אַיז זי אַיְנוֹנָאָם מֵיט אַיְנוֹנָאָם מְזָרָעָר, וּוּלְכָן אָיר פָּעָעָט טַעֲרָאָן פְּרוֹזָשָׁאָנִי האט גַּעַנְמָעָן צו זיך אוֹיָךְ דערצייאָנג. סלאווע פְּלָעָנָט מֵיט אַגְּרָוָסָר בְּעַנְקָשָׁאָפְּט אוֹיָךְ אָיר פָּאָרְחָלְמָטָן פְּנִים תְּמִיד דערמאָעָן, אַז זי ווֹאָרט, בֵּין אָיר צען יָאָרְקָעָר בְּרוֹדָעָר וּוּעָט עַלְטָעָר וּוּרָן, וּוּעָט זי אַיָּךְ אַרְאָפְּבָּרְעָנָגָעָן צו זיך. זי פְּלָעָגָט וּוּגָן אָיר בְּרוֹדָעָר רָעָדָן מֵיט אַתְּלָהָבָות פָּוּן אַגְּטָרְיוּעָר מַאְמָעָן, גַּעַטְרָאָגָן זיך מֵיט זיַּן פָּאָטָאָגָרָאָפְּיָעָן אָוּן אַרְוָם אַיָּם גַּעַפְּרָעָמָט אַלְעָ אָירָעָ צָוְקָנְפְּטָפְּלָעָנָעָר.

סלאוועם פָּאָטָר, אַ העֲבָרְעָאָישָׁעָר לְעַרְעָר אָוּן זַיְעָר אַ טִּפְזְּוִינִיקָעָר מענטש, האט בעת זיַּן לְעַבְּן גַּעַלְוָמָט פָּוּן זיַּן גַּעַרְעָנָעָר בֵּית-יחידה צו מאָכָן אַ מאָדרעָנָע העֲבָרְעָאָישָׁעָר עֲרָרְיוֹן. זי האט טָאָסָעָ פְּלִינָק גַּע-

יצחק קאצענעלמאן

אין זייןע יוננט-ייארן

העדת א ליטערארישן העבר�ריאש און דערמיט האט זי נאך מער אויסגע-
גומוין אין די אוונן פון יצחקן, דעם אמתן חובב עברית.
אונדזערע טאגטעדמאט פֿלענַן שְׁיוֹן וּוּבְּן צֻוקְּנוֹפְּטַלְעַנְּעָר וּוּבְּן
יצחקן מיט פֿלאָוּן, וּוּלְכְּבָּעַ אִיז זַיְעַר לִיב גַּעוֹאוֹרָן, פֿשְׁוֹט „איינְגָעַ-
בָּקָן אִין הָאָרָצָן“. מען פֿלְגַּת אַנוֹוִיזָן, אָז דָּאָס אִיז אַ שְׁיוֹן, גַּעֲפָאַסְטָן,
גַּלְיָיךְ פֿאָרְפָּאַלְקָן, אָז זַיְעַר נָאָךְ דָּעַר חַתּוֹנָה עַפְעַנְּעָן אַ מָּאָדָעָרָנָעָן הָעָבָר-
רְעָאַישָׁע שְׁוֹלָע אָאַזְוָן.

סְּלָאוּעַ אִיז בָּאָמָת גַּעוֹוּן אַ נִּישְׁתָּוּ דָּרְכְּשָׁנִיטְלְעַבָּע שִׁיְנָהִיּוֹת. אָז אַיִ-
דָּלְיָינְעַ, מִיט אִיר גַּאנְצָעָר גַּעַשְׁטָאַלְטָן, אִיר הַוִּיכָּר דִּינְעָר הַאלְזָן מִיט
אַ קְּלִיּוֹנָם צָאָרָטָן פְּנִימְלָיָן, אַ הוֹיכָן שְׁטָעָרָן, מִיט דָּרְכְּוִיכְטִיקָּעָ גַּעֲוִיכְטָר
שְׁטוּרִיכָּן, מִיט אִירָעָ שְׁטָעָנְדִּיךְ אַרְאָפְגָּעָלְאָזְטָע אַוְינָן, וּוּלְכָעַ פֿלְעַנְּן פֿלוֹר
צִים אַ בְּלִיְשְׁטָשָׁע טָאָן מִיט אַ שְׁיוֹן פֿוֹן שְׁטָאָלָעָנָעָר אָזְן בָּאָמָת מָאָגְנָעָטָר
שְׁעָרָ קְרָאָפְטָם, פֿלְעַנְּטָן זַיְעַפְּנָטָן דָּעַם אַיְינְדָּרוֹק פֿוֹן עַפְעַט אַ מִיסְטָעָרִיעָזָר
גַּעַשְׁטָאַלְטָן. פָּאָר אַונְדוּרָגְנְצָעָר סְּבִיבָה אִיז גַּעוֹוּן בּוֹלְטָן, אָז זַיְעַט אַוְיָחָד
יַצְחָקָן גַּעַמְאָכָט אַ נָּאָךְ שְׁטָאָרָקָן רְוִישָׁם. זַיְעַגְּנָט אִים דָּרְמָאָנָעָן זַיְעַן עַרְ-
שְׁטָעָ אַסְתָּרָקָעָ פֿוֹנָעָם הַוִּיפְטָעָטָמָה, דִּי פְּרִיצְיָוִתָּקָ דָּרְכָן טּוֹיטָ פֿאָרְשָׁנִי.
טְעַנְּעָ קִינְדָּרִישָׁע לִיבָּעָן.

די נִיְעָ אַסְתָּרָ-סְּלָאוּעַ, אַדְעָר סְּלָאוּעַ, זַיְעַגְּנָט זַיְעַפְּנָט זַיְעַפְּנָט
וּוּנְטָשׁ שְׁוֹן שְׁטָעָנְדִּיךְ רְוּפָן, אִיז אַבָּעָר גַּעוֹוּן סִי מִיט אִיר אַוְיָסָעָן, סִי
מִיט אִיר נְשָׁמָה, עַפְעַט נִישְׁתָּוּ אַזְן וּלְמָתְהָדִיקָע. יַצְחָקָן פֿלְעַנְּטָן אַ פְּאָרוּוֹן
דָּעָטָר פָּאָר מּוֹסִיאָן זַיְעַגְּנָטָרְטוּעָן, אָז סְּלָאוּעַ אִיז עַפְעַט אַז אַוְיָסָנָאָמָּ
פֿוֹן פְּרוּוֹן, אַ לִיְּדָנְשָׁאָפְטָלָאָזְן מִיְּדָל.

זַיְעַגְּנָט גַּאנְצָע טְעַג פְּאָרְבָּרָעָנָעָן בִּיּוֹם לִיְּוָעָנָעָן פֿוֹן הַעֲבָרָעָיְשָׁר
אָזְן רְוִישָׁר לִיטָעָטָוָר, דָּעָרְבָּי אַפְטָמָאָל פֿוֹן וּוּסְנָשָׁאָפְטָלָעָן אַינְגָהָלָטָן.
סְּפֿלְעַנְּט זַיְעַר זַיְעַגְּנָצָזָעָן אִיז אַ שְׁמוּעָם.

אִיר עַרְשָׁטָעָר בְּרִוְיטָעָרָר גַּעַשְׁפָרָעָר מִיט יַצְחָקָן אִיז גַּעוֹוּן גַּעַוּוֹידָ-
מַעַט דָּעַם דָּעָרְשִׁוְינָעָן פֿוֹן זַיְעַן „עַמְדָׂדוֹי הָעָרָבָה“, מִיט אַ וּוּלְטַ-שְׁמָעָרִין-
טְעַמָּעָ, כָּאָרָאָקְטָעָרִיסְטָמָשׁ צַוְּעַנְעַ צִיְּתָן, אַבָּעָר מִיט אַ מָּאָדָעָנָעָם צַוְּגָב
פֿוֹן יְדִישָׁן צָעָה, צַוְּלִיבָה דָּעַר יְדִישָׁר הַיְּוּמָאָטָלָאָזִיסִיָּט. דָּאָס גַּעַשְׁפָרָעָר

האט זיך א ווענד געטן אויף ארץ וישראל צו די בילויים און ערשות הע-
ראאיישע פיאנערן אין קאמפ פאר א יודישער היימאט.
אין דעם דאיזקן אונונט האט סלאוועז זיך דאס ערשות, און דאס ליעז-
טע מאל, פארגעטס... זי האט אוועגענעליגט איר צארט קעפעלע אויף
יזחקס שטארקן אקסל...
אויפן צוויטן טאג, נאך אידיידער יצחק איז געקומען צו מוסיאן
דרציזין איר וועגן זיין גליים, איז שוין סלאוועז געווין די ערשות איר צו
מתודה זיין זיך, איז זי האט נעצטן פארבראכט מיט יצחן א שיינעם
אוונט... איר האט זיך אויסגעדוּט, איז איר טאטען ע"ה גלעת זי איז א
ויסן חלום... איז איר מאמע באדרקט איר שטערן מיט הייסע קושן... מוסיא
האט זי אונגעקופט: מיט א חידוש און געפרענט א תבלית-ישאללה... סלאוועז
האט אבער, זי איר איבערראשונג, גענטפערט, איז דערויל טראכט
זי נישט פון חתונה האבן, באטש יצחק געפערלט איר זיער שטארק... אובי
זי וועט יא אמאל באשליסן, וועט עס זיין בלויו מיט יצחן... זי וועט עס
אימ בעי א געלענגייט אליען זאנן און ער וועט זי באשטייטט פארשטיין...
ער איז דאך איז פינגעילנדיקער...

אזו זענען אריבער ערטלעכער הדשים, במשך פון וועלכע יצחק פלענט
שטיין פאר א נישט געליזער, סודותפולדער רעטעניש און מיט מוסיאן
זיך חקייהן, איז ער פארשטייט נישט סלאוועז... ביז... ביז ס'אייז אונגע-
קומען א טאג, א שרעקלעכער טאג: ס'אייז אונגעקומען אן אימהפוּלע ידיעת,
איז איר איניציך און הייס-געליבטער ברודערל איז אומגעקומען בעט א
שריפה!

די צארט בעט איז דורבן שטודעם גלייך אומגעוואָרטן געוואָרן איז
איר שואכער שורש האט הפנים זיך אינגעבראָבן. סלאווע איז דורך
דען יודעה שעור נישט גלייך אועעל... א הארכישלאָג-אטטאָקע האט זי
אוועגענעליגט איז בעט. זי האט אויפגעעהרט צו עסן און אריינגעפאָלן
איין א מעלאָנְבָּאַלִּיעַ. איר מומע גראניא, מוסיא, יצחק — קיינער האט זי
ニישט באָויזן צו באָרוֹאַיֵּן איז איר גרעניצְלָאַזְן אומעט. זי האט אַנְגָּעַ
הויבן צו דערן וועגן טויט, איז וואָס א טאג, אלען קאָטענָאַרְיָישָׁר, איז איצט
מוֹזֶזֶז זי שוין שטארבן. יצחק האט זיך פֿאָרְלִיּוֹגֶט, כדַי זי אַרְוִיסְצּוּבָּאָפֶן פָּוּ-

געם ניע פון דער מורה שחוורה: ער האט מיט איר לכתהילה גערעדט נאר פאַרוֹזִיכְטִיך, שפֿעטער גאנץ אָפָן אָון לְסֹוף אֲפִילּוּ שטערונג. סֶלְאוּוּ פְּלָעַנט אָבָער עַשְׁנוֹתְדִיך עַנְטְּפָרָעָן, אָז זֵי אָונָן נָאָר זֵי אַלְיוֹן האט דָאָס רַעַכְתּוּ צַו שָׁאָפָן אָוּן דַּעַצְּיָידִין וּוּעָנָן אִיר אַיְגָעָנָעָם גּוֹרָל, סִינְגְּרָעָר טָאָר נִישְׁתָּאָרִינְדּ מִישְׁן זִיךְ אִין אִיר לְעַבְנָן אָוּן אִין אִיר פַּאֲטָאָלָן בְּאַשְׁלוּם פָּוּן אוּוּקָגְיָין פָּוּן דָּעַר דָּאַזְּקָעָר וּוּלְטָ, וּוּלְבָעָ אַינְטְּרָעְפָּרְטָט זֵי נִישְׁמָט. אַיְנְמָלְאָל האט זֵי יְצָחָקְן מִיט טְרָעָן אִין דֵי אָוִינָן גְּנַבְעָטָן, אָז ער זָאָל מִשְׁפְּיָעָ זְיוּן אִירָעָ קְרוּבִּים, אָז זֵי זָאָלְן זֵי שְׁוִין מַעַרְנִישְׁתָּאָרִינְדּ אָוּן לְאָזָן רַוְאִיךְ שְׁטָמָרָבָן. סֶלְאוּוּס גּוֹזְנִמְ-צְוִישְׁתָּאָנָה, בֵּי אֹזָא פְּסִיכָּאָלְאָנוֹישָׁן אַיְנְשְׁטָאָל, האט זֵי דָעַרְוַוְוִילּ פַּאֲרָעְגָּעָרטּ וּוּאָס אַמְּאָגְ מַעְרְכָּבָאָרָעָרּ. אַקְאַנְסְּלִילְיָוּם פָּוּן דֵי וּוּכְטִיקְסְּטָעּ לְאַדְוּשָׁעָרּ דְּאָקְטוּירִים האט דָעַרְבָּי בֵּי אִיר פַּעַסְטְּגָּעְשְׁטָעְלָטּ טְוּבָרְקוּלְאָז אִין לְעַצְּטָן סְטָמָדִים. יְצָחָק אִין פָּוּן דָּעַר דָּאַזְּקָעָר יְדִיעָה גַּעַד וּוּאָרָן גְּפָעַרְלָעָךְ צְעַדְרָאָקָן. סֶלְאוּוּס מוּמָעָ האט זֵי פְּשָׁוֹט מִיט כּוֹחַ מִיטְגָּעָנוּמוּן אִין אָן אַוְיסְלָעְנְדִישָׁן קוּרָאָרטּ, קוּין מַעְרָאָן. דָאָרָט האט זֵי זָאָר פָּאַרְבָּעְסָעָרָט אִין בְּמִשְׁדָּפָן וּוּגְנָטָעָר בְּמַעַט גְּקָוּמָעָן צֵוּ זָאָר אָנוּ צְרוּקָנָעּ קוּמָעָן קוּין לְאַדוֹשָׁ. אָבָער בָּאָלָה, נָאָכוּ צְוִירָק קוּמָעָן, אָז זֵי וּוּידָעָרָפָרָאָנָק גּוֹעוֹאָרָן. זֵי פְּלָעַנט בְּעָטָן זֵי צֵוּ הַאֲלָטָן בְּיָוּם אַפְּעָנָעָם פְּעָנְסָטָעָר, וּוּיְלָ זֵי וּוּלְעָרָן האָרָן אָנוּ זָעָן, וּוּיְדֵי נָאָטוּר דָעַרְוָאָכָטּ צֻוּמָּעָן. אִיר לְאַנְגָּעָ אַפְּוּזָעָנָדּ הַיִּיטָּפּוּן נָאָךְ דָעַם פָּאַרְלָאָרָעָנָמּ... יְצָחָק אִין גְּעוּוֹן גְּלִיקָלָעָךְ פָּוּן פְּרִידִיהּ, וּוּאָס סֶלְאוּוּ אִין גּוֹעוֹאָרָן אָזָוִי נָאָעָנָטּ צֵוּ אִים, ער פְּלָעַנט בֵּי אִיר בְּעַטְפָּאַרְבָּעְנָגָעָן אַלְעָ זְיוּנָעָפְרִיוּ שְׁעָהָז אָוּן גְּנָנָעָ אָוּוֹנָטָן, בֵּי שְׁפָעַט בְּיָוּ נָאָכָטּ. בֵּי אָונְדוֹזָ אִין שְׁטוּבָ וּוּעָנָן אַלְעָ גְּעוּוֹן גְּלִיקָלָעָךְ מִיטּ יְצָחָקָס גְּלִוקָּ אָוּן גְּבָעָטָן גָּאָטָ, וּוּאָס שְׁנָעַלְעָרָ אַוְיסְצָוְהִילְן סֶלְאוּוּן פָּוּן אִיר שְׁוָאָכוּן צְוִישְׁתָּאָנָה. מַעַן האט גּוֹעוֹאָרָט אָזָוִי דֵי אַנְטְּמָעְנְדִיקָעָ זְוּמָעָ-וּוּאַקְאַצְּעָם, כְּדֵי יְצָחָק זָאָל פְּעָנָעָן מִיטּ אִיר מִיטְפָּאָרָן קוּין אַטְוּוֹאָצָקָ, וּוּיְלָ סֶלְאוּוּה האט אָפָן דָעַרְקָלָעָרטּ, אָז אָן אִיר חַתְּן וּוּעָטָ זֵי שְׁוִין מַעַרְנִישְׁטָ פָּאָרָן אָין עַרְגִּיאָ. זֵי האט זָאָר גְּעָנוֹג אַוְיסְגָּעְבָּעָנָקָטּ נָאָר אִים בְּמִשְׁדָּפָן דֵי פִּירָחָדִים אִין מַעְרָאָן...

אָבָער זֵי האט זָאָר גְּעָבָעָד נִישְׁתָּאָרָט דָעַם זְוּמָעָר אָוּן אִין אָ

צפורה קאצענעלטאוינאכומאוו

שראטען מאידאונג זענען אירע כוחות אויסגעגעגעגען. זי האט געהאלטן
יזחקם הענט בי איר מוייל, בעט ער האט איר געזונגען זיין באריםט
פאלאקסליד: "די זון פארגייט אין פלאמען..."

די זון פארגייט אין פלאמען,
די זון מען זעט זי קום,
אזווי פארגייט מיין האפעונונג,
אזווי פארגייט מיין טריום...

ערב איר שטארבן האט זי אים געזאנט אויה רוסיש: "וואט יא אָר
זשע נא פֿרִימְטָאַנִי..." דאס הייסט: "אט אָ, כְּבִין שׂוֹין צוֹגְעָקוּמָעַן צוֹם
ברענג..."

אלע בני בית און פריינט, וועלכע זענען וועזען אין צוויטן צימער,
דערווארטנידק מיט א קלעמעניש אין הארצן דעם אומפארטנידעלען,
ליוית די דאקטוירום, סלאוועס סוף, האבן זיך פלויצים דערשראָקן, נישט
הערנדיך מער יצחיקם זונגען. מהאט אויפגעטראלט די טיר און געפונגען
יצחיקן א פאראחלשטיין אויה סלאוועס טויטן בעט... זוינגע ערשותע, האלב
באוווסטזיעיקע וווערטער זענען געווען: "... זי... איזו ווידער געשטארבן!..."
ער האט דערביי געמיינט אסתהָן, או דורך א פֿאַטְאַלְעַד קאינסידען איז
אסתהָן פֿאַר אַים געשטארבן דאס צוויטע מאָל...

דער סַאַלְדָּאַט

נאכָן מײַפַּן טרויעַר נאָךְ סַלְאוּוֹעַן האַט מעַן זַי שַׁוִּין ווּידער, אַלְמַ בָּאָר-שְׂטָאָרְבָּעָנָעַ, גַּעֲרוֹפַּן אָסְתָּר, אוּוֹף יַצְחָקָס ווּונְטָשָׁ... אַזְּזַי פְּלָעַגְטַּה עַד זַי רַוְּפַּן... גַּעֲשַׁטְמָאָרְבָּן הַיּוֹסְטַּעַם עַם אַיְזַי אָסְטָר... צַוְּיַי טַוְּיַע אָסְתָּרָס האַבָּן זַיְךְ צַוְּאָמְעַנְגַּנְגָּסָן אַיְזַי סִימְבָּאָל פָּוֹן טַוְּיַטְמַ... וַיַּי אַיְזַי מַעֲנַטְשַׁ אַזְּזַי צַוְּאָמְעַנְגַּנְגָּסָן אַיְזַי אַיְזַי סִימְבָּאָל בַּיּוֹ אַיְזַי אַיְזַי דָּאָזְיַקְעַדְרַטְמַ... מַיְוַיְטַ... מַיְוַיְטַ עַטְלָעַכְעַ אַזְּזַי דָּרְיוֹיסְטַּקְיַאָרְשַׁעְטַר אַזְּזַי דָּרְעַר דָּאָזְיַקְעַדְרַטְמַ שְׁרַעַקְנָסְ-סִימְבָּאָל בַּיּוֹ אַיְזַי אַיְזַי נַעֲמַנְדִּירְטַמְּ... גַּרְיַאְפַּ... עַר פְּלָעַגְטַּה דָּעַם קָאַלְעַסְטִיְוּוּ פָּעַרְכָּאַנְיִפְּצִירַן אַיְזַי אַיְזַי צַיְעַ, נַעֲנַטְעַ... נַעֲמַעַן...).

נאָךְ סַלְאוּוֹעַם טַוְיַט האַט יַצְחָק אַלְאַנְגַּע צַיְוַט נִישְׁתַּגְעַט גַּעֲשִׁיבָן. בְּלוֹיזַי דָּרְעַר בְּאַגְּאַבְּטַעַר גַּרְוִיסְעַר דִּיכְטַעַר יַעֲקָב כְּהָן, אַיְזַי גַּוְנְגְּדִיחְבָּר, האַט סַלְאוּוֹעַן גַּעֲוִידְמַעַט זַיְעַר אַהֲרֹצִיךְ העַבְרָעָאַישְׁ לִיד, אַנְגַּ: „אַנְגַּרְתִּי נַעֲרָה!“ פָּוֹן יַצְחָקָס גַּעֲדַרְקַטְן גַּיְסְטִיקַן צַוְּשָׁטָאַנְדְּרַ האַט אַיְם אַרְוִיסְגַּעַנוּמוּעַן דַּי אַנְגְּעַקְומַעַנְעַ צַיְוַט פָּוֹן דָּעַרְפְּלוֹן זַיְוַן מַילְטַעַר פְּלָכְבַּט. עַר האַט זַיְךְ גַּעַדְ דָּאַרְפְּטַעַר צַוְּשָׁטָאַלְעַן צַוְּ דָּרְעַר „פְּרִוְּזְוּוּ-קָאַמִּיסְיַע“. אַיְזַי דַּי דָּעַמְאַלְסְטְּרִיךְיַע יַאֲרַן אַיְזַי מַילְיַעַטְרַ-פְּלִיכְטַמְעַן גַּעֲוַעַן בַּיּוֹן דָּרְעַר עַרְסְטַעַר צַוְּאָנְגַּ, כְּמַעַט וַיַּי אַזְּ אַוְמְגַלְיַק, סַי אַיְזַי דַּי אַוְיַגְן פָּוֹן דַּי עַלְטַעַרְן, סַי בַּיּוֹ דַּי רַעֲרוּטַן גַּופָּא, וּוּלְכְבַּעַ פְּלָעַגְטַּן זַוְּנַן אַלְעַעַגְלָעַ אַזְּ אַוּמְלָעַגְלָעַ דְּרַכְיַמְ, בְּדַי אַיְזַי צְדְרִיְעַן זַיְךְ פָּוֹן דָּעַם דָּאַזְיַקְן אַנְשִׁיקְעַנְיַש. בַּיּוֹ אַונְדוֹן אַיְזַי שְׁטוֹב אַיְזַי מַעַן גַּעֲנַגְגַּעַן אַזְּ אַקְאַפְּ פָּוֹן דַּי דָּאנְגוֹתָן: „וּוְעַט מַעַן יַצְחָקָן חַלְילָה גַּעֲמַעַן? דָּרְיַי יַאֲרַ דִּינְגַּעַן דַּי פָּאַנְגְּרָאַמְשְׁטִישְׁוּקַעַט...“

טַיְהָאַט אַנְגְּעַחוֹבָן צַוְּ לְוֹפְּן צַוְּ ווּינְקְלַ-אַדְוּוֹאַקְאָטַן, מַאֲכָעָרָם, שַׁתְּרַ-

לנים. פֿרְבוּרֶט צו געפֿינען אַימִיצָן, כְּדֵי אַיִם צו פֿאַרְשְׁרוּבָן יַיְנְגָעָר, עַל-טֻעָר, אוֹיףּ אַפְּרָעָמְדוֹן נַאֲמָעָן, אַלְסָם אַבְּנִיחֵידָר פָּוֹן אַקְּינְדְּעָרְלָאוֹן, מַאֲכָן אַיִם אַקְּלִיְנָעָם מָוֹם, אַפְּצָעָרָן אַיִם מִוְּטָא סְפַּעַצְיָעָלָר דַּוְעָטָע, כְּדֵי עַר זָאָל זָיךְ צְוִישְׁטָעָלָן צו דַּעַר מַיְלִיטָעָר-קָאַמִּיסָּע אַוְהָ גַּעֲפְּסָלָט צו וּעוֹרָן אָאָוֹ.

אַבְּבָעָר יַצְחַק הַאֲטָט צו אַלְעָמָעָנָם אַנְטְּוִישָׁוֹנָג נִישְׁתָּחָבָט פָּוֹן דַּי אַלְעָ קָונְצָן אָזָן נָאָר גַּעַוְאָלָט גַּנְיָנָעָן אַיִן מַיְלִיטָעָר... נָאָךְ סְלָאוּעָם טַוִּיט אָזָן עַר גַּעַוְאָרָן אַזְוִי נִידְרָגְנְעָשָׂאָגָן, אַזְוִי עַר הַאֲטָט נָאָר גַּעַוְכָּט אָזָן אַוְפָּן, וּוּי אַזְוִי צו אַנְטְּלִיְוָפָּן אַרְאוּקָן אָזָן בַּאֲקָוּעָמָעָן לְעָבָן. דָּעָרְבִּי אַיִן זָיוָן סְלָאוּעָם אַמְּאַלְיָקָע עַקְשָׁוֹנָת אַרְיוֹנְגָּעָרָאָקָן, וּוּי אַמְּעַטְּמָאַרְפָּאָזָע. אַיִן זָיוָן מָוח אַרְיוֹן אָזָן עַר הַאֲטָט בַּאֲשְׁלָאָקָן, אַזְוִי וּוּי זָיךְ אַלְיָוָן אַוְהָ צו לְחָכְבָּים, אַלְעָז מַקְרִיב צו זָיוָן.

עַם אָזָן גַּעַקְוָעָן דַּעַר מָאָג פָּוֹן פְּרִיזְיוֹן. מִיט שְׁמוֹנוֹנָג הַאֲבָנוֹ מִיר זִיךְ דָּעָרְוּוֹסָט וּוּעָנָן זָיוָן הַאַלְטָוָנָג בַּיִּדְעָר מַיְלִיטָעָר שְׁרָאַמִּיסָּע. עַר הַאֲטָט זִיךְ אַיִן פְּעַגְנְטִילָּז צו אַנְדָּרָע גַּעַהְאָלָטָן וּוּי אַזְוִי אַיְבָּרְגָּעְנְבָּעָנָר רְוִישָׁעָר בִּירְגָּעָר-פְּלִיכָּט. וּוּלְכָעָר שְׁטָרָעְבָּט וּוּאָס שְׁנָעָלָעָז צו דַּעְרְפִּילָּן זָיוָן בִּירְגָּעָר-פְּלִיכָּט. עַר הַאֲטָט זִיךְ בַּאֲרִיכָּט מִיט זָיוָן גַּוְטָּן גַּעַוְנְטָצְוָשְׁתָּאָנָד. מַעַן הַאֲטָט אַיִם אַנְרָקָעָנָט „גַּעַזְוָנָט וּוּי אַנְסָמָן“ אָזָן אַרְיוֹסְגָּעָזָן אַיִינְשָׁטִימִיךְ דַּעַם פָּאָ... טָאָלָז פָּאָר אָוְנְדוֹ אַלְעָמָעָן פְּסָקְדִּין: „גַּאֲדִיעָן!...“

אַיִן שְׁטוּב אָזָן גַּעַוְאָרָן אַתְּוָכָה. אַלְעָ וּנְעָנָן גַּעַלְאָפָּן וּוּוּדָעָר צו דַּי וּוּינְקָלְ-מַאְכָרָם אָזָן שְׁתְּדָלָנִים פָּוֹן לְאָדוֹש, פִּיעַטְרִיקָּאָוּ אָזָן וּוּאַרְשָׁע. דָּאָס הַאֲטָט זִיךְ גַּעַזְוָנָט אַזְוִי לְאָנָגָן, בַּיִּזְוִי אָזָן אַגְּנְסְטְּפָּלוֹן טָאָג אָזָן גַּעַקְוָעָן דִּי פָּאָטְאָלָע, „פָּאָוְוִעְסְטָקָע“, אָזָן עַר מָזָן בַּמְשָׁרָפָּן 48 שָׁעה אַרְיוֹסְפָּאָרָן אָזָן דָּעָנִיםָעָט, וּוּלְכָעָר גַּעַפְּינָט זִיךְ אַיִן דַּעַר קוּרְלָעְנְדִּישָׁר שְׁטָאָט שָׁאָ-זָ�וּל, בַּיִּרְגָּע.

אָזָן יַצְחַק אָזָן אַוְועָק דַּיְנָעָן אָזָן מַיְלִיטָעָר. זָיוָן גַּרְוִיסָּעָר גַּיִיטִיקָּעָר צָעָר הַאֲטָט אַיִם אַרְיוֹנְגָּעָטְרָיוּבָן אָזָן דַּי אַרְעָמָס פָּוֹן צָאָר! זָיוָן אַיְבָּרָעָל-בּוּנְגָּעָן אָזָן דַּי צִיְּוָן צְוִישָׁן צָעָר אָזָן צָאָר בַּאֲשְׁרִיוּבָט עַר אָזָן אַדְרָצִיָּה-לְוָנָג „צְוִישָׁן גַּוְיָם“. עַר בַּאֲשְׁרִיוּבָט דָאָרט, אָזָן נָאָךְ דַּעַם וּוּי סָ'אָזָן קְוּמָעָן דַּי פָּאָוְוִעְסְטָקָע פָּוֹן דַּעַם וּוּיְמָן שְׁטָעָטָל, צָו וּוּלְכָן עַר אָזָן צְוָנָעָ-שְׁרָיוּבָן, אָזָן עַר מָזָן זִיךְ דָאָרט צְוִישְׁטָעָלָן צָום מַיְלִיטָעָר, הַאֲטָט זָיוָן עַלְטָעָרָע

שועטער געוואלט מיט אים מאיפאָרֶן. ער האט זיך אבער איגנונעשפֿאָרט: — נאָר אלֵין! ס'האט זיך אים געוואלט אלֵין, אָן דער שועטער, אָן קיינעם, אַרוּיספֿאָרֶן אָין דער זועלט... אָן דִי בָּאָן אַיּוֹ אַפְּגַּעַפְּאָרֶן אֲשִׁטִּיק וועג פָּון שְׂטָטָט אָן האט צַעֲטָרָאָגָן אֲגַפְּיַעַרְיִי אָין ווַסְטָע פַּעַלְדָּעָר, האט ער זיך ערשות דערטילט אלֵין, אָן דָּאס אַיּוֹ אַיְמָד גַּעַפְּלָעָז... ער אַיּוֹ אַנְגַּעַטְוּמָן מִיט אֲנְגַּעַטְרָעָפָרְטָע גַּוְיַעַשְׁע „נאָז וּאַבְּרָאַנְצָעָס“ אָין דער רַיְזָקָעָר רַוְּתִּצְּגָלְדִּיקָעָר קָאַזְאָרָמָע, ווָסּ אַהֲט זיך גַּעַזְוִין אַרְוּם אֲגַרְזָס שְׂטָחָ פָּון אֲפְּרִיעָמָע פְּלָאָז. דָּאָרָטָה האט ער זיך מיט נַיְוַעַרְקִיּוֹת צַוְּגַּעַטְקָט צָוְּדִי וּוַיְסָעָוָעָט, ווַעֲלָבָעָהָבָן אַיּוֹס-גַּעַזְוִין צָוְּזִין טָנוֹלָל, דִי בַּיְלָדָעָר פָּון צָאָר אַזְוִי נַאֲרִישָׁ, דִי גַּרְוִיסָׁע, הַיְלָ-צַעַרְנָעָ צְלָמִים אַזְוִי מַאֲדָנָעָ פַּרְעָמָד.

פלְצִיצִים האט ער זיך דערמָאנָט וועגן דער ערנטער באַחַנְטָעָר מִידָּל, אָין אֲשַׁוּאַרְצָעָר פַּעַלְעָרְנוּן, ווָסּ ער האט זיך מִיט אַיר באַקְעָנָט אַוּופּ דער בַּיּוֹשָׁע. „די בַּוּרְזָוָאַזְנִיקָעָם הָבָּאָן זיך אַוִּיסְגַּעַטְרָאָכָט אֲנָמָן, כְּדִי צָוְּפָאַרְשָׁקָלָאָפָּן דָּעַם אַרְבָּעַטְעָר!“ — אַזְוִי וּבֵין אַוִּיפּ דִי בַּוּרְזָוָאַזְנִיקָעָם... נַאֲטָאָבָעָר, הָבָּאָן דִי בַּוּרְזָוָאַזְנִיקָעָם נַיְשָׁת אַוִּיסְגַּעַטְרָאָכָט! זִי קָאַנְעָן דָּעַן עַפְּעַם טְרָאָכָטָן וועגן אַזְוִינָעָ אַזְכָּנָ? זִי הָבָּאָן נַאֲרָא אֲגַעַזְוִינָד קָעָפְּלָאָן גַּלְאָטִיקָעָ פִּינְגָּעָר צָוְּצִיְּלָן מְטוּבָות... ער ווּטָאַיר מַאֲרָגָן שְׁרִיבָּן אֲלָאָגָן בַּרְיוּוֹלָ... זִי ווּטָאַפְּגָּנָט דִי שַׁוְּוֹאַרְצָעָ פַּעַלְעָרְנוּן אָן דָּאס בַּרְיוּוּלָעָ מִיטְנָעָמָן פָּאַרְגָּאָכָט אַוִּיפּ דער בַּיּוֹשָׁע... דָּאָרָטָה ווּטָאַיר לְיִיעָנָן פָּאָרָ דִי אַרְבָּעַטְעָר אַיּוֹ נַאֲסָ... אֲבָרְיוֹן פָּון אֲחָבָר... ווּטָאַיר זִי גַּעַ-הַיּוֹמָנִיְּשָׁפּוֹל יְעַדְן אַרְיוֹנוֹזָאָן אַיּוֹעָר. אָן אָזְזָ זִי ווּטָאַטְמָעָן שְׁפָעָט אֲחָיִים שְׁלָאָפָּן, ווּטָאַיר זִי דָעַם בַּרְיוֹן נַעֲמָן אַיּוֹ בָּעַט אַיּוֹנָעָן אַסְקָעָמָן שְׁלָאָלָ... דִי בַּלְוָעָ מַוְּטָן בַּיְלָדָ פָּון קָאָרָל מַאֲרָקָט אָן דִי שַׁוְּוֹאַרְצָעָ פַּעַלְעָרְנוּן וּוּלְעָן דָּאָן לִינָן ווּיְוִיט אַוִּיפּ אֲשְׁמוּלָ אָן זִי ווּטָאַט דָעַם בַּרְיוֹן לִיְגָן אַוִּיפּ אַיר אַנְטְּבָלוּזְוּטָעָר בְּרוּסָט אָן ערשות אָן גָּאָר אַנְדָּעָרָשָׁ פָּאַרְשָׁטְיוֹן...

ס'האט זִיכָּהָן גַּעַזְוִידָעָרָט אַיּוֹ דִי קָאַזְאָרָמָעָס. ער האט אַרְמָגָנָעָשָׁפָאָ-צִירָט אַיבָּעָר דִי גַּרְוִיסָׁע ווַיְסָעָט שְׁטוּבָן, אַיְנָעָמָן גַּרְוִיסָׁ פָּון דִי זָאַרְגָּלָאַזָּעָ גַּוְיִים, צְוַיְשָׁן שְׁמָאַלָּעָ נַאֲרָעָס אָן נַאֲך שְׁמַעְלָעָרָעָ שְׁעַנְיִשְׁעָם. אָז אַלְעָ, מִיד פָּון מַאֲרָשִׁירָן, הָבָּאָן זיך אַוִּיפּ שְׁנָעָל צְעַלְיִינְגָּט אַוִּיפּ זִיְעָרָעָ נַעֲבָכְדִּיקָע

צורה קאצענעלס אונזאכומאו

עלעגערט, אויז ער געוזען אויה זייןעם אוון געוקט אויף די פארשידן-ארטיש שלפנדיקע טאטארן אוון קירגיז, מאנגאלן אוון קאמטהראן, צענדייקער אוון לשונת, וועלכע מ'חאט דא אונגעאנט פון אלען...

אויז מ'חאט אים אוועקגעשטעלט אוין דער שורה יונגען זעלגערט אוון א-געשייז געטו — "סְמִרְנָאָן!" — אויז אים אדריך דורך גאנצן גוף א שייז-דער... געקמאנדרעוועט האט א געשטופט מאונער סאלדאטל מיט א הייז-זעריס קול. די קורצע הענט, וועלכע ער האט געהאט פארווארפן אויף הינט טער זיך, זענען געוען גרייט יעדן מינוט פונגאנדרטעלטען זיך אוון שלאל-גן... אוון די זון אויז נאך צומאל נישט אויפגעגעגען. פאניע נאל! א בענות אויפצווועגן פארטאג אוון קאמאנדרוואויאיס! סְמִרְנָאָן-רָאוּנִיאַיִס!... נײַן, ער וועט שריבין אהיימ א טרייערכ ברייעז-לע. א מיאום, גראָב לְעֵבֶן.... טראָכְטָן קָאָן מְעַן נִישְׁתָּמָן..."

פון ערשותן טאגן אן, וואָס יצחק אויז אועוּק איז מיליטער, אויז איז אונדזער שטוב געוען א סדרדייקע מהומה. אלץ אויז געאנגען באדראָם. אפיילו יצחקס ערשות הײַטער עריוֹ האָבן בי אלעמען אַרוֹיסְנָעָרְפָּן טרען. אויך געדענַק, ווי אויך אַלְיאַן פון גרויסן טרויער אויפגעעהערט צו באזוכן די גימנאזיז אוון מ'פְּלָעַנְטָמִיר צושין באַקָּאנְטָמָאָכְנָגָן, אויך זעל מזון פְּאַרְלִיןְן א גאנצן שוליאָר. דאס אויז געוען דערפְּאָר, וואָס אלע זענען אַרְזָמָגְּלָאָפָּן אוון האָבן געריזות אוין דער גובערנייע, אוין פְּיַעַט-דייקאו אוין וואָרשע אויך, א קלְיָוִן מַיְדָעָלָע, האָב געמוֹת קָאָן פָּאָר אלעמען און ניאנטשען זיך מיט די קלענעער בערדערלער.

ב'געדרען, ווען ס'אייז אַגְּנָעָקְמָעָן די ערשות פְּאַטָּאָנְרָאָפָּע פון יצחאל-לען. די מאָמע מיט שיינדלאָען האָבן איבער דער פְּאַטָּאָנְרָאָפָּע פְּאַרְגָּאנְסָן בְּטַעַרְעַן טַעַרְעַן... "אויך אוון ווייז אויז צו אונדו... יצחא... אונדזער יצחאל-אַסְּאַלְדָּאָטָן!"...

אבלער אוין אַציַּיט אַרְוּם, ווען ס'אייז אַגְּנָעָקְמָעָן דאס ברוּול מיט דער באָשְׁרִיְבָּונָג ווענן מִיאָסָן, גראָבן קאַזָּאָרְמָעְלָעָבָן אוון אויז מ'אָל אַים, לְמַעַן השם, וואָס שנעלעָר אַרוֹיסְנָעָמָעָן פָּוּן מִילְּיטָעָר-דִּינְסָט, אויז שוֹין אוין שטוב געווואָרן — תשעה באָב... דער טאטָע מיט דער מאָמָעָן האָבן תִּיכְּפָּה אַגְּנָעָן

שריבן אין איכהדריוו צום פרוזשאנער רב. דער פטער ר' אליהו האט גענטפערט, אז אין רינע ווונט זייןנס א גוטער פרײינט, א העבראיישער ליעער ישכבר פיערניך, וועלכער קען אז „בָּאָדָאָטִיכָּעַ“, זום פאר א פינט טויזנט רובל נעמט זי ארויס יצחקן פון מיילעטר אוון כשר וישראל אז עס בלויין נישט קיין נאכוויען, ד. ה. ער וועט נישט דארפן, חיליה האט, אנטלייפן קיין אמעריךע... מ'זעם אים פונעם רענימענט-שפיטאל אדרויסגעבן א וויסן באפריליאונג-בלעת, אלס אין אומטוויגבאָרן צום מײ- לייטער-דינסט.

און דא ערשות איז בי אונדו אנטשטאנדען א הארבער, אומלייזבארער פינאנצייעלער פראָבלעム: פון וואנען נעמט מען אז מאַלע לעגענדאָרן קאָפִיטאָל פון פינט טויזנט רובל! „מְדָאָרֶפֶת דָּאָךְ זָיִן אֲמִילְיאָנָעֶר דָּעֶרְצָוּ!...“ מהאט אָנְגָּעוּהֵינוּ זוכן גָּמִילְוֹת חֲסִידִים, שְׁרִיבֵּן צוֹ אַלְעַ פָּעָטָרָם, די רבנים פון פרוזשאני, פון אָזְוּדָע, פון בעטלאָוּוּיש א. א. וו. ר' מנהט קראָפָאָוּסִי, דער שפֿעטערדייקער ווילנער רב, האט אָפִילְיוּ צָנוּגָשִׂיקָט אָ טְרִיאִיסְטְ-שִׁיר אָוִוָּה העבראייש, אז אַיִּהָה וועט אלְץָ זָיִן גּוֹט, אז יַצְחָק וועט באָסְרָוב בִּימְינוּ עוֹלָה לְגָדוֹת זָיִן א. וו... אָבעָר דָּרָמִיטָה האט מען נאָךְ אלְץָ נִישְׁט גַּעֲנָעַט דָּעַקְעַט דָּעַם גּוֹיִטִיכָּן קָאָפִיטאָל פון די פִּינְט טויזנט אָוֹן נאָךְ עַטְלָעַכְעַה הַנְּדָעָרָת רָובְל דָּעֶרְצָוּ אָוִוָּה דִּיּוּזְעָהָזָות פָּאָר דָּעָר מָאָמָעָן, וועלכע האט גַּעֲנָאָלָט זָוֵךְ אָוּנְטָעַנְעַמְעַן צוֹ פָּאָרְן קִיּוֹן רִינְגָּן אָוֹן שָׂאוּל צוֹ יַצְחָק אִין רַעֲנִיםְעַן.

מהאט שווין געהאט אָוּסְטָעַפְט אַלְעַ מְעַנְלָעְכְּבִּיטָן צוֹוִישָׁן דָּעָר אַיִּי-גענְעָר מִשְׁפָּחָה. דָּעָר נְבוּל, דָּעָר פָּעָטָר הַרוּוּתִיש, דָּעָר זְנוּיְוָזְשָׁעָר פָּאָבָּרִי-קָאנְט, ווּיְצָחָק פְּלָעַט אִים רָופָן, האט תְּחִילָת גַּעֲמָכָט „פּוֹלְלָעְ שְׁטִיכָּס“, זְוּכְנִידְקָ אַמְּלָיְעָמָד חַטָּאִים: אז יַצְחָק אִיז אֲמַשְׁגָּעָנָעָר פָּאָעָט, אז ער האט גַּעֲנָעַט אִין נִישְׁט גַּעֲנָאָלָט זָוֵךְ באָפְּרִירִיעַן פון דָּעָר עַרְשָׁטָעָר „פְּרִיזְיוּ-קָאָרְטִיסְיָעָה“, אז פָּאָנְשָׁע וועט אִים דָּאָרָט אָרוּסְקָלָאָפָּן זָיִן ווּילְדְּקִיִּיט, אז זָאָל ער נאָךְ פָּרוּבִּירָן דָּאָרָט צוֹ שְׁרִיבָּעָן אָזְוִי ווּ בִּיִּים אִין פָּאָבָּרִיךְ, — „זָאָל לְעָבָן דִּי רֻעְוָאַלְזִיעָע!“ — וועט מען אִים פָּאָרִישִׁקְן אִין אָרוּסְטָעַנְטָסְקָעָ-ראָטָעָס אִין קָאָמְטִישָׁאָטָקָע אָדָעָר אָוִוָּה סָאָכָּלִין... נאָךְ גַּרְוִיסָע שְׁוּעָרִי-קיִיטָן, הרָב מִיּוֹל זָלְהָאָט גַּעֲמוֹזָת זִיךְרָאִינְגְּלִיּוֹן אִין עַסְפָּק, האט דָּעָר

בעטער אונגעהויבן צו קראבעצן, אז בי. די היינטיקע ביטערע געשעפטן איי ער נישט. ביכולת צו נבען מער ווי פינפההנדערט רובל. נאך א ליענעערע צויט פון קראפעספאנדען מיט די איגענען, פון באטיאונגנען אויפן ארט אין לאדוש, האט נאך אלץ אויסגעפלט א גורייס סומע און דער טאטעה האט נישט געפונען קיין אנדעה אויסועג ווי צו ווענַד דן זיך מיט א בקשה צו די שרייבער און זורנאלייסטן אין ווארשע. דוד פרישמאן האט גלייך גענטפערט, אז ער זאל ארביער Komun. היהת אבער דער טאטעה האט מורה געהאט צו פאלרין זיינע גוטע פריוואטאטע לאקסיעס, איי געפארן די מאמע אלין.

דער שרייבער און זורנאלייסטן פאראיין האט גערפן א באראטונג, צו וועלכער מען האט איגעגעלאדן די מאמען. זי האט דראט וויינענדיך אפער לירט, אז מ'זאל פאר יצחן שאפן די נויטיקע סומע, ואס עס פעלט איד נאך און נישט לאזן אים ליידן אין מיליעטר בעטער כמעט דריי פינפלע יארן. דערביי האט זי פארגעמיינט זיינע לעצעט סלאנג-בריוו פון די קזיארמעם. פרץ, וועלכער אייז ספעציאל געטומען צו דער דאזקער זיצונג, האט געד קלאפט און טיש און גשריען אויפן קול: "zechakluן מוֹזָעַן גְּלִיאַן קְרִיאַעַן פָּאָר בְּלָעָרְלִיְּן גְּלָטְלִיְּן!" מען האט באשלאסן צוניאפאטלאן די פעלן.

דיקע צוויות טויזנט רובל.

ס'האו זיך אבער נאך דער באראטונג געשלעפט לאנגע טאג און פינפלע נעצט פאר דער מאמען, וועלכע איז געזען אין וארשע ווי אויף היומע קוילן. זי פלענט יעדן טאג לויפן צו פרצן, בי ער האט איד אמאל געזאגט, אז ער וועט מאכן פרישמאנגען א וויסטן סקאנדאץ, וויל... אא"ז. נאך צוויות ואבן פון אפלאנן אין ואדרשע האט די מאמע לסתה בא- קומען אויסגעצעאלט, טאקט דורך פרישמאנגען אלין, וועלכער האט איר פאורייכערט, אז ער האט זיך געליגנט און דער לעגע און אין דער ברויט, כדי צו העלפֿן יצחן, וועלכן ער האט איזו ליב, פונקט ווי פרץ, דער מליז יושר. די סומע פון צוויות טויזנט רובל האט זי באקומו און דערמיט, אויס- פולנדיך די נויטיקע סומע, זיך געלאוזט קיין רינע.

אין רינע איז זי ברויתהארזיך אויפגענומען געווארן פון דער משפה פיערניך און ספעציאל פון צוויות פרוי, אגב א בת-עדיר, א קראעליטשער, וועל-

בע האט מיט התלהבות אויפגענו מען — הענדער דעם רבם. זיין האבן זיך תיכפּ ומײַר געשטעטלט צו דער ארבעט, צו העלפּן דער מאמען און פון אנהויבּ ביןן סוףּ אויר געדינט ווי און איינגענע משפחה פון די בענטע קרובים. בוי אונדו אין שטוב פֿלעגט מען במשך פון לאנגע יארן תheid זיך דערמאגען וועגן די פֿיעַרנִיקּס מיט גרויס דאנקbaarקייט.

דורך די פֿיעַרנִיקּס, הייסט עם, האט די מאמע באקּומען די "כָּאָדָאָ-טַיְקָעָ". מיט דער דאָזַיְקָר מַאֲכַעַרְקָעְ האט זיין באזוכט פֿאַרְשִׁידְעָנָעְ מיילִיְהָ. טערישע דאָקְטוּרִיבּ-כָּאָבָּאָרְנוּקָעְ אֵין רִיגְעָ אָוֹן שְׁפָעַטָּר אָוֹן שאָווּל.

איון שאָווּל נּוּפָאָ, ווּוּ יְצַחַק הָאָט גַּעֲדִינְט, הָאָט די מאמע פֿאַרְבְּרָאָכְט כְּמֻעָט צְוּוֵי חֲדִשִּׁים אָוּן אַיִּינְגַּעַשְׁתָּאָגָעָן אֵין אֶבְּלָעַבְּאָטִישָׁר, יוֹדִישָׁר אַסְכָּנִיהָ. אָהָוָן פֿלְעָגָט יְצַחַק קּוּמָעָן אַלְעָמָלָ, וּוּעָן מַפְלָעָגָט אַיִם בְּיוֹדָעִים, אָדָעָר בְּלִי יוֹדָעִים אַרְוִיסָּאָוּן אַוְיפּ דָּעָר פְּרִיּוֹ. זַיְעָר פְּרִיּוֹ אָוּן גַּעֲוָעָן אָוּן גַּעֲוָעָר גְּרוּזָם.

אייבָּעָר אֶהָלָבּ יְאָרָהָט יְצַחַק גַּעֲדִינְט, בְּרַעֲנְגַּעַנְדִּיקּ דָּעַרְמִיט אָונְדוּ אַלְעָמָעָן אָוּן סְפָעַצְיָעָלָ דָּעָר אַרְוִיסָּעָר מַאֲמָעָן אֶסְדָּרָה פָּוּן פִּיְוּן אָוּן לִיְדָן. לְסֹופּ, נָאָךְ פֿאַרְשִׁידְעָנָעָ קָוְנָצָן — הָאָט יְצַחַק זַיךְ גַּעֲמָאָכְט קְרָאנָק אָוּן אַיִזְרָאָר כָּאָבָּאָר עַנְדְּלָעָד בְּאַפְּרִיּוֹת גַּעֲוָעָר.

צווישן דער רבנישעך משפהה

גלויד נאכן באפריליען פון מיליטער, אויף דער אינטלאדונג פון אונ-
דזוער פטער ר' אליהו, איז די מאמע מיט, ייזחן געפארן סיין פרושאנ-
אַפְּצָצָדָנְקָעָן פָּאָר דָּעָר בָּאָדִיְּטָנְדִּיקָעָר מָאָטְרִיעָלָעָר שְׁמִיצָע אָוֹן בִּיצָ-
חוּין אַיסְטָאָרִישׁ מְשֻׁפְּחָה-שְׁמָה. סְאָיו גְּנוּוֹן אַ גְּשֻׁעָנְיִישׁ, פָּוֹן וּולְ-
כָּבָעָר סְחָאָטָן, גְּעַלְגַּנְגָּעָן אָוֹן צָו וּוּלְכָעָר סְחָאָבָן זִיךְ גְּנָגְרִיטָן פָּוֹן
מִיטָּא צִוְּיָתָן צְרוּיקָן דֵּי גְּרַעַסְטָעָר בְּנִישָׁעָה הַיְּהָוָה אָוֹן פָּעַרְעָןְעַכְבָּקִיטָן פָּוֹן
גְּאַנְגָּעָר רְוַסְלָגָנדָן. אַ קְּלִינוּקִיטִּים! ר' חִימָס סָאָלָאוּוִיטְשִׁיקָּ, דָעַט בְּרִיטְפָּעָר
נְאָוָנס וּוֹן וּוּטָזִיךְ זִיךְ מִיטָּן פְּרוֹשָׁאָנְעָרָסָן ר' אליהו פְּיוֹנְשְׁטִינְסָם
זָאָטְבָּשָׁר.

אונדווער קזוניע פעלשע איז געווען באמות א בת תלמיד חכם: גע-
קענט גمرا ווי א למדן און געווען באקאנט מיט וועלטלעכע עניניהם.
דערפֿאָר האט די דיאזּוּקָע חתונה נעציגן די ניגענְרִיקִים. עס איז צוֹאָ
מעגענְקָומָען אָן אַמְתָּעָר סְנָהָדְרִין פָּוּן כָּל תְּפָזּוֹת הַמְּדִינָה — די גְּרָעֵסְטָעָ
רבנִים און לְמִדְנִים, הויפּטוּכְלָעָר פָּוּן חַתְּמָס צָה, ווילְ דָעַר בְּרוּסְקָעָר רְבָּ
חַאֲטָמָע שְׁפִילָטָא בְּאַדְיוֹינְדִּיקָע דָּאַלְעָ אַזְנָצָעָר צָאַרְישָׁע אִימָּ
עֶרְיוּעָ.

די חתונה נופא איז דורךנפערט געוואָן מיט אַלייערלעָען פֿאַ-
דראָד און ברײַטְן פֿאָרנעָם. סְחָאָט נִישְׁתְּ גַּעֲפָעָלֶטְ מְכֻלְ טּוֹב. בֵּין אַיְבָּעָר
די שְׁבָעָ בְּרָכוֹת הָאָט מַעַן קִינְעָם נִישְׁתְּ גַּעֲלָאָזֶת דָּרוּזָן זִיד פֿוֹן פֿרְזּוֹשָׁאנָעָר
הָהָיוֹת. בְּשַׁעַת יְדָעָר סָעוֹרָה אָנוּ בֵּין אַלְעָםְסִיקְבָּות אַיז גַּעֲרָעָט גַּעֲוָאָרָן
מְכֻלְ דְּבָרִי חֹזֶק, וּוֹעֲגָן עַנְיִינִי הַתּוֹרָה, צָעַנְדְּלִיקָעָר גַּאנְגִּים אָנוּ עַלְיוֹוִים

האָבָן זִיךְרָה תְּמֹדְהִדִּישׁ גַּעֲפִילֶפּוֹלֶט, דֵי שָׁאָרֶפֶעֶ, חַרְיוֹפּוֹתְדִּיקָעַ מְחוֹתָה אַבָּן זִיךְרָה בָּאַמִּיכְטַּסְטַּחַ וְקָעְגָּנוֹזְיִיטִיךְ אַיְבָּרְצָוּשְׁטִינְגִּין. אָוֹרֶד אָונְדוֹזֶעֶר פָּאָטֶעֶר, וּוְעַלְכָּבֶר אַיזְוָן בָּאַקָּאָנְטַּסְטַּחַ גְּנוּוֹעַן אַסְּרָךְ פָּוֹן דֵי חַשְׁבָּסְטָעַ אַוְרָחִים אַלְסָס בְּנִימְנֶגֶעֶד דָּעַר עַלְיָו אַיזְוָן נִישְׁתַּחַט אַפְּגָנְשָׁטָאָנְגַּעַן צְוּוֹשִׁין דָּעַר בָּאַרְיִמְטָעַר עַדְהָ פָּוֹן גְּדוֹלִים בְּיִשְׂרָאֵל. דָּעַר קְזִוִּין מָאִיר דָּאוֹדוֹזָן, אַגְּנוּוֹעַנְגָּר יִשְׁבָּה-בָּחָור, וּוְעַלְיָו כָּעֵר הָאָטַּס צָו 20 יָאָר אַנְגָּהָוִיבָּן דָּעַם רַוְשִׁין אַיְבָּן צָו רַוְיִיסְקָעַ גַּעַנְגָּרָן אַזְרָאָן אַבָּאָרִימְטָעַר דָּקָטָאָר מְעִידְצִין, הָאָטַּס בְּשׁוֹתְפָוֹתָה מִיטָּן טָאָטָן אַנְגָּרָן.

גַּעַפְּרִיטָדְיָה לִינְגָּעָאָפְּאָזְוִיצְיָה אַיזְוָן דֵי דָּאָזְוִיקָעַ הַיּוֹסָעַ וְוּכוֹחִים. יִצְחָקָן הָאָטַּס דֵי גְּאָנְגָּעָזְבָּה סְבִּיבָּה זַוְּיָּעָר אַינְטָרָעָמְסִירָט. עַר הָאָטַּס אַלְעָזָעָה עַדְהָעָרָט אַזְוָן אַיזְוָן זִיךְרָה אַיְינְגְּנוֹזָאָפְטָמָט, דָּעַם גְּאָנְגָּצָן רַבְּנִישָׁן פָּאָלְקָלְאָר, אַלְעָזָעָה אַינְטָרָעָמְסָאָגְנָטָעָט טִוְּפָן פָּוֹן דֵי בָּאַרְיִמְטָסְטָעַ רַבְּנִים, בָּרָאָשָׁן מִיטָּן הַוִּיפְטָמָט מְחוֹתָהָן פָּוֹן דָּעַר שְׁמַחַתָּה, רָ' חַיִּים סָאָלָאָזְוִוִּיטָשִׁיקָעַ, דָּעַם בָּרְיסְקָעַר גָּנוֹן, וּוְעַלְכָּבֶר אַיזְוָן גְּנוֹוֹעָן גְּנוֹט אַדְיִינְטָרִיטָה אַיזְוָן דָּעַר אַפְּיִצְיְּעָלָעָר פָּאָלִיָּה טִיקָעַ, אַזְרָה, וּוְאָסָה הָאָטַּס אַלְעָמָעָן, סְפָעָצִיאָלָעָן אַיזְוָן יְעֻנָּעָ צִוְּיָוָן, שְׁטָמָאָרָק אַינְטָרָעָמְסִירָט. אַלְעָזָעָה אַבָּן מִיטָּן אַפְּאָרְכָּאָפְטָן אַטָּעָם אַיְם גַּעַקְוָטָמָט אַיזְוָן מְוּיָּיל אַרְיוֹן.

אַבָּעָר סְפָעָצִיאָלָעָן בָּאַגְּנוֹיסְטָעָרָט אַיזְוָן יִצְחָק גְּנוֹוֹאָרָן פָּוֹן דָּעַם פָּעָטָעָר דֵי אַלְיָי, פָּוֹן זִוְּן קְלֹגְשָׁאָפְטָמָט, זִוְּן בָּאָנְעָמָעָן זִיךְרָה בָּרָעָמְדָעָ אַזְוָן מְשָׁפָחָה, פָּאָר יְעָדָן אַיְינְצִיךְּן פָּוֹן דֵי גְּעַסְטָפָלְעָגָט עַר גְּעַפְּנִינְגָּעָן אַצְוֹנָעָן פָּאָסְטָעָט טָעָמָעָ, לְזִוְּתָמָעָס אַינְטָרָעָמָט, מִיטָּן דֵי מְעָנָעָר, מִיטָּן דֵי וּוּוִירָבָעָר, אַפְּיָלוּ מִיטָּן דָּוָר הַבָּא, מִיטָּן דָּעַר יְוָגָנָט גַּעַרְעָדָט וְוּנְגָן צִוְּיָוָן, וְוּנְגָן סְאָצְיָאָלִיּוֹם, מִיטָּן דֵי סְטוֹדָעָנָטָן וְוּנְגָן זַוְּיִירָעָ אָנוֹנוֹוּרָסִיטָמָעָט-לִיְמָדִים, מִיטָּן יִצְחָקָן וְוּנְגָן לִיטְעָרָאָטָוָר בְּכָלְלָן אַזְוָן הַעֲבָרָאִישָׁר בְּפֶרְטָט. דָּעָרְבִּי הָאָטַּס עַד אַונְטָרָגְנָשְׁטָרָאָבָן, אַזְוָן צָוְרָה וּוּיל אַוְיָסְנָצָן דֵי זַוְּלָטָעָנָעָ גַּעַלְעָנָהָיִיטָמָט פָּוֹן זִוְּן שְׁמַחַתָּה, כְּדֵי זִיךְרָה אַזְוָן אַנְפְּרִיְּעָן זִיךְרָה בָּעָרְגָּנְצָעָרָה אַזְוָן צָוְרָה, אַנְשִׁים, נְשִׁים וּמָטָף, וּוּיל „וּוּנְגָן וּוּלְגָן מִיר שָׁוִין אַבָּן אַזְוָן צָוְיָוִי-טָעָנָעָנָהָיִיט?“...

פָּאָרָן פָּאָרָעָנְדִּיקָן זִיךְרָה פָּוֹן דֵי שְׁבָעָ בְּרַכּוֹת הָאָטַּס עַר אַרְוִיסְגָּנוֹזָאָגָט אַמְּדָרָנָעָם רָמוֹן, וּוְעַלְכָּבֶר הָאָטַּס זִיךְרָה נָאָר שְׁנָעָל אַרְוִיסְגָּנוֹזָוָוָזָן פָּאָר אַחֲמָה, אַפְּאָסְיָוָנָגָן וּוְאָסָה יִצְחָק הָאָטַּס וּוּיִטְיְּקָלָעָר דָּעָרְפִּילָטָט... דָּעַם דָּאָזְוִיקָן קְלֹגָן

רמז פלענט יצחק בי יעדער געלעגההייט איבערחוין און קאמענטירן: „נו, מיינע ליבע קרובים: אויר זענט דאך אוורדי צופרין מיטן שידוך? אונדזער משפחה, הייסט עס, ניט לנדולח! דער ברוסקער רב, ס'או נישט קיון קלוייניקיט! טאכע א פינער, גראוסער מענטש, אבער צי מײַן בעשקע וועט דערפּון זיין צופרין — אט דאס וויס איך נישט...“

דער דאיזקער באָרִומְטֶעֶר שודָׁך איז אַיסְמְעָפִּירֶט געווארן דורך דרכיהם, וועלכע זענען אין דעםָלְסְטִיקָן מנהג געווען — דורך אַפְּיזְיעָלָע שדכנים הייסט עס. נישט דעם ברוסקערס זוֹן, נישט דעם פרושאנערס טאכטער האָבן זיך ביז דער חופה פרער ווען געזען. מען האָט זיך פֿאָרָה לאָזָט אַוֹף דער מײַנְגָּג און גַּשְׁמָאָק פֿוֹן אַיְוָגָּנָעָן מענטשן, אַנְשִׁים נאמנים, וועלכע האָבן בְּקוֹל אַחֲד פֿאָרָוִיכְעָרט, אָז עס אַיז אַגעָסְטֶעֶר זוֹוג, מּוֹן הַשְׁמִים מִמְּשָׁ... תְּנָאִים האָט מען גַּשְׁרֵיכָן אָז חַתְּ-כָּלה, דַּי מְחוֹתְנִים אַלְיוֹן האָבן עס גַּעַטָּאן. דער נְדוֹן אַיז גַּעַוּעַן אַגְּנָעָן באָדִינְטָן דַּיְקָעָר — 25 טוֹזְנָט רָובֶּל, ווֹילְדָּר פֿעָטֶעֶר האָט דורך זיינָעָן מענטשן געפּירט אַגְּרוֹסְן האָנְדָּל מִיט לְכִימְט אַן היְוּוֹן.

נאָך דַּי שְׁבָע בְּרִכּוֹת אַיז דער גאנַצְעָר עַולְמ זיך פֿוֹנְאַנְדְּגָעָפָּרָן. טאָטָע-מאָמע זענען אוֹיך גַּעַפְּאָרָן קיּוֹן לאַדוֹש. גַּעַלְבִּין אַיז בְּלוֹיָן יצחק, וועלכְּן דער פֿעָטֶעֶר רַ' אלְיָה, דַּי מּוֹמָע גַּוטָּע אַן דַּי קְזִוְּנָעָן האָבן מִיט כוח גַּעַזְוָנָגָעָן צוֹ פֿאָרָן מִיט זַיְצָוָעָמָעָן אוֹיף זַיְעָר דַּאְטָשָׁע אַין דעם באָרִומְטֶן קְרוֹאָרט דְּרוֹסְקָעָנִיק. דעם יְוָנוֹן פֿאָרָפְּאָלָק האָט מען אַפְּגָּעָן טִוְּלָט דעם שענְסָטוֹן צִימָעָר אַיז יְצָחָק האָט גַּעהָט אַציְמָעָר מִיטָּן קוֹרְזִוְּן לְיִיבְּקָע. זַיְעָר אַפְּעָקָעָר, אַבעָר נִשְׁתְּ קְיֻון גַּרְוָסְעָר מִתְּמָדָה. מְיוֹנָעָן דַּיְקָ אַים הַפְּנִים, האָט רַ' אלְיָה גַּעַזְוָנָט: „אָן אַיְדָעָם קְלִיְּבָט מען זיך אוֹים, אַבעָר אַ זוֹּן — וּוֹי גַּאטָּנִיט...“ דָּס אַיז גַּעַוּעָן אַ רְמָזָן אוֹיף דעם, אַיז זיינָעָן זַיְעָר נִשְׁתְּ באָזְיוֹן צוֹ מְאָכָן פֿאָרָ רְבָנִים, דערפָּאָר אַבעָר זיינָעָן טַעַכְמָעָר זענען גַּעַוְאָרָן רְבִיצִינְס.

בְּיָמִים טִיש פְּלָעָנֶט רַ' משה, דער נִיְוָר יְחִים אַין דער משְׁפָחָה, פְּרָאוֹעָן גָּאוֹת אַין וועלְן אַוּקְמָאָכָן מִיטָּן האָנט יְצָחָק אַוְיְטָרִיטָעָט אלְסְ דִּיכְטָעָר, וועלְכָּר אַיז שְׂוִין גַּעַוְעָן זַיְעָר פֿאָפְּוּלָעָר אַין חַווּ דעם אַיז ער אלְיוֹן גַּעַוְעָן זַיְעָר באָלִיבָט צּוֹלִיב זַיְן לְעַבְדִּיקְיָיט אַיז ווֹיצִיָּה

קיוט. צוישן ר' אליס קינדרער האבן זיך פבעציעל אויסגעציינט שרהעל און זלאטקאע. שרהעל האט שפערתער חתונה געהאט מיטן לאדווער גאנטס אייניקל ר' אליעזר אימשע מיזול, דעם צדיקס אייניקל, וואס איז בעטן געצטן חורבן פארפייניקט געווארן דורך די נאציס. ער איז געווען אָהֶרְצִיכָעֶר בָּאַלְיְכָטָעֶר רְבָּאֵין לְאַדּוֹשׁ, אַהֲיָלִיכָעֶר מְעַנְטָשׁ, וּוּלְכָן יְצָחָק בָּאַשְׁרִיבִּיכְטָבָן בָּאוֹוִינִינְטָן אֵין זַיִן גַּעַטְאַ-בָּזָךְ.

די גאנצע צוויי וואכן איז דראסקעניך זענען יצחקן פָּאַרְגָּנְגָּנָּעָן וְוַי אֵין אַ זִּיסְׁן חָלוֹם, דערחויפט נאכן אַרְבָּעָרְסָמָעָן דָּאָס הַאַלְבָּעָן יָאָר פָּוֹן מִילְוָעָר-דִּינְסָטָן, אַ קָּאַשְׁמָאָר, וּוּלְכָן עַר פְּלָעַנְטָן חַמִּיד מִיטָּעָר דָּרָ-מְאַנְעָן... דְּרוֹסְקָעָנִיך אֵיז דֻּעְמָאָלְכָט גַּעַוְעָן זַיְעָר אַפְּאַפְּלָעָרָעָר קוֹרָאָרָט אֵין רְוָסְלָאָנָּד. דָּאָרָט פְּלָעַנְטָן זַיְעָר צְוֹאַמְעָנְקָוְמָעָן טְוִוְזָנָעָר קוֹרָגָנָעָט אֵין דָּאַטְשָׁנִיקָעָם. אֵין נִישְׁתְּ קִין חִירּוֹשׁ: דֵּי נַאֲטָוָר ?ָאַנְדְּשָׁאָפְּטָן, דֵּי גַּעַזְוָנָטָעָמָה מְהִיחְדִּיקָע וּוּלְדָעָר אֵין דָּעָר בְּכָבְדִּיקָע, בְּרוּיְמָעָר טִיךְ נִיעָמָן הָאָבָן גַּעַהָאָט אַ מאַנְגָּעָטִישָׂן צְוִיצְיָאָנְגָּסְכָּוָה. יְצָחָק הָאָט זַיְעָר אַרְיוֹנָגָוָאָרָפָן אֵין לִיעַנְעָן אֵין אַסְּדָרְשִׁיבָן. ער הָאָט דָּאָרָט גַּעַשְׁרִיבָן וּוּנְעָן זַיִן פְּרִיזְוּוֹ אֵין מִילְוָעָר-דִּינְסָטָן, זַיִן זַמְלָבָזָק "דָּאָס וּוּיְטָעָלְבָן", וְוָאָס אֵין דָעָד שִׁינְעָן אֵין יָאָר 1909.

די קוֹזְיָנָע וְלָאָטָע אֵין גַּעַוְעָן אַ פָּאַרְכָּאָפְּנָדִיקָע יְוִידִישׁ שְׁוִינְקִיּוֹט. יְצָחָק הָאָט אֵין זַיִן "בְּגָבוֹלָות לִיטָּא" אַיר גַּעַוְיְדָמָעָט זַיְעָר שִׁינְעָן עָרָ-טָעָר. פָּוֹן זְלאַטָּקָע דָּעָב רְבָּס פְּרָעָכְטִיקָע שְׁוֹאָרָץ זַיְדָעָנָע לְאָקָן וּוּבָטָעָר הַעֲרָלָעָכָע כִּישְׁוֹף-לִידָעָר... זְלָמָן שְׁנָיאָר, דָּעָר נְרוּיְסָעָר עַסְטָעָט אֵין מְבִין אַוְיָה פְּרִיזְוּן-שְׁוִינְקִיּוֹט, הָאָט גַּעַזְוָגָט, אֵין עַנְלָעָר צַו "קָאַנְדִּיאָ" פָּוֹן בְּעַרְנָאָר שָׁאוֹ.

בָּעַת זַיְעָר שְׁפָאַצְיָרָן אַיְבָּעָרָן פָּאָרָק אֵין שְׁפָאַצְיָרָ-פְּרָאָמָעָנָאָרָעָם פְּלָעַנְטָן אַלְעָ מְאָכָן אַ בָּאָגְיָוָסְטָרָעָטָעָוָרָעָפָר פָּאָר אַיר מַאַיְעָסְטָעָטָשָׂעָר פָּרָאָכָט אֵין דֵי יְוָנָנָט פְּלָעַנְטָן זַיְפָּצָן אֵין פְּלִיסְטָעָרָן: "סְמָאָטְרִוִּיעָע, רָאָ-זְוִינְסְקָאִיא דְּאַטְשָׁקָא!..." אַ דָּאָנָק זְלאַטָּקָעָס פְּאַפְּוֹלָאָרִיטָעָט צְוִוִּישָׂן דֵי סְטוּדָעָנָטָן, וּוּלְכָעָהָבָן אַיְנוֹמָאָל אַיְוֹנָגָעָרָדָנָט וְלְאַדְרִוִּירָוָר וְשָׁבָאָטִינָ-סְקִים אַ רְעָפָרָאָט, הָבָן זַיִן בָּאוֹוִיָּן זַיְעָר אַדְרָכְצִוְשָׁטָפָן צְוִוִּישָׂן אַטוֹזְוָנְטָקָעָפָיָן הַמוֹן, וּוּלְכָעָר אֵין גַּעַקְוָמָעָן הַרוֹן דָעָם גַּרְוִוִּיסְן צִוְוִינִיס-

טיישן רעדנער. זשאכאמינסקי האט דאן גערעדט אויף רוסיש, די שפראך מיט וועלכער ער האט איזוי מיסטערהאטט אפעירט. יצחק האט זיך דעםאלסט באזקאנט און באפרײַנדערט מיט זשאכאמינסקי, וועלכער האט ערשת פארדענדייט זיון איבערזעונגן אויף רוסיש פון בייליקס שיריים. באוונדערנדייק אים, זיון טאלאנט צום רעדן, זיינע פילאָלאָגנישע פuai-קייטן צו לכל הפחות צען שפראָכָן, וועלכע ער האט באחערשט אין שריפט און ווארט, האט יצחַק געזאנט, אָן אָוּוּקְקוּקְנְדִּיךְ אוֹוְרְפְּרְאָזְעָזְעָמְנִיךְ דער פָּאָזְעָזְעָמְנִיךְ ווָאָסְטָאָזְעָזְעָמְנִיךְ אָים, אָן ער ווֹאָלֶט געקאנט ווערָן אָ ווּוּנְדְּעָרְבָּאָזְעָזְעָמְנִיךְ דער בִּינְעָן-קִינְסְּטִילְעָרָה: „בְּשַׁעַת זשאכאמינסקי רעדט, ווֹאָקְסְּטָטָר, דער קְלִיְּוִינְיִינְקָעָר אָן מֵיאָסְטָר, אָן אַחֲוִיכָן אָן שִׁינְעָנָם נְבָיא בִּישְׂרָאֵל...”

די אומפֿאָרְגְּנְעָסְלְעָכָע, שיינע אָן פָּרָאָדְקְּסְּטִיעָע פָּאָר זיון טַעַטְוִיקְיָט טָעַג אָין דָּרוֹסְפָּעָנִיךְ וּעַנְעַן אִים פְּלוֹצִים אַיְבְּרָגְנְּרִיסְטָן גַּעַוְאָרָן פָּאָר-דרִיסְלָעָר, אָוּמְדָרְעוֹאָרְטָטָט אָן קָאָלַיעַ גַּעַמְאָכָט דִּי פְּרַעְכְּטִיקָע אַיְינְדְּרִיקָן פּוֹן זיון פָּאָרְבָּרְעָנְגָעָן צְוִוְּיָשָׁן דָּרָעָרְבָּנְיָשָׁר מְשַׁחְתָּה. וְהַמְּעַשָּׂה שְׁהִיָּה: אָין יִצְחָקָם אַנְנוּוֹזְנְהִימָּט פְּלָעָנָט מֻעָן אַנְאָלְיוֹזָרָן זיינע אַיְינְגָעָן וּוּרְקָס אָן אוֹיד בְּרוּיָות באַהֲנָדְלָעָן דִּי וּוּלְטְלְעָכָע לְיטְעָרָאָטוֹ, בְּפָרָם, אָן דִּי קָרְזִינְעָס אָן קוֹוְינְגָעָן וּעַנְעַן גַּעַוְוָן אָלָעָ בְּקִיאִים אָין דָּרָעָר דָּאָזְקָעָר הִינְזִיכָּת. אַיְינְמָאָל האט מֻעָן גַּעַנוּמָעָן אַנְאָלְיוֹזָרָן טָאָלְסְטָאָעָין, צוֹ חִקְרָחָן זיך אָין אִים אָלָס מַעַנְטָשָׁ אָן שְׁרִיבָּעָר, אָלָס פִּיאָּזָאָזָה אָן פְּסִיכָּאָלָגָן. טָאָלָס טָאָיס בָּאָרְיִמְטָע וּוּרָק אָן זְיוּעָר טַעַמְאָטָש פְּלָעָג אַרְיוּסְרָפָן לְעַבְדִּיסָּן אַיִּינְטָעָרָעָם אָן שְׁאָרְפָּע וּוּכְחוּמִים. יִצְחָק אָין פָּוֹנְקָט גַּעַוְעָן הַוִּיךְ, אוֹיף אַבְּרָעָט פּוֹן אַפְּעָנְסְטָרָה, הַאָלָב אַרְיִינְקְוּנְדִּיךְ אָין נָאָרָטָן אָרְיִין. מִיטָּמָאָל הִיבְּטָזִיךְ דִּי מִשְׁה סָאָלְאָוּוּיְשִׁיךְ האָסְטִיךְ אוֹוְתָ, נִיְּמָט צוֹ צוֹ יִצְחָקָן אָן שְׁטָמְלָט אִים פְּלוֹצִים אָ שְׁאָרְפָּע פְּרָאָגָע, דָּרְצָוּ מִיט אָן אוּפְּגָנְעָרָעָטָן מָאָן: „זָאָגָט, קָאָצָעְנְלָסָאָן, וּוּרָ אָיִזְבִּי אַיִּיךְ גַּרְעָסָר, מִיּוֹן טָאָלָטָע, אַדְעָר — טָאָלְסְטָאָיְ?...” יִצְחָק אָיִזְבִּי שְׁיוּר נִישְׁטָט אַרְאָפְּגָנְעָפָאָלְן פְּוֹנְגָעָם פָּעָנְסְטָר אָיִזְבִּי אָרְיִין. דָּאָךְ האט ער זיך גַּעַשְׁטָמְלָט אוֹוְרְפִּים דִּי סָפְּנְדִּיךְ גַּלְיִיךְ אָין דִּי גַּלְאָנְצְּנְדִּיךְ פּוֹן כַּעַם אוּוִינְגָעָן פּוֹן רִ' מִשְׁה, אִים אַנְטְּשָׁאָסְנְדִּיךְעָרְהִוִּיט גַּעַנְטְּפָעָרָט: — „לְוִית מִין אַיְבְּרִצְיִיגָּנָג אָיִזְבִּי רִ' אַלְיָהוּ — גַּרְעָסָר פָּאָר בִּיְדָן...”

אֲבָעֵר דָא אִיז גַּעַשְׁעַן דִי אָומְדָעָרוֹאָרטָע פָּסְירָוָןָן. אִיזְרָעֶר יִצְחָק הָאָט זַיְד אַרְמוֹגָעָזָן, הָאָט אִים ר' מַשָּׁה אַרְאָפָגָעָלָאָזָט אַ פְּלָאָמִיקָן פָּאָטָש אַיְן פְּנִים אַרְיוֹן. יִצְחָק הָאָט גַּלְיָיך גַּעֲוָאָלָט רַעֲאָגָן, אֲבָעֵר לַיְבָע אָזָן אַלְעָאָנוּעָזָנְדִיקָעַ הָאָבָן זַיְד אַרְיָינְגָעָמִישָׁט צַוְּשָׁוָן דִי אַמְּפָעָרְנְדִיקָעַ צְדָרִים. אַוְיָה דָעַם אַנְטָשָׁטָאַנְעָנָעָם טָוָל אִיז אַגְּנָעָקָוָמָעַ דָעַר פָּעָטָעָר. דָעָרְוִוִּסְדִּיק וַיַּדְ פָּוָן דָעַר גַּאנְצָעָר גַּעַשְׁעָנָעָש, הָאָט עַר גַּלְיָיך עַנְגָּרְבָּיש אַינְטָעָרוֹעָנִידָט. עַר הָאָט מִיט כְּעַם אַגְּנָעָוָיָן ר' מַשָּׁהָן דִי טִיר אָז גַּעַזְגָּט: «פָּאָק אִין דִּיְנָעַ זַאֲכָן! יִצְחָק אִיז מִיר פְּרָעָר אַ פְּלִימָנִיק, וַיַּד אָז אִירָעָט... דָו הָעָרָסָט, מַשָּׁה: אָז דִּיְנָעַ אַיְגָעָנָעָם יְהָוָם אִיז דִּיְנָעַ זַוְתָּ אַבָּותָ בַּי מִיר נִישְׁטָט קוֹין יְהָוָם!...»

וְפָאָרְשָׁטָעַנְדָּלָעַ, אָז אִין דָעַר דָעַלְיָיקָאָטָטָטָעָר לְאַגְּנָע הָאָט זַיְד דָעַר פִּילָט יִצְחָק אַלְיוֹן. צַוְּלִיב אִים אִיז גַּעַוְאָרָן אַוְיָם שְׁלוֹם בֵּית אִין דָעַר מִשְׁפָּחָה. עַר הָאָט זַיְד גַּלְיָיך בָּאַמִּיט צֹ בָּאַרְוָאִיקָן דִי גַּעַמְּטָעָר, אָז עַר אַלְיוֹן אִיז נָאָר שְׁוֹלְדִיק אַיְן דָעַם אַלְעָמָעָן, וַיַּוְיַּלְעַד אִיז אַרְאָפָגָעָלְשָׁפָרְוָנָעָן פָּוָן פָּעָנְסָטָעָר, הָאָט ר' מַשָּׁה גַּעַמְּיָוָנָט, אָז עַר פָּאָרְמָעָסָט זַיְד נָאָר אַוְיָה אִים, אָז עַר אִיז בָּאַחֲבָה מְחֻלָּל ר' מַשָּׁהָן, צַוְּלִיב דָעַם אַלְיוֹן, וַיַּוְיַּלְעַד דָעַרְפִּילָט אַזְוֵי הַיְּלִיכָּה דִי גַּרְעָסָטָמָעָמָזָה פָּוָן כִּיּוֹבָד אָב וָאָם, אָז דָעַר גַּוְמָעָר מַסְּרָה הַשְּׁכָל דָעַרְפָּוָן אִיז, אָז אִים, יִצְחָקָן, הָאָט דָּאָס אַלְעָז דָעַרְמָאָנָט וּוּעָנָן זַיְוָן טָאָטָעָמָאָמָעָן, צֹ וַיַּעַלְעַט עַר מוֹזָאָרְגָּן פָּאָרָן לִיְּנָן לְאַדוֹשׁ.

ר' מַשָּׁה סָאָלָאָוִוִּיטִישִׁק אִיז שְׁפָעַטָּר פָּוָן אָז אָומְדָעָרְטָרְגָּלְעָכָן בָּעַל-גָּאוֹה, אָוְנְטָעָר דָעַר הַשְּׁפָעָה פָּוָן דָעַם שְׁפָעַטָּר אָז וּוּרְקוֹנָגָן פָּוָן זַיְוָן גַּעֲבִיל-דָעַטָּר אָז קְלָזָעָר פָּרוֹי, גַּעֲוָאָרָן נָאָר אַ סִּימְפָּאָטִישָׁר עָז וַיַּוְיַּלְעַד מַעֲנְטָש, וּוֹאָס מִיט זַיְוָן גַּרְוִוְסָעָר לְמִדְנָוֹת הָאָט עַם גַּעַשְׁאָפָן אַ רִיכְכְּטִישָׁע הַאַרְמָאָנָע. וּוֹאָס אַנְבָּאַלְאָנָגָט דָעַם גַּעַפְּאָדָרְטָן דָוְרָכָן פָּעַטָּר ר' אַלְיָהוּ יְהָוָם עַצְמָוָן, אִיז דָעַר דָאָזְוִוְטָר מִיט דָעַר צִוְּתָאַלְיָץ מַעַר גַּעֲוָאָקָסָן. מַהְאָט אִים אַוְסָגָע-שְׁרִיבָן קִיְּוָן וּוּרְאָשָׁע אַלְמָס רָאָשָׁה הַיְּשִׁיבָה אַזְוָן פָּוָן דָאָרָט קִיְּוָן נַיְוָאָרָק, וּוּוּרְגָּעָפִינְט זַיְד, אַוְיָה לְאַגְּנָע יָאָרָן, אַוְיָה אַ וּוּיכְטִיקָן בְּסָא הַרְבָּנוֹת.

צווישן חברים

יצחק אייז געווען ביי אלעמען באלייבט דערפאָר, וויל ער האט פאָר-
מאָנט איין זיך דעם זעלטענעム טאַלאנט פון גוטן צוֹזָאמָעָנְלָעָבָן מיט
מענטשן. ער פֿלעגט נעמען אַנְטִילְיָ אַזְוּ יַעֲמֹדְרָעָם פֿרְעָזָעָנְלָעָכָר לְאַנְעָ
אוֹן דֻּעָמִיט טְרֵי גַּעֲרִשְׁנַט דַּעַם טְאַלְאַנְטָ פֿוֹן אָונְדָּעָר גַּטְהָאָרְצִיקָּעָר מוֹ
טָעָר. וּוֹעֵן סְפֿלָעָגָט בַּיּוֹם טְיִשְׁ אַוְיסְקָומָעָן צַו שְׁמוּעָן וּוֹעֵן באַקָּאנְטָע
פֿרְעָזָעָנְלָעָכָיִיטָן פֿוֹן דַּעַר שְׂרִיְּבָעָר מְשָׁפָחָה, פֿלָעָגָט זִיכָּר אַזְוִי אַוְיסְ-
דרִיקָּן: "סְאַיְן נָאָד וּוֹיְינִיק, אַזְוִי גַּעַר שְׂרִיְּבָעָר וּוֹיְנָט צַו זַיְן...".
ער פֿלָעָגָט שענְקָעָן חברִים פֿוֹן זַיְן סְבִּיבָה זַיְן אוּפְּמָעָרְקָאָמְקָיִיט,
צייט אַזְוִי הַעַלְפָּן מִיט גַּעַלְתָּ. יצַחְקָ פֿלָעָגָט אַזְוִי גַּעַט לְעַבְּן וּמִיט חברִים, אַזְוִי
סְאַיְן גַּעַוְועָן זַעַלְטָן מִיט אַיְזָ זַיךְ צַו צַעְפָּרְגָּן. אַזְוִי אוּבָּק אַיךְ האָב גַּעַפְּנוּעָן
איַזְמִין זַכְרוֹן אַזְאָ פָּאָל, אַזְוִי עַס גַּעַוְועָן & סְכָסָר נִישְׁתְּ צַוְּלִיב זַיְן שָׁוְלָד.
איַזְמִין דַּעַם דָּאַזְיָן קָאָפְּטָלָל נִעְמָן אַיךְ נִישְׁתְּ אַרְיָין זַיְן עַלְלָאָן חברִים.
אַיךְ וּוֹלְאָבָעָר עַס טָוּן בְּהַדְרָנְהָדִיס אַזְוִי דִּי וּוֹיְטָרְדִּיקָּעָ קָאָפְּטָלָלָן. צַוְּיָישָׁן
זַיְן עַרְשָׁטָעָן חברִים אַזְוִי גַּעַוְועָן יַעֲכָב שְׁטִינְבָּעָרָג, דָּאַכְּטָ זַיךְ אַ וּוֹיטָטָעָר
קָרוֹב פְּנוּעָם הַעֲרָבָאָיָשָׁן שְׂרִיְּבָעָר יְהָוָה שְׁמִינְבָּעָרָג, מִיט וּוּעַלְכָנָס טָאָכָ-
טָעָר מִיד זַעַנְעָן אַזְוִי דִּי שְׁפָעְטָעְרְדִּיקָּעָ יַאֲרָן שְׁטָאָרָק בְּאָפְּרִיְּנְדָעָט גַּעַוְואָרָן.
יעֲכָב שְׁטִינְבָּעָר אַזְוִי אַגְּנָעְקָומָעָן קַיְיָן לְאַדוֹש אַזְוִי דִּי עַרְשָׁטָעָ יַאֲרָן
פֿוֹן הַיְּוֹנְטִיקָּן יְאַרְחָוְנְדָעָרט אַזְוִי דַּעַר יְוֹנְגִיְּקָעָר יַצְחָק האָט אַים מְקָרָב גַּעַד
וּוֹעֵן אַזְוִי גַּעַשְׁאָפָּן פְּאָר אַים פְּרִיוֹוֹאָטָעָ לְעַקְצִיעָם, אַזְוִי גַּעַר זַאְל הַאָבָן אַ מְפָור
צָוָם לְעַבְּן אַזְוִי שְׂרִיְּבָן. דָּרְבָּיִי פֿלָעָגָט ער זַיךְ אַוְיךְ בָּאָמְרִיעָן, אַזְוִי גַּעַל אַים

דרוקן און בaczאָן. יצחק האט שטארק געהאלטן פון שטיינברגס טאָ-
לאָנט. ער איז פון לאָדוּשׁ עולה געווען קיון אַרְצַן יִשְׂרָאֵל, ווּ ער אַיז גַּעַן
וְאוֹרֶן אֲבָקָאנְטָעָר שְׁרִיבְּרָעָר.

שפֿעטער איז צו אונדַּז געלומַען אֲגַסְט, וועלכּוּן אַיךְ געדעַנְק בעַ-
סער פון אלְעַמְעַן, ווּוְילְ ער האט באָמת בַּי אונדַּז אַין שְׁטוּב פָּאַרְנוּמַעַן
דעַם אוֹיבַּן אָן — דָּאַס אַיז געווען זְלָמִן שניאָור. באַשְׁרִיבְּרָעָר אַוְיַּהֲבָן
לוֹת, מַזְוַיְּ אַיךְ זַיְּךְ אֲפַשְׁטַעַלְמָן אַוְיַּהֲבָן דַּעַם מַאֲדָנַעַם פָּאַר מַיְּר פָּאַקְט, אָז
טְּקוּקַט אַוְיַּהֲבָן אִים פָּעַרְזָעַלְמָעַד קְרוּם. כְּיוּוֹים נִישְׁתַּמְעַט, מִיטַּהַזְמָס ער האט זַיְּךְ
אָזֶוּ שְׁלַעַטְמַט פָּאַרְדִּינְטַט לְגַבְּיַּ אַנְדָּעַדְעָעָן צְוַיְּשַׁן אַונְדוּרָעָרַע בַּיִּ בֵּית האט ער
אַיבְּרָגְעַלְמָוֹת דַּעַם בעַמְּטַן רַוְשָׁה.

יצחק, דער פְּוִינְפְּוִילְיָקָר מַעֲנְטְּשָׁנְקָעָנָה, האט אָפְשַׁר גַּעַפְּנוּנָעַן דַּעַם
פָּאַסְקָן צּוֹמְרוֹת צוֹ שְׁנִיאָוָרָם האַרְצִיקְסְּטָעָר פְּרִינְטְּשָׁאָפָט. אַוְיַּךְ בַּיִּ אַלְעַ
אַונְדוּרָעָרַע בַּיִּ בֵּית אַיז ער געווען באַלְיַבְּט.

ווען שניאָהָר אַיז צו אונדַּז געלומַען דָּאַס עַרְשְׁטַע מַאְלָ, אַיז ער פּוֹנְקַט
וּוּוְיצַחַק, געווען נַאֲרָ פָּאַרְןְּ פְּרוֹזְוֹוֹ. ער אַיז יצַחַק מִיטַּהַזְמָס צּוֹזָמַעַן פְּלַעַן
זַיְּךְ שְׁפִילְן מִיטַּהַזְמָס צּוֹזָמַעַן פְּלַעַן ערְבָּרְלָעָד. שניאָהָר האט געווען מִיטַּהַזְמָס בַּיִּ
אַונְדוּז אֲלַאֲגַנְעַ צִוְּתָה. להַיְוֹךְ צוֹ שְׁטִינְבָּרְגָּן, אַיז ער געווען אֲפְרִילְעָ-
כָּעָר אַזְוְשָׁפְּלִילְעָוְרְדִּיקָּר. ער פְּלַעַגְטַט זַיְּךְ לְוֹסְטִיק מַאֲכָן מִיטַּהַזְמָס קִיןְחָן אַזְוְשָׁ-
דָּרָעָר זַיְּעַרְעָ חַבְּרִים, אַבְּעָר דָּרְבָּיִ נִישְׁתַּמְעַט גַּעַפְּרַטְמָט קִיןְחָן גַּדְלָות לְגַבְּיַּ
קִינְדָּעָר. אַדְרָבָּא, ער פְּלַעַגְטַט נַאֲרָ פְּרוֹסְטָרָאָכָּטָן פָּאַר אַונְדוּז אַרְגְּינְגָּעָלְעָ שְׁפִילְ-
לָעָרְיָעָן, לְזָוַיְּ אַונְדוּרָעָר דָּעַמְּאַלְסְטְּדִּיקָּן גַּעַמְּשָׁאָקָּה. אַיְּין שְׁנִיאָוָרָם שְׁפִילְ,
וּוּלְכָן ער האט אַוְיַּסְגָּעָטָרָאָכָּט, פְּלַעַגְטַט מַיְּר נַאֲכָמָאָכָּן: ער פְּלַעַגְטַט צּוֹזָמַעַן-
לִיגְיָן עַמְּלָעַבְּעָ טְזַיְּ שְׁאַכְטָלְעָדְעָ מִיטַּהַזְמָס שְׁוֻעְבָּרְלָעָד, אַוְיַּשְׁטַעַלְמָן פָּוּ זַיְּ אֲ
קָאַנְסְּטוּרְקָצְיָ אָזֶן צְוַיְּשַׁן דַּעַם דָּאַזְיָקָן בַּנְּיַיִן אַונְטוּרְלִיָּגָן אֲ בְּרַעְנְדִּיקָּעָ
שְׁוֻעְבָּרְלָעָד. אַלְעַ קִינְדָּעְלָעָדְעָרְלָעָדְעָ זַיְּךְ מִיטַּהַזְמָס פָּאַרְגָּאָפְּטָעָ אַיְּינְגָּלְעָדְעָ אֲפַ-
רָוָקָן אַוְיַּהֲבָן זַיְּיט. באַלְעַ קִינְדָּעְלָעָדְעָרְלָעָדְעָ זַיְּךְ מִיטַּהַזְמָס נַאֲכָטָלְלָעָדְעָ זַיְּךְ
קָנָאָקָן, אַוְיַּפְּשָׁפְּרִינְגָּעָן אָזֶן בְּרַעְנְדָּעָן. סְאַיְּוָן פָּאַר אַונְדוּז געווען אֲ בִּילְד פּוֹלְ
מִיטַּהַזְמָס עַמְּאַצְיָ... מִיטַּהַזְמָס אַפְּרָאָכָּפְּטָן אַטְעָם פְּלַעַגְטַט מַיְּר נַאֲכָפָלָגָן דַּיְּ גַּאנְגָּעָ
פְּרָאַצְעָדוֹר. שניאָהָר פְּלַעַגְטַט דָּרְבָּיִ אַנְגָּמָעָן אֲ פָאַזְוַעַ פָּוּ אֲ זְגָעָר. מַיְּר,
קִינְדָּעְלָעָדְעָרְלָעָדְעָ אַבְּן זַיְּךְ צְעִיטְיוֹלָט מִיטַּהַזְמָס דָּרְמִיסְעַ פָּוּ דַּיְּ פְּיַוְרְלָעְשָׁעָר —

אייניקע האבן גטרובעט, אנדריע, געאנסן מיט ערלעך ואסער, כדי די שריפה צו פארלעשן. די דזוקע שריפה האט זיך אונדו אויסגעדוכט צו זיין אוזי גרייס...

שניאור פלענט שיין זונגען און מיט יצחן, וועלכער איזו נישט וויא-
גיקער געווען פארלייבט אין זמירה מכל המינים, פלען זיך צוינגען,
או „די אימפריע פלענט ציטערן“. נאך א גרייסן טאלאנט פלענט ער
האבן און אונדו אלעמען דערםיט אימפאנירן — צייכנען. ער פלענט
מאלאן פויואזשן אַאַא. איינמאָל האט ער אַאנגעציינט אַ פוינט מיט אַ
טoidלישן פנימל און געונגען צו מײַ “דאָס בִּיסְטוֹ פִּינְגָּלְעָ...”
נאך א שפיל האט ער אַמאָל דורךגערט מיט אַ משוטשעלע, וועלכע-
איין געאנגען נאך די אנטלויפנדיע פון איר קינדרלעך, אין אלע וויא-
קעלעך צעלאָפענען. מאכט זיך, אוֹ מיין עטלטטע שועטער שיינדל איז
צוליב דער משוטשעלע געפאלן און אוזי זיך צעמויסט די נאָן, אוֹ ס'איוֹ
AIR פֿאָרְכְּלִיבְּן אַ סִּימְן אַוְפְּן גַּאנְזָן לְעֵבָן. יצחק פלענט דעם דזוקען סימן
דופן „שניאוֹרְדִּיסְמָן...“

יצחק האט זיעער געהאלטן פון שניאורים גרייסן טאלאנט און פלענט
זונגען אים זיך אויסדריקן אוֹיף אונדווער היימישן, החלב רוסישן יידיש:
„ער האט אַ רָּאָזָמָּךְ“, דֶּה אַ שְׁוּוֹנָן. זיך פְּלֻעָּן בִּירְדָּע האַבָּן גַּעֲמִינְזָאָר
מעם איזן כָּאָרָאָטָעָר, לִיב גַּעַהְתָּאָט פְּרִוְילָעָךְ צוֹ פֿאָרְכְּלִיבְּנָעָן, גַּעַוְועָן גַּע-
זָעַלְשָׁאָפְלָעָךְ. פָּוֹן אַלְעָה הַיְוָנִיטָּשׁ גַּדְלוּמִים אַיְזָן בַּי אַונְדוֹ אַ לְּאָנְגָּעָן צִיְּטָן
זונגען זוממאָן סְעַנְאָלָאָוּוּתָשׁ. ער איז גַּעַקְוּמָעָן צוֹ יצחן, דַּעַקְאָמָעָנְדִּירָט
דוֹךְ זְלִמָּן שְׁנִיאָרָן, וועלכער האט אַיְזָן אַנְגְּוּווֹזָן אוֹות דעם אַפְּהִיטָעָר פָּוֹן

אַברָהָם אַבְּינָום דְּרָכִים פָּוֹן הַכְּנָסָת אַוְרָהִים, דֶּה אַוְתָּה יַצְחָקָן.
יצחמס אָז אַפְטָעָר גַּאֲסָט אַיְזָן גַּעַוְועָן דָּעָר שְׂרִיְבָּר סְפָעָקְטָאָר, מִיט
זונגען ער האט זיך באָפְרִיְינְדָעָט דוֹךְ זְיוֹן קְרוֹב דוֹד פְּרִישָׁמָאָן. בעט
סְפָעָקְטָאָרָס באָזּוֹן פְּלֻעָּנט יצחק וואָרָעָנוּ דָּעָר מָאָמָעָן, אָז עַס ווּעַט קְוּמָעָן
צוֹ פְּרוֹבִירָן אַירָעָמָאָכְלִים אַ יְיָד, ווֹאָס אַיְן הַלְּכָות אַכְּלָה שְׁטִיגָּט ער
אַפְּלִוּ אַיבָּעָר דָּעָם דֶּה גַּאֲטָלִיבָּ, וועלכער פְּלֻעָּנט בַּי זְיוֹן קְוּמָעָן קִיְּוָן
לְאַדוֹשׁ סִינְמָאָל נִישְׁט אַוְסְמִיְּדָן אַונְדוּעָר שְׁטוּבָ.

בְּגַעַדְעַנְקָ, ווי יַצְחָק האט אַמָּאָל גַּעַהְתָּאָט גַּרְוִיס הַתְּפִלּוֹת ווּנְעַן סְפָעָלָ-

טארם אומבאשריובעלען אפעריט. בי אים, פלענט ער זאנן, "זעט מען מאקען און די באבן, ווי די ציינער קנאזן..." דאס איז געווען בשעת דער לוויה פון זיין קרובה — דוד פרישמאנס מוטער. אויפן בית החיים, וווען מהאט אים געדארפַט האבן עפָס ווועגן עניין טהרה, האט מען אים נישט געפַענט געפִיגען. מהאט אים געדארפַט זוכן אייבעראל און נישט געפִונען. עמיצער אַ צענְדראַקענעָר האט געפַענט: "אָפֶשֶׁר האט חילַה מיט אים עפָס פָּאַסְטִירַט? ער האט זיך הַפְּנִים זויעֵר גענומען צום האַרְצַן דעם דָא-זַיְקַן טויטַן..." אויף דעם האט יַצְחַק גענטפָּערט דִּ אַרְמוֹיְקָע: "אָנוֹ, חַבְרָה, גַּיִטְבָּעֵסְעָר אַ זָּקָר אַין די אַרְמוֹיְקָע שְׁעַנְקָעַן! נִשְׁתַּפְּעַטְמָאָר האט גַּע-חַלְשַׁטְמַט, נִאָר זַיְן הַעֲרַצְעַלְעַן! ער אַיז גַּעַגְגַּע אַוּדָאִיז זיך אַונְטַעַרְצַשְׁפָּאָרְךָן דָּאָס הַעֲצַעְלָעַ..."

אוֹן בָּךְ היה. מִזְחָאַט סְפֻעַתְּאָרֶן גַּעֲפּוֹנָעַן אֵין אַ דָּעֵרְבִּיְּאִישָׁעַר שָׁעַנְשָׁכָנָה בְּיַיְהָ אַ גַּעַשְׁמָאַקָּעָר סְעוֹדָה.

וועיינטער האט זיך בי אונדו איז שטוב באזוויזן יצחטס אַז נײַעַר חַבָּר
בערטקאויטש, דער שפֿעטערדייקער אַידערם פֿון שלום עלייכמען, אַבלאַסער,
אוֹיסְגַּעַדְאַרטְעַר חַוְּסְדִּיקַעַר יונגעַרְמַאנְטַשִּׁים. דער פֶּלעֲנט אַזְנַט אַזְנַט
טַעַר פְּאַיצְזְוִילְגָּג פֶּאַר יְצָהָן זַיְד בָּאַקְלָאנְגָּן, אַזְנַט פְּאַרְפָּאַלְגָּט אַיִּם, אַזְנַט
מְוּוֹלָאִים נִישְׁתָּמְדָּךְן, אַזְנַט האַט נִישְׁתָּמְדָּךְן מַול צַו די צִוְּטוֹנוֹגְסְ-דָּרָע-
דאָקְטָאָרָן.

יזחק, נישט קופנדייך אויפ זייןע יונגע יארן, איז שוין געווען גאנז
פאפּוֹלֶה, ספֿעַצְיָעַל אַ דָּאַנְךְ פְּרִישְׁמָאַנְסְּ הַוִּיכָּר מֵיְנוֹנָג וּוֹעֲגָן אַיִם. מַעַן
פְּלַעַנְטְּ יוֹינָעַ וְאַכְּנָן דָּרוֹקָן אָוּמְעָטוֹם אָוּן אַלְצְדִּוְנָג, וְאַסְּ עַר פְּלַעַנְטְּ צְשָׁוִין. דַּי
איַנְמָאַל אַיְזְנָבָּרְקָה עַרְקָאַפְּוּתְּשׁ גַּעֲקוֹמָעַן צַו יִצְחָקְן אַ פְּאַרְיוֹאַשְׁטָעָה. דַּי
סְבִּיבָה דָּרְפָּרְוֹן אַיְזְנָבָּרְקָה גַּעֲקוֹמָעַן, אַז דָּעַר „פְּאַסְּקוֹדְנִיאָקְסְּ“ יַאֲצָקָאן, דָּעַר רַעַדָּאַקְסְּ
טַאַר פָּוּ „חוֹיְנָטְסְּ“, הַאֲטָם צְרוּקָנְעַשְׂקָט אַזְאַל שִׁיןָעַ דָּעַרְצִיוֹלָנָג
„מַאֲשָׁקָעַלְעַד חֹוֵר“. בַּעֲקָאַוּוֹתְשׁ הַאֲטָם דַּי דָּעַרְצִיוֹלָנָג פָּהָרְגָּעַלְיָעַנְטְּ פָּאַר
יִצְחָקְן אַוְן הַעֲרַנְדִּיק זַיְן מֵיְנוֹנָג וּוֹעֲגָן דָּעַר גּוֹטְסְּקִיְּטוֹ פָּוּן דָּעַר דָּאַזְּעִיקָּה,
הַאֲטָם דָּעַר גַּעֲבעַטְן פָּאַר אַיִם צַו אַינְטָעַרְוּוֹעָנִין.

יצחק האט זיך גלייך איבערגענוןען מיט זיין לאגע און אנגעשריבין צו יאצקאנען אן ענרגנישן בריזו, אין זועלכן ער האט בעפֿאדרעם, און

"מְאַשְׁקָעַלְעַ חֹזֵר" מוו צונגעשטעלט וווערן צום חנווה-קאנקרים, וועלכן די רעדאקסיע פון „היינט“ האט געהאט פאראעפנטלעכט. צום טאג פון קאנ-קורס איזו יצחא סבעציאל ארויסגעפאָרין קיין וויארישע, בייגוואוינט די באָ דאַטונגנען פון דער זשוּרי אונז צוּרִיךְ גָּעוּמָעָן אַ צַּעַשְׂטָרָאַלְטָעָר מִיט דָּעָר פֿרְיוּדִיקָעָר יְדִיעָה, אָזֶה בערךאָוּוּטָשָׁה האָט גָּעוּמָעָן די ערְשָׁטוּ פֿרְעָמִיעָ אָזֶה שְׂוִין אַצְּינָר אַ גַּמְאָכְטָעָר מַעֲנְטָשָׁ...

באמת, די דָּזְוִישָׁע גְּלִיקְלָעַכְעַת הַתְּחִילָה, צו וועלכָעָר יצחא אָזֶה גָּעוּמָעָן דָּעָר גָּוּרָם, האָט בערךאָוּוּטָשָׁן אַרוּיְנָגְעַפְוִרט אִין דָּעָר סְבִּיבָה פון דָּעָר שְׁרִיבָּעָר-מִשְׁפָּחָה אָזֶה יְשָׁאָמָרִים טָאַלְעָא אוּיך אִין דָּעָר מִשְׁפָּחָה פון שלומָדָעָלָיְיכָם, פון וועלכָעָר אָזֶה גָּעוּמָאָרָן אָזֶה אַיְידָעָם אָזֶה אַן אַיְבָּרְגָּעָנְבָּעָנָעָר מִיטְאַרְבָּעָטָעָר.

בערךאָוּוּטָשָׁה אָזֶה גָּעוּמָעָן פָּאַרְכּוּנְדוֹן מִיט יצחָקָן מִיט אַ שְׁטָאַרְקָעָר פֿרְיוּנְטָשָׁאָפָט, וועלכָעָר חָאַט אִים בָּוּלָט אַרוּיְגָעָוָוָוָן בָּעָת יצחָקָס ווַיְוַיְלָא אִין נִיְוִירָאָךְ אִין יָאָר 1920.

אַ סְּרָ, אַ סְּרָ פָּוּן דָּעָר לִיטְעָרָאַרְיָשָׁעָר מִשְׁפָּחָה זְעַנְעָן אַדְוָרָד דָּוָר אָונְדוּעָר שְׁטוּבָ, סְיָ אַלְסָ צִיּוּטָוּיְלִיְעָ, סְיָ אַלְסָ אָוְרָהִים אַוְיָאָפָ אַ לְעָנָעָן דָּעָר צִיּוּטָ. אַיְינְקָעָ פָּוּן זְיָ וּוּטָ מִיר נַאֲךְ אַוְיסְקָוּמָעָן צו דָּרְמָאָנָעָן.

דראמאטישער קריין

נאר א צייט פאר זיין פריזיוו האט זיך אין יצחן ווירדר אפגעראופן זיין ירושהדייק-איינגעברענער דורך צום טעאטער. ווי ב'האָב שווין גע-האט דער מאָנט, האט ער עס שוין באָזויין אין זיין ערשות קינדררישע יאָרֶן, בשעת ער האט גערגינדעם דעם הויפטעהטער פון קינדרער — פאר סינדרער. יצחט באָגער צום טעאטער איז זיין גאנץ לעבן געווען אָן אַק-טיווער. ער פֿלעגט תמייד באָזוכן אלע מינימ פון די דאַזְיכּע אין אלע מקו-מוּת, ווי ער פֿלעגט נאר אַנשְׁפָּרָן אָן אָלע לשונות. ער האט אוּיך געהאט אָן נרוּםן חוש פֿאָרט טלאָטִיך אָן טאנְדְּקָוָנסְט, צוֹ וועלכּער ער פֿלעגט אוּיך מיר צונעבן חַשְׁך. אַיר האָב אֲבעָר דערפּון, חווּ דעם פֿעדָא-בָּגָיָן גַּבְּרוּיך, נישט גַּעֲמָכְט קִיּוֹן פֿרָאַפְּעִיסְטָאַנְעָלָן גַּבְּרוּיך. די אָפָּא-זִיצְיָעָן פֿון אַונְדוּעָר פֿאָטָעָר אָיז אָן דער דאַזְיכּע הַיּוֹיכַּט גַּעֲוָועָן אָן אַנְטָ-גַּילְטִיכּע... דעם פריערדיקן קָאָמָּה פֿאָר מִיּוֹן גַּימְנָזְיָא-אוֹיסְבָּוּלְדָּוָן האט ער באָרשְׁפְּלַט. ער אָיז נישט גַּעֲוָועָן בטבעָעָן וועלטלְעָלָעָן לִימָדָנוּפָא, ער האט בְּלוּזָן מָוָרָא גַּעֲהָאטָם, אָז זײַן טָאַכְטָעָר זָאָל זִיךְ טָרְעָפָן מָוָט „וּוְעָרָבָן וְוִוְוָס פֿאָר אָ שִׁיקְסָעָם...“ אַיר בֵּין אֲבעָר אין גַּימְנָזְיָא יָא אַרְיָין, אָדָאנְקָיְצְחָקָן, וועלכּן סְאָיז גַּעֲבָעָר בשעתו נישט גַּעֲלָוָנָגָעָן אַנְגְּגָעָנוּמָעָן צוֹ וועָרָן.

אָשְׁטִיךְ פֿון זײַן לעבן אָן לעבְּנָס-עַנְעָרְגִּיעָה האט יצחט גַּעֲוִידָמָעָט דעם טָעָאטָעָר, פֿרְיָעָר דעם יְדִישָׁן אָנוֹ שְׁפָעָטָעָר דעם העַבְּרָעָאַישָׁן. אוּיך בֵּין זײַן פֿרָאַפְּעִיסְטָאַנְעָלָעָר פֿעדָאַגְּנָוִישָׁעָר טָעַטְיוֹיכּוּת האט ער דעם שְׁוֹלְטָעָא-טָעָר גַּעֲוִידָמָעָט אָסְטְּפָּאָז אַיְנָעָם פֿרָאַגְּרָאָם פֿון דעם לִימָדָה.

נאכּן דורךאל פון דער ערשותער רועואַלוציע האט די יוננט
אנגעעהובּן צו זוכּן אָן אָופּן, ווי אָזוי זיך אַיסצּוֹלעַבּן פֿאַרטֿיוֹאַיש אָן אַיר
דעַיש. סְתִּים פֿאַרְזֿאַמְּלַנְּגַנְּגַן זעַנְעַן דָּרָךְ דָּרָךְ מְאַכְּט שְׁטוּרָעָגּ פֿאַרְבּֿאַטְּן
געַוְאַרְן, אֲפִילּוּ שְׁטוּבּ-ווֹיזְיַטְּן פּוֹן עַלְעַבּעַ מְעַנְטַשְׁן פְּלַעַגְן רַוּפּן פֿאַרְדְּאַכְּט
אוֹן אַרְעַסְטַּמְּט. דְּאָס גַּנְגַּע גַּעַלְשַׁאַפְּטַלְעַבּעַ? עַבְּן אוֹז גַּעַשְׁטַאַנְעַן אַונְטַעַר אַ
שְׁטוּרָעָגּ פֿאַלְיִצְיַאַישְׁעַר הַשְׁנָה בּוֹן דָּרָךְ "אַכְּרַעַנְעַ".

דערפֿאַר האָבּן זיך אַנְגַּעַהַוּבּן צו אַנְטוּקְלַעַן קְוַלְטְּרוּדְלַעַן אַונְטַעַרְנַעַן
מוֹנְגַּעַן, ווי בִּבְּלִיאַטְּפַעַן אָן לְעוֹז-זְאַן, דְּרַאַמְּקַרְיַוְן אָן סְתִּים-בָּאָרְן, ווי
מְפְּלַעַנְתַּמְּ אַיסְזַׂוְנַגְּנַעַן דֵּי פֿרְאַקְּלַאַמְּאַצְּיעַם... אַונְטַעַר אָזָא מֵין מְאַנְטַלְהַאַט
זיך סְיַי ווי סְיַי גַּעַפְּרַיט אַלְעַבְּדִישְׁעַ פֿרְאַפְּגַּאנְגַּנְדַּע אָן אַשְׁטַאַרְעַעַד רְעוֹוָאַד
לוֹצְיַאַנְעַרְעַע טַעַטְיקַיִת. נִישְׁטַמְּ אַלְזַי אָן נִישְׁטַמְּ אַלְעַמְּאַל חַאַטְמַעַן גַּעַקְעַנְתַּמְּ
אַיסְכְּבָאַהַאַלְטַן. סְיַעַנְעַן גַּעַוְוָעַן גַּעַפְּרַלְעַן, סְכַנְוַת-נְשַׁפְּשַׁותְמַעַן דֵּי אַונְטַעַרְרַדְיַי
שְׁעַ קְאַנְסְפּֿרְאַצְּיעַם, דֵּי גַּאַסְפְּ-פֿאַרְזְּאַמְּלַוְנְגַּעַן אָן אֲפִילּוּ דֵּי מְכֻלְמַרְשַׁטְעַ
דרַאַמְּאַנְטַישְׁעַ שְׁפַאַצְּרַן אַוְיַּחַדְיַי "בִּירוֹשָׁעַם", ווי עַס האָבּן זיך אַרְמוֹגַעַן-
דְּרִיְתַּמְּ אָן צְוַוְּשַׁן דֵּי פִּים גַּעַפְּלַאַנְטַעַרְטַדְיַי "פִּירְ-אוֹיְנִיקַעַ", דֵּי פֿרְאַוְוּאַפְּקַעַד
טָאָרְן הַיִּסְטַמְּ עַמְּ.

איָן דָּרָךְ דָּזְוַיְקַעַר רְעוֹוָאַלְוַצְּיַאַנְעַרְעַר צִוְּתַהָּאַט זיך איָן לאַדוֹשַׁ גַּעַן-
איָינְדַעַט אַגְּרוּסְמַעַן מְזַוְּקַלְיַשְׁעַ גַּעַזְעַלְשַׁאַפְּט "הַזּוּמְרַ" מִיטַּן צִיל צוֹ קְוַלְ
טְּיוֹוֹרַן מוֹזִיק בְּכָלְ אָן יְדַוְוַעַע בְּפֶרְטַמְּ. צוֹ דָּרָךְ פֿאַרְזְּאַלְטַוְנְגַּן פּוֹן דָּרָךְ
דָּזְוַיְקַעַר האָבּן אַנְגַּעַנְתַּמְּ אַלְעַבְּאַקְּאַנְטַסְטַע פְּעַרְעוֹנְלַעַכְיִיטַן. לאַגְּנַיְאַ-
רִיקַעַר פֿאַרְזַּיְצַעַר איָן גַּעַוְוָעַן דֵּי פֿאַפְּלַעַרְעַעַד לאַדוֹשַׁר פִּיגְוָר — חִיקְלַיְאַ-
נְאַוּסְפִּי.

אַ מאַדְנַעַר גַּעַרְאַטְעַנְעַר מְעַנְטַשְׁ אָן ער גַּעַוְוָעַן, חִיקְלַיְאַנְאַוּסְפִּי. סְודַם
בְּלַי אַשְׁוַיְנַעַר אַיְסְעַרְלַעַךְ, הַעֲכַסְטַמְּ גַּעַבְּלַדְעַט אָין וְעַלְטַלְעַבּעַ אָן יְדַיְשַׁע
לְימֹודִים. אַ גַּוְטַעַר הַעֲבַרְעַר, אַיְנַעַר פּוֹן דֵּי בְּעַסְטַע שְׁאַכְמַאְטִיסְטַן, אַ שְׁאַרְ-
טְּשֻׁמְפִּיאַן אָין וְעַלְטַמְּ-מַאְשְׁטַאַבְּ, אַ זְעַלְטַעַנְעַר קְעַנְעַר פּוֹן מוֹזִיק אָן אַ
פְּרַעְבְּטַיְקַעַר וְזְיַאַלְעַנְטַשְׁעַלְיִיסְטַמְּ, אַ קְאַמְפְּזַוְיִטְאַר אָן... אַ סְתִּירָה צְוָם פָּ-
פְּלַעַגְן אַוְיסְטִיְשַׁטְמַן פּוֹן "לְאַחֲמִים לְחַמְּ", דְּהָ אָן בְּלִוְיַן פֿרְאַסְטַע לְיִוְתַּ-
הַאָבּן טְאַלְגַּאנְטַן צוֹ מְאָכְן גַּעַלְטַ... יְאַנְגְּנוּסְפִּי אָין בְּיַיְלַע זְיַינְעַ גַּיְסְטִישַׁע

מעלות געווען א גוטער סוחר און אינדוסטראילער, וואס האט געפירות גרויז בע געשעפעטן. מיט יארן שפערטער איז ער געווארן יצחקס א מהותן. „הומר“ איז מיט דער ציוט געווארן דער צענטראללער פונקט פאר אלע אינטערלעקטוועלע יודישע קרייזן איזן לאדווש. קודם כל איז דארט געד שאפן געווארן א באָר פון אַרְיבָּר צוֹווִי הַוְנְדָרֶט אַנְטִיוֹלְגָּעָמָרָס פון צוֹוישָׁן די בעסטע יודישע געוועלאָפְּטָלְעָכָבָעָ קְרִיזָן. שם איז געווארן א ייחום געהערן צום „הומר“. איז „הומר“ איז געווען טעטיך אויך א קורלענדישער דאקטאָר, א גרויסער מזוקער און קאמפֿאָזִיטָאָר — דֶּר פָּאָלָק. ער האט עס געשריבן די הערליךע נאָטָן צו יצחקס לֵיד „די זוֹן פָּאָרְגִּינִּיט אַיז פְּלָאָמָעָן“. די פִּיעַ-סע אונטערן זעלבן נאָמָעָן איז אַזְוִוְנְעָפְּרָט געווארן דורך דעם שפערטער דיקין דראָמְקָרְיוֹן מיט דער באָטְיְלוּקְוָנָגָן פָּנוּעָם באָר פון „הומר“. דיריזשאָר פון „הומר“, דער שאָפָּעָר פון די זוֹנְדָרְבָּאָרְסָטָעָ יְוִישָׁע ניגונים און אַרְאָטָאָרִיעָם, איז געווען דער באָרְיִמְטָעָר אַנְפִּירְעָר — זַיְלְבָּעָרָט, א באָחָנְטָעָר און באָלְיבָּטָעָר דורך דער נאָצְעָר יְוָנָגָט, אַ מענטש פון מיטעלע אָרָן, מיטעלן ווּסְקָס אָזְוִוְנְעָפְּרָטָעָהָר אָזְרָן וְאַנְסָעָם. יצחק, זעלכער האט אָזְוִי לֵיב געהאט כל מיני קָוָסָט, איז דורך יָאָ-נאָסְפִּין, דֶּר פָּאָלָקָן א. א. אַרְיִינְגָּעָצְיָוָן געווארן אַין דער „הומר“-פָּאָר וְאַלְטָוָנָג. בעת די זִיכְוָנָגָן פון דאָזְוִיקָר האט יצחק אַרְגְּנָעָלִינְגָּט צו שאָפָּן אָזְנְזָוִיפִּין מיט אַרְאָמְקָרְיוֹן. אָזְוִ אַרְוָם אָזְן בַּיּוֹם „הומר“ אָרָ-גָּאַזְוִוָּרָט געווארן דורך יצחקין דער ערשותער אַין לאָדוֹש לִיטְעָרָאַרְיָשָׁר דראָמְקָרְיוֹן, אַונְטָעָרָן נאָמָעָן „דְּרָאָמָאָטִישׁעָ קָוָסָט“. אַין דער „דְּרָאָמָאָטִישׁעָ קָוָסָט“ האט יצחק אַרְיִינְגָּעָצְיָוָן זַיְעָר באָ-גָּאַבְּטָעָ יְוָנְגָּטָלְעָכָבָעָ אַמְּאָטָאָרָן-כָּחוֹת, פון וְעוּלְכָעָ אַיְטָלְעָכָבָעָ זָעָנָעָן געווארן גוּטָע אַרְטִיסָטָן אָזְן באָקָאנָטָעָ רְעוּשִׁיסָּאָרָן, זַיְ רְאַטְבָּאָרָט, מַאֲשָׁקָאָוִוִּיטָשׁ, דער אַומְגָעָבָרָאָכָטָעָר דורך די נָצִים אַרְטִיסָט יְעֻדוּאָב אָזְן פִּיל אַנְדָרָעָן. יצחק האט במשך פון עַטְלָעָכָבָעָ יָאָרָן זַיְ שְׂטָאָרָק אַפְּגָנָעָבָן מיט דער אַנְפִּירְוָנָג פון דער „דְּרָאָמָאָטִישׁעָ קָוָסָט“ אָזְן האט אַוְפָּגָנָעָשְׁטָעָלָט אָ רָעָ-פָּעָרְטוֹאָר פון וְעוּלְטָלְעָבָן אָזְן יְיִדְיָשָׁן באָרְאָקָטָעָר, וְזַי שְׁלָום עַלְיכָם, פָּרָץ, הַיְרָשָׁבָיוֹן אָזְן זַיְנָע אַיְגָנָעָנָע דְּרָאָמָעָס אָזְן קָאָמְעָדִיעָם.

שלום עליכם אוּזַנְבָּעָמָן קִיּוֹן לְאַדְרוֹשׁ צַו דָּעַר אֲוִיפֶּרֶוֹנֶג פָּוֹן זַיִן „עָזָוִית אָוּן צַעַשְׁפְּרִיט אַיְבָּעָר אַלְעָ וּבָן יְמִים“, וּוּעַלְכָּעַ יְצָחָק הָאָט וּוּוֹנֵךְ דָּעַרְכָּאָר אַוִיפֶּגֶעֶפֶּרֶט. דָּעַר גְּרוֹיסָעָר הַומָּרִיסָט אָוּזַנְבָּעָמָן קִיּוֹן קָדָם בְּלַגְעָוָן אַשְׁטָעַנְדִּיקָעֶר נָאַסְטָט אָוּזַנְבָּעָר שְׁטוּב. מִיט זַיִן גּוֹטְמוֹטִיקָן, וּוּיזְצִין פָּוֹל אָוּזַנְבָּעָמָן שְׁמִיכָּל הָאָט עַר פָּאַדְרוֹצְיכָּרֶט אַונְדוֹעָר מָאַמָּעָ, אַז אַירָעָ פִּישׂ וּעְנָעָן דַּי אַמְתָּע „קְלֹגָעַ פִּישׂ“ אָוּן גַּעַמְאָכָט פָּוְנָקָט אַזְוִי וּוּיְאַינְן „אַונְדוֹעָר מְסֻמּוֹת“. עַר הָאָט עַטְלָעֶכְעַ שְׁעהָן פָּאַרְבָּרָאָכָט מִיט זַיִן אַלְטָן חָבָר, אַונְדוֹעָר פָּאַמְתָּע, שְׁמוּסְנְדִיךְ מִיט אַיְם לְעַבְהָאָפָט אָוּן פִּירְנְדִיךְ אַז הוַיְסָן וּוּבוֹחָה וּוּעָנָן דַּי לְיַטְעָרָאָטָר אִין יְדִישָׁן אָוּן וּוּלְטָלָעָן מַאֲשָׁטָאָב.

שלום עליכם הָאָט בַּיּוֹם טִישׁ אַוִיסְגָּעָדָרִיקָט זַיִן בַּאוּוֹנוֹנְדָעָרָוָן פָּאָר יְצָחָקָס אַרְטִיסְטִישׁעָר פָּעָאַקְיִיט. יְצָחָק הָאָט פָּוְנָקָט גַּעַשְׁפִּילָט אַז אַלְעָ אָוּן שְׁלָוָם עַלְיכָם, דָּעַר גְּרוֹיסָעָר מְבִין, הָאָט אַוִיסְגָּעָדָרִיקָט זַיִן טִיפָּוֹן בַּאַדְרוּעָן, פָּאַרְוָוָאָס דַּי „דְּרָאַמְתִּישׁוּ קְוָנְסָט“ וּוּעָרָט נִישְׁתָּמָעָן קִיּוֹן פְּרָאַפְּעָסְמִיאָנְעָלָעָר טְעָמָעָר, כְּרוֹ זַיִן פִּיעָסָע צַו שְׁפִּילָן אַיְבָּעָר דַּי שְׁטָעָט אָוּן שְׁטָעַטְלָעָר פָּוֹן דָּעַר דַּיְוּזְקָעָר רָוְסִישָׁר אִימְפְּרָעָר.

אוּיךְ פָּרָץ אָוּזַנְבָּעָמָן אַרְאַפְּנָעָמָן עַטְלָעֶכְעַ מְאַלְעָ צַו דָּעַר אֲוִיפֶּרֶוֹנֶג פָּוֹן זַיִנְעַ פִּיעָסָן „דְּרָיִי מְתָנָות“, „דְּרָי גַּאֲלָדָעָן סִיטִּיט“, „דְּרָי שְׁוּעָסְטָעָר“. פָּרָץ אָוּן יְצָחָק פְּלָעָנָן זַיְד דְּעַמְּאָלָט נִישְׁתָּמָעָן שִׁידָן, נִשְׁתָּמָעָן אָוּן נִשְׁתָּמָעָן בַּיוֹנָאָכָט. אַונְדוֹעָר שְׁטוּב פְּלָעָנָט דְּעַמְּאָלָט וּוּרָעָן דַּי רִיבְכָּטָעָ קִיבְּצָעָרָנָעָ פָּוֹן נָאָנָעָ לְאַדְרוֹשׁ... סְאָיַן גַּעַוּוֹן לְיְהָוִדִּים פָּוֹן דַּי טָעַנְעַ אָוּן גַּעַזְאָנָג... בַּעַת אַלְעָ זַיִנְעַ לְאַדְרוֹשׁ... סְאָיַן גַּעַוּוֹן לְיְהָוִדִּים פָּוֹן דַּי טָעַנְעַ אָוּן גַּעַזְאָנָג... בַּעַת אַלְעָ זַיִנְעַ בַּאוּוֹן פָּוֹן לְאַדְרוֹשׁ פְּלָעָנָט פָּרָץ בַּאֲטָאָנָעָן, אָז סְאָיַן אַיְם פְּשָׁוֹט אַשְׁאָד יְדָעָ רָגָע אַפְּצָוָלָאָזָן יְצָחָקָלָעָן. זַיְד פְּלָעָנָן פָּאַרְבָּרָעָנָגָן גַּאנְצָעָ נַעַכְתָּ, אַלְסָמָלָקָלָאָגָן... נִשְׁתָּמָעָן צּוּמָּאָכָן מִיט קִיּוֹן אַוִוִּינָן, וּוּדְיִי מָאַמָּעָ שְׁמָוֹרִים, גַּאֲרָנִישָׁט שְׁלָאָפָן, נִשְׁתָּמָעָן צּוּמָּאָכָן מִיט קִיּוֹן אַוִוִּינָן, וּוּדְיִי מָאַמָּעָ פְּלָעָנָט זַיְד בַּאֲפָלָאָגָן, נָאָר רָעָדָן אָוּן זַיְנָגָן אָוּן לְאָכָן פָּוְנָקָט וּוּי סְיִוָּאָלָט גַּעַוּוֹן אָוּן מִיטָּן הָעָלָן טָאגָן. דַּי שְׁכָנִים פְּלָעָנָן זַיְד דָּעַרְבִּי שְׁטָאָרָק בַּאֲקָלָאָגָן צּוֹם „זְשָׁאַנְדָּצָעָ“, ד. ה. פָּאָרָן הוּיוֹ-פָּאַרְוּוֹאַלְטָעָר, וּוּלְכָבָר פְּלָעָנָט אַבָּעָר, אַלְסָמָלָקָלָאָגָן יְדָעָרָעָר אָוּן פָּאַרְעָדָרָעָר פָּוֹן יְדִישָׁע שְׁרִיבָּעָרָם, אַוּוֹת זַיְד נָאָר זַיְד אַנְבִּיוֹזָעָן אָוּן זַאָגָן: „אַיְין קַאַצְעַנְעַלְסָאָן אָוּזַנְבָּעָמָן מִיר וּוּיכְטִיקָּעָר פָּאָר אַיְיךְ אַלְעָמָעָן אָוּן וּוּמָעָן סְגַעְפָּעָלָט נִישְׁתָּמָעָן, מַעַג זַיְד גַּעַזְנְטָעָרָהָיִיט אַרְיוֹסְצִיעָן. כְּהַאֲלָט קִיְנָעָם נִשְׁתָּמָעָן מִיט צְוָאָנָגָן!“

אויף צומאָרנעם צום מיטאגן פֿלענט ז. 5. פרץ היילכיך לאָן, קְלַאָפּן דעם טאָטן אִיבער דער פְּלִוִיצָע אָונֵן פרוילעֶך אֹויסְרוֹפּן: „איי, ד', בְּנִימִינְקָע, חָאָט אִיר דָּס אַ צְחַקְלָעָן... יְנַעֲנֶר יָאָטְלָן! אַ גְּנוּוֹמָת אַין זִיְּנָע בְּיִנְעָר אָרְיוֹן!... דַּי מְאֻמָּע, אֹויסְהָעָרְנִידִיש דעם דָּזָאַיקָּן קָאַמְפְּלָעָמָעָנֶט אָוּפּּן חַבּוֹן פּוֹן אִיר „קְיֻוּסָּרָר“, פֿלְעָגָט זֶוד צְעַנְיוֹן פְּאָר נַחַת אָונֵן פְּאָרְגָּעָסָן אִיר כָּעֵס אויף פרָצָן, וּוּלְכָעֶר לְאֹזֶט נִישָׁת יְצָחָן, „צְוָמָאָכָן מִיט קְיֻזָּן אָוָג, אַ גְּאנְצָע קְיֻוּלְעָדְקִיעַ נָאָכָט וּוּ אַ יְאָרָן!...“

פרץ האט צוישין אונדזערע בני בית אויך זיינר ליב געהאט "דאס העלע פיגעלאע". אדם בגין איך געווען. איך פלעג מיך גערן ארויפעצען אויך זיינע קני און צולבן שינעם שפלו ביום דיסון אים בי זיינע ריזקען וואָן סעם פלעג איך אפיילו פאַרלייזן זיינר שטעכיקיט, בשעת ער פלענט מיך קוושן.

די „דראמאטיישע קונסט“ האט אויך אויפגעפריט אַסְט ווועך פון יצחן. אין זיין „דעקדענט“ האט די הויפטראל געשפילט דער שפטער באָריומטער לאָדושער אַרטיסט, דעצייטאָטָאָר אוון רעוזיסאָר — מאַשְׁקָאָר וויטש. די פיעסע האט נעמַכְתִּים אַסְעַנְסָצְיָע. דער עולם האט לאָנג אָוֹז- ציאָנִירט יצחן אָוֹן אָפְּלוּ געצוונגען אָונְדוּר טאמָע-מאָטען אַרוּפְּצָנוּין אויף דער בִּינְעַ, כדֵי זַי עֲפַנְטְּלָעַ אָפְּצָגְעָבָן אַ מּוֹלְן טֻבָּ. די דָּאָזְקָעַ באָ גְּרוּטְּנְגָּעַן האט אוֹף זַיְן גַּעֲנוּמָן דֵּיר פָּאָלָק. „דעקדענט“ אַיְן חַווּ לאָדְוִישׁ דער פָּאָלְנוּרִיךְ אוֹפְּגָעָפְּרִיט גַּעֲוָוָאן אַיְן רָוְסָלָאנְד אוֹן אַמְּעָרְקָעָ, גַּעַשְׁפִּילְט דָּוָרְךְ פְּרָאָפְּעָסְיָאנְגָּלָע טְרוּפָן.

א ספוציעילן דערפאלג האבן געהאט יצחקט "בחורים", א קאמעדיע פון דעםאלטיקן לאיזושער ליעבו, פון דער קיבוץ רוסלאנד לאיזוש, וו ס'ס'ר מען פון אלע זויטן פארשידענע טיפן פון יידרישע בחורים, מיט פארשידענע מהנחים און דיאלעקטן. דער עולם האט זיך באמת פארזויילט, אזוו ווי קוינמאָל. "די בחורים" זענען שפעטער אויפגעפריט געווארן דורבן אדע- טער יידישן מעטאָער, וו דאס פריילעכע פובלייקום האט עם אויפגעהאלטן. בראיש פון טומלעכט חדרשים אויפו מעאטער-אָפֿיש.

במשך פון דער נאנצער דראפאלנרייכער טעטיקויט פון דער "דרא-
מאטישע קונסט", איז וויא דארארשואו אג'ווארן יצחיקס וויכטיקסטע מיט-

אַרבעטערין, סֵי בְּיֻם שְׁפִילָן פָּוּן דֵּי פֿרוּיעַן-חוּופֶּרֶאַלְן, סֵי בְּיַי דַּעַר גַּאנְ-
צָעֵר אַרְגָּנָזִינָּצִיאַנְגָּלֶר טַעֲמִיקִיט. צֹוִישָׁן זַי אַיז שְׁנָעַל פֿאַרְבּוֹנְדָן גַּעַד-
וּאוֹרַן מַעַר וּוּי אַחֲרִישׁ צֹוָּמָעָנָרְבָּעַט. סְ'הָאַט שְׁוִין כַּמְעַט נַעַמְלָטָן
בְּיַי אַן עַרְנְסְטָעַר לִיבָּע.

דָּא אַבְּעָר הָאַט זַי צֹוִישָׁן זַי אַרְיִינְגָּעָמִישָׁט אַ זִּיטְיַקָּע פֿרוּי, מִיטָּן
פֿאַטְאַלְן פָּאַר יְצָחָקָס גַּאנְצָן לְעַבְנְסָגָנָג נַאֲמָעָן — אַסְתָּרְלָ... דֵּי מַאְמָע, וּוּן
זַי הָאַט זַי דַּעֲרָפָן דַּעֲרוּוּסָט, הָאַט אַוִּיסְגָּעָרָאָקָן אַיְן אַ גַּעַוְוִין אָוּן גַּעַד
יַאֲמָרָתָה: "שְׁוִין צָוָם דְּרִיטָן מַאְלָן אַן אַסְתָּרְלָ! יַעֲדָע אַסְתָּרְלָ אַיז פָּאַר אַיִם
אַ שְׁטָן!..."

דֵּי דָּאַזְיַקָּע דְּרִיטָע אַסְתָּרְלָ אַיז גַּעַוְוִין — אַסְתָּרְלָ וּ, וּוּלְכָע קִינְעָר
בְּיַי אָוְנְדוּ הָאַט נִישְׁט לִיב גַּעַחְאָט. אַט אַ דָּאַזְיַקָּע פָּאַרְשְׁוִינְטָע הָאַט זַי
פָּאַרְנוּמָעָן צַו „פֿאַרְנוּמָעָן“ יְצָחָקָן. דָּאַט הָאַט זַי אַיר תְּחִילַת אַיְוָנְגָעָבָן,
אַבְּעָר צָוָם מַול פָּוּן יְצָחָקָן, נִישְׁט אַוִּיפָּה לְאָנָגָן.

דער לונאטיקער

אסטר וו. איז נעקומען אין אונדרוזער הויז אלס א דירעקטע וויז-אדווי
שכנתע פונעם זעלבן שטאק. זי איז געווען, נישט סוקנדייך אויף אירע 16
יאר פיזיש זיעער אנטווקלט. מיט איר ריפֿן אויסזען האט זי זיך געהאלטן
פונקט וויאר א ריפֿע פֿרוּי, זעלכע לוייערט אויה אלס מעגלעקייטן צו באפֿן
א חתן.

היות איר מאמע האט געהאלטן, איז א מידל איז בעסער וואס שנען-
לער אראיסצופטְּרָן פֿון שטוב, האט זו איר איבערגעלאָזֶט אויף איר איינגע-
עם באָראָט. דאס מידל האט געשפֿילט אויף פֿיאנאָ און צונעקוּוֹטְשַׁעַט
רּוּסִישָׁרְאָמָּאנְסָן.

איר מאמע איז געווען א שיינע פֿרוּי, א סְךָ שענער, שלאנקער איז
העכבר פֿון דער טאָכְטָעָר, א פֿרוּי אַרְוּם די פֿערצְיָעָר, מיט א יונגעלאָבָן
אויסזען פֿון א לְעַבְּדִיקָעָר ווַיְיכָל. איר מאן פְּלַעַגְט אַרְוּמְרִיאִין אלס א
וואַיאָזָאָר בְּמַעַט דַּעַם גָּאנְצָן וְאַר אַיבְּכָר די הָרִי חָוֵשָׁ פֿון דער צָאַרְישָׁעָר
איַמְפְּרִיעָר אָזָן זי האט הָפְנִים דְּרַפְּוּן קִיּוּן צָעַר נִישְׁט גַּעַתָּאָט... אָזָן לְכָל
הַפְּחָוֹת פְּלַעַגְט אַרְוּכָּרְן די אַיְבְּמַעְרְקָזָאָמָעָ שְׁכָנִים.

צְהֻרְעָנְדִיך זיך צו דער לְעַבְּדִיקָיִיט פֿון יְצָחָקָם סְבִיבָה, דָּרְרוּסְפְּנִידָק
זיך שְׁנָעַל וּעְרָא אַיִ, האט די פֿרוּי זו. גַּעַבְּגַעַן אָן אָפְּנָן זיך צו דער-
גַּעַבְּגַעַן מִיטָן „פְּאָעָט“. יְצָחָק האט אַנְגַּעַחוּבָן אַרְיִינְצָוְגִּין צו זיך אַיִן
שְׁטוּב, שְׁפַעְטָעָר האט ער אויך מִוְּטְנוּבָּרָאָכָט עַטְלַעַכָּעָ חֲבִירִים. די מאמע

מייט דער טאכטער פֿלען, בשעת די דאזיך אוייפנאמען, קאנקורירן אין דערפֿאָלָג בּוּ די מענעָר.

אין אַ שיינעם פרידמאָרגן האָט זיך צו זוי אַריינגעזיזין אַ קווין. בּוּזע צינגעָר האָבן אַנגעהָווִין צו פְּרָאוּעָן דְּכִילָות וּוּעָן דַּעַם קוֹוִין. דָּאס אַיּוֹ גַּעֲוָעָן אָז עַלְטָעַדָּר, גַּוט קְאַנְסְּטוּרוּוֹרְטָעָר בְּחוֹר מִיטָּן נַאֲמָעָן קְרִיְינָעָם, אַ לְּאַנְגְּיוֹאַרְיֶיךְעָר בְּכוֹהָאַלְטָעָר בְּיַי דָּוד פְּרוֹסָאָק. מעַן פְּלָעַנט שְׁמוּסָן, אָז קְרִיּוֹרְנָעָם האָט לִינָּן אין באָנס פּוֹן וּוְילְהָעָלָם לְאַנְדוֹרְיִיְהָיָה שְׁיוּנָעָם וּזְיוֹנָטָעָר רָובָּל אָז. לְעַבְתָּן זיך, וּוּ גַּאט אַיּוֹ אַדְעָם.

אין אַיְוַנְצִיקָּעָזָךְ האָט עַר אַכְבָּעָר יַא פָּאַרְמָאָגָּט אַיּוֹ זיך קְרִיְינָעָם — אַ מְזִוְּקָאַלְשִׁין טָאַלְאָנט. דְּרָעָמִיט האָט עַר אַוְיסְגָּעָנוּמָעָן בּוּי יַצְחָקָן. עַר פְּלָעַנט זיך צְזֻעָעָן צו דָּער פְּיאָנָא אָז שְׁפִילָן שְׁעהָנוֹווִין, שְׁפִילָן גַּוט, שְׁפִילָן שְׁיַין, די בעסטע אָז שְׁעַסְטָעָלָם קְלָאַסְיָישָׁן וּוּרָקָע.

יצַחַק האָט פְּיַוִינָט גַּעַהַאָט קָאָרְטָן אָז הַיּוֹזָעָר, וּוּ קָאָרְטָנְשָׁפֵיל אָז דָּער צָעַנְטָרָאַלָּעָר אַינְטָעַרְעָס פּוֹן צִיְּתָפָאַרְבָּעָנוּן. עַר פְּלָעַנט בְּאַחֲוִיפָּתָן, אָז דָּאס זְעַנְעָן מָאַרְפִּינְסָטָן, וּוּלְכָעָן זְיכָר קְיַנְסְטָלָעָר פָּאַרְגָּעָס אָז פָּאָרְפָּוּן אַוְיָף אַ וּוּיָל די פְּוֹסְטִיקִיט פּוֹן דָּער נַשְׁמָה. דָּערפָּאָר, אַרְיִינְקוּמוּנָעָס דִּיק צו די וּ. אָז שְׁעַנְדִּיק, וּוּ זְעַנְעָן פָּאַרְקָאַכְּט אָז דַעַם פְּרָעַפְּרָעָאָס אַדְעָר טָעַלְעַפָּאָן, פְּלָעַנט עַר אַוְיסְרָיְיָעָן: "קְרִיְינָעָם, צו דָּער פְּיאָנָא!"

זַיְוִין לְיַבְעַ צו דָּער פְּיאָנָא האָט גּוּבָּר גַּעֲוָעָן דִּי קָאָרְטָן אָז פְּלָעַנט אַנְהִיְיבָּן אַ סְּדָרָה פּוֹן פְּרִיְּלָעַבְעָן לְיִדְעָר פּוֹן פְּאַלְקָס-שְׁטִיגְעָר אָז פּוֹן די אַסְּטוּלָעָד דִּיכְטָעָרָם: בִּיאַלְקָס, "הַכְּנִיסִּינוּ תַּחַת כְּנִיפִּיךְ", שְׁנִיאָוָרָס, "מָאָרְגָּרִיטָקָעָם", יְצָחָקָס, "אַ שְׁטָעַרְנָדָל בְּלִוְשָׁשָׁת אַיִן הַיְמָלָאָה". אַ. וּ. וּ. פְּלָעַנט שְׁוֹן מִיט הַיְלָבִּיקָן נְעֹזָאנְג אַפְּרִיּוֹסָן די "קָאַרְטָאַזְשָׁנִיּוּס" פּוֹן זְיִיעָר קָאָנָה צָעַנְטָרָרְטָעָר אַוְיפְּמָעַרְקָאָזְמָקִיָּת, דָּערְבָּיָיָה יַצְחָקָן פְּאַרְוּוִילָן זְיִיעָר נְעוּרָוָעָאַישָׁקִיָּת צּוּלִיבָן שְׁטָעָרָן זְיִי אַיּוֹ דַעַם קָאַרְטָנְשָׁפֵיל. שְׁפָעַטָּעָר פְּלָעַן זְיִי אַיּוֹ זְיך גַּוט פְּאַרְוּוִילָן.

זְיִי גַּעֲזָאנְט, אַיּוֹ קְרִיְינָעָם גַּעֲוָעָן אַ פְּרִיְּלָעַבְעָר מַעֲנָטָש. מִיט זַיְוִין מְזִיק אָז זַיְוִין אַיְגָעָנְעָר פְּרִיְּלָעַכְּקִיָּת האָט עַר גַּעֲגָבָן דַעַם פּוֹן

א רודעט געפֿרט פָּאַרְשִׁידָעָן אַרְגִּינְגָּעָלָע קוֹנְדָּסְעָרִי.

וואן אמתער געשפערנט האט זיך דערווויל קריינעם געשלענגלט בערן ציימער מיט א פארגוליווערטן אויסדרוק פון פנים און גות. שניאודס פארוונונדרונג האט זיך פארוואאנדרכט אין א מץט פון אומראקייט און שפערטר אליעז' נרעסערן פחד. ער האט זיך אנטגעאפט פארן קאפט, אויפגע- שטעלט אפאווער די גלאטע, לאנגע האר פון זיין טושפריען. אין דאייקן צוושטאנד האט ער אונגעחויבן סדר צו וואקסן פון בעט איזוים, אליעז' הע- בער און הצעבע, ביוז ער האט זיך לסופ פלויזים אויסגעציזן „מייטן גאנצין קוימען“. ער איז פון בעט בחראָ עין אַרְיוֹסְגַּעֲשְׁרוֹנְגֶן און אונגעחויבן אַוּוּקְצְּרוֹקְן זיך פון צימער. דער לואנטישער האט אַבער ווי אויף צו להכעים אים נאכגעפאלנט. שניאור האט א פארוצוויפלטער אַנגעהחויבן אַיד בער דער גאנצער דירה צו זוכן א מקומ מילט, ביוז ער איז... אַרְיוֹנְגַּעְפָּלְן אַינְעַם שְׂאַפְּצִימָעַר פון אַונְדוּעָר עַלְתָּעָרָן. זיך האבן אים גלייך באַראָקְט, אָס אַס אַיְזָקְסְּמָעָן אַפְּלָעָן ער פִּירְט בְּשַׂוְתְּפָתְדִּיק מִיט קְרִינְעָס אַדְרוֹר.

הנחיינגעס דער לנאנטיקער, ווי מ'פלענט אים אין שטוב רופן, איז
דעראט אויף טיש און אויה בענק!
פירן דעם זעלבן שפוי מיט אנדערע קרבנות. די חברה האט ארוםגערו-
שפערטר פלענט שוין שניאור צווזאמען מיט זוי צוחעלפן ביומ דורך-

אבער נישט אויף קאטטאוועס צויניז געלומען ביומ אוייסויקלען א פלאן-

טער, אין וועלכן יצחק אוין ארײַנְגָּעַשְׁלָעַפְט געווארן.

על האט אים אַרְיִינְגָּעַנוּמָּעָן אין די הענט די גראבע אַסְתָּה, מיט דער

הילאָ פֿון אַיר גַּעֲנִיטָעֶר „מַמְּטָשָׁע“, וועלכע האט זיך אַיְינְגָּעַרְעַדְט, אָז

ITCHAK MOZ וווערן אַיר אַיְידַעַם.

ויזו היום, קומט צוילופן צו דער מאמען אונדריער שיינְדֶל אָז אַ

פֿאַרְטָּאַפְּעַטְעַ מַעְלָדָעַט זַי, אָז די שיקסע פֿון די וו. דער צוילט אַיבָּעָרָאַל,

או בְּקָרְבָּן ווועט יצחק חותנה האבן מיט זויעֶר „פֿאַנְיַעַנְעַע“ אָז אַז „פֿאַנְנָאַ

אַסְתָּה“ ווועט מיט יצחקן גַּלְיַיך נַאֲך דָּעַל חֹוףְּ פֿאָרָן סִין אַוִּיסְלָאַנדְרַ...

די מאמע האט די גַּאנְצָע צִיְּטָן גַּעֲקוּמָּט קְרוּם אַוִּיפְּ יַצְחָקְסְּ פֿרְיוּנִיטְשָׁאַפְט

מיט די שְׁכַנְתָּעָם אָז טַאַקְעַ צּוֹלֵיב דָּעַם אַיְזָן זַי דָּעַרְשִׁיטְעַרְטַּע גַּעֲוָאָרָן פֿון דָּעַר

וִידְיעָה. זַי אַיְזָן מַיְמָעַט גַּלְיַיך אַרְיִינְגָּעַלְעַלְעַן אַיְזָן יַצְחָקְסְּ שְׁרִיבְצִימָעַר,

פֿרְעָנְדִּיך אִים ווועגן דָּעַר לִיכְטִיקְיָיט פֿון דָּעַר בְּשָׂוָהָה. יַצְחָק האט אַיר

תְּחִילָה מִיט אָז אַוְמְדוּרְיוֹסְטָפְּיָיט גַּעֲנְטְּפָעָרָט, אָז יַאֲ, עָר אַיְזָן פֿאַרְלִיכְטַּט

אַיְזָן אַסְתָּה וו. אָז ווועט מיט אַיר חותנה האבן, צִי די מַאְמָע ווּלְ, צִי נִישְׁטָן.

צְוִוִּישָׁן בְּיַדְרָן אַיְזָן גַּלְיַיך גַּעֲקוּמָּעָן צִוְּ אַז עַנְעָגִישָׁן ווּוְרטָעָרְ-אַוִּיסְטָוִישָׁן, ווּלְ-

כָּעָרָה האט זיך גַּעֲנְדִּיקְט דָּעַרְמִיט, אָז יַצְחָק האט דָּעַר מַאְמָעַן גַּעֲנְטְּפָעָרָט,

או עָר אַיְזָן שְׁוִין אַלְיַיְזָן פֿאַרְאַנְטוֹאַרְטָלְעַךְ פֿאָר וּוּינָעַ מעָשִׁים אָ. וו. עַס

אַיְזָן גַּעֲקוּמָּעָן צִוְּ אַשְׁרָפָן ווּוְרטָעָרְ-אַוִּיסְטָוִישָׁן, מעָן האט זיך צְעָרִיגָּט

מיט דָּעַר מַאְמָעַן אָז יַצְחָק אַיְזָן אַוּוּעָק ווּוּוּינָגָן פֿון זַיְוִן

מְכֻלּוּמְרָשְׁטָעָר בְּלָה.

בְּיַי אַונְדוֹ אַיְזָן צּוֹלֵיב דָּעַט גַּעֲוָאָרָן אַמְּהָוָה. די מַאְמָע, ווּלְכָעָ אַיְזָן

אַזְוִי גַּעֲוָוָן שְׁטָאַלְץ מִיט יַצְחָקְן אָז גַּעֲהָאָפְט, אָז עָר ווועט גַּעֲמָעַן מִי יַודְעַ

וועמען, פֿלְעָגָט פֿאַרְבּוּרְעָן די הענט: „יַצְחָק גַּיְיָטְחָתְנָה האַבָּן מִיט אַזָּאָ

אַוִּיסְוּרְחָט!...“ אָז עָר טַאַקְעַ פֿלְעָגָט דָּעַרְבִּיְיָ צְוָנָעָבָן: „אַזְוִי לְאָנָּגָן, ווּיְ

אַיר ווּלְלָעָבָן — ווועט דָּאָס נִישְׁטָן זַיְוִן! אַכְהָן — מִיט אַחֲזָוָה בְּתַ

חַזְוָה?...“ די אַרְוּמִיקָּעָ פֿלְעָגָן צּוֹשָׁאַקְלָעָן מִיט די קָעָפְט: „מִיאָוָס, בְּלָעָבָן!

מִיאָוָס פֿון אַוְיכָן בְּיַי אַרְאָפְט! אַ שִּׁידְרָק נִישְׁטָט פֿאָר אַטְאָט אָז נִישְׁטָט פֿאָר

לִיטְ!...

דָּעַרְוּוֹיְלָן זַעֲנָעָן פֿאַרְבּוּרְעָרָטְלָעָכָעָ טָעָג אַז יַצְחָק האט נִישְׁטָט אַרְיִין-

געשמעט אהיים, צו דעם גרעטען צער פון דער מאמען. און טאמער פלעגן
מיר, קינדרע, נאך אים זען אויה די טרעפ אדרכניינדריך און ער פלעגן
אנndo דערביי גוט אנקישן, איזו נאך צונעקמען א ניערד סיופרייז. אין
איין פרימארגן דערזען מיר מיט איבערדאשונג, איזו אונדערער שבעות ציען
זיך נאך פון דער דירה ארים און געזנטו יידייש טרענערם שלעפען ארקט
פון די טרעפ שועערע שענץ און מישן, בענסלעך און קליעין ואבן. די
מאמע, וועלכע האט זיך אויסטרלעך אביסל באראיקט, האט ווילדער פאר-
בראכן א פינגרע נאך א פינגרע: „ווער וויסט יצחק ציט זיך
אריבערן מאוועט זיין פון אים אפגעטילט מיט גאסן און קווארטאלן!...“
די שכנות וו. האבן זיך איריסגעציזין צום צופרידנקייט פון אלע
אייננוינער פון הויז. אלע האבן זיך געטהייסט, איזו מען איז פטור פון די,
וואס האבן אונגעמאכט אוז חורבו בי די, „קאצנסאנס“, ווי עס פלעגן
אונדו די נאש רופן, וויל קאצענעלאסאן איז נישט אוזו לייבט געווען יעט-
זועדען ארויסצראעדן.

איינמאל האט די מאמע, באקומענדיך מן הצד ידיעות, איז יתחס איין
שווין קרוב למקח, נישט אויסגעעהלטן און מיטגעמענדיך שיינדעלען איז זי
טיט א דראושקע געפֿרָן צו רעדן הארבּע וווערטער מיט „זוי“, מיט דער
„מאמקע איז טעכטערל“. זיי האבן אבער ביידן אין שטוב נישט גע-
טראפן. די שיקסע האט מיט צופרידנקייט געמאָן, איז די „פָּנְנִי“ מיט
דער „פָּנְיָנְקָע“? זויפּן ארים גאנצע מען איבער די געשעפטן און קויפּן
איין אלץ צו דער נאענטער חתונה. אין שטוב זענען נאך פאראן די
בײַידע „פָּנְנִס“: פָּנְנִינָּס און פָּנְנִיָּס און פָּנְנִיָּהָן.

די מאמע און שיינדֵל זענען אידין צו יצחן אין צימער און אים גע-
טראפן פָּרְטִיפֶּט איז זיין שנעלן און דראבען אויתויתדרקן ושריבן. אומד
באמערקט פָּאָר אים איז די מאמע צונגעאנגען צו אים און הינטער זיין
פלוייצעם, נישט קענענדיך ארויסערעדן פון זיך זיין ווארט, אונגעחויבן שטיקן
אירע טרען.... יתחס האט זיך מיט שרעק אפּגערטיסן פון פָּאָפּיר, געגען
א קער אום זיין קאָפּ און אויפּכאָפּנדיך זיך אויףּ די פִּיס, גענומען דער
מאמען איז זיין אַרְעָמָס און באָדָעָט זיך מיט קושן. די מאמע האט אים
濟שת געהאט סיין כוח גארנישט זאגן, נאך שיינדֵל האט, איז מיט געווען

צפורה קאצעענעלטס אונגערכומאו

געטאלדן, או דער טאטטע איז פון ענמת נפש אריין אין א מרה-שchorה און שרוייט כסדר, אפילו פון שללאך ארויום, או ער ווועט איז מאן חרפה נישט איבערלעבן.

עם האבן זיך אונגעחויבן פארענטפערונגגען מצד יצחקן און טענות און פונגנטענות מיט געווין און יאמער. אויף דעם אלעמען איז אונגעקומווען קריינעם און א לאנגע ווילע געשטאאנען שטומ בוי דער טיה, צוהערנדיך זיך און צוקוקנדיך צו דעם אלעמען.

עם האט שיין ווידער געהאלטן בוי א שארפֿן וווערטער-אויסטוייש און יצחק האט פארעקסנט געתנרט, או ער אליין איז פאראנטווארטלאעד פאר זיינע מעשים. צום סוף האט די מאמע דערמאנט יצחקן דאס פאמיליען לעבן פון איינעם פון זיינע ליטערاريיש פריינט. „גערענסט, ווי דו פלאונסט זאגן, או וווען דל האט חיליה איז וויבעלע ווי פ„, וואלסטו גע- לאפֿן איבער אלע גאָסן און געשריגן — גוואָלד, מענטשן, ראטעוווטען?...“ קריינעם, וועלכער אוין געשטאאנען שטומ אויף א זויט, האט זיך ענער- גיש אַפְּגָעָרוֹפָן: „וַיַּחֲקֵק, דִּין מְאֻמָּע אֵין גַּעֲרַבְתִּי! אַסְתַּרְקֵעַ פְּאָסֶט זיך נִישְׁט פָּאָר דִּיר.“ און אַיִם אַנְגָּעוּבִּין צְרוּדָן, או ער זאָל זיך אָומְשָׁעָן אֲהֵיָם. יצחק האט ענדלאעד נאָכְנָעָבָן. בוי אונדי אֵין שטוב אֵין גַּעֲרַבְתִּי שְׁוֹן וְשְׁמַחָה.

„בגובלות ליטא“

אונדזער קווין טאבענקיון האט געשריבן צו יצחון, אז ער ווילט אין באברויסק בייס זיידן ר' בּוֹצִיּוֹן קָאצְעַנְעַלְסָאָן.
אין שטוב האט מען עס נלייך אויסגעטיטשט: „ערשת א羅יס פון דער תפיסה! מסתמא אין שיין לאדרוש און ווארשע פאר אים נישט זיכער!...“

נאר דער אוואנטורע מיט דער דרייטער אסתראקע האט יצחק באשלאָסן זומער צו פארן זיך זען מיט דער נאנצער משפחה, צעווארפֿן איבער א סָך שטעת פון ווילנער און מינסקער נובערנייע.
ווײַחַבְתְּ הַחִילְתְּ דַעֲרָמָאָנְטָן, אֵין באָבָרוּיסְקָ דָאָם ווַיְגַעַלְעַדְ פָוּן דֵי קָאָ-צָעַנְעַלְסָאָנס אָוּן דַעֲרִיבָעֶר האט יצחק אַנְגַּעַהְיוֹבָן זַיְן רַיְזָעַדְ פָוּן דַעְרָ דָאָזְוִי-קָעֶר אַוְרְשָׁפְרִינְגְּןְעַכְעַר שְׂטָאָמְ-שְׁטָאָטָטָם.

דער זידע בּוֹצִיּוֹן אֵין שיין דַעֲמָלְטָ גַעֲוֹעַן אַהֲלָ-בַּלְיַנְדָעָר 90-יאָרְיקָעֶר זָקָן. ער האט זיך שְׁטָאָרָק גַעֲבָעָטָן אִים צְוִילְבָן צו טָאָן אָוּן צְצָוָ-שִׁיקָן זַיְנָעַ אַיְנִיקְלָעַד, דַי יַצְחָקְלָעַד, זְוַעֲלָבָעַ ווַוְיַנְעָן אָיָן ווַיְיַטְן פְוִילְזָן — וואָרְשָׁע אָוּן לאָדְזָישׁ. ער האט זיך גַעֲוָאָלָטָן, אֵין זַיְנָעַ לאָצְטָעַ יַאֲרָן, זעַן אָוּן העָרָן זַיְעַר קָוָל. אַזְוַעֲלָבָעַ גַעֲרָאָטָעַנָּעַ אַיְנִיקְלָעַד, זַאנְטָ מעַן... האט מעַן אִים טַאָקָעַ צְוִילְבָן גַעֲטָאָן.

ITCHAK האט גַעֲוָאָלָט אַוְסָנוֹצָן טַאָבָעָנְקִינְס קָוָרְצָן בּאָזָוָן אָיָן באָבָרוּיסְק,
כְּדִי מִיט אִים גַעֲנָי זיך אַפְרָעָדָן ווְעַגְן זַיְעַר בּוֹשְׁטוֹפּוֹתְרִיךְן פָאָרָן אָיָן דֻעָר

שווין, וו ס'איו דעםאלט געווארן דער רעוואלויזיאגענער וועלט-צענטער פאר אלע אנטלאפענע פאליטישע גדליים, ספוציעל פון צארישן רוסלאנד. דער זידע בז'צ'יון איי געווען זיינער אבער נישט איבער-געטראבן, אין קעגנוזאץ צו דער באבע פעשע, וועלבע איי, נישט קופנדייש וואם זי איי געווען די בעסטע פארטנערין איי שאשקעム, וואם זי פלענט שפלין און חמיד געוועינען ביי איר חבר מענדעלע מוכר ספרים, געווארן אויף די עטלערע יארן א פאנאטיסט פרומע.

וועגן דעם זיידן בן-צ'יון האט יצחק דערצ'ילט א קוריוזע פאסירונן, ווי איזוי ביידע יצחקס האבן פרובירט אים אפצונארן, כדי אים נישט מצער צו זיון. איינמאָל, א בין המשות, איי ער אריינגענאנגען צו זיי און צימער אריין, בשעת זיי האבן הײַם דיסקטוּרט וועגן די אקטוואָלע פראָבלעמען. דער זידע האט זיך אריינגעמישט אין שמוועס און זיך שטארק געבייזערט, הַלְמָאִי יַדְיֹוּשׁ בְּחָרוֹתִים וְעַנְעָן זיך מְתַעֲסֵק נִישְׁתְּ מִיטְ וַיְרִישָׁע זאָכֶן, וויל רעוואלויזע איי און עניין, וואם איי גונע בלז'וּן די פֿרָאַיִם, די גוּיִם... פְּלוֹצִים האט ער זיך געווענדט צו ביידע איניקלעך: "נו, שקיצין, מנהה-מעריב האט איר דאָך שווין אַוּדָאַי אַפְּנַעַדָּאָונְט? אַנְנָן, וויזט מיר אַצְּינָד, בְּזֹוֵיל בְּזֹוֵיל זיינ אַיְירָעַ צִיצִית-כְּנֻפּוֹת!..."

אונדווער יצחק איי געלביבן א פֿאָרְלוּירענער. ער האט פֿאָרְצְּוּוּפְּלַט געוקט אַוּפְּ טָאָבָעָנְקִינְעָן, וועלבער האט זיך שווין געהאט צוּנְגָּנְרוּט צו דער דאָזְיַקְעָר אַפְּעָנְזִיוּוּ. ער האט פון טאַש אַוְיפְּ שְׂנָעָל אַרְוִיסְגָּנוּמָעָן אַוְן אַנְגָּעָטָאָן די אַרְבָּעָ כְּנֻפּוֹת. דער זידע, באָטְרָאַכְּטָנְדִּיק די צִיצִית, האט אים אַוְיסְנָעָרָעָט, הַלְמָאִי סְפָּעַלְתָּן נָאָךְ אַלְּזָהָר זַעֲלַבָּע צִיצָּה.

איידער ער האט זיך אַנְגָּעָרָגָזָט, האט שווין אַונְדווער יצחק געהאט אַנְ-געטָאָן די זַעֲלַבָּע אַרְבָּעָ כְּנֻפּוֹת אַוְיפְּ זיך אַוְן צוּנְגָּנְרוּט צוּם זיידן, ער זאָל אים זיי בְּזֹוֵיל זיון. דער זידע אַבְּעָר מִיטְ אַבְּהַאָלְטָעָנָר פֿאָרָ-וּוּנְדָעָרָגָג אַוְן שְׁפָעַטָּר מִיטְ אַוְן אַרְוִיסְגָּנוּאָגָנְטָר אַירָאָנִיט זיך אַוְיסְגָּעָ-דְּרִיקָט, שאַקְלָעָנְדִּיק דְּרָבִּי מִיטְ זיון לְאָגָנָר, ווַיְסַעַּר באָרְד אַוְן קוּפְּנְדִּיק ווַיְסַעַּר פֿאָר זיך מִיטְ זיונע האַלְבָ-בְּלִינְדָע אַוְיגָן: "מַאֲדָנָע, מַאֲדָנָע, בְּיַי מִינְעָ-בְּיַי דָעַ אַיְנִיקְלָעַךְ פְּעַלְתָּן די זַעֲלַבָּע צִיצָּה? ... נָנוּ, מַיְלָאַ, מַסְתְּמָאַ איי עַם מַן הַשְּׁמָיִם!..."

דער זיידע בנדצ'וין אוּז געווען שטאלץ מיט זיינע איזיניקלעַר, פון וועלכע מאבענשין האט געוזאלט זיַין אָ דאקטאָר. ער האט דעםאלט שטואָדirtט מעידצ'ין אוּז אונדזרועַר יצחַק אוּז שווֹן געווען אָ באָקאנטער מַחְבָּר, וועגן וועלכֶן אַלְעַ האָבָן גערעדט. דער זיידע האט זיך זיַיר אִינטערעסִירט וועגן וואָס ער שרוייבט אוּז געבעטן אַים פֿאַרְצּוּלְיוּעָנָן. פון שירום האט ער נישט געהאלטָן, דאס וועגען פֿאַר אַים געווען „פֿוֹסְטָעַ רְיֵיד“, דערפֿאָר אוּז אַים אָבָּדָר זיַיר געפֿעלַן געוואָרָן יְצָחָקָס פֿרְעָכְטִישׁ בְּבִילְיִישׁ פֿיעָסָע „מִכּוֹרֶת יוֹסָף“.

— נאָר אַזְוַלְכָּעַ זַאֲכָּן דָּאָרְפְּסָטוּ באַשְׁרְיוֹבָן אוּז נִשְׁתַּחַת באָבָּעַ-מעשיּות וועגן חיות, פֿיְנָגָל אוּז בִּימְעָלָעַ. דאס אַיז גּוֹט בְּלוֹיז פֿאַר קִינְדָּעַר, וועלכֶן האָבָן נאָר נִשְׁתַּחַת אַנְגַּעַהוּבָּן צָוּ לְעַרְגַּעַן עֲבָרִי.

אוּפָה דעם האט יצחַק, לאָכְנָדָיק אוּז קוּשְׁנְדִּיך דעם זַיְידָן, גענטפערטן: „טַאַקָּעַ פֿאַר זַיִּי, זַיְידָנוּן, פֿאַר דַּי פֿיצְעָלָעַ, וואָס דָּאָרְפָּן עֲבָרִי לְעַרְגַּעַן“. שְׂרִיּוֹב אִיךְ מִיְּנָעַ שִׂירּוֹם וועגן פֿיְגַעַלְעַד אוּז בִּלְיְמְעָלָעַ. סְאַיז ווּכְטִישָׁר פֿאַר זַיִּי וְזַיִּי פֿאַר אַלְעַמְעַן!...“

פָּזָן באַברְוִיסָּק זַעַנְעַן דַּי וועגן פָּזָן בִּיְדָעַ יְצָחָקָס זַיךְ פֿוֹנָאנְדְּרָגְּנָאנְד גַּעַן. זַיִּה האָבָן אַפְּגַעַרְעַדְט זיַיר רְיֵיזָעַ קִיּוֹן שַׁוְּיִיךְ. מאַבענְשִׁין האָט וויְדָעַ, לְוִוִּיט זַיִּן שְׂטִינְגָּהָרָא, אַנְגַּעַהוּבָּן אָ פֿאַרְטִּיאַיָּשָׁן פֿרְאַגְּאַגְּנְדָּעָטָר אַיבָּר דַּי רְוּסְיָה שְׁמַעַת. אַוְנְדָּזָרְעַדְט זַחַק האָט אַנְגַּעַהוּבָּן זַיִּן רְיֵיזָעַ אלָס שְׂרִיּוֹבָר אַיבָּר דַּי שְׁטַעַטָּע אוּז שְׁטַעַלְעַד פָּזָן לְיִטְמָעַ.

קָזְדָּמָ-כָּל אוּז ער געפְּאָרָן אוּז זַיִּן גַּעַבְּרוֹטְשַׁטָּאָט קָרְעַלְיִיטָשׁ. קִינְד אַיז קִיּוֹת האָבָן זַיךְ בְּמַשְׁךְ פָּזָן ווּאַבָּן גַּעַרְנִיט אַוְפְּצָוֹנְעַמָּן יְצָחָקָן. דַּי אַוְפְּנָמָאַמָּעָ אוּפָה דער סְטָאַנְצִיעָא אוּז גַּעַוְוָן אָ גַּאנְצָעָ פֿאַלְקָסָ-מְאַנְפְּעַסְטָאַצִּיעָ. מַעַן האָט אַים אַפְּגַעַרְפִּיט אַיז רְבָּס הַוִּין, זַיִּן זַיְידָן, רְיֵיךְ הַיְאָלָס זַיִּן בְּנָנוּ, ווּ ער אוּז אַיְנְגַעַשְׁטָאַנְעָן. דָּאָרְטָה האָט כְּעָן אַים אַנְגַּעַוְוִין אוּפָה אָ שְׁטָאָטָרְעָלְקָוְוִוָּעָ: זַיִּן אַיְינָן ווּוּגְעַלְעַד, וואָס מִהָּאָט מִיט שְׁטָאָלָעַ אַפְּגַעַהִיט, ווּ

אָ טַיְעָרָן זַכְרוֹן נאָר זיַיר באַרְיִמְטָן בְּ-עִירָה. יצחַק האָט דָּאָרְטָה אַלְעַמְעַן אַיבְּעַרְאַשְׁטָט מִיט זַיִּן זַכְרוֹן. „נאָר אָן אַיְרָה נִיקְלָאָן אָ זַוְּן פָּזָן אָ תַּלְמִיד חִכְמָה, פָּעָן דָּאָס בָּאַזְוִיְזָן!...“ האָבָן אַלְעַפְּאָ-

מַעֲנְטִירָת מִיט הַתְּפִעְולָה. ער האָט זיך דָּרְמָאָנָט, אַיז אלָס זַעַקְסִיָּאַרְיִיסָּעָר

יינגעלאַח האָט ער פֿאַרְזּוֹ אַרְפּּן אוֹף אַ בּוֹידּעַם פּוֹן אַ הוּוֹ אַ באַלִּים, וּוּלְכָן
ער ווֹיל גַּעֲפִינְעַן. ער ווּט דְּאַס הַיוֹזְעַלְעַד באַשְׁטִימַט דּוּרְשְׁעַנְעַן.

כֵּר היה. חברה אוֹז גִּישַׁת נְעוּזָן פּוֹיל. מען האָט אַגְּנַעַחוּבִּין צוֹ שְׁפְּרִיזְוֹן
אייבּער די גַּעֲלַעַד, בְּיוֹ יְצָחַק האָט דּוּרְקְעַנְט אַן אלְט, אַיְנְגַעְפָּלְעַנְעַן
היְזֻקָּה. מְהַאָט גַּעֲמַכְט אַ לְיִטְעַר אָוֹן אַיְנְעַר. אַ יְנְגַעְלַע אַיְזָה
יְצָחַק אַנוֹזְיּוֹנָג, אַרְוּפּ אַוְיפּ בּוֹידּעַם אָוֹן אַיְזָה באַשְׁטִימַט אַרְט
דעַם גַּעֲפִונְעַן. די דְּאַזְקַע פֿאַסְיְרָוְנָג האָט יְצָחַק מִיטַּיְרָן שְׁפַעְטָר,
אַרְיְינְגַעְפָּלְאַכְטָן אַיְזָה זְיוֹן דְּאַמְּטִישָׁרְקָאמְדִיעָ „פְּאַטְּיכָמָא“.

דעַם באַלִּים האָט יְצָחַק מִיטְגַּעַרְדָּכְט קִיּוֹן לְאַדוֹשׁ. די מאַמע האָט
בְּאַשְׁלָאַסְן דְּאַס צוֹ באַחָאַלְטָן אַלְס אַן אַנְדְּרָעָס פָּאַר יְצָחַק צְוִינְגְּפָטִיקָן בְּכָור,
אַבּער אַוְנְרוּעַרְעַ בְּרִידְעַר האָכְן דַּעַם באַלִּים אַרְיְינְגַעְגְּבָעַט פּוֹן דַּעַר גַּרוּיְ
סְעַר שָׁאנָה. מְהַאָט הַתְּלִתְבּוֹתְדִים גַּעֲשְׁפּוּלְטָמָט, „יְצָחַק באַלִּים“, בְּיוֹ ער
אוֹז נְעַלְמָ נְעוֹזָרָן אוֹן טָאַקָּע צְלוּבָּ מִין שְׁוֹלָה. כְּהַאָבָּ לִיב גַּעַהְאָט צוֹ
טָאַנְצָן אַזְנָן כְּהַאָבָּ אַוְיסְגַּעַרְטָאַכְט אַ שְׁיְינָעָם טָעַנְצָלַעַל מִיטַּ אַ באַלִּים. דַּעַר
דְּאַזְקַעְר אַיְזָה אַבּער, צוֹ מִין גַּרוּסָעָר פֿאַרְצְוּיְוָלְגָן, אַרְיְינְגַעְפָּלְאַן אַיְזָה
הַוִּירְבּוֹנוּמָ נְיַשְׁטָ פּוֹן דַּעַם רְיוּנָם וּוּסְעָרָ... כְּהַאָבָּ לְעַרְפּוֹן גַּעֲמָכְט אַ
שְׁוּוִיגָן, אַבּער אַ חְבּוּטָע, וּוּלְכָעַ האָט זְוֵךְ מִיטַּ מִיר צְעַרְגִּט, האָט מִיךְ
אַרְיְינְגַעְגְּבָן. יְצָחַק, דְּרוּעַנְדָּס מִין שְׁרָעָק, האָט זְוֵךְ צְעַלְאַכְט אַזְנָן גַּעַ-
קוֹיפְּטָ מִיר אַזְנְדָרָן, נַאֲדָר אַ שְׁעַנְרָעָן באַלִּים.

אַיְזָה אַנְהָוִיב פּוֹן זְיוֹן אַנְקָמוּעָן קִיּוֹן קַאְרָעְלִיטָשָׁה האָבָּן די מִירְלַעַד, וּוּלְ-
כָּעַ האָבָּן אַיְם באַוּוֹנְדָרָט פּוֹן זְיוֹנָעָ פֿאַטְּאַנְרָאַפְּיָעָם, מְוֹרָא גַּעַהְאָט, אַזְנָן
קַאְצָעְנְעַלְטָאַן מוֹ אַוְרָא זְיוֹן יְעַנְרָ שְׁטָאַלְעַצְעָרָפָעָם, צוֹ וּוּלְכָן זְיוֹן וּוּלְ-
נִישְׁטָה האָבָּן קִיּוֹן צְוּרְטוּט. אַבּער ער פְּלַעַגְט, בּמַשְׁךְ פּוֹן עַטְלָעָכָע טָעַן פּוֹן
זְיוֹן פֿאַרְזְוַיְילָן אַיְן קַאְרָעְלִיטָש, שְׁפָאַצְיָוָן מִיטַּ דַּעַר זְיוֹגָנָט אַיְבּערָן
שְׁאָסְיָי אַזְנָן אַלְעָ אַרְזְמִיקָעָ מְקוֹמוֹת. יְצָחַק האָט זְוֵךְ זְעוֹגָנָעָן יְזִידְשָׁע אַזְנָן
הַעֲבָרָעָאַישָׁע לְיִדְעָר. אַזְוֵי נָאָר, וּוּ ער אַלְיָוָן האָט עַם גַּעַשְׁעַנְט, האָט ער זְוֵי
דְּרַצְיוּלָט, אוֹפּ אַ שְׁפָאַנְעַנְדִּיקָן אַוְפּ אַיְדִישָׁע גַּעַשְׁיכְטָע, קַאְמַעְנְטִירָט יְדִירָ
שְׁעַ גַּעַשְׁיכְטָע אַזְנָן אַקְטּוּעָלָן אַרְץ יְשָׁדָאָ, וּוּאָסָטָזָמָן זְיךָ אַוְיְפָסָנָי
אוֹיְפָבוּעָן. אַיְנְמָאַל האָט ער זְוֵךְ גַּעַוּנְדָט צוֹ דַּעַר יוֹמָנָט: „טְיִיעָרָע יְדִירָ
שְׁעַ טְעַכְטָעָר אַזְנָן זְיוֹן! אַיְיָעָר אַרְט אַיְזָה אַרְץ יְשָׁדָאָ! פֿאַרט אַחַיָּן, וּוּ

זענען א סך קאראעליטשער טאקט ערלה געווען קיין ארץ ישראל.
יזחקס באשרויונג פון די שטעט און שטעטלעך פון ליטע האט זיך
אומגעוואנדלט אין און אמתע עפאנהייע פאר די דזוקע געבעטן פון פאר-
ביקרייכן פאלקסטימלעבן לעבן... „בנboldת ליטא“ האט געמאכט א גרויסן
רוושם.
אט איזו האט יצחק געשילדערט זיינעם א שפאנציר אין זיין געבורטס-
שטעטל:

„...און איך גני שיין מיט דער זויט פון שאסמי און אויפן שאסמי
איו פרילעך. אלץ וואס לעבט איז ארטוים פון שטעטל אויפן שאסמי.
און דער שאסמי איו זיינר א לאנגער. מײַנט, איז דער דזוקעך שא-
סוי ציט זיך אוש בייז אָברזין... און קאברין איו זיינר וווײַט פון-
דאָנען... די דזוקע חימלען גיעען און לאָזן זיך אוייס און נײַע הימלען
שפֿרײַטן זיך אוייס איבער דער שטאט קאָברין.“

און אט איז א שילדרונג פון שאסמי ערבע שבת פֿאָרנאָכט:

לכה דודי לקראת כלה!
ביום שאסמי, אין די אליעין,
ויצט אונטער א בויים דיין כלה.
אויף שאסמי, אין די אליעין
מיידלעך יידיישע שפאנצירן —
שלאָנקע מסנסען, רויטע רויין —
טעכטער יידיישע שעמערין.
די שווארץ חנוזוּדקע מיידלעך
אין די שבתדייקע קלײַידלעך.
זיינער האָר עפּעטן צעפאַטְלְט...
צנוועת זענען יידיישע טעכטער —
וועלֶן שבת זיך ניט קאמען;
און די לֻענטען און די טיכלעך

אויפן האלדו פארקניפט, פארכובונדן —
וועלן שבת דאך ניט טראגן.

לכה זודי לקראת כלה!
באים שאססי, אין די אלויין
זיצט א מידל, זונטפאלטסן;
זיצט אונטער א דעם, א גריינעם,
זיצט און זוארט אויף דיר, דעם חון
לכה, דודי לקראת כלה!

„...א גרווע בעחרוים אויז פארכיגונגאנגען. א בחור אנגעטאן און
א רויט העמדל אויז גענאנגען בראש. א דoit העמדל, א רויט העמדל
— און און שטטעטל!

דוכט זיך, זוי האבן און מיר דערקענט א „פנימ' חדשות“, מהמת
באלד, ווי זוי האבן מיד דערזען, האבן זוי אנגעהויבן זינגען: „אה,
ארימע ארכבעטער!“

בונדאוואצעם, בונדאוואצעם... און און שטטעטל!
און א פאָר מינוט אַרום אויז פארכיגונגאנגען און אנדער גרווע
בחורוים, א בחור אנגעטאן און א בלוי, העמדל אויז גענאנגען בראש.
א בלוי העמדל, א בלוי העמדל — און און שטטעטל!
האָבן די בחורוים זיך אַיִינְגָעָקְעָט אַוְיף מִיר אָון אָוּעָק וּוּיְטָעָר,
און און א מינוט שפֿעַטְעָר האָב אַיך דערהערט דאס געזאג: „אָהֵים
פֿאָר דעם יְדִישָׁן אַרְכְּבָעָטָר!“

פּוּעַלְיִ צִוְּן, פּוּעַלְיִ צִוְּן... אָון אָון שטטעטל!
כ' האָב אויפגעהויבן מײַנע אויגן — פּוֹנוֹווּיְתָנָם האָב אַיך גַּעֲזָעָן
די צוּוִי גְּרוּפְעָם ווי זוי גַּיְעָן פֶּאָרָאָוִים צָוָם שְׂוֹאָרָצָן וּוְאָלָד צָו. יְעֻדָּע
איינְגָע פּוֹן זוי בִּיחִידָה אָון דער שְׁתָחָ צְוּוִישָׁן ווי — אָזְוִי קְלִיְּן... וּוּיְעָר
לייכְטָה האָבן זוי גַּעֲקָעָנְט זיך צְוּנְיְפָגְעָן אַינְאַיְנָעָם. צָוָם אוּיְעָר דָּעָר
גרְיוּכָן נָאָך קְלָאנְגָעָן. פּוֹן אַ לִיד. מַקְעָן שְׁוִין נִישָׁט. פּוֹנָגָנְדָעָרְשִׁיְדָן

די ווערטער, ס'דוכט זיך מיר, ס'אייז איזין ליד — פון די צוויי ליזדר
 איזו געווארן איזינט!...
 אן קיין שום כוונה האט זיך מײַן בליך אַנגעהַלְאָגָן אָן זוֹאֶל —
 — אָ דִיסְקוּסְיָע, אָ דִיסְקוּסְיָע... אָן אַין שטטעטל!

ויצחק איזו לעבנמלוסטיק, ער כאפט אוויה דאס שענסטער פונעם ליעבען,
 ער איזו פֿאַרְלִיבְט אַינְעָם ליעבען.

„אלע מײַנָּע שְׁוִינְגָּע לְעָגָנְדָּעָם זְעָנְגָּע גַּעֲבָוִירָן גַּעֲוָאָרָן אַוְיףּ די^{לְאָקָן פָּוּן גַּעַלְיבְּטָעָה...}“

זוענן דעם קָאַלְאָסָלָן רושם, וועלכּן „גבולות לִיטָא“ האט געמאָכָט,
 דערטמאָן אַיך זיך, אַין פֿאַרְבִּינְדוֹג מיט אָונְדוֹזָעָרָע משפחָה-אַיבָּרְלָעְבָּונְגָּן,
 אָזָא עפִזְנָה:

איינְמָאָל, אַין אָוָונְט פָּאָלְט אַין שְׁטוּב אָרְיוֹן ווּ אָ בָּאָמְבָּעָ משָׁה
 וועדראָ אָוּן אָ פֿאַרְסָאָפְּעָטָעָר ווּוַיְזָט ער אָן אָונְדוֹז אַלְעָמָעָן אָ לִיטְעָרְרִישָׁע
 אָפְּחָאנְדְּלוֹגָן פָּוּן בעַל מְחַשְּׁבָּות, וועַלְכָּעָר האט אָוִיסְגָּדְּרוּקָט די מִינְגָּן,
 אָז קָאַצְעָנְעָלְסָאָן האט מיט זַיְן רִיוּזָע-בָּאַשְׁרִיּוֹבָּג גַּעַוְוִין נָאָר אָ גַּרְעָסְעָרָן
 קוֹנְץ ווּ הַיְנָרִיךְ הַיְנָעָ. הַיְנָעָ האט באַשְׁרִיבָּן פֿרְעָכְטָק אָ פֿרְעָכְטִיקָּע גַּעַנְגָּט
 פָּוּן די אַלְפָּן, בעַת קָאַצְעָנְעָלְסָאָן האט פָּוּן דָּעָר אָרְיוּמָעָר לִיטָע אָרוֹסְגָּעְנוֹמָעָן
 אָזָוִי פֵּיל גַּאֲטוֹרְ-שִׁינְקִיטָּן אַוְן אַיבָּרְהָוִיפָּט אָ שְׁלָלָ פָּאָלְקָלָאָרָה, אַיְינְגָּן-
 אַרְטִיקָּן יַדְיָשָׁן פֿאַלְקְסְטִינוֹגָה.

ויצחק פְּלַעַגְתָּ פִּירָן מִיט בעַל מְחַשְּׁבָּותָן (דָּרָ עַלְיאָשָׁוּוֹ) ווַיַּעַר אָ
 פֿרְיִינְטְּלָעָכָּבָּ קָאַרְדָּעָסְפָּאַנדָּעָנִיָּ, הַאַלְטָנְדִּיק אִים פָּאָר אָן אַוְיְפִּיכְטִיקָּן מְעַנְטָשָׁן,
 וועַלְכָּעָר פְּלַעַגְתָּ אַלְסָ לִיטְעָרְאָטְרְ-קְרִיטִיקָר סְטִימְוּלָרָן ווּנְגָעָ טַאָלָאנְטָן.

ויצחק האט אָמָאָל, אַין פֿאַרְבִּינְדוֹג מיט לִיטְעָרְאָטְרְ-קְרִיטִיקָר מְכָל
 הַמִּינְים, גַּעַוְגָּטָן: „אוֹיףּ דָּעָר עַלְטָעָר ווּלְאַיךְ אַיךְ זַיְן זַיְן פֿאַרְגָּנָעָמָעָן מִיט
 דָּעָם גַּעֲבָוִט, כְּדִי צָו פֿאַרְגָּרָעָסְעָרָן די צָאָל טַאָלָאנְטָן, וועלכּעָ פָּאָלָן אָפּ, צָו-
 לִיב פָּעַן-חוֹצָחִים!...“

די רִיוּזָע אַיבָּרָהָר די גַּעֲבָוִטָּן פָּוּן ווַיִּסְרָאֵלָאָנָד אָן לִיטָע אַין גַּעַוְעָן
 פָּאָר יִצְחָקָן אָ מְלָוֶר פָּאָר ווַיִּטְעָרְדִּיקָר טַעַטְקִיּוֹת. ער האט אַפְּגָנְעָפְּרִישָׁט
 די זְכוּרָנוֹת פָּוּן זְיַינָּע קִינְדָּעָר-יִאָרָן. די דָּאַזְיָקָע האָבָּן אַרְומְגָעָלְאַנְדוֹזָעָט

צפורה קאצענעלס אוניכומאו

איין זיין אונטערברבאווסטזיין צעהשאטענע און פארפלאנטערטע. פון זיין
שטאטם-שטאטם באברוייטק און געבורטשטאטם קארעליטש און במשך פון דער
גאנצער ריאיז איבער די דזוייקע געבייטן האבן זיד די אינדריקן געקייטלט
איין ארטיסטייש און פסיכאלאנגייש אסאציציעם, געווארן א פרעכטיקער
המשך. יעדער נייער אינדרוק האט אריינגעווארטן א גילדערנען רינגן,
וואס האט זיך אויפגעחות איין זיין הארצן און מוח און פון זיך אליז האבן
די דזוייקע רינגען זיך באחאפטן איין א גילדערנען קיטט, סיי דורך „בנבר
לוות ליטא“, סיי דורך אנדערע זיינע ווערט.

עַלְם הַבָּא

מייטן גראטטען אומגעדולד האט מען געווארט אויף יצחקס צוריקלערן פון זיין ריזע איבער ליטען, וו ער האט זיך געוואמת עטלעכע חדשים. ענדליך איין אונגעקומען די דערווארטע טעלענרטאמע, אzo יצחק קומט אויפ שבט!... די מאמע מיט דער היילך פון די בנידביית האט שווין בא-ציטטנס אונגעהובן צויריטן דעם קבלת-פנוי. מיט יצחקס אונזוענהויט, פלענט מען וויסן, פארפרפאכיקט זיך די צאל פון די אורחים בי אונדו אין שטوب.

צווישן דער מאמען און יצחקן פלענט אונניין א שטענדיקע קאנקו-דענץ ווענן מקיים זיין די מצווה פון הכנסת-אורחים. יצחק פלענט איר איינרעדן, או ער ברעננט די געסט טאלא ער צויליב, כדי איר צו פארשאפן בחתרות.

דער אמרת איין אבער געווען, אzo סיidi מאמע, סיidi יצחק, האבן דאס בידע זוייר ליב געהאט — געסט און טומול, ס'זאל זיך רודערן אין שטוב... יצחק האט אבער געוואלט מאכן א סיורפזין און אונשטאט פרייטיך איז ער אונגעקומען דאנערשטוק מיטן בריסקער צוג.

זו זיין איבערדרשונג איין ער אבער אויפן וואקזאל פלויצים ארעס-טירט געווארן. מען האט בי אים, חוויע דעם צויריטן טייל פון דער נשמה, דעם פאם, געפֿאָדרערט אויך א ציגעניש פון „פֿאָלִיטֿישׁעֶר אָמְבָּאָפְּלָעַטְּרָה קִוְּיטָן.“

שווין אויפן וועג קיון לאָדֹזֶש און ספֿעַצְיַעַל בֵּיּוּם אַיִּינְשְׁטִיְּגָן פון נײַע

פאסאושירן אין ווארשע האט יצחק אויפן וואקסאל באמערכט א גרויסע געשפאנטקייט. פאסאושירן האבן זיך צווישן זיך געשושקעט, איז מ'זוכט וויכטיקע פאליטישע, וואס מען האט דאן ארויסגעגעבעט פון צענטן פא- וויליאן אין ווארשע.

הכלל, אויפן לאדווער ווארטשע-וועינער-באן, די איזי גערופענע „לוודז-פאליטשנא“, האט א גאנצער קאדראון פון פאליצי אין ושאנדרמעריע זיך באטען צו ארטטירן אלע אנטקומענדיקע פאליטישע טווערט, אויף וועל-כע מען האט זיך געריכט. אלע אנטקומענדיקע מיט אן אינטעליגגעטען פנים האט זיך אויסגעזען צו זיין פאלידעט. איזינער פון די ושאנדרמערין איז גלייך צו אים צונגעלאפן און געאנט, איז ער האט שיין איז געגעז געוזן זיין בילד — ס'אייז א באקאנטער דעוואָוציאַנער, וועלכער איז ערשת אקארישט אנטלאפּן פון סייבור.

היות ס'אייז געוזן א נארמאָלע דערשיינונג, האט זיך יצחק געמאכט א „קאנפּן צימעס“ דערפּון איזן אין באָגִילְיָוָונְג פון צוֹוֵי געזונט שומרים מאַישֶׁרֶט אָבוּעֶר די נאָכוֹן. דורךיענדייך דעם „קָאַלְעַגָּרְטָן“, האט ער אויף דושיעלנָאַ-נָּאַס פון וויטנס באָמְעָרְקָט בערкомאָן. יצחק בערкомאָן איז געוזן א באָקאנטער העבראַישער לְעָרָר איזן יצחק א גוטער חבר, א ייך, א „טְשֻׁדָּקָה“, וועגן וועלכּן עם ווועט מיר נאָך אוייסקומען צו רעדן. די הויכע, שטייפּע געשטאט פון דעם פאמעליך שפּרייזנידקן בערך מאָנוֹן, וועלכער פְּלָעַגְט זיך קוּינָמָאַל נוּשָׂט אַיְלָן, איזו יצחקן דערשינען ווי אַלְיכְּטִיקְעַן זיך אויף א פָּאַרְאַולְקָנְטָן הַיְמָלָ. מיט א גוטער מטבח האט ער געפּוּעלְט ביּם צָאָרָט מְשֻׁרְתִּים א דערלוּבוּבְּנִיש איז ער האט אַפְּגַּעַשְׁטָעַלְט בערкомאָן.

דערזענדיך יצחקן אונטער אָזָא חַשּׁוּבָּר שְׁמוֹרָה, האט ער זיך אָזָש אַנְגַּעַהוּבָּן צו טרייסלען פון שרעך און פָּאַרְאַלְאָרְן סְלִישָׁוֹן, די ציִוְן האָכוֹן ביּי אַיְם גַּעֲלַאֲפָט אָזָוִי ווי אויף אַפְּרָאַסְט.

ITCHAK האט אַיְם אַנְגַּעַהוּבָּן צו דערקלְעָרְן, אַז ער זאל תִּיכְּפָּה וְמִיד גַּיְוָן צו אַונְרוֹז אַהֲיָם אַזְּוָן בְּרַעֲנָנָן אַיְן פָּאַלְיִצְּרָבָּאַצְּיוּר דעם גַּעַפְּאַדְרָטָן דְּאָ-

קְוַמְעַנְטָן פון פָּאַלְיִטְשָׁעָר אַוְמַבָּאַפְּלַעַקְטָקִיּוּט.

דאַ האט בערкомאָן אַנְגַּעַהוּבָּן צו גַּלְאַצְּן מיט די אַוְיָגְן, געמאכט אַ

דראות-شمיים פנימל און ווענדנדייך זיך צו די סטראזשניעס, אונגעחויבן זיין או פארזיכערן, און ער קען נישט להלוטין דעם דאויזן פארישוי, און ער זעם אים דאס ערשותע מאָל און זיין להען און איז מסתמאָ אַ משׂור גענער, אויב ער האלט, און ער קען אים, בערкомאנען!...

קענענדיך בערкомאנען פאָר אַ גרויסן פֿהֶדְן, האט זיך יצחאָן גִּלְיָיך געכאנט. ער האט אים אַנגעהוחיבן צו בעטן אַנטשולידיקונג, גערעדט צו אַים אויף רוסיש און מיט אַ שולקינער מינע אַים דערקלערט, און ער האט אַים אַנגענוּמען פֿאָר אַן אַנדערן, וואָס הייסט נאַספֿאָדָן „שְׁלֹחַ חֲנִירַ“ אַון זוּוִינְט מיט דעם הער „תִּכְּפָּה וּמִידָּה“ אויף גִּיְעָרָם מאָרכָן. זיווענדיך זיבעהָ, און בערкомאנַן ווּט שווּין שליחות דערליידיקן נאָר שְׁנָעֵל, האט יְצָחָק זְיַגְּנָעָלָאָדָן אַין אַ שְׁנָעָס אַרְדִּין אַון דָּרָט זְיַיְמָכְבָּד גַּעֲוֹעַן מיט אַ גַּאנְצָן לִיטָּעָר וּוּאַדְקָעָ, מַאֲכָנְדִּיך אַלְיָין אויך אַ לְחִים מיט זַיִן.

בערкомאנַן האט אַבער מורה געהאט קומען צו אונדוֹ אַהֲיָם מיט דער בשורה, און יצחאָן אַיז אַרְעָסְטוּרט אַון האט זיך שעַהן לאָגָג אַרְמוֹנָעָדָרִיט אַיבָּעָר דַּי לְאַדְוָשָׁעָר גַּאֲסָן, נִישְׁתָּוּ וּוּסְנָדִיך וּוּסָס צו טַאָן. צּוּם גַּלְיָיך האט ער באָגָעָנָט מְשָׁה וּוּדָרָאָן אַון אַים דערצְיוּלָט וּוּעָגָן זַיִן באָגָעָנָנוּשׁ מיט יְצָחָקָן.

וועדראָ אַיז גַּלְיָיך גַּעֲלָאָפָּן צו אונדוֹ אַהֲיָם אַון אויף צו להכָּעִים קִיִּי-צעַם נִישְׁתָּוּ גַּעֲטָרָאָפָּן, חֹזֶה מִיךְ מִיט דַי קַלְעָנָרָעָ בְּרוּדָרָעָ. אַ פָּאָרְסָפָעָטָעָר האט וועדראָ גַּעֲשָׁרָין, אַון ער דָּרָאָף שְׁוֹן האָבָּן דַי מַאְמָעָן. אַיך האָבָּן גַּעֲזָאָט, אַז דַי מַאְמָעָ אַיז מיט דער דִּינָסְט אַוְיפָּן גַּרְנִינָעָם מַאָרָך גַּעֲנָאָגָעָן. אַיְינְקוּפָּן פֿאָר יְצָחָקָס מַאֲרָגָנְדִּיקָן אַנקָּמוּעָן פָּוּרְזָוּשָׁאָנִי.

וועדראָ אַיז גַּלְיָיך גַּעֲלָאָפָּן זָוְנָן דַי מַאְמָעָן אוּפָּן נִרְוִינָעָם מַאָרָך אַז מיט אַיְמָפָעָט אַיר דערצְיוּלָט דַי שְׁלַעַכְּטָעָ בשורה.

די מַאְמָעָ האט גַּלְיָיך אַלְאָרְמִירָט דעם טָאָטָן אַז מִיט אַלְעָ פָּאָפָּרָן אַיז מעַן גַּעֲלָאָפָּן צּוּם רְבָּה רְבָּה מִיּוֹלָן, אַדְאָנָק וּוּמְעָנָס אַינְטָרְוּעָנִי מעַן האט יְצָחָקָן באָפְּרִוִּיט, נַאֲכָן אַפְּזִיכָּן אַ גַּאנְצָן טָאגָן אַיז פָּאַלְיִצְּיִירְבָּאָצִיךְ.

דערזוּוַיל אַיז די יְדִיעָה וּוּעָנָן יְצָחָקָס אַרְעָסְט פָּאַרְשָׁפְּרִוִּיט גַּעֲוָאָרָן אַיבָּעָר דער גַּאנְצָעָר שְׁטָאָטָם. מִיר האָבָּן דַעְמָאָלָט גַּעֲוָוִינָט אויף צְעָנָעָל-

ניאנא 17, אויפּן דרייטן שטאָק. עַלטערע אָזְן סְפֻעַצִּיעַל שׂוֹואָךְ-אַטְעַמְדִיקָע פְּלָעָגָן מֵיט גְּרוּזָס כַּי אַרְוִיפְּקָרִיכָן אֲוֹיפּ אֶדְהַיְבָע טְרָעָפּ אָזְן קוּסִים זִיךְ אַפְּ-סְאַפְּטָעָן פָּונְדָע מִידְקָיִיטָם פָּונְדָע 66 טְרָעָפּ, וּוֹיְצָחָק האָט זַיְהַ אַפְּנַעַצְיוֹלָט. יְעַנְעַם פְּרִוִּיטִיק אָזְן שְׁבַתְצָוָנָאָכָט וְעַנְעַן אַלְעַ פְּרִיְגָט אָזְן חְבָרִים גַּעַד-וּוֹאָרָן וּוֹיְמַאְבִּילְיוֹזָרָט. קִינְדָע אָזְן קִיְיט האָבָן אַנְגָּעוּהוּיכָן „עוֹלָה רָגָל“ זַיְהַ צָו אָונְדוּ בְּכָדֵי צָו בְּאָגְרִיסָן דָּעַם „אַרְעַסְטָאָנָט“.

סְאַיְוֹ אֲוֹיךְ גַּעֲסָמָעָן דָּוד פְּרִישְׁמָאָן, וּוּלְכָן בְּעַרְקָמָאָן האָט שַׂוִּין גַּעַד-הָאָט דָעַרְצִיְלָט וְעַגְּן יְצָחָקָן, וּוֹאָס חְבָרָט זִיךְ צְוֹפִיל מֵיט דַי „עוֹלָם הַבָּא-נִיקָּס“. מֵיט זַיְהַ וּוֹיְצָיָקָן, אַרְאָנִישָׁן טָאָן, האָט עַר, לְוִית בְּעַרְקָמָאָנס נָסָח גַּעֲפָרָעָנָט: „נוּ, יְצָחָקָל, קָאַטְאָרוֹשָׁאָן אַיְנָעָה, דָעַרְצִיְלָ, דָעַרְצִיְלָ, וּוֹיְאָזוּזָהָאָסָטוּ דָּאָס גַּעֲוָאָלָט אָונְדוּ פָּאַרוֹזָאָרָגָן מֵיט עוֹלָם הַבָּא?...“

זינאָם טראָנעדיע

איַן דער ציִיט, ווֹאָס יְצַחֵק איַן גַּעֲוֹעַן אוֹיף זַיִן רַיּוֹעַ „בְּגַבּוֹלֶת
לִיטָּעַ“, חָאָט זַיִן דָּאָרָאשָׂאָוָא פָּאָרְלָאָרָן אַיר מַוְתָּעָה. אַיר פָּאָטָעָר הָאָט
לִיקְוֹזְיָדָרָט זַיִנָּע גַּעֲשָׁפְּטָן איַן ?אַדוֹשׁ אָוֹן זַיִךְ אַיבְּעָרָגָעָטָרָאָגָן קַיִן כָּאָרָה
בֵּין, ווֹאָס חָאָט נִישְׁתְּ גַּהְאָט קַיִן צָאָלָמָט מַוְתָּ רַוְסְלָאָנד אָוֹן דָּעָרְיָבָר
פְּלָעָנֶט מַעַן דָּאָרָט אַנְטְּוּיקְלָעַן גַּרוּסָע מַסְחָרִים.

זַיִן האָט נִישְׁתְּ גַּעֲוֹלָט פָּאָרְלָאָרָן לְאַדוֹשׁ. דָּא הָאָט זַי גַּהְאָט אַיר
גַּרוּסָע לִיבָּע. נָאָכָן בִּיטְעָרָן פִּינָּאָל מִיט אַסְטָרָעָן הָאָט זַי גַּהְאָפָט גַּאָר
שְׁטָאָרָק אוֹיף יְצַחֵק. זַיִן אַיז אִיצְטָ גַּעֲלָבִין אַיְנָעָלְיַיִן אוֹיף זַיִן הָאָ-
רָיוֹאָנֶט אָוֹן רַעֲכָעָנָנֶדֶיךְ אוֹיף אָונְדוֹעָר שְׁטוּבָס הַסְּכָמָה, איַן זַי גַּעֲוֹעַן פּוֹל
מִיט הַאָפָעָנָנָגָעָן.

זַי הָאָט גַּעֲדָנָגָעָן אַסְטָרָקָעָס פְּרִיעָרְדִּיקָעָ דִּירָה, וּוּלְכָעָה הָאָט זַיִךְ
וּוּדָעָר בָּאָפְּרִיּוֹט אָוֹן אַזְּוִי אַרְוּם גַּעוֹאוֹרָן אַ דִּירָעָסָטָע שְׁכָנָה מִיט אָונְדוֹ-
חוֹן דָּעַם הָאָט אָונְדוֹעָר שִׁינְדָּלָל, וּוּלְכָעָה הָאָט אַקָּאָרְשָׁת חַתּוֹנָה גַּהְאָט מִיט
אָהָרָן פִּינְשָׁטִיּוֹן, אַ פְּלִימָעָנִיק פֿוֹן רַ' אַלְיָהּוּ פֿוֹן פְּרוֹזָשָׁאָנָעָן, בַּיִּ אַיר גַּעַ-
דוֹנָגָעָן אַ העַלְפָט פֿוֹן דָּעַר גַּרוּסָע דִּירָה.

מַאְדָּגָע, ווֹי איַן לְעָבָן סָוּמָעָן אַכְּמָאָל אָוִוָּס דַּי גַּלְיוּכְסָטָע זַאָכָן קָרוּם אָוֹן
די גַּלְיוּכְסָטָע צְוָפָאָלָן עַנְדִּיקָן זַיִד אַומְגָלְקְלָעָר... זַיִן האָט גַּהְאָפָט, אָוֹן
וּוּיְנָעָנְדִּיךְ איַן אַזְּזָא דִּירָעָקְטָעָר שְׁכָנָות, פָּאָרְבָּונְדָן מִיט אָונְדוֹעָר מִשְׁפָחָה
דוּרְכָן צְוָאָמָנוֹוּיָנָעָן מִיט שִׁינְדָּלָעָן, טָוָט זַי זַיִעָר קָלוֹג. זַי הָאָט אַיר
בָּאַשְׁלָאָסָן בַּיִּ זַי זַיִד צַוְּאָרְגָּאָנִיזְיָוָן צְוָאָמָעְנָקְוָנְפָטָן פֿוֹן דָּעַר גַּאנְצָעָר אַרְ-

טיסטישער משפהה, וויל זי האט פונקט ווי יצחק געהאט פארשטענדע-
ניש פאר קונסט.

זינה איז געוען זיעער פרاكتיש צו ארגאניזוין אוז מאן שביבה,
ויל אליאן איז זי געוען איינגעזאפט מיט בלויו קונסט: א קלינגענדיקע
מעצאספאראנא צום זינגען, געשפליט גוט פיאנא, מיסטערהאפט רעדיר
טררט. לוייט דער מײַנוּג פון מבינס ווי פרץ, שלומע-עליכם, פריישמאן,
 יצחק א"א האט זי זיך געשניטן אויף צו ווועגן א צוויתע ראשעל, שרה
בערנארד, אדרל, לוייטן באנרייך פון יידישן פאלק-טעאטער, א צוויתע
אסטר רחל קאמינסקא.

אייר דירחַלְעַ האט זינה געהאלטן אין איין פארפוץן און פארשענערן
און געטן האט זי עס מיט א באזונדרען ארגינגען געם, וועכער איז
געוען א פועל יוצא פון אייר ארטיסטיישן מהות. זיעער א באחנטע, שלאן-
קע, טונקעלע בלאנדרינע, מיט בלויו, גרויסע אוון, תמייד ענטויזטישן,
אן שומ אויסדרוש פון בילוקיות. עס האט געועוּת פון אייר מיט תמייד
מוֹתְּדִּישִׁיט, גוטסקייט, איבערגענבענקייט, מוטערלעכקייט. פונקט זי
יוננט-ראָלֶן, פֿלְעַגְטַּזְיַה מיט מיסטערהאפטער נאָטְרִילְעַכְקִיט אָוִיסְפְּרִוּן
מוֹטְעַרְדָּלֶן אין יצחקס "דראָמָטִישָׁר קְוָנְסְטָן".

אן שומ סימנים פון גאות, פון זעלבְּסְטוּזְעַרְקִיט אלס א קונסט-
מבינטע, וואָס זי איז עס באָמת געוען זי זעלטן וועה, פֿלְעַגְטַּזְיַה זינה רופֵן
די מאָמען, שיינדְלָעַן און אַפְּלָוּ מִיךְ אַלְסַיְעַדְיַה, אַרְוִיסְצְוָאנַז זיך וועגן
דעַם אָוָפֵן פון פארפוץן די דירַה, די ווענט, אלע זוינקעלעך אָוָוּן.

זינה האט געווונען אלעמען, זי איז געוואָרָן אונדוֹן אלעמען איינגע-
באָקָן אין הארץן, אלעמען, חווּ דעַם ווֹיכְטִיקְסְטָן... יצחקן.

טאָטְעַרְמָאָמָע האָבן איינגעילוֹנט וועלטן, כדי אייר מערכה אין יצחקס
אוּינְגַן צו פָּאָרְבָּעָסָעָרָן און פָּאָרְגָּרָעָסָעָרָן. מען פֿלְעַגְטַּזְיַה תמייד באָהוּיפָּטָן, אָז
אוּיב זינה וואָלֶט געהאט ביַיְזַעְקָן באָטָש אַחֲקָן פון דעַם חַן, זעלכַן זי
האָט געפּונְגַן בַּיְיַ אַלְעַ אָונְדְזָעָרָע בְּנִי-בֵּית, וואָלֶט אייר געוען פָּאָרְשָׁפָּאָרט
אַסְרָה, אַסְרָה צו לְיִוְן... .

נאָר יצחקס צוֹרִיקָעָרָן פון לְיוֹטָעָה, האָט זינה אוּפְּגָּעָלָעָכָט. זי פֿלְעַגְטַּזְיַה
זיך ברעכַן דעַם פָּאָפָּה, ווי אָזְוִי צוֹצְפָּאָסָן פָּאָר יצחקן זיַן רִיכְטִיקָעָה סְבִּיבָה

אוון פלענט זיך לערנען בי אונדזער מאמען אלע אוירע מאכליים, וועלכע יצחק האט אמבעטען ליב געהאט. אונדזער מאמען, אן ערשותקלאסיק קו-לינארון, האט פון אים געמאכט א גרויסן מבון אויפע עסן. דערפֿאַר פֿלענט ער זיך גערן געפֿינען צוישן אלע די, וועלכע פֿלען ליב האבן „צָו רַיְבִּין אֶ-סֻעְוָה...“ פֿאַרְשְׁטָעַנְדְּלָעַץ אָזִוִּיחָק, וועלכע פֿלען תְּמִידָאָרוֹמְגָּעָן-רִינְגְּלָטָם זַיְנָעַ חֲבִרִים פֿוֹנְקָט וְיֵאָרְבִּיטְשִׂידִים, פֿלענט קְמוּנָעָן צָו דַּיְאָזְיקָעָן סְעוֹדוֹת נִישְׁתָּאָלְיוֹן. יצחקם ?עַבְנָסְגַּעַלְבִּיבְנָעָן חֲבִרִים אָוֹן פְּרִינְטָנְגָּעַדְעַקָּעָן דַּיְאָזְיקָעָן אָוֹנוֹן מְסִבּוֹת, וועלכע פֿלען גַּעֲמָאַכְטָמָרָאַמְּכָט, אָזִי אַוְנְדוֹן אַיְן שְׁטוּב אָזִן אַיְינָם הַמְשָׁךְ פָּוֹן אַוְנְדוֹרָעָרָה, טַאַקָּעָן אַיְן דָּעַר שְׁבָנוֹתְדִּישָׁעָר, בַּיְּזָנָא דָּאַרְאַשְׁאָוֹא. דָּאַרְטָה פֿלענט מַעַן פֿאַרְבְּרַעְנָגָעָן אַיְן אַסְבִּיבָה פָּוֹן הַוְּנְדָעָרָת פֿרְאַצְעַנְטִיסְטָעָר קָוָנָסָט אָזִן פָּוֹן רִינְגָעָם שְׁפְּרוֹדָל-דִּיקָן הוּמָאָר.

זַיְנָא האט געהאטפֿט, אָזִ דָּאָס וּוּעַט גּוֹרָם זַיְוִין, יצחק זָאָל אַוְסְנוֹזָן אַמְּאַמְּעַנְטָמָ, כְּדֵי אַיְר זַיְךְ צָו דָּעַרְקָלְעָרָן אַיְן לִיבָּעָן אַיְר פֿאַרְלִיְּוָן חַתּוֹנָה צָו האַבָּן. אַיְן אַיְר תְּמִימָוֹתְדִּיקָעָר נַאֲאַיְוּטָעָט האַט זַי נִשְׁתָּאָגְּנָמָעָן אַיְן בָּאַמְּוֹאַכְטָמָ, אָזִ אַיְן דָּעַר וּלְבִּקְעָר דִּירָה פֿלען דַּיְ וּוּעַנְטָמָ, שְׁטַעַנְדִּיקָעָן יִצְחָקְן בִּילְדָעָר פָּוֹן פֿרִיעָר, פָּוֹן דָּעַר נִשְׁתָּאָגְּנָמָעָן וּוּיְטָרָעָן פֿאַרְגָּאַנְגָּנָהָיִיט... דָּרְפֿאַר פֿלְעָגָט יִצְחָק לְאַגְּנָג נִשְׁתָּאָגְּנָמָעָן אַיְן יַוְנָאָס וּזְיַוְנָנָג אָזִן סְפַּעַצְיָאָל מִיטָּאָרָל אַלְיוֹן. בָּאַלְדָה האַט זַי בָּאַזְוִוָּן דָּעַר פּוּלָּוּ וּזְיָא דָעַרְפָּוּן. זַיְנָא האַט אַנְגָּהָוּבָן וּוּאָס אַמְּאָל מַעַר לִיְּדָן. זַי האַט בָּוּלָט בָּאַמְּעַרְקָט, אָזִ יִצְחָק מִיְּדִיטָּזָן וּזְיַוְסָמָן...

אַיְן דַּי שְׁבַּעַטְעַרְדִּיקָעָן יַאֲרָן, וּוּן כְּבִין שְׁוֹן גַּעֲוָעָן אַ דָּעַרְוָאַקְסָעָן אָזִן יִצְחָק נָאָר אַלְיאָז אָזִן „אַלְטָעָר בָּחוֹר“, וּוּיְדִי מַאְמָעָ פֿלענט אַיְם בִּיוֹז אַנְכָּרָפָן, פֿלְעָנָא אַיְדָאַפְּנָהָאַרְצִיךְ מִיטָּאַיְחָקְן אַנְאַלְיוֹזָרָן דַּיְ פֿאַרְגָּאַנְגָּנָהָיִיט, זַיְנָא דָאַרְאַשְׁאָוֹאָן, יִצְחָקְן גְּדוּסָעָ, פָּאָר אַיְם צְוָנָעָפָסָטָעָ לִיבָּעָן אָזִן זַיְוָוָה. יִצְחָק פֿלענט מִיר דָעַרְקָלְעָרָן, אָזִ דָעַר תְּחָום צְוָוִישָׁן אַוְנְדוֹן אַיְזָאַשְׁטָאַנְעָן אַיְן דָעַם, וּוּאָס מִיר זַעַנְעָן גַּעֲוָעָן צָו פִּילְעַלְעָךְ אַיְנָנָרָ צָוָמָ צְוָוִיטָן... בָּאַמְּתָה, בַּיְּדָעָה האַבָּן זַיְגַּעַחַט אָסְרָ גַּעַשְׁמָאַל, בַּיְּדָעָה פֿלען זַיְ רַעַן מִיטָּאַנְדִּיְּטָעַנְיִישָׁן, מִיטָּרְמוֹיִם, נִשְׁתָּאַדְרָזָגָטָעָ, פֿילְאַזְוָאַפְּוִישָׁעָ גַּעַדְאַנְקָעָן, אַרְיִ-גִּינְעָלָ, טִיּוֹזָנִילָ, פֿיְוֹנְפֿיְלָנְדִּיקָ...

זו יונער צייט האט מען אויפגעפירות יצחקס „קאראיקאטורן“, וועלכע זענען אויפגענומען געווארן אין א סך שטעת פון רוסלאנד מיט א נאָר גרויסן דערפאָלָג. יצחקס חברים האבן אים געראטן, ער זאל איבערזען די דאָזוקע פיעסע אויַף דושיש, וויל א דאנס דער רושישער בינע אין שלום אש באָרים געווארן.

מען האט יצחקס פֿאָרְגּוּשְׁטַעַלְטַן זיַּעַר אַבְּאָגְּבָּטָן רֹסִישָׂן אַיבְּעָרוּזֶעֶד צעֻוּ, יַעֲפִים זָאוּלָא. זָאוּלָא אַין גַּעַוּן פֿאָרְבָּונְדָן מִיט דָעַר גַּאנְצָעַר רֹסִישָׂר שְׁעָר קוֹנְסְטַּוּלָט, מִיט אִירָעָה בעַסְטָעָה שְׁוִישְׁפְּילָעָרָם אַוּן האט אין יצחקס נָאָמָעָן פֿאָרְהָאָנְדָלְטַן מִיט דָעַר באָרִימְטָעָר רֹסִישָׂר אַקְטְּרִישָׂעָ קָאָמִיסָאָרָד זְשָׁוּסְקָאִיאָ וְעַנְעַן אוֹפְּפִירְן דֵּי „קאָרְאִיקְאָטוּרָן“.

זו דער אוֹפְּפִירְן פֿוֹן דֵּי „קאָרְאִיקְאָטוּרָן“ אין לאָדוֹשׁ זענען גַּעַקְּרָעָן צו פֿאָרָן עַטְלָעַבָּע שְׁרִיבָּעָר בְּרָאָשׁ מִיט פֿרִישְׁמָאָנָעָן אָוּן שְׁנִיאָוָרָן. די פֿיעַסְעָ אַיְזָן אוֹפְּגָּעָפִירְט גַּעַוְוָאָרָן דָוָר דָעַר טְרוֹפָּעָ פֿוֹן פֿרִיזְהִירְשְׁבִּיּוֹן, יצחקס אַ פֿערְזָעַנְלָעָכְן יַדְךָ. די הוֹיְפְּטָרָאָל פֿוֹן שִׁימְעָן האט אוֹפְּגָּעָפִירְט זָאָסְלָאָוּסְקִי, פֿוֹן רְבָּקָה — נָעַמִּי,

יצַחְקָה האט גַּעַפְּוִיבָּרָט, אָז די פֿיעַסְעָ זָאָל אַדְרָכָנִין מִיט דָעְרָפָּאָלָג, ווֹיָל גַּאנְעַן לאָדוֹשׁ האט זַיְד גַּעַנְרִיּוֹת זַעַן די פֿרְעָמִיעָרָע אַיְנָעָם „גְּרוֹיסְן טְאַמְּטָעָר“ אַויַּף קָאָנְסְטָאָנְטִינְיָנָעָר גַּאֲמָן.

אין זַיְוִן רַעַצְעַנוּיָה האט יְשִׁיחָה אָונְגָּר גַּעַשְׁרִיבָּן, אָז „קאָרְאִיקְאָטוּרָן“ אַיְזָן נִיְיעָם אַויַּף דָעַר יְדִישָׂעָר בְּינָעָ. די טְעַמָּע אַיְזָן אָנוֹנוֹוּרְסָאָלָעָ — דָעַר וּוּלְטָשְׁמָעָרִיךְ, אָוְנְטָעָר וּוּלְכָן סְאַיְזָן גַּעַוְוָן גַּוְטָּ פֿאָרְמָאָסְקָרָט, צְוִילָבָּ דָעַר צָעָנוֹר, דָעַר סָאַצְיָאָלָעָר צָוְגָּאָנָג צו דָעַר לְיוֹזָגָן פֿוֹן פֿרְאַבְּלָעָמָעָן. דָעַר-פֿאָרָהָבָן טָאָקָעָ „די קָאָרְאִיקְאָטוּרָן“ גַּעַהָאָט אַזְאָ שְׁטוּרְמִישָׂן דָעְרָפָּאָלָג.

פֿרִישְׁמָאָן, דָעַר גְּרוֹיסְעָר אַיְרָאָפָּעָר, וּוּלְכָעָר פֿלְעַנְטָ זַיְד אַרְוִיסְזָאָנָן מִיט בִּיטָּוּ וּוּגָּעָן אַסְכָּמָע יְדִישָׂעָ שְׁרִיבָּרָם אָוּן יְדִישָׂעָ וּוּרְקָ, וּוּלְכָעָר פֿלְעַנְטָ באָהוּפָטָן, אָז „אַ הְוָנְטָ פֿוֹן אַ פֿרְאָנְצְזָוּזִישָׂן קִינְסְטָלָעָר האט מַעַר גַּעַשְׁמָאָקָ, וּוּי אַ יְדִישָׂעָ מַלְיִיכְהִ-שְׁרִיבָּעָר“, האט אָוְנְטָעָרְגָּעָשְׁטָרָאָבָן, אָז „קָאָרְאִיקְאָטוּרָן“ דָאָרָף אַיבְּעָרְגָּעָעָט זַוְעָרָן אָוּן וּוּטָעָרָשָׂט באָרִימְטָוּ וּוּרָעָן אַויַּף די אַיְרָאָפָּעָאָיָשָׂעָ בְּינָעָם. אַלְעָ זַיְוִינָעָ חֲבָרִים אָוּן דָעְרָהָוּפָט יצחקס

אלילין איז געווען געשפאנט ארויסצ'באקומען א גוטע רוסישע איבערזע-
אונגען, וועלכע ב' האט בעניריות עפ'ים איזוּאָ.

בברגעறירסן מיט זונאן. אבער דאס איז נישט בעקמוץן פלאזים.

יצחק האט שויין פון אַ לענגעערער צויט געהאט אָויסגעמעיטן זונאָס גע-
זעלשאָפּט. בי קוֹלְטוֹר-אוֹנוֹטֶרֶן עֲמוֹנָגָן פְּלַעַנְט זִי מֵזָן אָפְטְּרוּעָן אַיר אָרט
דָּרָעָר „מַאֲדָמָ אַיְקָם“, וּוְעַכְבָּעָה האט זיך אַיְנָגָעָרָט אַין זָוְלוֹאָס מַש-
פָּחָה. „מַאֲדָמָ אַיְקָם“ אַיְזָן גְּעוּזָן אַ בָּאנְגְּבָטָעָה פְּרוּ אַין הַיְזָבָט צַו גַּע-
פִּינְגָּן גּוֹטָעָ פְּרִיְנָט, מַעֲנָעָר אָזָן פְּרִוְיָעָן אָזָן זַיְזָי זַיְזָי צָוְבִּינְדָּן, אָזָן
זַיְזָי פְּלַעַנְט קָעָנָנָן פָּאָר אַיר נַיְינָן אַיְזָן פְּיִיעָר אָזָן אַין זָוְלוֹאָס.
אָזָן אַיְנְטִימָעָ פְּרִיְנְדִּין פָּוּן דָּרָגָנְצָעָר מַשְׁפָּחָה אַזְוּלָא, סַיְיָ פָּוּן דָּרָרְפָּוּר,
סַיְיָ פָּוּן אִים, סַיְיָ פָּוּן זַיְן בְּרוֹדָעָר, דָּעַם בָּאַקָּאנְטָן אַיְזָן לְאַדְוָשׁ פְּינְאִיסְטָט
יאַשְׁעָ זָאַזְוּלָא, וּוּמְעָנָס אַיְנְטִימָעָ פְּרִיְנְדִּין זִי אַיְזָן גְּעוּזָן, אַיְידָעָר זִי האט
זַיְזָק בָּאנְגָּנָט מִיטָּץְחָקָן.

זינה האט שנעט באסערקט די ענדערונג בי' יצחון — אבער נישט זי, נישט עמייצער פון אונדזער משפחה אוין אימשטיינד געווען עפער צו ענדערו אין דער גי-געשאָפֿענְעָר לאגע.

סוי זינה, סיי אונדזער גאנצער משפחה האט געוואלדייך געליטן צו
לייב יצחקס גענדערטער באציאונג צו זינהן, בפרט נאך, איז די פרו, וואס
האט זיך געתשלט אין וועג צווישן יצחקן און זינה איז געווען א סך עלה
טער פון איים, האט געהאט א מאן און דערוואקסגען קוינדרער.
אבער קיין זאך האט נישט געהאלפן. זינה האט געומוזט אפטראטען. זי
אייז פון גרויס צער קראנק געווארן און נאך א געוויסער צייט האט זיך
פאלראוט לארוש, אפפארנדיך צו איר פאטער, וועלכער האט געווינט איין
בארביין.

אין דער שווייז — קעסל פון וועלט-דעוואלזיע

— “זונע איז אוועך ליין בינע און יצחך פארט און די שווייז!” מען האט בי אונדו איז שטוב געזנט, איז דער גאנצער ענין פון פארן קיין אויסלאנד איז צונגעטראקט פון דער „מאדאם אייקס”, וועמענס מאן איז אויסגעקומען, נאך א צוויי יעדיקער אפוצענהיט, צו פארבלייבן איז לאדרוש אויף א לאנגער צויט.

דער מאן פון „מאדאם אייקס“ איז געוען א „וואיאזשאָר“. דער טיפ פון „וואיאזשאָר“, דער ריויזנער, איז געוען א באראקטעריסטישער פראָר-דוקט פון דער שפּרוֹדְיַהְקָעָר אַינְיִיצָאַטְיוֹ-גֶּרְיוֹטִקְיָהְטָה פון דעם אַינְדּוֹסְטָה-דיילְן לאָדוֹשׁ. אֲפּוּלְיָה דָּאַס קָלְעַנְסָטָה פָּאַבְּרוּקָל מִיט עַטְלָעָכָע וּוּבְשָׁטוֹלָן האט געוזכט אויסצ'זְבָּרְיוֹתָרְן דעם אַפְּזָעְמָאָרָק אַיז די פָּאַרְגְּרָנְסָטָה ווַיְנְקָעַלְעָרָךְ פון דער רִיזְקָעָר צָאַרְשָׁעָר אִימְפָּרָעָע, וּוּלְכָעָה האט פָּאַרְנוֹ-מען אַיז משְׁפִּיעָן גַּעֲוָעָן אַגְּרִוְּסָן פון צוֹוִי קָאנְטִינְגָּעָטָן — יְוִירָאָפָּע אַיז אַיז. „לאָדוֹשׁעָר שְׁמַאְטָעָס“ האַבְּן אַזְוֵי אַרְוֹם באַזְוֵן אַנְצּוֹשְׁפָּאָרָן אַיז די טִוְּעָרָן פון פָּעָקִין אַזְוֵן שאַנְכָּאי, וּוּלְכָעָר מען האט גַּעֲהָט אַוְינְפָּע-צּוּוֹנְגָּעָן אַ פְּרִיעָן צָאַל-אַפְּמָאָרָךְ. לאָדוֹשׁעָר סְהָרוֹת האַבְּן גַּעֲהָט אַ פְּרִיעָן אַרְיְוָנְפִּיר אַין טְרוֹקְעַסְטָאָן, פְּעָרִיסְעָ אַזְוֵן, דָּוְרָךְ דָּאָרָט, אַוְיךְ קִיּוֹן אַינְדּוּעָ. אַ גַּרְזִיסְעָ וּוּלְטָ אַזְוֵן גַּעֲוָעָן אָפְּנָן פָּאָר דָּעָר לאָדוֹשׁעָר אַינְדּוֹסְטָרָעָ. אַזְוֵן די זְשֻׁוָּאָזָע „לוֹטוֹוֹאָקָעָם“, די וּוּאַיזְשָׁאָרָן, פְּלָעָן דָּאָס אַנְדְּרִיעָן דעם גַּאנְצָן דְּרוֹיְדָל... אַ באַלְוָטָר אַרְעָר אַ פָּאַבְּיָאנְצָיעָר וּוּבָעָר, וּוּלְכָעָר פְּלָעָגָט קִוִּים אַרְבָּעָטָן מִיט זְיַוְּנָעָ בְּנֵי אוֹיף עַטְלָעָכָע האַנְטָ-שְׁטוֹלָן, פְּלָעָן די „לוֹטָ

"וואקעס" אים עולח לנדוּלה זיין און מאכּן פֿאָר אַ באַקָּאנְטָן אַינְדוּסְטוּרִיעַ-לְער אַין גַּעֲזִיּוּלְטָע עַטְלָעֶבֶע יַאֲרָן. קָודֵם כֵּל פְּלָעַנְט דָּעַר "לוֹטוֹוואָק'" בָּאַ-שְׁטָעלְן אַ מּוֹסְטָעֶרֶקְאַלְקְצִיעַ. אַוּוֹר דָּעַר דָּאוּקָעֶר פְּלָעַנְט עַר הוַיּוֹסְן אוּוּסְ-מָאלְן עַטְלָעֶבֶע הַוִּיכָּע, שְׂטָאָרָקְ רַוִּיכְנְדִּיקָּעַ קוּוֹמְעָנָס מִיט אַ סְבִּיבָה פָּוּן פָּאַ-בְּרוּקְסְ-בָּלְאָקָן. די לְיוֹכְטְּגָּלוּבְּיָאָקְצָאָפָּעַס פָּוּן טִיאָרָסְלָאָנְדָר אַון די סְוחָ-רִימָ פָּוּן אַירָעָ שְׁבָעִים לְשָׁוֹנוֹת פָּוּן די צְוּוִיָּאָקְאנְטְּגָּעָנְטָן האָט דָּאָס זְיוּעָר אַימְפָּאָנִירָט. זְיוּעָר הַחְתְּפָלָוֹת פָּאָר די קוּוֹמְעָנָס האָט מַעַן גַּעַדְרָפְטָעַ קָעַנְעָן אַוְיסְנָזְצָן... דָּעַרְצָוּ זְעַנְעָן גַּעַוְעָן טַוְנְגְּבָאָר די הוֹנְדָעָטָעָר גַּעַוְעָנְטָעַ, אַינְטָעַ-לְיַגְעָנְטָעַ וְאַיְזָשָׁאָרָן, אַ נְאַנְצָעָמָהָנָה, דָּעַר אַוְואָנְגָּאָרָדָ פָּוּן דָּעַר לְאַדְזָשָׁעָר אַינְדוּסְטוּרִיעַ, די סְאָפְּיָאָרָן, וְעַלְכָּעַ פְּלָעַנְט אַרְוִיסְגָּיָן אַיִּן עַרְשָׁתָן קָאָמָפְּ צַו בְּוּיְעָן... אַפְּטָמָאָל פְּאַפְּיָרָעָנָעָ מְנַחְמָ-מְעַנְדְּלִישָׁעָ בְּרוּקָן. אַרוּם דָּעַם טִיפָּ וְאַיְזָשָׁאָר, דָּעַם אַמְתָּחָן "לְאַדְזָשָׁעָר מְעַנְטָשָׁ", דָּעַם אַיְנְרִיסְעָר, דָּעַם אַיִּ-בְּעַרְטְּרִיבָּעָר אַון „פְּלָאָדָעָר”, וְעַלְכָּעַ פִּוּזְבָּט אַן אַלְעַמְעָן אַרוּם זֶד אַון אַ נְאַנְצָעָ קְיַלְעַכְדִּיקָּעַ אַיְמָפְּרִיעָר, — אַיִּזְבָּשָׁפָּן גַּעַוְוָאָרָן אַ פְּאַרְכְּנִירִיָּ-

כָּעָר לְאַדְזָשָׁעָר פְּאַלְקָלָאָר אַון אַוִּיךְ אַ לְיַטְעָרָאָטוֹר.
אוֹיךְ אַונְדוּזָר יַצְחָק אַיִּזְגָּוּעָן פָּוּן די, וְעַלְכָּעַ האָבָּן בְּאַשְׁרִיבָּן די
דָּאַזְקָעָ בְּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישָׁעָ סְבִּיבָה. זַיְינָן קָאָמְדִיעָ "די בְּחוֹרִים", וְאַסְ אַיִּזְ
גַּעַנְגָּגָעָן אַיְבָּעָר אַלְעָ טַעַטָּעָרָס פָּוּן רַוְסָלָאָה, האָט זִיךְ סְפָעַצְיָעָל אַפְּגָעָ-
שְׁטָעלְטָמָה אַוּוֹר די אַזְקָעָקָעָ לְאַדְזָשָׁעָר מְעַנְטָשָׁ". בָּאַ-
שְׁרִיבָּטָעָר עַר אוֹיךְ דָּעַם פִּיפְּקָן וְאַיְזָשָׁאָר. פָּאָר דָּעַר מְלַחְמָה פָּוּן 1914 האָט
זֶד לְאַדְזָשָׁעָר עַר אוֹיךְ דָּעַם פִּיפְּקָן וְאַיְזָשָׁאָר. פָּאָר דָּעַר מְלַחְמָה פָּוּן אַלְסָן רַוְזָקָעָר
הַאַנְדָּלָס-צָעַנְטָעָר. די גַּעַקְוּמָנָעָ פָּוּן גַּנְגִּיזָר לְסָלָאָנָדָ "לוֹטוֹוואָקָעָס" הַאָמָן זֶד
גַּעַנוּמָעָן צַו גַּעַזְלָשָׁאַפְּטָלָעָבָר טַעַטְקִיּוֹתָמָכְלָה הַמִּינִּים, סִיִּי קְוַלְטָוּרָעָלָעָר,
סִיִּי פְּאַלְיִיטִישָׁעָר, סִיִּי פְּרַאַפְּעָסִיאַנְגָּלָעָר. פְּוֹנְקָט וּוּ די אַרְבָּעָטָר סִינְדִּי-
קָאָטָן, האָט זֶד אוֹיךְ גַּעַחְאָט גַּעַרְנִינְדָּעָט אַרְיִזְבָּעָר פְּאַבְּרִיקְאַנְטָן-פְּאַרְאַיְינָן,
וְעַלְכָּעַר האָט זֶד אַבָּעָר באַשְׁעַפְּטִיקָט, דָּרָךְ אַגְּבָּ, מִיט שְׁמִינְזָן די יְיִדְיִישָׁע
קוֹלְטָרָ. אַוִּיפְּן פְּאַרְשָׁלָאָגָן פָּוּן אַבְּרָהָם פְּיקָעָלָנִי פָּוּן דָּעַר פִּירָמָעָ "כְּרוֹידָעָר
פְּיַקְעָלָנִי", בָּאַקָּאנְטָעָ לְאַדְזָשָׁעָר אַינְדוּסְטוּרִיאָלָעָר, וְעַלְכָּעַ שְׁטָאמָעָן פָּוּן
אוֹנדָזָעָר קָאָנְטָן, פָּוּן טְוּרָעָזָ לְעַבְּן קָאָרָעָלִיטָשָׁ, האָט מַעַן יְצָחָקָן צִוְּגָעָ-
טִילְטָ אַסְטִיפְּעַנְדִּיעָ, צַו באָזְוָן אַוְיסְלָאָנָדָ.

דרער פאבריקאנטן-פאראיין, וועלכער אויז באשטאנגען ס'רוב פון רוסוי-שע און ליטווישע יודן, האט עס געטון אין אויסטרוק פון אנערקענען פאָר-יזחאלס ווונדרערברער באַשטיינונג פון דער אָדִימער ליטע אין זיין ווערך, „בְּגַבּוֹלֶת לִיטָא“, וועלכע די גאנצע קרייטיק האט געהאט אויפ-גענוומען מיט באֲגִיַּסְטְּרֻוְּגָן.

פון זיין באָזָך אָז אַיסְלָאנְדָה, סְפָעֵץְיעָל אַין דָּרָר שְׂוּוֵיָּה, האט יְצָחָק פון זעֲשִׂירְבָּן.

פון די שטובי-شمועסן אָז דער אַינְעַרְנָגָעָן גַּעֲדַעַנְק אַיך, אָז יְצָחָק אָז גַּעֲוָעָן אָזָש פָּאָרְכָּאָפָּט פון דָּר „וַוְילְדְּשִׁינְעָר קָרְאָטָאָווּץ“, וַוַּעַר הָאָט בָּאַצְּיוֹכָנָט שְׂוּוֵיָּה. צָום עַרְשָׁתָן מָלֵל אַין זַיְן לְעֵבָן, אַלְסְ קִינְד פון דָעַם פְּלָאָכְיָון וּוַיְסְרוּסִישָׁן אָזָן פּוֹוִילְשָׁן לְאָנדָה האט עַר אַפְּאָרְגָּאָפָּטָעָר גַּעֲקוּט אָזִיף די חַזְפָּהָרִיקָע בערג, וועלכע מִישָּׁן זַיְן אוּסִים, אָזּוּי וּוּ נִישְׁתְּזִוִּי מִינְטָמָעָן, מִיט די העכְסָטָע וּוַיְסִינְקָע וּוְאַלְקָנָס אָזָן רִיסְטָן זַיְן דָּרִיסְט אָרְיוֹן אָזָן די וּוַיְטָמְטָע הַיְמָלְעָן...

יְצָחָק, אַלְסְ דָּרָר שְׁטָעַנְדִּיקָעָר עַנְטוֹזִיאָסָט פָּאָר אַלְזָ, וּוּאָס אָז שְׁיָן, אָזָן גַּלְיָיך צְוָגָעַשְׁטָאָגָעָן צָום נַאֲצִיאָנָלָן סְפָּאָרְטָזְוּוּזָן. עַר האָט זַיְן אַנְגָּע-שְׁלָאָסָן אָז אַגְּרוּפָע אַלְפִּינִיסְטָן אָזָן מִיט זַיְן צְוָזָאמָעָן אַנְגָּעַהָוִבָּן צַו קְרִיכָן הָוֵיך, חַוֵּיך, מִיט דָרָר הַוְּלָף פון שְׁטָרְוִיך דָרָט אָרוֹויָה, וּוּסְעַנְדִּיקָט זַיְן דָרָר זַוְּמָעָר, פְּרִילְיָינָג אָזָן אַפְּיָלוּזָהָרָבָסָט, וּוּסְעַנְדִּיקָט זַיְן גַּרְעָז-לְעָד אָזָן סְעַדְתָּהָר אַיְבּוּקָעָר וּוַיְנָטָעָר, דָרָר אַלְטִיטְשָׁקָעָר זַיְן דָרִיסְט, וּוּלְעָד בָּעָר שְׁלָאָפָט תָּמִיד אָזִיף די וּוַיְסָט, הוּכָּע שְׁנִינוֹאִיקָע פָּעָרִינָעָם.

דָרָט גִּוְיט מַעַן שְׁוִין נִשְׁתְּזִמְטָה די פִּים, דָרָט טּוֹט מַעַן אָזִיף זַיְן לְאַנְגָּע בְּרַעְטָלָעָה, „סְקִי“ אָזָן אָזִיף די דָאָזְקָע גַּלְיָוִשָּׁטָמָעָן זַיְן אָזָן מַעַן פְּלִיט אַרְאָפָט, פְּשָׁוֹט וּוּ פְּיִוְנְגָעָלָעָן...

— „וּוְעַן אַיר זַעַט, וּוּמְפָלִיט אָזָן די הַוִּיכָּעָנִישָׁן פון אַיבָּעָר צְוּוֵי אָזָן דָרִי וּוַיְאָרָסָט (קִילָּאָמָעָטָר), מַעְנְטָשָׁן וּוּ פְּיִוְנְגָעָלָעָן, וּוּאָס אַמְּעַנְטָשָׁקָע אַלְזָ בְּאַוְוִיּוֹן! בְּהָאָת, אַז קוּרְצָלָעָר וּזְעַט מַעַן אַזְוֵי פְּלִיטָן אָזָן אַעֲרָא-פְּלָאָגָעָן, אַפְּיָלוּזָהָר קִיְּן אַרְצָן יְשָׁרָאֵל“...

וּוְלְנְדִיק אַרְיוּנְדִּינְגָּעָן אָזָן די אַיְינְדָרְקָיָן פון די אַלְפִּינִיסְטָן, האָט יְצָחָק, בְּמַשְׁךְ פון אַלְעַנְגָּרָעָר צִוְּיָה, מִתְּגַעַמְאָכָט זַיְעָר לְעֵבָן. עַר אָזָן גַּע-

וזארכן, לוייט זיין הומאראפלוֹן אויסדרוק, אַ „הויכגעשטעלטער פערזענעלעכּ-קייטם.“

אבל דע „הויכגעשטעלטער פערזענעלעכּ-קייטם“ האט געמוות מיטמאן דעם וועג פון אלע עולימ, וועלכּען ענדיקן לסתות וויו יורדימ. און היה איזו שוואערער צו זיין, איזו זיין דאזוקער ירידה-ווועג געווען נישט קיין „פונגלדיקער“. ער האט געדארפֿט גומל בענטשן, וואס ער איז נאך ארייטס מיטן גאנצּן פֿעלְקֵל בּוּנְעָר...

דאָס איז געשען דעמאָלטַט, וועג ער האט זיך שווין געהאט געהאלטן פֿאָר אַ גאנצּן כּוּמְחָה אַין באָרגְּנְקְּרְּבִּיכְּרִיעִי, דַּה פֿאָר אַן אלפֿינִיסְט. ער האט מיט שבריך געקלעטערט „צּוּ דַּי חִימְלָעָן“. פֿלוֹצִים האט ער באָקְּמוּעַן אַ קְּאָפְּשׁוּנוֹנְדָּל אַון אַיז אַרְאָפְּגְּעָפְּאָלָן, אַבְּעָר אַזְוִי מַולְדִּיק, אַז ער איז בְּלוּז אַפְּנְעָקְּמוּעַן מִיט אַ... לְוָנְגָּעָן-אוּפְּטְּרוּסְלָוְגָּן, וואס האט אַים צּוֹנְעָשְׂמִידַט צוּם בעט אוּפְּ עַטְלָעְכּוּ וּוּאָכוּ. פֿאָרְשְׁטִיטַט וִיךְ, אַז בַּיְּ אַונְדוֹ אַין לְאָדוֹשַׁת.

האט מען זיך דערזווסט דערפֿון ערשת נאך זיין צּוּרְקְּמוּעַן אהַיִם. אַיְדְּעָר ער האט אַנְגְּהָוּבִּן אַרְוּמְצָרְיוּבִּן אַיבָּר דַּי שְׂוּוּצְּאַרְיִישָׁע קָאנְכָּאָנְעָן, האט ער אַרְוִיסְגָּעָרְפּוּן יְצָחָק טְאָבעְנִיקִין, כְּדִי מִיט אַים צּוּזְמָעַן צוּ מְיֻילָן זיך מִיט אלע אַיְנְדְּרִיקִין אַון אַיבָּעָרְלָעְבָּונְגָּעָן. צו יְעַנְעַר צִוְּת אַיז טְאָבעְנִיקִין אַנְטְּלָאָפּוּן פּוֹן דָּעַר רְוִיסְיָהְרָה תְּפִיסָה קִין אַוְיסְלָאָנדָה. ער האט זיך בָּאָזְעָטַט אַין קְרָאָקָע, שְׁטוּדְרְנְדִּיקָע אוּפְּ דָּעַר דָּאָרְטִיקָעָר אַוְיְוּעָרִיסְטַט.

טְאָבעְנִיקִין האט זיך נִשְׁתַּת גַּעֲלָאָזֶט בעטן אַיז גַּעֲקְּמוּעַן צוּ יְצָחָקַן צוּ גַּאַסְטַט קִין גַּעַנְתָּה. שְׂוּוּצְּאַרְיִישָׁע אַיז אַין יְעַנְעַר יְאָרָן גַּעַוְאָרָן דָּעַר צְעַנְדִּי טְרָאָלָעָר אַרְטַט פּוֹן קָאָמָה אַון טְעַמְּקִים פֿאָר דַּי רְעוּאָלְזִיְּאָנְגָּרָע כּוֹחוֹת פּוֹן דָּעַר גַּאֲרָעָר וּוּאָלָט. פּוֹן דָּאָרְטַט זְעַנְעַן אַוְיסְגָּעָוְאָקָסָן אלע פְּרִיהִיְוִיטָסְטַט בָּאוּגְּוָנְגָּעָן, פּוֹן דָּאָרְטַט זְעַנְעַן גַּעֲנָאָנְגָּעָן פְּעַדְיִים פּוֹן דָּעַר אַנְקְּמוּנְדִּיקָעָר עַרְשְׁטִיטָר אַון צְוּוּיְטָעָר רְוִיסְיָהְרָה רְעוּאָלְזִיְּעָ, וּוי אַוְיךְ פֿאָר אַנְדְּרָעָר אַיִ-רְאָפְּעָאִישָׁע לְעַנְדָּעָר. צְעַנְדְּלִיקָעָר אַון צְעַנְדְּלִיקָעָר פֻּרְזְעָנְלָעְכְּקִיטָן, וּוּלְכָעָה האָבָן אַנְגְּנְעָצִיְּכִינְט דַּעַמְּ הִיסְטָאָרִישָׁן וּוּגָן פֿאָר דָּעַר גַּאנְצָעָר מְעַנְשְׁהִיאִיט אַון פֿאָר מְזֹרְחָ-אִירָאָפָּע בְּפֶרְטָה: פְּלָעָכָאָנָאָוּ, דָּעַר פְּאָטָעָר פּוֹן דַּי מְאָרְקִיסִּס-טִישָׁע לְיּוּדִים, לְעָנִין, אַקְסָעָלָאָר, פְּאָטְרָעָסָאָוּ, מְאָרְטָאָוּ, אַון נאך אַון

נאך אנדרע — אלץ אין דער שווייז. עם פֿלעגן איבער גענפֿ און אן-
דרע שוויזערישע שטעהט אַרומניין גאנצע לְעגענדעם ווען די דזיסע
גּוֹדְלִים. מען האט דערציילט ווֹ דער „נוֹטֶעֶרֶת רָום מְוַטֵּן בְּעַדְלָעַע“, לענן,
פלעגט זיך אַרְמָרִינְגְּלָעַן מִיט קְלִינוּוֹאָרג, זַיִּי פָּאָרְטִּילְן זִיסְקִיטְן אָון די
קִינְדְּרָעְלְעַךְ פֿלעגן זיך נאך אַים נַאֲכִיאָן אוֹף וַיִּן גָּאנְצָן וּוְעַגְּ פָּן דָּער
שְׁטוּבְּ בְּיוֹ צַוְּ דָּער בִּיבְּלִיאָטָעַךְ.

אונדזער יצחק מִיט יְצָחָק טַאָבעְנְקִינְעַן הַאָבָּן גְּעוּוֹינְט אַ צִיּוֹת אָין
דָּעַם שְׁפָרְדִּילְדִּיקְן קָעֵלְ פָּן רֻעָאָלְצִיאָנְעָרָעַ בְּאוּוּנְגָּ אָין גְּעַנְתָּ. זַיִּי
הַאָבָּן זיך בִּירְעַד אַוְיסְגָּעָהָלְטָן פָּן אִין פְּעַסְיָע, וּוּלְכָעַ אַונְדְּזָעַר יצחק
הָאָט בְּאָקוּמָעַן פָּן לְאַדְוָשָׁעָר פְּאָבְּרִיקָאָנְטָן-פָּאָרָאיָן אַלְסָם לְיְטָאָרִישׁ
סְמִיפְּעָנְדָרִיעַ. מען האט צְוָאָמָעַן גְּעוּוֹינְט אָין אִין קְלִינוּנָם צִימָעָרַך. זַיִּיר
חוֹפְּטָ שְׁפִּיוֹן אִין גְּעוּוֹן וּוּנְעָרְדוּרְשְׁטָלָעַךְ אָון קָעַ מִיט בְּרוּוּט.
אָבָּר דָּערְפָּאָר הָאָט מַעַן גְּעַנְאָסָן פָּן קְוַלְטָר מִיט דָּער פּוֹלְעָר מְאָס.
יצחק האט באָזוֹבָט אַלְעַ הַיְּסָטָאָרִישׁ עַלְמָה, מְזוּעָן, בִּיבְּלִיאָטָעַךְ, טְעַא-
טְעַרְמָ, די בָּאָרִימְטָעַ שְׂוֹוִיזְצָרִישׁ דָּערְצִיאָוָנָס-אַנְשָׁטָלָטָן. דָּער מְסָטָעָר
פָּן דָּער בָּאָרִימְטָעַ פְּעַסְטָאָלְצִי-שְׁוּלָעַ, די נַאֲכְפָּלְגָּעָרָין פָּן דָּער זְשָׁאָזָן-
זְשָׁאָסָם רְוָסָאָטְעָרִיעַ, הָאָט יְצָחָק שְׁפָעָטָעַר נַעֲדִינָט פָּאָר זַיִּן דָּערְפָּאָלְגָּרְיוּיָה
בָּעָרְ יְדִישָׁעָר דָּערְצִיאָוָנָס-טָעַטְיקִיָּת אָין לְאַדְוָשׁ.

יצחק פֿלעגט אַונְדוֹ דָּערְצִיְּלוֹן וּוּעַנְדָּגְּנְבָּרוּטָס-אָרטָן זְוִילְהָעָלָם טָעַל,
דָּעַם רְזִיזָן טָעַטָּעָר-סְטָאָדִים, וּוּלְכָעַר פְּוֹנְקִיזְיָאָנוּרָט דָּארָט אַוְיָפָן נָאָמָעָן
פָּן שְׂוֹוִיזְצָרִיעָם גְּאַצְּיָאָנָאָלָן פְּרִיהִיְמָס-קָעְמָפָרָעַ. בַּיִּ דָּעַם דָּאָזִיזָן באָ-
רוּמָטָן פְּאַלְקָסְטָעָטָעָטָר גְּעַבְּנִינְט זיך אַ מְזָוִיִּי, וּוֹ סְזָעָרָן בָּאַהָאָלָטָן, וּוֹ
הַיְּלִיקָעָרָעָטָעָטָר, דָּער שִׁיסְבָּוּגָן, מִיט וּוּלְכָן וּוּלְחָהָלָם טָלָהָאָט
אַרְאָפְּגָעָשָׁסָם דָּאָס עַפְּלָעָעָפָן זַיִּן זָוָס קָאָפָּ. אִין דָּעַם דָּאָזִיזָן טָעַטָּעָטָר
וּוּרָט אַיְוָנָמָאָל יְעָרָלָה, אִין דָּעַם הַעֲלָדָם גְּבָרוּטָס-טָאָגָן, אַוְיָפָנְגָעָפָרָט שִׁי-
לָעָרָם הַיְּסָטָאָרִישׁ וּוּרָדָק „וּוּלְהָעָלָם טָעַל.“

בָּאוּוֹיָגָן קוּדָם כָּל דָוְרָק טַאָבעְנְקִינְעַן, הָאָט יְצָחָק גְּעַנְאָסָן אִין דָּער
שְׂוֹוִיזָן אִין דָּער פּוֹלְעָר מָאָס אוֹרָד פָּן דָּעַם פּוֹלְטִוְרָנְדִּיסָן גְּזַעְלְשָׁאָפְּטָלָעָן
לְעַבָּן, וּוּאָס הָאָט גַּעַהְעָרְשָׁטָ צְוּוֹשָׁן די אִימְגָרָאָנְטִישׁ שְׁקִיּוֹן.
אונדזער יצחק האט זיך קְיַיְוָנָמָאָל נִישְׁטָ אַנְגָּעָשָׁלָאָסָן אִין קַיִּין שָׁוָם

פארטוי. באטש מיט זיון פולן הארץן אַפְּרִיהַיּוֹתֶס-דוֹרְשְׁטִיקָעֶר, אויז ער נישט געווען דעזידירות צו דעפינירן זיון סְפָעֵצְיוּלָע שָׂאַטְרוֹנוֹג. אויב ס'ען באשפן וועגן דער באגוניה פון דער פארטוי פון האבָת ישראָל מיט חיבת און שיבת ציון — אויז ער געווען פון דער דָּזְוִיכָעֶר.

באגיסטערט פון דער מאגנטעטישער געשטאלט פונעם שאפעער פון דער רענַסְפְּנִיסְבָּאוּעָנוֹג, האט יצחק באזעַל, די שטאטם, וו דִּיר העדצל האט געליגט וסודות פֿאַר דער יְדִוּשָׁעָר מִדְוָהָנָה.

יצחק פֿלְעָגֶט צוֹזָאמָעָן מיט זיון קְזִוִּין באזוכן אלע מיטינגען און בייד געווינט די עַפְּנַטְלַעֲכָע דִּיסְקָוִיסְעָם וועגן טַעַרְעִיעָא אָוּן רַעַצְלְיוֹרָוֹג פון דער רַעַוְאַלְצִיעָא. עַס האָבָן דִּאָרָט גַּעֲקֻמְפָּט צוֹוִישָׁן וּזְךָ בָּאַרְוְמְטָע הַיסְטָאָרִישָׁע פֿעַרְוָעַלְעַכְּקִיְּטוֹן, וּוּאַרְטָזָאנְגָּר פון פֿעַסְטָה דָּוְרְכְּגַעַטְרָאַכְּטָעָה רַיְכְּטְּלִינְיָעָם אָוּן סָאַצְיָאַלְעָא אִידְעָעָן.

יצחק טַאַבְּעָנָהָן, שְׁוִין דָּעַמְּאַלְסָט אִין זְיַוְּנָע סְטוּדָעַנְטִישָׁע יָאָרָן, אַ טִּיר פֿאַר טַעַרְעִיטִיקָעֶר פון פֿאַרְקִיסְוּם, מוּמָחָה אִין דָּעָר גַּאנְצָעָר סָאַצְיָאַלְמָס-טִישְׁעָר תּוֹרָה, פֿלְעָגֶט מִיטְלַעֲבָן מִיטָּה דִּי דָּזְוִיכָע הַיסְטָאָרִיעָ-מָאַכְּנְדִּיקָע וּוּ-כּוּחִים צוֹוִישָׁן די גְּרוּיְעָס רַעַוְאַלְצִיאָנְרָעָרָה מְנָהָנוֹנִים. ער פֿלְעָגֶט זְיִוִין זְיִיד אַ קָּאנְ-צָעַנְטְּרִירְטָעָר. אַיבְּעַרְחוֹיְפָּט אִין ער גְּעוּוֹן פֿוֹן קִינְדוֹזְיָוִזָּה זְיִוְּרָא אַ שְׁעָדָ-מְעוֹדְוִיכָעֶר. מִפְּלָעָגֶט בַּי אָונְדוֹזְ דָּעַרְצִילְן, אָוּן הָאָט גַּעהָט אַ שִׁינְעָ-שְׁטִים, פֿאַר פֿרְעָמְדָע מְעַנְטָשָׁן אַבְּעָרָהָט ער קִינְמָאָל נִישְׁתָּ-זְיִינְגָּן. בַּי אָיְוָמָאָל הָאָט זְיִוָּן טָאַטָּע רְיָ מְשָׁה גַּעֲפָנָעָן אַן הַמְּצָהָה. ער הָאָט דָּעָם שְׁעַמְּעוֹדְרִיקָן יְצָהָפָן גַּעַטְעָלָט אַוְיָה אַשְׁטָוֹל מִיטָּן פְּנִים צְוּ דָעָר וּוָאנְט אָוּן אַזְוִי אַרְוֹם בַּי אִים גַּעַפְוָלָט דָּאָס שִׁינְעָן זְיִינְגָּן.

אין זְיִוְּנָע יְגַנְּטְרִיאָרָן הָאָט ער בָּאַחַלְטָן די דָּזְוִיכָע שְׁעַמְּעוֹדְרִיקָיָט אָוּן קִינְמָאָל נִישְׁתָּגָעָן סְיִוְן אַיְנְרִיְּסָטָר אָוּן פֿאַרְטִּיוֹאִישָׁ זְיִיד נִישְׁתָּגָע-שְׁטוֹפָט אַוְיָה די פֿאַדְרָעְשָׁטָע פָּאַזְוִיצְיָעָם. פֿלְעָגֶט ער אַבְּעָר יְאַזְיָד בָּאַמְּפִיְּ-לִיקְוָן אָיִן אַ דִּיסְקָוִיסְיָע אָוּן גַּעַמְּעָן אַ וּאַרְטָט, פֿלְעָגֶט ער דָּעָם גַּאנְצָן עַוְלָם צְוּ-שְׁמִידָן צְוּ זְיִיד אָוּן מִפְּלָעָגֶט אִים אַוְיְשָׁהָרָן מִיטָּהָר גַּעַטְעָר שְׁפָאָנוֹנָה. זְיִוָּן פְּנִים פֿלְעָגֶט דָּעַרְבִּי בָּאַקְוּמָעָן אַ מִיסְטִישָׁן אַוְיְסְדָּרָוק. יְצָהָק הָאָט אָונְדוֹזְ דָּעַרְצִילְט, אָוּ טַאַבְּעָנָהָן אַוְיְסְדָּרָוק בָּעַת די דָּזְוִיכָע אַרְוִיסְטְּרָעְטָוּנָגָעָן,

צפורה קאצענעלסאו-נאכומאו

פלענט זיין פון א נביא, דעם יושר-זוכנדיין, דעם יודיש-פֿילנדיקן... ער פֿלענט פֿאָרבֿויטערט פֿאָרטֿוּידֿיקֿן דעם שטֿאנְדֿפֿוּנְקֿט פון סֿאָצֿיֿאָלֿיֿסֿטֿוּשֿן צִוְּנוּזֿום, אָונְדוּזֿעַר בּֿאָרְעַכְּטֿוּקֿטֿיֿיֿת צַוְּפֿאָרְגֿעַנְעַמְעַן אַפְּרִיעַן פֿלְאַז אֵין אָנוֹ דּוּעַר פֿרִיעַן לְאָנְדַר. זַיְנַע גֿוֹרְנְגֿרוּעַ אָוִינַן הַאָבָן גֿעַלְיוּכְטַן מִיטַּ יוֹשֶׁר אָנוֹ אָמוֹנָה. ער האָט גֿעַשְׂאָטַן מִיטַּ קְרִיסְטָאָלְרִיְינַע, פֿעַרְלִידֿיקֿע גֿעַדְאַנְקֿלַעַן, זַיְנַע גֿאַנְצַע גֿעַשְׂטַאָלַט אָזַן גֿעוּזַע אָזַי וּוֹרְקַזְאַם אָזַן פֿוֹלְ מִיטַּ אָמָת, אָזַן אוּידִיטָאָרִיעַם פֿלְעַן וּוֹרַן בּֿאָגִיּוּסְטֿוּרַט.

אוּף דער צּוֹרְקֿרְיוּזַע קִיְיַן לְאָדוֹשַׁ האָט יְצַחַק בּֿאָזוּכְטַן דַי קְוַנְסַטַּ שְׁטַאָט מִיכְכַּעַן אָזַן בּֿעַרְלַיַּן, וּוֹ ער האָט זַיךְ בּֿאָסְעַנְטַן מִיטַּן גֿעַנְיאָלַן יְדִישַׁ-דִּוּיטַשַׁן בּֿיְנַע-קִינְסְטַלְעַר מַאֲקָם רִיְנָה אַרְדַּתַּן, וּוֹאָסַט אָים שְׁטַאָרַק מְשֻׁפְּיַע גֿעוּזַע פֿאָר זַיְנַע וּוֹיִטְעַרְדִּיקֿע טַעַטְעַרְטַעְטִיקֿיַּט.

ה ע ר ש ע ל ע

איינמאָל, דורךנייענדיק דורך אַ הוֹתָאָ, אוּיָה ווּעַלְכָן ס'הָבָן דעַבְיוֹר
טִירֶת אַיְינְיסְקָע פָּוָן דֵּי אָמְצָאְלִיְּקָע הַוִּיקְּסְטְּרוּבָּאָדְרוֹן, דֵּי דָּאָזְקָע פָּאָלְקָסְטָ
זִינְגָּר, ווּעַלְכָע פָּלָעָנָן שָׁאָפָּן דָּעַם שְׁטוּנָגָר אָוָן דָּעַם נִיגָּוֹן, הָאָט זַיְד יַצְחָק
אַנְגָּשְׁטוּסְמָן אַוְיהָ אַקְלִיָּן פָּאָרְשְׁוִינְדָּל, ווּעַלְכָעָר אַיְזָן גַּעַשְׁתָּאָנָעָן מִיטָּא
קָלִיָּן בַּוְּכָלָעָן אָוָן מִיטָּא דָּרָאָבָנִינָע אַוְתִּוְתְּלָעָךְ אַרְיִינְגְּנָעָשְׁרוּבָן אַיְוּלָס וְעַ—
דָּעַם ווּאָרטָם פָּוּנָעָם הַוִּיחָה-זִינְגָּר.

אַ פָּאָרְאִינְטָעָרָעָסְרָטָעָר, הָאָט זַיְד יַצְחָק אַפְּגַּעַשְׁטָעָלָט אָוָן צָוְגָּעָקָסְטָ
צָוָם שְׁרוּבָּעָר: אַ נִּידְעָרְקָעָר, מִיטָּא קְרוֹצָעָ אַפְּסָעָלָעָךְ אָוָן קְלִיְּ�וּנְטָשְׁוִינָעָ
הַעֲנְטָעָעָר, מִיטָּא קָלִיָּן פִּינְגָּלְשָׁן קָעְפָּעָלָעָךְ, קָלִיָּנָעָ גְּרִינָעָ, פָּאָרְוּוּנְיָנָטָעָ אַיְזָן
גַּעַלָּעָר, מִיטָּא גַּלְאָטָן קָאָפְּ הַעֲלָעָהָאָרָהָר, פָּאָרְקָאָמָטָן פָּוָן פָּאָרְנָטָן מִיטָּא
שְׁרוֹנוֹן. יַצְחָק הָאָט אַיְם גַּעַפְּרָעָגָט:

— וּוּעָר זַיְטָ אִידָּ?

— אָן עַס-עַס! ...

יַצְחָק הָאָט זַיְד שְׁטָאָרָק צָעְלָאָכָט אָוָן צָוְגָּעָבָן:

— מַוְן הַסְתָּמָם אַוְיךָ אַ טְרִינְק-טְרִינְק? ...

דָּעַר פָּאָרְשְׁוִין הָאָט גַּעַעַנְטָבָעָרָט:

נִיְוָן, אַיךְ בֵּין נִישְׁתָּמָן שִׁיכּוֹרָן כְּבֵין אַ פָּאָלְקָסְטָ-דִּיבְּכָעָר, דָּעַר יוֹדִיָּ—
שַׁעַר קָאַלְצָאָוֹו! אַיךְ שְׁרוּבָן אַלְיָוָן אָוָן זָאָמָלָ פָּאָלְקָסְטָ-לִידְעָר... מִיְּין נָאָמָעָן
אַיְזָן חֻרְשָׁעָלָעָה! הַעֲרָשָׁעָלָעָה דָּאָנִיעָלָעָוְוִוִּיטָשָׁ!

וּוְס' אִיז גַּעֲוָעֵן זַיִן טְבָע, הָאָט יַצְחַק שָׁוֵין הַעֲרֵשְׁעַלְעָן פָּוּן זַר נִישְׁטָאָפֶנְגָּלְאָזֶט. עָר אִיז מִיט אִים אַרְיוֹן אִין אַ שְׁעַנְק אָוֹן דָּאָרָט הָאָט עָר אַוִּיסְגַּעַת הַעֲרֵשְׁעַלְעָם לְיִדְעָר. עָר הָאָט אִים צְנוּאָגָט, אָז עָר וּוְעַט אַוִּיסְפּוּעַן, אָז מִיאָל אִים דָּרוֹקָן אִין „לְאָדוֹשָׁעַר טַאנְגְּבָלָאָט“ אָוֹן מִוּעָט אִים דָּעַרְפָּאָר אָפִילּוּ בָּאָצְאָלְן!...

אַ מַּדְנָעָר פְּרִיּוֹדִיקָעָר גַּעֲנָוָס פְּלַעַגְטּוּ יַצְחַקְן בָּאַהֲרָשָׁן, וָוָעָן עָר פְּלַעַגְטּוּ אַ נִּיעָם טַאלָאָנָט, אִים קַעַנְעַן שְׂטִיצָן מַאֲרָאַלְיָישּׁ אָוֹן מַאֲטָעָרִיעַלְיָ. עָר הָאָט קוֹיְנָמָלְן נִישְׁטָאָגְרָעָנְקָט אָוֹיָה דָּעַם קַאְמְפָלְעָקָם פָּוּן קַנְאָת סּוֹפְּ...

רִים, אָז אָפְּטָע דָּרְשִׁינְגָּן בַּיְּשָׁרְיָוּבָר. יַצְחַק הָאָט הַעֲרֵשְׁעַלְעָן גַּעֲרָאָכָט צַוְּאָנְדוּ אִין שְׁטוּבָא אָוֹן עָר אִיז שְׁוֵין בַּיְּ אָוֹנְדוּ גַּעֲוָאָרָן אַ בְּנִיבִּית, אַוִּיפְּרִיכְטִיכָּעָר גַּעֲוָאָגָט, אַ קַּעַסְטְּלִינְדָּ. הַיּוֹת עָר אִיז חַמְּיד גַּעֲוָעָן אַן אַרְבָּעָטְסָלָאָזָעָר אָוֹן אַ שְׁטָעַנְדִּיקָעָר נַצְּרָאָ, פְּלַעַגְטּוּ מַעַן פָּאָר אִים מַאְכָן זַאְמְלָוְנָגָעָן צְוּוִישָׁן בָּאַקְאָנָטָ. „הַעֲרֵשְׁעַלְעָן דָּאָרָף מַעַן קוֹיְפָן דָּאָס, הַעֲרֵשְׁעַלְעָן דָּאָרָף הָאָבָן יַעֲנֵי, הַעֲרֵשְׁעַלְעָן דָּאָרָף מַעַן נַעֲבָעָר אַרְוִיסְיָקָן אָוִיפָּה אַ דָּאָטְשָׁעָ...

דָּעַר דָּעַרְאָקְטָאָר פָּוּן „לְאָדוֹשָׁעַר טַאנְגְּבָלָאָט“, דָּעַר קְדוּשָׁאָ יְשָׁעָה אָוּגָּעָר,

הָאָט אַיְוָנָמָלְן גַּעֲוָאָגָט:

— וּוְיִסְטָ וּוְאָס, קַאְצָעַנְגָּלְסָאָן? צּוֹלִיב הַעֲרֵשְׁעַלְעָן אַלְיוֹן לְוִינְט זַיךְ שְׁוֵין אִין לְאָדוֹש צַוְּגָּרְנָהָן אַ לְּיטָעָרְטָן-פְּאָרָאִין מִיט אַ הַוִּילְפָ-פָּאָנָד.

מִיט דָּעַר הַוִּילְפָ פָּוּן דָּעַם רַיְכָן מַעַצְעָנָאָט הַירְשָׁפָעָלָה, אִיז לְוִיט יַצְחַקְסָ בִּיטָּע אַרְוִיסְגָּנָעָבָן גַּעֲוָאָרָן דִּי עַרְשָׁטָע זַאְמְלָוְנָגָעָן פָּוּן הַעֲרֵשְׁעַלְעָם לְיִדְעָר.

אַ קְרָוב פָּוּן דָּעַם דָּאָזְיָן הַירְשָׁפָעָלָה, זַלְמָן הַירְשָׁפָעָלָה, אִיז אִין בּוּנָאָס-

אַיְוָרָעָם אַ בָּאַקְאָנָטָעָר אַרְטִיסָט אָוֹן קַוְּלְטוּר-טוּעָר.

עַמְּה הָאָט זַיךְ גַּעֲמָאָכָט, אָז נַלְיָיךְ נַאֲבָן דָּעַרְשִׁינְגָּעָן פָּוּן הַעֲרֵשְׁעַלְעָם בּוֹךְ הָאָט יַצְחַק גַּעֲמָאָכָט אָז אַוִּיפְּנָאָמָע פָּאָר חֲבָרִים אָוֹן פְּרִוְּנָאָט, צּוֹלִיב דָוָד פְּרִוְּשָׁמָאָנס קָוְמָעָן קִיְּוָן לְאָדוֹש. גַּעֲוָוָונָט הָאָט פְּרִוְּשָׁמָאָן בַּיְּ אָוֹנְדוּ.

בְּגַעֲדָעָנָס אַ מּוֹצָאִי שְׁבָתָ, וָוָעָן ס' הָאָבָן זַיךְ בַּיְּ אָוֹנְדוּ צְנוּיְוָגְעָזָמְלָט אַ סְּךְ גַּעַסְט אָוֹן יַצְחַק הָאָט פָּאָר זַיךְ בְּאַרְגָּנָשְׁטָעָלָט, סְפָעָצִיעָלָ פָּאָר פְּרִישָׁ — מַאְנָעָן, זַיִן נִיְּוָיָסְגָּנָעָנָם שְׁטָעוֹרָן — הַעֲרֵשְׁעַלְעָן. יַצְחַק הָאָט אַנְגָּעָזָגָט, אָז עָר רַוְּפָט זַיךְ דָּעַר יִדְיָוָשָׁעָר קַאְלְצָאָוּ אָוֹן אִים אַיְוָנְגָּלְאָהָן פָּאָר-

צוליווענען באך די פארוזאמלטעה. הערשעלע פלעגט זיך נישט לאזון לאנג בעטן. ער פלעגט אלעמאָל זיך שפילן מיט א קייטעלע פון א גרויסן זיל-בערנעם זוינער, וואָס זיין פארשטיינברגען פאָטער, אַ ניקאָלאַיעווער אויסט-געדינטער טאָדאָט, האָט אַים געהאט אַיבערגעלאֹזוט בירושאָה. זיין טאָטעה האָט עס באַקומוּן נאָך 25 יאָר אַפְּרִינְגָּעָן דעם צָאָר, אָזֶן האַבְּנְדִּיךְ אַבְּיסָל פָּאנְטָאָזָע, האָט ער באַשְׁלָאָסָן צָוְקוּמָעָן צְוִירִיךְ אֵין שְׁטָעָל מיט אַ יְקָרָהָמִיאָה. באָר אַיְזָן פָּרְכָּלָה האָט ער אַפְּנְעָקְוִיפָּט בְּיַי אַ שִּׁיכָּרָן פָּעַלְעָבָל זַיְן זַיְגָּעָר, אַוְיָף ווּלְכָנָם דָּקָל אַיזָּן גַּעֲשָׂרְדִּיבָּן „זָא אַטְּלִיטְשָׂנוּי סְטוּרְעָלְבָּוּ“, באָטש ער אלְּיָין פְּלָעָגָט, אַנְשָׁתָאָט אַיזָּן צִילְּ, דָּזְרָלְעָכָרְדָּן דַּי הַיְמָלָעָן.

מ'פלעגט טאָקָע לאָכָּן: „הַעֲרָשָׁעָלָע, דָּעָר פָּלְאַקְנִישִׁסְעָר בִּירוּשָׁה...“ דערמייט פְּלָעָגָט מעָן באַרְאָקְטָעָרְיוּרָן אַים, אַלְּסָ קְלָאָסָן קְעַמְפָּעָר פָּוּן דַּי, „עַס-עַס“. ער פְּלָעָגָט מיט פִּיוּעָר פָּאַרְטִּיְּדִיקָּן זַיְן פָּאַרְטִּיְּ-מְנָהָג, יִשְׁרָאֵל זַאְגָּנוּוֹל. אַזָּן אַיְפְּעָרָק מִיטְּאָרְבָּעָטָן בַּיּוֹם אַרְמוֹטָרָאָן אַזָּן פָּוּנָאָנְדָּרְצָיוֹר-שְׁפִּירְיוֹטָן „לִיטְעָרָאָטוֹר“ אַוְיָף דַּי קָאָנְסְּפִּירָאָטִיוֹעָ פָּאַרְזָאָמְלָנוּנָעָן אַזָּן „בִּירָה-זְשָׁעָט“.«

מייטן מעשענען קייטעלע פָּוּן זַיְן זַיְבָּעָרְנָעָר „צְבָעָלָע“, פְּלָעָגָט ער זיך תָּמִיד שְׁפִּילָן אַזָּן דְּרוּיְנְדִּיךְ עַס אַרְוֹם זַיְנָעָ פִּינְגָּעָר אַזָּן אַוִּיסְגְּוּבִּיסְפָּעָן נַעַגְּ, בּוּרְטָשָׁעָן אַונְטָעָרָן נַאֲזָן: „כָּאָפָּט אַים דָּעָר ווּאַטְּנָמָאָץ־כָּעָר... נַו כָּאָפָּט אַים שְׁוֹין דָּעָר ווּאַטְּנָמָאָץ־כָּעָר...“. יַעֲנָעָם אַוְנָטָן, בָּעַת יְצָחָק האָט גַּעַזְגָּט: — הערשעלע, דָּעַקְלָאַמְּוִיר דַּי-זָעַל לְדוֹעָר פָּאָר פְּרִישְׁמָאָנָעָן, — האָט הערשעלע, אַרְוִיסְלָאַזְנְדִּיךְ דָּאָס קִיְּ-צָעָלָעָ פָּוּן צְוּוִישָׁן זַיְנָעָ פִּינְגָּעָר, אַוִּיסְגְּוּבִּיסְפָּעָן: — כָּאָפָּט אַים דָּעָר ווּאַטְּנָמָאָץ־כָּעָר...«

פְּרִישְׁמָאָן אַיזָּן אַוִּיסְגְּוּבִּיסְפָּעָן אַזָּן נַעַרְוֹעָאִישׁ אַוִּיסְגְּוּשָׁרָן:

— ווֹאָס? ווָאָס שְׁפָרָעָן זַיְן ווָאָס פִּיר ווּאַטְּנָמָאָץ־כָּעָר?... אלְּעָחָבָן מיט אַ היְלָכָן גַּעַלְעָכְטָעָר פָּאַרְזִיכְעָרָט פְּרִישְׁמָאָנָעָן, אַז הערשעלע מִיְוִינְט נִישְׁטָאָים, נַאֲרָ ער שִׁילְטָם עַס דָּעָם פָּאַבְּרִיקָאָנט פָּוּן ווָאָ-טָעָ, ווָאָס האָט לְעַצְמָנָם הערשעלען „אַוִּיסְגְּוּשָׁמִיסָן“ פָּוּן דָּעָר פָּאַבְּרִיקָן; אַיְצָט דָּאָרָף מִעָן זַיְן אַים צְוִירִיךְ „אַרְיוֹנְשְׁמִיסָן“ אַהֲיָן מִיט כָּוחַ.

דער אינציגידענט איז צו אלעמענס צופרידנקיות און פול מיט הומאָר דערליידיקט געווארן. הערשעלַ האָט פון א זייטיך מעשעלַ אַרויסגע-צוינַן אַ קלַיאַן ביכעַלְעַ מיט געדיכטע פיטשינַקע אַותִיחַתְלַעַ אַון מיט אַ ווֹיַינְעַדְקַן קַולְבַּעַלְעַ, מיט אַן אוֹיסְדרַוק פון אָוּמַעַט אַון פִּין, ווּעַמְעַנֵּם טַאַן אַיז אַנְבָּגַע גַּעֲוָעַן גַּוְתַּן צַוְּמַחַט צֻוְּמַת פִּין זַיְינַע לִידְעַר, אַנְגַּעַהַיְבַּן צוּ רַעַצְיִירַן. פַּרְישֶׁמְאַנְגַּן האָבָּן אַ סְּךְ לִידְעַר זַיְךְ אוֹיסְגַּעַוּזַן פָּאַר נִישְׁטַה דָּרוֹק-פְּעָאיַק, דָּאָךְ האָט עַר הערשעלַען צַוְּגַעַזְגַּט, אַז עַר ווּט אַים שְׁמִיצַן. הערשעלַ האָט מיט פַּאַרְזִינְמַטַּע דָּאנְקַבָּאָרַע אַיְגַּלְעַד זַיְין בַּכְּעַלְעַט אַרְיִינְגְּנַעַרְקַט אַון אַ טָּאַש אַון ווּידְעַר מַעֲבָנְיַש אַוְיְגַּעְבָּוּרְטְשַׁעַט:

— כָּאָפְט אַים דָּעַר ווּאַטְמַנְמַכְעַר... — ווּאָסַּה האָט ווּידְעַר אַרוֹיסְטַהְעַט אַנְגַּרְוּפַן אַ שָּׁאָס פִּין גַּעַלְעַטְבָּר.

דָּעַר בָּעַלְיְשָׁמָחָה אַלְיוֹן, הערשעלַען, אַיז גַּעֲוָעַן אוֹיסְגַּעַפְוּזַט אַין עַסְטַה אַון אַין האַנְגַּן: אַ שְׁמַאַלְזַן רַעַקְל, לאָנְגַּן, בֵּין דֵי קַנְיַה אַון בַּרְיִיטַע הַוּזַן, ווּלְ-כַּעַבְעַן אוֹיסְגַּעַזְעַן ווּי קָאַזְאַצְעַש שָׁאַרְאַוְוָרַן אַן בַּעַנְדְּלָעַד.

כָּאָפְט אַים דָּעַר דָּאַזְוַיְקָעַר מְשֻׁנְהַדְיִקְעַר מְלַבּוֹשַׁ פִּין אַן אַמְתַּן פּוֹרִימְ-שְׁפִילְעַר. אַוִּיפְט דָּעַם האָט הערשעלַע אַים גַּעַנְטְּפָעַרטָה:

— כָּאָפְט אַים דָּעַר ווּאַטְמַנְמַכְעַר! סַעְנָאַלְאַוְוִיטַש אַיז אַ דָּראָנְגַּאַל אַון יְצָחַק אַיז אַ פָּאַס! דָּעַרְפָּאַר בֵּין אַיךְ חַצִּי סַעְנָאַלְאַוְוִיטַש אַון חַצִּי קַאַ-צְעַנְעַלְסַאַן...

וּוִי גַּעַזְגַּט, האָט דָּעַר שְׁרִיבָּר אַון זְוֹרְנָאַלְיסְטַן פָּאַרְאַיְן אַיז לְאַדוֹש גַּעַחַט עַקְוִיסְטַעַנְצִיזְבָּאַרְעַטְיִוְנְג שְׂוִין בְּלוֹזַן צַוְּלַיב הערשעלַען אַלְיוֹן. יְצָחַקְסַּי יְבִילְיַנְג, דָּעַר בָּאַרְיִמְטָעַר מְלַעַר הַעֲנָעָר בָּאַרְטְּשִׁינְסְטִי, ווּעַן ווּעַמְעַן סְ'זַעַט מִיר נַאֲךְ אוֹיסְקוּמַעַן צַוְּשִׁרְבַּן, האָט אַמְּכָאַל אַנְגַּעַהַיְבַּן צַוְּמַאַלְזַן אַ בִּילְד פִּין בָּאַלְוַטְעַר אַרְיִמְקִיט, אַונְטַעַרְן נַאֲמַעַן: „דְּלֹות“. צְוִישַׁן דָּעַר גַּרְוָפָע פִּין לְיִוְדְּנִידְקַע פְּנִימְעַר אַיז אוֹיסְגַּעַשׂ וּוּמַעַן אַוִּיךְ... הערשעלַען. באַרְטְּשִׁינְסְטִי האָט פָּאַרְזִינְכְּרַטְמַט, אַיז עַר האָט דָּעַרְבִּי נִישְׁטַגְעַת קִין שָׁוָם כּוֹנָה, הערשעלַ האָט זַיְךְ, בְּפִירּוֹש אַינְסְטִינְקְטִיוֹן, אַרוֹיסְגַּעַרְיסַן פִּין אַונְטַעַר זַיְין פָּעַנְדוֹל.

הערשעלע, דער סימבאל פון דלאות, האט אים רעדפערזענטירט מיט זיין גאנצעער "צַנְאַטְסָע", דעתם נשבעכידין פנימל, פארזוינוינטן קולכעלע. ער פלענט נאך דערבי שטארק אונטערישטורייכן זיין אריימען אפשטאמ, ווי ער איז נשבאָרֶן געווארֶן איז אַ קָּלְעָר, איז וועילֶן מ'פלענט בעת רעננס שווימען איז וואסער.

אן אמת לאַדזשער קינד, נשבאָרֶן און דערציגן איז סאמע מיט פון לאַדזשער דלוֹת-קוֹאוֹרְטָאַל, באַלְמָן, האט הערשעלע געהאַלְטָן זיך פֿאָר אַן אַוִּיסְדְּרָוּוֹיְלָטָן, פֿאָר אַ בְּנֵי-חִידָּל צוֹוִישָׁן דער לאַדזשער לִיטְעָרָאַטְרָמְשָׁדְּ פְּחָה. ער פְּלָעַגְטָּמָּן טָאַקָּעָ פָּאַרְזָאַרְנָן אַלְעָמָן מִיט דָּנוֹת אַזְמָעָן טָעַנְוָת אַזְמָעָן תְּרָעָומָות. פון זוֹנְטָן יְצָחָק האט אַים אַרוֹיְנָגְשָׁלְעָפָט פון זיין עֲוֹבָדָה אַלְמָן זָמְלָעָר פון הוּוּר-פָּאַלְקָלָאָר אַזְמָעָן פָּאַרְגָּנָעָשְׁטָעָלָט פֿאָר זַיְינָעָ חְבּוּרָם, אַיז הערשעלע געווארֶן דַּי צַעַנְטְּרָאַקָּעָ פִּינְגָּרָ פון דַּי פְּרָאַבְּלָעָמָעָן פְּלָן לאַדזשער שְׂרִיבָעָר אַז שְׂוֹרְנָאַלְסְּטָן-פָּאַרְאָרָיָן.

אן אַבעָּן קָנָה אַיז ער גַּעֲוָעָן אַ גַּרְוּסְעָר — דער קָלְיִוְנִיקָּעָר הָעָרָ — שְׁלָלָעָן! בַּיּוֹם עֲרַשְׁטָן בְּרוֹךְ הָבָא נאָךְ יְצָחָק צְוִירִיקָעָר פון דער שְׂוֹיִיזָה האט ער אַים שְׂיוֹן אַוְיְפָן וְוַאֲקָזָּאָל גַּעֲמָלְדוֹן: — יְצָחָק, אַיךְ הָאָב אַוְזָה בְּאַשְׁלָאָסָן צַו פָּאָרָן אַחִין, אַיר דָּאַרְפָּטָט פֿאָר מִיר אַרְגָּנְזִירָן אַזְמָעָן...!

יְצָחָק, אַ פְּרִוְיָלָעָבָר אַז אַוְיְמָנָעָבָנְקָטָעָר נאָךְ אַלְעָמָעָן, אַפְּיָלוֹ נאָךְ הערשעלע אַסְפָּאַרְזָוְיָינְטָן פְּנִימָל אַזְמָעָן קוֹוִיטְשָׁ-קָוְלְכָעָלָעָ, האט אַים גּוֹטְמוֹטִיךְ צְוָנָעָשְׁטִימָט אַזְמָעָן צְוָנָעָזָנָט אַפְּיָלוֹ צַו גַּעֲבָן אַ לְעָקְצִיעָ, ווי צַו פָּאָרָן אַוְיָפָה דַּי לְאַנְגָּעָ ברְעַטְלָעָד אַזְמָעָן זַיְד... נִשְׁתְּ צְעַבְּרָעָן דַּי הָעָנָט אַזְמָעָן דַּי פִּסְמָ.

נִשְׁקָשָׁה, הערשעלע, וּוּסְטָט בַּיִּ מִיר וּוּרָן אַזְמָעָן אַלְפִּינִיסָט אַזְמָעָן אַרוֹיְפָּ...

קָרִיכָּן אַוְיָפָה דַּעַר יְוָנְגְּפָרְוִיָּה!... דַּעַר גַּעֲדָאָנָק אַזְמָעָן בַּיִּדְ, אַזְמָעָן צַו הָעַרְשָׁעָלָעָ וּוּט וּוּרָן אַזְמָעָן גַּעֲוָאַגְּטָעָר אַלְ...

פִּוְנִיסָט האט גַּעֲמָאַכְט הַיְּטָעָר אַפְּיָלוֹ אַוְגָעָרָן, וּוּלְכָעָר האט נִשְׁתְּ אַיְבָּ...

רִיךְ לִיב גַּעֲהָאַט הָעַרְשָׁעָלָעָן.

עַטְלָעָכָע וּוּאַכְּן האט זַיְד יְצָחָק מַתְעַסְּק גַּעֲוָעָן מִיט דַּי טָעַבְנִישָׁע אַזְמָעָן פְּרָאַגְּרָאַמְּ-צְוָנָעָיְטָוָנָגָעָן צַו הָעַרְשָׁעָלָעָ אַוְנוֹמָ. ער האט צְוָנָהאַלְפָה, אַזְמָעָן הָעַרְשָׁעָלָעָ אַזְמָעָן וּוּגָעָן אַקְּלָעָקְטָיְוָן אַוְיְפָטְרָיוָט פָּוָן צַעַנְשָׁרִיבָעָר זַאְל

פארוורקלעכט אווען. דער העדר פונעם צוקינפטיין אוננט איז בכבודו
ובצמו געווען דער הויפט פארשפריטער פון די בילעטן.
— מענדעלען האט געפאסט צו פארקופן ביכער, פאסט מיר אויך צו
פארקופן בילעטן, פון וועלכע ב'יעול האבן געלט אויה צו שרייבן ביכער!
מייט זיין ווינגענדיין קויטיש פלאגט ער פרוביין אלעמען צו איר
בערציאנגן:

— וואם זאנט איר? נאט איז מיט איר!... פופצן נילדן איז צו טיעער?
א גאנצער מנין דיכטער וועלץ ביי מיר אויפטרעטן! ס'מאכט דאך אוים
בלויו א נילדן פאך א פאעת!...

און ס'איין שטעהל אושעך א גאנגע: "א נילדן פאך א פאעת!..."
זומ באשטיימטן טערמן האט מען אין "הזמיר" אויף פראמענדע-
גאַס, געמאכט פאך הערשעלען דעם באירטן ליטערעדישן אונט, אויאַט
וועלכּן אַ מנין דיכטערס אַן שרייבערס וועגען אויפגעטראטן מיט זיירע
איונגענע, אַריגינעלאַסטע שאַפּונגען: ווּסְמָאַן עֲגַדְּלָאָוִוִּישׁ מיט אַ גְּרוּסָעָר
ווּסְמָעָר בְּלָס אַן לְאַז, יוֹאַל מאַסְטְּבָּיִם, קָאוּעַ, סְמָאָזְקִי, אַוְיעָרָבָּאָר,
זְשִׁוְתְּנִיצְקִי, נִימָאָן, שְׁמוּלָעָוִוִּישׁ אַן צְבִּי כְּהֵן.
פארשטענדער, אַז דער צעטער צום מנין איז געווען דער בעל-
שמעה אליאַן. דער נרויסער עולס בוּן "קייביצערס" האט אַים אויפגענומען
מיט אַ נרויסער אַוְאַצְיָע, בפרט אַז ער איז דערשיינען עלענאנט אַנְגָּעָטָן,
איין די ניויעטן גַּלְיְכָע טַיְלָע פון די בְּגָדִים פון זיין שטערדיין פאַסְמָאַן
"אַ לְאַ קָּאָצָענְלָסְמָאַזְעָגָלָאָוִוִּישׁ". ער האט אַפְּגָנוּוִוִּינֶט עַטְלָעָכָע לְידָר
פון זיין דערשיינענע בּוּך אַן קִיבְּצָעָרִים אַין זָאַל האַבָּן מִיטְגָּעוּוִוִּינֶט מיט
אַים, כָּאַטְשׁ דַּי שְׂטִימָונָג אַיז גְּעוּוֹן לְחַלּוּטָן נִישְׁט קִין טְרוּיְעִיקָּע. אַין
קָעָנְטִיּוֹל, אַ סְדָּר מַעֲנְטָשָׁן האַבָּן שְׂוִין נִישְׁט גַּהְאָט קִין זַיְתָן פון אַזְוִי
פִּיל לְאַקְּן אַון גַּעֲמֹזָט פָּאָרְלָאַזְן דַּעַמְּצָל... מַעַן האַט זִיךְ גַּעֲוִוִּיצְלָת: "וְואַם
וְוְעַט טָאַן דַּעַר קְלִיְינְשִׁינְקָעָר הערשעלע צְוּוִישָׁן די חַוִּיכָע בְּעָרְגָּנָה?
לְעַז וְעַט זִיךְ אַרְוִיְּפָרָאָפָּעָן אוֹיף דַּעַר יְוָנְגְּפָרְוִי אַלְיָיָן! אַ קְשִׁיאָ אַוְיעָרָה
שְׁעַלְעָן!"

אַבָּעָר אַ תְּכִלִּית דַּעַרְפָּוּן אַיז גְּעוּוֹן: מַהְאָט אַים גַּעֲמָאַכְט אַ שְׁיִינְעָ

עטלעכע הונדערט רובל, אַ סומע, ווען וועלכער הערשעלע אליען האט ניט געהוּם. הכלֵל, הערשעלע איז געפֿאָרָן אוֹיפֿ אַ לְׂוִיסְטְּרִיוּזָן אין דער שווין.

* *

אין לאדיש פְּלַעַנְתָּם אַפְּט אַרְפְּלָמְעָן אוֹיפֿ קָאנְצְעָרְטָן די וּאֲרַשְׁעָוָעָר פִּילְהָאָרְמָאָנִיעָ מִיט די באָקָאנְטְּסְטָעָ דִּירְוּזְשָׁאָרָן פִּיטְלְבָּרג, בִּירְנְבוּים, שולֵץ אַ"א. די דָּאַזְוּקָעָ פָּקָאנְצְעָרְטָן האָבָּן גַּעֲדִינְטָן אלְּסָ צְזָאָמְעָנְקְוָנְפָּטָ פָּאָר דער סְמֻעְטָעָנָעָ פָּוּן גַּאֲנָעָ לְּאַדְּשָׁ. הַיּוֹת די בִּילְעָטָן זַעַנְעָן גַּעַוּעָן „נוֹאָלְ-דָּאוֹנוֹעָ“ טִיעָר, האָט זַיךְ די אַמְּתָעָ סְמֻעְטָעָנָעָ גַּעַשְׁפִּיגְלָטָ פָּוּן דָּעָרָ נְאָלְאָרָ-שָׁעָ אין דָּעָם יִם פָּוּן די בְּלִישְׁטָעְנְדִּיקָעָ פְּלִיכְן פָּוּן דָּעָם פָּאָרְטָעָר. דָּאָרָטָן, אוֹיפֿ דָּעָרָ נְאָלְיָאָרְקָעָ, פְּלַעַנְתָּם יוֹאָל מְאַסְטְּבָּוּם צְזָוִישָׁן דָּעָרָ חְבָּרוֹתָ, אין די אַנְטְּרָאָקָטָן, פָּאָרָאוִים אַוְיְזְגְּנָעָן מִיט אלְּלָעָ אַיְמְוָתְּאָצְּיָעָ פִּיטְשְׁעוֹוּקָעָטָ די סִימְפָּאָנִיעָם פָּוּן בְּעַתְּחָאָוּעָן, וּוְאָגְנָעָר, מְעַרְ-בָּעָר אַ"וָּ. יְצָחָק, אָגְבָּ זְיִיעָרָ אַ מְזִוְּקָאָלִישָׁר, פְּלַעַנְתָּם זָאנָן: „אַיְן פָּאָרְגְּלִיָּךְ מִיט מְאַסְטְּבָּוּמָעָן בֵּין אֵיךְ מְזִוְּקָאָלִישָׁ, פְּנַקְטָ וּוּיְ אַ הְוָנָטָ, וּוּלְכָעָר בִּילְטָ אָוִים זַיְן סִימְפָּאָנִיעָ צּוֹ דָּעָרָ לְּבָנָהָ“. קָוְרִיאָזָן אַיְזָ גַּעַוּעָן מִין צְזָאָמְעָנְטָרָעָפָּ מִיט מְאַסְטְּבָּוּמָעָן, וּוּעָן עָרָ אַיְזָ דָּאָס עַרְשְׁטָעָ מְאָלָ גַּסְפָּוּמָעָן צּוֹ אָונְדוֹ אַיְן שְׁטוּבָ, טָאָשָׁעָ צּוֹ העַרְשְׁעָלָעָס אַוּוֹנָטָ. עָרָ האָט גַּעַמוֹתָ אַלְּאָגְנָעָ וּוּיְלָעָ אַפְּוּוֹאָרְטָן, בֵּין זִיכָּחָ אַיְזָ גַּעַדְ-וּאָרָן פְּרִיָּ פָּוּן אַ וּוּיכְטִיסְקָן בָּאָזְוָרָ. עָרָ אַיְזָ אָוְנְגְּשִׁינְלָעָדָ גַּעַוּעָן אָוְמְגָדָלָ-דִּיקָ, שְׁפָאָצְיָרָט אִיבָּעָן עַסְ-צִימָעָרָ, וּוּ בְּבֵין בֵּי אַ פְּעַנְצְטָעָרָ גַּעַזְעָסָן אַוָּן גַּעַמְאָכָטָ לְּעַסְעִיםָ, שְׁפָעָטָעָר האָט עָרָ אָנְגָּהָוִבָּן צּוֹ בְּרוּמָעָן בְּעַתְּחָאָוּעָן נִיְּנָטָעָ סִימְפָּאָנִיעָ, אָבָּעָר אַזְוִי פְּעַרְפָּעָטָ, אַזְוִי הַאָבָּזְיךָ אַזְוִי אַקְרָעָ גַּעַבְנָן צּוֹ אַיְם אַזְוִי אָנְגָּהָוִבָּן גַּעַנוֹי צּוֹ אַבְסָעְרוּוֹיָן. זִינְגְּנָדָיקָ אַזְוִי, מִיט דָּעָרָ אַיְמְוָתְּאָצְּיָעָ פָּוּן אלְּלָעָ אַיְנְסְטְּרָוְמְעָנְטָן פָּוּן אַזְוִי אַרְקָעְסְטָעָרָ, אַיְזָ עָרָ דָּעָרָ-בֵּי אָרוּמְגָעָנְגָּנָעָן אָרוּטָ דָּעָמָ צִימָעָרָ אַזְוִי אַוְיְפָמְעָרְקָזָם בָּאַטְאָפָטָ דָּאָס גַּעַדְ-מְאָלְעָכָיָ פָּוּן די וּוּעָנָטָ, טְרִין אַזְוִי פְּעַנְצְטָעָרָ. לְסֹוף האָט עָרָ זַיךְ אַפְּגָעְשָׁטָעָלָט נִבְנָן מִין טִישְׁעָלָ אַזְוָנָעָן גַּעַבְעָטָן, אַזְוִי אַרְיִינְגָּנִין צּוֹ יְצָחָן אַזְוִי פְּרָעָגָן, זַיְן לְּאָנְגָּן וּוּטָ עָרָ נְאָךְ זַיְן פָּאָרְגְּנוּמָעָן.

איך בין פרוילעך אריינגעלאפּן צו יחזקן און אים געזאנט, אן אויז
געער, מיט א גרויסער שעוארטצער טשופּרינע, וועלכּער זיננט זיעדר שיין, און
דערביי טאפט ער די ווענט, פֿרענט אויף אים. יצחק האט אויסגעשאָסּן
מייט א געלעכטער: וואל! וואל מאַטְבּוֹים! ער טאפט א וואָנט, וויל ער אויז א וואָנט-
מאַלעֲדר!

יזחקס רעכטעה האנט ביים אַרְוִוָהֶלְעָפָן אַרְיָוָה שְׁרֵיבָעָר אַוְיָה אַ פְּרָה
וּוֹאַטָּן אַפָּן, בְּסָתָר, אָוּן נִישְׁתָּדְרָךְ אַפְּיִצְיָעָלָעּ דְּרָכִים, אַיְזָה גַּעֲוָעָן אַ בָּחוֹר
מִיטָּא לְאַלְעָעָלָעּ מְעֻלָּות, אַ שְׁיִינְנָעָר, אַ רְיִיכָּעָר אָוּן אַ גַּטְמָעָר — מְשָׁה בָּרָאַדְרָוָן,
וּוְעַלְכָּעָר הַאַט זַיךְ עַרְשָׁת אַגְּנָהָהָוִבָּן אַוְיסְצָפּוּרְעָמָעָן אַלְמָס דִּיכְטָעָר. עַד
הַאַט אַגְּנָהָהָוִבָּן שְׁפָעָט צָו שְׁרִיבָן, אַבָּעָר אַיְידָעָר עַד הַאַט עַס גַּעֲטָאָן,
פְּלָעָגָט עַד תְּמִיד פָּאַרְבָּרְעָגָעָן אַיְזָה זְיוּעָר סְבִיבָה. דָּעָר אַמְּתָה אַיְזָה אַבָּעָר גַּעַ-
וּוֹעַן, אַז עַד הַאַט יָאַגְּשָׁרְבָּן, אַבָּעָר נִישְׁתָּמָעָט אַוְיָה יִדְישָׁ, וּוֹיְלָה וּוֹיְנָה הַוּפְטָ-
שָׁפָרָךְ, וּוְעַלְכָּעָר הַאַט בָּאַחֲרָשָׁת, אַיְזָה גַּעֲוָעָן רְוִיסָּה. שָׁוֹן אַלְמָס דָּעָר-
וּוֹאַקְסָעָנָעָר בָּחוֹר פְּלָעָגָט עַד בַּיְוִי אַונְדוֹזָעָר פָּאַטָּעָר לְעַרְנָעָן יִדְישָׁ אַוְן הַעַ-
בָּרָאַיָּשָׁ.

ווען שניאור איז געומען צו דער אויפירונג פון יצחטם פיעסום 606'', איז נאך משה בראדרוזאָן געוווען אַ „צוציך”, מיט וועלכּן בעלי גאווה האבן זיד נישט גערעכנט. זלמן שניאור, וועלכּן מהאלט פאר אַ גדרויסחאלטער, איז באמת קיינמאָל נישט געוווען קיין „קלעפֿיקער”, אַבער פלאונט ער זיד יאָ צו עמיצּן צונגעוווינען און דאס איז געוווען צו ביאָץ. לויין און צו יחזקן, איז עס געוווען אַ פרײַנְטְשָׁאָפּט אויפֿן נאנצּן ליעבען. שניאורס פרײַנְטְשָׁאָפּט צו יחזקן איז געוווען אַ טִַיףּ-אָומְבָּאָרוֹדְטָע בעת זיינּן נאנצּן ליעבען. אַוְיךָ אַוְץָט איז ער אַים נעלביבּן געטריי, אַפְּלוּ אַין זיינּן חאנְזָאָרְבִּיבּר הַרְבָּה אַ�וּר אַין ערוטאָן בּומְצָאָן...

במשך עשר שנים מילא תפקידים שונים במשרד החקלאות, ובהם מזכיר משרד החקלאות, מזכיר משרד החקלאות ופיתוח הכפר, מזכיר משרד החקלאות ופיתוח הכפר וראש מינהל החקלאות. היה מזכיר המשרד במשך ארבע שנים, מזכיר משרד החקלאות ופיתוח הכפר במשך ארבע שנים, וראש מינהל החקלאות במשך ארבע שנים.

ער האט זיך אַרְומַגְנָעַטְרָאָן מיט אַהֲרֹן אֹוֵף שְׁנִיאָרָן, הַלְמָאִי טּוֹט עֶר נִישְׁתָּאִים בְּאַמְעָרָקָן. פָּאָר יַצְחָקָן, וּוּלְכָבָר אַיְזָן גַּעֲוָעָן בָּאַקָּאנְטָן מיט זַיִן לְיִבְעָן צַו שְׁנִיאָרָן, האט אַיְזָן נִישְׁתָּאָפָּסְטָן זַיִךְ צַו בָּאַקָּאנְגָּן, האט עֶר זַיִךְ פָּאָר אַונְדָּן, דַּי קְלַעַנְרָעָה בְּנֵי בֵּית, אַרְאַפְּגָנְרָעָדָט פָּוּן הַאֲרָצָן: — וְאַסְמָא אַיְזָן עֶר אָזְיָי גַּרְוִוִּיס בַּיְזָקָן? עֶר מִינְמָט, אָזְעֶר אַיְזָן שְׁוִין טָקָע אַוְפָן אַלְיָמָפָן? אַיְרָן וּוּטָן זַעַן, אַיְרָן וּוּטָן זַעַן! נַאֲךָ אַבְּיַסְעָלָעָן, וּוּלְכָבָר אַיְזָן קָאַרְבָּמְטָעָר פָּוּן שְׁנִיאָרָן... אַיְקָן וּוּרָן נַאֲךָ בָּאַרְיִמְטָרָפָן פָּוּן שְׁנִיאָרָן...

וַיַּחַק, וּוּמְעָן מִירָהָבָן דָּאָם דָּעַרְצִילָטָן, אַיְזָן בָּרָאַדְעָרָזָאנְסָם אַמְּ-בִּיצְיָעָן וַיַּעֲרָר שְׁטָאָרָק גַּעֲפָלָן גַּעֲוָאָן. עֶר האט זַיִךְ אַרְוִוְשָׁנְעָזָאנְטָן, אָזְעֶר אַמְּתָעָר טָאַלְאָנְטָן מוֹזָן, פָּוּנְקָטָן וּוּיָן גַּעֲצִימְטָעָר שְׁטָרָאָם וּוּסָעָרָפָן, סְוּפָן בְּלָסָוף אַרְוִוְשָׁפְּרָאָצָן, נִישְׁתָּאָפְּגָנְדָּיק אֹוֵף דִּי גַּרְעַטָּעָמָוֹת.

שְׁלָוָם אָשָׁן, וּוּלְכָבָר פְּלַעַגְטָן זַיִן גַּאֲנָץ לְעָבָן זַיִךְ בָּאַמְּיָעָן אַפְּצָוָטָן סְעַנְסָצִיאָנְעָלָעָן שְׁטִיקָלָעָן, דָּעָר אַמְּתָעָר „אַנְפָאָן טָעַרְרִיבָּלָן“ פָּוּן דָּעָר יַדְרִידָן שְׁעָר לַיְטָעָרָטָר, האט דָּעַמְּאָלָסָטָן גַּעֲהָאָלָטָן בַּיְזָקָן עַמְּנָעָם פָּוּן זַיִן עַמְּנָעָם סְקָאָן-דָּאָלָן פָּוּן זַיִן אַפְּאַזְיָעָמָעָן קָעָגָן בְּרִיחָת מִילָּה. כְּגַעַדְעָנָק, וּוּיַּצְחָק פְּלַעַגְטָן זַיִךְ קָעַנְגַּשְׁטָלָעָן דָּעָם שְׁטוּרָעָם פָּוּן אַוִּיבְּרָיוֹן קָעָגָן אָשָׁן, טָעַנְהָנָעָנְדִיק: אַשְׁאַיְזָן אַנְ אַוְמְגַעְהוּיְרָעָר טָאַלְאָנְטָן, אַרְיָזָן אַזְעָשָׂא בָּאַשְׁרִיְבָטָן אַ-בָּרוּיטָן, מַאֲכָטָן עֶר פָּוּן אַיְזָן דָּעָם אַוִּיסְזָעָן אַוּן טָעָם פָּוּן לְעָקָר...
נַאֲכָן בָּאַרְיִמְטָן הַעֲרְשָׁעָלָעָם אַוְוָוָנָט: „אַ נִּילְדוֹן פָּאָר אַ פָּאָעָט“, האָבָן זַיִךְ אַסְדָּק שְׁרִיְבָעָרָם אַרְאַפְּגָנְעָלָאָזָט קִיְיָן לְאַדְוָשָׁן צַו הַעֲלָפָן זַיִן בְּכָלְלָא אָזְעָן אַפְּיָלוֹ אַזְעָק צַו פָּאָרָן קִיְיָן שְׁוּוֹיִז. יַצְחָקָם שָׁמָן, אַלְמָט אַפְּוּטְרָופָום פָּוּן דִּי נַצְרָקִים, האט זַיִךְ אַרְבִּיכְעָרְגָּעָטָאָן וּוּיָט אַיְבָעָר דִּי גַּרְעַנְצִין פָּוּן לְאַדְוָשָׁן. אַיְוֹנָעָר פָּוּן דִּי דְּאַזְיָקָע אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַוְיְרָבָאָךְ. עֶר אַיְזָן אַרְאַפְּגָנְקָוָעָמָעָן פָּוּן וְאַרְשָׁשָׁע אַיְזָן זַיִךְ בָּאַזְוָעָטָן, נִישְׁתָּאָפְּגָנְעָנְדִיק אַפְּיָלוֹ קִיְיָן הַסְכָּמָה, בַּיְזָקָן. פָּוּנְקָטָן וּוּיַּזְיָן שְׁטוּבָן וּוּאָלָט בָּאַמְּתָ גַּעֲוָעָן דָּעָר בֵּית סְפָרִים, דִּי יַצְחָקָן. פָּוּנְקָטָן וּוּיַּזְיָן שְׁטוּבָן וּוּאָלָט שְׁרִיְבָעָר אַיְזָן זַוְרָנָאַלְיָסְטָן-פָּאָרָאָיִן. אַפְּיָצְיעָלָעָן הַיָּם פָּוּן לְאַדְוָשָׁעָר שְׁרִיְבָעָר אַיְזָן זַוְרָנָאַלְיָסְטָן-פָּאָרָאָיִן. אַ-מְעֻנְתָּש אַפְּאַרְבִּיטְעָרָטָעָר, מיט טָעָנוֹת צַו דָּעָר נַאֲנְצָעָר אַוְמְגַעְהָכְטָעָר וּוּלְכָטָן, האט עֶר קוֹדָם כְּלַגְהָאָלָטָן אַיְזָן אַיְזָן מְסָוָן אֹוֵף דָּעָר וּוּאַרְשָׁעוּוּרָה שְׁרִיְבָעָר-מְשָׁפָחָה.

אוֵף יַצְחָקָם פָּאַרְאִינְטָרָעָסִירָן זַיִךְ גַּעֲוָעָן דָּעָר טָעַמְיִקְיָוִט פָּוּן דִּי פִּירָן-

צפורה קאצענעלטס אונאכומאזו

דזקע חברים פון דארטיקן פאראיין האט אווערבאך, מיט גאל גענט-פערט: „ביטער, ביטער! פֿרִיז אַיז קְרָאנֶק, פְּרוַיְשְׁמָאן האט מֵיט זַיִן אַישָׁה אַיְגָעָנָע צְרוֹת אָוּן אֲשֶׁר פִּירְט אַיְצָת מֵיט זַיִן אַיְגָעָנָע פְּלוֹנִיתְטָע אַ לִיבָּע אָוּף די בערג פון דער שווייז, וו זַיִן רָוּן זַיִךְ אָפְ...
יצחק האט באקענט אווערבאכן מיט ישראל ליכטענשטיין, וועלכער האט אים „צְגַעַשְׁאַנְצָט“ אַ גּוֹטָע „קְנָעָלָאַכְּז“. פְּלָעָנָט אווערבאך תָּמִיד האבן טענות צו ליכטענשטיינען. פְּאַרְוּוֹאָס עַפְעָם דָּרָאָפּ עַר אַבְּעָרְהוּוֹפּט פְּאַרְשָׁוֹאַרְצָט וּוּרְעָן אָוּף לְקַצְיָעָם אָוּן אַוִּיבִּיאָ, פְּאַרְוּוֹאָס זַעַט עַר נִישְׁט צו באוירקן דעם גְּבִירָאָדִיר, אָז עַר אַל אַים כָּאַטְש אַפְּגָעָנָע עַל פִּי דִין מעשר פון זַיִן עַשְׂרוֹת. אַיְונָמָאַל האט ליכטענשטיין, וועלכער אַיז גַּעַוּן אָוּף דער בּוֹנְדִישְׁעָר טְרִיבְּוּנָע אַטְיָגָעָר, אַבְּעָר אַין פְּרִיוֹוֹאָטָן לְעַבְּן מַילְד ווֹי אַ שְׁעַפְּסָעָלָע, שָׁאָרָה גַּעַנְטְּפָעָרטָן:
הָעָרָט, אווערבאך! אַיר ווּוִיסְט דָּאָךְ, אָז מַיִן הַשְּׁפָעָה דָּרְגְּנְרִיךְט קוּם דֵי אַרְבָּעָטָעָר-מַאֲסָן! הַלְמָאִי אַיר, וועלכער קָעָן אַיְנָרְעָדָן אַפְּלָיו אַ מאָנָסָד פְּאַרְשָׁיוֹן אַ סִּינְד אַיז בּוֹיךְ, זַעַט נִשְׁט צו באוירקן אַיְיעָר בּוּרְשָׁוִי?... אַוְועָרְבָּאָךְ, וועלכער האט מָוָאָ גַּעַהָאָט פָּאָרָן גַּעַלְיְפָעָנָעָם צִינְגָעָלָע פון דעם „אַרְבָּעָטָעָר-פְּאַרְפִּירָעָר“, ווֹי עַר פְּלָעָנָט ליכטענשטיינען רָוּפָן, האט גַּלְיִיךְ גַּעַנְטְּפָעָרטָן:
שְׁוֹלְדִיךְ אַיז קָאַצְעָנָלְטָסָאָן! אַנְשָׁטָאָט צו מַאֲכָן אָז אַוְונָט פָּאָר הָעָר-שְׁעַלְעָן, האט עַר דָּאָס פָּאָר מִיר גַּעַדְאָרְפָּט טָוָן, ווֹאַלְט אַיךְ אַיְצָת אַין דער שְׁוֹוִיז צְוֹאָמָעָן מֵיט אַשְׁן גַּעַרְאָכוּן אָוּף די בערג צו דער ווֹנְגְּפָרְוִי?...
[]

דער מבחן דארך

צום סוף פון 19-טן יארהונדערט האט לאודוש פראנגרעסיטר חוץ אין ווירטשאפטלעכער אויך אין קולטורעלער הינזיכט. אויך וויל דא בלוייז אכיבסלב באירין דאס שולזען, ווילס'וועט מיר נאך אין די וויאטערדיישע אפיטלען אויסקומען א סך דערפוז צו רעדן.

ומייטן מעכטינן שטראָם פון דער רוסיש-יידישער משכליישער עמי-גראָץ, האט מען צו די צענדייקער עקייסטירנדיקע אלטפֿרֶנְקִישׁע חדרים צו געפּנט רעפּאַרְמִירְטָע, אין נומָח פון אונדווער אַטְמָרָס חדר מותוקן. באָלֵד האָבָן זיך אויך גענְרֶנְדָעַט נָרְמָאָלָע עַלְמָעַנְטָאָר-שָׁוֹן. לוֹטָן אָפּוּרְ צַיְעָן רענְגִּרְנוֹגָס-פֿרְאַנְגָּרָאָם אוֹפּוּרְ רָוִיסְ, מִיטְ מָעָר אָדָעָר ווַיְינְקָעָר יִידְיָה-שָׁעַ לִימְדָּוִים. די דָּאַזְיָקָעָע עַלְמָעַנְטָאָר-שָׁוֹן זַעֲנָעָן אוֹיךְ טַוְילְוּוֹיְזָ אָפַּצְּיָאָ-לִיזְוָרָט גַּעַוָּרוֹן אָזְנָעָמָנָזְוָיָּעָם. פון די ערְשָׁטָע זַעֲנָעָן גַּעַוָּעָן פּוֹן קְרִינְסְטִיןְ, ווּלְכָעָר האָט זַיךְ שְׁפָעְטָעָר אַרְיְבִּינְגְּעַטְרָאָן מִיטְ אַגְּמָנָזְוָעָ פּוֹן קְרִינְסְטִיןְ, קְרַעְמָעָרָם אָזְנָעָמָנָזְוָיָּעָם. קְיִין ווּאַרְשָׁעָ, קְרַעְמָעָרָם אָזְנָעָמָנָזְוָיָּעָם. פּוֹן יַאֲשָׁוֹנְסְקִי-זְעַלְגָּמָאן, הַאֲכְשָׁתִיְיןְ, אָבְ אָזְנָעָמָנָזְוָיָּעָם. די פְּרוֹיְעָן-שָׁוֹן פּוֹן יַאֲשָׁוֹנְסְקִי-זְעַלְגָּמָאן, הַאֲכְשָׁתִיְיןְ, אָבְ אָזְנָעָמָנָזְוָיָּעָם. משוק-מאָגָּאַלִּיָּ, די עַלְמָעַנְטָאָר-שָׁוֹן, ווּלְכָעָר כְּחָאָבְ בָּאַזְוָכְטָ, אַיְדָעָר כְּבִין אָרְיוֹן אִין דָּעָר רַעֲנִירְנוֹגָס-גַּמְנָזִיָּעָם.

פּוֹן זַיְנָעָ וַיְנָסְטָעָ יָאָרָן אָזְנָעָמָנָזְוָיָּעָם. וּלְעַנְעַר אִיזְ שְׂוִין אַלְסְ דִּיכְ-טָעָר אָזְן שְׁרִיבְעָר אַנְעַלְקָעָנָט גַּעַוָּרוֹן, האָט יַצְחָק בָּאַשְׁלָאָסְן אָזְנָעָמָנָזְוָיָּעָם. זַיךְ אַרְוִיסְגַּעַנְגָּט, אָז "ער ווּעַט נִישְׁטָ לְעַבְנָ פּוֹן דָּעָר פָּעָן."

— איר וויסט, וועלכע קונע איז די גראטער? צו לעבן פון דער יידר שער קונסט!... ער איז קיינטאל נישט געווען קיין קונצטראכבר, נישט געד מאכט קיין אפענסיוועם, נישט אימפאנירט זיך, מ'זאל אים דורךן, אדרער שפילן אויף דער ביןע. מענגלעד איז וווע ער וואלט זיך געהאט באגרעניצט בלויו איז די ד' אמות פון זיין שריבערישן טאלאנט איז זיך ניט געתשיץט אויף דער רומפולדער פעראגאנישער טעטקייט, וואלט ער אפער נישט אומגעקומווען איזו טראנייש.

ער איז כמעט גבעארן געווארן איז א שולע, אין דעם טאטנס חדר מותקין, וו ער האט אלס קליען קינד שוין געהאט דעם באוווסטיזין פון א של אינחהאבער. מיט גרויס חשב און פועלה פלענט ער שוין צו צען יאָר, אלס קינד באמת, פאַרטערעטען דעם טאטן, אלס אויסעהלפער ביי קליענע אַנְפַּאֲנְגֶּנֶר. אונדווער פאַטער, פאַרְלִיבֶּט איז זיין דערץערישער מײַע, פלענט מיט שטאלץ אים פֿאַרְאַוִּיסְאָן דֵּזְקוֹנוֹפָטְסְּ פון אַ בָּאַרְמִיטְן פָּעָדָאָ- גָּאָג, איזו לְכָל הַפְּחוֹת הַאֲט עַר זִיךְ גַּשְׁנִינוּן. וווען סְאַיזְוָוְעָדְפָּאָלְן דַּעַר מאמעם איז דעם פָּעָטָרָם פון זונערזש פְּלָאָן צו מאָן אַים פָּאָר אַ וְעוֹ- בערדמייטער, האט אונדווער טאטע איבערגענומווען די אַינְצִיאָטוּז, בְּדִי צו מאָן פון יְצָחָק אַ "דִּיכְטָעַדְרָצִיעָר". אַט-אַ דָּאָס אַיז גַּעַוּן דַּעַר אַידְעָאָלְן אַונְדוּעָר פָּאַטָּעָר.

בֵּין זִין צּוֹרִיקְוּמָעָן פָּוּן דַּעַר שְׂוִ依ְזָ, דְּהָ בֵּין 1911, פְּלָעָנֶט זִיךְ יְצָחָק אַוְיסְהָאַלְטָן פָּוּן גָּוֹט בָּאַצְּאַלְטָעָ פְּרִוּוֹאָטָעָ לְעַקְצִיעָס אַיז די פְּרָאַמִּינְעַטְסָטָע יְדִישָׁע מִשְׁפָּחָות פָּוּן לְאָדוֹשׁ. צָעַנְדְּלִיכְעָר יוֹגְנְטְּלִיכְעָר הַאָבָּן מִיט חַתְּהָבוֹת, וּוּלְכָן יְצָחָק הַאֲט בָּאָוֹיזְן אַרְיִינְצּוֹנְבָּן, גַּעַלְעָרְטָן בְּיַי אַים, אלס פְּרִוּוֹאָטָעָ לְעַרְעָרָה.

אַ גַּאנְצָן דָּוָה, אַ שְׁוִינְגָּעָם גַּרְוִוִּסְן דָּוָה פָּוּן לְאַדוֹשָׁר יוֹגָּנְטָה, הַאֲט יְצָחָק מַחְנָךְ גַּעַוּן פָּאָר שְׂטָאַלְצָעָ זִידָן, פָּאָר יְדִישָׁע זִידָן. סְרוּבָּן דַּעַר מַחְנָה הַאֲט אַים לְיִוְדָעָר בָּאַנְגְּלִיטָה אוֹיף זִין לְעַצְּטָן וּוּגָּן צְוֹאָמָעָן מִיטָּן גַּאנְצָן יְדִישָׁן לְעַבָּן פָּוּן אַיזוֹ פִּילְיְדִישָׁע דָּוֹרוֹתָה... אַבָּעָר, צָוָם מָוֵל, לְעַבָּן אַ סְּךָ פָּוּן זִוְּנָעָ תְּלִמְדִידָּים אַיז אַרְץ יִשְׂרָאֵל.

יְצָחָק שֶׁם אַלְסָ פָּעָדָאָג אַיז אַיז לְאַדוֹשׁ אַיז מַחְזִיעָה הָעִיר גַּעַוּן זִוְּנָעָר גַּרְוִוִּס. אַלְעָ פְּרִוּוֹאָטָעָ פְּרָאַגְּמָנָזְוּסָהָן הַאָבָּן גַּעַטְרוּמָת אַים צו זיך

ארײַנְצִיעָן אלָם לְעָרְעָר פֿוֹן הַעֲבָרָעָאֵישׁ אָזֶן תְּגַ'ָּה, אלָם מָוּמָה יִחְיֶה בְּמִינְוֹ. דָּאָס אַיְזָן גַּעַלְגַּעַן דָּעַם לְעָרְעָר יִצְחָק בְּעַרְקָמָאָן, וּוּלְכָעָר פֿלְעַנְטָם כְּקֻמְעָן צַו אָונְדוֹן אַיְזָן שְׂטוּב אַוִּיפָּט פָּאַרְזָאַמְּלָאַנְגַּעַן פֿוֹן דִּי חַוְּבִי-צִיּוֹן, וּוּאָס אָונְדוֹזָעָר פָּאַטְעָר הָאָט זַי אַרְגָּנְזִירָט. דָּוֹרְךְ מִיּוֹן טָאַטְּנָס הַשְּׁפָעָה הָאָט בְּעַרְקָמָאָן בִּיּוֹ יִצְחָקָן גַּעַפְּוּלָט אַרְיַיְנְצָוְתְּרָעָטָן אַיְזָן דָּעַם לְעָרְעָר-קָאַלְעָקְטָיו פֿוֹן דָּעַר פְּרָאָרְגָּן גַּוְמְנָאַזְוּעָ פֿוֹן לְעוּוֹן. דָּעַר פָּעַדְאָגָאנְיִשְׁעָר צְוָאַמְּעַנְשָׁטָעָל פֿוֹן דָּעַר דָּאַזְוּקָעָר שָׁוֹל-אַנְשָׁטָאַלְט אַיְזָן גַּעַוּעָן אַן עַרְשְׁטָקְלָאַסְּקָעָר. צְוָוִישָׁן דִּי פְּרָאַמְּיַעַנְטָעָ לְאַדְזָשָׁר לְעָרְעָרָסָהָבָן דָּאָרָט גַּעַלְגַּרְטָן דָּעַר עַרְשְׁטָקְלָאַסְּקָעָר לְאַטְּינִיסָּט קָאַוּנָגָעָר אָזֶן דָּעַר בְּאַקְאַנְטָעָר מַאְתָּעָמָטִיקָעָר טָוּוֹים, אַ פָּעַטְעָר פֿוֹנָעָם באָרְגִּימָטָן פְּוּלִישָׁן דִּיכְטָעָר יוֹלִיאָן טָוּוֹים.

אַזְוִי אַיְזָן יִצְחָק גַּעַוּאָרָן אַ לְעָרְעָר בִּי לְעוּוֹנָעָן. נִישְׁתְּ קָוְנְדִּיק, וּוּאָס עַרְגָּזָן גַּעַוּעָן אַ סְּדָר יִינְגָּרָר פֿוֹן בְּעַרְקָמָאָן, הָאָט מַעַן אַיְם גַּעַגְבָּן דִּי עַלְטָעַרְעָ קְלָאָסָן. דָּעַרְפָּוֹן אַיְזָן שְׁפָעְטָעָר אַוִּיסְגָּעַמְוָעָן אַ פְּיַינְלָעַכְעָ סִיטָּאַצְּיעָ. בְּעַרְקָמָאָן, באַטְּשָׁאָנְגָּרָה הַעֲבָרָעָאֵיטָם, אַיְזָן אלָם לְעָרְעָר גַּעַוּעָן נִישְׁתְּ מַעַר וּוֹי אַ טְּרוּקָעַנְעָר بָּעֵל מְלָאָכָה, וּוּלְכָעָר פֿלְעַנְטָן וּוּוִיטָן נִישְׁתְּ פְּרָאַרְגָּן-טְעַרְעָסָוּן וּוַיְנָעָן תְּלִמְזִידָם, אַיְזָן קַעַגְנַטְיוֹלָזָן זַי יִצְחָקָן, וּוּלְכָנָטָן תְּלִמְדִידָּבָן פֿלְעַנְטָן וּוּרְעָן עַנְטוֹזָאַזְוִידָט מִיטָּזָן וּוַיְנָעָן לְעַקְצִיעָם. דִּי עַלְטָעַרְעָן פֿוֹן דִּי קִין-דָּעַר פֿלְעַנְטָן דָּאָס בְּסֶדֶר אַוְנְטָעַרְשָׁתְּרִיכָּן אַיְזָן פָּאַדְרָעָן, אַזְוִי זַי דָּעַרְוָעָקָן חַזְקָה בִּי דָעַם קְלִיְינְוָאָרָגָזָן צַו לְעָרְגָּנוּן הַעֲבָרָעָאֵישׁ, זַאָל יִצְחָק אַרְבָּעָרְגִּינִּיָּן אַיְזָן דִּי יִינְגָּרָר פֿלְאָסָן אָזֶן בְּעַרְקָמָאָן זַאָל זַיְזָן אַיְזָן דִּי עַלְטָעַרְעָ.

אוֹפִּין צְוָוִיטָן שְׁוֹלְאָרָה הָאָט מַעַן אַנְאָנְסִירָט, אַזְוִי יִצְחָק קָאַצְעַנְעַלְסָאָן זַוְעַט אַבְּעַרְגָּעַמְעָן דִּי יִינְגָּרָר קְלָאָסָן, מַעַן הָאָט גַּעַוּאָלָט דְּעַרְמִיטָן רָאַטָּעָ וּוּעָן דָּעַם אַפְּפָזָס פֿוֹן דִּי קִינְדָּרָעָ. אַבְּעָרָסָהָבָן זַיְדָן גַּעַשְׁאָפָן אַ פְּאַרְקָעָרְדָּעָ לְאַגְּנָעָ. אַ דָּאָנָק יִצְחָקָס אַרְבָּעָטָהָבָן דִּי יִינְגָּרָר פֿלְאָסָן זַיְדָן פְּאַרְפּוֹלְטָן, אַבְּעָרָסָהָבָן צְוִילָבָן בְּעַרְקָמָאָן הָאָט מַעַן אַיְזָן דִּי העַכְעָרָעָ פֿלְאָסָן גַּעַלְיָוָן אַ בָּאָדָּיְטָנְדָּרְקִין פְּאַרְלּוֹסָטָן תְּלִמְדִידָם. פָּאָרְגָּזָן אַיְזָן אַנְטָשְׁטָאַנְגָּעָן אַ דִּילְעַמְּעָן צְעָרְיוֹסָן זַיְדָן צְוָוִי צְוָוִי חַלְקִים!

דָּאָס עַרְגִּיסְטָעָ דְּעַרְבִּי אַיְזָן גַּעַוּעָן, וּוּאָס יִצְחָק הָאָט זַיְדָן דָּעַרְפָּוֹן זַיְעָרָ שְׁלַעַכְתָּן גַּעַפְּלִיטָן, בַּמְעָט וּוֹי אַ שְׁוֹלְדִיקָעָר לְנָבִי בְּעַרְקָמָאָן. אַיְם הָאָט זַיְדָן אַוִּיסְגָּעַדְוָכָט, אַזְוִי צְוִילָבָן אַיְם הָאָט עַרְשְׁפִּיכָתָ דָמָיָם. יִצְחָק הָאָט גַּעַפְּוֹנָעָן

אן אויסוועג, ווי איזו צו רעוואנישן זיך. ער האט בערкомאנען צונגעזווין אלס שותף צו העבראייש טעקסטען, וועלכע זוי האבן אונגעחויבן צו שרייבן. ס'האט זיך געפולדט אל מאנגן און ניע מעתארן, אין מאדרערנע שיטות, אנאליטיש-סיננטטישע, וויל ס'האט בלוייז געהערשט דער אלטער אותיות-סיטטעם פון קרינסקים "ראשית דעת". יצחק קאצענעלסאנס און יצחק בערкомאנס ביבער "שפט עמי", "צפירום" אילוסטרטור חומש, דקרווק — זענען געווארן אונערקענט אלס ערשותלאסיקער דידקטישער מאטעריאל פארן גאנצן שלוואו און פויל און ארץ ישראל. פון דער שפעטלידער און טויזנטער תלמידים פון אונדזער של גופא, פון קאצענעלסאנ-שולע און פון קאצענעלסאנ- נימנאיום האבן גענאטן פון די דזוקע פרעכטיקע טעקסטען.

יצחק לידער, יצחק קינדערלייטעראטור, זיינע מעשהלהע, זיינע ביבליישע פיעסן, ווי "מכירת ווספֿאַ" א"א האבן ארים געשאפען און ארעהל, וועלכעד האט אראפנישוינט ספעציעל אויף דער יונגער, אויפ-

קומענדיקער וועלט, אויפן צוקניפטיקן דור פון חילוצים.

יצחק, וועלכעד האט גוט געפנט דעם ווערט פון דערציערין טעה- טער, האט באשלאסן דעם שלול-טעאטער אוריינצונעטען אלס טיל פון די נארמאָלע לער-אקטיוויטטען און דורך לעבעדיסן ווארט לערנען די לעבע- דיקע העבראייש שפראך, וועלכע מהאָט געדאָרט אויפווען פון איר טויזנט יעריקן שלאָפֿ אין דעם וויגעלע פון לשון קודש. איזו איזו עס אויך געווען. די פראקטיך מיטן שלול-טעאטער, א' שיטה, נאך דעמאָלט איזן גאנצן און אומבאָקאנטער, האט באָזויין, ווי ווירוזאמ עס איז דער כוח פון אינסצעניזאָציעס בײַם לֵימֶוד, די ווירקונג אויף די קינדערשעழ מוחות און זיעער אויפנאמס-קראָפֿט, ווי לִיכְתּ עס קומען און איזו ארים די שפראָך- איונגען און שפראָך-אָצֶר, וואָס קַלְיָנְגַט פְּרִיעָר פון דער בײַנָּע און שפעטלעד איזן טאגטענעלען לעבען.

יצחק האט צוילבן געלונגגענעט עקספערימענט מיטן שלול-טעאטער באָ שלאָסן צו גריינדן א' העבראיישן טעאטער פאר גרויס און קליאַן און דערמיט דערגרויכן די פארשפֿרִוּטּוֹגָן פון עברית אלס לעבעדיקע שפראָך. יצחק איזן בלוי-סְפָּק געווען איינער פון די אויפֿלעבער פון דער העבראיישער שפראָך.

דער פֿאַטְעֵר פֿוֹן "הַבִּימָה"

די באַנְיִסְטְּרָעָרְגָּג מַיט זַיִן טִיסְיָע פֿוֹן אַ מַחְנֵךְ הַדָּרוֹ אָזָן אַוְיְפְּלָעְבָּר
פֿוֹן הַעֲבָרְעָאִישׁ, אָזָן וּוּלְכָנָס רַעֲנַעַסְאָנָס עַר הַאֲטָט אַזְוִי פָּעֵסְט גַּעַלְוִיבָּט,
פָּוֹנְקָט וּוּי עַר הַאֲטָט גַּעַלְוִיבָּט אַיְן גַּאנְצָן תְּחִיתַּהָּם, הַאֲטָט אַיְם גַּעַפְּרִירָט
צָום נַאֲטְרִילְעָכְסָטָן אָזָן וּוּרְקוֹזָאַמְּסָטָן פְּרָאַפְּאַגְּאַנְדְּ-מִיטָּל פֿאָרָן לְעַבְּדִיקָן
הַעֲבָרְעָאִישׁ אָזָן נַאֲצִיאָנָאָלָן וּוּאָרט — צָום דְּעַרְצִיעָרִישׁן טַעַטָּר.

וּוּי גַּזְאָנָט, הַאֲטָט יַצְחָקָס אַיְינְגְּבָוְרָעְנָעָם דְּרָאָנָג צָום טַעַטְעָר, אָזָן
אַיְנְסְטִינְקָט, וּוּלְכָנָס פְּלָעָנָט פֿוֹן אַיְם אַרְוִיסְבָּרוֹיזָן שַׂוִּין פֿוֹן דִּי קִינְדְּרָעָר-
שַׁעַיְרָן, גַּעַנְעָבָן אַ דְּעַצְיְידְרָנְדִּישָׁע וּוּנְדָוָנָג דָּעַר גַּאֲטָט גַּעַבְּנַשְׁטָעָר דִּיְרָן-
הַאֲרָדָט, וּוּלְכָנָס טַעַטְטָעָר-אַוְיְפְּרִוָּנָג אָזָן זַיִן טָאָג-טַעַנְלָעָכָע אַרְבָּעָט עַד
הַאֲטָט סְפָּעַצְיְּעָל שְׁטוּדִירָט אָזָן אַוְיְגְּנַעַנוּמָעָן אַיְן בָּעָרְלִין. רַיְוָה אַרְדָּס מַאֲסָן-
פְּאַרְשְׁטָעַלְוָנָגָן, סְפָּעַצְיְּעָל אַיְן שְׁעַקְּסְפִּיר-רַעְפְּעָרְטוֹאָר, הַאֲטָט יַצְחָקָן, דָּוָרָךְ
אַסְּפָּסִיאַצְיְּעָ-פְּאַרְבְּיְנָדְוָנָגָן, גַּעַפְּרִירָט צָום גַּעַדְאָנָק פֿוֹן הַוִּסְטָאַרִישׁן טַעַא-
טָהָר, צָום לִימּוֹד פֿוֹן יְוִידְיְשָׁעָר גַּעַשְׁיכְּטָעָ אָזָן לְעַבְּדִיקָן הַעֲבָרְעָאִישׁן וּוּאָרט
אַלְסָן קוּינְסְטָלְעָרִישׁן תְּמִיצִית.

עַר הַאֲטָט בָּאַשְׁלָאָסָן צָו נְרִינְדָּן די „הַבִּימָה הַעֲבָרִית“, דָּעַם עַרְשָׁטָן
הַעֲבָרְעָאִישׁן טַעַטְעָר אָזָן לְאַדוֹזְשׁ אָזָן לְיוֹתָזָן מַהְוָת טַאְפָעָ פֿוֹן דָּעַר גַּאֲנָר
צָעָר יְוִידְיְשָׁעָר וּוּלְטָט, חֹזֶץ דָּעַם אַרְיִשְׁוֹבָן, וּוּוּ נַאֲטְרִילְעָדָר עַס הַאֲבָן שַׁוִּין
עַקְזִיסְטְּרָט דְּרוֹאַמְּאַטְּיִשָּׁע קְרִיוֹזָן פְּאַרְאַלְעָלָל מַיִט דָּעַר אַנְטוּזְקָלָונָג פֿוֹן חַלְאָ-
צִישָׁן אַוְיְפְּבּוֹיְדְּוּרָקָה. מְנַחַם גַּנְעָסִין, דָּעַר רַעְזִישִׁסְעָר פֿוֹן דָּעַר „הַבִּימָה“ אָזָן

אי, האט אין זיין זכרונות-בוך „דרבי עם התיאטרון העברי“, באשריבן גענוי די וועגן פון דעם העברעאישן טעאטער אין ארץ-ישראל, חן די פרוון פון יצחק קאצענעלטסאן אויפזעהאלטן אוז העברעאישן טעאטער אין גלות, באטש מיט גרויסע מנויות. אין ווינטער פון 1912 האט יצחק באשלאָסן צו רעליזירן דעם צו יונגע צייטן משונחרישן געדאנס פון אַ העברעאישן טעאטער, אַ זאָך, וועלכע האט זיך אין ארץ-ישראל נופא דע- מאָלט קוים געלאָזט דורךפֿרֿן, צוליב דער קנאָפֿער צאָל פון העברעער אַפְּלוֹ אין יידישן נאָצִיאָנָאָלָן לאָנד.

אויך אין לאָדוש איז נישט געווונן בנמצא מער ווי אַ פָּאר מניינים יידן, וועלכע האבן זיך גַּרְוִיפְּרִט אַרום די חַוְּבִּיְשֶׁפֶת עַבְרָ אַן פָּאַרְשְׁטָאָנָעָן צו רעדן אַ פְּלוּיסִין העברעאישן. אַפְּלוֹ די חַוְּבִּי עַבְרָהִיט, די אַיְנָצְלָנָע גַּע- בראָטָעָן העברעאישן, אַגְּבָן אַ סְּדָ פון זַיִן גַּרְוִיסָע מְלֻמְדִים, האבן גע- האט באָהערשט די שְׁפָּרָאָך טַעַדְעָטִישׁ, אַבעָר נִישְׁט גַּעֲקָעָנָט זַי בְּאַנְצְּזָן פְּרָאָקְטִישׁ. פָּאָר די בְּרִיטִיעָן פָּאָלְקָס-מַאָסָן, אַין זַיִן פון אַלְגָּעָמִיּוּנָם פָּאָלְקָס-בָּאָנְגִּיף, אַין דָּאָס גַּעֲוָונָן — אַ טּוֹיטָר לְשׂוֹן קָודָשׁ. ווי לאָטִיּוֹן אַדְרָעָר אלְטָגְרִיבִּישׁ. יצחק, גַּעֲבָעָנְטָשָׁט מֵיטָעַנְרָנִיעָ פָּוּן וּזְיוֹאָנָרָן, וועלכע זענען זיך לְכַתְּחִילָה סּוֹתֶר מֵיטָ די אַוִּיסְגָּעָטָרָאָטָעָן וּוּעָן, כְּדָרָךְ הַכְּלָל, ווי קָרָום זַי זָאָלָן נִישְׁט זַיִן, האט באָשְׁלָאָסָן צו רַעַלְזִיּוֹרָן אַ גַּעֲדָאָנָק, וָאָסָם „עַל-פִּי שְׁכַּלְיָה“, האט עַר גַּעֲדָאָרָפְּט זַיִן אַיְ אַ גַּעֲדָאָר, אַיְ אַ גַּעֲלָעָכָר — שְׁפִּילְיָן טָעַטָּר, העברעאישן טעאטער, אַלְס אַמְּאָטָרָן-פְּרוֹוֹן, ווֹוֵיל די אַדְרָעָע פָּוּן אַ סְּטָאָבִילָן, אַדְרָעָר נָאָר פְּרָאָפְּעָסִיאָנָעָן העברעאישן טעאטער, אַין גַּעַד וּוּעַן נָאָר דָּעָרוֹוֵיל אַין שְׁטָחָ פָּוּן אַ וּוֹיטָעָר וּוֹיזְיָעָן...

ער האט אַוִּיסְגָּעָטָרָאָטָעָן די באָקָאָנָטָע דְּרָאָמָע „אוֹרְיאָאָל אַקָּאָסְטָאָה“ פָּוּן גַּוְשָׁקָאָו, מְחַמֶּת דָּעַם, וָאָסָם אַוְוָף. יַדְיָוָשׁ אַין עַם שְׁוִין גַּעֲוָונָן באָקָאָנָט דָּעַם יַדְיָוָשׁ טָעַטָּר-פּוּבְּלִיקָום. די אַוִּיסְגָּעָטָנָגָנָג דְּרָחָפּוֹן, אַזְזָוּבְּשָׁיָה וּוּעָטָם זְנוּגָוּוֹנָגָנָג צָוָם קְלָאָגָג-פּוֹנָגָם טְוִוָּן לְשׂוֹן, וועלכער אַזְזָוּבְּשָׁיָה וּרְעָם. עַולְמָם צְנוּגָוּוֹנָגָנָג צָוָם קְלָאָגָג-פּוֹנָגָם טְוִוָּן לְשׂוֹן, וועלכער מְזוּ לְעַבְרִיךְ וּוּרָן. סְמָהָט דְּעַרְבִּיְיָה גַּעֲשָׁטָעָקָט אַ באָקָאָנָטָע בֵּין אַוְמָבָאָקָאָנָטָן, פָּוּן דְּהַדְּקָטוֹוּן בֵּין אַינְדוּקְטוֹוּן.

די פראפעטיאגעלאָ פֿעַסִּיםִיסְטָן האָבָן גַּעַשְׁאַקְלָט מִיטָּ דִּי קָעֶפֶת אָוֹן
פֿאָרָאוּסְגַּעַזְאָנְטָן אַ בִּיטָּעָן דּוּרְכְּפָאָל. רָאַשִּׁיתָ, צְוִילִיב אָוּמְמַעְגְּלָעְכְּבִיָּיט צָו
גַּעַפְּינְגָּן הַעֲבָרְעָאִישָּׁ-קַעְנְעַדְקָע שְׂוִישְׁפִּילְעָר, וְהַשְׁנִיתָ, צָו בְּרַעְנְגָּעָן פּוּבְּלִיָּ
קוּסָּ מַעְרָ וְוִי דִּי פָּאָר מַנְיָנִים בְּטָלְנִים, וּוָאָס קַעְנָעָן לְשָׁוֹן קוּדָשָׁ, שְׁלִישִׁית,
סְתִּים צְוִילִיב דָּרָר נַעֲגָטְיוּעָר בְּאַצְּיוֹנָן צָו אַוְיְפְּלָעָבָן אַ טְוִיטָע שְׁפָרָאָךְ
אַיְן דָּרָר צִיְּטָ וּוָאָס מַהְאָטָ מַמְּאֻעָלְשָׁוֹן, יְדִישָׁ, אַפְּגָרְעָדָט שָׁוֹן פּוֹן נַאֲרָ
אַ גַּעַשְׁמַאְקָעָרָן אַבּוֹתִ-אַבּוֹתִינוֹ-לְשָׁוֹן, רְוִישָׁ, אַדְרָרָ דִּיְתָשָׁ, וּוָאָס אַיְזָ אַזְּוִי
אַיְינְגְּנְעָבָקָן גַּעַוְאָרָן אַיְן הַאָרְצָן פּוֹן אַ סְּךָ לְאַדוּשָׁר יְדִין.

צָו קַאְמְפְּלָעְטִירְן דָּעַם אַנְסָאַמְּבָלָן פּוֹן דָּרָרְ דְּרָאָמָעָ „אוּרִיאָל אַקְאַסְטָאָ“
הַאָטָ מַעְןָ בְּאַדְאָרְפָּטָן האָבָן צָעָן פְּרָרוֹזָן. אַיְן עָס גַּעַוְעָן שְׁוּעָרָ צָו גַּעַ-
פִּינְגָּן אַיְן לְאַדוֹזָשָׁ אַמְּנִין הַעֲבָרְעָרָ מִיטָּ אַרְטִיסְטוּשָׁ פְּעָאַיְקִיטָן דְּרָאָצָן.
דִּי דְּרָאָמָעָ פְּאַדְרָעָטָן עַטְלָעְכָּעָ גַּאֲרָ שְׁוּעָרָ אַחֲרְיוֹתְפּוֹלָעָ רָאָלָן. אַפְּיָלוּ בְּיוּ
דִּי קַלְעַנְגָּרָעָ דָּאָלָן הַאָטָ מַעְןָ גַּעַדְאָרְפָּטָן זְיַוִּין זְיַוְּרָ פְּאַרְזִיךְטִיקָּ, בְּפָרָטָן, אַזָּ
צִזְחָקָשָׁ שִׁימָהָ אַיְזָ גַּעַוְעָן אַקְלָעְקָטְיוּוּחָ, מַאֲסָן-טַעַטְעָטָרָ אַיְן נִשְׁתָּמָתָ קִיּוֹן
סְמָאָרָ-אוּפְּפִירְוָןָ, וּוּסְמָאָטָ זְיַרָּ נַהֲגָ גַּעַוְעָן דָּרָרְ יְדִישָׁרְ טַעַטָּרָ.
אַיְן עָס טַאְקָעָ גַּעַוְאָרָן אַהֲרָבָעָרָ פְּרָאַכְלָעָם אַיְן יְצָהָקָהָאָטָ זְיַרָּ גַּעַוְעָן
גַּעַזְוּוֹנְגָּעָן אַרְוִיסְצָוְגָּיָן פּוֹן זְיַוִּין עַרְשָׁתָן בְּאַשְׁלָוָם צָו שְׁאָפָן אַזְּמָאַטָּרָן
גַּרְוָפָעָ אַיְן גַּעַמּוֹתָן אַנְקָוּמָעָן צָו אַגְּמִישָׁתָן צְוֹזָאַמְּעַנְשָׁטָעָלָ מִיטָּ פְּרָאָרָיָ
פֿעַסִּיםִיסְטָן לְעָנָלָעָלָ כּוֹחוֹתָן. דָּאָס זַעַנְגָּעָן גַּעַוְעָן: אַיְן דָּרָרְ הַוּיפְּטָרָאָלָן פּוֹן אוּרִיאָל —
דָּוְדָאָלָףָ אַזְּסָלָאָסְקָיָן, דָּרָרְ בְּאַרְמְטָעָרָ דְּרָאַמְּמָאַטְיָשָׁרָ שְׂוִישְׁפִּילְעָרָ; אַיְן
דָּאָן סִילְוָוָא — וּוֹאָלָףָ זְיַלְבָעְבָּרָגָן, אַיְינְגָּרָ פּוֹן דִּי בְּעַסְטָעָ פּוֹן פְּרִזְיְרָשָׁ
בְּיִוְנָסָ טְרוֹפָעָ; אַיְן רַ' עַקְבָּא — פִּינְקָסָ, אַוְיָקָ אַגְּטָעָרָ פְּרָאַפְּסִיסְאַנְגָּלָעָלָ
אַקְטִיאָרָ. הוּוֹת אַיְן לְאַדוֹזָשָׁ האָבָן אַוְיְסָגְעַפְּעָלָטָ הַעֲבָרְעָרָ, בְּפָרָטָן אַמְּאַטָּרָן,
הַאָטָ עָרָ זְיַד אַיְן וּוֹאָרְשָׁעָ אַנְגָּעַכְאָפָטָן אַיְן דָּעַם עַרְשָׁתָן צְוִירָגְעַקְוּמָעָנָם פּוֹן
אַרְץָ יְהָרָאָלָ מַנְחָמָ גַּנְעָסִיןָ, וּוֹעֲלָבָעָרָ אַיְזָ דָּאָרָטָ גַּעַוְעָן טְעַטִּיקָ אַוְיָפָ דָּעַם
גַּעַבִּיטָ אַיְן גַּרְעָדָטָ אַפְּרָעְכִּיָּן הַעֲבָרְעָאִישָׁ. גַּעַנְסִיןָ הַאָטָ בְּאַקְוּמָעָן דִּי
שְׁוּעָרָעָ אַפְּרָאַקְטָעָרָ-רָאָלָ פּוֹן הַרְבָּ סָאַנְטָאָסָ אַיְן אַיְזָ אַוְיְגָעְנְטָרָאָטָן אַונְטָעָרָן
גַּאֲמָעָן אַסְתָּרִיןָ. יְצָהָקָהָאָטָ אַיְם גַּעַהְאַלְטָן בְּאָרָ אַגְּרָוִיסָן גַּעַוְוִוִּיןָ פָּאָרָ דָּעַרָ
„חַבְּוֹתָהָ“. עַרְשָׁתָן נַאֲכָן צְוֹזָאַמְּעַנְשָׁטָעָן דָּעַם אַקְלָעְקָטְיוּוּ, הַאָטָ אַיְזָ גַּעַ-
זְוָאָלָטָ צָו אַונְדוֹן צִוְּשָׁטִיןָ דָּעַר שְׁפָעְטָעְרְדִּיקָעָרָ צְוּוּיְטָעָרָ זְיַוִּילָ פּוֹן דָּעַר

מאסקווער „הביבה“ — צמה, וועלכער האט מיט יזחן פראאלעל געד מאכט „הביבה“-פֿרוּוֹן אין ביאלייסטאָק. מיין טאלאָנטַּרְטַּר אָן שײַנְגֶּר ברודער בערל עַה האט, אונטערן פֿסְעַדְרָאַנִּים אַפְּרָה, גַּעֲשֵׁפְּלַּט דִּי רָאָל פֿון בָּן יוֹחָאִי, ער האט זַיְעַר לִיב גַּעַהַאַט טַעַמְטָעַר אָן דּוֹקָא העברעהישן. ווען נישט יַצְחַקְסּ בְּאַשְׁלוּם צַו עַפְּנָעָן אָן אַיְגָעָן פֿרְיוֹוֹאַטָּע שְׂוֹעָג, ואַלְטָע בערל היינט זַיְכָּר גַּעַוּעַן אַיְינָעָר פֿון דִּי בעסטע שְׂוִישְׂפְּלִיעָר אָן ארץ ישראָל.

נאכן ליין דעם פֿרְאַבְּלָעָם פֿון דִּי מענער-רָאָלן האט זַיְקָרְשָׁת אָנָּן גַּעַהַיְבָּן אָ סְדָּרָה, וַיְיַצְחַקְסּ צַו גַּעַפְּנָעָן פֿאַסְיְּקָעָן פֿרְעָפְּטָן פֿאָרְ יְהָוָה אָנוֹן אַסְטָּרָה, דִּי צַוְּיִי פֿרְוּיָעָן רָאָלן פֿון אַקְּסָּטָּטָם כְּלָה אָוֹן מַוְתָּר. ווען סְאָיז אַרְוּסִים דִּי שְׁמוּעה, אָז מְזֻכָּט אַמְּאַטָּאָרָן, האָבָּן זַיְקָרְשָׁת אָוֹיְזָן דּוֹקָא מַעַר קָאנְדִּידָאָטָן פֿון שְׁוִינָעָם מִין, וַיְאַסְטְּחַקְסּ צַוְּיִשְׁן מַעַנְעָר זַעַנָּעָן אַזְעַלְכָּעָן נִישְׁטָן גַּעַר ווען בְּנִמְצָא. יַצְחַקְסּ האָט זַיְקָרְשָׁת אָזְמָעָלָעָטָל צַו פֿרְרוּוֹ אָוֹן עַטְלָעָכָּע, דּוֹרְכְּגַּעַפְּאָזָעָן, גַּעַדְעַנְקָא אִיךְ אַיְינָעָן, וַיְאַסְטְּחַקְסּ האָט אָגְבָּן גַּעַרְעַדְטָן הָעָבָרָאָישׁ, האָט גַּעַר טְעַנְהָטָן: „אִיךְ אָכְלָה?... וַיְיַצְחַקְסּ צַוְּיִי וְעַל אִיךְ זַיְקָרְשָׁת אָוֹיְלָעָבָן מִיטָּדָעָר רָאָל, אָז כְּבִין שְׁוֹין קָאָנָגָא וַיְיַזְבְּלָאָזָן?...“ יַצְחַקְסּ האָט מִיטָּגָעָלְכָּטָעָר גַּעַרְעַוּזָוָת אִיר פֿון קָאָפָּא אַרְוִיסְקָלָאָפָּוּן דִּעַם גַּעַרְעַנְקָן, אַבְּעָר שְׁפַעַטְעָר האָט עַר, זַעַנְדָּר דִּיק אָז זַיְתָּגָסִי וַיְיַצְחַקְסּ צַוְּנָעָשְׁתִּימָט מִיטָּאָרָן מִיְּנוֹנָגָן, בְּכָדִי זַיְקָרְשָׁת צַו בָּאַלְיְידִיקָן. אָזְמָעָלָעָטָל צַוְּיִיטָן אָזְמָעָן זַיְקָרְשָׁת הָוִיחָד, אָז אַזְמָלָאָסְקָי האָט גַּעַרְבָּוּט אָוֹנְטָרָן נָאָז: „אָ בְּעַלְגָּותָן פֿון אָמוֹד אָן עַלְעַפְּאַנְטִיכָּע — צַו אָ רָאָל פֿון אָ צָאָרְטָעָר מִידְלָא!...“ דִּי דְרִוְתָּע קָאנְדִּידָאָטָקָע אָז דּוֹקָא יָאָגָעָן אָ פֿרְאַפְּסִיסְיָאָנָלָעָ שְׂוִישְׂפְּלִיעָרָן, זַיְלָבְּעַרְבָּגָן פֿרְויִי, דְּלָסְקָאָיָא, אַבְּעָר אִיר קוֹל אָזְיָה יַצְחַקְסּ נִישְׁטָן גַּעַפְּלָעָן. יַצְחַקְסּ פְּלָעָגָט זַיְעַר מַדְקָךְ זַיְן אוֹיְף אָן אַגְּנָעָמָעָן קוֹל.

אִיךְ האָב זַיְקָרְשָׁת צַוְּנָעָקָט צַו דִּעַם אַלְעָמָעָן אָוֹן נִישְׁטָן אַיְינָמָאָל גַּעַבְעָטָן, מִ'אָל אַוְיךְ מִיךְ אַוְיסְפְּרוּוֹן, וַיְיַלְלָא אִיךְ האָב גּוֹט בָּאַהֲרָשָׁת הָעָבָרָאָישׁ. אָוְנְדוּזָעָר פְּאַטְעָר האָט גַּעַלְעָרָנָט זַיְנָע טַעַבְטָעָר צְוְנָלִיְיךְ מִיטָּדָעָר זַיְן הָעָבָרָאָישׁ מִיטָּן דְּקָדוֹס אָן גַּאנְצָן תְּנָנָ"ר, חֹזֶן גּוֹמָא, וַיְאַסְטְּחַקְסּ אָן אַיְינְקָלָאָגָג דּוּרְלָמִיט פְּלָעָגָט עַר זַאְנָן „אָ גּוֹי, וַיְאַסְטְּחַקְסּ קָעָן יְדִישָׁ אָן אָפְּרָה, וַיְאַסְטְּחַקְסּ גּוֹמָא, טְוִינָגָן אַוְיכְּפָּא כְּפָרָה!...“

ニישט קענענדיך צופאָסן צו דער ראל פון אַקסאטָס יונגעַר, צָאָר טער בלה קיין שומּ פרוי, זענדייך מיך, וועלכּע האָט מיט קנאָה צוּגּעַקּוּסְט אָון זיך געבעטן אויסצּוּפּרוּז, אָיז יִצְחָק נַאֲבָנְגּוּסְמָעַן מִיּוֹן פֿאַרְלָאָגָן, אָונְ-טָעַרְן דָּרָאָקְ פֿוֹן זַאֲסְלָאָזְסְקִין, וועלכּע האָט גַּעַשְׂרִיעַן, אָיז ער ווּעַט מיך כָּאָ-ראַקְטָעַרְיוּזְין ווּי אָן אַמְתָּע בָּלָה, ווּי גַּאֲטָה האָט גַּעַבְאָטָן: „לְאָמִיר כָּאָטָש אַיְינְגָּמָאָל האָבָּן אָיְינְגָּעַ בָּלָה אַוְיףּ דָּרָר בְּגַעַע!...”

אַיך האָב זיך מיטְן גַּרְעַסְטָן התְּלַהְבּוֹת צוּגּעַרְיוֹת צוּ דָּרָר פֿרְאָבָע אָון זַי אָזְזִי גּוֹט אַוְיסְגּוּפּּרִיט, אָזְעַס אִיז אַנטְנִיגְלִיטִיךְ באַשְּׁאָלָסְטָן גַּעַוְאָרְן, אָז אַיך פֿאַרְבְּלִיבּ שָׁוֹן אָיז דָּרָאָקְ פֿוֹן יְהֻדִּית. בְּרוּ אִיז פֿרְאָנְגָּרָאָס זָאָלְן נִישְׁט פֿינְגְּרוּזְין קִיּוֹן דָּרִיּוֹן פֿאַצְעַנְעַלְסָאָנָס, דְּחִי יִצְחָק, בְּעַרְלָא אָיז, האָט מַעַן פֿוֹן מִיּוֹן נָאָמָעַן, פֿיְוִינְגְּ-זַלְאָטָעַ, באַשְׁאָפְּן מִיּוֹן טַעַטְרָאָלְן פֿסְעוּדוֹרָאָנִים — זַלְאָטְקִינְאָן, פֿוֹנְקָט ווּי פֿוֹן בְּעַרְלָעַן אָיז גַּעַוְאָרְן אָפְּרָת.

ニישט קענענדיך געפֿינְגָּעַן קִיּוֹן אַנְדָּרָעַ צוּ דָּרָר מַעְטָרְ-רָאָל פֿוֹן אַסְטָרְ, האָט זַאֲסְלָאָזְסְקִי מַשְׁפִּיעַ גַּעַוְעַן זַיְן אַיְינְגָּעַן פֿרְוִי, זַיְעַר אָ גַּטְעַ אָרְ-טִיסְטָקָע. קְלִינְגָּעַ רָאָלְן זַעַנְעַן אַרְוִוִּים אִין פֿרְאָנְגָּרָאָס מִיטּ דָּרִיּוֹ שְׁטָעַרְנְדָּעַךְ. אַלְסָ אַדְמִינִיסְטְּרָאָטָאָר, עַמְּפְּרָעָמָר אָזְן סַוְּפְּלִיאָר פֿוֹנְגָּעָם טַעַטְעַרְקָאָלְעָקְ-טִיוֹו פֿוֹן דָּרָר לְאַדוֹשָׁעָר „הַבִּימָה“, האָט יִצְחָק אַוְיסְגּוּלְבִּין זַיְן שְׁוֹתָפְּ צָוְ די לְעָרָן בְּיכָעָר, דָּעַם לְעַרְעַר יִצְחָק בְּעַרְקָמָאָן. ער אִיז פֿאָרָאוִוִּים גַּעַפְּאָרְן אָון צוּגּעַרְיוֹת דָּעַם בָּאָדוֹן אַוְן פֿרְאָפְּגָּאָנְדָּרָעְ, באַדְיְינְגָּנְגָּעַן אָון קְאַנְטָרָאָסְטָן פֿאָרְ דָּרָר בְּאַפְּאָרְשָׁטִיּוּנְדִּיקָּעָר טְרוֹנָעָ פֿוֹן דָּרָר „הַבִּימָה“. די דָּאַזְיָקָע מִיסְעַ האָט ער דָּרְכְּגּוּפְּרִיט בְּשְׁלִימּוֹתָ.

די פֿרְאָבָן פֿוֹן „אוֹרְאָל אַקסְטָאָט“ זַעַנְעַן גַּעַמְאָכָט גַּעַוְאָרְן, בְּמַעַט תְּמִירָ, בְּיִי אָונְדוֹן אִין שְׁטוּבָ. סְאִיז פֿאָרְ מִיר גַּעַוְעַן אַינְטְּמָרָעָסָאָן אָון בְּאַלְעָרְנְדָא אַוְוָה מִיּוֹן נַאֲנָצְּן לְעָבָן צַוְּקוּן צוּ יִצְחָקָם רְזִיעִישִׁי. פֿאַרְבּוֹנְדָן מִיטּ פֿרְאָקָ-טִישְׁעָ אַנוּוֹיְזְנְגָּעָן, פֿלְעָגָט עַר דָּרָר אַגְּבָ אַיְנְבְּלָעְבָּטָן הַעֲקָצִיעָם פֿוֹן גַּעַ-שְׁיכְטָעָ בְּכָל אָון טַעַטְעַרְדִּידְוֹת בְּפְרָטָ: די פֿרְיָעָהָלְטָוָנָגָ אַוְיףּ דָּרָר בְּיִנְعָ, דִּיקְצִיעָ, וְשַׁעַטְיָקְלָאָצִיעָ, מִימִיךְ אָאָוּ. עַר פֿלְעָגָט אִין יַעֲדָעָר רָאָל אָרוּיְנְבְּרָעְנְגָּעָן אָ רֹות הַחִיִּים, אָ נְשָׁמָה, הַאָרִיָּ, גַּעַפְּילָ. יַעֲטָוּעָדָעָר פֿלְעָגָט זַיְרָ דָּרְרוּהְיָבָן אִין זַיְנָעָ גַּעַפְּילָן אָזְן פֿאַרְפּוּקָאָמָעָן אֶלְעָ חַוְשִׁים. ער פֿוּלָיְזָא דָּרָר אַנְטְּיוֹלְגָּנְמָעָר האָבָּן בְּאָווֹזָן אַרוּסְצָוּ-

ברענגן פון זיך דאס, וואס האט אין א פולשטענדיקער מאס באפרידיקט דעם פייןפילנדיקן געשמייך פון א בעסערן מעאטער-צושויער. רודאָלַף זאָסָלאָסְקִי, איינער פון די בעסטע יודישע אַרטיסטן, פֿלענט פון ציומtzו ציומt, ווען יצחק איז געווען שטאָרַק פֿאַרְנוּמָעַן, אַים פֿאַרטְרָעַטְן בְּיֵי די פֿרְאַבָּן.

נאָך עטלעכע חדשים פון כמעט טאג-טעלעכע פֿראָבעס האָבן מיר זיך אָזֶוּ צוֹזָאמָעַנְגָּלְעַבְטַמְּ מִיט דָּעַר רֻעְשִׁי, אָז מיר פֿלעַן יְצָחָקְן פֿאָרְשְׁטִין אָוִוָּזִין מִינְדְּעַסְטַן וּוֹנְקָאָפְּיַיְוָן, אוֹוָוָה יְעַטְּוֹעַדְעַר בְּאוּוּנְגָּנָּג. יְעַדְעַ רָאָל אָזֶוּ גְּעוּעָן גְּעַצְּעַרְתְּלַט אָזֶן פֿאַלְרָט אָפְּיַיְוָן אוֹוָרָ פֿוֹלְאָלְאָגְּוִישׁ, אָזֶוּ אָזֶן מְהָאָט גְּעַחְאָט אָרוּשָׁם, אָז דָּעַר גְּאַנְצָעָר קָאַלְעַטְיַיְוָוָה בְּאַשְׁטִיטַמְּ פִּוָּן פֿרְעָה פֿעַטְמָעַ הַעֲבָרָעַר, וְאָסֶם אָחוֹז אָוְנְדוֹן, די דָּרְיוִי קָאַצְּעַנְגָּלְסָאָן, דָּעַר לְעַ-רְעַר פֿרְאַנְמָן אָזֶן מְנַחָּם גְּנַעַסְיָן, האָט קִיְּינָרָנְטַמְּ גְּעַקְעַנְטַמְּ אָוִוָּה הַעֲבָרָעַיְשׁ, וְוִי מְזָאנְטָמָן, צּוֹבִינְדָּן אָקָאַז אָנְעַקְעַטְמָן. יצחק האָט טָאַקָּע צּוֹגְעַקְעַנְלָט הַעֲבָרָעַר רְעַאיַשׁ מִיט עטלעכע פִּוָּן זַיִן, כְּדִי זַיִן מַאֲכָןָנְטָאַר צּוֹ דָּעַר שְׁפְּרָאָר. אָוְנְדוֹזְעַרְעַר פֿאַרְשְׁטָעַלְוָנְגָּן אָוִוָּה הַעֲבָרָעַיְשׁ האָבן גְּאַרְשְׁטָאַר אָוִוָּסְיָן גְּעַנְוָמָעָן.

די קלינגע צָאָל פִּוָּן די „משׂוֹגְעַנָּעָה“ הַעֲבָרָעַיְשׁ האָבן זיך דערפֿילִיט אלָס זִינְגָּרָס אָזֶן שְׁטָאָלָץ גְּעַמְּאָכְטָמָן אָוֹוְצְיִיעָס דָּעַמְּ גְּאַנְצָעָן אַנְסָאַמְּבָל אָזֶן זִיְּן רְעַזְוִיסְקָר — יצחק פֿאַצְּעַנְגָּלְסָאָן. לְוִיט דָּעַר פֿעַלְדִּיקְעַר הַעֲבָרָעַיְשׁ שְׁפְּרָאָר פִּוָּן אַלְעַמְּעַן הָאָט מְעַן וְעַקְעַנְטָמְּ מִינְעָן, אָז אַלְעַזְעַנְטָמְּ כָּאַטְשָׁ גְּעַ-קְוָמָעָן פִּוָּן אַרְצָ יְשָׁרָאָל, זַיִן גְּנַעַסְיָן אָזֶן פֿרְאַנְמָן. אָפְּיַיְוָן וְעַנְגָּן זָאָסָלאָסְקִי אָזֶן גְּעַקְעַנְטָמְּ האָט מְעַן גְּעַקְעַנְטָמְּ האָבן אָזֶן דָּעַר פֿילִיט, טְרָאַכְטָמְּ אָזֶן לְעַבְטָ אָזֶן הַעֲבָרָעַיְשׁ.

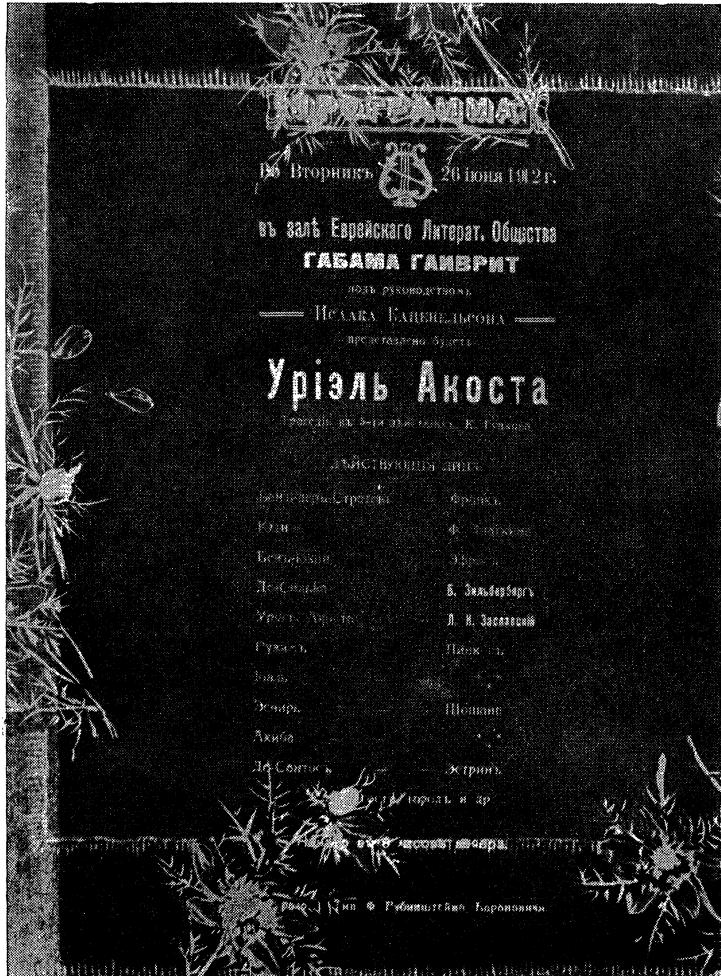
די גְּאַנְצָעָר שְׁרִיְּבָרְדְּמְשָׁפָחָה פִּוָּן לְאַדוֹשָׁ אָזֶן אָסְרָ פִּוָּן וְאַרְשָׁעָ וְעַ-גְּעַנְוָמָעָן צּוֹ דָּעַר וְוּנְדָרְבָּרְעַר גְּעַשְׁעַנְיִישׁ. די פֿרְעַמְּיְעַרְעַר פִּוָּן דָּעַר „הַבִּימָה“, די דָּעַר פֿאַקְטָפִּוָּן שְׁפִּילִין „אוֹרְיאָל אַקְאָסְטָא“ אוֹוָה הַעֲבָרָעַיְשׁ אַיזֶוּ גְּעוּעָן די גְּרוּיְסָע סְעַנְסָאַצְיָע פִּוָּן לְאַדוֹשָׁ אָזֶן פִּוָּן אַלְעַזְעַנְטָמְּ מִיקְוָמָות וְוִוִּיתָ אָוִוָּה מַוְרָה, די שְׁטָעַטָּפִּוָּן תְּחֻום הַמוֹשָׁב, וְוּלְכָעָהָאָבָן אָוְמָגְעַרְדְּוִידִיק דָּעַר וְאַלְטָמָן צּוֹ דָּעַרְוָעָן די דָּאַזְוִיקָּעָ קְוָלְטוֹר אָזֶן נָאַצְּיָאַנְגָּלְעָ גְּעַשְׁעַנְיִישׁ. נָאַך דָּעַר פֿאַרְשְׁטָעַלְוָנְגָּן האָבן די חֻבְּבִי עַבְרִית מִיט פֿרִישְׁמָאַנְגָּן בְּרָאַשׁ

ארומגעידיניגלט די נאנצ'ע טרופה און זוי אפגענעהבן א מזעל-טוב. מילא, גנע-
סין און פרענק און מיר, די קאצענעלסאָנס, האבן די פירמע נישט צעד
פאטשקייט, דערפהָר אַבעָר, ווען פֿרײַשְׂטָאָן האט זיך געווענדט צו זאָסְלָאוּז
סקין אויהָה העבראייש, האט יונגעָר אויסגעָשָׂסן מיט א געלעכטער: "קָאָ
צָעַנְעַלְסָאָן אַיז וּוֹי דָעֵר צִירָק-לְעָרָעָר דָוָרָאָו, וּוּלְכָבָר בָּאוּוּיזָט אוּסָצָוּ
לְעָרָעָן אָפְלוּזָהָיוֹת טָאָנָצָן! וּוֹי קָוָם אַיך, עַמְּדִיְּד, צו דָעֵר שְׁפָרָאָךְ פָוּן
מְלוּמָדִים?"

די פֿאָרָשְׂטָעַלְוָונְג האבן מיר אַיבָּעָרָגָהָרָט אַין זָאנְדְבָּעָרָגָס שְׁפָעַטָּעָר
פארברבענטן, "גרוּסְן טָעַטָּעָר" אוּיפָּ קָאָנְסְטָאָנְטִינְעָר נָאָס. די קָאָנְטָרָאָקָטָן
מייט אַנדְרָע שְׁטָעָט האָבָן אָונְדוּזָה גַּעֲצָוּוֹנְגָעָן אַרוּסְצָוּפָרָן שְׁנָעַלְעָר אוּיפָּ
אָונְדוּזָהָר טָרָנָע. בְּגַעַדְעָנָק מִין באָגָנָע אָוּמָנְגָעָדָלָד צו זָעָן דָאָס עַדְ
שְׁטָעָמָל אַין מִין קָעָבָן וּוּאָרְשָׁע, אַנדְרָע גַּרְוִיסָע שְׁטָעָט אַין רָוְסְלָאָנָד
אוֹן בְּפֶרְט צו זָעָן דָעַם יִם, דָעַם שְׁוֹאָרְצָן גַּרְוִיסָן יִם, אַין אָדָעָס — אַיך, אַ
קִינְדָּ פָוּן לְאָדוֹש, אוּסְגָּעָבָעָנָקָט נָאָר דָעַם קָלְעָנְסָטָן טִיּוּכָעָלָע אָפְלוּזָה...

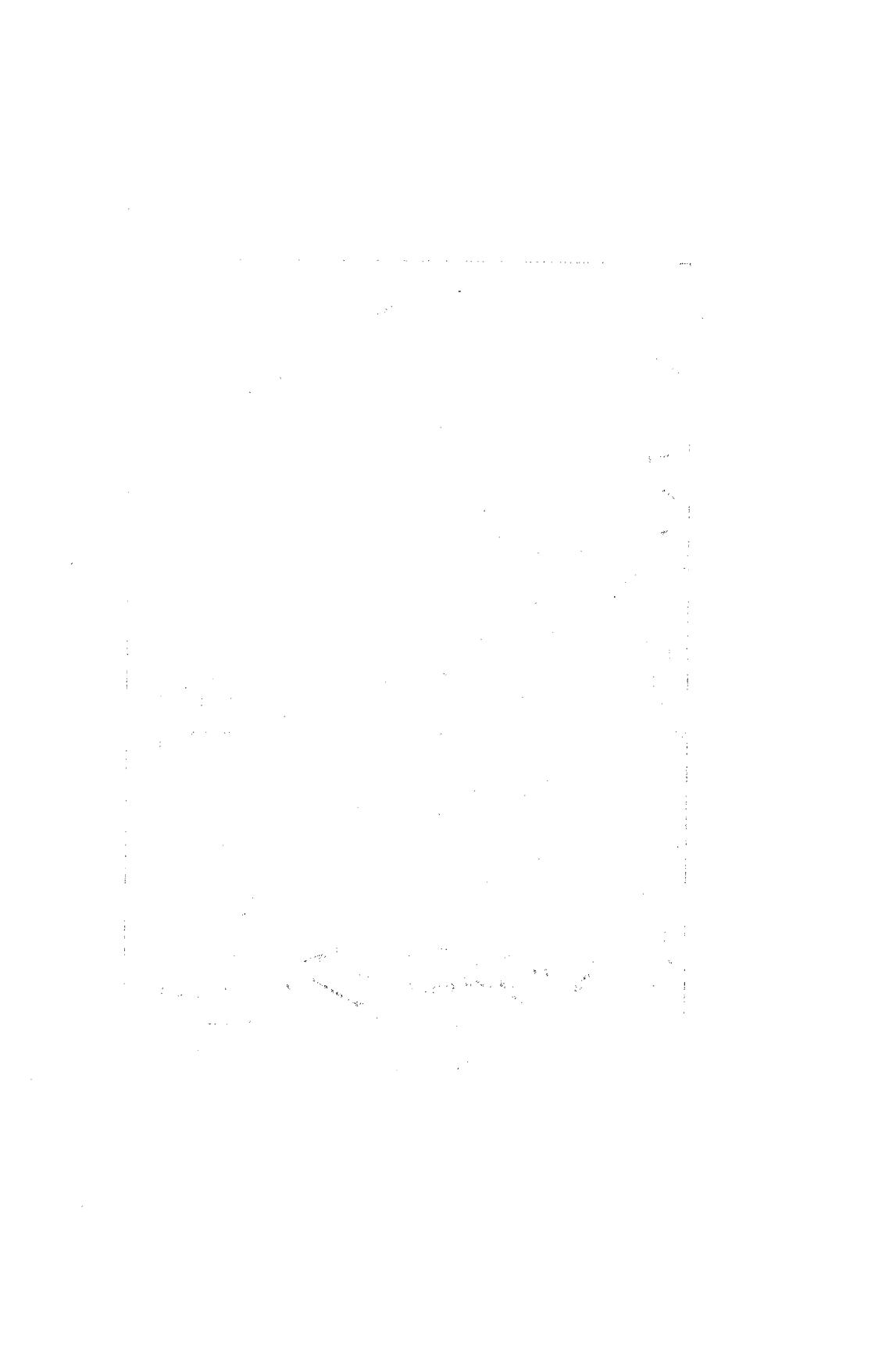
די ערשותע העברעהאишע מעאטער-טורנע

אין זיין בוך „וירכי עם התיאטרון העברי“ ווידמעט מנהם גנעסן 20 זייטן דעם דאזוקן „הסיבוב העברי הראשון“. צויליב פסיכאלאנישע טעמייס זענען ביימ הארטיזן פרויינט גנעסן פארבליכן סובייקטיווע אינדריסן און זברונוט, וועלכע אונטערשיידן זיך פון מיינע אין די פרטיטים, פונקט ווי ס'וואלט עס געשען מיט יעטוערעדן פון די אמאלאישע אנטויילגעמר, ווען זוי זאלן האבן אונדוזער טורנע באשריבן. גנעסן צום ביישפיל האט געזוכט דעם פראפעסיאגען טעאטער, אין דער צייט ווען פאר יצחנן איזן די „ה biome“ גיעווען בלויו א צויג פון זיין פעדאגאנגיישער הויפט טעטקייט. יצחאק האט נישט געטראכט וועגן... „קונקט שם קונסט“. ער האט בלויו אויסגענוצט די שול-וואקאציעס, כדי בו זיין הויפט-קזנייע, דער שולע, צו שמיין די ריעען פון המשך, כדי בהדריה-דיס צו אקסערן איזן זיינע דעם שעווערן באדן פאר אונדוזער גאנצן רענצע-סאנס, פאר דער נאציאנאלאער שפראך, צוישן די דעםאלט פארבלענדערטען מאסן פון ביטערן גלוות... נאך די פארשטעלונגנען איזן לאדוש האבן מיר געמאכט איז אומומען קיין טענסטאכאו. דארט האבן מיר געגעבן צוויי געלונגגענע פארשטעלונגנען. די סענסאציע איזן אויפודערונג איזן דער הייליקער פויילישער שטאט איז געוווען אזי גרויט, איז אפיקו די גויהם פון שטאט איז די עולי רגל, וועלכע ציען פון גאנץ פוילן דארט אהוין, האבן געוווסט, איז מ'שפילט טעאטער אין דער שפראך פון „גאנטס זון.“

פראנראמ פון דעם „הביבה“-אויפטריט אין באראנאוויטש

(דעתם 26-ט בענין)

תשענסטאכאו מיט איר יודישן ישב האט אין יענע יארן פראסבע-רירט אין אלע הינזיכטן צויליב דער שטאךער ערעליה פון די פרוםע קאטא-ליקן, וועלכע פֿלעגן שוין עטלעכע קילאמעטר וויתס פונעם היילוקן בארגן, פשוט קריין אויף די קני.

מיר האבן זיך פון תשענסטאכאו צוריינגעערט קיין לאדווש, וו-ט'האט נאכאמאל איבערנעהזרט די פאראשטעלונג. די „חובבי שפת עבר“ זענען געווען זיינער שטאלץ, וואס דוקא דאס פאראהאועט, פאראביזונע-וועט לאדייש פירט דורך דעם ערשותן העבראיישן טעאטער-טרונע איבער די וויטע שטעת פון רוסלאנד, אז לאדווש אין דאס ווינעלע פון דער „הביבה“ און ווועט זיין די פאראשפייטערין פון דער העבראיישער שפראך. אַלאָנֵס דער „הביבה“ האבן זיך אין לאדווש און אין א סך שמעט פון דעם „הביבה“-מאරישוט געפנט העבראייש שולן,orus, ביבלייאָן טעפן אָאָו.

אין דעם אין באשטיינען דער אייננטעלעכער אומדיירעטען ציל פון יצחקס „הביבה“-אויפטו. ואראשע האבן מיר בכיוון אויסגעמיין, צויליבן באשלום צו שפֿילִין דארט אויף צורישוענס, פאָרֶן פאָרָענְדִּין דעם טורנען. מיר זענען גלייד געפֿאָרֶן אין דער ערשותער לייטוישער שטאָט — ברעסט-לייטאָוסק. אויפֿן בריסקער וואָקוֹאָל האט אונדו אָפֿגּוּוֹאָרט די גרויסע דעלְגַּאנְצִיעַ פון די חובבי עברית אין סתם פון די פֿנִּי הִיר. דאס האָרְץ האט אין ברוסט געוואָקְסִן צוּצְעָן, ווי די גוֹטְמוֹתִיקָע בריסקער יידן פֿלְעָגָן אונדו באָוּנְדְּרָעָן און טִיְּטָלָעָן אויף אונדו מיט די פֿינְגָּר: „אָמְטִיא דאס זענען די עִירְתִּינְקִיעַס“, וויינָר באָוּנְדְּרָעָן פֿלְעָגָט זיך אויך אונדו אלְיִין איבערגעבען, בפרט אז אַהֲלָפְּטָט פון דער טְרוּפָע האָט, חייז זיינָר רָאָל, נישט פָּאָרְשְׁטָאָנָעָן קִין ווָאָרט פון פרָקְטִישָׁן העבראָ-איש.

אין בריסק האט געווינט מיין קוּזְוִינָע פֿעַשָּׂע, ר' אלְיִהוּ פֿרוֹזְשָׂאָר-נְלָס טְאָכְטָעָר, וועלכע האט חתונה געהאט מיטן בריסקער גאנָס זוּן, ר' משה סָאָלְאָוּוּיְטִישִׁיק. בערל און אַיך האָבָן זוי געוואָלָט באָזָוכּן, אַבעָר יצחס האָט עַס אָונְדוּ פֿאָרוּוּרט, זָאָנְדרִיך אָז די רבְּנִישָׁע משְׁבָחָה ווועט נָאָך אָונְדוּ אַרְיוֹנְלִיגָּן אַין חָרָם, בְּפָרְטָט ר' משה, וואָס אַיז אָזָאָן.

— דערפהָר האָב אַיך דָּךְ אַיך בָּאַהֲלָתָן אָונְטָעָר פְּסֻウְדָאַנְיִמְעָן,
כְּדֵי מְזֹאָל נִשְׁתַּחַת הַאָבָן צַו מִיר טָעָנוֹת, אָז כְּהָבָא אַיך גַּעֲמָכֶת פָּאָר אַקְ—
טִיאָרְטִישְׁקָעָם, קָאָמְעָדְרִיאַנְטִישְׁקָעָם...
וּוֹ גְּרוּוֹס אַיוֹ אָבָעָר גַּעֲוָאָר אָונְדוּעָר דָּעַרְשְׁטוּגָוָג, וּוֹעַן נָאָר דָּעָר
דָּעַרְפָּאַלְגְּרִיוּכָר פָּאַרְשְׁטוּלָגָן הַאָבָן זִיךְ גַּלוֹיךְ, צַוְּאָמָעָן מִיטָּי וּוּיכְ—
טִיקְסְּטָעָ פְּנֵי הָעִיר, בָּאָזְוִין הַינְּטָעָר דִּי קוֹלִיסָן אָזָן אַיך אַוְיָן בָּאנְקָעָט
טָאָקָעָ דִּי אַט שְׁטָרְעָנָגָן קָרְבָּוּם.

ר' משה האָט מִיט אַנְגְּרָעָנָגָג גַּעֲרָדָט וּוֹעַן יִצְחָקָס גַּעֲלָנָגָנָג
אַיְדָעָע צַו פָּאַרְשְׁפְּרִיטָן אָונְדוּעָר נַאֲצִיאָנָאָלָע שְׁפָרָאָק דָּרְכָן לְעַבְדִּיקָן
וּוּאָרָט, אַ זָּאָק וּוּלְכָעָ מָזָו אַנְגְּנָהָאַלָּתָן וּוּעָרָן פָּאָר דָּעָר וּוּרְקָזָאָמָעָר פְּרָאָ—
פָּאַנְגָּאַנְדָּעָ-אַרְכָּבָעָט פָּוּן דִּי „חַוְּבָבִי שְׁפָת עַבְרָה“. יִצְחָק אַיוֹ פָּוּן ר' משה
אַפְּשָׁאַצְוֹנָג נַחְטָעָל גַּעֲוָאָרָן אָזָן תָּמִיד בַּיִּי גַּעֲלָנָהָיִטָּן דָּאָס דָּעַרְמָאָנטָן:
אַ, סְאַיוֹ נִשְׁתַּחַת אַפְּצָוְשָׁאָצָן דִּי נִשְׁמָה פָּוּן אַתְּלָמִיד חַכְמָה...”

פָּוּן בְּרִיטָק זָעָנָן מִיר אַנְגְּרָעָנָגָג שְׁמָאָט — בָּאַרְאָנָאָוּוִיטָשׁ. מִיר
נַעֲשָׂתִימְטָע אָזָן הַעֲבָרָאַיְשָׁדְרָעָנְדִיקָע שְׁמָאָט — בָּאַרְאָנָאָוּוִיטָשׁ.
הַאָבָן פָּעַסְטָגְנַעַשְׁטָעָט, אָז וּוּאָס טִיעָפָר אַיְוָעָה הַאָבָן מִיר גַּעֲטָרָאָפָן אַלְעָז
מַעַר גַּעֲזָוְנְטָעָרָע יְדִישָׁע יְשָׁוּבָים אָזָן בָּאַנְיִסְטָעָרָטָע צְוּוֹנִים. גָּאָר אַסְךְ
מַעַנְתָּשָׁן הַאָבָן מִיט אָונְדוֹזָא אַוְיָן גָּאָס זִיךְ גַּעֲפָרִיט אָזָן גַּעֲרָדָט עַבְרִיתָה.
כְּדָעַרְמָאָן זִיךְ, אָז יִצְחָק האָט גַּעֲקוֹאָלָן פָּוּן דָּעָר שְׁמָאָט אָזָן זִיךְ בָּאָ—
מִיט מִיט גַּעֲסִינָנָע אָזָן מִיט אַנְדָּרָעָר וּוּאָס מַעַר צַו בָּאָזָוָן צַו דָּעָר
קָעָנָעָן.

אָזָן מַעְרָקְוּיְרָדִיךְ, אָז אָן אַפְּקָלְאָנָגָן פָּוּן דָּעָר פִּינְעָר יִדְוִישָׁעָר שְׁמָאָט
מִיט אִירָע בְּכָבְדִּיקָע יְדִין טָרְפָּטָמִיךְ, נָאָר אַסְךְ יְאָרָן, דָּא אַין וּוּיִטָּן
בְּוּנָאָס-אַיְוּרָעָם. דָּעָר בָּאַקָּאָנְטָעָר צִוְּנִיסְטִישָׁעָר עַסְקָן ר' חִיּוּקָל עַפְשְׁטִיָּן,
אַלְיוֹן אַ בָּאַרְאָנָאָוּוִיטָשָׁעָר, האָט מִיר אַיְבָרָעָנָגָבָן דָּעָם פְּרָאָגָרָם פָּוּן
אָונְדוּעָר בָּאַרְאָנָאָוּוִיטָשָׁעָר אַוְיָטָרִיט פָּוּן דָּעָר „הַבִּימה“. דָּעָר פְּרָאָגָרָם,
וּוּאָס עַד האָט גַּעַהָאָט אַין זִיּוֹן אַרְכִּיוֹן, אַיוֹ אַין דָוִישָׁ, וּוּיְאָל דִּי צָאָרִי
שַׁעַצְעָנָזָר האָט נִשְׁתַּחַת דָּעַרְלָוִיבָט אַין אַנְדָּרָעָר שְׁפָרָאָקָן צַו דָּרְכָן. בִּינוֹן
הַיוֹנָמִיקָן טָאָגָן, אָזָן סְאַיוֹ שָׁוֹין אַ מְחַלְּקָה 35 יָאָרָה, גַּעֲדָעָנָקָט דָּעָר חַשּׁוֹן
בָּעָר פְּרִיאַנְטָעָפְשְׁטִיָּן דָּעָם גְּרוּוֹסָן הַתְּעוּרָוֹת, וּוּאָס יִצְחָק קָאַצְעָנָעָלְסָאָנָם

„הביבה“ האט נבראכט פאר העבר�אиш און ציוניסטייש געראנק אין
באראנןאוויטש און זיין אומגענט.

פֿוֹן באראנאנוויטש זענען מיר געפֿאָרָן קִיּוֹן באברוייסק. מיר זענען
געוווען זיינער געשפֿאָנט. יְצַחֵק, לְוִיט זַיִן מְנַהָּן, הַאֲלָב עַרְנֶסֶט אָן הַאֲלָב
וּוְצִיךְ, האט גַּזְאָגָט:

— אָט קוּמָעָן מִיר אָן צַו דָּעַר ווַיְגַלְּעַ פֿוֹן אָונְדוּזָרְ מִשְׁפָּחָה, דֵי קָאָן
צַעַנְעַלְסָאָנס הַאֲבָן זַיְד דָּא, קִיּוֹן עַיְן-הַרְעָא, אָזְוִי צַעַוְאָקָסָן, אָזְמוֹאָגָט, אָזְ
דָּא, אָין באָברוייסק, אָזְמוֹוָאָרָפְּט אַשְׁטִינְ, פָּאָלָט עַר אָדָעָר אָוִוָּף אַקָּא-
צַעַנְעַלְסָאָן, אָדָעָר אָוִוָּף אַחְזָיר, להבדיל...

אוֹוִיפְּ דָּעַר סְמָטָאָנְצִיעָ האט זַיְד בָּאוֹוִוָּן אַמְּחָנָה ווָאָרְטָנְדִּיקָעָ מעַנְד-
טָשָׁן. אַפְּרִיּוֹלְעָכָר, אַלְאָכְעָדִיקָר, האט יְצַחֵק אוֹפְּנָן פָּעָרָאָן, אַנְגָּהָוָהָבָן
מיְתָ זַיְנָעָ קָוְנְדָסְעָרְיוּעָן:

— אָנוּ, ווּעָרָ פֿוֹן אִיד זענען פֿוֹן מִיּוֹן מִשְׁפָּחָה? קָאָצְעַנְעַלְסָאָנס „רוֹ-
סִי ווּזְוּיְעָרָ...“ צַו אָונְדוּזָר אַיבָּעָרָאָשָׁוָנָג הַאֲבָן זַיְד אָוִוְפְּנָהָוָיָּבָן צַעַנְדְּלִיָּד-
סָעָר הַעֲנָמָן... בָּעָרְלָן אִיד הַאֲבָן גַּעֲקָוְט אִינְגָּעָר אָוִוָּפְּנָן צַוְּיָּוָן מִיט דָעַר-
שְׁטוּיְנָגָן:

„אִיזָּעָס מְעַנְלָעָר, אָזְמִיר זַאלָן אָין באָברוייסק פָּאָרְמָאָגָן אָזְגָּרָה
סָע צָאָלְ קְרוּבָּם?...“

סָחָט זַיְד שְׁפָעַטָּעָר אַבָּעָר אַרְוִוִּסְגָּעוֹזָיָן, אָזְדֵי באָברוייסקָעָר פָּאָר-
מָאָנָן אָין זַיְד אַחֲשָׁע פָּאָר הַוּמָאָר. סָאִיז גַּעֲוָעָן אַווֹיז פָּאָר אַווֹיז צָרָ
לִיב יְצַחְקָם מְגֻזָּם זַיְן דֵי צָאָל פֿוֹן אָונְדוּזָר מִשְׁפָּחָה, כָּאָטָש דֵי פָאָפְּלוֹאָ-
רִימָעָט פֿוֹן דֵי קָאָצְעַנְעַלְסָאָנס אָין באָברוייסק אִיזָּעָס לְשָׁעָר אָין זיינָר אָין
שְׁטָאָלָץ מִיט דֵי דָרְ קָאָצְעַנְעַלְסָאָן (בּוּקִי בְּנֵי יוֹגָלִי) אִיזָּעָס אַוְמְבָאָגְרָעָנְעָצָטָעָ-
אַ ווֹיזָ שְׁטִוְיצָט זַיְד פָּאָרָט אִוְוָת אָן אָמָת. עַס הַאֲבָן זַיְד בְּפִירְשָׁ גַּעַ-
מָאָלְדוֹן צַו אָונְדוֹן קְרוּבִּים אָוִיפְּ קְרוּבִּים: פָּעַטְרָם, מָוּמָעָם, לְזִוְינָס אָוֹן
נְלִיד שְׁוּעַטְטָרְקִינְדָּעָר. אִינְגָּעָר פֿוֹן זַיְיָ אִיזָּעָס גַּעֲוָעָן דָעַר באָרִימָטָעָר
קוֹנְסָטְמָאָלָעָר מָאָזְרִיאִי מִינְקָאָוָסָקִי, ווּעְלְכָר אִיזָּעָס טְרָאָנִישׁ גַּעַשְׁטָאָרָבָן
אִין בּוּעָנָס-אִירָעָס. אַ צְוּוֹיְטָעָר קִוְיָן, פָּרָאָפְּעָסָאָר דָרְ מִינְקָאָוָסָקִי,
וּעְלְכָן מְהָאָט מִיט יְאָרָן שְׁפָעַטָּעָר אַרְוִוִּסְגָּעוֹרְפָּן פֿוֹן בָּעָרְלִין קִיּוֹן מָאָסָ-

צפורה קאצענעלס אונאכומאו

קוווע, בעת לעניינט קראאנחהיט, האט זיך דעםאלסט אויך געהאט געפונען
איין באברויסט.

די פארשטעלונג איז שוין געוווען אָ פאַרקויפטע מיט עטלעבע טען
פְּרִיעָר, אַיְדָעָר מֵיר זענען געפומען. בַּיְדָע קָאַסְעָ אַיְזָן גַּעֲוֹעַן אָ גַּעַנְעָלָגָן צו קָרְיוֹגָן כָּאַטְשָׁ שְׂטוּיְעָנְדִּיקָּעָ פְּלַעַצָּר. דָּעָר עַרְשָׁטָעָר טָרְנוּעָ פָּוָן
הַעֲבָרְעָאִישָׁן טָעָמָטָעָר אַיְזָן גַּעֲוֹעַן אָ גַּרְוִיסָעָר טְרוּיאָמָה.

אין די "לאנגע" שטעמַת

מיר פאָרֶן אין די "לאנגע" שטעמַת, האָט אונדּוֹ יצחַק געמאָלְדִּז. ער פֿלְעַנְטַהֲמֵיד מיט אַ נײַעַר פרְשָׁקְיַיט אַיבְּעַדְעַצְּיַילְּן דעם ווֹיז. אַיבְּעַדְעַצְּיַילְּן הַוּפְטַהֲלַעַנְטַהֲמֵיד ער זַוְּעַר לִיב האָכְבַּן דַּעַרְצְּיַילְּן אָזְן אַוְיסְהַעַרְן דעם באָגְּן קַאנְטַסְטַהֲמַטְּן אַפְּיַלוֹ ווֹיז, דעם עַלְטַסְטַהֲמַטְּן, פָּאָר ווּעַלְכְּן "קַין האָט בְּשַׁעַתְּנוּ גַּעַד הַרְגַּנְעַת הַבְּלַעַן...". יצחַק פֿלְעַנְטַהֲמֵיד באַהוּיַּטְּן, אָז ער האָט אַינְטַעְרַעַם צוֹ אַבְּ-סֻרְרוֹוִירַן יַעֲטַוְועַדְן, בעַת ער דַּעַרְצְּיַילְּטַהֲמַטְּן, ווּיְלַי יַעֲטַוְועַדְרַעְטַהֲמַטְּן דעם זַוְּיַּן אָפְּפַן, סַובְּיכַעַסְטַהֲמַטְּיוֹו. דַּעַרְפְּאָר אָזְן ער אַוְמְשַׁתְּאַנְד אַוְיסְצַׁוְהַעַרְן דעם עַלְטַסְטַהֲמַטְּן ווֹיז מיט דער לאַעַנְגַּסְטַהֲרַבְּאַרְדְּ... ער אלְיַיְן פֿלְעַנְטַהֲמַטְּן זַיְינְגַּע אַיִּיד גַּעַנְעַן ווִיצְיַן תְּמוּד פֻּעַרְפַּעַצְּיַאַנְרַן, צוֹנְגַּעַבְּן זַוְּיַּן מַעַרְמַצְאָותְּן, מַעַרְפַּאַרְבַּן, מַעַרְלַעַבְּן. אַוְיַּה מַיְמִיךְ אָזְן מַאֲדַולְאַצְּיַע פָּוֹן קָוְל אָזְן ער דַּאְךְ גַּעַוּעַן אַ-מּוֹמְחָה!

הַיּוֹת מַיר אַפְּשַׁטְּאַמְּיקַע פָּוֹן ווּיְוּסְרַלְאַנְדְּ הַאָבֵן גַּעַלְעַבְּטַהֲמַט צְוַיְשַׁן פּוֹוְיִישַׁע, פֿלְעַנְטַהֲמַט אַונְדּוֹ זַוְּעַר ווּיְלַיְן יַעֲדַעְרַע ווֹיז ווּעַגְּן די "לוֹטוֹוֹאַקְעַם", אָזְיַּה פֿלְעַנְטַהֲמַט מַעַן אַנְרוֹפְּן אַלְעַמְּעַבְּרַהֲנַהְרַבְּגַן, דַּהְהַפְּוֹן בְּרִיסְקַהְיַן ווּלְאַ-דִּיוּוֹוֹאַסְטַאַקְ.

— "פְּאַרְוּוֹאַס זַעַנְעַן בַּיְּעַנְקַה, לוֹטוֹוֹאַקְעַם, די שטעמַט אַזְוִי לאַנְגַּנְגַּן?"

— "די שטעמַט זַעַנְעַן בַּיְּעַנְקַה אַונְדּוֹ לאַנְגַּנְגַּן? ווֹאַסְ? ווֹאַסְ-זַשְׁעַ מַיְנִינְט אַיר דַּעַרְמִיטְּ?"

"לְמַשְׁלֵךְ: מִינְסָקַה, פִּינְסָקַה, דַּוְוִינְסָקַה . . .

— „טאַקען, טאַקען! לוייט אַיְיעָר פּוֹילִישָׂר אוַיסְשֶׁפְּרָאַךְ קּוֹמָעַן זַיִּה
אוַיסְ הַיְפְּשָׁלָעֵךְ!... נַו אָזִן אַיְיעָרָעַ?...“

— „בִּי אָונְדוֹן? קָאָרַץ, קָאָרַץ, גּוֹר קָאָרַץ!“

— ?

„לְעַמּוֹשֵׁךְ, לְעַמּוֹשֵׁךְ: נָאָוֹאָרָאָדָאָמָּסְקָה!... נָאָוֹאָמִינָּסְקָה!... פִּיאָטְרָקָוּוֹרְ...“

דרַבְבִּי פְּלַעֲגַת יַצְחָק אַיְמִיטִירָן אָ טְרוֹפְּעָנָעָם, הַוִּיכְן ?יַטְוָאָק קְעַנְנָה-

אַיְבָּעָר אָ שְׁנָעָלָן, הַוִּיצְקָן אָזְן קְלִינְטְּשִׁיקָן פּוֹילִישָׂן יִיְהָ. יַעֲדָעָס מָאָל

פְּלַעֲגַת אַיְרָהָרָן אָ נִיעָם דַּעֲטָאָל אַיִן זַיִּן אַיְבָּעָרְדָּעְצִיְּלָן. אַלְעָ פְּלַעְנָן

דַּרְבָּבִי זַרְקָ שְׁטָאָרָק וּוֹיְלָן.

אָזְוִי אָרוֹם אָזְוִי אָונְדוֹזָעָר „הַכִּימָה“ גַּעֲפָאָרָן אַיִן דַּי „לְאַנְגָּעָה“ שְׁטָעָטָם.

צְקוֹסְמוּנְדָּרִיךְ צְוּ פִּינְסָק, הַאָבָּן מִיר דָוָרָךְ דַּי פְּעַנְצָטָעָר פָּוּן דַּי וּזְאָגָּנָעָס

נְעוֹזְכָּטָה דַּי בָּאָרִימְטָעָ פִּינְסָקָעָר בְּלָאָטָעָם. צְלוֹבָ דָעָם טְרוֹפְּעָנָעָם וּוֹיְ-חַוּדָש

הַאָבָּן מִיר אַבָּעָר גַּאֲרָנִישָׂט בָּאָמְעָקָט, חֹזִי וּוּלְדָעָר, אָסְךְ וּוּלְדָעָר.

אָוּוֹת דַּי נָאָסָן פָּוּן פִּינְסָק, צְלוֹבָ דָעָם וּוּינְטָ, הָאָט זַרְקָ גַּעֲטָרָאָגָן אַיִן

לְוָפָט אָ בְּמַאָרָעָ מִיטְמָאָ פָּאָסְקוּרָנָעָם, דְּרָאָבָּנָעָם שְׁטוֹבָ, וּוּלְכָבָּרָהָאָט אַנְגָּרָן

נְעַפְּוָלָט אָונְדוֹזָעָרָעָ מִיְּלָעָר, אָוִינָן אָזְן אָוִיעָרָן אָזְן אָפְּלָוָה דַּי מָאָכְלָים, וּוּלְ-

כָּעָמָד מִיר הַאָבָּן פְּרָוְבִּירָט צְוּ עָסָן אָוּוֹפְּ דָעָר וּוּלְאָנְדָעָ פָּנוּנָם הַאָטָעָל.

צְלוֹבָ דָעָם קְלִינְנָעָם טְעַטְּעָטָר-זָאָל, וּוּלְכָבָּרָהָאָט אָרִינְגָּנְעָנוּמָעָן וּוּיְ-

נִישָׁ מְעַנְטָשָׁן אָזְן הַיּוֹת כָּמַעַט גָּאָנָץ יְדִוּשָׁ פִּינְסָק הָאָט זַרְקָ גַּעֲרִיסָן צְוּ זַעַן

דָעָם פְּלָאִידְפְּלָאִים, אָ טְעַטְּעָטָר אָוּוֹפְּ הַעֲבָרָעָאָישָׁ, הַאָבָּן מִיר גַּעַמּוֹת „אוּרִיאָל

אָקָאָסְטָאָ“ אַיְבָּעָרָחוֹן עַטְלָעָבָּעָ מָאָל. מִיר זַעַנָּן נַאֲרָ דָעְרוֹוִיל נִישָׁט מִידָּ

גַּעַוָּעָן פָּוּן אָונְדוֹזָעָר דָעְרָפָאָלָגָן אָזְן גַּעַוָּעָנָעָגָן אָזְן יְדָרָעָר שְׁטָאָטָט.

אָיִן פִּינְסָק הַאָבָּן מִיר וּוּרְדָעָר גַּעַפְּוָנָעָן אָ הַיִּסְעָ נְאַצְיָאָנָלָעָ סְבִּיבָה,

אָ לְיָבָּעָ צְוּ הַעֲבָרָעָאָישָׁ אָזְן עַנְטוֹזָאָסְטָיָשָׁ אָפְּשָׁאָצָוֹנָגָן פָּוּן דָעָם „הַבִּי-

מָהָ“-אָיְוָפָטוֹ. אַלְעָ פְּנֵי הַאָבָּן זַרְקָ פְּשָׁוֹט גַּעֲרִיסָן, כְּדַי אָונְדוֹן צְוּ זַרְקָ אַיְנָ-

לָאָדָן. „אָ קְלִינְיָקִוִּיטָ, אָ קְלִינְיָקִוִּיטָ! אָזָאָ זַרְקָ דָעְלָעָבָטָ! שַׁחַחְיָינוּ צְוּ

מָאָכָן!...“

מִיר הַאָבָּן בָּאָזָוָת דַּי פָּאָמְיָלִיעָ פָּוּן חַיִּים וּוּיְצָמָאָן. זַיִּן בָּרוֹדָעָר, אָוִיךְ

אָ דָאָסְטָאָרְכָּעָמִישָׁר, הָאָט אָונְדוֹזָעָרְכָּעָמִישָׁר, מִקְבָּלְ פְּנִים גַּעַוָּעָן אָלָס מִיטְגָּלָעָר פָּוּן

די „חובבי שפת עבר“. וויצטמאנס מוטער האט אונדו גאר הארציך אויפ-גענומען מיט א שיינער וועטשרע, מיט יידישע מאכלים, מיט יענע „מא-מעדיקע“ פיש... אונדווער מנהיג איז שעין דעמאָלט איז פינסַק נישט גע-ווען. זיין מוטער האט מיט א טוּפַן זיפַע איבערגעחוּרט: „איי, אַ שאָר, אַ שאָר, וואָס חײַמַע אַיז נישטֿאָ! אַיר וואָלט אַים מַהִיה גַּעֲוֹעַן, מַיְוַן חײַמַען! אַ קלַיְוַינְקַיִיט, העבראַישׂעַר טַעַטֶּר פָּאָר מַיְיַן חײַמַען!...“ מיר האָבן זיך דערזוּסַט ווענן זיין דערפַּאָלְגַּרְיַעַר קָאַרְיַעַר, וועלכָּעַר האט גַּעַמְאַכְּט אַין עַנְגָּלָאנְדַּר, אַלְסַ אַנְדַּרְעַנְטַעַר, גַּרוּסַעַר בַּעֲמִיקָּעַר, וועלכָּן מען זאנט פָּאָרָאוּס אַ גַּרוּסַע צַוקְנוּפַט.

יזחַק האט אונדו פְּרִיוֹאַט גַּעַנְגַּט, אַז עַר גַּלוּבַט נִישְׁתָּאַין ווַיֵּיצַר מַאֲנָס פְּרָאַפְּסִיאָנְגַּלְעַר קָאַרְיַעַר. אַזָּא פִּיעַרְדִּיקַעַר צַיּוֹנִיסְטִישָׁבָעַ פָּאָרְדַּטְיִיפְּרַעַר, וועלכָּעַר האט נַאֲדָל אַלְסַ יְוָנִינִיטְשָׁקַעַר סְטוּדַעַנְטַל גַּעַרְיוֹצַט דֶּרֶךְ הַעַצְלָם אָוְגָּאנְדָּא-פְּלָעַנְעָר, וועט שְׁנַעַלְעַר מַאֲכָן אַ פָּאַלְטִישָׁעַ קָאַרְיַעַר. עַר וועט אָפְּשָׁר אַין דָּרַר צַוקְנוּפַט גַּאֲרַטְרַעַטַּן דֶּרֶךְ הַעַצְלָעָן... נַאֲדָל פְּינַסְקַעַזְעַן מִיר גַּעַפְּרָאַן אַין דָּרַר צַוְּוִיטַעַר „לְאַנְגָּעָר“ שְׁטָאַט — מַיְנָסַק.

mir זענען אַנְגְּעַקְמוּעַן אַין אַ שְׁטָאַרְקַן רַעַגְן. בִּים ווַאֲקוֹזָל האט אונדו קִין לְעַבְּדִיקַעַר נֶפֶשׁ נִשְׁתָּאַפְּנוּוֹאַרט. די סִיבַּה דָּרְפָּוֹן אַיז נִשְׁתָּאַפְּנוּן דָּרַר רַעַגְן. סְאַיז גַּעַוּעַן די מעַשְׁה מִיטַּן פָּאַסְטוֹר, וואָס האט צַוְּיַי מַאֲלָאָפְּגַּעַנְאָרָט אַין אַוְיַפְּן דָּרְיַוְתְּן מַאֲלָה האט אַים שְׁוִין קִינְעַר נִשְׁתָּאַפְּנוּן דָּרַר גַּלוּבַטְמַת. צַוְּיַי מַאֲלָה האָבָן מִיר גַּעַשְׁקַט טַלְעַנְדָּאָמָעַס אַוְן צַוְּלִיב די אַיבְּרַע-גַּעַרְזַּעַט פָּאַרְשַׁטְעַלְוַנְגַּעַן האָבָן מִיר נִשְׁתָּאַפְּנוּן דָּרַר מִינְסְקַעַר האָבָן שְׁוִין זיך אַנְטּוֹוִישַׁט אַין אַונְדוֹ. אַנְדַּרְעַר האָבָן גַּאֲרַט מִיט אַ בִּיטּוֹל גַּעַד-מַאֲכָט: „וַיְיִסְאֵם אֵיך ווֹאָס!... פְּלָאַדְעָרּם, מַסְתַּמְאָא!“

דָּרַר פָּאַסְקוֹדַנְעַר דָּרְגַּנְטָאָג, מִיט מִינְסְקַעַר בְּלָאָטָעַס אַוְיַף די נַאֲסַן, דָּאָס פָּעַלְן פָּוּן דָּעַם אַוְיַנְאָמָס-קָאַמִּיטָּעַט, האט יְצַחַק אַרְיִינְגְּנַעַרְאָכָט אַין אַ שְׁלַעַכְטַּעַר שְׁטִימָנָג. גַּעַסְעַן מִיטַּרְאָנְקָן האָבָן אַוְמַעְטִיס גַּעַצְוָגָן זַיְעַרְעַחְרַצְרִיסְקָעַר אַרְאָבְּיִישָׁעַ נִינְגּוֹנִים מִיטַּהְעַרְבָּאַישָׁע וּוּרְטַעְרַה.

דָּרַר בְּמַעַט אַוְיַנְעַלְיוֹטַעַר אַוְיַנְאָמָס-קָאַמִּיטָּעַט האט אַוְיַפְּסָנוּי אַנְ-גַּעַהְוִיבָּן צַוְּפָוּנְצִיאָנְרָאָן, בָּאַטְשׁ עַטְלַעְכָּעַ פָּוּן זַיְעַנְעַמְּטַעְרַה האָבָן פָּאָר-

לאוט די שטאט און געפֿארן אויף די דאטשעム. פונדיעסטוועגן האט מען אין געציילטע טאג ארגאניזירט א שיינע פֿאַרְשְׁטָעלְוָג אַין גּוֹדוֹסֶן שטאט טישן טעאטער. מיר האבן געהאט און אויסערגוועעלעכּן דערפאָלָג אָוּב אַטָּאג פֿרְיוּר האט מיר יצחָק גּוֹזָאנְטָה: "וּוִיסְט וּוָסְט, פֿוֹיגְלָה? ס'אַין מיר נישט פֿוֹינְגְּרִיךְ אַוְיפְּן האַרְצָן..."

אנשטאט דער דרייטער "לאנגער" שטאט, האט, לויטן וויז, געאַלט זיין דווינסַק, אַבעָּר לויטן מאָרְשְׁרוּט זענען מיר געפֿארן אין אַ פֿיְינְעָם יידישן ישבּ, אין האָמעָל. מנהמָן גּוֹסֶן, אַונְדוּזֶר אַיִּי קְנָאִי, ווּלְכָעָר אַיִּז אַרוֹמְגַּנְגַּנְגַּנְגַּן מיט פֿאַרְבְּיטָעָרָן, אָז די "הַבִּימָה" אַין נישט בעַ סער ווי דער ערְשְׁטוּ שְׂוֹאָכָּבָּר פֿרְוֹזָן אַין ישבּ, מיט טענות, פֿאַרְוָאָס מֵעַ נעמָט נישט אַן דעם עֲנֵינִין פֿוֹן העֲבָרְעָאִישׁ "שְׁטוּרָמָם", מיט תְּרוּמוֹת, פֿאַרְוָאָס יצחָק באַטְרָאָכְט וּזִין צְוִיקְעָר צָום שְׁוֹלוּזָן פֿאַר וּבְטִיקָּעָר, ווי דאס גּוֹינְדָן אַ שְׁטָעָנְדִּיקָן פֿרְאַפְּעִים אַנְגָּלְעָן העֲבָרְעָאִישׁ טעאטער — האט פְּלוֹצִים אַוְיפְּגַּנְגַּלְגַּטְמָן. האָמעָל אַיִּז זִין שְׁטָאָמִישָׁטָט, ער אַיִּז זָוּן פֿוֹן אַ רְבָּ פֿוֹן דָּעַר גַּעֲנֵנט. דָּאָרט האָבן מיר ויך גּוֹטְרָאָפָּן מיט זִין בְּרוֹדְעָר אוֹרִי נִיסְן גּוֹעָסִין, דעם באַקָּאנְטָן העֲבָרְעָאִישׁ שְׁרִיבְעָר. גּוֹעָסִין מיט יְצָחָקָן, ווּלְכָעָר עַמְּה האָט פֿאַרְבְּוֹנְדָן אַ פֿרְיוֹנְטְּשָׁאָפָּט, האָבן דָּאָרט פֿאַר-ברָאָכְט, אַזְוּי ווי ס'פָּאָסְטָט פֿאַר קְוָלְטָר מַעֲנְטָשָׁן פֿוֹן פֿאָרָנָעָם. זִין האָבן זַאלְבָּעָדְרִיךְ דִּיסְקָוְטִירָט אַלְעָ פְּרָטִים פֿוֹן נַאֲצִיאָנָאָלָעָר דְּרָצִיאָאָנָגָן. חִינְעָךְ בְּכָל אַזְנְבָּרְעָאִישׁ עַר טעאטער, אַלְסָטְיָיל פֿוֹן דָּאָזְוֹנִין. אוֹרִי נִיסְן האָט גּוֹמָוֹת אַפְּצָעָפְּטִירָן די דָּעָלָלָע אַוְיסְפְּרוֹנוֹנָגָן פֿוֹן יְצָחָקָן אַין מַנְחָמָעָן האָט עַר גַּעֲרָאָטָן, אוֹסְפְּרוֹן דעם אַיְגָעָנָם באַגְּנָעָר אַין דָּרָאָנָג — פֿאַרְן קְיָיָוָה מַאֲסָלָוָע אַין ויך פֿעְרָפְּקִיצְיָאָנְרָן אַין דעם דָּאָרטִיסָן קוֹנְסְטְּטָעָטָר.

אַונְדוּזֶר טוֹרְנָע האָט זִיךְ, צְוִילִיכְ פֿאַרְשְׁיְידָעָנָע מַנְיָעוֹת אַין סִבּוֹת, שְׁטָאָרָק פֿאַרְצְיוֹן אַין מיר זענען גּוֹוּזָן גּוֹזְוֹוֹנָגָן אַדְרָכְצְוָלָאָזָן אַ סְדָּק בְּשָׁוֹת פֿוֹן פֿאַרְשְׁיְידָעָנָע שְׁטָעָט. דָּעַר זְוּמָעָר האָט זִיךְ שְׁנָעָל גּוֹרָקָט צָוּנִילָה, אוֹרִי יְצָחָקָן האָט אַיִּן לְאַדְזָשְׁ גּוֹוּאָרָט אַרְבָּעָט. אוֹרִי צְמָחָס בְּרוּוֹזְלָעָבָּר בְּיוֹטָע נִישְׁט אַוְיפְּצְוּלִיּוֹן די "הַבִּימָה" האָט יְצָחָק גּוֹעָנְטְּמָעָרָט, אַז אַ פֿרְאַפְּעִים אַנְגָּלְעָר העֲבָרְעָאִישׁ עַר טעאטער גּוֹיט נִשְׁט אַרְיָין דְּרוּוֹזְלָעָבָּר.

אין זיינע פֿלענער, ער זאָל זיך אַבער וועגן דעם פֿאַרטענדיין מיט מנחם
געסן.

אויף כסדרדיקע אַנְפֿראָגָעָס פֿאַרְוּאָס טְרָאָכָט ער וועגן חינוך בְּכָלְלָה,
און בְּפֶרְט וועגן גִּינְדָּן אַ העֲבָרְעָאִישָׁן קִינְדְּעָרְגָּרְטָן, פֿלענְט יְצָחָק עַנְטָר
בעָרָן: „לוּוּטָּה דָּעָם, וַיְיָרָה אַלְתָּן בַּיּוֹם הַיּוֹנְטִין טָאנְג מִיט אָונְדוּעָר הַעֲבָרָה
רְעוּאִישׁ, דְּאָרָף מַעַן דַּי עַצְּמָה-אַרְבָּעָת אַנְהָוִיכָן גָּאָר פָּוּן יְסָוד אָן — פָּוּן אַ
גַּן יְלָדִים. אָזְוִי אַרְוּם קָעָנָעָן וַיְיָרָה אַוְוָף לְהָבָא זַיְכָּעָר זַיְוִין מִיט אַ צּוּקִינְפְּטִילִין
הַעֲבָרְעָאִישָׁן טְעָמָטָר...”

וַיְיָרָה אַבָּן בָּאַשְׁלָאָסָן צָו פֿאַרְעָנְדִּיקָן אָונְדוּעָר טְרוֹנָעָ מִיט אַדְעָם.

„וּוְנָאַת... אֵין אֲדֹעַם!...“

מייטן גרעטען אומגעדוולד בין איך געפֿאַרְן סיינ אַדְעַם, די באַרְיַמְטָע „אַדְיעַסְכָּאַ-מַאֲמָא“, די פֿרְעַבְטִיקָע, פֿרְיוֹלְעַבָּע „סְרָאַסְאַוְוִיצָא יוֹנָא“, ווֹ אַפְּיַלוֹ נָאַט אַלְיַוְן פֿלְעַגְט וּזְיךָ אַרְאַפְּכָאָפָּן, כְּדֵי לְיוֹתָן פֿאַלְקָס-אוּסְדָּרוֹס צָו לְעַבָּן דָּאָרָט „וּוְנָאַט אֵין אֲדֹעַם!...“

יצחָק פֿלְעַגְט אַונְדוֹ דָעַרְצִיאַלְן וּוֹנְגַן דָעַר דָאַזְיַסְעַר שְׂמָאַטָּא, וּוּלְכָבָע עַר האַט שָׁוֹן נָעַחַט פֿוֹן פֿרְיַירְעַר בָּאֶזְכָּט. דָאַ פֿלְעַגְט עַר, פֿוֹנְקָט וּזְיךָ אַיְן וּוָאַרְדָּשָׁע, נָעַפְנְגַעַן די שְׁעַנְסָטָע אַוְן וּאַרְעַמְסָטָע סְבִיבָה פֿוֹן אַונְדוֹעַרְעַ „גְּרַעַטָּע שְׁבַגְדָּלִים“. דָאַ האַט עַר וּזְיךָ בָּאַקְעַנְטָמִיט מְעַנְדָּעַלְעַ מְוֹכָר סְפָרִים. עַר האַט אַיְם דָעַרְצִיאַלְט, מְעַנְדָּעַלְעַ, וּוֹ אַונְדוֹעַרְעַ בָּאַבָּעָ פֿעַשְׁעַ פֿלְעַגְט בַּיְוָ אַיְם גְּעוּוֹנְגַעַן אַיְן שָׁאַשְׁקָעַם.

— „איְיְיָ, יְצָהָלָל, האַסְטָוּ נָעַחַט & שִׁיּוֹנָעַ אָוֹן אַ קְלָגָעַ בָּאַבָּעָ.“
 עַר פֿלְעַגְט אַוְיךָ בָּאֶזְכָּט שְׁלָוּם עַלְיכָמַעַן אָוֹן בַּיְוָ אַיְם אַיְן שְׁטוּב פָּאָרְדָּר בְּרַעַנְגַעַן מִיטָּזָוִן גָּאנְצָעַר מְשַׁחְתָּה. בַּיְיָ בִּיאַלְיַיךָ האַט עַר וּזְיךָ בָּאַקְעַנְטָמִיט בְּרוֹזְגַנְדִּיךָ רְעַדְנָעָר וּוּלְאַדְיַימָּר זְשָׁאַבָּאַטְנִיסְקָי. יְצָחָק האַט אַוְיךָ נִישְׁתָּפָרְפָּעַלְתָּמִיט קְעַנְגַעַן צָו לְעַרְנְגַעַן די זְשָׁאַבָּאַטְנִיסְקִירְגִּינְמָנוֹזָע, וּוּלְכָנָס אִינְהָאָ-בָּרְעִין אַיְוָעָן וּוּלְאַדְיִימָרָס פְּעַאַיקָע שְׁוֹעַסְטָרָה. בִּיאַלְיָס האַט וּזְיךָ לְיב גָּעהַט זְשָׁאַבָּאַטְנִיסָקִין אָוֹן עַר אַיְם אַיְינְגַעְבָּאָסָן גְּעוּוֹאָרָן אַיְן הָאַרְצָן צְוַלְיָב וּוֹינָעַ וּוֹנְדָעַרְבָּאָרָע אַיְכָעַרְעַצְוָנְגַעַן פֿוֹן הָעַבְרָאַיָּש אַוְיךָ רְוַשִּׁישָׁ, אַזְךָ, וּוּלְכָבָע האַט זְיִיעָר שְׁמָאָרָק גּוֹרָם גְּעוּוֹעַן צָו בִּיאַלְיַיךָ פָּאַפְּוֹלָאַרִיטָעַט.

בי' ביאליקן, אין זיין אינטערעסאנטער אוון פרוילעכער סביבה, פלענט יצחיק פארברעגען גאנצע טאג און נעצט. ביאליקס שטוב אין אדעם איז פאר אים געווונן ווי פרצעם איז וארשע. דא איז ער באקאנט און באפרינוינרט געווארן מיטן טיפזיניקן ציוניסטי-סוציאליסטיין פירער — באראאכאו און מיט ברעגען, מיט וועלכן ער האט אַנְגַּנְהַאֲלָטָן אַן אַינְטַמְּעָדָן קָאֶרְעָסְפָּאַנְדָּעָן זַיְן גַּאנְצָן לְעָבָן, מיט די באקאנטסטע העברעהישע שריפטשטעלער, ווי יעקב פיכמאן, יהודה שטיינברג און מיט ביאליקס אומצעשיידבאָן פֿאַרְלָאָגְּסְ-חַבָּר — י. ח. רָאוּנִיצִי.

דא איז ער באקאנט געווארן מיט אלע ציוניסטייש עסקנימ און ספעֶץיעל פֿלְעָגֶט ער דערמאָנָען דעם עקשן שבעקשנים, דעם אַרי שבחברה, מנהם מענדל אומישקין.

אדעם איז ווארשע, דאס זענען געווונן צוּוִי לְוָנְגָעָן, דורך וועלכע דאס גאנצע קוֹלְטוֹר-גּוֹזְעַלְשָׁפְּטָלְכָּעָן יְוִידִישׁ לְעָבָן האט פֿוֹלְסִירָט אַין דעם אַמְּלָיְקָן צָאָרִישָׁן רָוּמְלָאָן, יצחיק און מיר אלע האבן זיך געפּרִוִּיט מִיטָּן פֿאָרָן קַיְוִן אַדְעָם. דָּאָרָט וועט מען אַפְּשָׁאָצָן די „הַבִּימָה!...“

אַבְּעָר אַיְוִידִישׁ שְׁמָחָה מָזוֹ דָּאָךְ תְּמִיד פֿאַרְבּוּטָעָרָט וּוּרְעָן!... דָּעַר דָּאַזְּיָקָעָר מְאַמְּנָעָט אַיְזָן גַּעֲסָעָמָן, ווען פֿינְקָסָה האט גַּעֲמָלָדָן, אַזְּ ער אַיְזָן שְׁרָאָנָק אַזְּן וועט נִישְׁתְּ מִיטְפָּאָרָן. יצחיק אַיְזָן גַּעֲוָאָרָן קָאַלְאָמְטָנָע אַוְפָּן הָאָרֶצָן, ווֹיְלָ פֿינְקָסָה האט אַוְיסְגָּעָפְּרִיטָט צוּוִי רָאָלָן. פֿאָרָ דָּעַר קָלְעַנְעָרָעָר פָּוֹן רָאָבָן האט ער נָאָךְ גַּעֲהָאָפָּט צָוִי רָאָלָן. אַרְתָּה אַיְזָן אַבְּעָר גַּעֲוָוָעָן אַוְסְצָוּפִּירָן זַיְן רָאָלָן פֿוֹנָעָם אַלְטָן רָאָלָן, זְיעָרָאָן אַשְׁוּוּרָעָר כָּאַרְקָטָעָרִיסְטִישׁ רָאָלָעָן, נִשְׁתְּ מַעֲגָלָעָן, אַפְּלָיוּ דָּעַר פֿעָיְקָסָטָן, אַוְיְסְצּוּלָעָרָגָעָן אַיְזָן צוּוִי טָעָג.

אַזְּ�� יצחיק האט זיך אַונְטָעָרָגָעָנוּמָן אַלְיָוִן צָוּ שְׁפִּילָן דָּעַר אַלְטָן עַקְיָה. צָוּ דָּעַר עַרְשָׁטָעָר פֿאַרְשָׁטָעָלָגָג הָאָבָן מִיר זיך גַּעֲרִיוֹת מִיטָּעָר וּלְ-בָּרָ שְׁפָאָנוֹגָג, ווי צָוּ אַונְדוֹזָעָר פֿרָעָמִירָעָר-אוּפְּפִירָוָג אַיְזָן לְאַדְוָשָׁ. די גְּרָעַסְטָעָר, די וּוּכְטִיסְטָעָר שְׁטָאָט אַיְזָן אַונְדוֹזָעָר טְוָרָנָעָן נִשְׁתְּ אַבָּי וועלכע „חוּכָּבִי שְׁפָת עַבְּרָי“ וועלכָּן קָמוּן אַונְדוֹזָעָר אַנְקוֹן קָרוּטִיקָרָן: בִּיאָלִיק אַלְיָוִן אַזְּ�� נָאָךְ אַזְּ�� נָאָךְ פָּוֹן די פֿרָאָמִינָעָנָטָסָטָה העברעהָר... אַגְּרוּוֹלָן!

דער ·סְפָעַטָּאָקְלָן אִין אַדְוָרֶךָ מֵיט אַן אַיבָּעָרָאַשְׁנָדְרִיקָן דָּעַרְפָּאָלָג, אַ
דוֹנְגָר פֿוֹן אַפְּלָאָדִיסְמָעָנָטָן הָאָט בָּאָנְגָּלוּת אַלְעַ צְעָנָעָם אַן אַלְעַ אַרְטִיסְטָן,
עַם אַין גְּעוּזָן אַן אַמְתָּעָד טְרִיאָזָמָה פֿוֹן אַונְדוֹעָר „הַבִּימָה“. ·
די קְוִילִיסְן הָאָבָן זַיְדָא אַיבָּעָרָגְנוּפְּלָטָן מֵיט יְצָחָקָס בָּאַקָּאנְטָע אַן אָמוֹרָ
בָּאַקָּאנְטָע פָּאָרָעָרָה. סְאַיְן צַוְּאִים צְגָּעָלָאָפָּן אַ מִיטְלָוּוּסְקִיעָר, דִּיקְלָעָ
בָּעָר יְדָא אַן הָאָט אִים הָאָרְצִישׁ אַרְוָמְגָנְנוּמָעָן. „בִּיאָלִיקְן!“ הָאָט יְצָחָקָ
אוֹיְסְגָּנְשָׂרִיעָן אַן זַיְדָא זַיְדָא שְׁטָאָרָק צְעָקָוָשָׁט. אַ סְּךָ פֿוֹן אַונְדוֹזָן אַן אִיךְ
סְפָעַצְיָעָלָן הָאָב מֵיט וְשָׁעָרָנָע אַוְינָן נְעָקָוָת בִּיאָלִיקָן אַין מוֹלִי. זַיְן אוֹיְסָ
וּן אַיְן אַבָּעָר גְּעוּזָן אַזְוִי וְוּינִיק פָּאָמְשִׁישׁ. אִיךְ הָאָב אוֹפָא אִים גַּעֲקָוָקָט
אַן גְּעַמְּרָאָכְטָן: „אַטְ-אַטְ-דָּעָר בָּאַלְעָבָעָלָן וְאַל זַיְן אַונְדוֹעָר גְּרָעָסְטָעָר נָא-
צִיאָנָאָלָעָר דִּיכְטָעָר בִּיאָלִיקְן!...“ אַיְן מִינָּעָן אַוְינָן הָאָט עָר אוֹיְסְגָּנוּזָן וְזַיְן
אַחֲבוֹה-הָעַנְדָּלָה, וּוּלְכָן מִיד הָאָבָן אַקָּרָשָׁת קְעָנָעָן גַּעֲלָרָנָט אַיְן בָּאַ
רָאָנָאָוּוּמָשׁ.

דָּאָס פּוּבְּלִיקָום הָאָט זַיְדָא נְוִשְׁתָן גְּעוּזָלָט פָּוּנָאָנְדָעָרְגִּיוֹן. מַעַן הָאָט אַלְיָ
גְּרוּפָן „חִידָה, קָאַצְעַנְעַלְסָאן, הִירְדָ!...“ יְצָחָק הָאָט בִּיאָלִיקָן גְּעַכְּאָפָט פָּאָר
אַחֲנָט אַן אַרְוָמְגָנְגָלָט מִיטָּן גְּאַנְצָן אַנְסָאָמְבָל, זְעָנָעָן זַיְן אַרְוָס אַוְוָ
דָּעָר סְצָעָנָע. סְיִי בִּיאָלִיקָן, סְיִי יְצָחָק הָאָבָן גְּעָמָוֹת רָעָדָן. בִּיאָלִיקָן הָאָט זַיְעָר
עַנְטוֹזָאָסְטִישׁ גְּרָעָדָט וּוּנָעָן דָּעָר הִיסְטָאָרִישָׁעָר מִיסְעָע, זְעָנָעָן דָּעָם חְלָדָ
צִישָׁן אַוְיפָּטוֹ, וּוּאָס יְצָחָקָס לְאַדְוָשָׁעָר „הַבִּימָה“ הָאָט אַוְיָגָנָעָטָן פָּאָר דָּעָר
אַנְטוֹזָוּקָלָוָגָן פֿוֹן דָּעָר הַעֲבָרָאִישָׁעָר שְׁפָרָאָד אַיְן יִדְיִישׁ נָאַצְיָאָנָאָלָן רָעָנָע-
סָאָנָם.

גְּלִיְיךָ נָאָךְ דָּעָר פָּאָרָשְׁטָעָלָוָג אַיְן אַגְּרוּסָע צָאָל מַעֲנָתָשָׁן פֿוֹן צְוּוִישָׁן
דָּעָר שְׁרִוְּבָעָר-מִשְׁפָּחָה, עַסְקָוִים, חֻובָּבִי עַבְרִית, גְּנָאָגָנָעָן מֵיט אַונְדוֹזָן צָרָ
זְאַמְּנוּ עַסְן וּוּטָשָׁעָרָע. בִּיאָלִיקָן, וּוּלְכָבָעָר אַיְן אוֹיךְ גְּעוּזָן אַלְעַעֲבָדִישָׁעָר
אַיְן נִשְׁתָּמָעָט אַפְּגָנָעָטָאָנָעָן פֿוֹן דָּעָם הַמְשָׁוֶּר הַשׁוּבָבָ, הָאָט רָעָדָנִיק וּוּנָעָן
אַלְעַ שְׁפִּילָעָר, גְּפָרָעָנָט וּוּרָה הָאָט עַם גַּעֲשָׁפִּילָט עַקְבָּאָן?

— דָּעָר אַלְטִוְּשָׁקָעָר, אַ גְּזָוָנָט אַיְן זַיְנָעָן בִּיְוָנָעָר! אַיְיָ, הָאָט עָר דָּאָס
אוּוּקָגְלָיָוָנָט אַן עַקְבָּאָן!...
עַמְעַצְעַד הָאָט אַוְיָר אִים גְּזָוָנָט, אַז סְאַיְן גְּעוּזָן יְצָחָק

אליאון, וועלכער האט פארטראטען דעם ארטיטסט פינקסון. ביאליק האט געד זאגנט:

— אז דו ביסט א קענער פון טאטער-קונסט, דאס האב איך געד זומסט, אבער או דו זאלסט אויך אליאון זיין אויז ארטיטסט — האב איך גישט דערוואָרט!...

... ביאליק האט אונדו אײַינְגַּלְאַדָּן צו זיך אין שטוב. זיין פרוי אויז ספֿעַצְיַעַל געקומען פון דער דאמישע „בָּאַלְשָׁאֹזָה פָּאַנְטָאַנְקָה“. אויך אהין זענען מיר געפָּארַן. מיר האבן ביידע מאָל זונדעָרבָּאָר פָּאַרְבָּאָאָכָּט. בִּיאָ-ליך האט זיך באָווּזָן אַלְס אַגְּרוּסָר ווּוְצָלָעָר אָן אוֹז גַּעַמִּיטַּצְוָשָׁתָּאָנָּד האט זיין פְּשָׁטוּר פִּיגּוֹר אָן אוֹיסָזָעָן גַּעַנְבָּן גַּיְסְטוּרִיכְקִיּוּט.

mir האבן אין אַדָּע פָּאַרְבָּאָאָכָּט כְּמַעַט אַ וְאַךְ אָן גַּעַנְבָּן עַטְלָעַכָּע פָּאַרְשָׁטְלָוְנְגָּעָן. יְצָהָק האט גַּזְוָאנְט, אוֹ מִיר זָאָלָן גּוֹט פָּאַרְבָּרְעָנָגָן. מִיר האבן גַּעַמְאָכָּט יְסִידְעַסְקוּרִיסִים פָּוֹן אַדָּע בֵּין דַּי רְוֻמְּנִינְשָׁע בְּרָעָגָן, באָ-זָוָכָט דַּי קוּרְעַדְטָעָר פָּוֹן בָּאַרְיִמְטָן לִימָאָן, מִיר האבן גַּעַזְגָּלָט אָן גַּעַשְּׁיפָּט אָוִוָּף לְאַדְקָעָם. בַּיִּם יְסִידְבָּרָעָג, דַּי „גַּאֲבִיעַרְעַזְשָׁנָגָא“, האבן מִיר זיך אַוְיְסְגָּמִישָׁט מִיטָּן טְוִיזָּנָט קָעְפִּיסָּן, פָּרִיְּלָעָן אַדְעָשָׁר עַולָּם, מִיר האבן באָזָוָכָט דַּי שְׁעַנְסָטָע פְּלָעַצָּר פָּוֹן שִׁינְיָנָם אַדָּע.

דרער „יְלָד שְׁעַשְׂוִים“, ווֹי מַהְאָט יְצָהָקָן גַּעַרְפָּן, אָיוֹ גַּעַוּעַן גַּיְגְּנָרִיך זַוְּ אַ קִּינְדָּה. דַּי קְלָעַנְסָטָע נְיִיעָס פְּלָעַגָּט זַיך אַין זַיְנָע אַוְיָנִין אַוְיָהִיבָּן צַוְּ דַּרְעַהָּכָּסְטָעָר מְרוֹדָגָה. מִיר האבן גַּעַמְעַנְט אַרְוִיְּסָגִינִּיס פָּוֹן אַ רְעַסְטָאָרָאָן זַוְּ זָאתָם עַם אָיוֹן, פְּלָעַגָּט עַר, דַּוְרְכָּנִיְּנָדִיך אַן אוֹיְטָאָמָּאָטִישָׁן בָּאָר, אַינְדוֹ דַּאָּרָט אַרְיוֹנִישָׁלְעָפָן. עַר פְּלָעַגָּט שְׁוִין דַּאָּרָט גַּעַפְּנָעָן אַ נְיִיעָס שְׁפִּילָה: אַרְיוֹנָ-לִיְּגָן מִיטָּמָאָל אַן פָּאַרְשִׁידָעָנָן טְוִיזָּן מְטַבָּעוֹת אָן ווּעַן סְפָּלָעָגָן נִישָׁט גּוֹט פָּוְנְקְצִיאָנָרָן, האבן טָעַנוֹת צָוָם פָּאַרְוּאָלְטָעָר, אוֹ „מְזֻוּעָרָט מִיד אָן מַטָּפָּן אַיְיָר אַוְטָאָמָּאָט!“

זַיְנָן צְוַוְיָטָר פָּאַרְגָּעָנִין אָיוֹ גַּעַוּעַן אַרְיוֹנָנְגָּמָעָן צָוָם אַוְוָטָאָמָאָט הַוְּנָגְרִיקָע קִינְדָּעָר, וּוּלְכָעָה האבן פָּוֹן דַּעְרוֹוִיְּטָנָס, מִיט וּשְׁעַדְנָעָ אַיְנָעָ-לְעָר גַּעַפְּקָט אַיוֹוֹ דַּי פָּאַרְכִּישָׁוּפָטָעָמָכְלִים. יְצָהָק פְּלָעַגָּט זַוְּ מִיט אַ קְנִיפָּאָן בַּעֲקָעָלָע אַיְנְלָאָדָן צָוָם עַסְנוֹ: „רִיְבָּט אַ סְעוֹדָה.“

אָין אַ טָּאגָה האבן מִיר גַּעַהָט אַ פִּינְעָם סְיוּרְפְּרִוּזָן. סְאַיוֹ צַו אַונְדוֹ

אין האטעל געקומען א שיין מירל, וועלכע האט געבראכט א גראם פון אונדזער שוערטער שיינדל, מיט וועלכע זי האט אין וארשע גענדיקט אלטערטמאנס פרעלט קורסן. ווען יצחק האט דערהערט, אז זי איז די טאכטער פון דעם „העבראישן פֿרִיז“, יהודה שטיינברג, האט ער נישט גען וווסט, ווי איר מהנה צו זיין. מיר האבן זיך זיעער באפרילינדרעט און יצחק האט צינחן גלייך איזינגעלאדן קיון לאדווש צום קירצעלעך דורך אים גע עפנטן גנ-ילדימ.

צינה האט אונדז א סך דערציילט וועגן פארשידענע פערזענעלעכ-קיטן. מיר האבן געהערט וועגן יעקב פיכמן און זיין לעבן. פיכמן און שטיינברג שטאמען פון דער זעלכער געננט געבן אדעם. ב'פלען זיעער ליב האבן צו צוחערן זיך צו די פרטיט וועגן באקאנטער פערזענעלעבקיטן, בפרט פון דער שריבער משפחה.

פאר אונדזער איזעקספֿאַרְן פון אדעם האט מען אונדז געמאכט אן אימפאָזאנטן באַנטעט, מיט רעדעם, געזאג און אלע גוטע זאָכֶן, צו וואָט מיר זענען שווין געווועוינט פון אלע פריערדייקע שטטעט פון דעם גאנצן טורנע. ספעציעל אויה דעם דאַזוקן האט מען אונטערגעשטראָאָכֶן די הוייפט מיסיע, וועלכע דער ערשותער העבריאישער טורנע איבער די שטטעט פון תחום המושב האט געהאט. זיין באַדִּיוֹתָן איז באַשְׁטָאָנָּע אֵין זיין קוֹלְטוֹרְעָלָן אָוֹן נָצִיאָנָּלָן מְחוֹת. אָונְדוֹזָרְטָוּן הָאָט גַּעֲשְׁטָאָרְקָט די השפעה פון די „חובבי שפת עבר“-באַווענגונג, פון די העבריאיש שולן, קורסן, וועלכע האבן זיך דערעפֿנט, און היהת העבריאיש איז ענג פאָרְדָּן מיטן נאַצִּיאָנָּלָן רענְסָאָנָּמָּס, איז אָוְמְדִירְעָקָט אָזִיך גַּעֲוָאָסָּן דער ציוניסטיישער דערו איז די שׂוֹאָכָּע צִוְּנִיסְטִישָׁע רַיְעָן.

אווי אַרְוָם אִיז יצחק געוואָרְן אַיְנָעָרְ פון די פִּיאָנָּעָרְן פון העבריע אִישָׁן טעאָטער.

דער ערדשטייך גנו-ילדיים

אין הארכבט 1912, באילן נאכרדעם ווי מיר זענען צוירקענטומען פון אונזרזער „הבימה“-טורנען, האט זיך יצחק אייפעריך גענומען צו רעלאי-זירן דעם געדאנק פון אן איינגענער פריוואטער מוסטער-שולע. ביום אנא-ליאיזוירן די דערשיינונגגען פון יידיש-געזען לאפטלאען לעבן פלאנט ער תמייד איבערחוּזָן: „מיר דאָרְפַּן אַנְהִיְבֵן פָּוּן יִסּוּד אָן...“

דאס פלענט זיך באציען צום צוקינטיכון דור, וועלכער דארף בא-
קומווען אלע נאציאנאלע וווערטן: אידיעאָל, שפראָך און לַעֲבָן. יצחח האט
שטודירט דאס מאדרערנע שוֹלוּעָן בעת יוֹן ווֹילְן אֵין דער שוֹווּז אָן-
איין דייטשלאָנד. די פֿעַסְטָאָלָאָצִי אָן פֿרֻעְבָּל שְׁוּלִן, די דָּעַקְרָאַלְּיָה אָן-
שְׁמַטָּאַלְּטָן, הָאָבָן גְּעוּוִירְקָט אָוֹוָה אִים זַיְעַר שְׁטָאָרָק. עַר האט זיך אַיבָּר-
עַזְיָינְג, אָן דאס מאדרערנע שוֹלוּעָן דָּארָף זיך בָּאוֹזְרָן אָוֹוָה אָ פֿעַסְטָן פּוֹנְדָּ-
אַםְעָנָט. די רַעַצְלָיוֹרָונְג דָּעַפְּטוֹן האט עַד דָּעַרְזָעָן אָן דער שָׁאָפְּנוֹגָן פּוֹזָן
אַ קִינְדָּרָג נָאָרְטָן. זְוִין קְלָאָסִישָׁר פְּאָרְגְּלִיָּיך דָּעַרְבִּי פֿלְעָנֶט זְוִין: „פּוֹנְקָט
זְיוּיָהָן קָעָן נִישְׁתָּבְּחוּן אַחֲוָיָה אָן אַ פֿעַסְטָן יְסָדָה, אָוֹוָיָה קָעָן אַ שְׁוּלָּעָן זְיךָ
נִישְׁתָּאָנְהִיָּבוֹן אָן אַ קוֹינְדָּרְגָּאָרְטָן.“

אפיקו בעת אונדער טורגע פון ערשותן העברעאיישן טעאטער „הבי-
מה“ פלענט ער דאס פעלן פונעם אינטערעס פאר העברעאייש מצד ברוייד
טען מאסן פארענטפערן איזו: „ニシַׁת גּוֹזָרְנְט! בְּעֵפֶן אֲגִילְדִּים! אַיִן
גְּעִיאַיְתָּע יָאָרְן וּוְעַט בַּיְ מִיר! וּוְאָקְסָן אַתְּ הַעֲבָרְעָאיְשׁ פּוּכְלִיקְום!“

דאם לעצטעה יאר פלענט ער אין ווארשע באזוכן די דארטיקע העב-
דעישע פרעבל-שולן פון אלטערמן און אלפערין. וווען אלטערמן האט
באספּן זיין פרעבל-סעמענאר פאר גאננות, האט יצחק באוווקט שינדר-
לען, איז זי זאל דארט אהינפּאָרֶן. דער קורס איז אועקגעשטעלט געווארן
מייט דער גראָטער ערנטקיט. ער איז געווען אַדרויידערקער, כדי
אדרכצזונין דעם שפּראָך-לִימֹוד פון העבר�אַישׁ, פון טעאָרעדער-פֿערָאנָג-
גיישע לִימֹודים און פון פראָקטישער צוּגְרִיאָטוֹגָנָג. עס האבן דארט מיטגע-
אָרְבָּעַט עטְלָעַכָּע ווַיכְטִיעַע לְעַקְתָּאָרָן, זוי דֶּרֶר קְלוּזְנָעָר, דֶּרֶר הִינְדָּעָס אָאָ.
אונדער שוּוֹטָטָעָר, צוֹלִיב אַיר אַיְינְגְּעַבְּרִירָעָנָעָם טַאָלָאָנָט צוֹ סִינְדָּרָעָר
גָּרְטָנְעָרִי, אַ לִיבָּע, ווּלְכָבָע זי האט אָוּמְדָרְשִׁיטְעָלְעָר דָּרְהָאָלָטָן בֵּיז
אַיר לעצטן ווֹגָן, האט גַּעֲנְדִּיקְט דעם דָאָזְקָן סֻעְמָנָאָר אַין אַין יָאָר, מייט
אַ גָּלְעָנְצָנְדִּיקְן דִּיפְּלָאָמָּה.

נאָר אַיְידָעָר מִיר זענען אַרְיסְעַטָּפָּאָרֶן אַוְּף אַונְדָּעָר אַרְטִיסְטִישָׁן
טָוָרָנָע, האט מען אַיְן וואָרְשָׁע באַשְׁטָעַלְטָן די אַיְינְרִיבְּטָוָנָג פָּאָר דָעַם גָּזָה
ילְדִים. אַיְן לאָדוֹש האט זיך קְיָוָן שָׁוָם טִישְׁלָעָר נִישְׁטָן גָּעוֹאָלָט אָונְטָעָר-
געַמָּעָן די דָאָזְקָע אָרְבָּעַט. אַפְּלוֹ-שָׁוֹלְ-בָּעָנָס פָּלָעַנְטָן מעַן ברָעַנְגָּעָן פָּוָן וואָרָ-
שָׁע, בְּפֶרֶט פְּרָעָצְיוֹעָ קְלִינוֹנְטִשְׁיָנָעָ מַעְלָל אָוֹן שָׁוֹלְ-מְבָשִׁירִים, זוי דָאָס פָּאָר
דָּרְתָּט אַ סִינְדָּרְגָּאָרָטָן. ווּן די טִישְׁלָעָר מִיט די בעַנְקָלָעָר זעַנְעָן אָנְגָּעָ-
קָוָמָעָ, האט אַונְדָּעָר שָׁבָן, יָאָנָקָל דָעַר סְטָאָלִיעָר, זיך שְׁטָאָרָק פָּאָרְאִינְטָעָ-
רָעַמְּרָט אָוֹן גַּעַפְּסָקָנָט:

— עַז זְעִיט? בְּהָאָב עַנְק גַּעַזְגָּט, אַז בְּלוּזָן אַין וואָרְשָׁאָ מאָכָט מָאָ-
אַזְּאַלְכָבָעָן זְאַבָּאָוּקָעָס!...

די וואָרְשָׁוּוֹעָר פִּירְמָע „אַוְרָאָנִיאָ“. האט אַונְדָּעָר צְוָעַדְקָט, חַוִּזְפָּרָעָ-
טִיקָּעָ פִּינְדָּרְגָּאָרָטָן-מַעְלָל, אוּוֹרָאָשָׁע שְׁפִילְעָרִיָּעָן, צָאַקָּעָם,
אוּסְנָעַשְׁטָאָפְּטָעָ חַיָּת אָוֹנוֹ עַוּפָות אָוֹן בַּיְלָדָעָ.

דָעַר עַנְיָן פון אַ צְוָעַפָּאָסָטָן לאָסָאָל האט יצחָקָן פָּאָרְנוּמוּן אַ סָּדָ-
צִוְּיט. עַטְלָעַכָּע מַעְלָלָרָם האָבָן פָּאָר אַונְדָּעָר גַּעַזְגָּט אַ צְוָעַפָּאָסָטָעָ דִּירָה
מייט אַ נְאָרָטָן. דָעַר שְׁטָאָטָאָצְעַנְטָעָר האט אַזְּאַלְכָבָעָ נִישְׁטָן גַּעַהָאָט, הַיְנָטָר
דָעַר שְׁטָאָט האט יצחָק נִישְׁטָן גַּעַוּאָלָט, צוֹלִיב שְׁוּעָרִיקִיטָן אַין קָאָמָונִ-
קָאָצְיָע מַוְילָעָן, וּאָס זעַנְעָן דָעַמְאָלָסָט באַשְׁטָאָנָעָן בְּלוּזָן פָּוָן טָרָאָמוּיָּעָן.

יצחק האט געזוכט אז ארטט "בתוך עמק", צוישן געדיכט באפעלקערטע יידישע נאָסן פון דער נײַער שטאט. אָזֶא אַרטט איז געוווען צעניעלניאָנאָ גָּאָס נומער פֿיר. די דָּאַזְּקָעָה דִּירָה אַיז אָזֶן לְאַדְּשָׁן גַּעֲוֹאָרָן אַ הִיסְּטָאָרִישָׁע. נִישְׁתָּאָנָר דַּעַר עֲרֵשְׁתָּאָרָה הַעֲבָרָאִישָׁע קוֹרְסָן, נִישְׁתָּאָנָר אַ שְׁוֹלָעָן, נִישְׁתָּאָנָר די עֲרֵשְׁתָּאָרָה הַעֲבָרָאִישָׁע קוֹרְסָן אָזֶן די גַּעֲוָלְשָׁאָפָּט, "הַתְּחִיה" גַּעֲוָעָן דָּאַרטט גַּעֲרִינְגָּעָט גַּעֲוָאָרָן.

די דָּאַזְּקָעָה דִּירָה אַיז גַּעֲוָעָן גָּוָט צָוְנָעְפָּאָסְט פָּאָר דַּעַר אַנְטוֹוַיְקָלָונָג פָּוָן נְאָזְלָדִים, בְּמִשְׁךְ פָּוָן די עֲרֵשְׁתָּאָרָה עַטְלְעָכָע יָאָר. אַ גַּרוּסָעָר פִּינְגָּר-פְּעַנְצְּטָעְדָּרְקָעָר זָאָל צָוָּדָע נְאָס, אַ גַּרוּמוּסָעָר צָוְוִיָּה-פְּעַנְצְּטָעְדָּרְקָעָר עַמְּ-צִימָעָר, אַז אַרְבָּעְטָסְ-צִימָעָר, אַ צִימָעָר פָּאָר שְׁפִּילְעָרְיוּעָן, בְּרוּיטָעָן קָאָרִירָ-דָּאָרָן, אַ קָּאנְצָעְלָאָרְיָעָאָזָן. אַלְּאָ אַיז אַיְינְגָּעָאָרְדָּרְטָן גַּעֲוָאָרָן מִיטָּ פְּרָאָקָר טִישְׁן חֹשֶׁן גַּעֲשָׁמָאָק. יַצְּחָק מִיטָּ שִׁינְדְּלָעָן פְּלָעָן זִיךְ אַפְּשָׁטָעָן אַוְּפָּיָה די קְלָעְנְסָטָעָר פְּרָטִים. כְּגַעֲדָעָנָס, אַז אָפְּלִוָּן אַין דַּעַר פְּרָאָגָעָ פָּוָן די מְנוּדָרְלָעָר אַיז גַּעֲקָוּמָן צָוָּא אַ יִשְׁוֹב הַדָּעָת. אַיְדָא אַזְּנָעָמָן חַבְּרָתָעָס פָּוָן אַנְדָּרָעָ נִימָ-נָאָזָעָם הַאָבָּן גַּעֲמָוָת דָּוְרָכְעַפְּלִיָּהָן אַזְּנָעָמָן אַוְּסָגְּנוּיָּהָט אַזְּנָעָמָן דִּיר — טָוּנְקָלְבָּוִי מִיטָּ וּוּוֹיָס גַּעֲפָוָצָט. וּוּ שִׁיְוָן זַיְהָ הַאָבָּן אַוְּסָגְּנוּיָּהָן, אַזְּנָעָמָן דַּוְרָעָר פְּלִיְינְגָּשָׁע תְּלִמְדִיְומָלָעָ, מַאֲרָשְׁרִינְדָּק אַזְּנָעָמָן די דָּאַזְּקָעָה מְנוּדָרְלָעָר. עַטְלְעָכָע וּוּאָבָּן נְאָכָּאָנָּאָנָּה, בֵּין אַיבָּעָר סּוּכָּות אַיז אָזֶן די יִדְּרִישָׁע צִיְּוֹנוּגָּנָּעָן גַּעֲנָגָּנָּעָן אַ פְּרָאָפָּגָּאָנָּאָנָּדָעָ, וּוּעָלְכָעָ אַיז בָּאַשְׁטָאָנָּעָן מַעַר אַיְדָא אַ-טִּיצְּנָאָן אַזְּנָעָמָן אַרְטִיקְלָעָן וּוּ אַנְאָנָסָן. די רְעַדְקָטָאָרָן יְשִׁיעָה אַוְּגָעָר, לְאֹאָרָקָאָ-הָאָן אַזְּנָעָמָן אַנְדָּרָעָר חַבְּרָים פָּוָן דַּעַר שְׁרִיְבָּעָר-מְשָׁפָחָה הַאָבָּן גַּעֲוָרְמָעָט סְפָעָ-צִיְּלָעָ אַפְּחָאָגָּדָלָנוּגָּנָּעָן יַצְּחָקָה הַתְּחִילָה אַוְּפָּיָן וּוּגָּן צָוָּא אַמְּדָרְעָנָם הַעֲבָרָ-אִישָׁן שְׁוּלוּוּזָן. די אַרְטִיקְלָעָן אַזְּנָעָמָן נְאָמִיצָן גַּעֲנָעָן גַּעֲוָוָן אַזְּוִי אַיְנְטָעָרָ-סָאָנָט, אַזְּעַנְדְּלִיְקָעָר מַאֲמָעָם אַזְּנָעָמָן טָאָטָעָס פְּלָעָן בְּמִשְׁךְ פָּוָן עַטְלְעָכָע וּוּאָבָּן נְאָכָּאָנָּאָנָּה בְּאַלְּגָאָגָּעָן די שְׁלִ-קָּאָנְצָעְלָאָרָיָעָ. מְפָלָעָגָט קוּמָעָן מִיטָּ די קִינְ-דָּעְלָעָר פָּוָן פֿיר יָאָר אַזְּנָעָמָן בְּעַטְן אַוְּפְּקָלְעָרָן, צִי וּוּטָבָאָמָת זְיוּעָר מְשָׁחָלָעָ אַדְּרָעָר שְׁרָהָלָעָ בְּאַזְּוּיְיָוָן רְעוּן הַעֲבָרָאִישָׁע?

צָוְלִיב די בְּיוּזָע נְבוּאָות פָּוָן פְּרָאָפָּעָסְיָאָנְעָלָעָ פְּרוּיטִיםָעָר, "רְיעָלִיסְטָן" מְכֻלּוּמָרְשָׁט, וּוּעָלְכָע הַאָבָּן פָּאָרָאָוִיסְגָּעָעָן אַ דָּוְרְכְּפָאָל, הַאָט יַצְּחָק גַּעֲבָוִיט זַיְוִין בְּיוֹדְזָשָׁט אַוְּיָפָּה אַ פְּעַמְטָעָר אַוְּסָרְעָכָעָנוּגָּג, דָּהָ אַוְּיָה יַעֲרְלְעָכָע קָאָנָ-

צפורה קאצענעלט אוניברסיטאותו

טראלטען מיט די עלטערן. לכתהילה פלענט דאס אײַיניקע אָפֿשְׁרָעָסֶן; ווער וויסט, צי דאס לינד וועט זיך צונגעוווינען, צי ס'וועט געזונט זיין, באטש נעם און פָּאַרְזִיכָּעָר זַיְמִיט אַלְעַגְּטוּזָאַכְּן, וואָס לַיְמַן אֵין דַי הַעֲנָטְ פָּזְן רַשְׂעָע. יַצְחַק אָוֹן בָּעָרְלַ פְּלָעַנְטַ בָּאוֹזְיַיְזַן אַזְוִי צַוְּ פָּאַרְאִינְטָעָרָעָסֶן דַי עַל-טָעָרָן, אַזְוּ צַוְּ דָעַר דָעַרְעָפְּעָנוֹנְגַּן הַאַבָּן מִיר גַּעַהַאַט 60 אַיְינְגַּשְׂרִיבְּעָנָעַ תְּלָמִי-דִּימְלָעַד פָּזְן בִּיְדֻעְ מִינִים. הַיּוֹת אַיְיָן גַּנְתַּ קָעַן נִישְׁטַ בָּאַרְבָּעָטָן קִיְיָן עַיְזָה הרע אַזְוִי פִּילְ קִינְדָּעָר, האַט מַעַן טָעַלְעָרָאַפְּשַׁ אַרְוִיסְגָּרוֹפָן צִינה שְׁטִינְ.

בערגן פָּזְן אַדְעָס.

דעַם ערְשָׁטָן דִּינְסְטִיכָּן נָאָר סְכוּתְּ הַאַבָּן מִיר גַּעַמְאָכָּט דַי פִּיעַרְלָעַכְּעַ דָעַרְעָפְּעָנוֹנְגַּן פָּזְן ערְשָׁטָן הַעֲבָרְעָאַיְשָׁן גַּנְיְלָדִים אֵין לְאַדְזָשָׁ. פָּזְן וּוּאַרְשָׁעָ אַיְזָ סְפָּעַצְיָעַל גַּעַפְּמוּנָן אַלְטָעָרָמָאַן, כְּדַי מְדָרְיךָ צַוְּ זַיְן וּוּינְעַ צְוַיְעַל-רִינְס אַוְנְדוּזָעָר שְׁוּוּסְמָטָר שִׁינְדָּלָעָן אֵין צִינהָן. סְיַעַנְעַן גַּעַקְמָעַן פְּרִוְינְט אֵין בָּאַקְאָנָטָע. מִיר, יַיְנְגָרָעַ בְּנֵי בַּיִת, הַאַבָּן זַיְךְ בָּאַפְּרִוִּיטָן פָּזְן אַוְנְדוּזָעָר אֵין בָּאַקְאָנָטָע. לִימְדִים, כְּדַי בִּיְצְוּוֹיָנָעַן דַי דָאַזְוַעַקְ מַשְׁפָּחָה-גַּעַשְׁעָעָנִישָׁ. אַוְנְדוּזָעָר מַאֲמָעָ אֵין סְפָּעַצְיָעַל דָעַר טָאָטָע, וּוּלְכָבָרָהָאַט גַּעַזְעָן, אַזְוּן פָּזְן מְדָרְיכִי הַדָּוָר וּוּרְטָמָ אַוְיְגָהָוִיבָן דָוְרָק זַיְן עַנְעַן אַיְינְגָעַן קִינְדָּעָר, הַאַבָּן גַּעַשְׁיַינְט פָּזְן גַּרְוִוִּסְ נְחַת-רוֹתָה...

יַצְחַק אַיְזָ אַרְיוֹן אַיְזָ זַיְן רַאֲלָעַ אֵין אַגְּנָהָוִיבָן צַוְּ דָעַרְוָעָקָן בַּיְ דַי קִינְדָּעָר. אִינְטָעָרָעָס אֵין אַוְיְפָמְעָרְקָזָאַמְקִיָּט. עַרְהַאַט גַּלְיַיךְ אַוְיָקְ הַעֲבָרְעָ אִישׁ מִיט אַגְּטַ צְוַיְגָעָפְּאָסָטָן וּוּאַסְכָּבָוָלָאָר אַגְּנָהָוִיבָן זַיְן צַוְּ זַיְן וּוּיְזָן שְׁפִי-לְעָרִיעָן, גַּעַמְאָכָּט זַיְן מַוְנָּטָר אֵין לְאַכְדָּיָק. מִיט הַחְוָמָאָר גַּעַוְוִינְטָמָעָ קִינְדָּעָר אֵין יַצְחַק פְּלָעַנְטַ שְׁפָרְדָּלָעַן מִיט גַּעַזְוָנָטָן הַומָּאָר אֵין דִּירָעְוָדְקִיָּט. אַזְוִי אַרְום כָּאָפָּן זַיְן אַוְיָקְ פָּזְן זַיְךְ אַלְיַיְזָן אֵין אַסְיְמִילָרָן בָּאַנְגִּרְפָּן אֵין וּוּרְטָרָע. עַרְהַאַט זַיְן שְׁפִילְעָרִיעָן בָּאַגְּלִילָטָן מִיט מְזָוִיק אֵין גַּזְאָגָן. בְּרָאָשׁ מִיט אַוְנְדוּזָעָר הַוּוּפְטָ פְּרָעְבָּלְגָּאָסָטָן פָּזְן וּוּאַשְׁעָ, אַלְטָעָרָמָאַן, הַאַט מַעַן גַּעַמְאָכָּט אַתְּהָלוֹכָה. דָעַר שְׁוֹאַרְצָעָר אַלְטָעָרָמָאַן הַאַט מַאֲרָשִׁירָט פָּאַרְאָוִוִּים, אַוְיְסְזָעָנְדִּים וּוּי אַצְיְוָנְנָעָר. עַרְהַאַט גַּעַטְרִיסְלָטָט מִיט זַיְן עַפְּנָ-שְׁוֹאַרְצָעָ קְדָלָעָם, אַוְיְסְגָּעָשְׁטָרָעָט אַוְיָקְ דַי "גַּעַשְׁמָאַקְינְגָעָ" זַיְן עַנְעַן שְׁוֹאַרְצָעָ אַוְיְגָעָנָעָם, וּוּלְנָדִיסְ הַפְּנִים דָעַרְמִיטָט צִיעַן זַיְעַר אַוְיָט-מְעַרְקָזְאַמְקִיָּט. זַיְעַן תְּלִמְיּוֹדָות, שִׁינְדָּל אֵין צִינהָן, הַאַבָּן אִים פָּאַרְשְׁטָאָנָעָן

אויפֿן ווונֵק, זַיְהַ אַבְּבָן גַּעֲוֹסֶט וּוּיְ אָוּן וּוּאָס צַוְּ טָוּן מִיטְ דִּי קִינְדָּרְלָעֵן.

אַלְטָעַרְמָאָן אַיז גַּעֲוֹעַן צַוְּ יַעֲנֵר צִיּוֹת דָּעָר אַגְּרַעַנְטַמְּטָעָר יִידְישָׁעָר
פַּרְעַבְּלִיסְטָם, יַצְחָק פְּלַעַגְטָה תְּמִיר וַיְיַעַר שַׁעַצְנָן זַיְהַ אַוְיְפֿטָה אַיז וּוּאַרְשָׁעָן אָוּן
שְׁפַעַטָּעָר זַיְהַ פַּעַדְגָּאָגִישָׁע טַעַטְקִיּוֹת אַין אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּוּרְ אַיז גַּעַד
וְאַרְן דָּעָר אַרְגָּאָנוּיְוִירָעָר פָּזְ נַגְּנֵצְן פַּרְעַבְּלָוּעָן, דָּאָס הַיּוֹסֶט פְּשָׁוֹטָן גַּעַד
לְיוֹנְגַּט דִּי יִסְדוֹרוֹת פָּאָר דָּעָר מַאֲדָעָרְנָעָר הַעֲבָרָאִישָׁעָר שָׁוֹל אַיז דָּעָם יוּדִישָׁן
לְאָנָה.

אַין עַטְלָעַכְעָט טָג אַרְוּם אַיז אַלְטָעַרְמָאָן אַוּעַקְנַעַפְּאָרָן קִיְּן וּוּאַרְשָׁעָן,
אַין זַיְהַ קִינְדָּרְ-מְלָכָה, פָּאָרָן אַוּעַקְנַעַפְּאָרָן הַאָט עַר גַּעַזְאָנָט, אַז סְ'אַיז דָּא
אוּפְּ וּוּעַמְּעַן זַיְהַ פָּאָרְאָזָן:

— קַאֲצָעַנְעַלְסָאָן שָׁעַן שָׁוֹן מִיךְ פָּאָרְשְׁטָעָקָן!...

יַצְחָק, שַׁוְּיִינְדָּל אָוּן צִינָה אַבְּבָן אַנְגַּעַהְוִיבָן נַאֲרַמָּאָל אַנְצּוּפְּרָן מִיטְן גַּד
וְלָדִים. אַוְרָךְ אַיךְ פְּלַעַגְטָה זַיְהַ מַאְכָן קְרָאנְק, זַוְּכָן תִּרְצָוִים, נַיְשָׁטָה צַוְּ גַּיְינָן
אַין גַּוְמָנָזְיָוָם אָוּן אַפְּטָה זַיְהַ אַרְיִינְכָּאָפָּן אַחֲרָין. כְּפַלְעָגָן תְּמִיד אַוְיְפָסְנָי
בָּאֲגִינְיסְטָעָט וּוּעָרָן פָּזְ יַצְחָק אַינְטָעַסְאָנְטָעָר אַרְבָּעָט. שַׁוְּיִינְדָּל אָוּן צִינָה
פְּלַעַגְטָה זַיְהַן, אַז „יַצְחָק אַיז אַכְּבָּעָרְיָהָן!“

עַר אַיז בָּאַמְּתָה גַּעֲוֹעַן אַפְּרַעְגָּאָגָּן פָּאָר יַעַדְן קִינְדָּרְ-עַלְטָעָר. צַוְּ אַלְעָד
מַעַן פְּלַעַגְטָה עַר גַּעַפְּנִינָן אַוְוָעָגָן, הַמְּצָאָות. עַר פְּלַעַגְטָה אַבְּסָעָרוּוֹרִין דִּי קִינְדָּרְ
דָּעַלְעָד. דִּי גַּנְגָּוֹת פְּלַעַגְטָה זַיְהַ אַבְּסָעָרוֹוֹאָצְיָע-מַאְטָעָרְיָאָל אַיְינְשָׁרִיבָן אַיז
אַסְפָּעַצְיָעָל בָּוּרָה. יַעַדְעָם אַרְיִינְגָּעָל וּוּאָרָטָם, יַעַדְעָם סְפָּעַצְיָעָל אַקְטָיוּטָעָט
פָּזְ קִינְדָּרְ פְּלַעַגְטָה אַיְינְגָּשְׁרִיבָן וּוּעָרָן. אַין דָּעָם דָּאָזְקָן טָאָנְגָּבוֹר, וּוּלְ-
כָּעָר אַיז גַּעַהְאָגָּעָן אַוְיְפֿן וּוּאָנָמָן, פְּלַעַגְטָה מַעַן אַיְינְשָׁרִיבָן דִּי קִינְדָּרְעָשָׁ
„חַכְמָות“. סְ'אַיז שָׁוֹן גַּעַפְּמָעָן דָּרְצָוּ, אַז זַיְהַ אַלְיָוָן אַבְּבָן זַיְהַ גַּעַגְּבָן
דָּעַרְפָּוּן אַדְיָן וְחַשְׁבָּוּן, פְּלַעַגְטָה אַלְיָוָן אַוְיְפָסָאָפָּן פָּאָרְשִׁידָעָנָעָר אַבְּסָעָרוֹוֹאָצְיָעָם
אַזְוָן הַיִּסְן דָּאָס פָּאָרְשִׁירִיבָן!...

זַיְהַ גַּעֲוֹעַן אַזְוְלָכָעָה הַאֲרַצִּיקָעָ, אַוְנְדָּזְעָרָעָ גַּעַשְׁמָאַקִּינְסָעָ מִשְׁחָלָעָד
אַזְוָן שְׁרַחְלָעָן! יַצְחָק הַאָט גַּעַזְאָנָט צַוְּ זַיְהַנָּעָ מִיטְהַעַלְפָעָרִינָמָ:

— וּוּטְ אַיר קָוְן מִיטְ גַּוטְעָ אַוְיְגָן, וּוּטְ אַיר זַעַן סָאָרָא גַּוטְעָ קִינְדָּרְ
דָּעַלְעָד מִיר אַבְּבָן!...
אַוְנְדָּזְעָרָעָ אַרְבָּעָט פְּלַעַגְטָה זַיְהַ אַוְנְדָּזְעָרָעָ אַרְיוֹסְוּוֹיְזָן זַיְהַ אַפְּרָגְּנָעָנָן. אַיךְ

זאג אונדזער ארבעט, וויל איך בין געוווארן די ערשות פראקטיטאנטלאע, די ערשות עוזרת פון דעם ערשותן גנ-ילדים אין לאדוש.

פארנאנט פלעגט מען צונרייטן באשעפטיקונג פארן צוויטן טאגן אויסשנידן, ציוכענען, צונרייטן מאדרעלן אא"ו. אונדזערע בני-בית און באקאנטע פלעגן זיך ארייניכאפען אין גן און מפלעגט פארברעגענען צוואצ-מען. זוסטאן שענאלאָזוייטש פלעגט זיך אועזקעצען אויף א קליען בענקלע, פארלייענען זיינע נייעסטה שירם, אדרער אויסשפילן עפטעס אויף א קע-מעלע אַרומגעווילט מיט פאפראָס-פֿאָפֿר. פֿאָפֿר צוועטן ער כאנן די שיינינקע צינה, אויפהייבן זי פון שמול, אַזְעַקְעַזְעַן אויף זיינע פֿלִוּצְעַס און אַרומלוֹפֵן מיט איר, אַשְׁרַיְעַנְדִּיקָע, אַיְבָּרָעָן זאָל.

אין די דאָזְקָע שינגע בין השמשות-שענן פלעגט אַפְּט אַרְיַינְקָוּמָעָן יצחָק, כדַי צו כאנַן אַשְׁמוּעָן ווועַן די „קְלִיּוּנָע נְבָאִים לְעָד“... אַזְוּ פְּלַעַגְתָּן ער זי שטענדייך רופֶן. די קינדער האָבן ממש פֿאָרְגָּנָטְעָרָט יְצָחָקָן.

זיי פְּלַעַגְתָּן אַים פון ווַיְיטָן שְׂוִין באָנְרִיסְן מיט אַהֲילְכִּיקָן, „שְׁלָוָם!“ אַרְוּמְרִינְגְּלָעָן, פֿאָרוֹאָרָפָן אַים מִיט פֿרָאנְן:

— מַוְרָה, מַוְרָה! דָּרְצִיְּלָת אַונְדוֹן עַפְעַטְסָן... סְפְּלַעַגְתָּן זי שְׂוָעָר זְיוֹן צו גַּעַזְעַגְעַגְעַן זיך מיט אַמעְשָׁהָלָע, ווָאַם יְצָחָק הָאָט זי דָּרְצִיְּלָת.

יצחָק הָאָט בָּאָר זי גַּעַהָאָט אַקוֹּאָל אַן אַסּוֹף, אַן אַומְדָרְשָׁעְפְּלָעָן מַאְטָעָרְיוֹאָל פָּן אַלְגָּעָמִינָּעָם וּוּלְטָלְעָכָן אַינְהָאָלָט, פָּן יְקִישָׁ-הִיסְטָאָרִישָׁן, פָּן אַרְצִיְּשָׁרָאָלְדִּיקָן. ווֹ אַזְוּ ער פְּלַעַגְתָּן עַס באָוַיְיָן צוֹפָאָסָן צוּם נְיוּסְטָמִיקָן נְיוּוֹאָ פָּן אַזְעַלְכָּעָ פֿאָצְלָעָךְ עַפְהָלָעָךְ, אַיז עַס טָאָקָעָ מעָשָׁה בָּעֵל מַוְתָּה — אַ „כִּיּוֹשָׁ-מַאֲכָעָר“, ווֹ מְפָלַעַגְתָּן אַים מִיט רַעַכְתָּן רְופֶן.

בְּלִיוֹז אַדְאָנָק זיינע אַרטִּיסְטִּישָׁע פְּעָיְסִיטָּן, פֿאָרְבָּוּדָן מִיט אַגְּעָדָה זונְטָן פְּעַדְאָגָאנִישָׁן חִיש, פְּלַעַגְתָּן ער באָוַיְיָן זיך דָּרְעוֹזָהָן דֻּעָם נְאַטְיָרְלָעָן קִינְדָּעָרִישָׁן נְיִיגָּעָר, די צְעַשְׁפִּילְטָעָ יְוָנָגָעָ פְּאַנְטָאָזְוָעָ, שְׁפִּילָן אוֹוָף די אַיְוָרָדָעָלָעָךְ דָּעַלְעָ סְטוּרָנוּעָם פְּוֹנָעָם קִינְדָּס נְשָׁמָה, ווָאַם רְעַנְגִּירָט אוֹוָף אַלְעָץ, ווָאַם אַיז דִּיאָן, שְׂיוֹן אַונְדָּרְהָוִיבָן. ער פְּלַעַגְתָּן מִיט מִימִיקָן, מִיט זְיוֹנָעָ אַוְינְגָן אַונְגָּזָעָן מִיט זְיוֹן גַּאנְצָעָן גּוֹת, אַרְיַינְצִיעָן די פְּיִינְפִּילְנְדִּיקָעָ קִינְדָּעָרְלָעָךְ אַין אַ רְעַאְלִיסְטִּישָׁן שְׁפִּילָן פָּן אַינְסְצָעָנְזְוָאָצִיעָם, דָּרָךְ וּוּלְכָבָעָ ער פְּלַעַגְתָּן

שיולדערן דאס נײַע אַרְץּ יִשְׂרָאֵל אָזֶן אַמְּלָיַקְעַד וַיְדִישַׁע גַּשְׁיכְטַע. דאס אַיז די הײַנט פֿאַרְשְׁפְּרִיטָע שִׁוְתָה פֿון שְׁוֹלְטָעַטָּע, אַנְגְּרָקָעַנְטָ פֿון דִּי מַאַ-דְּעַרְנָע פֿעדָאנָגָן. דָּרְפָּאָר בּוּטָ מעַן הִינְטָ שְׁוֹלְ-בְּנָיִנִים מִיטּ טְעַטָּע,

כָּרִי דָּעַם דָּאָזִיקָן סִיסְטָעָם אַיְינְצְּפִירָן אַין לְעַבְןָן.

דָּעַר סְךָ חַכָּלָ פֿון דִּי דָּאָזִיקָן פֿרוֹוֹן, די לְעַבְדִּיקָעַ גַּשְׁיכְטַע-סִצְעַנְעָם
חַאֲבָן יִצְחָקָן אַנְגְּנָעַרְעָנְטָ אַנְצְּוּשְׁרִיבָן זִוְּגָעַ פֿיעַסְּן „מִכְּרִתְיּוֹסְפָּה“, „מִשְׁהָ“, „אַחְשּׁוֹרֹשָׁ“. דָּעַר גְּנוּילְדִּים אַיז פָּאָר יִצְחָקָן גְּעוּוֹאָרָן אַ לְעַבְדִּיקָעַ קְוּשְׁנִיעָ,
וּוּ עָרְ פְּלָעַנְטָ אַוְיסְפָּאָוּעָן אָזֶן שְׁעַפְן קְוּאָלָן פֿון פְּרִישָׁע צְאַפְּלְרוּקְסְטָעַ טָעַ-
מעָסָ: לְיִדְעָר אָזֶן מְעַשְׁלָעָר, דָּרְצְיִירָעָר טְעַטָּע-רְעַפְּרָטוֹאָר.

כְּגַעַדְנָק שְׁפָאַנְעַנְדִּיקָעַ מְאַמְּגַעַנְטָן, וּוּעַלְכָעַ שְׁטִיעָן תְּמִיד פָּאָר מִינְעָ
אוֹוְגָן.

...אַט דָּרְצְיוֹלָט עָר וּוּגָן אַבְּרָהָמָן. עָר וּוּקָט בַּיְ דִּי קִינְדָּרָ מִיטּ-
לְיִיד צַו דָּרְ אַיְוֹנְזָאַמְּעָרָה הָגָר. גְּלִיקָן אַיְנְצְּעַנְיָוָרָט עָר דִּי סִצְעַנְעָם פֿון
פֿאַרְיָאַגְּטָעָר מְאַמְּעָ מִיטּ אַירְ פֿאַרְיָוָתָוָמָן קִינְדָּ אַיְנָעָם לְוָד, וּוּאָסָ אַיז גַּעַ-
וּוּאָרָן אַ פְּאַפְּלוֹלָעָר וּוּגְלִיּוֹ: „נוֹמָה יְלִדִּי קְטָנִי“. פֿאַרְכָּאַפְּנָדִיק אַיז גְּעוּוֹעָן
די דָּרְצְיוֹלָנָג וּוּגָן מְבוֹלָ. די קִינְדָּרָלָעָרָהָבָן זִיךְ אַזְוִי אַיְבָרָגָנוּמוּן,
אַיז אַיז זַיְעָרָע אַיְגָעָלָעָךְ הָאָט וּזְךָ בְּאַמְּרָקָט פֿאַרְצְּזָוְיִפְּלָוָגָן, פְּוֹנָקָט וּזְ-
זַיְיָ וּוּאַלְטָן זִיךְ אַלְיָוָן דָּרָעָזָן אַיְינְגָעָזָונָקָעָן אַיְנְמִיטָן וּוּאָסָרָ. די קִינְדָּרָ
הָאָבָן, טָמָאַפְּצִיאַנְרָטָעָ, אַיְבָרָגָעָלָעָבָט אַזְיךְ דִּי גַּשְׁיכְטַעָּ פֿון נָחָן.

נָאָכָן אַרְוִוְסָנִיּוֹן פֿון קָאַסְטָוָן הָאָט אַיְנָעָרָ פֿון דִּי „גְּבִיאַיְמָלָעָר“, יָאָנוּשָׁ
קְרָאוּעָ, וּוּאָסָ אַיז הִינְטָ אַין אַרְץּ יִשְׂרָאֵל, אַוְיסְגָּרוּפָן מִיטּ דָּרְלִיְבָטָעָ-
רוֹנָנָ: „אָמָתָה, מִיר זַעַנְעָן אַלְאָ גַּטְוָעָ מִיר זַעַנְעָן נִישְׁטָ דָּרְטְּרוֹנָקָעָן גַּעַ-
וּוּאָרָן!...“ פֿון דָּעַם שְׁפִּילָ אַרְוּם דָּרָרָ מַעַשָּׁה „מְבוֹלָ“ הָאָט יִצְחָק גַּעַשְׁאָפָן
דָּאָס לְיִודְתָּהָבָתָה נָחָן אַזְיךְ גְּלִיּוֹקְ צְגָעָפָאָסָט דָּרְצָוָא אַ פְּאַלְקָסְ-מְאַטְ�וָוָן.

בַּיּוֹם אַנְסְּוּמָעָן פֿון חַנּוּכָה פְּלָעַנְטָ זִיךְ אַיז יִצְחָקָן אַוְיְפָוּעָקָן דָּרָר גַּיְסָטָ
פֿון דִּי שְׁפָעַטְעַדְיָקָעַ גַּעַטָּא-קְעַמְפָעָרָם, וּגָן עָרָ אַיז, צַו עַטְלָעָכָה פְּוֹפְצִיךְ
יאָרָ, גְּעוּוֹאָרָן אַיְנָעָרָ פֿון דִּי קְעַמְפָעָרָ פָּאָרָן קְיֻדָּשָׁ הָעָם אַיז וּוּאַרְשָׁעוּוֹרָ
גַּעַטָּא....

אַרְוּמְגָעָרִינְגָּלָט מִיטּ דִּי „גְּבִיאַיְמָלָעָר“, פְּלָעַנְטָ עָר מִיטּ הַתְּלָהָבָות
דָּרְצְיוֹלָן וּגָן דָּעַם עַרְשָׁטָן קְיֻדָּשָׁ הָשָׁם אַיז דָּרָר יִדְיִישָׁר גַּשְׁיכְטַע —

די דערשייטרנדיקע מעשה פון חנה ושבעת בניה, די דערניידערונגנען מצד די יידייע שונאים, די פארויסטונג פון יידיישן לאנד. די „נבייאימלעך“ האבן איינעלעך פול מיט טראונ... די רעוואַלזיע אין מודיעין... מתחיהו מיט זיינע זונ... דער גרטער נאציאנאלער העלה, יהודה המכבי, פלא-
קערט אויף די הערצעלעך פון די „נבייאימלעך.“

פון פוריים פלענט יצח מסכן נאך פרויילעבע פארויזילונגנען. דערפונ האט ער שפערטער געשפֿן די הומאָרְפּוֹלָע פּוֹרִים-קָאָמְדֵּעַ „אַחֲשׁוֹרֶשׁ“. די „נבייאימלעך“ האבן דאס אויפּגעפֿירט אויף העבראייש.

גלייך נאך פוריים פלענט יצחק צוטראָטען צו מעשה מצרים, צו דער אימפּאָזָאנְטָעָר אַינְסָצָעָנְיוֹאַצְּיעַ פּוֹן יציאת מצרים. די אָוְמָגָעָזְוִיטָעַ פרײַיד, זוען משה שפְּאָלָט דעם ים סוף, דרייקט זיך אָוִיס אַין אַ באָלָעַט, וועלכּוֹן אַיך האָבָּדָעָלָט צוֹנְגָּרְיוֹתָם. עס אַיז גַּעֲוָעָן אַטְּנָאָי פּוֹן נְצָחָן, פּוֹן יְדִי-
שער באָפּרְיוֹאָונָג. דער ערשותער דור פּוֹן גַּאֲוָה...

פון פוריים ביז פְּסָחָ פְּלָעַנְטָמָן בַּיְ אַונְדוֹ אַין גִּילְדִּים פִּיבּוֹרָה אַפְּטָט אַרְבָּעָטָן, אַלְעָ, פּוֹן יְצָחָן בַּיְ מִיר, אַלְסָ דער ערשותער עוֹרָת, וּאַס כְּבִין דֻּעָמָלָט גַּעֲוָעָן. חווַי לְעַבְּדִיקָעָר אַינְסָצָעָנְיוֹאַצְּיעַ, האט מען די „נַבְּיָאִים-לָעַךְ“ אַוְיָסְגָּעָלָעָרָנָט די פִּיר קְשִׁוּתָה, די פְּסָח-לִידָּעָר „בָּאָגָּזִים נְשָׁחָתָה“ אַין „חַד גְּדִיאָ“.

די לאַצְּטָע טעג פָּאָר פְּסָחָ פְּלָעַנְטָמָן יצחק אָפְּלָוּ דּוֹרְכְּפִּירָן אַן אַיְסָצָע-
נְיוֹאַצְּיעַ פּוֹן אַ רִיכְטִין סְדָר, כדַי „נַבְּיָאִים-לָעַךְ“ זָאַלְן זַיְן צוֹנְגָּרְיוֹת
צַו גַּעֲבָן נְחַתְּרוֹחָ זְיוּעָרָעָ עַלְטָעָרָן, וּאַס אַזְוִי אַיז עַס בָּאָמָת גַּעֲוָעָן...

יצחָק פְּלָעַנְטָמָן, בעטָן לִימָוד גַּוְפָּא, אִימְפְּרָאָוְוִיזָרָן אַון פְּרָאָקְטִישׁ פָּאָר-
טִיפְּן אַון אַוִּיסְבָּרִיטָעָרָן אַלְעָ טָעָמָעָס. די דָּאַזְוַעַט אַוִּיפְּרִוְנָגָעָן, לִידָּעָר,
שְׁפִּילְעָרִיָּעָן, קְרִיוֹזְ-שְׁפִּילְעָן זַעֲנָעָן דָּוָרָק אִים אַוִּיסְגָּעָבָן גַּעֲוָאָרָן אַין אַ
בּוֹרְ-פָּאָרָעָם אַלְסָ אַסְטָמָעָם פָּאָר הַעֲרָאִישׁ סִינְדָּר-גָּאָרָטָנָס. דָּאָס בּוֹקָ
אַיז גַּעֲשָׂרִיבָן גַּעֲוָאָרָן פּוֹן לְעַבְּדִיקָסְטָן פּוֹאָל, פּוֹן פְּלָאָמִיקְסָטָר אַמְוֹנָה,

פּוֹן גַּרְעָסְטָר לְיִכְעַ פָּאָר די „נַבְּיָאִים-לָעַךְ“ פּוֹן אַלְעָ דָּוָרוֹת.
אַזְוִי האט גַּעֲלָבָט אַון גַּעֲשָׂפָּן יצחק פְּאַצְּעָנְלָטָאָן בַּיְ צָוָם יָאָר
1914, זוען עַס אַיז אַוִּיסְגָּעָרָאָכָן די ערשות וּוּלְטַ-מְלַחְמָה.

יצחק טרעת דאן ארין אין א נייר תקופה פון זיין שעפעריש לעבן,
א תקופה וואס האט זיך געזינן דריי צענדייס יאר בו זיין טראגישן סופ
אין די נא-קאמען פון אשויענטשימים, וווע ער איז אומגעטומען על קידוש
השם צווזמען מיט זיין „אויטגעהרגעטן יידישן פאלק“, ווועמען ער האט
אין די געט-טען געוידמעט זיין לעצטעה גרויסע פאעמע.

נעם עון - רעגייס טער

<p>גלויצ'ענשטיין ה. .86
 גאטביב י. ד"ר .182
 גנעסין אורי ניטן .200
 גנעסין מנחם .85 .187, 190, 191, 199
 גוטשקאָוו ק. .186 .201, 200, 194, 192
 דאוויזאָן ד"ר .15
 דאנכין ד"ר .74
 דאוויזאָן מאיר .125
 דראָרַשְׁאָוָו וִינָא, .159, 160, 163, 161
 דאנילויטש ה. (הערשעלע), 171
 דאַלְסָקָאַיָּה .172, 173, 174, 175, 176, 177
 דוראו, .191
 האַמְבּוֹרְסְּפִי .13
 האַכְזִינְגֶּר יוֹסֵה ד"ר .16
 הוּרוּוִיטֶש .94, 95, 121
 היינָע ה. .153, 110
 הירשביין פֿרַץ, .187, 162, 137
 הרצֶל ט. ד"ר .196
 הירשפֿעלֶד זְלָטָן .172
 האַכְשִׁטְיִין .181
 הינְדַּעַם ד"ר .208</p> | <p>איידעלמאָן .100
 אונגער יְשֻׁעָיהו .209, 175, 172, 162, 177
 אַקְסְּטוּלְרָאָד .167
 אוּירְבָּאָך .180, 179, 176, 191
 אש שלום, .14, 179, 180, 162
 אָוּסִישִׁין מ. מ. .203
 אלְטָעְרָמָאָן .221, 210, 208, 208
 אלְפָעָרָן .178, 19, 14
 בערמאָן (גראָפְּסָלִי) .14
 באַיְאָרְסְּפִי צְבִי, .54
 בערענשטיין .69
 בראנקעט יְשֻׁעָיהו .88
 בערקלאָוּיטֶש י. ב. .134, 133, 108
 ביאַלִּיך ח. נ. .202, 178, 142, 128
 בעל מוחשבות .153
 בערטמאָן יְצָחָק .183, 158, 157, 156, 156
 בערנְאָרְד שְׂרָה .189, 184, 160
 באַרְטְּשִׁינְסְּקִי הענָע, .174
 בירענְבּוּים .177
 באַרְאָכָאָו ב. .203
 ברענְעָר י. ח. .203
 נָאָרְפִּיִּין .69, 67</p> |
|---|---|

ג'ופשיין, 11. ל'יבטענשטיין ישראָס, 180. לעווין, 181, 183. לאנדאו ווילהעלם, 142. מענדעלע מוכך ספרים, 11, 148, 202, 176. מוזאה רב', 15. מייזיל רב' אליעזר איטשע, 103, 44, 15, 159, 157, 121, 105. מייטניק, 32. מייזל ר' אליעזר איטשע, 127. מאשקאוויטש, 137, 139. מאסטבויום יוֹאַל, 177, 176. מיינקאָווסקי מאורייצי, 195. מיינקאָווסקי ד"ר, 195. נאכומאָו פֿנְחָמֶס, 69, 35. נאָמבערג. ה. ד. ניימאן, 107, 176. סַאַקָּאָוּנוֹ נְחוּם, 59, 53, 11, 10. סַאַלְאָוּוִיטְשִׁיק חִיּוּם רב', 125, 124. סַאַלְאָוּוִיטְשִׁיק משה ר', 128, 126. סַעְנָאָוּוִיטְשִׁיך. ז. סְפֻּלְטָאָר. מ. סְטָאוּסִיק, 133, 132. סְטָאוּסִיק. 176. סַאַלְאָוּוִיטְשִׁיק-מָגָאַלִּיך, 181. עַפְשְׁטִיּוֹן חִיּוּל, 194. פָּאָנָּעָר, 14. פִּינְשְׁטִיּוֹן אַהֲרֹן, 159, 28, 27. פְּרִישְׁמָאָן דּוֹד, 132, 122, 107, 85. פְּרִישְׁמָאָן דּוֹד, 172, 162, 160, 158, 133. פְּרִישְׁמָאָן דּוֹד, 191, 190, 180, 174, 173.	וּוִינְבָּרְג, 86. וּוְדָרָא מְשָׁה, 157, 153. וּוְגָנְגָעֵר 177. וּוִיצְמָאָן חִיּוּם, 199. וּלְבָרְשְׁטִיּוֹן, 26. וּלְבָרְטְּרָם, 137. וּסְטָאוּסִיק. ר. 189, 188, 187, 162. וּזְאַלְאָוּסִיק, 191, 190. וּזְאַלְאָוּסִיק. יַאֲשָׁעָר, 163. וּלְבָרְבָּרְגְּ וּלְאַלְפָה, 162, 188. וּזְאַנְגְּוּוּיִלְּ יִשְׂרָאֵל, 173. וּזְאַנְגְּבָרְגְּ, 191. וּזְיִתְנִיצְקִי. ה. 176. וּזְאַבָּאָטִינְסִיק. ו. 127. טָאָבָעְנָקִין יִצְחָק, 60, 81, 20, 15, 9. טָאָבָעְנָקִין יִצְחָק, 168, 167, 149, 148, 106, 62. טָאָבָעְנָקִין פרָוִי, 169. טָאָבָעְנָקִין פרָוִי, 62, 61, 59, 31. טָאָבָעְנָקִין משה, 169, 106, 63. טָאָבָעְנָקִין נַאֲטָאַלִּיאָ, 60. טָעָנָנְבָּיִים, 13. טוֹוּוִיס יוֹלִיאָן, 183. יוּזְעַפְּאָוּוִיטְשִׁיק מֹסִיא, 111, 108, 84. יוּזְעַפְּאָוּוִיטְשִׁיק מֹסִיא, 114, 113, 112. יוּזְעַפְּאָוּוִיטְשִׁיק נְרוּנִיא, 114, 112. יאַצְקָאָן. ש. 133. יאַנְאָוּסִיק חִיּוּל, 136. יעַדוּאָב, 137. יאַשְׁוָנְסִיק-זָעַמְאָן, 181. כְּהֵן יַעֲמֵד, 117, 108, 64, 24. כְּהֵן צְבֵי, 176.

כלעצקיין בארים, .54.	.123
סערמער, .181, 77.	.122
קרינסקי מ. .184, .181, 77.	.121
קראצקאוסקי מנחם, .146, .145, .143, .142.	.120
קריינעם, .160.	.199, .190
קאמינסקי אסתר רחל, .162.	.203, .206
קאמיסארושעומקאייא, .176.	.96
קאווע, .183.	.180
קאוונער ד"ה, .208.	.142
קאהאן לאואר, .209.	.165
קראווע יאנוש, .213.	.205, .187
ראטבארט, .187.	.200
רייזען זלמן, .17.	.188
ריינהארדט מאסם, .185, .170.	.41
ראוניצקי י. ח., .203.	.63, .44
шибקין פרוי, .10.	.195, .17
שוווארץ ישכבר, .63.	.29, .20, .9
, .137, .134, .133, .11.	.30, .33, .32, .31
שלום עליכם, .202, .160, .139, .138.	.193, .188, .54, .33, .31
שפירא, .14.	.210, .195
שם'ר, .48.	.27, .26, .24, .28
שמעעלעוויטש לאסקע, .49, .48, .47.	.103, .59, .57, .50, .45, .32, .28
.87, .50.	.159, .145, .144, .132, .120
שואארץ מארק איינזש, .63.	.211, .210, .209, .208, .206, .160
שניאור ז, .132, .131, .127, .108, .107.	.30, .29
.179, .178, .162, .143, .142.	.36, .33, .31, .29
שטיינבערג יעב, .131, .130.	.36, .35, .34, .33
שטיינבערג יהודא, .206, .203, .130.	.149, .148, .147
.176.	.14
שולץ, .177.	.14
שטיינבערג צינה, .211, .210, .206.	.28, .44
פיערניך ישכבר, .123, .122, .121.	.124
פינשטיין אליהו, .124.	.139, .137
פאלאך ד"ר, .184.	.177
פיטעלבערג, .184.	.199
פראנק, .190.	.191
פיקמאן י. .160.	.203
פazonנסקי, .162.	.180
פֿרַץ י. ג. .138, .137, .122, .107.	.203
פרומאך דוד, .208.	.180
פֿיקעלני אברהם, .209.	.142
פֿינקום, .213.	.165
צמתה, .200.	.188
קאצענעטלסאָן יעכּב בנימין, .185.	.9
קאצענעטלסאָן ד"ר (בושי בן גִּילֵי), .203.	.41
קאצענעטלסאָן שיינדרל, .187.	.63
קאצענעטלסאָן בערל, .186.	.44
קאצענעטלסאָן דְּבָרֶן (בָּנְצִיּוֹן), .187.	.9
קאצענעטלסאָן שיינדרל, .187.	.195
קאצענעטלסאָן מְשָׁה, .188.	.17
קאצענעטלסאָן אַבְרָהָם, .189.	.29
קאצענעטלסאָן בנציון, .189.	.28
קאצענעטלסאָן דְּבָרֶן (בָּנְצִיּוֹן), .189.	.20
קאטניאוץקי ד"ר, .189.	.29
קַרְנָאָוּסְקִי, .189.	.28
קַרְטְּשָׁאָס יָאָנוּשׁ, .190.	.44
קַאנְגָּאנְגָּוּוּטִישׁ, .190.	.14

דָּאַכְ בְּשִׁילְשֶׁלֶת יְהֻדָּה גְּזַעַן

ביבער-סעריע פון דעם צענטראל-פארבענד פון פוילישע יהן

אין ארגענטינע

רעדאקטאָר: מאָרכָ מַזְרָקָאָו

בֵּין אִצְטָדָעָר שִׁינְעָן :

- (1) מאָרכָ טוֹרָקָאָו: מלכה אוושיאני דערציזלט...
- (2) ה. ד. נַחֲמְבָּרְגָּו: ג. ג. פרץ
- (3) וו. גְּרָאַסְמָחָן-י. זְוִירְנוֹגָךְ: מְדֻעְבְּלִיְנֶקָּע
- (4) פרץ גְּרָאַנְאַטְשָׁתִיְיָו: מִין חָרוֹב שְׁטָעַטָּל סְאַקָּאַלָּאָו
- (5) יִשְׂרָאֵל טָזְבָּאַקְסְּבָּלָאָטָּה: חָרְבָּן לְאַדְרִישׁ
- (6) זְרוּבְּבֶּלְגָּו: בָּאָרְגָּן (קָאַפְּטִילְעָן פּוֹוִילָן)
- (7) אַלְחָנוֹ צִיְּטָלוֹן: אַין אַ לִיטְעָרָאַרְשָׁעָר שְׁטוֹב
- (8) דֵּיר גָּוּשָׁאָקָעָסָה: פּוֹוִילָן — 1946
- (9) דֵּיר גָּעַגְלָאַזְוִוִּיטָשָׁה: טְלָאַמְאַצָּע 13
- (10) מ. נַודְעָחָןָן: גַּעַלְעַטָּעָר דּוֹרָךְ טְרָעָרָן
- (11) דֵּיר מַאיְרָגְלָאַגָּוָן: דֵּין יִידְזָן-שְׁטָמָט לְבוּלָיָן
- (12) יִשְׂרָאֵל אַפְּרָהָת: הַיְמָלָאָזָע יִידָּן
- (13) דֵּיר יַעֲקֹב שָׁאַצְקָיָה: אַין שָׁאַטָּן פּוֹן עַבְרָה
- (14) דָּוֹדְפְּלִינְגְּקָרָו: אַ חְוִיוֹ אַוּפָה גַּזְשִׁיבָאָו
- (15) דֵּיר גָּלְגָּלְזָיְדָמָאָן: טָאַגְבָּוָן פּוֹן וְאַרְשָׁעָוָר גַּעַטָּא
- (16) קִינְדָּעָר-מַאְדָּטְרָאַלְאָנָיָה (זָאַמְלָוָנָג פּוֹן דָּאַקְסְּמָעָנָטָן)
- (17) חַיִּים גְּרָאַדָּעָן: פְּלִיטָם
- (18) ש. קָאַטְשָׁעַרְגִּוְטָקִי: פָּאַרְטְּיוֹאַנְעָר גַּיְעָוָן... (וּוְיַלְגָּעָר גַּעַטָּא)
- (19) פְּרִזְעָן זְרוּבְּבֶּלְגָּו: נָעַן וְנָדָן (פָּאַרְטִּיכְבָּעָנָנוֹנָעָן פּוֹן אַ פְּלִיטה)
- (20) מְרָדְכִּי שְׁטָרְגִּלְגָּלָע: מְאַדְיָאנָע
- (21) יַעֲקֹב לְעַשְׁצִינוֹסְקִי: אַוְיָפָן רָאַנָּד פּוֹן אַפְּגָרָונָט
- (22) דֵּיר גָּעַגְלָאַזְוִוִּיטָשָׁה: גַּעַרְעַנְטָע טְרִיטָה
- (23) אַבְרָהָם טִיְּטָלְבָוִוִּים: וְוְאַרְשָׁעָוָר הַיָּהָה
- (24) טָגְנוֹיאָקָפָּקָס: אַ וְאַנְדָּרָוָג אַיְבָּעָר אַקְוּפִּירָטָע גַּעַבְּיָטָן
- (25) ש. ל. שְׁנִיְּזָעַרְמָאָן: צְוּוִישָׁן שְׁרָעָק אַוְן הַאַפְּעָנָנוֹנָג
- (26) לעָגָפְּנִיקְלְשָׁטִיָּוָן: מְנוֹלָת פּוֹוִילָן
- (27) יַאֲנָאָס טְוֹרָקָאָו: אַזְוִי אַיְזָן עַס גַּעַוּוֹעָן... (חָרְבָּן וְוְאַרְשָׁעָר)
- (28) ש. אַיְבָּאָזָה: „אַוְטָלְעַגְּאַלְעָ“ יִידָּן שְׁפָאַלָּטָן יִמְעָן
- (29) יַעֲקֹב פָּאָטָה: הַעֲנָעָן
- (30) דֵּיר גָּוּמוֹשָׁה: דָּעָר אַוְיְפָשְׁטָאָנָד אַיְזָן וְוְאַרְשָׁעָוָר גַּעַטָּא

- (31) שמהה פֿאַלְיאָקִיעוֹיטֶשׁ: אַ טָּאג אֵין טְרֻבְּלִינְקָע
 (32) מְרוֹדְכִי שְׁטוֹרִיגָּלָעָר: אַיִן דִּי פָּאָבְּרוֹקָן פָּוּן טְוִיט
 (33) אַבְּרוֹהָם נְחוֹתָנוֹי: אַיִן שָׁאָטָן פָּוּן דְּרוֹת
 (34) יְחִיאָל לְעָרָעָר: מִיּוֹן הַיּוֹם
 (35) יוֹסֶף וּוְאַלְגָּשׁ: לִיְיָנְעָנְדִישׁ פְּרָצָן...
 (36) צְפּוֹרָה קָאַצְעֲנוּלְטָאָן - נְאַכוֹמָאָה: יְצָחָק קָאַצְעֲנוּלְטָאָן

עם דְּרוֹקָט זִיךְ אָוּן דָּעַרְשִׁינְט בְּקָרְבוֹ:

י. הַירְשָׁהוּיט: פִּינְצְטָרְעָע נְעַכְת אֵין פָּאוֹוִיאָק
 שְׁלָמָה וּוְאָגָא: חַוְּרָבָן טִשְׁעַנְסְטָאָכָאָו
 הַעֲרָשָׁעָלָעָן: שְׁבָת אָוִינְפָּן טְרָאָקָט
 יְהָוָשָׁע פְּעָרָלָעָן: יִידָּן פָּוּן אַגְּנָנָן יָאָר
 עֹזָר וּוְאַרְשָׁאָוּסְקִי: שְׁמָנְגָּלָרָם
 ר. שְׁוֹשָׁנָה קָאָחָאָן: אַיִן פִּיעָר אָוּן פְּלָאָמָעָן (טָאַנְבּוֹד)
 מְנָשָׁה אַונְגָּעָר: רְבִיְישָׁע הַיְרָך
 א. אַלְמָי: מְאַמְעָנָטָן פָּוּן אַלְעָבָן

עם גְּרִיְיט זִיךְ צָוֵם דָּרוֹקָ:

יוֹסֶף אַקְרָוָטָנוֹי: אַיִן קְלָעָם
 רְחֹל אַוְיְרָבָאָז: מְאַטְעָרְיָאלָן פְּוּנָעָם רִוְּנְגָּלְבָּוּסְ-אַרְכָּבוֹ
 מְיִכָּאָל בְּאַרְזָוִיטֶשׁ: אַרְיִישׁ פְּאָבְּרוֹן (דָּאַקְוּמָעָנָטָן)
 הַרְבָּ אַבְּרוֹהָם בִּיקָּה: צָעַן דְּרוֹת פְּוִילִישָׁע נְאָנוֹנִים
 מְיִכָּאָל בְּוֹרְשָׁטְיָה: בִּיְיִ דִי טִיכָּן פָּוּן מָאָזָאוּיָה
 פ. בְּמִזְקָּה: אַמְּאָל אַיִן פּוֹלוֹן
 נְחָדָרְגָּט: קִינְדָּעָר אַינְעָם קָאָמָה (דָּאַקְוּמָעָנָטָן)
 נְחָדוֹן מִיזְיָּל: רְכִטְמָעָרְטָרָעָר
 ח. נְזָעְלָמָאָן: אַפְּנָעְשָׁפִילְט...
 ט. קָאַסְטָרְיָוָסְקִי: פִּינְסָק

ד"ר עַמְנוֹאָל רִינְגָּלְבָּוּסְ: צָו דָּעָר גַּעֲשִׁיכְתָּעָ פָּוּן יִידָּן אַיִן פּוֹלוֹן
 בַּעַר י. וְאַזְעָטָן: טְלָאָמָאָצָקָע 18
 מְיִכָּאָל אַוְנְיָהָרְגָּאָז: חַוְּרָבָן גְּלוּבָאָס
 ד"ר יְצָחָק שִׁיפְעָר: קָאַפְּטָלָעָן גַּעֲשִׁיכְתָּע
 דִּיְר. ח. שָׁאַשְׁקָעָס: אַלְעָבָן, וְאָס אַיִן פָּאָרְבִּי...
 ג. שְׁפִיזְמָאָה: דִי חַלְצִישָׁע בָּאַוְעָנָגָג אַיִן פּוֹלוֹן
 אַבְּרוֹהָם לְעָוָה: אַלְיִד נְאָך אַיִד
 קָאָדִיָּע מַאְלָאָדָאָזְוָסְקִי: אַמְּאָל אַיִן גַּעֲוָעָן...
 אַבְּרוֹהָם זָק: לִיְדָעָר אָוּן פָּאָמָעָן

דָּאָס פְּיַלְיִישָׁן יִדְגְּזִיזָם

ד"ר א. מוקדוני שרייבט אין זיין איבערזיטט א. ג. "פָּונְן זְכוּרָנוֹת צְוָא גַּשְׁוִכְּתָעַ" וועגן דעם בורך פָּונְן יַאֲנָאָס טוֹרְקָאוֹו, "אָזְוֵי אַיְזָה עַם גַּעֲוָעַן" (חוּרבָן וואָרְשָׁע) צוֹו. אַנד. ("מַאֲרָגְן-זִשְׁוָרְנָאָל", נַיוּרְיאָק, 6 טַעַר יוֹנִי 1948):

אַבָּעַר נַאֲךָ אַ וּבְכִטְעָר וּוַינְסָל אַיְזָה עַם אַיְזָה אַפְּקָאָרְשָׁט דָּעָרְשִׁינְעָן דָּאָס בָּורך — "אָזְוֵי אַיְזָה עַם גַּעֲוָעַן" פָּונְן יַאֲנָאָס טוֹרְקָאוֹו, אַדוֹוּסְגַּעֲבָן דָּרְכָן צָעַנְטְּרָאָל-פָּאָרְבָּאָנְדָר פָּונְן פּוֹלְיוּשָׁע יִוְּזָן אַיְזָן אַגְּבָעָנְטָנְגָעַן, בּוּעָנָאָס-אַיְוּעָם. עַס אַיְזָן אַ בָּורך פָּונְן אַיְבָּעָר 500 צָעַנְטְּרָאָל-פָּאָרְבָּאָנְדָר אַיְזָן אַ יִדְיְשָׁעָר טַעַר אַיְזָן דַּי יִדְזָן-אַיְזָסְוּרְפָּן, וּוָאָסָטָהָן מִיטְגָּעָאָרְבָּעָט מִיטָּהָן דַּי דִּיטְיָשָׁוּשָׁן. אַיְזָן אַמְּעָרְקָעָן מִיטָּהָן זִיְּנָהָרָיָה דִּיאָנָא בְּלֹעְמָנְפָּעָלָד. יַאֲנָאָס טוֹרְקָאוֹו אַיְזָה בְּרוּדָרָעָר פָּונְן וּדָעַם רַעַדְקָטָאָר פָּונְן פָּאָרְלָאָגָן מַאֲרָק טוֹרְקָאוֹו, וּוָאָסָטָהָן הָאָטָט דָּעַרְתָּאָל פְּשִׁילָעָר מִיטָּהָן אַיְזָן אַ בָּורך אַיְזָן אַפְּקָאָנְטָן טַעַטְרָאָל אַיְזָה שְׁוִיְּשָׁפִּילָעָר זִיגְמָנָנְט טוֹרְקָאוֹו. דַּי דַּאֲזִיקָּע אַיְנְצָלְחָיְיטָן וּוּרְדָן דָּא אַיְבָּוּגְגַּעֲבָן, וּוּוִיל זַיְּהָאָבָן אַ גַּעַז זְוִיסָּעָפָּאָרְבִּינְרוֹנָג מִיטָּהָן כַּאֲרָאְקָטָעָר פָּונְן בָּורך. אַיְזָן דָּעַם דַּאֲזָוָקָן בָּורך זְעָנָעָן בְּעַסְעָר אַיְזָן אַיְסְפִּירְלָעְכָּר בְּאַלְוִיכָּטָן דַּי טָעַטָּאָטָעָר-טָעַטְקִיָּוִיט אַיְזָן דַּי קָוְלְטוֹר-טָעַטָּאָטָעָר טִיקִיָּוִיט אַיְזָן דָּעַר וּוּאַרְשָׁעוּר גַּעַטָּאָט, אַיְזָן וּוּלְכָעָר דָּעַר מַחְבָּר הָאָט גַּעַז לְעַבָּט אַיְזָן אַיְזָן עַל פִּי נַס גַּעַבְלִיבָּן.

אויסנערויניקט די געטא פון דעם
דאזוקן אפפאל.

אין יאנאנס טורקאום בוך האט
אייר א גאנצע גאלערוי פון די דאזוקע
יידישע פראטען.

אבער אין דעם דאזוקן בוך האט
אייר אויך א גאלערוי פון יידישע
שעפערישע מענטשן, וואט האבן ניט
געלאזן די יידישע שעפערישקייט
אויסגעלאשן ווערט אין זער געטא,
וואו איבער דער יידישער שעפעריש
קייט אין געהאנגען די האק פון דעם
דייטשן תלון.

בלענדנדייך ליבט אין שייזארטען
שאסטן האט אייר אין יאנאנס טוּרְ
קאום בוך.

דאס אין געווען דאס לעבען אין דער
וואוישעווער געטא. ריאנסטער קידוש
השם, ריאנסטער העלדיישקייט אין
פאנסטערער פאראאט זענען בידיע
געווען אין דער וואוישעווער געטא.

דרערשאָסן די יידישע קאמַפַּ-אַרגָּנָּאַנִּי
זאָכִיעַ, צוֹוִישַׁן זוי דעם יידישַׁדִּיטַּשָׁן
שרוּבָּעֶר ד"ר אַלְפְּרָעֵד נַאֲסָּהָן זוי
האָבָּן מִיטַּ גְּרוּסָּעֶר מִסְרָּתַּ נְפָשָׁ

שלמה בילך שריבט אין זיין „אַינְזִיךְ אָוֹן אַרְמוֹזִיךְ“ וועגן דעם
בוּך פון טאניא פוקס „אַוְאנְדָּרָוָנְג אַיבָּעָר אַקוֹּפִירָטָע גַּעֲבִיטָן“ („אונַ
דַּעַר וּעֲנֵג“, נוֹוִיָּאָרָק, 9 טער מערץ 1948):

טאניא פוקס אין די אלמנה פון
אַנְסָּ גַּעַטָּן אַיבָּעָר פּוֹילְן האט טָאַ
ניַאַ פּוֹקָס פָּאַרְיָאָזָטַּ לְאַדוֹשׁ אָוֹן אַיְזָן
אוּוָעַס קִיּוֹן וּוּאַרְשָׁעַ, פּוּן דָּאָרָט אַיְזָן
אַיְיָעַם מִיטַּ אַחֲרָטָע — קִיּוֹן פְּשָׁעַ
מִישָּׁל אָוֹן פּוּן פְּשָׁעָמִישָׁל קִיּוֹן לְכָרָ
בָּעָרָג, וּוּ זַי אַיְזָן גַּעַטָּן אַקְטִיוֹן אַיְזָן
סָאַוּטִישִׁיּוּדִישָׁעָר שָׁוָּלָן.

פּוּן לְעַמְבָּעָר אַיְזָן טאניא פּוֹקָס אַנְ-
הוֹבָּב וּנוּי 1941 גַּעַפָּרָן אַוּוֹת זַוְּאַ
קָאַצְיָעַס צַוְּאַרְעָן קָרְבָּוּם קִיּוֹן בְּעַסְ-
אַרְאָבָּיָעָן. דָּעָר וּגְעַגְעַת גַּעַפְּרָט אַיְזָן

טאניא פּוֹקָס אַיְזָן די אלמנה פון
דַּעַם יַוְנְגַּ-פְּאַרְעָטָרָבָעָנָם רַעֲדָאָקְ-
טָאַר פּוּן „לְאַדוֹשָׁבָר פָּאַלְקָסְבָּלָאָטָן“,
לְאַזְאָדָר פּוֹקָס. טאניא אַלְיָוָן האט סִיּ
בִּיּוּם לְעַבָּן פּוּן אַיר מָאוּן סִיּ נַאֲךָ
זַיְוָן טַוִּיטָלְיָיסִיךְ מִיטְגָּעָרְבָּעָט אַיְזָן
דָּעָר דָּאַזְוּקָעָר אַנְגָּזָעָנָעָר יַדְיָישָׁעָר
פְּרָאַוְיְנִיעַצְיְוָוָגָן אַיְזָן האט דְּרָבִיָּי
אַרְזָוּסָגָעָזָן אַיְזָן הַיְּפָשָׁ בִּסְמָל זְשָׁוּנָאָ-
לִיםְטוּשָׁע פְּעַיְקִוִּיטָן.
וּגְעַגְעַת דָּעָר הַיְּטָלָעָר-מְבּוֹל האט זַיְדָן

אנגעפאלן אויפַן קאָוועטַן-פֿאָרְבָּאָנֶר אָוֹן עַטְלָעַכְעַט טָעַג שְׁפַעַטָּעַר אִיז שְׂוִין
טְשֵׁעַרְנָאָווֹיז גַּעֲוָעַן אִין דַּי הָעַנְטַ
פָּוֹן דַּעַר גַּעַשְׁטָאָפָּא. טָאָנְיאָ פּוֹסָם אִיז
פֿאָרְבָּאָנֶר אִין טְשֵׁעַרְנָאָווֹיז אָוֹן הָאָט
דָּאָרָט מִינְגָּעָמָאָכָּת דַּי דָּרְיוִי יָאָרְ פָּוֹן
פִּינְצְּצָעָרְ עַרְבָּאָנְגָּעָסְקָהָהָרָאָשָׁאָפָּט
בְּיוֹן צַו דַּעַר פֿאָרְטְּרִיוּבָּוּגָן פָּוֹן דַּי נָאָר
צִים סְוִף מְעַרְץ 1944.

וּעֲגַן אִירָעָ אַיבְּעַרְלָעַכְעַנְישָׁן פָּוֹנְגָעָם
1 טָעַטְעַמְבָּעָר 1939 בְּיוֹן 29 טָעַטְעַמְבָּעָר 1944 הָאָט טָאָנְיאָ פּוֹסָם אִיז
מְעַרְץ גַּעַשְׁטָבָן אַחֲרֵי אַסְטְּפָוְרָלָעָן בְּאָרְ
גַּעַשְׁטָבָן אַחֲרֵי אַסְטְּפָוְרָלָעָן בְּאָרְ
רִיכְטָ אַוְנְטָעָרְן נָאָמָעָן „אַ וְאַנְדָּרָוָנְגָן
אַיבְּעַר אַקְפְּרִיטָעָנְגָבְּיָטָן“ (אַרְוִיסָּ)
גַּעַשְׁטָבָן דָּרְכָּן צָעַנְטָאָל-פֿאָרְבָּאָנֶר פָּוֹן
פּוֹלְיְישָׁן יְהִידָּן אִין אַרְגָּעָנְטָיָנָעָ, בּוּעָ
נָאָס-אַיְרָעָם 1947).

די צְעַדְדִּיקְסְּטָעָן אָוֹן צְזִמְיָוָסְטָ אַוְיָפָּ
טְרִיכְסְּלָעַנְדְּרִיךְעָן קָאָפְּטָלְעָדָ פָּוֹן טָאָנְיאָ
פּוֹסָם רֻעְפְּאָרְטָאָזָשׁ וּעְגַּעַן יְעַנְעַן, אִין
וּוְלְכָעָ זַי דַּעַרְצְּיָלָט וּעְגַּעַן אִירָעָ בְּאָרְ
גַּעַשְׁטָבָן אַיְן טְשֵׁעַרְנָאָווֹיזָעָגָטָאָרָ
שְׁפִיטָאָלָמִיט פּוֹלְיְישָׁן פְּלִיטָמָם. די
דָּאָזְקָעָ פְּלִיטָמָם הָאָבָּן זַיְד גַּעַרְאָטָעָ
וּוְעַט פָּוֹן הִיטְלָעָרָם הָאָבָּן זַיְד גַּעַרְאָטָעָ
אַנְטָאָנְקָסְטָמָן לְאָנְדָּן אָוֹן וּעְגַּעַן גַּעַן-
שְׁטָאָנְעָן אִין דַּעַר שְׁטָעָנְדְּרִיךְעָרָסְבָּה
צּוּרְוִקְנְשִׁיקָט צַו וּוּרָן „וּוְהָחֵן זַיְיָ
בָּאַלְאָנְגָּעָן“.

טָאָנְיאָ פּוֹסָם רֻעְפְּאָרְטָאָזָשׁ אִיז אָ
בְּאָרְיכְּטָ, נִישְׁטָט אַזְוִי וּעְגַּעַן דַּעַר
קְרָאָנְקָהִיט וּיְיָ וּעְגַּעַן עַטְלָעַכְעַט מְוֹרָאָ
דִּילְקְרָאָנְקָעָ גַּופָּא, עַס אִיז אָ בְּאָ
רִיכְטָ פָּוֹן צָום טִילָּאָ קְרָאָנְקָנְ-שְׁוּעָסְטָעָר
אָוֹן צָום טִילָּאָ קְרָאָנְקָנְ-צִימָעָרָ אָרוֹם. אִי פִּי
פָּוֹנְגָעָם קְרָאָנְקָנְ-צִימָעָרָ אָרוֹם. אִי נָאָצִים
גּוֹרָאָטְיוֹו אָוֹן אִי קְאָנְקָרָעָט — וּוּאָרוֹם

בעַר טְשֵׁעַרְנָאָווֹיז אָוֹן זַי הָאָט גַּעַהָאָט
די מִיסְיָעָ צְזִוְשָׁטָעָלָן שְׁוּלְמָאָטָעָר-
יְאָלָן פָּאָרָן טָאָגְבָּלָאָט „לְעַמְבָּרְגָּעָר
שְׁטָעָרָן“, וּוּאָס הָאָט נָאָר וּוּאָס אָנְ
גַּעַהָוִבָּן צַו דַּעַרְשָׁיְנוּנָעָ אָוֹן דַּעַר גַּאָר
לְיִצְיָעָרָ הַוּיפְּשָׁטָאָט אָוֹן אוּיךְ צַ
פֿאָרְבָּנְדָן מִוְּתָדָעָרָ צִיְוָוָנָגָן די יְדָיָ
שְׁעָרְיָהָבָרָ פָּוֹן בְּעַסְאָרָאָבָיָעָ אָוֹן
פָּוֹן בְּקָאָוְיָוָנָעָ.

מִינְגָּעָנוּמָעָן הָאָט טָאָנְיאָ מִוְּתָדָעָ
פָּוֹן לְעַמְבָּרְגָּעָר אַ שְׁפָאָר בִּיסְלָמְרָיָעָ
רִיכְעָד דַּעַרְפָּאָרְוָנְגָעָן וּעְגַּעַן זְבוּכִּים
טוּזְוָנָטָמָן כְּעַנְטָשָׁן, צָום סָאָמָע גְּרָעָסְטָן
טִוְּלָיָיָן, וּוּאָס וּעְגַּעַן אַרְיִסְגָּעָשִׁיקָט
גַּעַוְּאָרָן קִיְּוָן סִיבְּרָן אָוֹן וּעְגַּעַן פְּרָאָ-
גָּעָם וּוּאָס טָאָרָן נִישְׁטָט גַּעַשְׁטָעַלְטָ
וּעְגַּעַן עַפְּנָטָלְעָד — אַבְּעָרָ אוּיךְ הַאָפָעָ
נוֹנָעָן אוֹוָרָ אַנְיִיטָעָרָ יְדִישְׁזָוָרָ
נָאָלִיסְטִישָׁעָרָ אַרְבָּעָט.

די הַאָפָעָנוֹגָן אִיז צְעָרָנוֹגָן גַּעַוְּאָרָן.
רָן. דַּעַם 22 טָעַטְעַמְבָּעָר יְהִינָּי וּעְגַּעַן דַּי נָאָצִים

האט זיך אויסבאהאָלטן אין שבי טאָל, האט ערְבַּ דער רַעֲפַאַרְטַּאַצְּיעַ פְּרִוִּיטִיסַּק צו נאכטס זיך אויסנָעֶפְזָעַטְמַן האָבָן זיך אויסבאהאָלטן אָנָּן גַּעֲבַעַנְטַשְׁטַמְּטַס "טאָקָעַ וּוֹ אַ מְלָכָה" אָנָּן גַּעֲבַעַנְטַשְׁטַמְּטַס לְיכַטְמַט אָנָּן אַיְלָנָאָד קִינְגְּלָעֵד מִיט סָם אָנָּן גּוֹפְּ נָאָךְ אָוְמָגָעָרָאָטָעַנְעַזְמַט וּלְכָסְטָמָאָרְדַּן.

אָט אָזָן צִירְעַלְעַ שְׂטַאַדְלָעַ, מִיט אַיְלָנָאָד בָּרוּדָעַר יַאֲנְקָעַלְעַ, וּוֹאָס לִינְגַּט אַיְלָנָאָד בָּרוּדָעַר יַאֲנְקָעַלְעַ, וּוֹאָס לִינְגַּט

דא מִיט אַיְבָּוְרָגָעָשָׁנִיטָעַנְעַ אַדְרָוּן פָּוֹן דָּאָס שְׁפִיטָאָלְ-קָאָפִיטָל אָזָן נִישְׁטַמְּט נָאָר רַעֲפַאַרְטַּעַרְיָשָׁ, נָאָר דָּאָס סָאמְעַנְעַ דָּי פָּרוּי לְוַיְפָעַר וּוֹאָס טָרָאנְגַּט בַּיְיַ זִיד שְׁטָאָרָקְסָטָעַ אָזָן טָאָנִיאָ פָּוקָס בּוֹךְ, סָם אָזָן הָאָט רָק מָוְרָא טָאָמָעַר זָוַעַט נָאָר אָזָן פָּרָט פָּוֹן נִיעַ פָּאָקָטָן אָזָן עַמְּסָמְעַנְעַ זִיךְ האָבָן בָּאָרְשָׁפָעְטִיקָט מִיטָּן סָמְעַן; דָּאָט טָאָוּשָׁ.

די בָּאָגָעָנָעַנִּישָׁן זָעַנְעַן טָאָקָעַ פָּאָרְגָּעַן קָוְמָעַן אָזָן שְׁפִיטָאָלְ, וּוֹ דִי פְּלִילִיטִים פָּאָרְטַּאַצְּיעַ אָדָעַר זָעַנְעַן דָּאָרָט גַּעַד לְעַגְן מִיט צְעַבְּרָאַכְּעַנְעַ גַּלְיְדָעַר אָזָן לְיִכְטַמְּט אָזָן אַיְלָנָאָד קִינְגְּלָעֵד אַיְלָנָאָד זָעַלְבָּסְטָמָאָרְדַּן.

אָט אָזָן צִירְעַלְעַ שְׂטַאַדְלָעַ, מִיט אַיְלָנָאָד בָּרוּדָעַר יַאֲנְקָעַלְעַ, וּוֹאָס לִינְגַּט דָּא מִיט אַיְבָּוְרָגָעָשָׁנִיטָעַנְעַ אַדְרָוּן פָּוֹן דָּי הָעַנְטָמָע אַונְטָעַר פָּאַלְיְצִיְּרְשָׁמִירָה; דָּי פָּרוּי לְוַיְפָעַר וּוֹאָס טָרָאנְגַּט בַּיְיַ זִיד שְׁטָאָרָקְסָטָעַ אָזָן טָאָנִיאָ פָּוקָס בּוֹךְ, סָם אָזָן הָאָט רָק מָוְרָא טָאָמָעַר זָוַעַט מַעַן זִיךְ קָוְמָעַן נָעַמְעַן אָזָן זִיךְ וּוּעַט זִיךְ האָבָן בָּאָרְשָׁפָעְטִיקָט מִיטָּן סָמְעַן; דָּאָט אַלְטִימְשָׁעַ פָּרוּי שְׁמָעַצְעַר וּוֹאָס טָאָוּשָׁ.

זָעַנְעַן אַלְעַ עֲנִינִים וּוֹאָס האָבָן אַ שִּׁיבָּות מִיט דָעַר בִּיכְעָרִ-סְעָרִיעַ, "דָאָט פּוֹלוּיְשָׁעַ יַדְגָּטוּמָ" זִיךְ זָעַנְעַן:

**Unión Israelita Polaca
Pueyrredón 667**

Buenos Aires

